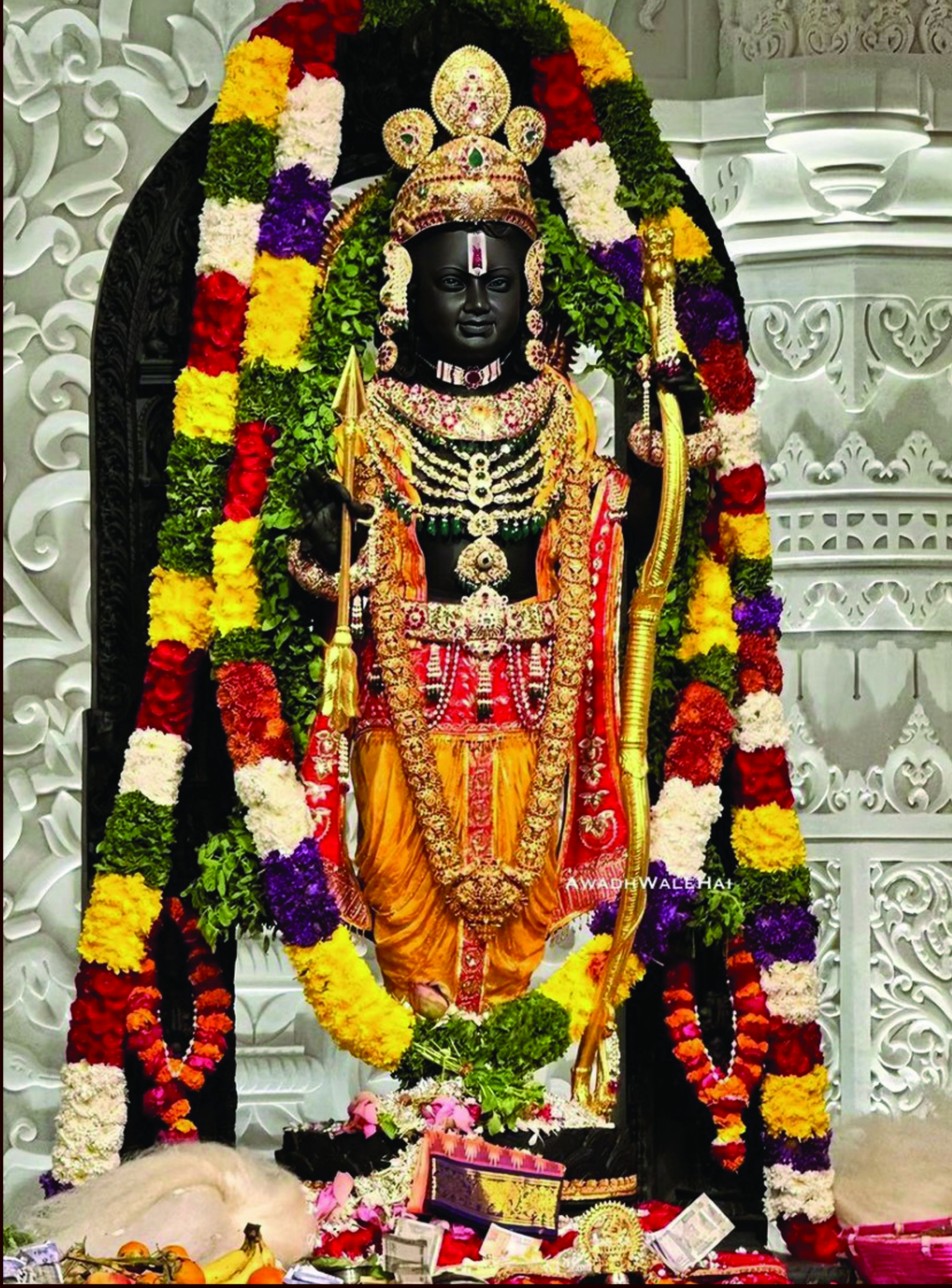
శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం
యుద్ధకాండము

సంకల్పము, సమర్పణ, సమీకరణము

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ

శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత

యుద్ధకాండము

మూలపాఠము - పారాయణ విధులతో

సంకల్పము - సమర్పణ - సమీకరణము

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ

శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత

యుద్ధకాండము

మూలపాఠము, పారాయణ విధులతో...

సంకల్పము,సమర్పణ,సమీకరణము

ఆచార్య **కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ**

శ్రీగాయత్రీభవన్ ప్రచురణలు

ప్రచురణ	:	జనవరి **2024**
వెల	:	అమూల్యం
బొమ్మలు	:	శ్రీ బాపు (శ్రీ సత్తిరాజు లక్ష్మీనారాయణగారు)
విలాసము	:	**ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మ** ఫ్లాట్ నం. 101, శిరిడీహిల్స్,గాజులరామారం హైదరాబాద్ – 500055 సెల్ : 9642744413 email: guruji@live.com

అయోధ్యారాముని ప్రాణప్రతిష్ఠాక్రతువు – జగత్కల్యాణహేతువు

ప్రతి ఇంటా రామాయణ పారాయణం – లోకకల్యాణదాయకం

ప్రతి ఒక్కరూ రామనామంతో పునీతులవ్వాలి.

ప్రతి ఇల్లూ రామమందిరం కావాలి.

జగమంతా రామమయం కావాలి.

జై శ్రీరామ్ జయజయ రామ్

సర్వత్ర విజయీ భవేత్.... !

వాల్మీకి మహర్షి విరచిత శ్రీమద్రామాయణ మహాకావ్యం మూలపాఠాన్ని అనుష్టుప్ ఛందస్సులో జిజ్ఞాసువులు, ఉపాసకులు పారాయణ చేసుకునేందుకు వీలుగా ప్రచురించాలని వచ్చిన ఆలోచనలో భాగంగా యుద్ధకాండ అత్యంత శోభాయమానంగా ముస్తాబై మీ చేతుల్లో ఉంది. అమ్మవారిని చూసివచ్చిన విజయవార్తతో సుందరకాండ పూర్తయింది.

యో హి భృత్యో నియుక్త స్స న్భర్త్రాకర్మణి దుష్కరే
కుర్యా త్తదనురాగేణ త మాహుః పురుషోత్తమం

ఏ భృత్యుడు యజమాని అప్పగించిన పనిని ప్రేమతో చేస్తాడో వాడు ఉత్తముడు.
కేవలం యజమాని- భృత్యసంబంధంగా చేస్తాడో వాడు మధ్యముడు.
సమర్థుడై ఉండి కూడా ఎవడు యజమాని పని చేయడో వాడు అధముడు.

ఆంజనేయస్వామి ఉత్తముడు. కాబట్టే సీతమ్మను చూసివచ్చిన శుభవార్త తెచ్చాడు. ఆ వార్త తీసుకురాగల సామర్థ్యం స్వామికి ఉందని నమ్మాడు కాబట్టే అంగులీయకం ఇచ్చాడు సీతమ్మ కనబడితే చూపించడానికి ఆనవాలుగా. విజయవార్తను తెచ్చిన హనుమను ఆలింగనం చేసుకున్న అపురూప ఘట్టంతో యుద్ధకాండను ప్రారంభించారు, ముందు ముందు రాబోయేదంతా విజయమే అని చెప్పకనే చెప్పారు వాల్మీకి మహర్షులవారు.

'నువ్వు సీతమ్మను చూసి వచ్చేవు, సరే.బాగానే ఉంది. ఈ వార్త విన్న నేను చాలా ఆనందించాను. మళ్లీ నాలో విషాదం అలుముకుంటోంది. వానరులను సముద్రాన్ని ఎలా దాటిస్తావు?" అంటూ రామచంద్రమూర్తి శోకిస్తూ ధ్యానంలోకి వెళ్లిపోయాడు.

శ్రీమంతుడైన సుగ్రీవుడు చూశాడు. "రామా! దుఃఖాన్ని విడిచిపెట్టు. శత్రువు జాడ తెలిసింది.నిరుత్సాహాన్ని వదిలెయ్యి. సముద్రాన్ని దాటుతాం.లంకారోహణం చేస్తాం. శత్రువును చంపుతాం.శూరులు,సమర్థులు అయిన వానరులంతా నీకోసం ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తారు. అగ్నిప్రవేశం చేయడానికైనా సిద్ధంగా ఉన్నారు. తొందరలోనే సముద్రాన్ని దాటి సీతమ్మను చూస్తావు కనుక శోకాలంబం చాలు. ఇక క్రోధాలంబం చేయి. లయకారకుడిగా మారి శత్రువును హతమార్చు. వీటన్నిటిని తలుచుకుంటుంటే నామనస్సు చాలా ఆనందంగా ఉంది.నువ్వు అన్ని విధముల విజయాన్ని పొందుతావు" వేదపండితుడు, వానరరాజు అయిన సుగ్రీవుని చేత రాముడు మాట్లాడిస్తున్నాడు.

'నువ్వు నిజం చెప్పావు' అంటూ రామచంద్రమూర్తి సంతోషించాడు. ముహూర్తాన్ని నిర్ణయించారు. ఉత్సాహభరితుడయ్యాడు. సూర్యుడు ఆకాశమధ్యలోకి వచ్చిన అభిజిన్ముహూర్తాన్ని నిశ్చయించాడు. ఈ ముహూర్తానికి విజయమని పేరు. సుగ్రీవా! ఈ ముహూర్తంలో నేను బయలుదేరితే రావణుడింకెక్కడికి వెళ్లగలడు? ఈ వేళ ఉత్తరా నక్షత్రం. రామచంద్రునిది పునర్వసు నక్షత్రం. ఆయనకు ఉత్తర సాధనతార. ఇక్ష్వాకులది విశాఖ నక్షత్రం. దానికీ ఉత్తర సాధనతారే. రామచంద్రప్రభువుకు సీతమ్మ దక్కుతుంది.

నిహత్య రావణం సీతా మానయిష్యామి జానకీం

రావణసంహారం చేసి సీతను ఖచ్చితంగా తీసుకువస్తానని నిశ్చయంగా చెప్తున్నాడు. కథా ప్రారంభంలో చెప్పినట్లుగా సీతాపహరణం చేసిన రావణుని సంహారం జరిగింది. సాక్షాత్ వైకుంఠవాసుడే రామచంద్రమూర్తిగా ఇలలో అవతరించిన అవతార ప్రయోజనం నెరవేరింది. యుద్ధంలో నీరసించిన రామునికి సౌరచికిత్స అవసరమైనపుడు అగస్త్యులవారి ద్వారా "ఆదిత్యహృదయ"మనే అద్భుతమంత్రమాలికా స్తోత్రం రామునికి అందింది.

ఆదిత్య హృదయం పుణ్యం సర్వశత్రు వినాశనం
జయావహం జపేన్నిత్య మక్షయ్యం పరమం శివమ్
సర్వమంగళ మాంగళ్యం సర్వపాప ప్రణాశనం
చింతాశోక ప్రశమనం ఆయుర్వర్ధన ముత్తమమ్

పుణ్యకరమైనదీ, ఉపాసకుని సర్వశత్రువులను నశింపజేయునదీ, నిత్యమూ జపించుట వలన తిరుగులేనిదీ, అత్యంతమూ ఉత్కృష్టమైన శుభాన్ని ఇచ్చునదీ, సమస్త మంగళములకూ మించిన మంగళమును కలిగించునదీ, సమస్త పాపములనూ పూర్తిగా నశింపజేయునదీ, దేహవ్యాధులనూ, మనోవ్యాధులనూ కూడా పోగొట్ట గల లక్షణాలన్నీ ఉన్న మహాద్భుత స్తోత్రరాజము 'ఆదిత్యహృదయము'. గావున సర్వులూ యుద్ధకాండను అగస్త్యుల వారు లోకానికి అందించిన 'ఆదిత్య హృదయమును' అనుష్ఠానం చేసుకొని, ఆ కనిపించే ప్రత్యక్ష భగవానుడైన ఆదిత్యుని, తద్వారా శ్రీసీతారాముల అనుగ్రహాన్ని పొందుతారు. సందేహం లేదు. ***సర్వత్ర విజయీ భవేత్ !***

రామభద్ర రా రా! రామచంద్ర రా రా!

శ్రీమద్రామాయణం సుందరకాండలో సీతాదేవి ఆదిపరాశక్తియని, ఆమెయే లలితాపరమేశ్వరియని, శక్తి స్వరూపిణి యని ప్రతిష్ఠించారు వాల్మీకి మహర్షులవారు. దానితోపాటుగా ఆంజనేయస్వామి ఉపాసనాస్థితిని, రావణుని ఉపాసనా స్థాయిని అంతర్లీనంగా చెప్పారు. శ్రీరామచంద్రమూర్తి పట్ల ఉన్న పతిభక్తిని, పతిశక్తి మీద తనకున్న విశ్వాసాన్ని, తనను అపహరించిన, తన స్వామిని అవమానించిన రావణుని సంహారం పూర్తయ్యి, శ్రీరామదర్శనం అయ్యేవరకూ లంకలోనే ఉండాలనుకున్న సీతమ్మ మనో ధైర్యాన్ని, వీరస్వరూపాన్ని చూపించారు. సీతాదేవి పంపించిన చూడామణి లాభరూపమైన శక్తి సంయోగంతో రావణవధకు లంకాప్రవేశం చేశాడు రామచంద్రప్రభువు.

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం యథావదభిభాషితం
రామః ప్రీతి సమాయుక్తో వాక్య ముత్తరమబ్రవీత్

హనుమంతుని మాటకు సమాధానం చెప్తున్నాడు శ్రీరామచంద్రుడు. సీతమ్మ తల్లి జాడ తెలిసిందనే ఆనందంలో ఉన్నాడు రాముడు. హనుమ చేసిన కార్యానికి పట్టలేనంత ఆనందంగా ఉన్నాడు. ఆ ఆనందాన్ని మాటల్లో చెప్తున్నాడు.

హనుమంతుడు చేసిన పని ఈ భూమిలో దుర్లభం. అంటే ఇతరులకు ఊహకు కూడా అందనటువంటిది. సముద్రాన్ని దాటడమనే విషయాన్ని ఆలోచించలేము. గరుత్మంతుడు, వాయుదేవుల తరువాత హనుమంతునికే అది సాధ్యమైనది.

దేవ దానవ యక్ష గంధర్వాదులకు రాక్షసులెవరికీ కూడా లంకా ప్రవేశం సాధ్యం కాదు. అటువంటి దుర్భేధ్యమైన లంకలో ప్రవేశించి ఎవరు ప్రాణాలతో బయటకు రాగలరు? ఒక్క స్వామి తప్ప. స్వామి ఉత్తములలో ఉత్తముడు.

అహం చ రఘువంశ శ్చ లక్ష్మణశ్చ మహాబలః
వైదేహ్యా దర్శనేనా-ద్య ధర్మతః పరిరక్షితః

ఆంజనేయ! నీవు వైదేహీ దర్శనం చేయడం వలన, నేను,రఘువంశము,లక్ష్మణ స్వామి రక్షింపబడ్డాం. ధర్మం అంటే స్థితి. వైదేహి అంటే సహస్రారాంతర్గత పరాశక్తి. ఆమెను దర్శించి ఆమె ఉన్న స్థితిని మాకు తెలియజేసేవు. ఆ ధర్మం వలన మేము ఆమెను పొందాము. నా స్థితి రఘువంశస్థితి. నా స్థితి లక్ష్మణుని స్థితి. దీనికి నీ వంటి సాధకుడు కారణం. రామచంద్రుడు ఇలా మాట్లాడుతూ...

ఏష సర్వస్య భూతస్తు పరిష్వంగో హనూమతః
మయా కాల మిమం ప్రాప్య దత్త స్తస్య మహాత్మనః

ఇంత జేసిన నీకు నేనేమి ఇవ్వగలను అని ఒక్కసారి ఆలింగనం చేసుకున్నాడు. నేను ఆలింగనం చేసుకొనడమంటే, అది సృష్టిలోని సర్వ ప్రాణశక్తి ఏకభూతమై ఆలింగనం చేసుకొనడం, అంటూ ఈ కాలానికి ఈ ఆలింగనం ఇస్తున్నాను అన్నాడు.

లౌకికంగా చూస్తే ఇది సామాన్యంగానో, తక్కువగానో కనిపించవచ్చు. ఆత్మహత్యా ప్రయత్నంలో ఉన్న సీతమ్మకు, రామచంద్రమూర్తి వార్త చెప్పి జీవింపజేశాడు. సీతమ్మ వార్త చెప్పి రాముణ్ణి జీవింపజేశాడు. ఇలా రెండు దేహాలను బ్రతికించిన స్వామికి **'ఏష సర్వస్య భూతస్తు పరిష్వంగః'** అన్నాడు. ఇది శ్రీరాముని ఆలింగనం కాదు. సృష్టిలోని సర్వ ప్రాణశక్తి ఒక దేహంతో చేసిన ఆలింగనం. ఈ ఆలింగనాన్ని సహించడమే కష్టం. అటువంటి ఆలింగన సౌఖ్యాన్ని అనుభవించడమందు స్వామి సమర్థుడు. ఇదీ కృతకృత్యుడైన ఆంజనేయస్వామిని శ్రీరామచంద్రమూర్తి అభినందించిన తీరు. గురుదేవులు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులు శ్రీ నిడుగొంది వేంకట రమణారావు గారు శ్రీమద్రామాయణం మూలపాఠాన్ని అనుష్టుప్‌లో అందించాలని లోకకల్యాణం కోసం సంకల్పం చేశారు. ఆ సంకల్పానికి నేను ఉపాధి కావడం కేవలం వారి వాత్సల్యం, వారి అనుగ్రహాని కున్న బలం కారణం. వాల్మీకి మహర్షులవారు రచించిన ఆదికావ్యాన్ని కేవలం 11 మాసాలలో టైపుజేయగలగడం ఎలా సాధ్యమైంది? నాకే అంతుచిక్కని రహస్యమిది. 'బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్' బుద్ధిలో వరిష్ఠుడైన ఆ హనుమ వాయువేగంతో, నాతో చేయించాడు. ఆయన సమక్షాన్ని అనుక్షణం నేను పొందాననడానికి ఈ కావ్య సంపుటాలే ప్రత్యక్షసాక్ష్యం. ఎందుకంటే గొప్పపనులు చేయడం ఆయనకే సాధ్యం. బాలకాండ తయారవుతున్న సమయంలో శ్రీరామచంద్రమూర్తిని ఓ మాట అడిగాను "శ్రీరామచంద్రా! విశ్వామిత్రుల వారి వెంట అడవులకు తీసుకెళ్తూ నీకూ, లక్ష్మణుడికి నిద్రాహారాల బాధ తెలియకుండా ఉండటానికి బల-అతిబల అనే విద్యలను ఇచ్చాట్ట కదా. అందులో లేశమాత్రమైనా నాక్కూడా చెప్పి పుణ్యం కట్టుకోవయ్యా! నీ రామాయణం పనిని శ్రమలేకుండా చేసిపెడతాను". తెలిసో తెలియకో అడిగిన కోరికను ప్రభువు ఏలోకంలో ఉన్నాడో! విన్నాడు. మహాద్భుతమైన బల, అతిబల విద్యలను ప్రసాదించాడు. వినడానికి ఆశ్చర్యంగా ఉన్నా పరమసత్యమిది. ఆధ్యాత్మిక పిపాసువులందరి కోసం ఈ సంపుటంలోని ఆఖరి పేజీలో ఇవ్వడం జరిగింది.

సకల చరాచర జగత్తులో ఉండే చైతన్యానికి చేతన అయిన 'వైదేహి' మన భవయాతనలను దూరం చేయగలిగే జగజ్జనని. విదేహరాజ కుమార్తె కావడం వలన 'వైదేహి' అయ్యింది కథాదృష్టితో చూస్తే. భూదేవికి పుట్టడం వలన సీతమ్మకు దేహంతో సంబంధం లేదు. **'నైనం దహతి పావకః'** అని కొనియడబడిన ఆత్మస్వరూపమే సీతమ్మ తల్లి. దహనం దేహానికి గాని 'వైదేహి' కి గాదు. అందుకే అగ్నిలో ప్రవేశించినా అదగ్ధంగా వచ్చింది. **'ఏషా తే రామ వైదేహీ పాప మశ్యాం న విద్యతే...'** అగ్నిదేవుడు చెప్తున్నాడు రామునితో."మాటల్లోగాని,మనసులో గాని, ఆలోచనలో గాని, లోచనాల్లోగాని, ఎన్నడూ నిన్ను అతిచరించలేదు. నిన్ను తప్ప మరొకరిని తనవానిగా భావించలేదు. ఈమెలో ఎక్కడ చూసినా పావనభావనలే. అందుకే, ఎదురు చెప్పకుండా ఈమెను స్వీకరించు, ఇది నా ఆజ్ఞ."

ఆ జానకీమాత తన 'సీతాయాశ్చరితం' ఎలా తయారవుతోందో అని నన్ను అనుక్షణం వెన్నంటి మరీ ఉన్నది. రామాయణంలోని ఎన్నో విశేషాలను, రహస్యాలను విశద పరచింది. 'అమ్మా! మరొక కాండము పూర్తయింది, ఆప్తవాక్యం ఏం రాయమంటావు? నువ్వు స్ఫూర్తి ఇస్తే రాస్తాను. లేదంటే లేదు.'ప్రతి కాండమునకూ నాది ఇదే మాట.నాకు తెలిస్తే కదా రాసేది! అమ్మ మనసు కదా! అడిగిందే తడవుగా, చతుర్వింశతిగాయత్రీ లోని సరస్వతీ స్వరూపంగా మారింది.వాత్సల్యానుగ్రహాలు కురిపించింది.చేయిపట్టి మరీ రాయించింది. శ్రీమద్రామాయణం ఏడుకాండలకు రాసిన ఆత్మీయ పలుకులన్నీ నా తల్లి సీతమ్మ ఇచ్చినవే. నాదంటూ ఒక్క అక్షరమూ లేదు.

రామాయణం, రామరాజ్యం, రామనామం, రామతత్త్వం ఎన్ని తరాలు మారినా మన సనాతనధర్మంలా నిత్యం వెలుగొందుతూనే ఉంటాయి. రామాయణం అర్థస్ఫూర్తిని, శబ్దశక్తిని, భావనాదృష్టిని పండితపామరులకు ఇస్తూనే ఉంటుంది. రామాయణమందలి ప్రతి అక్షరం మంత్రమే.అవలోకించండి.అనుష్ఠించండి.అవధరించండి.

శ్రీమద్రామాయణకావ్యాన్ని తయారుచేయడంలో వావిళ్లవారి ప్రతులతో బాటుగా, శ్రీభాష్యంవారివి,పుల్లెలవారివి,ఆంధ్రవాల్మీకి (వాసుదాసు) వావికొలను సుబ్బారావు గారివి, తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్యశాస్త్రిగారివి, గీతాప్రెస్ వారివి, కాశీభట్ల సత్యనారాయణ మాష్టారు గారి రచనలు ఎంతగానో సహకరించాయి. వీరందరినీ పేరుపేరునా మనసున నిలుపుకుంటూ సాక్షాంగ దండప్రణామముల నర్పిస్తున్నాను.

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభశర్మ

విషయానుక్రమణిక

ప్రార్థనా శ్లోకములు

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్ సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ॥

వాగీశాద్యాః సుమనసః సర్వార్థానాముపక్రమే ।
యం నత్వా కృతకృత్యాస్స్యుః తం నమామి గజాననమ్ ॥

శారదా శారదాంభోజవదనా వదనాంబుజే ।
సర్వదా సర్వదాస్మాకం సన్నిధిః సన్నిధిం క్రియాత్ ॥

దోర్భిర్యుక్తా చతుర్భిః స్ఫటిక మణిమయీమక్షమాలం దధానా
హస్తేనైకేన పద్మం సితమపిచ శుకం పుస్తకం చాపరేణ ।
భాసా కుందేందు శంఖ స్ఫటిక మణి నిభా భాసమానా సమానా
సా మే వాగ్దేవతేయం నివసతు వదనే సర్వదా సుప్రసన్నా ॥

వాల్మీకి నమస్క్రియా

కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్యకవితాశాఖాం వందే వాల్మీకికోకిలమ్ ॥

వాల్మీకేర్మునిసింహస్య కవితావనచారిణః ।
శృణ్వన్ రామకథానాదం కో న యాతి పరాంగతిమ్ ॥

యః పిబన్ సతతం రామచరితామృతసాగరమ్ ।
అతృప్తస్తం మునిం వందే ప్రాచేతసమకల్మషమ్ ॥

ఆంజనేయ నమస్క్రియా

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృత రాక్షసమ్ ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్ ॥

అంజనానందనం వీరం జానకీశోకనాశనమ్ ।
కపీశమక్షహంతారం వందే లంకాభయంకరమ్ ॥

అమిషీకృతమార్తాండం గోష్పదీకృతసాగరమ్ ।
తృణీకృతదశగ్రీవ మాంజనేయం నమామ్యహమ్ ॥

మనోజవం మారుత తుల్యవేగం, జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్ ।
వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం, శ్రీరామదూతం శిరసానమామి ॥

ఉల్లంఘ్యసింధోస్సలీలం యశ్శోకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః ।
ఆదాయతేనైవ దదాహలంకాం నమామి తం ప్రాంజలిరాంజనేయమ్ ॥

ఆంజనేయమతిపాటలాననం కాంచనాద్రి కమనీయవిగ్రహమ్ ।
పారిజాతతరుమూలవాసినం భావయామి పవమాన నందనమ్ ॥

యత్ర యత్ర రఘునాథకీర్తనం తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిమ్ ।
బాష్పవారిపరిపూర్ణలోచనమ్ మారుతిమ్ నమత రాక్షసాంతకమ్ ॥

శ్రీరామాయణ ప్రార్థనా

వాల్మీకిస్మృతిమందరేణ మథిత స్సీతారమాసంభవ
స్సుగ్రీవామరభూరుహోంగదగజ స్సౌమిత్రిచంద్రోదయః ।
వాతోత్పన్నమణిర్విభీషణసుధః పౌలస్త్యహాలాహలః
శ్రీరామాయణ దుగ్ధసింధు రమలో భూయాత్సన శ్రేయసే ॥

యః కర్ణాంజలిసంపుటైః అహరహ స్సమ్యక్ పిబత్యాదరాత్
వాల్మీకేర్వదనారవిందగళితం రామాయణాఖ్యం మధు ।
జన్మవ్యాధిజరావిపత్తిమరణైః అత్యంతసోపద్రవమ్
సంసారం స విహాయ గచ్ఛతి పుమాన్ విష్ణోః పదం శాశ్వతమ్ ॥

తదుపగత సమాస సంధియోగం సమమధురోపనతార్థ వాక్యబద్ధమ్ ।
రఘువరచరితం మునిప్రణీతం దశశిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వమ్ ॥

వాల్మీకిగిరిసంభూతా రామసాగరగామినీ ।
పునాతిభువనం పుణ్యా రామాయణమహానదీ ॥

శ్లోకసారసమాకీర్ణం సర్గ కల్లోల సంకులమ్ ।
కాండగ్రాహమహామీనం వందే రామాయణార్ణవమ్ ॥

వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే ।
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ॥

శ్రీరామధ్యానమ్

శ్రీరాఘవం దశరథాత్మజమప్రమేయం
సీతాపతిం రఘుకులాన్వయరత్నదీపమ్ ।
ఆజానుబాహుమ్ అరవిందదళాయతాక్షం
రామం నిశాచరవినాశకరం నమామి ॥

వైదేహీ సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామంటపే
మధ్యే పుష్పకమాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్ ।
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్య పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్ ॥

వామే భూమిసుతా పురశ్చ హనుమాన్ పశ్చాత్ సుమిత్రాసుతః
శత్రుఘ్నో భరతశ్చ పార్శ్వదళయోః వాయ్వాదికోణేషు చ ।
సుగ్రీవశ్చ విభీషణశ్చ యువరాట్ తారాసుతో జాంబవాన్
మధ్యే నీలసరోజకోమలరుచిం, రామం భజే శ్యామలమ్ ॥

మాతా రామో మత్పితా రామభద్రో భ్రాతా రామో మత్సఖా రాఘవేశః ।
సర్వస్వం మే రామచంద్రో దయాళుర్నాన్యం దైవం నైవ జానే న జానే ॥

నమోఽస్తు రామాయణ సలక్ష్మణాయ దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై ।
నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో నమోఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః ॥

సాకేతే శరదిందుకుందధవళే సౌధే మహామండపే
పర్యస్తాగరుధూపదీపలలితే కర్పూరదీపోజ్జ్వలే ।
సుగ్రీవాంగద జాంబవత్పరివృతం సౌమిత్రిణా సేవితం
లీలామానుషవిగ్రహం రఘువరం రామం భజే శ్యామలం ॥

రామం రామానుజం సీతాం భరతం భరతానుజమ్ ।
సుగ్రీవం వాయుసూనుం చ ప్రణమామి పునః పునః ॥

పారాయణానంతరం పునఃపూజా కర్తవ్యా
పారాయణానంతరం పఠించు శ్లోకములు

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాః సుఖినో భవంతు ॥

కాలేవర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ ।
దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః ॥

అపుత్రాః పుత్రిణస్సంతు పుత్రిణస్సంతు పౌత్రిణః ।
అధనాస్సధనాస్సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్ ॥

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్ ।
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్ ॥

శృణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవ వా ।
స యాతి బ్రహ్మణః స్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా ॥

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవ ।
యేషామిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః ॥

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయ గుణాబ్ధయే ।
చక్రవర్తి తనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళమ్ ॥

అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్రధరస్య యత్ ।
అదితిర్మంగళం ప్రాదాత్ తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

త్రీన్ విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణోరమిత తేజసః ।
యదాసీన్మంగళం రామ తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

ఋతవస్సాగరా ద్వీపాః వేదా లోకా దిశశ్చ తే ।
మంగళాని మహాబాహో దిశంతు తవ సర్వదా ॥

వేదవేదాంత వేద్యాయ మేఘశ్యామలమూర్తయే ।
పుంసాం మోహనరూపాయ పుణ్యశ్లోకాయ మంగళమ్ ॥

విశ్వామిత్రాంతరంగాయ మిథిలానగరీపతేః ।
భాగ్యానాం పరిపాకాయ భవ్యరూపాయ మంగళమ్ ॥

పితృభక్తాయ సతతం భ్రాతృభిస్సహ సీతయా ।
నందితాఖిలలోకాయ రామభద్రాయ మంగళమ్ ॥

త్యక్తసాకేతవాసాయ చిత్రకూట విహారిణే ।
సేవ్యాయ సర్వయమినాం ధీరోదాత్తాయ మంగళమ్ ॥

సౌమిత్రిణా చ జానక్యా చాపబాణాసిధారిణే ।
సంసేవ్యాయ సదా భక్త్యా స్వామినే మమ మంగళమ్ ॥

దండకారణ్యవాసాయ ఖండితామరశత్రవే ।
గృధ్రరాజాయ భక్తాయ ముక్తిదాయాస్తు మంగళమ్ ॥

సాదరం శబరీదత్తఫలమూలాభిలాషిణే ।
సౌలభ్యపరిపూర్ణాయ సత్త్వోద్రిక్తాయ మంగళమ్ ॥

హనుమత్సమవేతాయ హరీశాభీష్టదాయినే ।
వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాధీరాయ మంగళమ్ ॥

శ్రీమతే రఘువీరాయ సేతూల్లంఘితసింధవే ।
జితరాక్షసరాజాయ రణధీరాయ మంగళమ్ ॥

విభీషణకృతే ప్రీత్యా లంకాభీష్టప్రదాయినే ।
సర్వలోకశరణ్యాయ రామచంద్రాయ మంగళమ్ ॥

బ్రహ్మాదిదేవసేవ్యాయ బ్రహ్మణ్యాయ మహాత్మనే ।
జానకీప్రాణనాథాయ రఘునాథాయ మంగళమ్ ॥

యన్మంగళం సహస్రసాక్షే సర్వదేవ నమస్కృతే ।
వృత్రనాశే సమభవత్ తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

యన్మంగళం సుపర్ణస్య వినతాకల్పయత్ పురా ।
అమృతం ప్రార్థయానస్య తత్తే భవతు మంగళమ్ ॥

ఆసాద్య నగరీం దివ్యామ్ అభిషిక్తాయ సీతయా ।
రాజాధిరాజరాజాయ రామభద్రాయ మంగళమ్ ॥

మంగళాశాసనపరైః మదాచార్యపురోగమైః
సర్వైశ్చ పూర్వైరాచార్యై సత్కృతాయాస్తు మంగళమ్ ॥

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాஉஉత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్
కరోమి యద్యత్ సకలం పరస్మై
నారాయణేతి సమర్పయామి ॥

శ్రీపారాశర్య పురాణోక్త శ్రీమద్రామాయణ మాహాత్మ్యమ్

త్రివర్గఫలకామేన విసదుద్ధరణేచ్ఛునా ।
శ్రీమత్సురకాండస్య పాఠః కార్యో విజానతా ॥

శాంతికర్మణి సర్వత్ర తథా దుస్స్వప్న దర్శనే ।
గ్రహపీడాసు చోగ్రాసు రోగేషు విషమేషుచ ॥

అరణ్యే ప్రాంతరే వాపి శస్త్రచోరాగ్ని పీడాని ।
సర్వా స్వాపత్సు ఘోరాసు నైతస్మా త్తారకం పరమ్ ॥

శ్రీమత్సుందరకాండస్య సప్తసర్గస్యభిపాఠతః ।
మహారాజ్యాదిసంపత్తి ర్లభ్యతే దుర్ల భాపి వా ॥

ఆయుష్కామో లభే దాయు ర్ధనకామో ధనాన్యపి ।
శ్రీకామః శ్రియమాప్నోపి క్షితికామస్తథా క్షితిమ్ ॥

విద్యాకామస్తథా విద్యాం స్త్రీకామశ్చ తథా స్త్రియమ్ ।
ఆరోగ్యకామ స్త్వారోగ్యం సప్తసర్గ్యభిపాఠనాత్ ॥

యదాయదాహి రామస్య వృత్తం పిపఠిషేద్బుధః ।
తదా తదా తు “ధర్మాత్మ” త్యేత న్మాల మనుంజపేత్ ॥

శ్రీరామ చరణాంబోజ ద్వంద్వం ధ్యాయన్ ప్రసన్నధీః ।
సకృదేవేతి చరమశ్లోకం చ శుభదం జపేత్ ॥

ఉమాసంహితాయామ్
శ్రీమద్రామాయణ మాహాత్మ్యమ్

శ్రీరామ ప్రాతిపదిక మవశేనాపి సంగృణన్ ।
ముక్తిం ప్రాప్నోతి మనుజః కింపున ర్బుద్ధిపూర్వకమ్ ॥

రాశబ్దోచ్చారణాదేవ పాతకా దేహపంజరాత్ ।
నిర్యాం త్యాయాంతి పాపాని మవర్ణదర్శనాత్ పునః ॥

రాశబ్దోచ్చారణే జాతే వక్త్రాత్ పాపం విగచ్ఛతి ।
మకార శ్రవణే జాతే భస్మీభావం గమిష్యతి ॥

రామేతి రామచంద్రేతి రామభద్రేతి వా మనుమ్ ।
యావజ్జీవం జపన్ మర్త్యో జీవన్ముక్తో న సంశయః ॥

రామాయణస్య మాహాత్మ్యం వక్తుం వర్షశతైరపి ।
అశక్యం విస్తరా ద్వక్తుం సంక్షేపా ద్వచ్మి సాంప్రతమ్ ॥

రామాయణస్య వాక్యం వా పాదం వా పదమేవ వా ।
భుక్త్యంతే తు ప్రయుంజానో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥

రామాయణ కథా మేవ యే శృణ్వంతి నరోత్తమా ।
విధూతపాపాస్తే యాంతి బ్రహ్మలోక మనామయమ్ ॥

తత్త్వసంగ్రహే రామాయణే

సంసార తాపయుక్తానాం జంతూనాం హతచేతసామ్ ।
శ్రీమద్రామాయణాఖ్యా పీయూషం భేషజం స్మృతమ్ ॥

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ప్రథమస్సర్గః (1)

హనుమను ప్రశంసించిన శ్రీరాముడు

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం
యథావదభిభాషితమ్
రామః ప్రీతిసమాయుక్తో
వాక్యముత్తరమబ్రవీత్. 1

కృతం హనుమతా కార్యం
సుమహద్భువి దుర్లభమ్
మనసాఽపి యదన్యేన
న శక్యం ధరణీతలే. 2

న హి తం పరిపశ్యామి
యస్తరేత మహార్ణవమ్
అన్యత్ర గరుడాద్వాయోః
అన్యత్ర చ హనూమతః. 3

దేవదానవయక్షాణాం
గంధర్వోరగరక్షసామ్
అప్రధృష్యాం పురీం లంకాం
రావణేన సురక్షితామ్. 4

ప్రవిష్టః సత్త్వమాశ్రిత్య
శ్వసన్ కో నామ నిష్క్రమేత్
కో విశేత్ సుదురాధర్షాం
రాక్షసైశ్చ సురక్షితామ్. 5

యో వీర్యబలసంపన్నో
న సమస్స్యాత్ హనూమతః
భృత్యకార్యం హనుమతా
సుగ్రీవస్య కృతం మహత్. 6

స్వయం విధాయ స్వబలం
సదృశం విక్రమస్య చ
యో హి భృత్యో నియుక్తస్సన్
భర్త్రా కర్మణి దుష్కరే
కుర్యాత్ తదనురాగేణ
తమాహుః పురుషోత్తమమ్. 7

నియుక్తో యః పరం కార్యం
న కుర్యాన్నృపతేః ప్రియమ్
భృత్యో యుక్తః సమర్థశ్చ
తమాహుర్మధ్యమం నరమ్. 8

నియుక్తో నృపతేః కార్యం
న కుర్యాద్యః సమాహితః
భృత్యో యుక్తః సమర్థశ్చ
తమాహుః పురుషాధమమ్. 9

తన్నియోగే నియుక్తేన
కృతం కృత్యం హనూమతా

న చాత్మా లఘుతాం నీతః
సుగ్రీవశ్చాపి తోషితః. 10

అహం చ రఘువంశశ్చ
లక్ష్మణశ్చ మహాబలః
వైదేహ్యా దర్శనేనాఽద్య
ధర్మతః పరిరక్షితాః. 11

ఇదం తు మమ దీనస్యా
మనో భూయః ప్రకర్షతి
యదిహాస్య ప్రియాఖ్యాతుః
న కుర్మి సదృశం ప్రియమ్. 12

ఏష సర్వస్వభూతస్తు
పరిష్వంగో హనూమతః
మయా కాలమిమం ప్రాప్య
దత్తస్తస్య మహాత్మనః. 13

ఇత్యుక్త్వా ప్రీతిహృష్టాంగో
రామస్తం పరిషస్వజే
హనూమంతం మహాత్మానం
కృతకార్యమ్ ఉపాగతమ్. 14

ధ్యాత్వా పునరువాచేదం
వచనం రఘునందనః
హరీణామీశ్వరస్యైవ
సుగ్రీవస్యోపశృణ్వతః. 15

సర్వథా సుకృతం తావత్
సీతాయాః పరిమార్గణమ్
సాగరం తు సమాసాద్య
పునర్నష్టం మనో మమ. 16

కథం నామ సముద్రస్య
దుష్పారస్య మహాంభసః
హరయో దక్షిణం పారం
గమిష్యంతి సమాహితాః. 17

యద్యప్యేష తు వృత్తాంతో
వైదేహ్యా గదితో మమ
సముద్రపారగమనే
హరీణాం కిమివోత్తరమ్. 18

ఇత్యుక్త్వా శోకసంభ్రాంతో
రామః శత్రునిబర్హణః
హనూమంతం మహాబాహుః
తతో ధ్యానమ్ ఉపాగమత్. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ప్రథమస్సర్గః (1)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వితీయస్సర్గః (2)

శ్రీరామునిలో ఉత్సాహమును నింపిన సుగ్రీవుడు

తం తు శోకపరిద్యూనం
రామం దశరథాత్మజమ్
ఉవాచ వచనం శ్రీమాన్
సుగ్రీవః శోకనాశనమ్. 1

కిం త్వం సంతప్యసే వీర
యథాఽన్యః ప్రాకృతస్తథా
మైవం భూ స్త్వజ సంతాపం
కృతఘ్న ఇవ సౌహృదమ్. 2

సంతాపస్య చ తే స్థానం
న హి పశ్యామి రాఘవ
ప్రవృత్తావుపలబ్ధాయాం
జ్ఞాతే చ నిలయే రిపోః. 3

మతిమాన్ శాస్త్రవిత్ ప్రాజ్ఞః
పండితశ్చాఽసి రాఘవ
త్యజేమాం ప్రాకృతాం బుద్ధిం
కృతాత్మేవార్థదూషణీమ్. 4

సముద్రం లంఘయిత్వా తు
మహానక్రసమాకులమ్
లంకామారోహయిష్యామో
హనిష్యామశ్చ తే రిపుమ్. 5

నిరుత్సాహస్య దీనస్య
శోకపర్యాకులాత్మనః
సర్వార్థా వ్యవసీదంతి
వ్యసనం చాఽధిగచ్ఛతి. 6

ఇమే శూరాః సమర్థాశ్చ
సర్వే నో హరియూథపాః
త్వత్ప్రియార్థం కృతోత్సాహాః
ప్రవేష్టు మపి పావకమ్. 7

ఏషాం హర్షేణ జానామి
తర్కశ్చాఽస్మిన్ దృఢో మమ. 8

విక్రమేణ సమానేష్యే
సీతాం హత్వా యథా రిపుమ్
రావణం పాపకర్మాణం
తథా త్వం కర్తుమర్హసి. 9

సేతురత్ర యథా బద్ధ్యేత్
యథా పశ్యేమ తాం పురీమ్
తస్య రాక్షసరాజస్య
తథా త్వం కురు రాఘవ. 10

దృష్ట్వా తాం తు పురీం లంకాం
త్రికూటశిఖరే స్థితామ్

హతం చ రావణం యుద్ధే
దర్శనాదుపధారయ. 11

అబద్ధ్వా సాగరే సేతుం
ఘోరే తు వరుణాలయే
లంకా న మర్దితుం శక్యా
సేంద్రైరపి సురాసురైః. 12

సేతుర్బద్ధః సముద్రే చ
యావల్లంకా సమీపతః
సర్వం తీర్ణం చ వై సైన్యం
జితమిత్యుపధారయ. 13

ఇమే హి సమరే శూరా
హరయః కామరూపిణః
శక్తా లంకాం సమానేతుం
సముత్పాట్య సరాక్షసామ్. 14

తదలం విక్లబా బుద్ధీ
రాజన్ సర్వార్థనాశినీ
పురుషస్య హి లోకేఽస్మిన్
శోకః శౌర్యాపకర్షణః. 15

యత్తు కార్యం మనుష్యేణ
శౌండీర్యమ్ అవలంబతా
ఆస్మిన్ కాలే మహప్రాజ్ఞ
సత్త్వమాతిష్ఠ తేజసా. 16

శూరాణాం హి మనుష్యాణాం
త్వద్విధానాం మహాత్మనామ్
వినష్టే వా ప్రనష్టే వా
శోకః సర్వార్థనాశనః. 17

త్వం తు బుద్ధిమతాం శ్రేష్ఠః
సర్వశాస్త్రార్థకోవిదః
మద్విధైః సచివైః సార్థమ్
అరిం జేతుమిహార్హసి. 18

న హి పశ్యామ్యహం కంచిత్
త్రిషు లోకేషు రాఘవ
గృహీతధనుషో యస్తే
తిష్ఠేదభిముఖో రణే. 19

వానరేషు సమాసక్తం
న తే కార్యం విపత్స్యతే
అచిరాద్రక్ష్యసే సీతాం
తీర్త్వా సాగరమక్షయమ్. 20

తదలం శోకమాలంబ్య
క్రోధమాలంబ భూపతే
నిశ్చేష్టాః క్షత్రియా మందాః
సర్వే చండస్య బిభ్యతి. 21

లంఘనార్థం చ ఘోరస్య
సముద్రస్య నదీపతేః
సహాఽస్మాభిరిహోపేతః
సూక్ష్మబుద్ధిర్విచారయ. 22

సర్వం తీర్ణం చ మే సైన్యం
జితమిత్యుపధారయ. 23

ఇమే హి హరయః శూరాః
సమరే కామరూపిణః
తానరీన్ విధమిష్యంతి
శిలాపాదపవృష్టిభిః. 24

కథంచిత్ సంతరిష్యామః
తే వయం వరుణాలయమ్
హతమిత్యేవ తం మన్యే
యుద్ధే సమితినందన. 25

కిముక్త్వా బహుధా చాపి
సర్వథా విజయీ భవాన్
నిమిత్తాని చ పశ్యామి
మనో మే సంప్రహృష్యతి. 26

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వితీయస్సర్గః (2)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - తృతీయస్సర్గః (3)

లంకానగరము రక్షణవ్యవస్థను తెలిపిన హనుమ

సుగ్రీవస్య వచః శ్రుత్వా
హేతుమత్ పరమార్థవిత్
ప్రతిజగ్రాహ కాకుత్స్థో
హనూమంతమ్ అథాబ్రవీత్. 1

తపసా సేతుబంధేన
సాగరోచ్ఛోషణేన వా
సర్వథా సుసమర్థోఽస్మి
సాగరస్యాస్య లంఘనే. 2

కతి దుర్గాణి దుర్గాయా
లంకాయా బ్రూహి తాని మే
జ్ఞాతుమిచ్ఛామి తత్సర్వం
దర్శనాదివ వానర. 3

బలస్య పరిమాణం చ
ద్వారదుర్గక్రియామపి
గుప్తి కర్మ చ లంకాయాం
రక్షసాం సదనాని చ. 4

యథాసుఖం యథావచ్చ
లంకాయామసి దృష్టవాన్
సరమాచక్ష్వ తత్త్వేన
సర్వథా కుశలో హ్యసి. 5

శ్రుత్వా రామస్య వచనం
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
వాక్యం వాక్యవిదాం శ్రేష్ఠో
రామం పునరథాఽబ్రవీత్. 6

శ్రూయతాం సర్వమాఖ్యాస్యే
దుర్గకర్మవిధానతః
గుప్తా పురీ యథా లంకా
రక్షితా చ యథా బలైః. 7

రాక్షసాశ్చ యథా స్నిగ్ధా
రావణస్య చ తేజసా
పరాం సమృద్ధిం లంకాయాః
సాగరస్య చ భీమతామ్
విభాగం చ బలౌఘస్య
నిర్దేశం వాహనస్య చ. 8

ఏవముక్త్వా హరిశ్రేష్ఠః
కథయామాస తత్త్వతః. 9

హృష్టప్రముదితా లంకా
మత్తద్విపసమాకులా
మహతీ రథసంపూర్ణా
రక్షోగణసమాకులా

వాజిభిశ్చ సుసంపూర్ణా
సా పురీ దుర్గమా పరైః. 10

దృఢబద్ధకవాటాని
మహాపరిఘవంతి చ
ద్వారాణి విపులాన్యస్యాః
చత్వారి సుమహాంతి చ. 11

తత్రేషూపలయంత్రాణి
బలవంతి మహాంతి చ
ఆగతం పరసైన్యం తు
తత్ర తైః ప్రతిహన్యతే. 12

ద్వారేషు సంస్కృతా భీమాః
కాలాయసమయాః శితాః
శతశో రచితా వీరైః
శతఘ్న్యో రక్షసాం గణైః. 13

సౌవర్ణశ్చ మహాంస్తస్యాః
ప్రాకారో దుష్ప్రధర్షణః
మణివిద్రుమవైడూర్య
ముక్తావిరచితాంతరః. 14

సర్వతశ్చ మహాభీమాః
శీతతోయవహాః శుభాః
అగాధా గ్రాహవత్యశ్చ
పరిఖా మీనసేవితాః. 15

ద్వారేషు తాసాం చత్వారః
సంక్రమాః పరమాయతాః
యంత్రైరుపేతా బహుభిః
మహద్భిర్గృహపంక్తిభిః. 16

త్రాయంతే సంక్రమాస్తత్ర
పరసైన్యాగమే సతి
యంత్రై స్తైరవకీర్యంతే
పరిఖాసు సమంతతః. 17

ఏకస్త్వకంప్యో బలవాన్
సంక్రమః సుమహాదృఢః
కాంచనైర్బహుభిః స్తంభైః
వేదికాభిశ్చ శోభితః. 18

స్వయం ప్రకృతి సంపన్నో
యుయుత్సూ రామ రావణః
ఉత్థితశ్చాఽప్రమత్తశ్చ
బలానామ్ అనుదర్శనే. 19

లంకా పునర్నిరాలంబా
దేవదుర్గా భయావహా
నాదేయం పార్వతం వాఽన్యం
కృత్రిమం చ చతుర్విధమ్. 20

స్థితా పారే సముద్రస్య
దూరపారస్య రాఘవ
నౌపథోఽపి చ నాస్త్యత్ర
నిరాదేశశ్చ సర్వతః. 21

శైలాగ్రే రచితా దుర్గా
సా పూర్దేవపురోపమా
వాజివారణసంపూర్ణా
లంకా పరమదుర్జయా. 22

పరిఖాశ్చ శతఘ్న్యశ్చ
యంత్రాణి వివిధాని చ
శోభయంతి పురీం లంకాం
రావణస్య దురాత్మనః. 23

అయుతం రక్షసామత్ర
పూర్వద్వారం సమాశ్రితమ్
శూలహస్తా దురాధర్షాః
సర్వే ఖడ్గాగ్రయోధినః. 24

నియుతం రక్షసామత్ర
దక్షిణద్వారమాశ్రితమ్
చతురంగేణ సైన్యేన
యోధాస్తత్రాప్యనుత్తమాః. 25

ప్రయుతం రక్షసామత్ర
పశ్చిమద్వారమాశ్రితమ్
చర్మఖడ్గధరాః సర్వే
తథా సర్వాస్త్రకోవిదాః. 26

న్యర్బుదం రక్షసామత్ర
ఉత్తరద్వారమాశ్రితమ్
రథినశ్చాఽశ్వవాహాశ్చ
కులపుత్త్రాః సుపూజితాః. 27

శతశోఽథ సహస్రాణి
మధ్యమం స్కంధమాశ్రితాః
యాతుధానా దురాధర్షాః
సాగ్రకోటిశ్చ రక్షసామ్. 28

తే మయా సంక్రమా భగ్నాః
పరిఖాశ్చాఽవపూరితాః
దగ్ధా చ నగరీ లంకా
ప్రాకారాశ్చాఽవసాదితాః. 29

బలైకదేశః క్షపితో
రాక్షసానాం మహాత్మనామ్. 30

యేన కేన చ మార్గేణ
తరామ వరుణాలయమ్
హతేతి నగరీ లంకా
వానరైరవధార్యతామ్. 31

అంగదో ద్వివిదో మైందో
జాంబవాన్ పనసో నలః
నీలః సేనాపతిశ్చైవ
బలశేషేణ కిం తవ. 32

ప్లవమానా హి గత్వా తాం
రావణస్య మహాపురీమ్
సపర్వతవనాం భిత్త్వా
సఖాతాం సప్రతోరణామ్
సప్రకారాం సభవనామ్
ఆనయిష్యంతి రాఘవ. 33

ఏవమాజ్ఞాపయ క్షిప్రం
బలానాం సర్వసంగ్రహమ్
ముహూర్తేన తు యుక్తేన
ప్రస్థానమ్ అభిరోచయ. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే తృతీయస్సర్గః (3)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుర్థస్సర్గః (4)

వానరసేనల యుద్ధయాత్ర. సముద్రతీరమునకు చేరుట

శ్రుత్వా హనూమతో వాక్యం
యథావదనుపూర్వశః
తతోఽ బ్రవీన్మహాతేజా
రామః సత్యపరాక్రమః. 1

యాం నివేదయసే లంకాం
పురీం భీమస్య రక్షసః
క్షిప్రమేనాం మథిష్యామి
సత్యమేతద్బ్రవీమి తే. 2

అస్మిన్ ముహూర్తే సుగ్రీవ
ప్రయాణమ్ అభిరోచయే
యుక్తో ముహూర్తో విజయః
ప్రాప్తో మధ్యం దివాకరః. 3

అస్మిన్ ముహూర్తే విజయే
ప్రాప్తే మధ్యం దివాకరే
సీతాం హృత్వా తు మే జాతు
క్వాఽ సౌ యాస్యతి యాస్యతః. 4

సీతా శ్రుత్వాఽ భియానం మే
ఆశామేష్యతి జీవితే
జీవితాంతేఽ మృతం స్పృష్ట్వా
పీత్వా విషమివాతురః. 5

ఉత్తరా ఫల్గునీ హ్యద్య
శ్వస్తు హస్తేన యోక్ష్యతే
అభిప్రయామ సుగ్రీవ
సర్వానీకసమావృతాః. 6

నిమిత్తాని చ ధన్యాని
యాని ప్రాదుర్భవంతి చ
నిహత్య రావణం సీతామ్
ఆనయిష్యామి జానకీమ్. 7

ఉపరిష్టాద్ధి నయనం
స్ఫురమాణమిదం మమ
విజయం సమనుప్రాప్తం
శంసతీవ మనోరథమ్. 8

తతో వానరరాజేన
లక్ష్మణేన చ పూజితః
ఉవాచ రామో ధర్మాత్మా
పునరప్యర్థకోవిదః. 9

అగ్రే యాతు బలస్యాస్య
నీలో మార్గమ్ అవేక్షితుమ్
వృతః శతసహస్రేణ
వానరాణాం తరస్వినామ్. 10

ఫలమూలవతా నీల
శీతకాననవారిణా
పథా మధుమతా చాశు
సేనాం సేనాపతే నయ. 11

దూషయేయుర్దురాత్మానః
పథి మూలఫలోదకమ్
రాక్షసాః పరిరక్షేథాః
తేభ్యస్త్వం నిత్యముద్యతః. 12

నిమ్నేషు వనదుర్గేషు
వనేషు చ వనౌకసః
అభిప్లుత్యాఽభిపశ్యేయుః
పరేషాం నిహతం బలమ్. 13

యచ్చ ఫల్గుబలం కించిత్
తద త్రైవోపయుజ్యతామ్
ఏతద్ధి కృత్యం ఘోరం నో
విక్రమేణ ప్రయుధ్యతామ్. 14

సాగరౌఘనిభం భీమమ్
అగ్రానీకం మహాబలాః
కపిసింహాః ప్రకర్షంతు
శతశోఽథ సహస్రశః. 15

గజశ్చ గిరిసంకాశో
గవయశ్చ మహాబలః
గవాక్షశ్చాగ్రతో యాంతు
గవాం దృప్తా ఇవర్షభాః. 16

యాతు వానరవాహిన్యా
వానరః ప్లవతాం వరః
పాలయన్ దక్షిణం పార్శ్వమ్
వృషభో వానరర్షభః. 17

గంధహస్తీవ దుర్ధర్షః
తరస్వీ గంధమాదనః
యాతు వానరవాహిన్యాః
సవ్యం పార్శ్వమధిష్ఠితః. 18

యాస్యామి బలమధ్యేఽహం
బలౌఘమభిహర్షయన్
అధిరుహ్య హనూమంతమ్
ఐరావతమివేశ్వరః. 19

అంగదేనైష సంయాతు
లక్ష్మణశ్చాఽంతకోపమః
సార్వభౌమేణ భూతేశో
ద్రవిణాధిపతిర్యథా. 20

జాంబవాంశ్చ సుషేణశ్చ
వేగదర్శీ చ వానరః
ఋక్షరాజో మహాసత్త్వః
కుక్షిం రక్షంతు తే త్రయః. 21

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
సుగ్రీవో వాహినీపతిః
వ్యాదిదేశ మహావీర్యాన్
వానరాన్ వానరర్షభః. 22

తే వానరగణాః సర్వే
సముత్పత్య యుయుత్సవః
గుహాభ్యః శిఖరేభ్యశ్చ
ఆశు పుప్లువిరే తదా. 23

తతో వానరరాజేన
లక్ష్మణేన చ పూజితః
జగామ రామో ధర్మాత్మా
ససైన్యో దక్షిణాం దిశమ్. 24

శతైః శతసహస్రైశ్చ
కోటీభిరయుతైరపి
వారణాభైశ్చ హరిభిః
యయౌ పరివృతస్తదా. 25

తం యాంతమ్ అనుయాతి
స్మ మహతీ హరివాహినీ
దృష్టాః ప్రముదితాః సర్వే
సుగ్రీవేణాభిపాలితాః. 26

ఆప్లవంతః ప్లవంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః
క్ష్వేళంతో నినదంతస్తే
జగ్ముర్వై దక్షిణాం దిశమ్. 27

భక్షయంతః సుగంధీని
మధూని చ ఫలాని చ
ఉద్వహంతో మహావృక్షాన్
మంజరీపుంజధారిణః. 28

అన్యోన్యం సహసా దృప్తా
నిర్వహంతి క్షిపంతి చ
పతతశ్చాక్షిపంత్యన్యే
పాతయంత్యపరే పరాన్. 29

రావణో నో నిహంతవ్యః
సర్వే చ రజనీచరాః
ఇతి గర్జంతి హరయో
రాఘవస్య సమీపతః. 30

పురస్తాదృషభో వీరో
నీలః కుముద ఏవ చ
పంథానం శోధయంతి
స్మ వానరైర్బహుభిః సహ. 31

మధ్యే తు రాజా సుగ్రీవో
రామో లక్ష్మణ ఏవ చ
బహుభిర్బలిభిర్భీమైః
వృతాః శత్రునిబర్హణాః. 32

హరిః శతవలిర్వీరః
కోటీభిర్దశభిర్వృతః
సర్వామ్ ఏకో హ్యవష్టభ్య
రరక్ష హరివాహినీమ్. 33

కోటీశతపరీవారః
కేసరీ పనసో గజః
అర్కశ్చాతిబలః పార్శ్వమ్
ఏకం తస్యాభిరక్షతి. 34

సుషేణో జాంబవాం శ్చైవ
ఋక్షైశ్చ బహుభిర్వృతౌ
సుగ్రీవం పురతః కృత్వా
జఘనం సంరరక్షతుః. 35

తేషాం సేనాపతిర్వీరో
నీలో వానరపుంగవః
సంపతన్ పతతాం శ్రేష్ఠః
తద్బలం పర్యపాలయత్. 36

దరీముఖః ప్రజంఘశ్చ
రంభో౽థ రభసః కపిః
సర్వతశ్చ యయుర్వీరాః
త్వరయంతః ప్లవంగమాన్. 37

ఏవం తే హరిశార్దూలా
గచ్ఛంతో బలదర్పితాః
అపశ్యంస్తే గిరిశ్రేష్ఠం
సహ్యం ద్రుమలతాయుతమ్
సరాంసి చ సుపుల్లాని
తటాకాని వనాని చ. 38

రామస్య శాసనం జ్ఞాత్వా
భీమకోపస్య భీతవత్
వర్జయన్ నగరాభ్యాశాన్
తథా జనపదానపి. 39

సాగరౌఘనిభం భీమం
తద్వానరబలం మహత్
ఉత్ససర్ప మహాఘోషం
భీమఘోష ఇవార్ణవః. 40

తస్య దాశరథేః పార్శ్వే
శూరాస్తే కపికుంజరాః
తూర్ణమ్ ఆపుప్లువుః సర్వే
సదశ్వా ఇవ చోదితాః. 41

కపిభ్యాముహ్యమానౌ తౌ
శుశుభతే నరోత్తమౌ
మహద్భ్యామివ సంస్పృష్టౌ
గ్రాహాభ్యాం చంద్రభాస్కరౌ. 42

తతో వానరరాజేన
లక్ష్మణేన చ పూజితః
జగామ రామో ధర్మాత్మా
ససైన్యో దక్షిణాం దిశమ్. 43

తమంగదగతో రామం
లక్ష్మణః శుభయా గిరా
ఉవాచ పరిపూర్ణార్థః
స్మృతిమాన్ ప్రతిభానవాన్. 44

హృతామవాప్య వైదేహీం
క్షిప్రం హత్వా చ రావణమ్
సమృద్ధార్థః సమృద్ధార్థామ్
అయోధ్యాం ప్రతి యాస్యసి. 45

మహాంతి చ నిమిత్తాని
దివి భూమౌ చ రాఘవ

శుభాని తవ పశ్యామి
సర్వాణ్యేవార్థసిద్ధయే. 46

అనువాతి శుభో వాయుః
సేనాం మృదుహితః సుఖః
పూర్ణవల్గుస్వరాశ్చేమే
ప్రవదంతి మృగద్విజాః. 47

ప్రసన్నాశ్చ దిశః సర్వా
విమలశ్చ దివాకరః
ఉశనాశ్చ ప్రసన్నార్చిః
అను త్వాం భార్గవో గతః. 48

బ్రహ్మరాశిర్విశుద్ధశ్చ
శుద్ధాశ్చ పరమర్షయః
అర్చిష్మంతః ప్రకాశంతే
ధ్రువం సర్వే ప్రదక్షిణమ్. 49

త్రిశంకుర్విమలో భాతి
రాజర్షిః సపురోహితః
పితామహవరోఽస్మాకమ్
ఇక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్. 50

విమలే చ ప్రకాశేతే
విశాఖే నిరుపద్రవే
నక్షత్రవరమస్మాకమ్
ఇక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్. 51

నైరృతం నైరృతానాం చ
నక్షత్రమ్ అభిపీడ్యతే
మూలో మూలవతా స్పృష్టో
ధూప్యతే ధూమకేతునా. 52

సర్వం చైతద్వినాశాయ
రాక్షసానామ్ ఉపస్థితమ్
కాలే కాలగృహీతానాం
నక్షత్రం గ్రహపీడితమ్. 53

ప్రసన్నాః సురసాశ్చాఽఽపో
వనాని ఫలవంతి చ
ప్రవాంత్యభ్యధికం గంధాన్
యథర్తుకుసుమా ద్రుమాః. 54

వ్యూఢాని కపిసైన్యాని
ప్రకాశంతేఽధికం ప్రభో
దేవానామివ సైన్యాని
సంగ్రామే తారకామయే. 55

ఏవమార్య సమీక్ష్యైతాన్
ప్రీతో భవితుమర్హసి
ఇతి భ్రాతరమాశ్వాస్య
హృష్టః సౌమిత్రిరబ్రవీత్. 56

అథావృత్య మహీం కృత్స్నాం
జగామ మహతీ చమూః
ఋక్షవానరశార్దూలైః
నఖదంష్ట్రాయుధైర్వృతా. 57

కరాగ్రైశ్చరణాగ్రైశ్చ
వానరైరుత్థితం రజః

భీమమంతర్దధే లోకం
నివార్య సవితుః ప్రభామ్. 58

సపర్వతవనాకాశం
దక్షిణాం హరివాహినీ
ఛాదయంతీ యయౌ భీమా
ద్యామివాఽంబుదసంతతిః. 59

ఉత్తరంత్యాం చ సేనాయాం
సతతం బహుయోజనమ్
నదీస్రోతాంసి సర్వాణి
సస్యంధుర్విపరీతవత్. 60

సరాంసి విమలాంభాంసి
ద్రుమకీర్ణాంశ్చ పర్వతాన్
సమాంభూమిప్రదేశాంశ్చ
వనాని ఫలవంతి చ
మధ్యేన చ సమంతాచ్చ
తిర్యక్చాధశ్చ సాఽవిశత్. 61

సమావృత్య మహీం కృత్స్నాం
జగామ మహతీ చమూః. 62

తే హృష్టమనసః సర్వే
జగ్ముర్మారుతరంహసః
హరయో రాఘవస్యార్థే
సమారోపితవిక్రమాః. 63

హర్షవీర్యబలోద్రేకాన్
దర్శయంతః పరస్పరమ్
యౌవనోత్సేకజాన్ దర్పాన్
వివిధాంశ్చక్రురధ్వని. 64

తత్ర కేచిద్ద్రుతం జగ్ముః
ఉత్పేతుశ్చ తథాఽపరే
కేచిత్కిలకిలాం చక్రుః
వానరా వనగోచరాః. 65

ప్రాస్ఫోటయంశ్చ పుచ్ఛాని
సన్నిజఘ్నుః పదాన్యపి
భుజాన్ విక్షిప్య శైలాంశ్చ
ద్రుమానన్యే బభంజిరే. 66

ఆరోహంతశ్చ శృంగాణి
గిరీణాం గిరిగోచరాః
మహానాదాన్ విముంచంతి
క్ష్వేళామన్యే ప్రచక్రిరే. 67

ఊరువేగైశ్చ మమృదుః
లతాజాలాన్యనేకశః
జృంభమాణాశ్చ విక్రాంతా
విచిక్రీడుః శిలాద్రుమైః. 68

శతైఃశతసహస్రైశ్చ
కోటీభిశ్చ సహస్రశః
వానరాణాం తు ఘోరాణాం
శ్రీమత్పరివృతా మహీ. 69

సా స్మ యాతి దివారాత్రం
మహతీ హరివాహినీ

హృష్టా ప్రముదితా సేనా
సుగ్రీవేణాఽభిరక్షితా. 70

వానరా స్త్వరితం యాంతి
సర్వే యుద్ధాభినందినః
ప్రమోక్షయిషవః సీతాం
ముహూర్తంక్వాఽపినాఽసత. 71

తతః పాదపసంబాధం
నానామృగసమాయుతమ్
సహ్యపర్వతమాసేదుః
మలయం చ మహీధరమ్. 72

కాననాని విచిత్రాణి
నదీః ప్రస్రవణాని చ
పశ్యన్నతి యయౌ రామః
సహ్యస్య మలయస్య చ. 73

వకుళాం స్తిలకాంశ్చూతాన్
అశోకాన్ సింధువారకాన్
కరవీరాంశ్చ తిమిశాన్
భంజంతి స్మ ప్లవంగమాః. 74

అంకోలాంశ్చ కరంజాంశ్చ
ప్లక్షన్యగ్రోథతిందుకాన్
జంబూకామలకాన్ నీపాన్
భంజంతి స్మ ప్లవంగమాః. 75

ప్రస్తరేషు చ రమ్యేషు
వివిధాః కాననద్రుమాః
వాయువేగప్రచలితాః
పుష్పైరవకిరంతి తాన్. 76

మారుతః సుఖసంస్పర్శో
వాతి చందనశీతలః
షట్పదైరనుకూజద్భిః
వనేషు మధుగంధిషు. 77

అధికం శైలరాజస్తు
ధాతుభిః సువిభూషితః. 78

ధాతుభ్యః ప్రసృతో రేణుః
వాయువేగవిఘట్టితః
సుమహద్వానరానీకం
ఛాదయామాస సర్వతః. 79

గిరిప్రస్థేషు రమ్యేషు
సర్వతః సంప్రపుష్పితాః
కేతక్యః సింధువారాశ్చ
వాసంత్యశ్చ మనోరమాః. 80

మాధవ్యో గంధపూర్ణాశ్చ
కుందగుల్మాశ్చ పుష్పితాః
చిరిబిల్వా మధూకాశ్చ
వకుళాః ప్రియకాస్తథా. 81

స్ఫూర్జకాస్తిలకాశ్చైవ
నాగవృక్షాశ్చ పుష్పితాః
చూతాః పాటలయశ్చైవ
కోవిదారాశ్చ పుష్పితాః. 82

ముచుళిందార్జునాశ్చైవ
శింశుపాః కుటజాస్తథా
ధవాః శాల్మలయ శ్చైవ
రక్తాః కురవకాస్తథా. 83

హింతాలాస్తి నిశాశ్చైవ
చూర్ణకా నీపకాస్తథా
నీలాశోకాశ్చ వరణా
అంకోలాః పద్మకాస్తథా
ప్లవమానైః ప్లవంగైస్తు
సర్వే పర్యాకులీకృతా. 84

వాప్యస్తస్మిన్ గిరౌ శీతాః
పల్వలాని తథైవ చ
చక్రవాకానుచరితాః
కారండవనిషేవితాః
ప్లవైః క్రౌంచైశ్చ సంకీర్ణా
వరాహమృగసేవితాః. 85

ఋక్షై స్తరక్షుభిః సింహైః
శార్దూలైశ్చ భయావహైః
వ్యాళైశ్చ బహుభిర్భీమైః
సేవ్యమానాః సమంతతః. 86

పద్మైః సౌగంధికైః ఫుల్లైః
కుముదైశ్చోత్పలై స్తథా
వారిజైర్వివిధైః పుష్పై
రమ్యాస్తత్ర జలాశయాః. 87

తస్య సానుషు కూజంతి
నానాద్విజగణాస్తథా. 88

స్నాత్వా పీత్వోదకాన్యత్ర
జలే క్రీడంతి వానరాః
అన్యోన్యం ప్లావయంతి స్మ
శైలమ్ ఆరుహ్య వానరాః. 89

ఫలాన్యమృతగంధీని
మూలాని కుసుమాని చ
బుభుజుర్వానరా స్తత్ర
పాదపానాం మదోత్కటాః. 90

ద్రోణమాత్రప్రమాణాని
లంబమానాని వానరాః
యయుః పిబంతో హృష్టాస్తే
మధూని మధుపింగళాః. 91

పాదపానవభంజంతో
వికర్షంత స్తథా లతాః
విధమంతో గిరివరాన్
ప్రయయుః ప్లవగర్షభాః. 92

వృక్షేభ్యోఽన్యే తు కపయో
నర్దంతో మధుదర్పితాః
అన్యే వృక్షాన్ ప్రపద్యంతే
ప్రపతంత్యపి చాఽపరే. 93

బభూవ వసుధా తైస్తు
సంపూర్ణా హరియూథపైః

యథా కలమకేదారైః
పక్వైరివ వసుంధరా. 94

మహేంద్రమథ సంప్రాప్య
రామో రాజీవలోచనః
అధ్యారోహన్మహాబాహుః
శిఖరం ద్రుమభూషితమ్. 95

తతః శిఖరమారుహ్య
రామో దశరథాత్మజః
కూర్మమీనసమాకీర్ణమ్
అపశ్యత్ సలిలాకరమ్. 96

తే సహ్యం సమతిక్రమ్య
మలయం చ మహాగిరిమ్
ఆసేదురానుపూర్వ్యేణ
సముద్రం భీమనిస్స్వనమ్. 97

అవరుహ్య జగామాశు
వేలావనమనుత్తమమ్
రామో రమయతాం శ్రేష్ఠః
ససుగ్రీవః సలక్ష్మణః. 98

అథ ధౌతోపలతలాం
తోయౌఘైః సహసోత్థితైః
వేలామాసాద్య విపులాం
రామో వచనమబ్రవీత్. 99

ఏతే వయమనుప్రాప్తాః
సుగ్రీవ వరుణాలయమ్
ఇహేదానీం విచింతా సా
యా న పూర్వం సముత్థితా. 100

అతః పరమతీరోఽయం
సాగరః సరితాం పతిః
న చాఽయమ్ అనుపాయేన
శక్యస్తరితుమర్ణవః. 101

తదిహైవ నివేశోఽస్తు
మంత్రః ప్రస్తూయతామితి
యథేదం వానరబలం
పరం పారమవాప్నుయాత్. 102

ఇతీవ స మహాబాహుః
సీతాహరణకర్శితః
రామః సాగరమాసాద్య
వాసమాజ్ఞాపయత్ తదా. 103

సర్వాః సేనా నివేశ్యంతాం
వేలాయాం హరిపుంగవ
సంప్రాప్తో మంత్రకాలో నః
సాగరస్యాస్య లంఘనే. 104

స్వాం స్వాం సేనాం సముత్సృజ్య
మా చ కశ్చిత్ కుతో వ్రజేత్
గచ్ఛంతు వానరాః శూరా
జ్ఞేయం ఛన్నం భయం చ నః.
105

రామస్య వచనం శ్రుత్వా
సుగ్రీవః సహలక్ష్మణః

సేనాం న్యవేశయత్ తీరే
సాగరస్య ద్రుమాయుతే. 106

విరరాజ సమీపస్థం
సాగరస్య తు తద్బలమ్
మధుపాండుజలః శ్రీమాన్
ద్వితీయ ఇవ సాగరః. 107

వేలావనముపాగమ్య
తతస్తే హరిపుంగవాః
వినివిష్టాః పరం పారం
కాంక్షమాణా మహోదధేః. 108

తేషాం నివిశమానానాం
సైన్యసన్నాహనిస్స్వనః
అంతర్ధాయ మహానాదమ్
అర్ణవస్య ప్రశుశ్రువే. 109

సా వానరాణాం ధ్వజినీ
సుగ్రీవేణాభిపాలితా
త్రిధా నివిష్టా మహతీ
రామస్యార్థపరాఽభవత్. 110

సా మహార్ణవమాసాద్య
హృష్టా వానరవాహినీ
వాయువేగసమాధూతం
పశ్యమానా మహార్ణవమ్. 111

దూరపారమ్ అసంబాధం
రక్షోగణనిషేవితమ్
పశ్యంతో వరుణావాసం
నిషేదుర్హరియూథపాః. 112

చండనక్రగ్రహం ఘోరం
క్షపాదౌ దివసక్షయే
హసంత మివ ఫేనౌఘైః
నృత్యంత మివ చోర్మిభిః. 113

చంద్రోదయ సముద్ధూతం
ప్రతిచంద్రసమాకులమ్. 114

చండానిలమహాగ్రాహైః
కీర్ణం తిమితిమింగిలైః
దీప్తభోగైరివాకీర్ణం
భుజంగైర్వరుణాలయమ్. 115

అవగాఢం మహాసత్త్వైః
నానాశైలసమాకులమ్
సుదుర్గం దుర్గమార్గం తమ్
అగాధమసురాలయమ్. 116

మకరైర్నాగభోగైశ్చ
విగాఢా వాతలోళితాః
ఉత్పేతుశ్చ నిపేతుశ్చ
ప్రవృద్ధా జలరాశయః. 117

అగ్నిచూర్ణమివావిద్ధం
భాస్వరాంబు మహోరగమ్
సురారివిషయం ఘోరం
పాతాళవిషమం సదా. 118

సాగరం చాంబరం ప్రఖ్యమ్
అంబరం సాగరోపమమ్
సాగరం చాంబరం చేతి
నిర్విశేషమదృశ్యత. 119

సంపృక్తం నభసాఽప్యంభః
సంపృక్తం చ నభోఽంభసా
తాదృగ్రూపే స్మ దృశ్యేతే
తారారత్నసమాకులే. 120

సముత్పతితమేఘస్య
వీచ్చి మాలాకులస్య చ
విశేషో న ద్వయోరాసీత్
సాగరస్యాంబరస్య చ. 121

అన్యోన్యమాహతాః సక్తాః
సస్వనుర్భీమనిస్స్వనాః
ఊర్మయః సింధురాజస్య
మహాభేర్య ఇవాహవే. 122

రత్నౌఘజలసన్నాదం
విషక్తమివ వాయునా
ఉత్పతంతమివ క్రుద్ధం
యాదోగణసమాకులమ్. 123

దదృశుస్తే మహోత్సాహా
వాతాహతజలాశయమ్
అనిలోద్ధూతమాకాశే
ప్రవల్గంతమివోర్మిభిః. 124

తతో విస్మయమాపన్నా
దదృశుర్హరయస్తదా
భ్రాంతోర్మిజలసన్నాదం
ప్రలోలమివ సాగరమ్. 125

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుర్థస్సర్గః (4)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచమస్సర్గః (5)

సీతమ్మ యెడబాటునకై శ్రీరాముని పరితాపము

సా తు నీలేన విధివత్
స్వారక్షా సుసమాహితా
సాగరస్యోత్తరే తీరే
సాధు సేనా నివేశితా. 1

మైందశ్చ ద్వివిధశ్చోభౌ
తత్ర వానరపుంగవౌ
విచేరతుశ్చ తాం సేనాం
రక్షార్థం సర్వతో దిశమ్. 2

నివిష్టాయాం తు సేనాయాం
తీరే నదనదీపతేః
పార్శ్వస్థం లక్ష్మణం దృష్ట్వా
రామో వచనమబ్రవీత్. 3

శోకశ్చ కిల కాలేన
గచ్ఛతా హ్యపగచ్ఛతి
మమ చాఽపశ్యతః కాంతామ్
అహన్యహని వర్ధతే. 4

న మే దుఃఖం ప్రియా దూరే
న మే దుఃఖం హృతేతి వా
ఏతదేవానుశోచామి
వయోఽస్యా హ్యతివర్తతే. 5

వాహి వాత యతః కాంతా
తాం స్పృష్ట్వా మామపి స్పృశ
త్వయి మే గాత్రసంస్పర్శః
చంద్రే దృష్టిసమాగమః. 6

తన్మే దహతి గాత్రాణి
విషం పీతమివాశయే
హా నాథేతి ప్రియా సా మాం
హ్రియమాణా యదబ్రవీత్. 7

తద్వియోగేంధనవతా
తచ్చింతా విపులార్చిషా
రాత్రిం దివం శరీరం మే
దహ్యతే మదనాగ్నినా. 8

అవగాహ్యాఽర్ణవం స్వప్స్యే
సౌమిత్రే భవతా వినా
కథంచిత్ ప్రజ్వలన్ కామః
స మాం సుప్తం జలే దహేత్. 9

బహ్వేతత్ కామయానస్య
శక్యమేతేన జీవితుమ్
యదహం సా చ వామో
రూరేకాం ధరణిమాశ్రితౌ. 10

కేదారస్యేవ కేదారః
సోదకస్య నిరూదకః
ఉపస్నేహేన జీవామి
జీవంతీం యచ్ఛృణోమితామ్. 11

కదా ను ఖలు సుశ్రోణీం
శతపత్త్రాయతేక్షణామ్
విజిత్య శత్రూంద్రక్ష్యామి
సీతాం స్ఫీతామివ శ్రియమ్. 12

కదా ను చారుబింబోష్ఠం
తస్యాః పద్మమివాననమ్
ఈషదున్నమ్య పాస్యామి
రసాయనమివాతురః. 13

తస్యాస్తు సంహతౌ పీనౌ
స్తనౌ తాళఫలోపమౌ
కదా ను ఖలు సోత్కంపౌ
శ్లిష్యంత్యా మాం భజిష్యతః. 14

సా నూనమసితాపాంగీ
రక్షోమధ్యగతా సతీ
మన్నాథా నాథహీనేవ
త్రాతారం నాఽధిగచ్ఛతి. 15

కథం జనకరాజస్య
దుహితా సా మమ ప్రియా
రాక్షసీమధ్యగా శేతే
స్నుషా దశరథస్య చ. 16

కదా విక్షోభ్య రక్షాంసి
సా విధూయోత్పతిష్యతి
విధూయ జలదాన్ నీలాన్
శశిరేఖా శరత్స్వివ. 17

స్వభావతనుకా నూనం
శోకేనాఽనశనేన చ
భూయ స్తనుతరా సీతా
దేశకాలవిపర్యయాత్. 18

కదా ను రాక్షసేంద్రస్య
నిధాయోరసి సాయకాన్
సీతాం ప్రత్యాహరిష్యామి
శోకముత్సృజ్య మానసమ్. 19

కదా ను ఖలు మాం సాధ్వీ
సీతా సురసుతోపమా
సోత్కంఠా కంఠమాలంబ్య
మోక్ష్యత్యానందజం పయః. 20

కదా శోకమిమం ఘోరం
మైథిలీ విప్రయోగజమ్
సహసా విప్రమోక్ష్యామి
వాసః శుక్లేతరం యథా. 21

ఏవం విలపతస్తస్య
తత్ర రామస్య ధీమతః
దినక్షయాన్మందరుచిః
భాస్కరోఽస్తముపాగమత్. 22

ఆశ్వాసితో లక్ష్మణేన
రామః సంధ్యాముపాసత. 23

స్మరన్ కమలపత్రాక్షీం
సీతాం శోకాకులీకృతః. 24

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచమస్సర్గః (5)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షష్ఠస్సర్గః (6)

శ్రీరాముని ఎదుర్కొను విషయమున రావణుని సమాలోచన

లంకాయాం తు కృతం కర్మ
ఘోరం దృష్ట్వా భయావహమ్
రాక్షసేంద్రో హనుమతా
శక్రేణేవ మహాత్మనా
అబ్రవీద్రాక్షసాన్ సర్వాన్
హ్రియా కించిదవాఙ్ముఖః. 1

ధర్షితా చ ప్రవిష్టా చ
లంకా దుష్ప్రసహా పురీ
తేన వానరమాత్రేణ
దృష్టా సీతా చ జానకీ. 2

ప్రాసాదో ధర్షితశ్చైత్యః
ప్రవరా రాక్షసా హతాః
ఆవిలా చ పురీ లంకా
సర్వా హనుమతా కృతా. 3

కిం కరిష్యామి భద్రం వః
కిం వా యుక్తమనంతరమ్
ఉచ్యతాం నః సమర్థం యత్
కృతం చ సుకృతం భవేత్4

మంత్రమూలం హి విజయం
ప్రాహురార్యా మనస్వినః
తస్మాద్వై రోచయే మంత్రం
రామం ప్రతి మహాబలాః. 5

త్రివిధాః పురుషా లోకే
ఉత్తమాధమమధ్యమాః
తేషాం తు సమవేతానాం
గుణదోషౌ వదామ్యహమ్. 6

మంత్రిభిర్హితసంయుక్తైః
సమర్థైర్మంత్రనిర్ణయే
మిత్రైర్వాఽపి సమానార్థైః
బాంధవైరపి వా హితైః. 7

సహితో మంత్రయిత్వా యః
కర్మారంభాన్ ప్రవర్తయేత్
దైవే చ కురుతే యత్నం
తమాహుః పురుషోత్తమమ్. 8

ఏకోఽర్థం విమృశేదేకో
ధర్మే ప్రకురుతే మనః
ఏకః కార్యాణి కురుతే
త మాహు ర్మధ్యమం నరమ్. 9

గుణదోషావనిశ్చిత్య
త్యక్త్వా ధర్మవ్యపాశ్రయమ్

కరిష్యామీతి యః కార్యమ్
ఉపేక్షేత్ స నరాధమః. 10

యథేమే పురుషా నిత్యమ్
ఉత్తమాధమమధ్యమాః
ఏవం మంత్రా హి విజ్ఞేయా
ఉత్తమాధమమధ్యమాః. 11

ఐకమత్యముపాగమ్య
శాస్త్రదృష్టేన చక్షుషా
మంత్రిణో యత్ర నిరతాః
త మాహుర్మంత్రముత్తమమ్. 12

బహ్వ్యోఽపి మతయో భూత్వా
మంత్రిణామ్ అర్థనిర్ణయే
పునర్యత్రైకతాం ప్రాప్తాః స
మంత్రో మధ్యమః స్మృతః. 13

అన్యోన్యం మతిమాస్థాయ
యత్ర సంప్రతిభాష్యతే
న చైకమత్యే శ్రేయోఽస్తి
మంత్రఃసోఽధమ ఉచ్యతే. 14

తస్మాత్ సుమంత్రితం సాధు
భవంతో మతిమత్తమాః
కార్యం సంప్రతిపద్యంతామ్
ఏతత్ కృత్యం మతం మమ. 15

వానరాణాం హి వీరాణాం
సహస్రైః పరివారితః
రామోఽభ్యేతి పురీం లంకామ్
అస్మాకమ్ ఉపరోధకః. 16

తరిష్యతి చ సువ్యక్తం
రాఘవః సాగరం సుఖమ్. 17

తరసా యుక్తరూపేణ
సానుజః సబలానుగః
సముద్రముచ్ఛోషయతి
వీర్యేణాఽన్యత్ కరోతి వా. 18

అస్మిన్నేవం గతే కార్యే
విరుద్ధే వానరైః సహ
హితం పురే చ సైన్యే చ
సర్వం సమ్మంత్ర్యతాం మమ. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షష్ఠస్సర్గః (6)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తమస్సర్గః (7)

శ్రీరాముని జయించగలమన్న విశ్వాసంతో రావణ సచివులు

ఇత్యుక్తా రాక్షసేంద్రేణ
రాక్షసాస్తే మహాబలాః
ఊచుః ప్రాంజలయః సర్వే
రావణం రాక్షసేశ్వరమ్
ద్విషత్పక్షమ్ అవిజ్ఞాయ
నీతిబాహ్యాస్త్వబుద్ధయః
(అవిజ్ఞాయాऽऽత్మపక్షం చ
రాజానం భీషయంతి హి). 1

రాజన్ పరిఘశక్త్యృష్టి
శూలపట్టససంకులమ్
సుమహన్నో బలం కస్మాత్
విషాదం భజతే భవాన్. 2

త్వయా భోగవతీం గత్వా
నిర్జితాః పన్నగా యుధి. 3

కైలాసశిఖరావాసీ
యక్షైర్బహుభిరావృతః
సుమహత్కదనం కృత్వా
వశ్యస్తే ధనదః కృతః. 4

స మహేశ్వరసఖ్యేన
శ్లాఘమానస్త్వయా విభో
నిర్జితః సమరే రోషాత్
లోకపాలో మహాబలః. 5

వినిహత్య చ యక్షౌఘాన్
విక్షోభ్య చ విగృహ్య చ
త్వయా కైలాసశిఖరాత్
విమానమిద మాహృతమ్. 6

మయేన దానవేంద్రేణ
త్వద్భయాత్ సఖ్యమిచ్ఛతా
దుహితా తవ భార్యార్థే
దత్తా రాక్షసపుంగవ. 7

దానవేంద్రో మధుర్నామ
వీర్యోత్సిక్తో దురాసదః
విగృహ్య వశమానీతః
కుంభీనస్యాః సుఖావహః. 8

నిర్జితా స్తే మహాబాహో
నాగా గత్వా రసాతలమ్
వాసుకిస్తక్షకః శంఖో
జటీ చ వశమాహృతాః. 9

అక్షయా బలవంతశ్చ
శూరా లబ్ధవరాః పునః

త్వయా సంవత్సరం యుద్ధ్వా
సమరే దానవా విభో. 10

స్వబలం సముపాశ్రిత్య
నీతా వశమరిందమ
మాయాశ్చాఽధిగతాస్తత్ర
బహవో రాక్షసాధిప. 11

శూరాశ్చ బలవంతశ్చ
వరుణస్య సుతా రణే
నిర్జితాస్తే మహాబాహో
చతుర్విధబలానుగాః. 12

మృత్యుదండమహాగ్రాహం
శాల్మలిద్రుమమండితమ్
కాలపాశమహావీచిం
యమకింకరపన్నగమ్. 13

అవగాహ్య త్వయా
రాజన్ యమస్య బలసాగరమ్
జయశ్చ విపులః ప్రాప్తో
మృత్యుశ్చ ప్రతిషేధితః. 14

సుయుద్ధేన చ తే సర్వే
లోకాస్తత్ర విలోళితాః. 15

క్షత్రియైర్బహుభిర్వీరైః
శక్రతుల్యపరాక్రమైః
ఆసీద్వసుమతీ పూర్ణా
మహద్భిరివ పాదపైః. 16

తేషాం వీర్యగుణోత్సాహైః
న సమో రాఘవో రణే
ప్రసహ్య తే త్వయా
రాజన్హతాః పరమదుర్జయాః. 17

తిష్ఠ వా కిం మహారాజ
శ్రమేణ తవ వానరాన్
అయమేకో మహాబాహుః
ఇంద్రజిత్ క్షపయిష్యతి. 18

అనేన హి మహారాజ
మాహేశ్వరమనుత్తమమ్
ఇష్ట్వా యజ్ఞం వరో లబ్ధో
లోకే పరమదుర్లభః. 19

శక్తితోమరమీనం చ
వినికీర్ణాంత్రశైవలమ్
గజకచ్ఛపసంబాధమ్
అశ్వమండూకసంకులమ్. 20

రుద్రాదిత్యమహాగ్రాహం
మరుద్వసుమహోరగమ్
రథాశ్వగజతోయౌఘం
పదాతిపులినం మహత్. 21

అనేన హి సమాసాద్య
దేవానాం బలసాగరమ్
గృహీతో దైవతపతిః
లంకాం చాఽపి ప్రవేశితః. 22

పితామహనియోగాచ్చ
ముక్తః శంబరవృత్రహా
గతస్త్రివిష్టపం రాజన్
సర్వదేవనమస్కృతః. 23

తమేవ త్వం మహారాజ
విసృజేంద్రజితం సుతమ్
యావద్వానరసేనాం తాం
సరామాం నయతి క్షయమ్. 24

రాజన్నాపదయుక్తేయమ్
ఆగతా ప్రాకృతాజ్జనాత్
హృది నైవ త్వయా కార్యా
త్వం వధిష్యసి రాఘవమ్. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తమస్సర్గః (7)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టమస్సర్గః (8)

రావణుని సచివుల ప్రగల్భములు

తతో నీలాంబుదనిభః
ప్రహస్తో నామ రాక్షసః
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం
శూరః సేనాపతిస్తదా. 1

దేవదానవగంధర్వాః
పిశాచపతగోరగాః
న త్వాం ధర్షయితుం శక్తాః
కిం పున ర్వానరా రణే. 2

సర్వే ప్రమత్తా విశ్వస్తా
వంచితాః స్మ హనూమతా
న హి మే జీవతో గచ్ఛేత్
జీవన్ స వనగోచరః. 3

సర్వాం సాగరపర్యంతాం
సశైలవనకాననామ్
కరోమ్యవానరాం భూమిమ్
ఆజ్ఞాపయతు మాం భవాన్. 4

రక్షాం చైవ విధాస్యామి
వానరాద్రజనీచర
నాఽఽగమిష్యతి తే దుఃఖం
కించి దాత్మాపరాధజమ్. 5

అబ్రవీత్తు సుసంక్రుద్ధో
దుర్ముఖో నామ రాక్షసః
ఇదం న క్షమణీయం హి
సర్వేషాం నః ప్రధర్షణమ్. 6

అయం పరిభవో భూయః
పురస్యాఽంతఃపురస్య చ
శ్రీమతో రాక్షసేంద్రస్య
వానరేణ ప్రధర్షణమ్. 7

అస్మిన్ ముహూర్తే హత్వైకో
నివర్తిష్యామి వానరాన్
ప్రవిష్టాన్ సాగరం భీమమ్
అంబరం వా రసాతలమ్. 8

తతోఽబ్రవీత్ సుసంక్రుద్ధో
వజ్రదంష్ట్రో మహాబలః
ప్రగృహ్య పరిఘం ఘోరం
మాంసశోణితరూషితమ్. 9

కిం వో హనుమతా కార్యం
కృపణేన తపస్వినా
రామే తిష్ఠతి దుర్ధర్షే
ససుగ్రీవే సలక్ష్మణే. 10

అద్య రామం ససుగ్రీవం
పరిఘేణ సలక్ష్మణమ్
ఆగమిష్యామి హత్త్వైకో
విక్షోభ్య హరివాహినీమ్. 11

ఇదం మమాపరం వాక్యం
శృణు రాజన్ యదీచ్ఛసి
ఉపాయకుశలో హ్యేవ
జయేచ్ఛత్రూన్ అతంద్రితః. 12

కామరూపధరాః శూరాః
సుభీమా భీమదర్శనాః
రాక్షసా వా సహస్రాణి
రాక్షసాధిపనిశ్చితాః. 13

కాకుత్స్థమ్ ఉపసంగమ్య
బిభ్రతో మానుషం వపుః
సర్వే హ్యసంభ్రమా భూత్వా
బ్రువంతు రఘుసత్తమమ్. 14

ప్రేషితా భరతేన స్మ
భ్రాత్రా తవ యవీయసా
స హి సేనాం సముత్థాప్య
క్షిప్రమేవోపయాస్యతి. 15

తతో వయమితస్తూర్ణం
శూలశక్తిగదాధరాః
చాపబాణాసిహస్తాశ్చ
త్వరితాస్తత్ర యామ హ. 16

ఆకాశే గణశః స్థిత్వా
హత్వా తాం హరివాహినీమ్
అశ్మశస్త్రమహావృష్ట్యా
ప్రాపయామ యమక్షయమ్. 17

ఏవం చేదుపసర్పేతామ్
అనయం రామలక్ష్మణౌ
అవశ్యమ్ అపనీతేన
జహతామేవ జీవితమ్. 18

కౌంభకర్ణి స్తతో వీరో
నికుంభో నామ వీర్యవాన్
అబ్రవీత్ పరమక్రుద్ధో
రావణం లోకరావణమ్. 19

సర్వే భవంతస్తిష్ఠంతు
మహారాజేన సంగతాః
అహమేకో హనిష్యామి
రాఘవం సహలక్ష్మణమ్
సుగ్రీవం చ హనూమంతం
సర్వానేవ చ వానరాన్. 20

తతో వజ్రహనుర్నామ
రాక్షసః పర్వతోపమః
క్రుద్ధః పరిలిహన్ వక్త్రం
జిహ్వయా వాక్యమబ్రవీత్. 21

స్వైరం కుర్వంతు కార్యాణి
భవంతో విగతజ్వరాః

ఏకోఽహం భక్షయిష్యామి
తాన్ సర్వాన్ హరియూథపాన్22
స్వస్థాః క్రీడంతు నిశ్చింతాః
పిబంతో మధువారుణీమ్. 23

అహమేకో వధిష్యామి
సుగ్రీవం సహలక్ష్మణమ్
అంగదం చ హనూమంతం
రామం చ రణకుంజరమ్. 24

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టమస్సర్గః *(8)*

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - నవమస్సర్గః (9)

రావణునితో హితవాక్యములు పలికిన విభీషణుడు

తతో నికుంభో రభసః
సూర్యశత్రుర్మహాబలః
సుప్తఘ్నో యజ్ఞహా రక్షో
మహాపార్శ్వో మహోదరః. 1

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో
రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః
ఇంద్రజిచ్చ మహాతేజా
బలవాన్ రావణాత్మజః. 2

ప్రహస్తోఽథ విరూపాక్షో
వజ్రదంష్ట్రో మహాబలః
ధూమ్రాక్షశ్చాఽతికాయశ్చ
దుర్ముఖశ్చైవ రాక్షసః. 3

పరిఘాన్ పట్టసాన్ ప్రాసాన్
శక్తిశూలపరశ్వథాన్
చాపాని చ సబాణాని
ఖడ్గాంశ్చ విపులాన్ శితాన్. 4

ప్రగృహ్య పరమక్రుద్ధాః
సముత్పత్య చ రాక్షసాః
అబ్రువన్ రావణం సర్వే
ప్రదీప్తా ఇవ తేజసా. 5

అద్య రామం వధిష్యామః
సుగ్రీవం చ సలక్ష్మణమ్
కృపణం చ హనూమంతం
లంకా యేన ప్రధర్షితా. 6

తాన్ గృహీతాయుధాన్ సర్వాన్
వారయిత్వా విభీషణః
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం
పునః ప్రత్యుపవేశ్య తాన్. 7

అప్యుపాయైస్త్రిభిస్తాత
యోఽర్థః ప్రాప్తుం న శక్యతే
తస్య విక్రమకాలాం స్తాన్
యుక్తానాహుర్మనీషిణః. 8

ప్రమత్తేష్వభియుక్తేషు
దైవేన ప్రహృతేషు చ
విక్రమా స్తాత సిధ్యంతి
పరీక్ష్య విధినా కృతాః. 9

అప్రమత్తం కథం తం తు
విజిగీషుం బలే స్థితమ్
జితరోషం దురాధర్షం
ప్రధర్షయితుమిచ్ఛథ. 10

సముద్రం లంఘయిత్వా తు
ఘోరం నదనదీపతిమ్
కృతం హనుమతా కర్మ
దుష్కరం తర్కయేత కః. 11

బలాన్యపరిమేయాని
వీర్యాణి చ నిశాచరాః
పరేషాం సహసాఽ వజ్ఞా
న కర్తవ్యా కథంచన. 12

కిం చ రాక్షసరాజస్య
రామేణావకృతం పురా
ఆజహార జనస్థానాత్
యస్య భార్యాం యశస్వినః. 13

ఖరో యద్యతివృత్తస్తు
రామేణ నిహతో రణే
అవశ్యం ప్రాణినాం ప్రాణా
రక్షితవ్యా యథా బలమ్. 14

అయశస్యమ్ అనాయుష్యం
పరదారాభిమర్శనమ్
అర్థక్షయకరం ఘోరం
పాపస్య చ పునర్భవమ్. 15

ఏతన్నిమిత్తం వైదేహ్యా
భయం నః సుమహద్భవేత్
ఆహృతా సా పరిత్యాజ్యా
కలహార్థే కృతే న కిమ్. 16

న నః క్షమం వీర్యవతా
తేన ధర్మానువర్తినా
వైరం నిరర్థకం కర్తుం
దీయతామస్య మైథిలీ. 17

యావన్న సగజాం సాశ్వాం
బహురత్నసమాకులామ్
పురీం దారయతే బాణైః
దీయతామ్ అస్య మైథిలీ. 18

యావత్ సుఘోరా మహతీ
దుర్ధర్షా హరివాహినీ
నావస్కందతి నో లంకాం
తావత్ సీతా ప్రదీయతామ్. 19

వినశ్యేద్ధి పురీ లంకా
శూరాః సర్వే చ రాక్షసాః
రామస్య దయితా పత్నీ
స్వయం న యది దీయతే. 20

ప్రసాదయే త్వాం బంధుత్వాత్
కురుష్వ వచనం మమ
హితం పథ్యమహం బ్రూమి
దీయతామస్య మైథిలీ. 21

పురా శరత్సూర్యమరీచిసన్నిభాన్
నవాగ్రపుంఖాన్ సుదృఢాన్ నృపాత్మజః
సృజత్యమోఘాన్ విశిఖాన్ వధాయ
తే ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ. 22

త్యజస్వ కోపం సుఖధర్మనాశనం
భజస్వ ధర్మం రతికీర్తివర్ధనమ్
ప్రసీద జీవేమ సపుత్రబాంధవాః
ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ. 23

విభీషణవచః శ్రుత్వా
రావణో రాక్షసేశ్వరః
విసర్జయిత్వా తాన్ సర్వాన్
ప్రవివేశ స్వకం గృహమ్. 24

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే నవమస్సర్గః (9)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - దశమస్సర్గః (10)

విభీషణుని వచనములను పెడచెవిని బెట్టిన రావణుడు

తతః ప్రత్యుషసి ప్రాప్తే
ప్రాప్తధర్మార్థనిశ్చయః
రాక్షసాధిపతేర్వేశ్మ
భీమకర్మా విభీషణః. 1

శైలాగ్రచయసంకాశమ్
శైలశృంగమివోన్నతమ్
సువిభక్త మహాకక్ష్యమ్
మహాజనపరిగ్రహమ్. 2

మతిమద్భిర్మహామాత్రైః
అనురక్తైరధిష్ఠితమ్
రాక్షసైశ్చాఽఽప్తపర్యాప్తైః
సర్వతః పరిరక్షితమ్. 3

మత్తమాతంగనిశ్వాసైః
వ్యాకులీకృతమారుతమ్
శంఖఘోషమహాఘోషం
తూర్యనాదానునాదితమ్. 4

ప్రమదాజనసంబాధమ్
ప్రజల్పితమహాపథమ్
తప్తకాంచననిర్యూహమ్
భూషణోత్తమభూషితమ్. 5

గంధర్వాణామివావాసమ్
ఆలయం మరుతామివ
రత్నసంచయసంబాధమ్
భవనం భోగినామివ. 6

తం మహాభ్రమివాఽఽదిత్యః
తేజోవిస్తృతరశ్మిమాన్
అగ్రజస్యాలయం వీరః
ప్రవివేశ మహాద్యుతిః. 7

పుణ్యాన్ పుణ్యాహఘోషాంశ్చ
వేదవిద్భిరుదాహృతాన్
శుశ్రావ సుమహాతేజా
భ్రాతుర్విజయసంశ్రితాన్. 8

పూజితాన్ దధిపాత్రైశ్చ
సర్పిర్భిః సుమనోక్ష తైః
మంత్రవేదవిదో విప్రాన్
దదర్శ సుమహాబలః. 9

స పూజ్యమానో రక్షోభిః
దీప్యమానః స్వతేజసా
ఆసనస్థం మహాబాహుః
వవందే ధనదానుజమ్. 10

స రాజదృష్టిసంపన్నమ్
ఆసనమ్ హేమభూషితమ్
జగామ సముదాచారం
ప్రయుజ్యాచారకోవిదః. 11

స రావణం మహాత్మానం
విజనే మంత్రిసన్నిధౌ
ఉవాచ హితమత్యర్థం
వచనం హేతునిశ్చితమ్. 12

ప్రసాద్య భ్రాతరం జ్యేష్ఠం
సాంత్వేనోపస్థితక్రమః
దేశకాలార్థసంవాదీ
దృష్టలోకపరావరః. 13

యదా ప్రభృతి వైదేహీ
సంప్రాప్తేమాం పురీం తవ
తదా ప్రభృతి దృశ్యంతే
నిమిత్తాన్యశుభాని నః. 14

సస్ఫులింగః సధూమార్చిః
సధూమకలుషోదయః
మంత్రసంధుక్షితోఽ ప్యగ్నిః
న సమ్యగభివర్ధతే. 15

అగ్నిష్ఠేష్వగ్నిశాలాసు
తథా బ్రహ్మస్థలీషు చ
సరీసృపాణి దృశ్యంతే
హవ్యేషు చ పిపీలికాః. 16

గవాం పయాంసి స్కన్నాని
విమదా వీరకుంజరాః
దీనమశ్వాః ప్రహేషంతే
న చ గ్రాసాభినందినః. 17

ఖరోష్ట్రాశ్వతరా రాజన్
భిన్నరోమాః స్రవంతి నః
న స్వభావేఽ వతిష్ఠంతి
విధానైరపి చింతితాః. 18

వాయసాః సంఘశః క్రూరా
వ్యాహరంతి సమంతతః
సమవేతాశ్చ దృశ్యంతే
విమానాగ్రేషు సంఘశః. 19

గృధ్రాశ్చ పరిలీయంతే
పురీముపరిపిండితాః
ఉపపన్నాశ్చ సంధ్యే ద్వే
వ్యాహరంత్య శివం శివాః. 20

క్రవ్యాదానాం మృగాణాం చ
పురీద్వారేషు సంఘశః
శ్రూయంతే విపులా ఘోషాః
సవిస్ఫూర్జథునిఃస్వనాః. 21

తదేవం ప్రస్తుతే కార్యే
ప్రాయశ్చిత్తమిదమ్ క్షమమ్
రోచయే వీర వైదేహీ
రాఘవాయ ప్రదీయతామ్. 22

ఇదం చ యది వా మోహాత్
లోభాద్వా వ్యాహృతం మయా
తత్రాపి చ మహారాజ
న దోషం కర్తుమర్హసి. 23

అయం చ దోషః సర్వస్య
జనస్యాప్యోపలక్ష్యతే
రక్షసాం రాక్షసీనాం చ
పురస్యాంతః పురస్య చ. 24

శ్రావణే చాఽస్య మంత్రస్య
నివృత్తాః సర్వమంత్రిణః
అవశ్యంచ మయా వాచ్యం
య ద్దృష్టమపి వా శ్రుతమ్. 25

సంప్రధార్య యథాన్యాయం
తద్భవాన్ కర్తుమర్హతి. 26

ఇతి స్మ మంత్రిణాం మధ్యే
భ్రాతా భ్రాతరమూచివాన్
రావణం రాక్షసశ్రేష్ఠం
తథ్యమేతద్విభీషణః. 27

హితం మహార్థం మృదుహేతుసంహితం
వ్యతీతకాలాయతి సంప్రతిక్షమమ్
నిశమ్య తద్వాక్యముపస్థితజ్వరః
ప్రసంగవాన్ ఉత్తరమేతదబ్రవీత్. 28

భయం న పశ్యామి కుతశ్చిదప్యహం
న రాఘవః ప్రాప్స్యతి జాతు మైథిలీమ్
సురైః సహేంద్రైరపి సంగతః కథం
మమాగ్రతః స్థాస్యతి లక్ష్మణాగ్రజః. 29

ఇతీదముక్త్వా సురసైన్యనాశనో
మహాబలః సంయతి చండవిక్రమః
దశాననో భ్రాతర మాప్తవాదినమ్
విసర్జయామాస తదా విభీషణమ్. 30

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే దశమస్సర్గః (10)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకాదశస్సర్గః (11)

ఆలోచనామందిరమున రాక్షసులతో రావణుడు

స బభువ కృశో రాజా
మైథిలీకామమోహితః
అసంమానాచ్చ సుహృదామ్
పాపః పాపేన కర్మణా. 1

అతీతసమయే కాలే
తస్మిన్ వై యుధి రావణః
అమాత్యైశ్చ సుహృద్భిశ్చ
మంత్రకాలమ్ అమన్యత. 2

స హేమజాలవితతం
మణివిద్రుమభూషితమ్
ఉపగమ్య వినీతాశ్వమ్
ఆరురోహ మహారథమ్. 3

తమాస్థాయ రథశ్రేష్ఠం
మహామేఘసమస్వనమ్
ప్రయయౌ రాక్షసశ్రేష్ఠో
దశగ్రీవః సభాం ప్రతి. 4

అసిచర్మధరా యోధాః
సర్వాయుధధరాస్తథా
రాక్షసా రాక్షసేంద్రస్య
పురతః సంప్రతస్థిరే. 5

నానావికృతవేషాశ్చ
నానాభూషణభూషితాః
పార్శ్వతః పృష్ఠతశ్చైనమ్
పరివార్య యయుస్తతః. 6

రథైశ్చాతిరథాః శీఘ్రం
మత్తైశ్చ వరవారణైః
అనూత్పేతుర్దశగ్రీవమ్
ఆక్రీడద్భిశ్చ వాజిభిః. 7

గదాపరిఘహస్తాశ్చ
శక్తితోమరపాణయః
పరశ్వథధరాశ్చాఽన్యే
తథాఽన్యే శూలపాణయః. 8

తతస్తూర్యసహస్రాణాం
సంజజ్ఞే నిస్వనో మహాన్
తుములః శంఖశబ్దశ్చ
సభాం గచ్ఛతి రావణే. 9

స నేమిఘోషేణ మహాన్
సహసాఽభినినాదయన్
రాజమార్గం శ్రియా జుష్టం
ప్రతిపేదే మహారథః. 10

విమలం చాతపత్రాణం
ప్రగృహీతమ్ అశోభత
పాండురం రాక్షసేంద్రస్య
పూర్ణస్తారాధిపో యథా. 11

హేమమంజరిగర్భే చ
శుద్ధస్ఫటికవిగ్రహే
చామరవ్యజనే చాఽస్య
రేజతుః సవ్యదక్షిణే. 12

తే కృతాంజలయః సర్వే
రథస్థం పృథివీస్థితాః
రాక్షసా రాక్షసశ్రేష్ఠం
శిరోభిస్తం వవందిరే. 13

రాక్షసైః స్తూయమానః సన్
జయాశీర్భిరరిందమః
అససాద మహాతేజాః
సభాం సువిహితాం శుభామ్. 14

సువర్ణరజత స్థూణాం
విశుద్ధస్ఫటికాంతరామ్
విరాజమానో వపుషా
రుక్మపట్టోత్తరచ్ఛదామ్. 15

తాం పిశాచశతైః షడ్భిః
అభిగుప్తాం సదా శుభామ్
ప్రవివేశ మహాతేజాః
సుకృతాం విశ్వకర్మణా. 16

తస్యాం తు వైదూర్యమయమ్
ప్రియాకాజినసంవృతమ్
మహత్ సోపాశ్రయం భేజే
రావణః పరమాసనమ్. 17

తతః శశాసేశ్వరవద్దూ
తాన్ లఘుపరాక్రమాన్
సమానయత మే క్షిప్రమ్
ఇహైతాన్ రాక్షసా నితి. 18

కృత్యమస్తి మహజ్జాతమ్
సామర్థ్య మిహ నో మహత్. 19

రాక్షసాస్తద్వచః శ్రుత్వా
లంకాయాం పరిచక్రముః
అనుగేహమ్ అవస్థాయ
విహారశయనేషు చ
ఉద్యానేషు చ రక్షాంసి
చోదయంతో హ్యభీతవత్. 20

తే రథాన్ రుచిరానేకే
దృప్తానేకే పృథగ్ఘయాన్
నాగానన్యేఽధిరురుహుః
జగ్ముశ్చైకే పదాతయః. 21

సా పురీ పరమాకీర్ణా
రథకుంజరవాజిభిః
సంపతద్భిర్విరురుచే
గరుత్మద్భిరివాఽంబరమ్. 22

తే వాహనాన్యవస్థాప్య
యానాని వివిధానిచ
సభాం పద్భిః ప్రవివిశుః
సింహా గిరిగుహామివ. 23

రాజ్ఞః పాదౌ గృహీత్వా తు
రాజ్ఞా తే ప్రతిపూజితాః
పీఠేష్వన్యే బ్రుసీష్వన్యే
భూమౌ కేచిదుపావిశన్. 24

తే సమేత్య సభాయాం వై
రాక్షసా రాజశాసనాత్
యథార్హమ్ ఉపతస్థు స్తే
రావణం రాక్షసాధిపమ్. 25

మంత్రిణశ్చ యథాముఖ్యా
నిశ్చితార్థేషు పండితాః
అమాత్యాశ్చ గుణోపేతాః
సర్వజ్ఞా బుద్ధిదర్శనాః. 26

సమీయుస్తత్ర శతశః
శూరాశ్చ బహవస్తదా
సభాయాం హేమవర్ణాయాం
సర్వార్థస్య సుఖాయ వై. 27

తతో మహాత్మా విపులం సుయుగ్యం
వరం రథం హేమవిచిత్రితాంగమ్
శుభం సమాస్థాయ యయౌ యశస్వీ
విభీషణః సంసదమగ్రజస్య. 28

స పూర్వజాయావరజః శశంస
నామాథ పశ్చాచ్చరణౌ వవందే
శుకః ప్రహస్తశ్చ తథైవ తేభ్యో
దదౌ యథార్హం పృథగాసనాని. 29

సువర్ణనానామణిభుషణానాం
సువాససాం సంసది రాక్షసానామ్
తేషాం పరార్థ్యాగరుచందనానాం
స్రజశ్చ గంధాశ్చవవుః సమంతాత్. 30

న చుక్రుశుర్నానృతమాహ కశ్చిత్
సభాసదో నైవ జజల్పురుచ్చైః
సంసిద్ధార్థాః సర్వ ఏవోగ్రవీర్యా
భర్తుః సర్వే దదృశుశ్చాననం తే. 31

స రావణః శస్త్రభృతాం మనస్వినాం
మహాబలానాం సమితౌ మనస్వీ
తస్యాం సభాయాం ప్రభయా చకాశే
మధ్యే వసూనామివ వజ్రహస్తః. 32

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకాదశస్సర్గః (11)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వాదశస్సర్గః (12)

అన్నకు కుంభకర్ణుని అభయం

స తాం పరిషదం కృత్స్నాం
సమీక్ష్య సమితింజయః
ప్రచోదయామాస తదా
ప్రహస్తం వాహినీపతిమ్. 1

సేనాపతే యథా తే స్యుః
కృతవిద్యాశ్చతుర్విధాః
యోధాన్ అధికరక్షాయాం
తథా వ్యాదేష్టుమర్హసి. 2

స ప్రహస్తః ప్రణీతాత్మా
చికీర్షన్ రాజశాసనమ్
వినిక్షిపద్బలం సర్వం
బహిరంతశ్చ మందిరే. 3

తతో వినిక్షిప్య బలం
పృథఙ్నగరగుప్తయే
ప్రహస్తః ప్రముఖే రాజ్ఞో
నిషసాద జగాద చ. 4

విహితం బహిరంతశ్చ
బలం బలవతస్తవ
కురుష్వావిమనాః క్షిప్రం
యదభిప్రేతమస్తు తే. 5

ప్రహస్తస్య వచః శ్రుత్వా
రాజా రాజ్యహితే రతః
సుఖేప్సుః సుహృదాం మధ్యే
వ్యాజహార స రావణః. 6

ప్రియాప్రియే సుఖం దుఃఖం
లాభాలాభౌ హితాహితే
ధర్మకామార్థకృచ్ఛ్రేషు
యూయమర్హథ వేదితుమ్. 7

సర్వకృత్యాని యుష్మాభిః
సమారబ్ధాని సర్వదా
మంత్రకర్మనియుక్తాని
న జాతు విఫలాని మే. 8

ససోమగ్రహనక్షత్రైః
మరుద్భిరివ వాసవః
భవద్భిరహమత్యర్థం
వృతః శ్రియమవాప్నుయామ్. 9

అహం తు ఖలు సర్వాన్ వః
సమర్థయితుముద్యతః
కుంభకర్ణస్య తు స్వప్నా
న్నేమమర్థమచోదయమ్. 10

అయం హి సుప్తః షణ్మాసాన్
కుంభకర్ణో మహాబలః
సర్వశస్త్రభృతాం ముఖ్యః
స ఇదానీం సముత్థితః. 11

ఇయం చ దండకారణ్యాత్
రమస్య మహిషీ ప్రియా
రక్షోభిశ్చరితాద్దేశాత్
ఆనీతా జనకాత్మజా. 12

సా మే న శయ్యామారోఢుమ్
ఇచ్ఛత్యలసగామినీ
త్రిషు లోకేషు చాఽన్యా మే
న సీతాసదృశీ మతా. 13

తనుమధ్యా పృథుశ్రోణీ
శరదేందునిభాననా
హేమబింబనిభా సౌమ్యా
మాయేవ మయనిర్మితా. 14

సులోహితతలౌ శ్లక్ష్ణౌ
చరణౌ సుప్రతిష్ఠితౌ
దృష్ట్వా తామ్రనఖౌ తస్యా
దీప్యతే మే శరీరజః. 15

హుతాగ్నేరర్చిఃసంకాశామ్
ఏనామ్ సౌరీమివ ప్రభామ్. 16

ఉన్నసం వదనం వల్గు
విపులం చారులోచనమ్
పశ్యం స్తథాఽవశస్తస్యాః
కామస్య వశమేయివాన్. 17

క్రోధహర్షసమానేన
దుర్వర్ణకరణేన చ
శోకసంతాపనిత్యేన
కామేన కలుషీకృతః. 18

సా తు సంవత్సరమ్
కాలం మామయాచత భామినీ
ప్రతీక్షమాణా భర్తారం
రామమ్ ఆయతలోచనా. 19

తన్మయా చారునేత్రాయాః
ప్రతిజ్ఞాతం వచః శుభమ్
శ్రాంతోఽహం సతతం కామాత్
యాతో హయ ఇవాధ్వని. 20

కథం సాగరమక్షోభ్యమ్
ఉత్తరంతి వనౌకసః
బహుసత్త్వఝషాకీర్ణం
తౌ వా దశరథాత్మజౌ. 21

అథవా కపినైకేన
కృతం నః కదనం మహత్
దుర్జ్ఞేయాః కార్యగతయో
బ్రూత యస్య యథా మతిః
మానుషాన్మే భయం నాస్తి
తథాఽపితువిమృశ్యతామ్ 22

తదా దేవాసురే యుద్ధే
యుష్మాభిః సహితోఽజయమ్
తే మే భవంతశ్చ తథా
సుగ్రీవప్రముఖాన్ హరీన్. 23

పరే పారే సముద్రస్య
పురస్కృత్య నృపాత్మజౌ
సీతాయాః పదవీం ప్రాప్తౌ
సంప్రాప్తౌ వరుణాలయమ్. 24

అదేయా చ యథా సీతా
వధ్యౌ దశరథాత్మజౌ
భవద్భిర్మంత్ర్యతాం మంత్రః
సునీతం చాఽభిధీయతామ్. 25

న హి శక్తిం ప్రపశ్యామి
జగత్యన్యస్య కస్యచిత్
సాగరం వానరై స్తీర్త్వా
నిశ్చయేన జయో మమ. 26

తస్య కామపరీతస్య
నిశమ్య పరిదేవితమ్
కుంభకర్ణః ప్రచుక్రోధ
వచనం చేదమబ్రవీత్. 27

యదా తు రామస్య సలక్ష్మణస్య
ప్రసహ్య సీతా ఖలుసా ఇహాఽఽహృతా
సకృత్ సమీక్ష్యైవ సునిశ్చితం తదా
భజేత చిత్తం యమునేవ యామునమ్.
28

సర్వమేతన్మహారాజ
కృతమప్రతిమం తవ
విధీయేత సహాస్మాభిః
ఆదావేవాస్య కర్మణః. 29

న్యాయేన రాజకర్మాణి
యః కరోతి దశానన
న స సంతప్యతే పశ్చాత్
నిశ్చితార్థమతిర్నృపః. 30

అనుపాయేన కర్మాణి
విపరీతాని యాని చ
క్రియమాణాని దుష్యంతి
హవీంష్య ప్రయతేష్వివ. 31

యః పశ్చాత్ పూర్వకార్యాణి
కర్మాణ్యభిచికీర్షతి
పూర్వం చాపరకర్యాణి
న స వేద నయానయౌ. 32

చపలస్య తు కృత్యేషు
ప్రసమీక్ష్యాధికం బలమ్
క్షిప్రమన్యే ప్రపద్యంతే
క్రౌంచస్య ఖమివ ద్విజాః. 33

త్వయేదం మహాదారబ్ధం
కార్యమ్ అప్రతిచింతితమ్
దిష్ట్యా త్వామ్ నావధీద్రామో
విషమిశ్రమివామృతమ్. 34

తస్మాత్ త్వయా సమారబ్ధం
కర్మ హ్యప్రతిమం పరైః
అహం సమీకరిష్యామి
హత్వా శత్రూం స్తవానఘ
అహముత్సాదయిష్యామి
శత్రూం స్తవ విశాంపతే. 35

యది శక్రవివస్వంతౌ
యది పావకమారుతౌ
తావహం యోధయిష్యామి
కుబేరవరుణావపి. 36

గిరిమాత్రశరీరస్య
మహాపరిఘయోధినః
నర్దతస్తీక్ష్ణదంష్ట్రస్య
బిభీయాద్వై పురందరః. 37

పునర్మాం స ద్వితీయేన
శరేణ నిహనిష్యతి
తతోఽ హం తస్య పాస్యామి
రుధిరం కామమాశ్వస. 38

వధేన వై దాశరథేః సుఖావహం
జయంతవాఽ హర్తుమహమ్ యతిష్యే
హత్వా చ రామం సహ లక్ష్మణేన
ఖాదామి సర్వాన్ హరియూథముఖ్యాన్ 39

రమస్వ కామం పిబ చాగ్ర్యవారుణీమ్
కురుష్వ కార్యాణి హితాని విజ్వరః
మయా తు రామే గమితే యమక్షయం
చిరాయ సీతా వశగా భవిష్యతి. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వాదశస్సర్గః (12)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రయోదశస్సర్గః (13)

బ్రహ్మశాపము గురించి చెప్పి ప్రగల్భములు పలికిన రావణుడు

రావణం క్రుద్ధమాజ్ఞాయ
మహాపార్శ్వో మహాబలః
ముహూర్తమ్ అనుసంచింత్య
ప్రాంజలిర్వాక్యమబ్రవీత్ . 1

యః ఖల్వపి వనం ప్రాప్య
మృగవ్యాళసమాకులమ్
న పిబేన్మధు సంప్రాప్తం
స నరో బాలిశో భవేత్. 2

ఈశ్వరస్యేశ్వరః కోఽ స్తి
తవ శత్రునిబర్హణ
రమస్వ సహ వైదేహ్యా
శత్రూన్ ఆక్రమ్య మూర్ధసు. 3

బలాత్ కుక్కుటవృత్తేన
వర్తస్వ సుమహాబల
అక్రమ్యాఽఽక్రమ్య సీతాం వై
తథా భుంక్ష్వ రమస్వ చ. 4

లబ్ధకామస్య తే పశ్చాత్
ఆగమిష్యతి యద్భయమ్
ప్రాప్తమ్ అప్రాప్తకాలం వా
సర్వం ప్రతిసహిష్యసి. 5

కుంభకర్ణః సహాఽస్మాభిః
ఇంద్రజిచ్చ మహాబలః
ప్రతిషేధయితుం శక్తౌ
సవజ్రమపి వజ్రిణమ్. 6

ఉపప్రదానం సాంత్వం వా
భేదమ్ వా కుశలైః కృతమ్
సమతిక్రమ్య దండేన
సిద్ధిమర్థేషు రోచయే. 7

ఇహ ప్రాప్తాన్ వయమ్ సర్వాన్
శత్రూం స్తవ మహాబల
వశే శస్త్రప్రతాపేన
కరిష్యామో న సంశయః. 8

ఏవముక్తస్తదా రాజా
మహాపార్శ్వేన రావణః
తస్య సంపూజయన్ వాక్యమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 9

మహాపార్శ్వ నిబోధ త్వం
రహస్యం కించిదాత్మనః
చిరవృత్తం తదాఽఽఖ్యాస్యే
యదవాప్తం మయా పురా. 10

పితామహస్య భవనం
గచ్ఛంతీం పుంజికస్థలామ్
చంచూర్యమాణామ్ అద్రాక్షమ్
ఆకాశేఽగ్నిశిఖా మివ. 11

సా ప్రసహ్యా మయా భుక్తా
కృతా వివసనా తతః
స్వయంభుభవనం ప్రాప్తా
లోళితా నళినీ యథా. 12

తస్య తచ్చ తదా మన్యే
జ్ఞాతమాసీన్మహాత్మనః
అథ సంకుపితో దేవో
మామిదం వాక్యమబ్రవీత్. 13

అద్యప్రభృతి యామన్యాం
బలాన్నారీం గమిష్యసి
తదా తే శతధా మూర్ధా
ఫలిష్యతి న సంశయః. 14

ఇత్యహం తస్య శాపస్య
భీతః ప్రసభమేవ తామ్
నాఽరోపయే బలాత్ సీతాం
వైదేహీం శయనే శుభే. 15

సాగరస్యేవ మే వేగో
మారుతస్యేవ మే గతిః
నైతద్దాశరథిర్వేద
హ్యాసాదయతి తేన మామ్. 16

యస్తు సింహమివాసీనం
సుప్తం గిరిగుహాశయే
క్రుద్ధం మృత్యుమివాఽఽసీనం
ప్రబోధయితుమిచ్ఛతి. 17

న మత్తో నిశితాన్ బాణాన్
ద్విజిహ్వానివపన్నగాన్
రామః పశ్యతి సంగ్రామే
తేన మామభిగచ్ఛతి. 18

క్షిప్రం వజ్రోపమైర్బాణైః
శతధా కార్ముకచ్యుతైః
రామమాదీపయిష్యామి
ఉల్కాభిరివ కుంజరమ్. 19

తచ్చాస్య బలమాదాస్యే
బలేన మహతా వృతః
ఉదయన్ సవితా కాలే
నక్షత్రాణామివ ప్రభామ్. 20

న వాసవేనాఽపి సహస్రచక్షుషా
యుధాఽస్మి శక్యో వరుణేన వా పునః
మయాత్వియం బాహుబలేన నిర్జితా
పురీ పురా వైశ్రవణేన పాలితా. 21

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రయోదశస్సర్గః (13)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుర్దశస్సర్గః (14)

రావణునికి, ప్రహస్తునికి విభీషణుని హితవచనములు

నిశాచరేంద్రస్య నిశమ్య వాక్యం
స కుంభకర్ణస్య చ గర్జితాని
విభీషణో రాక్షసరాజముఖ్యమ్
ఉవాచ వాక్యం హితమర్థయుక్తమ్. 1

వృతో హి బాహ్వంతరభోగరాశిః
చింతావిషః సుస్మితతీక్ష్ణదంష్ట్ర
పంచాంగులీ పంచశిరోఽతికాయః
సీతామహాహిస్తవ కేన రాజన్. 2

యావన్న లంకాం సమభిద్రవంతి
వలీముఖాః పర్వతకూటమాత్రాః
దంష్ట్రాయుధాశ్చైవ నఖాయుధాశ్చ
ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ. 3

యావన్న గృహ్ణంతి శిరాంసి బాణా
రామేరితా రాక్షసపుంగవానామ్
వజ్రోపమా వాయుసమానవేగాః
ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ. 4

న కుంభకర్ణేంద్రజితౌ న రాజా
తథా మహాపార్శ్వమహోదరౌ వా
నికుంభకుంభౌ చ తథాఽతికాయః
స్థాతుం న శక్తి యుధి రాఘవస్య. 5

జీవంస్తు రామస్య మోక్షసే త్వం
గుప్తః సవిత్రాఽప్యథవా మరుద్భిః
న వాసవస్యాంకగతో న మృత్యోః
నభో న పాతాళమనుప్రవిష్టః. 6

నిశమ్య వాక్యం తు విభీషణస్య
తతః ప్రహస్తో వచనం బభాషే
న నో భయం విద్మ న దైవతేభ్యో
న దానవేభ్యో హ్యథవా కుతశ్చిత్. 7

న యక్షగంధర్వమహోరగేభ్యో
భయం న సంఖ్యే పతగోత్తమేభ్యః
కథం ను రామాద్భవితా భయం నో
నరేంద్రపుత్రాత్ సమరే కదాచిత్. 8

ప్రహస్తవాక్యం త్వహితం నిశమ్య
విభీషణో రాజహితానుకాంక్షీ
తతో మహాత్మా వచనం బభాషే
ధర్మార్థకామేషు నివిష్టబుద్ధిః. 9

ప్రహస్త రాజా చ మహోదరశ్చ
త్వం కుంభకర్ణశ్చ యథాఽర్థజాతమ్
బ్రవీథ రామం ప్రతి తన్న శక్యం
యథా గతిః స్వర్గమధర్మబుద్ధేః. 10

వధస్తు రామస్య మయా త్వయా వా
ప్రహస్త సర్వైరపి రాక్షసై ర్వా
కథం భవేదర్థవిశారదస్య
మహార్ణవం తర్తుమివాప్లవస్య. 11

ధర్మ ప్రధానస్య మహారథస్య
ఇక్ష్వాకువంశప్రభవస్య రాజ్ఞః
ప్రహస్త దేవాశ్చ తథావిధస్య
కృత్యేషు శక్తస్య భవంతి మూఢాః. 12

తీక్ష్ణా నతా యత్తవ కంకపత్రా
దురాసదా రాఘవవిప్రముక్తాః
భిత్త్వా శరీరం ప్రవిశంతి బాణాః
ప్రహస్త తేనైవ వికత్థసే త్వమ్. 13

భిత్త్వా న తావత్ ప్రవిశంతి కాయం
ప్రాణాంతకాస్తేఽశనితుల్యవేగాః
శితాః శరా రాఘవవిప్రముక్తాః
ప్రహస్త తేనైవ వికత్థసే త్వమ్. 14

న రావణో నాఽతిబలస్త్రిశీర్షో
న కుంభకర్ణోఽస్య సుతో నికుంభః
న చేంద్రజిద్దాశరథిమ్ ప్రసోఢుం
త్వం వా రణే శక్రసమం సమర్థః. 15

దేవాంతకో వాపి నరాంతకో వా
తథాఽతికాయోఽతిరథో మహాత్మా
అకంపనశ్చాఽద్రిసమానసారః
స్థాతుం న శక్తా యుధి రాఘవస్య. 16

అయం హి రాజా వ్యసనాఽభిభూతో
మిత్రైరమిత్రప్రతిమైర్భవద్భిః
అన్వాస్యతే రాక్షసనాశనార్థే
తీక్ష్ణః ప్రకృత్యా హ్యసమీక్ష్యకారీ. 17

అనంతభోగేన సహస్రమూర్ధ్నా
నాగేన భీమేన మహాబలేన
బలాత్ పరిక్షిప్తమిమం భవంతో
రాజానముత్క్షిప్య విమోచయంతు. 18

యావద్ధి కేశగ్రహణాత్ సుహృద్భిః
సమేత్య సర్వైః పరిపూర్ణకామైః
నిగృహ్య రాజా పరిరక్షితవ్యో
భూతైర్యథా భీమబలైర్గృహీతః. 19

సంహారిణా రాఘవసాగరేణ
ప్రచ్ఛాద్యమానస్తరసా భవద్భిః
యుక్త స్త్వయం తారయితుం సమేత్య
కాకుత్ స్థ పాతాళముఖే పతన్ సః. 20

ఇదం పురస్యాస్య సరాక్షసస్య
రాజ్ఞశ్చ పథ్యం ససుహృజ్జనస్య
సమ్యగ్ఘి వాక్యం స్వమతం బ్రవీమి
నరేంద్రపుత్రాయ దదామ పత్నీమ్. 21

పరస్య వీర్యం స్వబలం చ బుద్ధ్వా
స్థానం క్షయం చైవ తథైవ వృద్ధిమ్
తథా స్వపక్షే ప్యనుమృశ్య బుద్ధ్యా
వదేత్ క్షమం స్వామిహితంచ మంత్రీ22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే చతుర్దశస్సర్గః (14)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచదశసర్గః (15)

శ్రీరాముని బలపరాక్రమములను ఇంద్రజిత్తుకు తెలిపిన విభీషణుడు

బృహస్పతే స్తుల్యమతేర్వచ స్త
న్నిశమ్య యత్నేన విభీషణస్య
తతో మహాత్మా వచనం బభాషే
తత్రేంద్రజిన్నైర్రృతయోధముఖ్యః. 1

కిం నామ తే తాత కనిష్ఠ వాక్యమ్
అనర్థకం చైవ సుభీతవచ్చ
అస్మిన్ కులే యోఽపి భవేన్నజాతః
సోఽపీదృశం నైవ వదేన్నకుర్యాత్. 2

సత్త్వేన వీర్యేణ పరాక్రమేణ
శౌర్యేణ ధైర్యేణ చ తేజసా చ
ఏకః కులేఽస్మిన్ పురుషో విముక్తో
విభీషణస్తాత కనిష్ఠ ఏషః. 3

కిం నామ తౌ రాక్షస రాజపుత్రౌ
అస్మాకమేకేన హి రాక్షసేన
సుప్రాకృతేనాఽపి నిహంతుం
శక్యౌ కుతో భీషయసే స్మ భీరో. 4

త్రిలోకనాథో నను దేవరాజః
శక్రో మయా భూమితలే నివిష్టః
భయార్దితాశ్చాపి దిశః ప్రపన్నాః
సర్వే తథా దేవగణాః సమగ్రాః. 5

ఐరావతో విస్వరమున్నదన్ స
నిపాతితో భూమితలే మయా తు
వికృష్య దంతౌ తు మయా ప్రసహ్య
విత్రాసితా దేవగణాః సమగ్రాః. 6

సోఽహమ్ సురాణామపి దర్పహంతా
దైత్యోత్తమానామపి శోకదాతా
కథం నరేంద్రాత్మజయోర్న శక్తో
మనుష్యయోః ప్రాకృతయోః సువీర్యః. 7

అథేంద్రకల్పస్య దురాసదస్య
మహౌజసస్తద్వచనం నిశమ్య
తతో మహార్థం వచనం బభాషే
విభీషణః శస్త్రభృతాం వరిష్ఠః. 8

న తాత మంత్రే తవ నిశ్చయోఽస్తి
బాలస్త్వమద్యాప్యవిపక్వబుద్ధిః
తస్మాత్ త్వయా హ్యాత్మవినాశనాయ
వచోఽర్థహీనం బహు విప్రలప్తమ్. 9

పుత్రప్రవాదేన తు రావణస్య
త్వమింద్రజిన్మిత్రముఖోఽసి శత్రుః
యస్యేదృశం రాఘవతో వినాశం
నిశమ్య మోహాదనువన్యసే త్వమ్. 10

త్వ మేవ వధ్యశ్చ సుదుర్మతిశ్చ
సచాపివధ్యోయఇహాఽ ఽ నయత్త్వామ్
బాలం దృఢం సాహసికం చ యోఽ ద్య
ప్రావేశయన్మంత్రకృతాం సమీపమ్. 11

మూఢః ప్రగల్భోఽ వినయోపపన్నః
తీక్ష్ణస్వభావోఽ ల్పమతిర్దురాత్మా
మూర్ఖస్త్వమత్యంతసుదుర్మతిశ్చ
త్వమింద్రజిద్బాలతయా బ్రవీషి. 12

కో బ్రహ్మదండప్రతిమప్రకాశాన్
అర్చిష్మతః కాలనికాశరూపాన్
సహేత బాణాన్ యమదండకల్పాన్
సమక్షముక్తాన్ యుధి రాఘవేణ. 13

ధనాని రత్నాని విభూషణాని
వాసాంసి దివ్యాని మణీంశ్చ చిత్రాన్
సీతాం చ రామాయ నివేద్య దేవీం
వసేమ రాజన్నిహ వీతశోకాః. 14

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచదశసర్గః (15)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షోడశస్సర్గః (16)

విభీషణుని తీవ్రముగా నిందించిన రావణుడు

సునివిష్టం హితం వాక్యమ్
ఉక్తవంతం విభీషణమ్
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం
రావణః కాలచోదితః. 1

వసేత్ సహ సపత్నేన
క్రుద్ధేనాఽఽశీవిషేణ వా
న తు మిత్రప్రవాదేన
సంవసేచ్ఛత్రుసేవినా. 2

జానామి శీలం జ్ఞాతీనాం
సర్వలోకేషు రాక్షస
హృష్యంతి వ్యసనేష్వేతే
జ్ఞాతీనాం జ్ఞాతయస్తదా. 3

ప్రధానం సాధకం వైద్యం
ధర్మశీలం చ రాక్షస
జ్ఞాతయో హ్యవమన్యంతే
శూరం పరిభవంతి చ. 4

నిత్యమన్యోన్యసంహృష్టా
వ్యసనేష్వాతతాయినః
ప్రచ్ఛన్నహృదయా ఘోరా
జ్ఞాతయస్తు భయావహాః. 5

శ్రూయంతే హస్తిభిర్గీతాః
శ్లోకాః పద్మవనే క్వచిత్
పాశహస్తాన్ నరాన్ దృష్ట్వా
శృణు తాన్ గదతో మమ. 6

నాఽగ్నిర్నాఽన్యాని శస్త్రాణి
న నః పాశా భయావహాః
ఘోరాః స్వార్థప్రయుక్తా స్తు
జ్ఞాతయో నో భయావహాః. 7

ఉపాయమేతే వక్ష్యంతి
గ్రహణేనాఽత్ర సంశయః
కృత్స్నాద్భయాజ్ఞాతితో భయమ్
సుకష్టం విదితం చ నః. 8

విద్యతే గోషు సంపన్నం
విద్యతే బ్రాహ్మణే దమః
విద్యతే స్త్రీషు చాపల్యం
విద్యతే జ్ఞాతితో భయమ్. 9

తతో నేష్టమిదం సౌమ్య
యదహం లోకసత్కృతః
ఐశ్వర్యమభిజాతశ్చ
జ్ఞాతీనాం మూర్ధ్న్యేవ స్థితః. 10

యథా పుష్కరపర్ణేషు
పతితాస్తోయబిందవః
న శ్లేషముపగచ్ఛంతి
తథాऽ నార్యేషు సంగతమ్. 11

యథా మధుకరస్తర్షాత్
రసం విందన్ న విద్యతే
తథా త్వమపి తత్రైవ
తథాऽ నార్యేషు సౌహృదమ్. 12

యథా పూర్వం గజః స్నాత్వా
గృహ్య హస్తేన వై రజః
దూషయత్యాత్మనో దేహం
తథాऽ నార్యేషు సౌహృదమ్. 13

యథా శరది మేఘానాం
సించతామపి గర్జతామ్
న భవత్యంబుసంక్లేదః
తథాऽ నార్యేషు సౌహృదమ్. 14

అన్య స్త్వేవంవిధం బ్రూయాత్
వాక్యమేతన్నిశాచర
అస్మిన్ ముహూర్తే న భవేత్
త్వాంతు ధిక్ కులపాంసనమ్. 15

ఇత్యుక్తః పరుషం వాక్యం
న్యాయవాదీ విభీషణః
ఉత్పపాత గదాపాణిః
చతుర్భిః సహ రాక్షసైః. 16

అబ్రవీచ్చ తదా వాక్యం
జాతక్రోధో విభీషణః
అంతరిక్షగతః శ్రీమాన్
భ్రాతరం రాక్షసాऽ ధిపమ్. 17

స త్వం భ్రాతాऽ సి మే రాజన్
బ్రూహి మాం యద్యదిచ్ఛసి. 18

జ్యేష్ఠో మాన్యః పితృసమో
న చ ధర్మపథే స్థితః
ఇదం తు పరుషం వాక్యం
న క్షమామ్యనృతం తవ. 19

సునీతం హితకామేన
వాక్యముక్తం దశానన
గృహ్ణంత్యకృతాత్మానః
కాలస్య వశమాగతాః. 20

సులభాః పురుషా రాజన్
సతతం ప్రియవాదినః
అప్రియస్య తు పథ్యస్య
వక్తా శ్రోతా చ దుర్లభః. 21

బద్ధం కాలస్య పాశేన
సర్వభూతాపహారిణా
న నశ్యంత ముపేక్షేయం
ప్రదీప్తం శరణం యథా. 22

దీప్తపావకసంకాశైః
శితైః కాంచనభూషణైః

న త్వామిచ్ఛామ్యహం ద్రష్టుం
రామేణ నిహతం శరైః. 23

శూరాశ్చ బలవంతశ్చ
కృతాఽస్త్రాశ్చ రణాజిరే
కాలాఽభిపన్నా సీదంతి
యథా వాలుకసేతవః. 24

తన్మర్షయతు యచ్చోక్తం
గురుత్వాద్ధితమిచ్ఛతా
ఆత్మానం సర్వథా రక్ష
పురీం చేమాం సరాక్షసామ్. 25

స్వస్తి తేఽస్తు గమిష్యామి
సుఖీ భవ మయా వినా. 26

నివార్యమాణస్య మయా హితైషిణా
న రోచతే తే వచనం నిశాచర
పరీతకాలా హి గతాయుషో నరా
హితం న గృహ్ణంతి సుహృద్భిరీరితమ్. 27

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షోడశస్సర్గః (16)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తదశస్సర్గః (17)

శ్రీరాముని శరణుజొచ్చి వచ్చానని తెలిపిన విభీషణుడు

ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం
రావణం రావణాఽనుజః
ఆజగామ ముహూర్తేన
యత్ర రామః సలక్ష్మణః. 1

తం మేరుశిఖరాఽఽకారం
దీప్తామివ శతహ్రదామ్
గగనస్థం మహీస్థాస్తే
దదృశుర్వానరాధిపాః. 2

స హి మేఘాచలప్రఖ్యో
మహేంద్ర సమవిక్రమః
సర్వాయుధధరో వీరో
దివ్యాభరణభూషితః. 3

యేచాప్యనుచరాస్తస్య
చత్వారోభీమవిక్రమాః
తేఽపి సర్వాయుధోపేతో
భూషణైశ్చాఽపి భూషితాః. 4

త మాత్మపంచమం దృష్ట్వా
సుగ్రీవో వానరాధిపః
వానరైః సహ దుర్ధర్షః
చింతయామాస బుద్ధిమాన్. 5

చింతయిత్వా ముహూర్తం తు
వానరాంస్తానువాచ హ
హనూమత్ప్రముఖాన్ సర్వాన్
ఇదం వచనముత్తమమ్. 6

ఏష సర్వాయుధోపేతః
చతుర్భిః సహ రాక్షసైః
రాక్షసోఽభ్యేతి పశ్యధ్వమ్
అస్మాన్ హంతుం న సంశయః. 7

సుగ్రీవస్య వచః శ్రుత్వా
సర్వే తే వానరోత్తమాః
సాలాన్ ఉద్యమ్య శైలాంశ్చ
ఇదం వచనమబ్రువన్. 8

శీఘ్రుం వ్యాదిశ నో రాజన్
వధాయైషాం దురాత్మనామ్
నిపతంతు హతాశ్చైతే
ధరణ్యామ్ అల్పతేజసః. 9

తేషాం సంభాషమాణానామ్
అన్యోన్యం స విభీషణః
ఉత్తరం తీరమాసాద్య
ఖస్థ ఏవ వ్యతిష్ఠత. 10

ఉవాచ చ మహాప్రాజ్ఞః
స్వరేణ మహతా మహాన్
సుగ్రీవం తాంశ్చ సంప్రేక్ష్య
సర్వాన్ వానరయూథపాన్. 11

రావణో నామ దుర్వృత్తో
రాక్షసో రాక్షసేశ్వరః
తస్యాఽహమ్ అనుజో భ్రాతా
విభీషణ ఇతి శ్రుతః. 12

తేన సీతా జనస్థానాత్
హృతా హత్వా జటాయుషమ్
రుద్ధా చ వివశా దీనా
రాక్షసీభిః సురక్షితా. 13

తమహం హేతుభిర్వాక్యైః
వివిధైశ్చ న్యదర్శయమ్
సాధు నిర్యాత్యతాం సీతా
రామాయేతి పునః పునః. 14

స చ న ప్రతిజగ్రాహ
రావణః కాలచోదితః
ఉచ్యమానం హితం వాక్యం
విపరీత ఇవౌషధమ్. 15

సోఽహం పరుషితస్తేన
దాసవచ్చావమానితః
త్యక్త్వా పుత్రాంశ్చ దారాంశ్చ
రాఘవం శరణం గతః. 16

సర్వలోకశరణ్యాయ
రాఘవాయ మహాత్మనే
నివేదయత మాం క్షిప్రం
విభీషణముపస్థితమ్. 17

ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా
సుగ్రీవో లఘువిక్రమః
లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామం
సంరబ్ధమ్ ఇదమబ్రవీత్. 18

రావణస్యాఽనుజో భ్రాతా
విభీషణ ఇతి శ్రుతః
చతుర్భిః సహ రక్షోభిః
భవంతం శరణం గతః. 19

మంత్రే వ్యూహే నయే చారే
యుక్తో భవితుమర్హసి
వానరాణాం చ భద్రం తే
పరేషాం చ పరంతప. 20

అంతర్ధానగతా హ్యేతే
రాక్షసాః కామరూపిణః
శూరాశ్చ నికృతిజ్ఞాశ్చ
తేషు జాతు న విశ్వసేత్. 21

ప్రణిధీ రాక్షసేంద్రస్య
రావణస్య భవేదయమ్
అనుప్రవిశ్య సోఽస్మాసు
భేదం కుర్యాన్న సంశయః. 22

అథవా స్వయ మే వైష
ఛిద్రమ్ ఆసాద్య బుద్ధిమాన్
అనుప్రవిశ్య విశ్వస్తే
కదాచిత్ ప్రహరేదపి. 23

మిత్రాటవీబలం చైవ
మౌలం భృత్యబలం తథా
సర్వమేతద్బలం గ్రాహ్యం
వర్జయిత్వా ద్విషద్బలమ్. 24

ప్రకృత్యా రాక్షసేంద్రస్య
భ్రాతాఽ మిత్రస్య తే ప్రభో
ఆగతశ్చ రిపోః పక్షాత్
కథమస్మిన్ హి విశ్వసేత్. 25

రావణేన ప్రణిహితం
తమ్ అవేహి విభీషణమ్
తస్యాఽ హం నిగ్రహం మన్యే
క్షమం క్షమవతాం వర. 26

రాక్షసో జిహ్మయా బుద్ధ్యా
సందిష్టోఽ యముపాగతః
ప్రహర్తుం మాయయా ఛన్నో
విశ్వస్తే త్వయి రాఘవ. 27

ప్రవిష్టః శత్రుసైన్యం హి
ప్రాజ్ఞః శత్రురతర్కితః
నిహన్యాదంతరం లబ్ధ్వా
ఉలూక ఇవ వాయసాన్. 28

వధ్యతామేష తీవ్రేణ
తీవ్రేణ సచివైః సహ
రావణస్య నృశంసస్య
భ్రాతా హ్యేష విభీషణః. 29

ఏవముక్త్వా తు తం రామం
సంరబ్ధో వాహినీపతిః
వాక్యజ్ఞో వాక్యకుశలం
తతో మౌనమ్ ఉపాగమత్. 30

సుగ్రీవస్య తు తద్వాక్యం
శ్రుత్వా రామో మహాయశాః
సమీపస్థాన్ ఉవాచేదం
హనూమత్ప్రముఖాన్ హరీన్. 31

యదుక్తం కపిరాజేన
రావణాఽ వరజం ప్రతి
వాక్యం హేతుమదర్థ్యం
చ భవద్భిరపి తచ్ఛ్రుతమ్. 32

సుహృదా హ్యర్థకృచ్ఛ్రేషు
యుక్తం బుద్ధిమతా సతా
సమర్థేనాఽ పి సందేష్టుం
శాశ్వతీం భూతిమిచ్ఛతా. 33

ఇత్యేవం పరిపృష్టాస్తే
స్వం స్వం మతమతంద్రితాః
సోపచారం తదా రామమ్
ఊచుర్హితచికీర్షవః. 34

అజ్ఞాతం నాస్తి తే కించిత్
త్రిషు లోకేషు రాఘవ
ఆత్మానం సూచయన్ జానన్
పృచ్ఛస్యస్మాన్ సుహృత్తయా. 35

త్వం హి సత్యవ్రతః శూరో
ధార్మికో దృఢవిక్రమః
పరీక్ష్యకారీ స్మృతిమాన్
నిసృష్టాత్మా సుహృత్సు చ. 36

తస్మాదేకైకశస్తావత్
బ్రువంతు సచివాస్తవ
హేతుతో మతిసంపన్నాః
సమర్థాశ్చ పునః పునః. 37

ఇత్యుక్తే రాఘవాయాఽథ
మతిమానంగదోఽగ్రతః
విభీషణపరీక్షార్థమ్
ఉవాచ వచనం హరిః. 38

శత్రోః సకాశాత్ సంప్రాప్తః
సర్వథా శంక్య ఏవ హి
విశ్వాసయోగ్యః సహసా
న కర్తవ్యో విభీషణః. 39

ఛాదయిత్వాఽఽత్మభావం హి
చరంతి శఠబుద్ధయః
ప్రహరంతి చ రంధ్రేషు
సోఽనర్థః సుమహాన్ భవేత్. 40

అర్థానర్థౌ వినిశ్చిత్య
వ్యవసాయం భజేత హ
గుణతః సంగ్రహం కుర్యాత్
దోషతస్తు వివర్జయేత్. 41

యది దోషో మహాంస్తస్మిన్
త్యజ్యతామ్ అవిశంకితమ్
గుణాన్ వాపి బహూన్ జ్ఞాత్వా
సంగ్రహః క్రియతాం నృప. 42

శరభస్త్వథ నిశ్చిత్య
సార్థం వచనమబ్రవీత్
క్షిప్రమస్మిన్ నరవ్యాఘ్ర
చారః ప్రతివిధీయతామ్. 43

ప్రణిధాయ హి చారేణ
యథావత్ సూక్ష్మబుద్ధినా
పరీక్ష్య చ తతః కార్యో
యథాన్యాయం పరిగ్రహః. 44

జాంబవాం స్త్వథ సంప్రేక్ష్య
శాస్త్రబుద్ధ్యా విచక్షణః
వాక్యం విజ్ఞాపయామాస
గుణవద్దోషవర్జితమ్. 45

బద్ధవైరాచ్చ పాపాచ్చ
రాక్షసేంద్రాద్విభీషణః
అదేశకాలే సంప్రాప్తః
సర్వథా శంక్యతామ్ అయమ్. 46

తతో మైందస్తు సంప్రేక్ష్య
నయాపనయకోవిదః
వాక్యం వచనసంపన్నో
బభాషే హేతుమత్తరమ్. 47

వచనం నామ తస్యైష
రావణస్య విభీషణః
పృచ్ఛ్యతాం మధురేఽణాయం
శనైర్నరవరేశ్వర. 48

భావమస్య తు విజ్ఞాయ
తతస్తత్ త్వం కరిష్యసి
యది దుష్టో న దుష్టో వా
బుద్ధిపూర్వం నరర్షభ. 49

అథ సంస్కారసంపన్నో
హనూమాన్ సచివోత్తమః
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణమ్
అర్థవన్మధురం లఘు. 50

న భవంతం మతిశ్రేష్ఠం
సమర్థం వదతాం వరమ్
అతిశాయయితుం శక్తో
బృహస్పతిరపి బ్రువన్. 51

న వాదాన్నాఽపి సంఘర్షాత్
నాఽఽధిక్యా న్న చ కామతః
వక్ష్యామి వచనం రాజన్
యథార్థం రామగౌరవాత్. 52

అర్థానర్థనిమిత్తం హి
యదుక్తం సచివైస్తవ
తత్ర దోషం ప్రపశ్యామి
క్రియా న హ్యుపపద్యతే. 53

ఋతే నియోగాత్ సామర్థ్యమ్
అవబోద్ధుం న శక్యతే
సహసా వినియోగో హి
దోషవాన్ ప్రతిభాతి మా. 54

చారప్రణిహితం యుక్తం
యదుక్తం సచివైస్తవ
అర్థస్యాఽసంభవాత్ తత్ర
కారణం నోపపద్యతే. 55

అదేశకాలే సంప్రాప్త
ఇత్యయం యద్విభీషణః
వివక్షా తత్ర మేఽస్తీయం
తాం నిబోధ యథామతి
స ఏష దేశః కాలశ్చ
భవతీతి యథా తథా. 56

పురుషాత్ పురుషం ప్రాప్య
తథా దోషగుణావపి
దౌరాత్మ్యం రావణే దృష్ట్వా
విక్రమం చ తథా త్వయి
యుక్తమ్ ఆగమనం తస్య
సదృశం తస్య బుద్ధితః. 57

అజ్ఞాతరూపైః పురుషైః
స రాజన్ పృచ్ఛ్యతా మితి
యదుక్తమత్ర మే ప్రేక్షా
కాచిదస్తి సమీక్షితా. 58

పృచ్ఛ్యమానో విశంకేత
సహసా బుద్ధిమాన్ వచః
తత్ర మిత్రం ప్రదుష్యేత
మిథ్య పృష్టం సుఖాగతమ్. 59

అశక్యః సహసా రాజన్
భావో వేత్తుం పరస్య వై
అంతః స్వభావై ర్గీతై స్తైః
నైపుణ్యం పశ్యతా భృశమ్. 60

నత్వస్య బ్రువతో జాతు
లక్ష్యతే దుష్టభావతా
ప్రసన్నం వదనం చాఽపి
తస్మాన్మే నాస్తి సంశయః. 61

అశంకితమతిః స్వస్థో
న శఠః పరిసర్పతి
న చాఽస్య దుష్టా వాక్చాఽపి
తస్మాన్నాస్తీహ సంశయః. 62

ఆకారశ్ఛాద్యమానోఽపి
న శక్యో వినిగూహితుమ్
బలాద్ధి వివృణోత్యేవ
భావమంతర్గతం నృణామ్. 63

దేశకాలోపపన్నం చ
కార్యం కార్యవిదాం వర
సఫలం కురుతే క్షిప్రం
ప్రయోగేణాఽభిసంహితమ్. 64

ఉద్యోగం తవ సంప్రేక్ష్య
మిథ్యావృత్తం చ రావణమ్
వాలినశ్చ వధం శ్రుత్వా
సుగ్రీవం చాభిషేచితమ్
రాజ్యం ప్రార్థయమానశ్చ
బుద్ధిపూర్వమిహాగతః. 65

ఏతావత్తు పురస్కృత్య
యుజ్యతే తత్ర సంగ్రహః
యథాశక్తి మయోక్తం తు
రాక్షసస్యాఽర్జవం ప్రతి
త్వం ప్రమాణం తు శేషస్య
శ్రుత్వా బుద్ధిమతాం వర. 66

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తదశస్సర్గః (17)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టాదశస్సర్గః (18)

శరణాగత రక్షణము నా వ్రతము అని తెలిపిన శ్రీరాముడు

అథ రామః ప్రసన్నాత్మా
శ్రుత్వా వాయుసుతస్య హ
ప్రత్యభాషత దుర్ధర్షః
శ్రుతవాన్ ఆత్మని స్థితమ్. 1

మమాఽపి తు వివక్షాఽస్తి
కాచిత్ ప్రతి విభీషణమ్
శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్సర్వం
భవద్భిః శ్రేయసి స్థితైః. 2

మిత్రభావేన సంప్రాప్తం
న త్యజేయం కథంచన
దోషో యద్యపి తస్య స్యాత్
సతామ్ ఏతదగర్హితమ్. 3

స సుగ్రీవస్త్వ తద్వాక్యం
ఆభాష్య చ విమృశ్య చ
తతః శుభతరం వాక్యమ్
ఉవాచ హరిపుంగవః. 4

సుదుష్టో వాఽప్యదుష్టో వా
కిమేష రజనీచరః. 5

ఈదృశం వ్యసనం ప్రాప్తం
భ్రాతరం యః పరిత్యజేత్
కో నామ స భవేత్ తస్య
యమేష న పరిత్యజేత్. 6

వానరాధిపతేర్వాక్యం
శ్రుత్వా సర్వాన్ ఉదీక్ష్య చ
ఈషదుత్స్మయమానస్తు
లక్ష్మణం పుణ్యలక్షణమ్
ఇతి హోవాచ కాకుత్స్థో
వాక్యం సత్యపరాక్రమః. 7

అనధీత్య చ శాస్త్రాణి
వృద్ధాననుపసేవ్య చ
న శక్యమీదృశం వక్తుం
యదువాచ హరీశ్వరః. 8

అస్తి సూక్ష్మతరం కించిత్
యదత్ర ప్రతిభాతి మే
ప్రత్యక్షం లౌకికం వాపి
విద్యతే సర్వరాజసు. 9

అమిత్రాస్తత్కులీనాశ్చ
ప్రాతిదేశాశ్చ కీర్తితాః
వ్యసనేషు ప్రహర్తారః
తస్మాదయమిహాగతః. 10

అపాపా స్తత్కులీనాశ్చ
మానయంతి స్వకాన్ హితాన్
ఏష ప్రాయో నరేంద్రాణాం
శంకనీయాస్తు శోభనః. 11

యస్తు దోష స్త్వయా ప్రోక్తో
హ్యాదానేఽ రిబలస్య చ
తత్ర తే కీర్తయిష్యామి
యథాశాస్త్రమిదం శృణు
న వయం తత్కులీనాశ్చ
రాజ్యకాంక్షీ చ రాక్షసః. 12

పండితా హి భవిష్యంతి
తస్మాద్గ్రాహ్యో విభీషణః. 13

అవ్యగ్రాశ్చ ప్రహృష్టాశ్చ
న భవిష్యంతి సంగతాః
ప్రవాదశ్చ మహానేష
తతోఽ స్య భయమాగతమ్
ఇతి భేదం గమిష్యంతి
తస్మాద్గ్రాహ్యో విభీషణః. 14

న సర్వే భ్రాతరస్తాత
భవంతి భరతోపమాః
మద్విధా వా పితుః పుత్రాః
సుహృదో వా భవద్విధాః. 15

ఏవముక్తస్తు రామేణ
సుగ్రీవః సహలక్ష్మణః
ఉత్థాయేదం మహాప్రాజ్ఞః
ప్రణతో వాక్యమబ్రవీత్. 16

రావణేన ప్రణిహితం
తమవేహి విభీషణమ్
తస్యాఽ హం నిగ్రహం మన్యే
క్షమం క్షమవతాం వర. 17

రాక్షసో జిహ్మయా బుద్ధ్యా
సందిష్టోఽ యమిహాగతః
ప్రహర్తుం త్వయి విశ్వస్తే
ప్రచ్ఛన్నో మయి వాఽ నఘ. 18

లక్ష్మణే వా మహాబాహో
స వధ్యఃసచివైః సహ
రావణస్య నృశంసస్య
భ్రాతా హ్యేష విభీషణః. 19

ఏవముక్త్వా రఘుశ్రేష్ఠం
సుగ్రీవో వాహినీపతిః
వాక్యజ్ఞో వాక్యకుశలం
తతో మౌనమ్ ఉమాగమత్. 20

సుగ్రీవస్య తు తద్వాక్యం
రామః శ్రుత్వా విమృశ్యచ
తతః శుభతరం వాక్యమ్
ఉవాచ హరిపుంగవమ్. 21

సుదుష్టో వాఽ ప్యదుష్టో వా
కిమేష రజనీచరః

సూక్ష్మమప్యహితం కర్తుం
మమాఽ శక్తః కథంచన. 22

పిశాచాన్ దానవాన్ యక్షాన్
పృథివ్యాం చైవ రాక్షసాన్
అంగుళ్యగ్రేణ తాన్ హన్యామ్
ఇచ్ఛన్ హరిగణేశ్వర. 23

శ్రూయతే హి కపోతేన
శత్రుః శరణమాగతః
అర్చితశ్చ యథాన్యాయం
స్వైశ్చ మాంసై ర్నిమంత్రితః. 24

స హి తం ప్రతిజగ్రాహ
భార్యా హర్తారమాగతమ్
కపోతో వానరశ్రేష్ఠ
కిం పునర్మద్విధో జనః. 25

ఋషేః కణ్వస్య పుత్రేణ
కండునా పరమర్షిణా
శృణు గాథాం పురా గీతాం
ధర్మిష్ఠాం సత్యవాదినా. 26

బద్ధాంజలిపుటం దీనం
యాచంతం శరణాగతమ్
న హన్యాదానృశంస్యార్థమ్
అపి శత్రుం పరంతప. 27

ఆర్తో వా యది వా దృప్తః
పరేషాం శరణం గతః
అరిః ప్రాణాన్ పరిత్యజ్య
రక్షితవ్యః కృతాత్మనా. 28

స చేద్భయాద్వా మోహాద్వా
కామాద్వాఽ పి న రక్షతి
స్వయా శక్త్యా యథా సత్త్వం
తత్పాపం లోకగర్హితమ్. 29

వినష్టః పశ్యతస్తస్యాఽ
రక్షిణః శరణాగతః
ఆదాయ సుకృతం తస్య
సర్వం గచ్ఛేదరక్షితః. 30

ఏవం దోషో మహానత్ర
ప్రపన్నానామ్ అరక్షణే. 31

అస్వర్గ్యం చాఽ యశస్యం చ
బలవీర్యవినాశనమ్. 32

కరిష్యామి యథార్థం తు
కండోర్వచన ముత్తమమ్. 33

ధర్మిష్ఠం చ యశస్యం చ
స్వర్గ్యం స్యాత్తు ఫలోదయే. 34

సకృదేవ ప్రపన్నాయ
తవాస్మీతి చ యాచతే
అభయం సర్వభూతేభ్యో
దదామ్యేతద్వ్రతం మమ. 35

ఆనయైనం హరిశ్రేష్ఠ
దత్తమస్యాఽ భయం మయా

విభీషణో వా సుగ్రీవ
యది వా రావణః స్వయమ్. 36

రామస్య తు వచః శ్రుత్వా
సుగ్రీవః ప్లవగేశ్వరః
ప్రత్యభాషత కాకుత్స్థం
సౌహార్దేన ప్రచోదితః. 37

కిమత్ర చిత్రం ధర్మజ్ఞ
లోకనాథ సుఖావహ
యత్ త్వమార్యం ప్రభాషేథాః
సత్త్వవాన్ సత్పథే స్థితః. 38

మమ చాఽప్యంతరాత్మాఽయం
శుద్ధం వేత్తి విభీషణమ్
అనుమానాచ్చ భావాచ్చ
సర్వతః సుపరీక్షితః. 39

తస్మాత్ క్షిప్రం సహాస్మాభిః
తుల్యో భవతు రాఘవ
విభీషణో మహాప్రాజ్ఞః
సఖిత్వం చాఽభ్యుపైతు నః. 40

తతస్తు సుగ్రీవవచో నిశమ్య త
ద్ధరీశ్వరేణాఽభిహితం నరేశ్వరః
విభీషణేనాఽఽశు జగామ సంగమం
పతత్రిరాజేన యథా పురందరః. 41

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టాదశస్సర్గః (18)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనవింశస్సర్గః (19)

రఘురాముని పాదములనాశ్రయించిన విభీషణుడు

రాఘవేణాఽ భయే దత్తే
సన్నతో రావణానుజః
విభీషణో మహాప్రాజ్ఞో
భూమిం సమవలోకయన్
ఖాత్ పపాతాఽ వనీం హృష్టో
భక్తై రనుచరైః సహ. 1

స తు రామస్య ధర్మాత్మా
నిపపాత విభీషణః
పాదయోః శరణాన్వేషీ
చతుర్భిః సహ రాక్షసైః. 2

అబ్రవీచ్చ తదా రామం
వాక్యం తత్ర విభీషణః
ధర్మయుక్తం చ యుక్తం
చ సాంప్రతం సంప్రహర్షణమ్. 3

అనుజో రావణస్యాహం
తేన చాప్యవమానితః
భవంతం సర్వభూతానాం
శరణ్యం శరణాగతః. 4

పరిత్యక్తా మయా లంకా
మిత్రాణి చ ధనాని వై
భవద్గతం మే రాజ్యం చ
జీవితం చ సుఖాని చ. 5

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రామో వచనమబ్రవీత్
వచసా సాంత్వయిత్వైనం
లోచనాభ్యాం పిబన్నివ. 6

ఆఖ్యాహి మమ తత్త్వేన
రాక్షసానాం బలాఽ బలమ్. 7

ఏవ ముక్త స్తదా రక్షో
రామేణాఽ క్లిష్టకర్మణా
రావణస్య బలం సర్వమ్
ఆఖ్యాతుమ్ ఉపచక్రమే. 8

అవధ్యః సర్వభూతానాం
గంధర్వాసురరక్షసాం
రాజపుత్ర దశగ్రీవో
వరదానాత్ స్వయంభువః. 9

రావణానంతరో భ్రాతా
మమ జ్యేష్ఠశ్చ వీర్యవాన్
కుంభకర్ణో మహాతేజాః
శక్రప్రతిబలో యుధి. 10

రామ సేనాపతి స్తస్య
ప్రహస్తో యది వా శ్రుతః
కైలాసే యేన సంగ్రామే
మణిభద్రః పరాజితః. 11

బద్ధగోధాంగుళిత్రాణ
స్త్వవధ్యకవచో యుధి
ధనురాదాయ యస్తిష్ఠన్
నదృశ్యో భవతీంద్రజిత్. 12

సంగ్రామసమయవ్యూహే
తర్పయిత్వా హుతాశనమ్
అంతర్ధానగతః శ్రీమాన్
ఇంద్రజిద్ధంతి రాఘవ. 13

మహోదరమహాపార్శ్వౌ
రాక్షసశ్చాప్యకంపనః
అవీకపాస్తు తస్యైతే
లోకపాలసమా యుధి. 14

దశకోటిసహస్రాణి
రక్షసామ్ కామరూపిణాం
మాంసశోణితభక్షాణాం
లంకాపురనివాసినామ్. 15

స తైస్తు సహితో రాజా
లోకపాలాన్ అయోధయత్. 16

సహ దేవైస్తు తే భగ్నా
రావణేన మహత్మనా. 17

విభీషణవచః శ్రుత్వా
రామో దృఢపరాక్రమః
అన్వీక్ష్య మనసా సర్వమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 18

యాని కర్మాపదానాని
రావణస్య విభీషణ
అఖ్యాతాని చ తత్త్వేన
హ్యవగచ్ఛామి తాన్యహమ్. 19

అహం హత్వా దశగ్రీవం
సప్రహస్తం సబాంధవమ్
రాజానం త్వాం కరిష్యామి
సత్య మేతద్బ్రవీమి తే. 20

రసాతలం వా ప్రవిశేత్
పాతాళం వాఽ పి రావణః
పితామహసకాశం వా
న మే జీవన్ విమోక్ష్యతే. 21

అహత్వా రావణం సంఖ్యే
సపుత్రబలబాంధవమ్
అయోధ్యాం న ప్రవేక్ష్యామి
త్రిభి స్తై ర్భ్రాతృభిః శపే. 22

శ్రుత్వా తు వచనం తస్య
రామస్యాక్లిష్టకర్మణః
శిరసాఽఽ వంద్య ధర్మాత్మా
వక్తుమేవోపచక్రమే. 23

రాక్షసానాం వధే సాహ్యం
లంకాయాశ్చ ప్రధర్షణమ్
కరిష్యామి యథా ప్రాణం
ప్రవేక్ష్యామి చ వాహినీమ్. 24

ఇతి బ్రువాణం రామస్తు
పరిష్వజ్య విభీషణమ్
అబ్రవీల్లక్ష్మణం ప్రీతః
సముద్రాజ్జలమానయ. 25

తేన చేమం మహాప్రాజ్ఞమ్
అభిషించ విభీషణమ్
రాజానం రక్షసాం క్షిప్రం
ప్రసన్నే మయి మానద. 26

ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రి
అభ్యషించద్విభీషణమ్
మధ్యే వానరముఖ్యానాం
రాజానం రాజశాసనాత్. 27

తం ప్రసాదం తు రామస్య
దృష్ట్వా సద్యః ప్లవంగమాః
ప్రచుక్రుశుర్మహాత్మానం
సాధు సాధ్వితి చాఽబ్రువన్. 28

అబ్రవీచ్చ హనూమాంశ్చ
సుగ్రీవశ్చ విభీషణమ్. 29

కథం సాగర మక్షోభ్యం
తరామ వరుణాలయమ్
సైన్యైః పరివృతాః సర్వే
వానరాణాం మహౌజసామ్. 30

ఉపాయం నాఽధిగచ్ఛామో
యథా నదనదీపతిం
తరామ తరసా సర్వే
ససైన్యా వరుణాలయమ్
ఏవముక్తస్తు ధర్మజ్ఞః
ప్రత్యువాచ విభీషణః. 31

సముద్రం రాఘవో రాజా
శరణం గంతు మర్హతి. 32

ఖానితః సగరేణాయమ్
అప్రమేయో మహోదధిః
కర్తుమర్హతి రామస్య
జ్ఞాత్వాః కార్యం మహామతిః. 33

ఏవం విభీషణేనోక్తో
రాక్షసేన విపశ్చితా
ఆజగామాథ సుగ్రీవో
యత్ర రామః సలక్ష్మణః. 34

తత శ్చాఖ్యాతుమారేభే
విభీషణవచః శుభం
సుగ్రీవో విపులగ్రీవః
సాగరస్యోపవేశనమ్. 35

ప్రకృత్యా ధర్మశీలస్య
రాఘవస్యాఽప్యరోచత. 36

స లక్ష్మణం మహాతేజాః
సుగ్రీవం చ హరీశ్వరమ్
సత్క్రియార్థం క్రియాదక్షః
స్మితపూర్వ మువాచ హ. 37

విభీషణస్య మంత్రోఽయం
మమ లక్ష్మణ రోచతే
బ్రూహి త్వం సహసుగ్రీవః
తవాఽపి యది రోచతే. 38

సుగ్రీవః పండితో నిత్యం
భవాన్ మంత్రవిచక్షణః
ఉభాభ్యాం సంప్రధార్యార్థం
రోచతే యత్తదుచ్యతామ్. 39

ఏవముక్తౌ తు తౌ వీరౌ
ఉభౌ సుగ్రీవలక్ష్మణౌ
సముదాచార సంయుక్తమ్
ఇదం వచనమూచతుః. 40

కిమర్థం నౌ నరవ్యాఘ్ర
న రోచిష్యతి రాఘవ
విభీషణేన యచ్చోక్తమ్
అస్మిన్ కాలే సుఖావహమ్. 41

అబద్ధ్వా సాగరే సేతుం
ఘోరేఽస్మిన్ వరుణాలయే
లంకా నాఽఽసాదితుం శక్యా
సేంద్రైరపి సురాసురైః. 42

విభీషణస్య శూరస్య
యథార్థం క్రియతాం వచః
అలం కాలాత్యయం కృత్వా
సముద్రోఽయం నియుజ్యతామ్
యథా సైన్యేన గచ్ఛామః
పురీం రావణపాలితామ్. 43

ఏవముక్తః కుశాస్తీర్ణే
తీరే నదనదీపతేః
సంవివేశ తదా రామో
వేద్యామివ హుతాశనః. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనవింశస్సర్గః (19)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వావింశస్సర్గః (20)

శుకుడనే రాక్షసుని శ్రీరాముని కడకు రాయబారిగా పంపుట

తతో నివిష్టాం ధ్వజినీమ్
సుగ్రీవేణాఽభిపాలితామ్
దదర్శ రాక్షసోఽభ్యేత్య
శార్దూలో నామ వీర్యవాన్. 1

చారో రాక్షసరాజస్య
రావణస్య దురాత్మనః
తాం దృష్ట్వా సర్వతో వ్యగ్రం
ప్రతిగమ్య స రాక్షసః
ప్రవిశ్య లంకాం వేగేన
రావణం వాక్యమబ్రవీత్. 2

ఏష వానరఋక్షౌఘో
లంకాం సమభివర్తతే
అగాధశ్చాఽప్రమేయశ్చ
ద్వితీయ ఇవ సాగరః. 3

పుత్రౌ దశరథస్యేమౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
ఉత్తమాయుధ సంపన్నౌ
సీతాయాః పదమాగతౌ. 4

ఏతౌ సాగరమాసాద్య
సన్నివిష్టౌ మహాద్యుతీ
బలమ్ ఆకాశమావృత్య
సర్వతో దశయోజనమ్. 6

తత్త్వభూతం మహారజ
క్షిప్రం వేదితుమర్హసి
తవ దూతా మహారాజ
క్షిప్రమర్హంత్యవేక్షితుమ్. 7

ఉపప్రదానం సాంత్వం వా
భేదో వాఽత్ర ప్రయుజ్యతామ్. 8

శార్దూలస్య వచః శ్రుత్వా
రావణో రాక్షసేశ్వరః
ఉవాచ సహసా వ్యగ్రః
సంప్రధార్యార్థమాత్మనః
శుకం నామ తదా రక్షో
వాక్యమ్ అర్థవిదాం వరమ్. 9

సుగ్రీవం బ్రూహి గత్వా త్వం
రాజానం వచనాన్మమ
యథాసందేశమక్లీబం
శ్లక్ష్ణయా పరయా గిరా. 10

త్వం వై మహారజ కులప్రసూతో
మహాబలశ్చర్క్షరజఃసుతశ్చ

న కశ్చిదర్థస్తవ వాస్త్యనర్థః
తథా హి మే భ్రాతృసమో హరీశ 11

అహం యద్యహరం భార్యాం
రాజపుత్రస్య ధీమతః
కిం తత్ర తవ సుగ్రీవ
కిష్కింధాం ప్రతి గమ్యతామ్. 12

న హీయం హరిభిర్లంకా
శక్యా ప్రాప్తుం కథంచన
దేవైరపి సగంధర్వైః
కిం పునర్నరవానరైః. 13

స తథా రాక్షసేంద్రేణ
సందిష్టో రజనీచరః
శుకో విహంగమో భూత్వా
తూర్ణమాప్లుత్య చాంబరమ్. 14

స గత్వా దూరమధ్వానమ్
ఉపర్యుపరి సాగరం
సంస్థితో హ్యంబరే వాక్యం
సుగ్రీవమ్ ఇదమబ్రవీత్
సర్వముక్తం యథాదిష్టం
రావణేన దురాత్మనా. 15

తం ప్రాపయంతం వచనం
తూర్ణమాప్లుత్య వానరాః
ప్రాపద్యంత దివం క్షిప్రమ్
లోప్తుం హంతుం చ ముష్టిభిః. 16

సతైః ప్లవంగైః ప్రసభం
నిగృహీతో నిశాచరః
గగనాద్భూతలే చాశు
ప్రతిగృహ్యా నిపాతితః. 17

వానరైః పీడ్యమానస్తు
శుకో వచనమబ్రవీత్
న దూతాన్ ఘ్నంతి కాకుత్స్థ
వార్యంతామ్ సాధు వానరాః. 18

యస్తు హిత్వా మతం భర్తుః
స్వమతం సంప్రభాషతే
అనుక్తవాదీ దూతః సన్
స దూతో వధమర్హతి. 19

శుకస్య వచనం శ్రుత్వా
రామస్తు పరిదేవితమ్
ఉవాచ మా వధిష్టేతి
ఘ్నతః శాఖామృగర్షభాన్. 20

స చ పత్రలఘుర్భూత్వా
హరిభిర్దర్శితేఽభయే
అంతరిక్షస్థితో భూత్వా
పునర్వచన మబ్రవీత్. 21

సుగ్రీవ సత్త్వసంపన్న
మహాబలపరాక్రమ
కిం మయా ఖలు వక్తవ్యో
రావణో లోకరావణః. 22

స ఏవముక్తః ప్లవగాధిపస్తదా
ప్లవంగమానామ్ ఋషభో మహాబలః
ఉవాచ వాక్యం రజనీచరస్య
చారం శుకం తూర్ణమదీనసత్త్వః. 23

న మేఽసి మిత్రం న తథానుకంప్యో
న చోపకర్తాసి న మే ప్రియోఽసి
అరిశ్చ రామస్య సహానుబంధః
స మేఽసి వాలీవ వధార్హ వధ్యః. 24

నిహన్మ్యహం త్వాం ససుతం
సబంధుం సజ్ఞాతివర్గం రజనీచరేశ
లంకాం చ సర్వాం మహతా బలేన
క్షిప్రం కరిష్యామి సమేత్య భస్మ. 25

న మోక్ష్యసే రావణ రాఘవస్య
సురైః సహేంద్రై రపి మూఢ గుప్తః
అంతర్హితః సూర్యపథంగతో వా
తథైవ పాతాళమనుప్రవిష్టః
గిరీశపాదాంబుజ సంగతోవా
హతోఽసి రామేణ సహానుజస్త్వమ్. 26

తస్య తే త్రిషు లోకేషు
న పిశాచం న రాక్షసమ్
త్రాతారమ్ అనుపశ్యామి
న గంధర్వం న చాఽసురమ్. 27

అవధీర్యజ్జరావృద్ధమ్
అక్షమం కిం జటాయుషమ్. 28

కిం ను తే రామసాన్నిధ్యే
సకాశే లక్ష్మణస్య వా
హృతా సీతా విశాలాక్షీ
యాం త్వం గృహ్యాన బుధ్యసే. 29

మహాబలం మహాత్మానం
దుర్ధర్షమ్ అమరైరపి
న బుధ్యసే రఘుశ్రేష్ఠం
యస్తే ప్రాణాన్ హరిష్యతి. 30

తతోఽబ్రవీద్వాలిసుత
స్త్వంగదో హరిసత్తమః. 31

నాఽయం దూతో మహారాజ
చారికః ప్రతిభాతి మే
తులితం హి బలం సర్వమ్
అనేనాత్రైవ తిష్ఠతా
గృహ్యతాం మాఽగమల్లంకామ్
ఏతద్ధి మమ రోచతే. 32

తతో రాజ్ఞా సమాదిష్టాః
సముత్ప్లుత్య వలీముఖాః
జగృహుశ్చ బబంధుశ్చ
విలపంతమ్ అనాథవత్. 33

శుకస్తు వానరైశ్చండైః
తత్రః తైః సంప్రపీడితః
వ్యాక్రోశత మహాత్మానం
రామం దశరథాత్మజమ్

లుప్యేతే మే బలాత్ పక్షౌ
భిద్యేతే మే తథాఽక్షిణీ. 34

సర్వం తదుపపద్యేథా
జహ్యాం చేద్యది జీవితమ్. 35

యాం చ రాత్రిం మరిష్యామి
జాయే రాత్రిం చ యామహమ్
ఏతస్మిన్నంతరే కాలే
యన్మయా హ్యశుభం కృతమ్

నాఽఘాతయత్ తదా రామః
శ్రుత్వా తత్పరిదేవనమ్
వానరాన్ అబ్రవీద్రామో
ముచ్యతాం దూత ఆగతః. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వావింశస్సర్గః (20)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకవింశస్సర్గః (21)

సముద్రునికై ఉపాసించిన శ్రీరాముడు

తతః సాగరవేలాయాం
దర్భాన్ ఆస్తీర్య రాఘవః
అంజలిం ప్రాఙ్ముఖః కృత్వా
ప్రతిశిశ్యే మహోదధేః.
బాహుం భుజగభోగాభమ్
ఉపధాయారిసూదనః. 1

జాగరూతమయై శ్చైవ
భూషణైర్భూషితం పురా. 2

వరకాంచనకేయూర
ముక్తాప్రవరభూషణైః
భుజైః పరమనారీణామ్
అభిమృష్టమ్ అనేకధా. 3

చందనాగరుభిశ్చైవ
పురస్తాదదివాసితమ్
బాలసూర్యప్రతీకాశైః
చందనైరుపశోభితమ్. 4

శయనే చోత్తమాంగేన
సీతాయాః శోభితం పురా
తక్షకస్యేవ సంభోగం
గంగాజలనిషేవితమ్. 5

సంయుగే యుగసంకాశం
శత్రూణాం శోకవర్ధనమ్
సుహృదానందనం దీర్ఘం
సాగరాంతవ్యపాశ్రయమ్. 6

అస్యతా చ పునః సవ్యం
జ్యాఘాతవిగతత్వచం
దక్షిణో దక్షిణం బాహుం
మహాపరిఘసన్నిభమ్. 7

గోసహస్రప్రదాతారమ్
ఉపధాయ మహద్భుజమ్
అద్య మే తరణం వాఽథ
మరణం సాగరస్య వా. 8

ఇతి రామో మతిం కృత్వా
మహాబాహు ర్మహోదధిం
అధిశిశ్యే చ విధివత్
ప్రయతో నియతో మునిః. 9

తస్య రామస్య సుప్తస్య
కుశాస్తీర్ణే మహీతలే
నియమాదప్రమత్తస్య
నిశాస్త్రిస్రోఽతిచక్రముః. 10

స త్రిరాత్రోషితస్తత్ర
నయజ్ఞో ధర్మవత్సలః
ఉపాసత తదా రామః
సాగరం సరితాం పతిమ్. 11

న చ దర్శయతే మందః
తదా రామస్య సాగరః
ప్రయతేనాఽపి రామేణ
యథార్హమ్ అభిపూజితః. 12

సముద్రస్య తతః క్రుద్ధో
రామో రక్తాంతలోచనః
సమీపస్థమ్ ఉవాచేదం
లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్. 13

అవలేపః సముద్రస్య
న దర్శయతి యత్ స్వయమ్. 14

ప్రశమశ్చ క్షమా చైవ
ఆర్జవం ప్రియవాదితా
అసామర్థ్యం ఫలంత్యేతే
నిర్గుణేషు సతాం గుణాః. 15

ఆత్మప్రశంసినం దుష్టం
ధృష్టం విపరిధావకం
సర్వత్రోత్సృష్టదండం చ
లోకః సత్కురుతే నరమ్. 16

న సామ్నా శక్యతే కీర్తిః
న సామ్నా శక్యతే యశః
ప్రాప్తుం లక్ష్మణ లోకేఽస్మిన్
జయో వా రణమూర్ధని. 17

అద్య మద్బాణనిర్భిన్నైః
మకరైర్మకారాలయం
నిరుద్ధతోయం సౌమిత్రే
ప్లవద్భిః పశ్య సర్వతః. 18

మహాభోగాని మత్స్యానాం
కరిణాం చ కరానిహ
భోగినాం పశ్య నాగానాం
మయా ఛిన్నాని లక్ష్మణ. 19

సశంఖశుక్తికాజాలం
సమీనమకరం శరైః
అద్య యుద్ధేన మహతా
సముద్రం పరిశోషయే. 20

క్షమయా హి సమాయుక్తం
మామయం మకరాలయః
అసమర్థం విజానాతి
ధిక్ క్షమామ్ ఈదృశే జనే. 21

న దర్శయతి సామ్నా మే
సాగరో రూపమాత్మనః. 22
చాపమానయ సౌమిత్రే
శరాం శ్చాశీవిషోపమాన్
సాగరం శోషయిష్యామి
పద్భ్యాం యాంతు ప్లవంగమాః 23

అద్యాక్షోభ్యమపి క్రుద్ధః
క్షోభయిష్యామి సాగరమ్. 24

వేలాసు కృతమర్యాదం
సహసోర్మిసమాకులం
నిర్మర్యాదం కరిష్యామి
సాయకైర్వరుణాలయమ్. 25

మహార్ణవం క్షోభయిష్యే
మహాదానవసంకులమ్. 26

ఏవముక్త్వా ధనుష్పాణిః
క్రోధవిస్ఫారితేక్షణః
బభూవ రామో దుర్ధర్షో
యుగాంతాగ్నిరివ జ్వలన్. 27

సంపీడ్య చ ధనుర్ఘోరం
కంపయిత్వా శరైర్జగత్
ముమోచ విశిఖాన్ ఉగ్రాన్
వజ్రానివ శతక్రతుః. 28

తే జ్వలంతో మహావేగాః
తేజసా సాయకోత్తమాః
ప్రవిశంతి సముద్రస్య
సలిలం త్రస్తపన్నగమ్. 29

తోయవేగః సముద్రస్య
సనక్రమకరో మహాన్
సంబభూవ మహాఘోరః
సమారుతరవస్తదా. 30

మహోర్మిమాలావితతః
శంఖశుక్తిసమావృతః
సధూమపరివృత్తోర్మిః
సహసాఽఽసీన్మహోదధిః. 31

వ్యథితాః పన్నగాశ్చాసన్
దీప్తాస్యా దీప్తలోచనాః
దానవాశ్చ మహావీర్యాః
పాతాళతలవాసినః. 32

ఊర్మయః సింధురాజస్య
సనక్రమకరా స్తదా
వింధ్యమందరసంకాశాః
సముత్పేతుః సహస్రశః. 33

ఆఘూర్ణితతరంగౌఘః
సంభ్రాంతోరగరాక్షసః
ఉద్వర్తిత మహాగ్రాహః
సంవృత్తః సలిలాశయః. 34

తతస్తు తం రాఘవ ముగ్రవేగం
ప్రకర్షమాణం ధనురప్రమేయమ్
సౌమిత్రిరుత్పత్య సముచ్ఛ్వసంతం
మా మేతి చోక్త్వా ధనురాలలంబే. 35

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకవింశస్సర్గః (21)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వావింశస్సర్గః (22)

సముద్రునిపై బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగింపబూనిన శ్రీరాముడు.

సముద్రుని శరణాగతి, సముద్రము దాటిన శ్రీరాముడు.

అథోవాచ రఘుశ్రేష్ఠః
సాగరం దారుణం వచః
అద్య త్వాం శోషయిష్యామి
సపాతాళం మహార్ణవ. 1

శరనిర్దగ్ధతోయస్య
పరిశుష్కస్య సాగర
మయా శోషితసత్త్వస్య
పాంసురుత్పద్యతే మహాన్. 2

మత్కార్ముకవిసృష్టేన
శరవర్షేణ సాగర
పారం తేఽద్య గమిష్యంతి
పద్భిరేవ ప్లవంగమాః. 3

విచిన్వన్ నాఽభిజానాసి
పౌరుషం వాఽపి విక్రమమ్
దానవాలయ సంతాపం
మత్తో నాఽధిగమిష్యసి. 4

బ్రాహ్మేణాఽస్త్రేణ సంయోజ్య
బ్రహ్మదండనిభం శరమ్
సంయోజ్య ధనుషి శ్రేష్ఠే
విచకర్ష మహాబలః. 5

తస్మిన్ వికృష్టే సహసా
రాఘవేణ శరాసనే
రోదసీ సంపఫాలేవ
పర్వతాశ్చ చకంపిరే. 6

తమశ్చ లోకమ్ ఆవవ్రే
దిశశ్చ న చకాశిరే
పరిచుక్షుభిరే చాశు
సరాంశి సరితస్తథా. 7

తిర్యక్చ సహ నక్షత్రైః
సంగతౌ చంద్రభాస్కరౌ
భాస్కరాంశుభిరాదీప్తం
తమసా చ సమావృతమ్. 8

ప్రచకాశే తదాకాశమ్
ఉల్కాశతవిదీపితమ్
అంతరిక్షాచ్చ నిర్ఘాతా
నిర్జగ్మురతులస్వనాః. 9

పుస్ఫురుశ్చ ఘనా దివ్యా
దివి మారుతపంక్తయః. 10

బభంజ చ తదా వృక్షాన్
జలదాన్ ఉద్వహన్నపి

అరుజం శ్చైవ శైలాగ్రాన్
శిఖరాణి ప్రభంజనః. 11

దివిస్పృశో మహామేఘాః
సంగతాః సమహాస్వనాః
ముముచుర్వైద్యుతానగ్నీం
స్తే మహాశనయ స్తదా. 12

యాని భూతాని దృశ్యాని
చుక్రుశుశ్చాఽశనేఃసమమ్
అదృశ్యాని చ భూతాని
ముముచుర్భైరవస్వనమ్. 13

శిశ్యిరే చాపి భూతాని
సంత్రస్తాన్యుద్విజంతి చ
సంప్రవివ్యథిరే చాపి
న చ పస్పందిరే భయాత్. 14

సహ భూతైః సతోయోర్మిః
సనాగః సహరాక్షసః
సహాసాఽభూత్ తతో వేగాత్
భీమవేగో మహోదధిః
యోజనం వ్యతిచక్రామ
వేలామన్యత్ర సంప్లవాత్. 15

తం తదా సమతిక్రాంతం
నాఽతిచక్రామ రాఘవః
సముద్ధతమమిత్రఘ్నో
రామో నదనదీపతిమ్. 16

తతో మధ్యాత్ సముద్రస్య
సాగరః స్వయముత్థితః
ఉదయం హి మహా శైలాత్
మేరోరివ దివాకరః. 17

పన్న గైః సహ దీప్తాస్యైః
సముద్రః ప్రత్యదృశ్యత
స్నిగ్ధవైదూర్యసంకాశో
జాంబూనదవిభూషితః. 18

రక్తమాల్యాంబరధరః
పద్మపత్రనిభేక్షణః
సర్వపుష్పమయీం దివ్యాం
శిరసా ధారయన్ స్రజన్. 19

జాతరూమయైశ్చైవ
తపనీయవిభూషితైః.
ఆత్మజానాం చ రత్నానాం
భూషితో భూషణోత్తమైః. 20

ధాతుభిర్మండితః శైలో
వివిధైర్హిమవానివ
ఏకావళీమధ్యగతం
తరళం పాండురప్రభమ్. 21

విపులేనోరసా బిభ్రత్
కౌస్తుభస్య సహోదరమ్
ఆఘూర్ణితతరంగౌఘః
కాళికానిలసంకులః. 22

(దేవతానాం సురూపాణాం
నానారూపాభిరీశ్వరః
గంగాసింధుప్రధానాభిః
ఆపగాభిః సమావృతః)

ఉద్వర్తితమహాగ్రాహః
సంభ్రాంతోరగరాక్షసః
సాగరః సముపక్రమ్య
పూర్వమామంత్ర్య వీర్యవాన్
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం
రాఘవం శరపాణినమ్. 23

పృథివీ వాయురాకాశమ్
ఆపో జ్యోతిశ్చ రాఘవః
స్వభావే సౌమ్య తిష్ఠంతి
శాశ్వతం మార్గమాశ్రితాః. 24

తత్స్వభావో మమాప్యేష
యదగాధోఽ హమప్లవః
వికారస్తు భవేద్గాధ
ఏతత్తే ప్రవదామ్యహమ్. 25

న కామాన్న చ లోభాద్వా
న భయాత్ పార్థివాత్మజ
గ్రాహనక్రాకులజలం
స్తంభయేయం కథంచన. 26

విధాస్యే రామ యేనాఽ పి
విషహిష్యే హ్యహం తథా
గ్రాహా న ప్రహరిష్యంతి
యావత్ సేనా తరిష్యతి. 27

హరీణాం తరణే రామ
కరిష్యామి యథాస్థలమ్. 28

తమబ్రవీత్ తదా రామ
ఉద్యతో హి నదీపతే
అమోఘోఽ యం మహాబాణః
కస్మిన్ దేశే నిపాత్యతామ్. 29

రామస్య వచనం శ్రుత్వా
తం చ దృష్ట్వా మహాశరమ్
మహోదధిర్మహాతేజా
రాఘవం వాక్యమబ్రవీత్. 30

ఉత్తరేణావకాశోఽ స్తి
కశ్చిత్ పుణ్యతమో మమ
ద్రుమకుల్య ఇతి ఖ్యాతో
లోకే ఖ్యాతో యథా భవాన్. 31

ఉగ్రదర్శనకర్మాణో
బహవస్తత్ర దస్యవః
ఆభీరప్రముఖాః పాపాః
పిబంతి సలిలం మమ. 32

తైస్తు సంస్పర్శనం పాపైః
న సహే పాపకర్మభిః
అమోఘః క్రియతాం రామ
తత్ర తేషు శరోత్తమః. 33

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
సాగరస్య స రాఘవః
ముమోచ తం శరం దీప్తం
వీరః సాగరదర్శనాత్. 34

తేన తన్మరుకాంతారం
పృథివ్యాం ఖలు విశ్రుతమ్
నిపాతితః శరో యత్ర
దీప్తాశనిసమప్రభః. 35

ననాద చ తదా తత్ర
వసుధా శల్యపీడితా
తస్మాద్వ్రణముఖాత్ తోయమ్
ఉత్పపాత రసాతలాత్. 36

స బభూవ తదా కూపో
వ్రణ ఇత్యభివిశ్రుతః
సతతం చోత్థితం తోయం
సముద్రస్యేవ దృశ్యతే. 37

అవదారణశబ్దశ్చ
దారుణః సమపద్యత. 38

తస్మాత్ తద్బాణపాతేన
త్వపః కుక్షిష్వశోషయత్. 39

విఖ్యాతం త్రిషు లోకేషు
మరుకాంతారమేవ తత్. 40

శోషయిత్వా తతః కుక్షిం
రామో దశరథాత్మజః
వరం తస్మై దదౌ విద్వాన్
మరవేఽమరవిక్రమః. 41

పశవ్య శ్చాల్పరోగశ్చ
ఫలమూలరసాయుతః
బహుస్నేహో బహుక్షీరః
సుగంధిర్వివిధౌషధః. 42

ఏవమేతైర్గుణైర్యుక్తో
బహుభిః సతతం మరుః
రామస్య వరదానాచ్చ
శివః పంథా బభూవ హ. 43

తస్మిన్ దగ్ధే తదా కుక్షౌ
సముద్రః సరితాం పతిః
రాఘవం సర్వశాస్త్రజ్ఞమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 44

అయం సౌమ్య నళో నామ
తనుజో విశ్వకర్మణః
పిత్రా దత్తవరః శ్రీమాన్
ప్రతిమో విశ్వకర్మణా. 45

ఏష సేతుం మహోత్సాహః
కరోతు మయి వానరః
తమహం ధారయిష్యామి
తథా హ్యేష యథా పితా. 46

ఏవముక్త్వో దధిర్నష్టః
సముత్థాయ నళస్తదా

అబ్రవీద్వానరశ్రేష్ఠో
వాక్యం రామం మహాబలః. 47

అహం సేతుం కరిష్యామి
విస్తీర్ణే వరుణాలయే
పితుః సామర్థ్యమాస్థాయ
తత్త్వమాహ మహోదధిః. 48

దండ ఏవ వరో లోకే
పురుషస్యేతి మే మతిః
ధిక్ క్షమామ్ అకృతజ్ఞేషు
సాంత్వం దానమథాపి వా. 49

అయం హి సాగరో భీమః
సేతుకర్మదిదృక్షయా
దదౌ దండభయాద్గాధం
రాఘవాయ మహోదధిః. 50

మమ మాతుర్వరో దత్తో
మందరే విశ్వకర్మణా
ఔరసస్తస్య పుత్రోఽహం
సదృశో విశ్వకర్మణా. 51

స్మారితోఽస్మ్యహమేతేన
తత్త్వమాహ మహోదధిః
న చాప్యహ మనుక్తో వై
ప్రబ్రూయామ్ ఆత్మనో గుణాన్52

సమర్థశ్చాప్యహం సేతుం
కర్తుం వై వరుణాలయే
కామమ్ అద్యైవ బధ్నంతు
సేతుం వానరపుంగవాః. 53

తతోఽతిసృష్టా రామేణ
సర్వతో హరియూథపాః
అభిపేతుర్మహారణ్యం
హృష్టాః శతసహస్రశః. 54

తే నగాన్నగసంకాశాః
శాఖామృగగణర్షభాః
బభంజుర్వానరా స్తత్ర
ప్రచకర్షుశ్చ సాగరమ్. 55

తే సాలైశ్చాశ్వకర్ణైశ్చ
ధవైర్వంశైశ్చ వానరాః
కుటజై రర్జునైస్తాలైః
తిలకైస్తినిశై రపి. 56

బిల్వైశ్చ సప్తపర్ణైశ్చ
కర్ణికారైః సుపుష్పితైః
చూతై శ్చాఽశోకవృక్షైశ్చ
సాగరం సమపూరయన్. 57

సమూలాంశ్చ విమూలాంశ్చ
పాదపాన్ హరిసత్తమాః
ఇంద్రకేతూనివోద్యమ్య
ప్రజహ్రుర్వానరాస్తరూన్. 58

వకుళాన్ ఖదిరాన్ నింబాన్
సమాజహ్రుః సమంతతః

హస్తి మాత్రాన్మహాకాయాః
పాషాణాంశ్చ మహాబలాః. 59

పర్వతాంశ్చ సముత్పాట్య
యంత్రైః పరివహంతి చ. 60

ప్రక్షిప్యమాణైరచలైః
సహసా జలముద్ధతమ్
సముత్పతితమాకాశమ్
ఉపాసర్పత్ తతస్తతః. 61

సముద్రం క్షోభయామాసుః
వానరాశ్చ సమంతతః
సూత్రాణ్యన్యే ప్రగృహ్ణంతి
వ్యాయతం శతయోజనమ్. 62

నళశ్చక్రే మహాసేతుం
మధ్యే నదనదీపతేః
స తథా క్రియతే సేతుః
వానరైర్ఘోరకర్మభిః. 63

దండానన్యే ప్రగృహ్ణంతి
విచిన్వంతి తథా పరే. 64

వానరాః శతశస్తత్ర
రామస్యాఽఽజ్ఞాపురస్సరాః
మేఘాభైః పర్వతాగ్రైశ్చ
తృణైః కాష్ఠైర్బబంధిరే. 65

పుష్పితాగ్రైశ్చ తరుభిః
సేతుం బధ్నంతి వానరాః. 66

పాషాణాంశ్చ గిరిప్రఖ్యాన్
గిరీణాం శిఖరాణి చ
దృశ్యంతే పరిధావంతో
గృహ్య వారణసన్నిభాః. 67

శిలానాం క్షిప్యమాణానాం
శైలానాం చ నిపాత్యతామ్
బభూవ తుములః శబ్దః
తదా తస్మిన్ మహోదధౌ. 68

కృతాని ప్రథమేనాఽహ్నా
యోజనాని చతుర్దశ
ప్రహృష్టై ర్గజసంకాశైః
త్వరమాణైః ప్లవంగమైః. 69

ద్వితీయేన తథాచాఽహ్నా
యోజనాని తు వింశతి
కృతాని ప్లవగైస్తూర్ణం
భీమకాయైర్మహాబలైః. 70

అహ్నా తృతీయేన తథా
యోజనాని కృతాని చ
త్వరమాణైర్మహాకాయైః
ఏకవింశతిరేవ చ. 71

చతుర్థేన తథా చాఽహ్నా
ద్వావింశతిరథాపి చ
యోజనాని మహావేగైః
కృతాని త్వరితైస్తు తైః. 72

పంచమేన తథా చాఽహ్నా
ప్లవగైః క్షిప్రకారిభిః
యోజనాని త్రయోవింశః
సువేలమ్ అధికృత్య వై. 73

స వానరవరః శ్రీమాన్
విశ్వకర్మాత్మజో బలీ
బబంధ సాగరే సేతుం
యథా చాఽస్య పితా తథా. 74

స నళేన కృతః సేతుః
సాగరే మకరాలయే
శుశుభే సుభగః శ్రీమాన్
స్వాతీపథ ఇవాంబరే. 75

తతో దేవాః సగంధర్వాః
సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
ఆగమ్య గగనే తస్థుః
ద్రష్టుకామాస్తదద్భుతమ్. 76

దశయోజనవిస్తీర్ణం
శతయోజన మాయతమ్
దదృశుర్దేవగంధర్వా
నళసేతుం సుదుష్కరమ్. 77

ఆప్లవంతః ప్లవంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః. 78

తదచింత్యమ్ అసహ్యం చ
అద్భుతం రోమహర్షణమ్
దదృశుః సర్వభూతాని
సాగరే సేతుబంధనమ్. 79

తాని కోటిసహస్రాణి
వానరాణాం మహౌజసామ్
బధ్నంతః సాగరే సేతుం
జగ్ముః పారం మహోదధేః. 80

విశాలః సుకృతః శ్రీమాన్
సుభూమిః సుసమాహితః
అశోభత మహాసేతుః
సీమంత ఇవ సాగరే. 81

తతః పారే సముద్రస్య
గదాపాణిర్విభీషణః
పరేషామ్ అభిఘాతార్థమ్
అతిష్ఠత్ సచివైః సహ. 82

సుగ్రీవస్తు తతః ప్రాహ
రామం సత్యపరాక్రమమ్
హనూమంతం త్వమారోహ
అంగదం చాపి లక్ష్మణ. 83

అయం హి విపులో వీర
సాగరో మకరాలయః
వైహాయసౌ యువామేతౌ
వానరౌ తారయిష్యతః. 84

అగ్రతస్తస్య సైన్యస్య
శ్రీమాన్ రామః సలక్ష్మణః

జగామ ధన్వీ ధర్మాత్మా
సుగ్రీవేణ సమన్వితః. 85

అన్యే మధ్యేన గచ్ఛంతి
పార్శ్వతోఽన్యే ప్లవంగమాః
సలిలే ప్రపతంత్యన్యే
మార్గమన్యే న లేభిరే. 86

కేచిద్వైహాయసగతాః
సుపర్ణా ఇవ పుప్లువుః. 87

ఘోషేణ మహతా తస్య
సింధోర్ఘోషం సముచ్ఛ్రితమ్
భీమమంతర్దధే భీమా
తరంతీ హరివాహినీ. 88

వానరాణాం హి సా తీర్ణా
వాహినీ నళసేతునా
తీరే నివివిశే రాజ్ఞో
బహుమూలఫలోదకే. 89

తదద్భుతం రాఘవ కర్మ దుష్కరం
సమీక్ష్య దేవాః సహ సిద్ధచారణైః
ఉపేత్య రామం సహసా మహర్షిభిః
సమభ్యషించన్ సుశుభై ర్జలైః పృథక్. 90

జయస్వ శత్రూన్ నరదేవ మేదినీం
ససాగరాం పాలయ శాశ్వతీః సమాః
ఇతీవ రామం నరదేవసత్కృతం
శుభై ర్వచోభి ర్వివిధైరపూజయన్. 91

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వావింశస్సర్గః (22)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రయోవింశస్సర్గః (23)

లంకపై దండెత్తుటకు సిద్ధపడిన శ్రీరాముడు

నిమిత్తాని నిమిత్తజ్ఞో
దృష్ట్వా లక్ష్మణపూర్వజః
సౌమిత్రిం సంపరిష్వజ్య
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 1

పరిగృహ్యోదకం శీతం
వనాని ఫలవంతి చ
బలౌఘం సంవిభజ్యేమం
వ్యూహ్య తిష్ఠేమ లక్ష్మణ. 2

లోకక్షయకరం భీమం
భయం పశ్యామ్యుపస్థితమ్
నిబర్హణం ప్రవీరాణామ్
ఋక్షవానరరక్షసామ్. 3

వాతాశ్చ కలుషా వాంతి
కంపతే చ వసుంధరా
పర్వతాగ్రాణి వేపంతే
పతంతి చ మహీరుహాః. 4

మేఘాః క్రవ్యాదసంకాశాః
పరుషాః పరుషస్వనాః
క్రూరాః క్రూరం ప్రవర్షంతి
మిశ్రం శోణితబిందుభిః. 5

రక్తచందనసంకాశా
సంధ్యా పరమదారుణా
జ్వలతః ప్రపతత్యేతత్
ఆదిత్యాదగ్నిమండలమ్. 6

దీనా దీనస్వరాః క్రూరాః
సర్వతో మృగపక్షిణః
ప్రత్యాదిత్యం వినర్దంతి
జనయంతో మహద్భయమ్. 7

రజన్యామ్ అప్రకాశస్తు
సంతాపయతి చంద్రమాః. 8

కృష్ణరక్తాంశుపర్యంతో
లోకక్షయ ఇవోదితః
హ్రస్వో రూక్షోఽప్రశస్తశ్చ
పరివేషః సులోహితః. 9

ఆదిత్యే విమలే నీలం
లక్ష్మ లక్ష్మణ దృశ్యతే. 10

రజసా మహతా చాపి
నక్షత్రాణి హతాని చ
యుగాంత మివలోకానాం
పశ్య శంసంతి లక్ష్మణ. 11

కాకాః శ్యేనాస్తథా గృధ్రా
నీచైః పరిపతంతి చ
శివాశ్యాప్యశివాన్ నాదాన్
నదంతి సుమహాభయాన్. 12

శైలైః శూలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ
విసృష్టైః కపిరాక్షసైః
భవిష్యత్యావృతా భూమిః
మాంసశోణితకర్దమా. 13

క్షిప్రమద్యైవ దుర్ధర్షాం
పురీం రావణపాలితామ్
అభియామ జవేనైవ
సర్వతో హరిభిర్వృతాః. 14

ఇత్యేవముక్త్వా ధర్మాత్మా
ధన్వీ సంగ్రామహర్షణః
ప్రతస్థే పురతో రామో
లంకామ్ అభిముఖో విభుః. 15

సవిభీషణసుగ్రీవాః
తతస్తే వానరర్షభాః
ప్రతస్థిరే వినర్దంతో
నిశ్చితా ద్విషతాం వధే. 16

రాఘవస్య ప్రియార్థం తు
ధృతానాం వీర్యశాలినామ్
హరీణాం కర్మచేష్టాభిః
తుతోష రఘునందనః. 17

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రయోవింశస్సర్గః (23)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుర్వింశతిస్సర్గః (24)

యుద్ధనీతిని అనుసరించి వానరసేనను విభజించిన శ్రీరాముడు

సా వీరసమితీ రాజ్ఞా
విరరాజ వ్యవస్థితా
శశినా శుభనక్షత్రా
పౌర్ణమాసీవ శారదీ. 1

ప్రచచాల చ వేగేన
త్రస్తా చైవ మసుంధరా
పీడ్యమానా బలౌఘేన
తేన సాగరవర్చసా. 2

తతః శుశ్రువురాకృష్టం
లంకాయాం కాననౌకసః
భేరీమృదంగసంఘుష్టం
తుములం రోమహర్షణమ్. 3

బభూవుస్తేన ఘోషేణ
సంహృష్టా హరియూథపాః
అమృష్యమాణా స్తం ఘోషం
వినేదుర్ఘోషవత్తరమ్. 4

రాక్షసాస్తు ప్లవంగానాం
శుశ్రువుశ్చాపి గర్జితమ్
నర్దతామివ దృప్తానాం
మేఘానామ్ అంబరే స్వనమ్. 5

దృష్ట్వా దాశరథిర్లంకాం
చిత్రధ్వజపతాకినీమ్
జగామ మనసా సీతాం
దూయమానేన చేతసా. 6

అత్ర సా మృగశాబాక్షీ
రావణేనోపరుధ్యతే
అభిభూతా గ్రహేణేవ
లోహితాంగేన రోహిణీ. 7

దీర్ఘముష్ణం చ నిశ్శ్వస్య
సముద్వీక్ష్య చ లక్ష్మణమ్
ఉవాచ వచనం వీరః
తత్కాలహితమాత్మనః. 8

ఆలిఖంతీమివాకాశమ్
ఉత్థితాం పశ్య లక్ష్మణ
మనసేవ కృతాం లంకాం
నగాగ్రే విశ్వకర్మణా. 9

విమానైర్బహుభిర్లంకా
సంకీర్ణా భువి రాజతే
విష్ణోః పదమివాకాశం
ఛాదితం పాండురైర్ఘనైః. 10

పుష్పితైః శోభితా లంకా
వనై శ్చైత్రరథోపమైః
నానాపతంగసంఘుష్టైః
ఫలపుష్పోపగైః శుభైః. 11

పశ్య మత్తవిహంగాని
ప్రలీనభ్రమరాణి చ
కోకిలాకులషండాని
దోధవీతి శివో౽ నిలః. 12

ఇతి దాశరథీ రామో
లక్ష్మణం సమభాషత. 13

బలం చ తద్వై విభజన్
శాస్త్రదృష్టేన కర్మణా
శశాస కపిసేనాయా
బలామాదాయ వీర్యవాన్. 14

అంగదః సహ నీలేన
తిష్ఠేదురసి దుర్జయః. 15

తిష్ఠేద్వానరవాహిన్యా
వానరౌఘసమావృతః
ఆశ్రిత్య దక్షిణం పార్శ్వమ్
ఋషభో వానరర్షభః. 16

గంధహస్తీవ దుర్ధర్షః
తరస్వీ గంధమాందనః
తిష్ఠేద్వానరవాహిన్యాః
సవ్యం పార్శ్వం సమాశ్రితః. 17

మూర్ధ్ని స్థాస్యామ్యహం
యుక్తో లక్ష్మణేన సమన్వితః. 18

జాంబవాంశ్చ సుషేణశ్చ
వేగదర్శీ చ వానరః
ఋక్షముఖ్యా మహాత్మానః
కుక్షిం రక్షంతు తే త్రయః. 19

జఘనం కపిసేనాయాః
కపిరాజో౽ భిరక్షతు
పశ్చార్ధమివ లోకస్య
ప్రచేతాస్తేజసా వృతః. 20

సువిభక్తమహావ్యూహా
మహావానరరక్షితా
అనీకినీ సా విబభౌ
యథా ద్యౌస్సాభ్రసంప్లవా. 21

ప్రగృహ్య గిరిశృంగాణి
మహతశ్చ మహీరుహాన్
ఆసేదుర్వానరా లంకాం
విమర్దయిషవో రణే. 22

శిఖరైర్వికిరామైనాం
లంకాం ముష్టిభిరేవ వా
ఇతి స్మ దధిరే సర్వే
మనాంసి హరిసత్తమాః. 23

తతో రామో మహాతేజాః
సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్

సువిభక్తాని సైన్యాని శుక
ఏష విముచ్యతామ్. 24

రామస్య వచనం శ్రుత్వా
వానరేంద్రో మహాబలః
మోచయామాస తం దూతం
శుకం రామస్య శాసనాత్. 25

మోచితో రామవాక్యేన
వానరైశ్చాఽభిపీడితః
శుకః పరమసంత్రస్తో
రక్షోధిపముపాగమత్. 26

రావణః ప్రహసన్నేవ
శుకం వాక్యమభాషత
కి మిమౌ తే సితౌ పక్షౌ
లూనపక్షశ్చ దృశ్యసే
కచ్చిన్నాఽనేకచిత్తానాం
తేషాం త్వం వశమాగతః. 27

తతః సభయసంవిగ్నః
తథా రాజ్ఞాఽభిచోదితః
వచనం ప్రత్యువాచేదం
రాక్షసాధిపముత్తమమ్. 28

సాగరస్యోత్తరే తీరేఽ
బ్రువం స్తే వచనం తథా
యథాసందేశ మక్లిష్టం
సాంత్వయన్ శ్లక్ష్ణయా గిరా. 29

క్రుద్ధైస్తైరహముత్ప్లుత్య
దృష్టమాత్రైః ప్లవంగమైః
గృహితోఽస్మ్యపి చారబ్ధో
హంతుం లోప్తుం చ ముష్టిభిః. 30

నైవ సంభాషితుం శక్యాః
సంప్రశ్నోఽత్ర న లభ్యతే
ప్రకృత్యా కోపనాస్తీక్ష్ణా
వానరా రాక్షసాధిప. 31

స చ హంతా విరాధస్య
కబంధస్య ఖరస్య చ
సుగ్రీవసహితో రామః
సీతాయాః పదమాగతః. 32

స కృత్వా సాగరే సేతుం
తీర్త్వా చ లవణోదధిమ్
ఏష రక్షాంసి నిర్ధూయ
ధన్వీ తిష్ఠతి రాఘవః. 33

ఋక్షవానరసంఘానామ్
అనీకాని సహస్రశః
గిరిమేఘనికాశానామ్
ఛాదయంతి వసుంధరామ్. 34

రాక్షసానాం బలౌఘస్య
వానరేంద్రబలస్య చ
నైతయోర్విద్యతే సంధిః
దేవదానవయోరివ. 35

పురా ప్రాకార మాయాంతి
క్షిప్రమ్ ఏకతరం కురు
సీతాం వాస్మై ప్రయచ్ఛాఽఽశు
సుయుద్ధం వా ప్రదీయతామ్. 36

శుకస్య వచనం శ్రుత్వా
రావణో వాక్య మబ్రవీత్
రోషసంరక్తనయనో
నిర్దహన్నివ చక్షుషా. 37

యది మాం ప్రతియుద్ధ్యేరన్
దేవగంధర్వదానవాః
నైవ సీతాం ప్రయచ్ఛామి
సర్వలోకభయాదపి. 38

కదా నామాభిధావంతి
రాఘవం మామకాః శరాః
వసంతే పుష్పితం మత్తా
భ్రమరా ఇవ పాదపమ్. 39

కదా తూణీశయైర్దీప్తైః
గణశః కార్ముకచ్యుతైః
శరైరాదీపయామ్యేనమ్
ఉల్కాభిరివ కుంజరమ్. 40

తచ్చాస్య బలమాదాస్యే
బలేన మహతా వృతః
జ్యోతిషామివ సర్వేషాం
ప్రభాముద్యన్ దివాకరః. 41

సాగరస్యేవ మే వేగో
మారుతస్యేవ మే గతిః
న హి దాశరథిర్వేద
తేన మాం యోద్ధుమిచ్ఛతి. 42

న మే తూణీశయాన్ బాణాన్
సవిషానివ పన్నగాన్
రామః పశ్యతి సంగ్రామే
తేన మాం యోద్ధుమిచ్ఛతి. 43

న జానాతి పురా వీర్యం
మమ యుద్ధే స రాఘవః. 44

మమ చాపమయీం వీణాం
శరకోణైః ప్రవాదితామ్
జ్యాశబ్దతుములాం ఘోరామ్
ఆర్తభీతమహాస్వనామ్
నారాచతలసన్నాదాం
తాం మమాహితవాహినీమ్. 45

అవగాహ్య మహారంగం
వాదయిష్యామ్యహం రణే. 46

న వాసవేనాఽపి సహస్రచక్షుషా
యుథాఽస్మి శక్యో వరుణేన వా స్వయమ్
యమేన వా ధర్షయితుం శరాగ్నినా
మహాహవే వైశ్రవణేన వా పునః. 47

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే చతుర్వింశతిస్సర్గః (24)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచవింశస్సర్గః (25)

శుకసారణుల ద్వారా రావణునికి సందేశమును పంపిన శ్రీరాముడు

సబలే సాగరం తీర్ణే
రామే దశరథాత్మజే
అమాత్యౌ రావణః శ్రీమాన్
అబ్రవీచ్ఛుకసారణౌ. 1

సమగ్రం సాగరం తీర్ణం
దుస్తరం వానరం బలమ్
అభూతపూర్వం రామేణ
సాగరే సేతుబంధనమ్. 2

సాగరే సేతుబంధం తు
న శ్రద్దధ్యాం కథంచన
అవశ్యం చాఽ పి సంఖ్యేయం
తన్మయా వానరం బలమ్. 3

భవంతౌ వానరం సైన్యం
ప్రవిశ్యానుపలక్షితౌ
పరిమాణం చ వీర్యం చ
యే చ ముఖ్యాః ప్లవంగమాః. 4

మంత్రిణో యే చ రామస్య
సుగ్రీవస్య చ సమ్మతాః
యే పూర్వమ్ అభివర్తంతే
యే చ శూరాః ప్లవంగమాః. 5

స చ సేతుర్యథా బద్ధః
సాగరే సలిలార్ణవే
నివేశం యద్యథా తేషాం
వానరాణాం మహాత్మనామ్. 6

రామస్య వ్యవసాయం చ
వీర్యం ప్రహరణాని చ
లక్ష్మణస్య చ వీర్యం చ
తత్త్వతో జ్ఞాతుమర్హథః. 7

కశ్చ సేనాపతిస్తేషాం
వానరాణాం మహౌజసామ్
ఏతత్ జ్ఞాత్వా యథాతత్త్వం
శీఘ్రమాగంతు మర్హథః. 8

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టౌ
రాక్షసౌ శుకసారణౌ
హరిరూపధరౌ వీరౌ
ప్రవిష్టౌ వానరం బలమ్. 9

తత స్తద్వానరం సైన్యమ్
అచింత్యం రోమహర్షణమ్
సంఖ్యాతుం నాధ్యగచ్ఛేతాం
తదా తౌ శుకసారణౌ. 10

సంస్థితం పర్వతాగ్రేషు
నిర్దరేషు గుహాసు చ
సముద్రస్య చ తీరేషు
వనేషూపవనేషు చ. 11

తరమాణం చ తీర్ణం చ
తర్తుకామం చ సర్వశః
నివిష్టం నివిశచ్చైవ
భీమనాదం మహాబలమ్
తద్బలార్ణవమక్షోభ్యం
దదృశాతే నిశాచరౌ. 12

తౌ దదర్శ మహాతేజాః
ప్రచ్ఛన్నౌ చ విభీషణః
ఆచచక్షేఽథ రామాయ
గృహీత్వా శుకసారణౌ. 13

తస్యేమౌ రాక్షసేంద్రస్య
మంత్రిణౌ శుకసారణౌ
లంకాయాః సమనుప్రాప్తౌ
చారౌ పరపురంజయ. 14

తౌ దృష్ట్వా వ్యథితౌ రామం
నిరాశౌ జీవితే తదా
కృతాంజలిపుటౌ భీతౌ
వచనం చేదమూచతుః. 15

ఆవామిహాగతౌ సౌమ్య
రావణప్రహితావుభౌ
పరిజ్ఞాతుం బలం కృత్స్నం
తవేదం రఘునందన. 16

తయోస్తద్వచనం శ్రుత్వా
రామో దశరథాత్మజః
అబ్రవీత్ ప్రహసన్ వాక్యం
సర్వభూతహితే రతః. 17

యది దృష్టం బలం కృత్స్నం
వయం వా సుపరీక్షితాః
యథోక్తం వా కృతం కార్యం
ఛందతః ప్రతిగమ్యతామ్. 18

అథ కించిదదృష్టం వా
భూయ స్తద్ద్రష్టుమర్హథః
విభీషణో వా కార్త్స్న్యేన
భూయః సందర్శయిష్యతి. 19

న చేదం గ్రహణం ప్రాప్య
భేత్తవ్యం జీవితం ప్రతి
న్యస్తశస్త్రౌ గృహీతౌ వా
న దూతౌ వధమర్హథః. 20

పృచ్ఛమానౌ విముంచైతౌ
చారౌ రాత్రించరావుభౌ
శత్రుపక్షస్య సతతం
విభీషణ వికర్షణౌ. 21

ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం
భవద్భ్యాం ధనదానుజః

వక్తవ్యో రక్షసాం రాజా
యథోక్తం వచనం మమ. 22

యద్బలం చ సమాశ్రిత్య
సీతాం మే హృతవానసి
తద్దర్శయ యథాకామం
ససైన్యః సహబాంధవః. 23

శ్వః కాల్యే నగరీం లంకాం
సప్రాకారాం సతోరణామ్
రాక్షసం చ బలం పశ్య
శరైర్విధ్వంసితం మయా. 24

క్రోధం భీమమహం మోక్ష్యే
ససైన్యే త్వయి రావణ
శ్వః కాల్యే వజ్రవాన్ వజ్రం
దానవేష్వివ వాసవః. 25

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టౌ
రాక్షసౌ శుకసారణౌ
జయేతి ప్రతినంద్యైతౌ
రాఘవం ధర్మవత్సలమ్
ఆగమ్య నగరీం లంకామ్
అబ్రూతాం రాక్షసాధిపమ్. 26

విభీషణగృహీతౌ తు
వధార్హౌ రాక్షసేశ్వర
దృష్ట్వా ధర్మాత్మనా ముక్తౌ
రామేణాఽమితతేజసా. 27

ఏకస్థానగతా యత్ర
చత్వారః పురుషర్షభాః
లోకపాలోపమాః శూరాః
కృతాస్త్రా దృఢవిక్రమాః. 28

రామో దాశరథిః శ్రీమాన్
లక్ష్మణశ్చ విభీషణః
సుగ్రీవశ్చ మహాతేజా
మహేంద్రసమవిక్రమః. 29

ఏతే శక్తాః పురీం లంకాం
సప్రాకారాం సతోరణామ్
ఉత్పాట్య సంక్రామయితుం
సర్వే తిష్ఠంతు వానరాః. 30

యాదృశం తస్య రామస్య
రూపం ప్రహరణాని చ
వధిష్యతి పురీం లంకామ్
ఏకః తిష్ఠంతు తే త్రయః. 31

రామలక్ష్మణగుప్తా సా
సుగ్రీవేణ చ వాహినీ
బభూవ దుర్ధర్షతరా
సేంద్రైరపి సురాఽసురైః. 32

ప్రహృష్టరూపా ధ్వజినీ వనౌకసాం
మహాత్మనాం సంప్రతియోద్ధుమిచ్ఛతామ్
అలం విరోధేన శమో విధీయతాం
ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ. 33

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే పంచవింశస్సర్గః(25)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షడ్వింశస్సర్గః (26)

శ్రీరాముని బలపరాక్రమములను రావణునికి తెలిపిన శుకసారణులు

తద్వచః పథ్యమక్లీబం
సారణేనాఽభిభాషితమ్
నిశమ్య రావణో రాజా
ప్రత్యభాషత సారణమ్. 1

యది మామ్ అభియుంజీరన్
దేవగంధర్వదానవాః
నైవ సీతాం ప్రదాస్యామి
సర్వలోకభయాదపి. 2

త్వం తు సౌమ్య పరిత్రస్తో
హరిభిర్నిర్జితో భృశమ్
ప్రతిప్రదానమ్ అద్యైవ
సీతాయాః సాధు మన్యసే
కో హి నామ సపత్నో
మాం సమరే జేతుమర్హతి. 3

ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం
రావణో రాక్షసాధిపః. 4

ఆరురోహ తతః శ్రీమాన్
ప్రాసాదం హిమపాండురమ్
బహుతాలసముత్సేధం
రావణోఽథ దిదృక్షయా. 5

తాభ్యాం చరాభ్యాం సహితో
రావణః క్రోధమూర్ఛితః
పశ్యమానః సముద్రం చ
పర్వతాంశ్చ వనాని చ
దదర్శ పృథివీదేశం
సుసంపూర్ణం ప్లవంగమైః. 6

తదపారమ్ అసంఖ్యేయం
వానరాణాం మహద్బలమ్
ఆలోక్య రావణో రాజా
పరిపప్రచ్ఛ సారణమ్. 7

ఏషాం వానరముఖ్యానాం
కే శూరాః కే మహాబలాః
కే పూర్వమ్ అభివర్తంతే
మహోత్సాహాః సమంతతః. 8

కేషాం శృణోతి సుగ్రీవః
కే వా యూథపయూథపాః
సారణాచక్ష్వ తత్త్వేన
కే ప్రధానాః ప్లవంగమాః. 9

సారణో రాక్షసేంద్రస్య
వచనం పరిపృచ్ఛతః

ఆచచక్షే్యఽథ ముఖ్యజ్ఞో
ముఖ్యాం స్తాం స్తు వనౌకసః. 10

ఏష యోఽభిముఖో
లంకాం నర్దం స్తిష్ఠతి వానరః
యూథపానాం సహస్రాణాం
శతేన పరివారితః. 11

యస్య ఘోషేణ మహతా
సప్రాకారా సతోరణా
లంకా ప్రవేపతే సర్వా
సశైలవనకాననా. 12

సర్వశాఖామృగేంద్రస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
బలాగ్రే తిష్ఠతే వీరో
నీలో నామైష యూథపః. 13

బాహూ ప్రగృహ్య యః పద్భ్యాం
మహీం గచ్ఛతి వీర్యవాన్
లంకామ్ అభిముఖః క్రోధాత్
అభీక్ష్ణం చ విజృంభతే. 14

గిరిశృంగప్రతీకాశః
పద్మకింజల్కసన్నిభః. 15

స్ఫోటయత్యభిసంరబ్ధో
లాంగూలం చ పునః పునః
యస్య లాంగూలశబ్దేన
స్వనంతి ప్రదిశో దశ. 16

ఏష వానరరాజేన
సుగ్రీవేణాఽభిషేచితః
యౌవరాజ్యేఽంగదో నామ
త్వా మాహ్వయతి సంయుగే. 17

వాలినః సదృశః పుత్రః
సుగ్రీవస్య సదా ప్రియః
రాఘవార్థే పరాక్రాంతః
శక్రార్థే వరుణో యథా. 18

ఏతస్య సా మతిఃసర్వా
యద్దృష్టా జనకాత్మజా
హనూమతా వేగవతా
రాఘవస్య హితైషిణా. 19

బహూని వానరేంద్రాణామ్
ఏష యూథాని వీర్యవాన్
పరిగృహ్యాఽభియాతి త్వాం
స్వేనానీకేన దుర్జయః. 20

అను వాలిసుతస్యాపి
బలేన మహతాఽఽవృతః
వీరస్తిష్ఠతి సంగ్రామే
సేతుహేతురయం నలః. 21

యే తు విష్టభ్య గాత్రాణి
క్ష్వేళయంతి నదంతి చ
ఉత్థాయ చ విజృంభంతే
క్రోధేన హరిపుంగవాః. 22

ఏతే దుష్ప్రసహా ఘోరాః
చండాశ్చండపరాక్రమాః
అష్టౌ శతసహస్రాణి
దశకోటిశతాని చ. 23

య ఏనమ్ అనుగచ్ఛంతి
వీరాశ్చందనవాసినః
ఏషైవాఽఽశంసతే లంకాం
స్వేనానీకేన మర్దితుమ్. 24

శ్వేతో రజతసంకాశః
చపలో భీమవిక్రమః
బుద్ధిమాన్ వానరో వీరః
త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః. 25

తూర్ణం సుగ్రీవమాగమ్య
పునర్గచ్ఛతి సత్వరః
విభజన్ వానరీం సేనామ్
అనీకాని ప్రహర్షయన్. 26

యః పురా గోమతీతీరే
రమ్యం పర్యేతి పర్వతమ్
నామ్నా సంకోచనో నామ
నానానగయుతో గిరిః
తత్ర రాజ్యం ప్రశాస్త్యేష
కుముదో నామ యూథపః. 27

యోఽసౌ శతసహస్రాణాం
సహస్రం పరికర్షతి. 28

యస్య వాలా బహువ్యామా
దీర్ఘ లాంగూలమాశ్రితాః
తామ్రాః పీతాః సితాః శ్వేతాః
ప్రకీర్ణా ఘోరకర్మణః. 29

అదీనో రోషణశ్చండః
సంగ్రామమ్ అభికాంక్షతి
ఏషోఽప్యాశంసతే లంకాం
స్వేనానీకేన మర్దితుమ్. 30

యస్త్వేష సింహసంకాశః
కపిలో దీర్ఘలోచనః
నిభృతః ప్రేక్షతే లంకాం
దిధక్షన్నివ చక్షుషా. 31

వింధ్యం కృష్ణగిరిం సహ్యం
పర్వతం చ సుదర్శనమ్
రాజన్ సతతమధ్యాస్తే
రంభో నామైష యూథపః. 32

శతం శతసహస్రాణాం
త్రింశచ్చ హరిపుంగవాః
యమేతే వానరాః శూరాః
చండాశ్చండపరాక్రమాః
పరివార్యానుగచ్ఛంతి
లంకాం మర్దితుమోజసా. 33

యస్తు కర్ణౌ వివృణుతే
జృంభతే చ పునః పునః

న చ సంవిజతే మృత్యోః
న చ యుద్ధాద్విధావతి. 34

ప్రకంపతే చ రోషేణ
తిర్యక్చ పునరీక్షతే
పశ్యన్ లాంగూలమపి చ
క్ష్వేళతే చ మహాబలః. 35

మహాజవో వీతభయో
రమ్యం సాల్వేయపర్వతమ్
రాజన్ సతతమధ్యాస్తే
శరభో నామ యూథపః. 36

ఏతస్య బలినః సర్వే
విహారా నామ యూథపాః
రాజన్ శతసహస్రాణి
చత్వారింశత్ తథైవ చ. 37

యస్తు మేఘ ఇవాకాశం
మహాన్ అవృత్య తిష్ఠతి
మధ్యే వానరవీరాణాం
సురాణామివ వాసవః. 38

భేరీణామివ సన్నాదో
యస్యైష శ్రూయతే మహాన్
ఘోషః శాఖామృగేంద్రాణాం
సంగ్రామమ్ అభికాంక్షతామ్. 39

ఏష పర్వతమధ్యాస్తే
పారియాత్రమ్ అనుత్తమమ్
యుద్ధే దుష్ప్రసహో నిత్యం
పనసో నామ యూథపః. 40

ఏనం శతసహస్రాణాం
శతార్ధం పర్యుపాసతే
యూథపా యూథపశ్రేష్ఠమ్
ఏషాం యూథాని భాగశః. 41

యస్తు భీమాం ప్రవల్గంతీం
చమూం తిష్ఠతి శోభయన్
స్థితాం తీరే సముద్రస్య
ద్వితీయ ఇవ సాగరః. 42

ఏష దర్దురసంకాశో
వినతో నామ యూథపః
పిబంశ్చరతి పర్ణాసాం
నదీనామ్ ఉత్తమాం నదీమ్. 43

షష్టిః శతసహస్రాణి
బలమస్య ప్లవంగమాః. 44

త్వా మాహ్వయతి యుద్ధాయ
క్రోథనో నామ యూథపః
విక్రాంతా బలవంతశ్చ
యథా యూథాని భాగశః. 45

యస్తు గైరికవర్ణాభం
వపుః పుష్యతి వానరః
అవమత్య సదా సర్వాన్
వానరాన్ బలదర్పితాన్. 46

గవయో నామ తేజస్వీ
త్వాం క్రోధాదభివర్తతే
ఏనం శతసహస్రాణి
సప్తతిః పర్యుపాసతే
ఏషైవాఽఽశంసతే లంకాం
స్వేనానీకేన మర్దితుమ్. 47

ఏతే దుష్ప్రసహా ఘోరా
బలినః కామరూపిణః
యూథపా యూథపశ్రేష్ఠా
యేషాం యూథాని భాగశః. 48

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షడ్వింశస్సర్గః (26)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తవింశస్సర్గః (27)

అంగద,జాంబవంతాది వీరుల గురించి తెలిపిన సారణుడు

తాంస్తు తేఽహం ప్రవక్ష్యామి
ప్రేక్షమాణస్య యూథపాన్
రాఘవార్థే పరాక్రాంతా
యే న రక్షంతి జీవితమ్. 1

స్నిగ్ధా యస్య బహువ్యామా
వాలా లాంగూలమాశ్రితాః
తామ్రాః పీతాః సితాః శ్వేతాః
ప్రకీర్ణా ఘోరకర్మణః. 2

ప్రగృహీతాః ప్రకాశంతే
సూర్యస్యేవ మరీచయః
పృథివ్యాం చాఽనుకృష్యంతే
హరో నామైష యూథపః. 3

యం పృష్ఠతోఽనుగచ్ఛంతి
శతశోఽథ సహస్రశః
ద్రుమాన్ ఉద్యమ్య సహసా
లంకారోహణతత్పరాః
యూథపా హరిరాజస్య
కింకరాః సముపస్థితా. 4

నీలానివ మహామేఘాం
స్తిష్ఠతో యాస్తు పశ్యసి. 5

అసితాంజనసంకాశాన్
యుద్ధే సత్యపరాక్రమాన్
అసంఖ్యేయాన్ అనిర్దేశ్యాన్
పరం పారమివోదధేః. 6

పర్వతేషు చ యే కేచిత్
విషమేషు నదీషు చ
ఏతే త్వామ్ అభివర్తంతే
రాజన్ వృక్షాః సుదారుణాః. 7

ఏషాం మధ్యే స్థితో రాజన్
భీమాక్షో భీమదర్శనః
పర్జన్య ఇవ జీమూతైః
సమంతాత్ పరివారితః. 8

ఋక్షవంతం గిరిశ్రేష్ఠమ్
అధ్యాస్తే నర్మదాం పిబన్
సర్వర్క్షాణామ్ అధిపతిః
ధూమ్రో నామైష యూథపః. 9

యవీయానస్య తు భ్రాతా
పశ్యైనం పర్వతోపమమ్
భ్రాత్రా సమానో రూపేణ
విశిష్టస్తు పరాక్రమైః. 10

స ఏష జాంబవాన్ నామ
మహాయూథపయూథపః
ప్రక్రాంతో గురువర్తీ చ
సంప్రహారేష్వమర్షణః. 11

ఏతేన సాహ్యం సుమహత్
కృతం శక్రస్య ధీమతా
దైవాసురే జాంబవతా
లబ్ధాశ్చ బహవో వరాః. 12

ఆరుహ్య పర్వతాగ్రేభ్యో
మహాభ్రవిపులాః శిలాః
ముంచంతి విపులాకారా
న మృత్యోరుద్విజంతి చ. 13

రాక్షసానాం చ సదృశాః
పిశాచానాం చ లోమశాః
ఏతస్య సైన్యా బహవో
విచరంత్యగ్నితేజసః. 14

యం త్వేనమభిసంరబ్ధం
ప్లవమానమివ స్థితమ్
ప్రేక్షంతే వానరాః సర్వే
స్థితా యూథపయూథపమ్. 15

ఏష రాజన్ సహస్రాక్షం
పర్యుపాస్తే హరీశ్వరః
బలేన బలసంపన్నో
దంభో నామైష యూథపః. 16

యః స్థితం యోజనే శైలం
గచ్ఛన్ పార్శ్వేన సేవతే
ఊర్ధ్వం తథైవ కాయేన
గతః ప్రాప్నోతి యోజనమ్. 17

యస్మాన్న పరమం రూపం
చతుష్పాదేషు విద్యతే
శ్రుతః సన్నాదనో నామ
వానరాణాం పితామహః. 18

యేన యుద్ధం పురా దత్తం
రణే శక్రస్య ధీమతా
పరాజయశ్చ న ప్రాప్తః
సోఽయం యూథపయూథపః 19

యస్య విక్రమమాణస్య
శక్రస్యేవ పరాక్రమః
ఏష గంధర్వకన్యాయామ్
ఉత్పన్నః కృష్ణవర్త్మనః. 20

తదా దైవాసురే యుద్ధే
సాహ్యార్థం త్రిదివౌకసామ్. 21

యస్య వైశ్రవణో రాజా
జంబూమ్ ఉపనిషేవతే
యో రాజా పర్వతేంద్రాణాం
బహుకిన్నరసేవినామ్. 22

విహారసుఖదో నిత్యం
భ్రాతుస్తే రాక్షసాధిప

తత్రైష వసతి శ్రీమాన్
బలవాన్ వానరర్షభః. 23

యుద్ధేష్వకత్థనో నిత్యం
క్రథనో నామ యూథపః
వృతః కోటిసహస్రేణ
హరీణాం సముపస్థితః
ఏషై వాఽఽశంసతే లంకాం
స్వేనానీకేన మర్దితుమ్. 24

యో గంగామ్ అనుపర్యేతి
త్రాసయన్ హస్తియూథపాన్
హస్తినాం వానరాణాం చ
పూర్వవైరమ్ అనుస్మరన్. 25

ఏష యూథపతిర్నేతా
గచ్ఛన్ గిరిగుహాశయః
గజాన్ యోధయతే వన్యాన్
గిరీం శ్చైవ మహీరుహాన్. 26

హరీణాం వాహినీ ముఖ్యో
నదీం హైమవతీ మను
ఉశీరబీజమ్ ఆశ్రిత్య
పర్వతం మందరోపమమ్. 27

రమతే వానరశ్రేష్ఠో
దివి శక్ర ఇవ స్వయమ్
ఏనం శతసహస్రాణాం
సహస్రమ్ అనువర్తతే. 28

వీర్యవిక్రమదృప్తానాం
నర్దతాం బలశాలినామ్
స ఏష నేతా చైతేషాం
వానరాణాం మహాత్మనామ్. 29

స ఏష దుర్ధరో రాజన్
ప్రమాథీ నామ యూథపః
వాతేనేవోద్ధతం మేఘం
యమేనమ్ అనుపశ్యసి. 30

అనీకమపి సంరబ్ధం
వానరాణాం తరస్వినామ్
ఉద్ధూతమ్ అరుణాభాసం
పవనేన సమంతతః
వివర్తమానం బహుధా
యత్రైతత్ బహుళం రజః. 31

ఏతేఽసితముఖా ఘోరా
గోలాంగులా మహాబలాః
శతం శతసహస్రాణి
దృష్ట్వా వై సేతుబంధనమ్. 32

గోలాంగూలం మహావేగం
గవాక్షం నామ యూథపమ్
పరివార్యాఽభివర్తంతే
లంకాం మర్దితుమోజసా. 33

భ్రమరాచరితా యత్ర
సర్వకామఫలద్రుమాః

యం సూర్యస్తుల్యవర్ణాభమ్
అనుపర్యేతి పర్వతమ్. 34

యస్య భాసా సదా భాంతి
తద్వర్ణా మృగపక్షిణః
యస్య ప్రస్థం మహాత్మానో
న త్యజంతి మహర్షయః. 35

సర్వకామఫలా వృక్షాః
సదా ఫలసమన్వితాః
మధూని చ మహార్హాణి
యస్మిన్ పర్వతసత్తమే. 36

తత్రైష రమతే రాజన్
రమ్యే కాంచనపర్వతే
ముఖ్యో వానరముఖ్యానాం
కేసరీ నామ యూథపః. 37

షష్టిర్గిరిసహస్రాణాం
రమ్యాః కాంచనపర్వతాః
తేషాం మధ్యే గిరివర
స్త్వమివాఽనఘ రక్షసామ్. 38

తత్రైతే కపిలాః శ్వేతాః
తామ్రాస్యా మధుపింగళాః
నివసంత్యుత్తమగిరౌ
తీక్ష్ణదంష్ట్రా నఖాయుధాః. 39

సింహా ఇవ చతుర్దంష్ట్రా
వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః
సర్వే వైశ్వనరసమా
జ్వలితాశీవిషోపమాః. 40

సుదీర్ఘాంచితలాంగూలా
మత్తమాతంగసన్నిభాః
మహాపర్వతసంకాశా
మహాజీమూతనిస్స్వనాః. 41

వృత్తపింగళ రక్తాక్షా
భీమభీమగతిస్వరాః
మర్దయంతీవ తే సర్వే
తస్థుర్లంకాం సమీక్ష్య తే. 42

ఏష చైషామ్ అధిపతిః
మధ్యే తిష్ఠతి వీర్యవాన్
జయార్థీ నిత్యమాదిత్యమ్
ఉపతిష్ఠతి బుద్ధిమాన్. 43

నామ్నా పృథివ్యాం విఖ్యాతో
రాజన్ శతవలీతి యః
ఏషైవాఽఽశంసతే లంకాం
స్వేనానీకేన మర్దితుమ్. 44

విక్రాంతో బలవాన్ శూరః
పౌరుషే స్వే వ్యవస్థితః
రామప్రియార్థం ప్రాణానాం
దయాం న కురుతే హరిః. 45

గజో గవాక్షో గవయో
నలో నీలశ్చ వానరః

ఏకైక ఏవ యూథానాం
కోటిభిర్దశభిర్వృతః. 46
తథాऽన్యే వానరశ్రేష్ఠా
వింధ్యపర్వతవాసినః
న శక్యంతే బహుత్వాత్తు
సంఖ్యాతుం లఘువిక్రమాః. 47
సర్వే మహారాజ మహాప్రభావాః
సర్వే మహాశైలనికాశకాయాః
సర్వే సమర్థాః పృథివీం క్షణేన
కర్తుం ప్రవిధ్వస్తవికీర్ణశైలామ్. 48

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తవింశస్సర్గః (27)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టావింశస్సర్గః (28)

శ్రీరామలక్ష్మణుల బలపరాక్రమముల గురించి చెప్పిన శుకుడు

సారణస్య వచః శ్రుత్వా
రావణం రాక్షసాధిపమ్
బలమాదిశ్య తత్సర్వం
శుకో వాక్యమథాఽబ్రవీత్. 1

స్థితాన్ పశ్యసి యానేతాన్
మత్తానివ మహాద్విపాన్
న్యగ్రోధానివ గాంగేయాన్
సాలాన్ హైమవతీనివ. 2

ఏతే దుష్ప్రసహా రాజన్
బలినః కామరూపిణః
దైత్యదానవసంకాశా
యుద్ధే దేవపరాక్రమాః. 3

ఏషాం కోటిసహస్రాణి
నవ పంచ చ సప్త చ
తథా శంఖసహస్రాణి
తథా బృందశతాని చ. 4

ఏతే సుగ్రీవసచివాః
కిష్కింధానిలయాః సదా
హరయో దేవగంధర్వైః
ఉత్పన్నాః కామరూపిణః. 5

యౌ తౌ పశ్యసి తిష్ఠంతౌ
కుమారౌ దేవరూపిణౌ
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చోభౌ
తాభ్యాం నాస్తి సమో యుధి. 6

బ్రహ్మణా సమనుజ్ఞాతా
అమృతప్రాశినావుభౌ
ఆశంసేతే యుధా లంకామ్
ఏతౌ మర్దితు మోజసా. 7

యం తు పశ్యసి తిష్ఠంతం
ప్రభిన్నమివ కుంజరమ్
యో బలాత్ క్షోభయేత్ క్రుద్ధః
సముద్రమపి వానరః. 8

ఏషోఽభిగంతా లంకాయా
వైదేహ్యాస్తవ చ ప్రభో
ఏనం పశ్య పురా దృష్టం
వానరం పునరాగతమ్. 9

జ్యేష్ఠః కేసరిణః పుత్రో
వాతాత్మజ ఇతి శ్రుతః
హనూమానితి విఖ్యాతో
లంఘితో యేన సాగరః. 10

కామరూపీ హరిశ్రేష్ఠో
బలరూపసమన్వితః
అనివార్యగతిశ్చైవ
యథా సతతగః ప్రభుః. 11

ఉద్యంతం భాస్కరం దృష్ట్వా
బాలః కిల బుభక్షితః
త్రియోజనసహస్రం తు
అధ్వానమ్ అవతీర్య హి. 12

ఆదిత్యమ్ ఆహరిష్యామి
న మే క్షుత్ ప్రతియాస్యతి
ఇతి సంచింత్య మనసా
పురైష బలదర్పితః. 13

అనాధృష్యతమం దేవమ్
అపి దేవర్షిదానవైః
అనాసాద్యైవ పతితో
భాస్కరోదయనే గిరౌ. 14

పతితస్య కపేరస్య
హనురేకా శిలాతలే
కించిద్భిన్నా దృఢహనోః
హనూమానేష తేన వై. 15

సత్య మాగమయోగేన
మమైష విదితో హరిః
నాఽస్య శక్యం బలం రూపం
ప్రభావో వాఽపి భాషితుమ్. 16

ఏష ఆశంసతే లంకామ్
ఏకో మర్దితుమోజసా. 17

యశ్చైషోఽనంతరః శూరః
శ్యామః పద్మనిభేక్షణః
ఇక్ష్వాకూణామతిరథో
లోకే విఖ్యాత పౌరుషః. 18

యస్మిన్ న చలతే ధర్మో
యో ధర్మం నాఽతివర్తతే
యో బ్రాహ్మమస్త్రం వేదాంశ్చ
వేద వేదవిదాం వరః. 19

యో భింద్యాద్గగనం బాణైః
పర్వతా న పి దారయేత్
యస్య మృత్యోరివ క్రోధః
శక్రస్యేవ పరాక్రమః. 20

యస్య భార్యా జనస్థానాత్
సీతా చాఽపహృతా త్వయా
స ఏష రామస్త్వాం యోద్ధుం
రాజన్ సమభివర్తతే. 21

యస్యైష దక్షిణే పార్శ్వే
శుద్ధజాంబూనదప్రభః
విశాలవక్షాస్తామ్రాక్షో
నీలకుంచితమూర్ధజః. 22

ఏషోఽస్య లక్ష్మణో నామ
భ్రాతా ప్రాణసమః ప్రియః

నయే యుద్ధే చ కుశలః
సర్వశాస్త్రవిశారదః. 23

అమర్షీ దుర్జయో జేతా
విక్రాంతో బుద్ధిమాన్ బలీ
రామస్య దక్షిణో బాహుః
నిత్యం ప్రాణో బహిశ్చరః. 24

న హ్యేష రాఘవస్యార్థే
జీవితం పరిరక్షతి
ఏషైవాఽఽ శంసతే యుద్ధే
నిహంతుం సర్వరాక్షసాన్. 25

యస్తు సవ్యమసౌ పక్షం
రామస్యాఽఽ శ్రిత్య తిష్ఠతి
రక్షోగణపరిక్షిప్తో
రాజా హ్యేష విభీషణః. 26

శ్రీమతా రాజరాజేన
లంకాయామ్ అభిషేచితః
త్వా మేవ ప్రతిసంరబ్ధో
యుద్ధాయైషోఽభివర్తతే. 27

యం తు పశ్యసి తిష్ఠంతం
మధ్యే గిరిమివాఽచలమ్
సర్వశాఖామృగేంద్రాణాం
భర్తారమపరాజితమ్. 28

తేజసా యశసా బుద్ధ్యా
జ్ఞానేనాఽభిజనేన చ

యః కపీన్ అతిబభ్రాజ
హిమవానివ పర్వతాన్. 29

కిష్కింధాం యః సమధ్యాస్తే
గుహాం సగహనద్రుమామ్
దుర్గాం పర్వతదుర్గస్థాం
ప్రధానైః సహ యూథపైః. 30

యస్యైషా కాంచనీ మాలా
శోభతే శతపుష్కరా
కాంతా దేవమనుష్యాణాం
యస్యాం లక్ష్మీః ప్రతిష్ఠితా. 31

ఏతాం చ మాలాం తారాం చ
కపిరాజ్యం చ శాశ్వతమ్
సుగ్రీవో వాలినం హత్వా
రామేణ ప్రతిపాదితః. 32

శతం శతసహస్రాణాం
కోటిమాహుర్మనీషిణః
శతం కోటిసహస్రాణాం
శంఖ ఇత్యభిధీయతే. 33

శతం శంఖసహస్రాణాం
మహాశంఖ ఇతి స్మృతః
మహాశంఖసహస్రాణాం
శతం బృందమితిస్మృతమ్. 34

శతం బృందసహస్రాణాం
మహాబృందమితి స్మృతమ్

మహాబృందసహస్రాణాం
శతం పద్మమితి స్మృతమ్. 35

శతంపద్మసహస్రాణాం
మహాపద్మమితి స్మృతమ్
మహాపద్మసహస్రాణాం
శతం ఖర్వమిహోచ్యతే. 36

శతం ఖర్వసహస్రాణాం
మహాఖర్వమిహోచ్యతే
మహాఖర్వసహస్రాణాం
సముద్రమ్ అభిధీయతే. 37

శతం సముద్రసాహస్రమ్
ఓఘ ఇత్యభిధీయతే
శతమోఘసహస్రాణాం
మహౌఘ ఇతి విశ్రుతః. 38

ఏవం కోటిసహస్రేణ
శంఖానాం చ శతేన చ
మహాశంఖసహస్రేణ
తథా బృందశతేన చ. 39

మహాబృందసహస్రేణ
తథా పద్మశతేన చ
మహాపద్మసహస్రేణ
తథా ఖర్వశతేన చ. 40

సముద్రేణ శతేనైవ
మహౌఘేన తథైవ చ
ఏష కోటిమహౌఘేన
సముద్రసదృశేన చ. 41

విభీషణేన సచివైః
రాక్షసైః పరివారితః
సుగ్రీవో వానరేంద్రస్త్వాం
యుద్ధార్థమ్ అభివర్తతే. 42

మహాబలవృతో నిత్యం
మహాబలపరాక్రమః. 43

ఇమాం మహారాజ సమీక్ష్య వాహినీమ్
ఉపస్థితాం ప్రజ్వలితగ్రహోపమామ్
తతః ప్రయత్నః పరమో విధీయతాం
యథా జయః స్యాన్న పరైః పరాజయః
44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టావింశస్సర్గః (28)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనత్రింశస్సర్గః (29)

శ్రీరాముని వద్దకు గూఢచారులను పంపిన రావణుడు

శుకేన తు సమాఖ్యాతాం
సాన్ దృష్ట్వా హరియూథపాన్
సమీపస్థం చ రామస్య
భ్రాతరం స్వం విభీషణమ్. 1

లక్ష్మణం చ మహావీర్యం
భుజం రామస్య దక్షిణమ్
సర్వవానరరాజం చ
సుగ్రీవం భీమవిక్రమమ్. 2

గజం గవాక్షం గవయం
మైందం ద్వివిద మేవచ
అంగదం చైవ బలినం
వజ్రహస్తాతమజాఽఽత్మజమ్. 3

హనూమంతం చ విక్రాంతం
జాంబవంతం చ దుర్జయమ్
సుషేణం కుముదం నీలం
నలం చ ప్లవగర్షభమ్. 4

కించిదావిగ్నహృదయో
జాతక్రోధశ్చ రావణః
భర్త్స్యయామాస తౌ వీరౌ
కథాంతే శుకసారణౌ. 5

అధోముఖౌ తౌ ప్రణతా
అబ్రవీచ్ఛుకసారణౌ
రోషగద్గదయా వాచా
సంరబ్ధః పరుషం వచః. 6

న తావత్ సదృశం నామ
సచివైరుపజీవిభిః
విప్రియం నృపతేర్వక్తుం
నిగ్రహప్రగ్రహే ప్రభోః. 7

రిపూణాం ప్రతికూలానాం
యుద్ధార్థమ్ అభివర్తతామ్
ఉభాభ్యాం సదృశం నామ
వక్తుమ్ అప్రస్తవే స్తవమ్. 8

ఆచార్యా గురవో వృద్ధా
వృథా వాం పర్యుపాసితాః
సారం యద్రాజశాస్త్రాణామ్
అనుజీవ్యం న గృహ్యతే
గృహీతో వా న విజ్ఞాతో
భారో జ్ఞానస్య వోహ్యతే. 9

ఈదృశైః సచివైర్యుక్తో
మూర్ఖైర్దిష్ట్యా ధరామ్యహమ్. 10

కిం ను మృత్యోర్భయం నాస్తి
వక్తుం మాం పరుషం వచః
యస్య మే శాసతో జిహ్వా
ప్రయచ్ఛతి శుభాఽశుభమ్. 11

అప్యేవ దహనం స్పృష్ట్వా
వనే తిష్ఠంతి పాదపాః
రాజదోషపరామృష్టాః
తిష్ఠంతే నాఽపరాధినః. 12

హన్యామహం త్విమౌ పాపౌ
శత్రుపక్షప్రశంసకౌ
యది పూర్వోపకారై స్తు న
క్రోధో మృదుతాం వ్రజేత్. 13

అపధ్వంసత గచ్ఛధ్వం
సన్నికర్షాదితో మమ
న హి వాం హంతు మిచ్ఛామి
స్మరామ్యుపకృతాని వామ్
హతావేవ కృతఘ్నౌ తౌ
మయి స్నేహపరాఙ్ముఖౌ. 14

ఏవముక్తౌ తు సవ్రీళౌ
తావుభౌ శుకసారణౌ
రావణం జయశబ్దేన
ప్రతినంద్యాఽభినిస్సృతౌ. 15

అబ్రవీత్ స దశగ్రీవః
సమీపస్థం మహోదరమ్
ఉపస్థాపయ మే శీఘ్రం
చారాన్ నీతివిశారదాన్
మహోదరస్తథోక్తస్తు
శీఘ్రమ్ ఆజ్ఞాపయచ్చరాన్. 16

తతశ్చరాః సంత్వరితాః
ప్రాప్తాః పార్థివశాసనాత్
ఉపస్థితాః ప్రాంజలయో
వర్ధయిత్వా జయాశిషా. 17

తానబ్రవీత్ తతో వాక్యం
రావణో రాక్షసాధిపః
చారాన్ ప్రత్యయితాన్ శూరాన్
భక్తాన్ విగతసాధ్వసాన్. 18

ఇతో గచ్ఛత రామస్య
వ్యవసాయం పరీక్షథ
మన్త్రిష్వభ్యంతరా యేఽస్య
ప్రీత్యా తేన సమాగతాః. 19

కథం స్వపితి జాగర్తి
కిమన్యచ్చ కరిష్యతి
విజ్ఞాయ నిపుణం సర్వమ్
ఆగంతవ్యమశేషతః. 20

చారేణ విదితః శత్రుః
పండితైర్వసుధాధిపైః
యుద్ధే స్వల్పేన యత్నేన
సమాసాద్య నిరస్యతే. 21

చారాస్తు తే తథేత్యుక్త్వా
ప్రహృష్టా రాక్షసేశ్వరమ్
శార్దూలమగ్రతః కృత్వా
తతశ్చక్రుః ప్రదక్షిణమ్. 22

తతస్తే తం మహాత్మానం
చారా రాక్షససత్తమమ్
కృత్వా ప్రదక్షిణం జగ్ముః
యత్ర రామః సలక్ష్మణః. 23

తే సువేలస్య శైలస్య
సమీపే రామలక్ష్మణౌ
ప్రచ్ఛన్నా దదృశుర్గత్వా
ససుగ్రీవవిభీషణౌ. 24

ప్రేక్షమాణాశ్చమూం తాం చ
బభూవుర్భయవిక్లబాః
తే తు ధర్మాత్మనా దృష్టా
రాక్షసేంద్రేణ రాక్షసాః. 25

విభీషణేన తత్రస్థా
నిగృహీతా యదృచ్ఛయా
శార్దూలో గ్రాహితస్త్వేక
పాపోఽయమితి రాక్షసః. 26

మోచితః సోఽపి రామేణ
వధ్యమానః ప్లవంగమైః
ఆనృశంస్యేన రామస్య
మోచితా రాక్షసాః పరే. 27

వానరైరర్దితా స్తే తు
విక్రాంతైర్లఘువిక్రమైః
పునర్లంకామ్ అనుప్రాప్తాః
శ్వసంతో నష్టచేతసః. 28

తతో దశగ్రీవముపస్థితాస్తు తే
చారా బహి ర్నిత్యచరా నిశాచరాః
గిరేః సువేలస్య సమీపవాసినం
న్యవేదయన్ భీమబలం మహాబలాః. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః (29)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రింశస్సర్గః (30)

గూఢచారులను గుర్తించి బంధించిన విభీషణుడు

తత స్తమక్షోభ్య బలం
లంకాధిపతయే చరాః
సువేలే రాఘవం శైలే
నివిష్టం ప్రత్యవేదయన్. 1

చారాణాం రావణః శ్రుత్వా
ప్రాప్తం రామం మహాబలమ్
జాతోద్వేగోఽభవత్ కించిత్
శార్దూలం వాక్యమబ్రవీత్. 2

అయథావచ్చ తే వర్ణో
దీనశ్చాసి నిశాచర
నాఽసి కచ్చిదమిత్రాణాం
క్రుద్ధానాం వశమాగతః. 3

ఇతి తేనాఽనుశిష్టస్తు
వాచం మందముదీరయత్
తదా రాక్షసశార్దూలం
శార్దూలో భయవిహ్వలః. 4

న తే చారయితుం శక్యా
రాజన్ వానరపుంగవాః. 5

విక్రాంతా బలవంతశ్చ
రాఘవేణ చ రక్షితాః
నాఽపి సంభాషితుం శక్యాః
సంప్రశ్నోఽత్ర న లభ్యతే. 6

సర్వతో రక్ష్యతే పంథా
వానరైః పర్వతోపమైః
ప్రవిష్టమాత్రే జ్ఞాతోఽహం
బలే తస్మిన్ న చారితే. 7

బలాద్గృహీతో రక్షోభిః
బహుధాఽస్మి విచాలితః
జానుభిర్ముష్టిభిర్దంతైః
తలైశ్చాభిహతో భృశమ్. 8

పరిణీతోఽస్మి హరిభిః
బలవద్భిరమర్షణైః
పరిణీయ చ సర్వత్ర
నీతోఽహం రామసంసదమ్. 9

రుధిరాదిగ్ధసర్వాంగో
విహ్వలశ్చలితేంద్రియః
హరిభిర్వధ్యమానశ్చ
యాచమానః కృతాంజలిః. 10

రాఘవేణ పరిత్రాతో
జీవామీతి యదృచ్ఛయా. 11

ఏష శైలైః శిలాభిశ్చ
పూరయిత్వా మహార్ణవమ్
ద్వారమ్ ఆశ్రిత్య లంకాయా
రామస్తిష్ఠతి సాయుధః. 12

గరుడవ్యూహమాస్థాయ
సర్వతో హరిభిర్వృతః
మాం విసృజ్య మహాతేజా
లంకామేవాఽభివర్తతే. 13

పురా ప్రాకారమాయాతి
క్షిప్రమ్ ఏకతరం కురు
సీతాం వాఽస్మై ప్రయచ్ఛాశు
సుయుద్ధం వా ప్రదీయతామ్. 14

మనసా తం తదా ప్రేక్ష్య
తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసాధిపః
శార్దూలం సుమహద్వాక్యమ్
అథోవాచ స రావణః. 15

యది మాం ప్రతియుధ్యేరన్
దేవగంధర్వదానవాః
నైవ సీతాం ప్రదాస్యామి
సర్వలోకభయాదపి. 16

ఏవముక్త్వా మహాతేజా
రావణః పునరబ్రవీత్
చారితా భవతా సేనా
కేఽత్ర శూరాః ప్లవంగమాః. 17

కీదృశాః కింప్రభాః సౌమ్య
వానరా యే దురాసదాః
కస్య పుత్త్రాశ్చ పౌత్త్రాశ్చ
తత్త్వ మాఖ్యాహి రాక్షస. 18

తథాఽత్ర ప్రతిపత్స్యామి
జ్ఞాత్వా తేషాం బలాఽబలమ్
అవశ్యం బలసంఖ్యానం
కర్తవ్యం యుద్ధమిచ్ఛతామ్. 19

తథైవముక్తః శార్దూలో
రావణేనోత్తమశ్చరః
ఇదం వచనమారేభే
వక్తుం రావణసన్నిధౌ. 20

అథర్క్షరజసః పుత్త్రో
యుధి రాజా సుదుర్జయః
గద్గదస్యాథ పుత్త్రోఽసౌ
జాంబవానితి విశ్రుతః. 21

గద్గదస్యైవ పుత్త్రోఽన్యో
గురుపుత్త్రః శతక్రతోః
కదనం యస్య పుత్త్రేణ
కృతమ్ ఏకేన రక్షసామ్. 22

సుషేణ శ్చాఽపి ధర్మాఽఽత్మా
పుత్త్రో ధర్మస్య వీర్యవాన్
సౌమ్యః సోమాత్మజశ్చాఽత్ర
రాజన్ దధిముఖః కపిః. 23

సుముఖో దుర్ముఖశ్చాఽత్ర
వేగదర్శీ చ వానరః
మృత్యుర్వానరరూపేణ
నూనం సృష్టః స్వయంభువా. 24

పుత్త్రో హుతవహస్యాఽథ
నీలః సేనాపతిః స్వయమ్
అనిలస్య చ పుత్త్రోఽత్ర
హనూమానితి విశ్రుతః. 25

నప్తా శక్రస్య దుర్ధర్షో
బలవాన్ అంగదో యువా
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చోభౌ
బలినావశ్విసంభవౌ. 26

పుత్త్రా వైవస్వత స్యాఽత్ర
పంచ కాలాంతకోపమాః
గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః. 27

దశ వానరకోట్యశ్చ
శూరాణాం యుద్ధకాంక్షిణామ్
శ్రీమతాం దేవపుత్త్రాణాం
శేషంనాఽఽఖ్యాతుముత్సహే. 28

పుత్త్రో దశరథస్యైష
సింహసంహననో యువా
దూషణో నిహతో యేన
ఖరశ్చ త్రిశిరాస్తథా. 29

నాస్తి రామస్య సదృశో
విక్రమే భువి కశ్చన
విరాధో నిహతో యేన
కబంధశ్చాంతకోపమః. 30

వక్తుం న శక్తో రామస్య
నరః కశ్చిద్గుణాన్ క్షితౌ
జనస్థానగతా యేన
యావంతో రాక్షసా హతాః. 31

లక్ష్మణశ్చాఽత్ర ధర్మాఽఽత్మా
మాతంగానామివర్షభః
యస్య బాణపథం ప్రాప్య
న జీవేదపి వాసవః. 32

శ్వేతో జ్యోతిర్ముఖశ్చాఽత్ర
భాస్కర స్యాత్మసంభవౌ
వరుణస్య చ పుత్త్రోఽన్యో
హేమకూటః ప్లవంగమః. 33

విశ్వకర్మసుతో వీరో
నలః ప్లవగసత్తమః
విక్రాంతో బలవానత్ర
వసుపుత్త్రః సుదుర్ధరః. 34

రాక్షసానాం వరిష్ఠశ్చ
తవ భ్రాతా విభీషణః
పరిగృహ్య పురీం లంకాం
రాఘవస్య హితే రతః. 35

ఇతి సర్వం సమాఖ్యాతం సువేలేఽధిష్ఠితం శైలే
తవేదం వానరం బలమ్ శేషకార్యే భవాన్ గతిః. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రింశస్సర్గః (30)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకత్రింశస్సర్గః (31)

శ్రీరాముడు హతుడైనట్లు సీతమ్మకు మాయా శిరస్సును చూపుట

తతస్తమక్షోభ్యబలం
లంకాధిపతయేచరాః
సువేలే రాఘవం శైలే
నివిష్టం ప్రత్యవేదయన్. 1

చారాణాం రావణః శ్రుత్వా
ప్రాప్తం రామం మహాబలమ్
జాతోద్వేగోఽభవత్ కించిత్
సచివాన్ ఇదమబ్రవీత్. 2

మంత్రిణః శీఘ్రమాయాంతు
సర్వే వై సుసమాహితాః
అయం నో మంత్రకాలో
హి సంప్రాప్త ఇవ రాక్షసాః. 3

తస్య తచ్ఛాసనం శ్రుత్వా
మంత్రిణోఽభ్యాగమన్ ద్రుతమ్
తతః స మంత్రయామాస
సచివై రాక్షసైః సహ. 4

మంత్రయిత్వా స దుర్ధర్షః
క్షమం యత్ సమనంతరమ్
విసర్జయిత్వా సచివాన్
ప్రవివేశ స్వమాలయమ్. 5

తతో రాక్షసమాహూయ
విద్యుజ్జిహ్వం మహాబలమ్
మాయావిదం మహామాయః
ప్రావిశద్యత్ర మైథిలీ. 6

విద్యుజ్జిహ్వం చ మాయాజ్ఞమ్
అబ్రవీద్రాక్షసాధిపః
మోహయిష్యామహే సీతాం
మాయయా జనకాత్మజామ్. 7

శిరో మాయామయం గృహ్య
రాఘవస్య నిశాచర
మాం త్వం సముపతిష్ఠస్వ
మహచ్చ సశరం ధనుః. 8

ఏవముక్త స్తథేత్యాహ
విద్యుజ్జిహ్వో నిశాచరః
దర్శయామాస తాం మాయాం
సుప్రయుక్తాం స రావణే
తస్య తుష్టోఽభవద్రాజా
ప్రదదౌ చ విభూషణమ్. 9

అశోకవనికాయాం తు
సీతాదర్శనలాలసః

నైరృతానామధిపతిః
సంవివేశ మహాబలః. 10

తతో దీనామ్ అదైన్యార్హాం
దదర్శ ధనదానుజః
అధోముఖీం శోకపరామ్
ఉపవిష్టాం మహీతలే. 11

భర్తారమేవ ధ్యాయంతీమ్
అశోకవనికాం గతామ్
ఉపాస్యమానాం ఘోరాభీ
రాక్షసీభిరితస్తతః. 12

ఉపసృత్య తతః సీతాం
ప్రహర్షం నామ కీర్తయన్
ఇదం చ వచనం ధృష్టమ్
ఉవాచ జనకాత్మజామ్. 13

సాంత్వ్యమానా మయా భద్రే
య ముపాశ్రిత్య వల్గసే
ఖరహంతా స తే భర్తా
రాఘవః సమరే హతః. 14

ఛిన్నం తే సర్వతో మూలం
దర్పస్తే నిహతో మయా
వ్యసనేనాఽఽత్మనః సీతే
మమ భార్యా భవిష్యసి. 15

విసృజేమాం మతిం మూఢే
కిం మృతేన కరిష్యసి
భవస్వ భద్రే భార్యాణాం
సర్వాసామ్ ఈశ్వరీ మమ. 16

అల్పపుణ్యే నివృత్తార్థే
మూఢే పండితమానిని
శృణు భర్తృవధం సీతే
ఘోరం వృత్రవధం యథా. 17

సమాయాతః సముద్రాంతం
మాం హంతుం కిల రాఘవః
వానరేంద్రప్రణీతేన
బలేన మాహతా వృతః. 18

స నివిష్టః సముద్రస్య
పీడ్య తీరమథోత్తరమ్
బలేన మహతా రామో
వ్రజత్యస్తం దివాకరే. 19

అథాధ్వని పరిశ్రాంతమ్
అర్ధరాత్రే స్థితం బలమ్
సుఖసంసుప్తమాసాద్య
చారితం ప్రథమం చరైః. 20

తత్ప్రహస్తప్రణీతేన
బలేన మహతా మమ
బలమస్య హతం రాత్రౌ
యత్ర రామః సలక్ష్మణః. 21

పట్టసాన్ పరిఘాంశ్చక్రాన్
దండాన్ ఖడ్గాన్ మహాఽయసాన్

బాణజాలాని శూలాని
భాస్వరాన్ కూటముద్గరాన్. 22

యష్టీశ్చ తోమరాన్ శక్తీః
చక్రాణి ముసలాని చ
ఉద్యమ్యోద్యమ్య రక్షోభిః
వానరేషు నిపాతితాః. 23

అథ సుప్తస్య రామస్య
ప్రహస్తేన ప్రమాథినా
అసక్తం కృతహస్తేన
శిరశ్ఛిన్నం మహాఽసినా. 24

విభీషణః సముత్పత్య
నిగృహీతో యదృచ్ఛయా
దిశః ప్రవ్రాజితః సర్వైః
లక్ష్మణః ప్లవగైః సహ. 25

సుగ్రీవో గ్రీవయా శేతే
భగ్నయా ప్లవగాధిపః
నిరస్తహనుకః శేతే
హనూమాన్ రాక్షసైర్హతః. 26

జాంబవానథ జానుభ్యామ్
ఉత్పతన్ నిహతో యుధి
పట్టసైర్బహుభిశ్ఛిన్నో
నికృత్తః పాదపో యథా. 27

మైందశ్చ ద్వివిదశ్చోభౌ
నిహతౌ వానరర్షభౌ
నిశ్వసంతౌ రుదంతౌ చ
రుధిరేణ పరిప్లుతౌ
అసినా వ్యాయతౌ ఛిన్నౌ
మధ్యేహ్యరినిషూదనౌ. 28

అనుతిష్ఠతి మేదిన్యాం
పనసః పనసో యథా. 29

నారాచైర్బహుభిశ్ఛిన్నః
శేతే దర్యాం దరీముఖః
కుముదస్తు మహాతేజా
నిష్కూజః సాయకైః కృతః. 30

అంగదో బహుభిశ్ఛిన్నః
శరైరాసాద్య రాక్షసైః
పతితో రుధిరోద్గారీ
క్షితౌ నిపతితాంగదః. 31

హరయో మథితా నాగైః
అథ జాతైస్తథాపరే
శాయితా మృదితాశ్చాశ్వైః
వాయువేగై రివాంబుదాః. 32

ప్రహృతాశ్చ పరే త్రస్తా
హన్యమానా జఘన్యతః
అభిద్రుతాస్తు రక్షోభిః
సింహైరివ మహాద్విపాః. 33

సాగరే పతితాః కేచిత్
కేచిద్గగనమాశ్రితాః

ఋక్షా వృక్షాన్ ఉపారూఢా
వానరీం వృత్తిమాశ్రితాః. 34

సాగరస్య చ తీరేషు
శైలేషు చ వనేషు చ
పింగళాస్తే విరూపాక్షైః
బహుభిర్బహవో హతాః. 35

ఏవం తవ హతో భర్తా
ససైన్యో మమ సేనయా
క్షతజార్ద్రం రజోధ్వస్తమ్
ఇదంచాస్యాఽఽహృతం శిరః. 36

తతః పరమదుర్ధర్షో
రావణో రాక్షసేశ్వరః
సీతాయామ్ ఉపశృణ్వంత్యాం
రాక్షసీమిదమబ్రవీత్. 37

రాక్షసం క్రూరకర్మాణం
విద్యుజ్జిహ్వం త్వమానయ
యేన తద్రాఘవశిరః
సంగ్రామాత్త్వయమాహృతమ్38

విద్యుజ్జిహ్వస్తతో గృహ్య
శిరస్తత్ సశరాసనమ్
ప్రణామం శిరసా కృత్వా
రావణస్యాఽగ్రతః స్థితః. 39

తమబ్రవీత్ తతో రాజా
రావణో రాక్షసం స్థితమ్
విద్యుజ్జిహ్వం మహాజిహ్వం
సమీపపరివర్తినమ్. 40

అగ్రతః కురు సీతాయాః
శీఘ్రం దాశరథేః శిరః
అవస్థాం పశ్చిమాం భర్తుః
కృపణా సాధు పశ్యతు. 41

ఏవముక్తం తు తద్రక్షః
శిరస్తత్ప్రియదర్శనమ్
ఉపనిక్షిప్య సీతాయాః
క్షిప్రమ్ అంతరధీయత. 42

రావణశ్చాపి చిక్షేప
భాస్వరం కార్ముకం మహత్
త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం
సీతామ్ ఇదమువాచ హ. 43

ఇదం తత్ తవ రామస్య
కార్ముకం జ్యాసమాయుతమ్
ఇహ ప్రహస్తేనాఽఽనీతం
హత్వా తం నిశి మానుషమ్. 44

స విద్యుజ్జిహ్వేన సహైవ తచ్ఛిరో
ధనుశ్చ భూమౌ వినికీర్య రావణః
విదేహరాజస్య సుతాం యశస్వినీం
తతోఽబ్రవీత్ తాంభవమేవశానుగా. 45

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకత్రింశస్సర్గః (31)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వాత్రింశస్సర్గః (32)

శ్రీరాముని మాయా శిరస్సును, ధనస్సును చూసి విలపించిన సీత

సా సీతా తచ్ఛిరో దృష్ట్వా
తచ్చ కార్ముకముత్తమమ్
సుగ్రీవ ప్రతిసంసర్గమ్
ఆఖ్యాతం చ హనూమతా. 1

నయనే ముఖవర్ణం చ
భర్తుస్తత్సదృశం ముఖమ్
కేశాన్ కేశాంతదేశం చ
తం చ చూడామణిం శుభమ్. 2

ఏతైః సర్వైరభిజ్ఞానైః
అభిజ్ఞాయ సుదుఃఖితా
విజగర్హేఽత్ర కైకేయీం
క్రోశంతీ కురరీ యథా. 3

సకామా భవ కైకేయి
హతోఽయం కులనందనః
కులమ్ ఉత్సాదితం సర్వం
త్వయా కలహశీలయా. 4

ఆర్యేణ కిం తే కైకేయి
కృతం రామేణ విప్రియమ్
యన్మయా చీరవసనః
త్వయా ప్రస్థాపితో వనమ్. 5

ఏవముక్త్వా తు వైదేహీ
వేపమానా తపస్వినీ
జగామ జగతీం బాలా
ఛిన్నా తు కదళీ యథా. 6

సా ముహూర్తాత్ సమాశ్వస్య
ప్రతిలభ్య చ చేతనామ్
తచ్ఛిరః సముపాఘ్రాయ
విలలాపాఽఽయతేక్షణా. 7

హా హతాఽస్మి మహాబాహో
వీరవ్రతమనువ్రతా
ఇమాం తే పశ్చిమావస్థాం
గతాఽస్మి విధవా కృతా. 8

ప్రథమం మరణం నార్యా
భర్తు ర్వైగుణ్య ముచ్యతే
సువృత్తః సాధువృత్తాయాః
సంవృత్త స్త్వం మమాగ్రతః. 9

దుఃఖాద్దుఃఖం ప్రపన్నాయా
మగ్నాయాః శోకసాగరే
యో హి మామ్ ఉద్యతస్త్రాతుం
సోఽపి త్వం వినిపాతితః. 10

సా శ్వశ్రూర్మమ కౌసల్యా
త్వయా పుత్రేణ రాఘవ
వత్సేనేవ యథా ధేనుః
వివత్సా వత్సలా కృతా. 11

ఆదిష్టం దీర్ఘమాయుస్తే
యైరచింత్యపరాక్రమ
అనృతం వచనం తేషామ్
అల్పాయురసి రాఘవ. 12

అథవా నశ్యతి ప్రజ్ఞా
ప్రాజ్ఞస్యాఽపి సతస్తవ
పచత్యేనం యథా కాలో
భూతానాంప్రభవోఽ హ్యయమ్13

అదృష్టం మృత్యుమాపన్నః
కస్మాత్ త్వం నయశాస్త్రవిత్
వ్యసనానామ్ ఉపాయజ్ఞః
కుశలో హ్యసి వర్జనే. 14

తథా త్వం సంపరిష్వజ్య
రౌద్రయాఽతినృశంసయా
కాళరాత్ర్యా మమాచ్ఛిద్య
హృతః కమలలోచనః. 15

ఉపశేషే మహాబాహో
మాం విహాయ తపస్వినీమ్
ప్రియామివ సమాశ్లిష్య
పృథివీం పురుషర్షభ. 16

అర్చితం సతతం యత్తత్
గంధమాల్యైర్మయా తవ
ఇదం తే మత్ప్రియం వీర
ధనుః కాంచనభూషణమ్. 17

పిత్రా దశరథేన త్వం
శ్వశురేణ మమానఘ
సర్వైశ్చ పితృభిః సార్ధం
నూనం స్వర్గే సమాగతః. 18

దివి నక్షత్రభూతస్త్వం
మహత్కర్మకృతాం ప్రియమ్
పుణ్యం రాజర్షివంశం
త్వమ్ ఆత్మనః సముపేక్షసే. 19

కిం మాం న ప్రేక్షసే రాజన్
కిం మాం న ప్రతిభాషసే
బాలాం బాల్యేన సంప్రాప్తాం
భార్యాం మాం సహచారిణీమ్. 20

సంశ్రుతం గృహ్ణతా పాణిం
చరిష్యామీతి యత్ త్వయా
స్మర తన్మమ కాకుత్స్థ
నయ మామపి దుఃఖితామ్. 21

కస్మాన్మామ్ అపహాయ త్వం
గతో గతిమతాం వర
అస్మాల్లోకాదముం లోకం
త్యక్త్వా మామపి దుఃఖితామ్. 22

కల్యాణైరుచితం యత్తత్
పరిష్వక్తం మయైవ తు

క్రవ్యాదైస్తచ్ఛరీరం తే
నూనం విపరికృష్యతే. 23

అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైః
ఇష్టవాన్ ఆప్తదక్షిణైః
అగ్నిహోత్రేణ సంస్కారం
కేన త్వం తు న లప్స్యసే. 24

ప్రవ్రజ్యామ్ ఉపపన్నానాం
త్రయాణామ్ ఏకమాగతమ్
పరిప్రక్ష్యతి కౌసల్యా
లక్ష్మణం శోకలాలసా. 25

స తస్యాః పరిపృచ్ఛంత్యా
వధం మిత్రబలస్య తే
తవ చాఖ్యాస్యతే నూనం
నిశాయాం రాక్షసైర్వధమ్. 26

సా త్వాం సుప్తం హతం శ్రుత్వా
మాం చ రక్షోగృహం గతామ్
హృదయేనాఽవదీర్ణేన
న భవిష్యతి రాఘవ. 27

మమ హేతో రనార్యాయా
హ్యనర్హః పార్థివాత్మజ
రామః సాగరముత్తీర్య
సత్త్వవాన్ గోష్పదే హతః. 28

అహం దాశరథేనోఢా
మోహాత్ స్వకులపాంసనీ
ఆర్యపుత్రస్య రామస్య
భార్యా మృత్యురజాయత. 29

నూనమన్యాం మయా జాతిం
వారితం దానముత్తమమ్
యాఽహమద్యేహ శోచామి
భార్యా సర్వాతిథేరపి. 30

సాధు పాతయ మాం క్షిప్రం
రామస్యోపరి రావణ
సమానయ పతిం పత్న్యా
కురు కల్యాణముత్తమమ్. 31

శిరసా మే శిరశ్చాస్య
కాయం కాయేన యోజయ
రావణానుగమిష్యామి
గతిం భర్తు ర్మహాత్మనః. 32

(ముహూర్తమపి నేచ్ఛామి
జీవితుం పాపజీవితా
శ్రుతం మయా వేదవిదాం
బ్రాహ్మణానాం పితుర్గృహే

యాసాం స్త్రీణాం ప్రియో భర్తా
తాసాం లోకా మహోదయాః
క్షమా యస్మిన్ దమస్త్యాగః
సత్యం ధర్మః కృతజ్ఞతా
అహింసా చైవ భూతానాం
తమ్ ఋతే కా గతిర్మమ)

ఇతి సా దుఃఖసంతప్తా
విలలాపాఽఽయతేక్షణా

భర్తుః శిరో ధనుస్తత్ర
సమీక్ష్య చ పునః పునః. 33

ఏవం లాలప్యమానాయాం
సీతాయాం తత్ర రాక్షసః
అభిచక్రామ భర్తారమ్
అనీకస్థః కృతాంజలిః. 34

విజయస్వార్యపుత్రేతి
సోఽభివాద్య ప్రసాద్య చ
న్యవేదయదనుప్రాప్తం
ప్రహస్తం వాహినీపతిమ్. 35

అమాత్యైః సహితైః సర్వైః
ప్రహస్తః సముపస్థితః
తేన దర్శనకామేన
వయం ప్రస్థాపితాః ప్రభో. 36

నూనమస్తి మహారాజ
రాజభావాత్ క్షమాన్వితమ్
కించిదాత్యయికం కార్యం
తేషాం త్వం దర్శనం కురు. 37

ఏతచ్ఛ్రుత్వా దశగ్రీవో
రాక్షసప్రతివేదితమ్
అశోకవనికాం త్యక్త్వా
మంత్రిణాం దర్శనం యయౌ. 38

స తు సర్వం సమర్థ్యైవ
మంత్రిభిః కృత్య మాత్మనః
సభాం ప్రవిశ్య విదధే
విదిత్వా రామవిక్రమమ్. 39

అంతర్ధానం తు తచ్ఛీర్షం
తచ్చ కార్ముకముత్తమమ్
జగామ రావణస్యైవ
నిర్యాణసమనంతరమ్. 40

రాక్షసేంద్రస్తు తైః సార్ధం
మంత్రిభిర్భీమవిక్రమైః
సమర్థయామాస తదా
రామకార్యవినిశ్చయమ్. 41

అవిదూరస్థితాన్ సర్వాన్
బలాధ్యక్షాన్ హితైషిణః
అబ్రవీత్ కాలసదృశో
రావణో రాక్షసాధిపః. 42

శీఘ్రం భేరీనినాదేన
స్ఫుటకోణాహతేన మే
సమానయధ్వం సైన్యాని
వక్తవ్యం చ న కారణమ్. 43

తత స్తథేతి ప్రతిగృహ్య తద్వచో
బలాధిపాస్తే మహదాత్మనో బలమ్
సమానయం శ్చైవ సమాగతం చ తే
న్యవేదయన్ భర్తరి యుద్ధకాంక్షిణి. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వాత్రింశస్సర్గః (32)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రయస్త్రింశస్సర్గః (33)

శ్రీరాముడు మరణించినట్లు భావించి విలపిస్తున్న సీతను ఊరడించిన విభీషణుని భార్య సరమ

సీతాం తు మోహితాం
దృష్ట్వా సరమా నామ రాక్షసీ
ఆససాదా థ వైదేహీం
ప్రియాం ప్రణయినీం సఖీమ్. 1

మోహితాం రాక్షసేంద్రేణ
సీతాం పరమదుఃఖితామ్
ఆశ్వాసయామాస తదా
సరమా మృదుభాషిణీ. 2

సా హి తత్ర కృతా మిత్రం
సీతయా రక్ష్యమాణయా
రక్షంతీ రావణాఽఽదిష్టా
సానుక్రోశా దృఢవ్రతా. 3

సా దదర్శ తతః సీతాం
సరమా నష్టచేతనామ్
ఉపావృత్యోత్థితాం ధ్వస్తాం
బడబామివ పాంసులామ్. 4

తాం సమాశ్వాసయామాస
సఖీ స్నేహేన సువ్రతా. 5

సమాశ్వసిహి వైదేహి
మాఽభూత్ తే మనసో వ్యథా
ఉక్తా యద్రావణేన త్వం
ప్రత్యుక్తం చ స్వయం త్వయా
సఖీస్నేహేన తద్భీరు
మయా సర్వం ప్రతిశ్రుతమ్. 6

లీనయా గగనే శూన్యే
భయముత్సృజ్య రావణాత్
తవ హేతోర్విశాలాక్షి
న హి మే జీవితం ప్రియమ్. 7

స సంభ్రాంతశ్చ నిష్క్రాంతో
యత్కృతే రాక్షసాధిపః
తచ్చ మే విదితం సర్వమ్
అభినిష్క్రమ్య మైథిలి. 8

న శక్యం సౌప్తికం కర్తుం
రామస్య విదితాత్మనః
వధశ్చ పురుషవ్యాఘ్రే
తస్మిన్ నైవోపపద్యతే. 9

న త్వేవ వానరా హంతుం
శక్యాః పాదపయోధినః
సురా దేవర్షభేణేవ
రామేణ హి సురక్షితాః. 10

దీర్ఘవృత్తభుజః శ్రీమాన్
మహోరస్కః ప్రతాపవాన్
ధన్వీ సంహననోపేతో
ధర్మాత్మా భువి విశ్రుతః. 11

విక్రాంతో రక్షితా నిత్యమ్
ఆత్మనశ్చ పరస్య చ
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
కులీనో నయశాస్త్రవిత్. 12

హంతా పరబలౌఘానామ్
అచింత్యబలపౌరుషః
న హతో రాఘవః శ్రీమాన్
సీతే శత్రునిబర్హణః. 13

అయుక్తబుద్ధికృత్యేన
సర్వభూతవిరోధినా
ఇయం ప్రయుక్తా రౌద్రేణ
మాయా మాయావిదా త్వయి. 14

శోకస్తే విగతః సర్వః
కల్యాణం త్వామ్ ఉపస్థితమ్
ధ్రువం త్వాం భజతే లక్ష్మీః
ప్రియం ప్రీతికరం శృణు. 15

ఉత్తీర్య సాగరం రామః
సహ వానరసేనయా
సన్నివిష్టః సముద్రస్య
తీరమాసాద్య దక్షిణమ్. 16

దృష్టో మే పరిపూర్ణార్థః
కాకుత్స్థః సహలక్ష్మణః
సహితైః సాగరాంతస్థైః
బలైస్తిష్ఠతి రక్షితః. 17

అనేన ప్రేషితా యే చ
రాక్షసా లఘువిక్రమాః
రాఘవస్తీర్ణ ఇత్యేవ
ప్రవృత్తిస్తైరిహాఽఽహృతా. 18

స తాం శ్రుత్వా విశాలాక్షి
ప్రవృత్తిం రాక్షసాధిపః
ఏష మంత్రయతే సర్వైః
సచివైః సహ రావణః. 19

ఇతి బ్రువాణా సరమా
రాక్షసీ సీతయా సహ
సర్వోద్యోగేన సైన్యానాం
శబ్దం శుశ్రావ భైరవమ్. 20

దండనిర్ఘాతవాదిన్యాః
శ్రుత్వా భేర్యా మహాస్వనమ్
ఉవాచ సరమా సీతామ్
ఇదం మధురభాషిణీ. 21

సన్నాహజననీ హ్యేషా
భైరవా భీరు భేరికా
భేరీనాదం చ గంభీరం
శృణు తోయదనిస్వనమ్. 22

కల్ప్యంతే మత్తమాతంగా
యుజ్యంతే రథవాజినః
హృష్యంతే తురగారూఢాః
ప్రాసహస్తాః సహస్రశః. 23

తత్ర తత్ర చ సన్నద్ధాః
సంపతంతి పదాతయః
ఆపూర్యంతే రాజమార్గాః
సైన్యైరద్భుతదర్శనైః
వేగవద్భిర్నదద్భిశ్చ
తోయౌఘైరివ సాగరః. 24

శస్త్రాణాం చ ప్రసన్నానాం
చర్మణాం వర్మణాం తథా
రథవాజిగజానాం చ
భూషితానాం చ రక్షసామ్. 25

ప్రభాం విసృజతాం పశ్య
నానావర్ణాం సముత్థితామ్
వనం నిర్దహతో ఘర్మే
యథారూపం విభావసోః. 26

ఘంటానాం శృణు నిర్ఘోషం
రథానాం శృణు నిస్స్వనమ్
హయానాం హేషమాణానాం
శృణు తూర్యధ్వనిం యథా. 27

ఉద్యతాయుధహస్తానాం
రాక్షసేంద్రాఽనుయాయినామ్
సంభ్రమో రక్షసామేష
తుములో రోమహర్షణః. 28

శ్రీస్త్వాం భజతి శోకఘ్ని
రక్షసాం భయమాగతమ్. 29

రామః కమలపత్రాక్షో
దైత్యానామివ వాసవః
వినిర్జిత్య జితక్రోధః
త్వామచింత్యపరాక్రమః. 30

రావణం సమరే హత్వా
భర్తా త్వాఽధిగమిష్యతి
విక్రమిష్యతి రక్షస్సు
భర్తా తే సహలక్ష్మణః
యథా శత్రుషు శత్రుఘ్నో
విష్ణునా సహ వాసవః. 31

ఆగతస్య హి రామస్య
క్షిప్రమ్ అంకగతాం సతీమ్
అహం ద్రక్ష్యామి సిద్ధార్థాం
త్వాం శత్రౌ వినిపాతితే. 32

అశ్రూణ్యానందజాని త్వం
వర్తయిష్యసి శోభనే
సమాగమ్య పరిష్వజ్య
తస్యోరసి మహోరసః. 33

అచిరాన్మోక్ష్యతే సీతే
దేవి తే జఘనం గతామ్

ధృతామేతాం బహూన్ మాసాన్
ఏణీం రామో మహాబలః. 34

తస్య దృష్ట్వా ముఖం దేవి
పూర్ణచంద్రమివోదితమ్
మోక్ష్యసే శోకజం వారి
నిర్మోకమివ పన్నగీ. 35

రావణం సమరే హత్వా
న చిరాదేవ మైథిలి
త్వయా సమగ్రః ప్రియయా
సుఖార్హో లప్స్యతే సుఖమ్. 36

సమాగతా త్వం వీర్యేణ
మోదిష్యసి మహాత్మనా
సువర్ణేణ సమాయుక్తా
యథా సస్యేన మేదినీ. 37

గిరివరమభితోఽనువర్తమానో
హయ ఇవ మండలమాశు యః కరోతి
తమిహ శరణమభ్యుపైహి దేవం
దివసకరం ప్రభవో హ్యయం ప్రజానామ్
38

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రయస్త్రింశస్సర్గః (33)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుస్త్రింశస్సర్గః (34)

రావణుని రహస్య సమాలోచనలు విని వచ్చిన సరమ

అథ తాం జాతసంతాపాం
తేన వాక్యేన మోహితామ్
సరమా హ్లాదయామాస
పృథివీం ద్యౌరివాంభసా. 1

తతస్తస్యా హితం సఖ్యాః
చికీర్షంతీ సఖీ వచః
ఉవాచ కాలే కాలజ్ఞా
స్మితపూర్వాఽభిభాషిణీ. 2

ఉత్సహేయమ్ అహం గత్వా
త్వద్వాక్యమ్ అసితేక్షణే
నివేద్య కుశలం రామే
ప్రతిచ్ఛన్నా నివర్తితుమ్. 3

న హి మే క్రమమాణాయా
నిరాలంబే విహాయసి
సమర్థో గతిమన్వేతుం
పవనో గరుడోఽపి వా. 4

ఏవం బ్రువాణాం తాం
సీతా సరమాం పునరబ్రవీత్
మధురం శ్లక్ష్ణయా వాచా
పూర్వం శోకాఽభిపన్నయా. 5

సమర్థా గగనం గంతుమ్
అపి వా త్వం రాసాతలమ్
అవగచ్ఛామ్యకర్తవ్యం
కర్తవ్యం తే మదంతరే. 6

మత్ప్రియం యది కర్తవ్యం
యది బుద్ధిః స్థిరా తవ
జ్ఞాతుమిచ్ఛామి తం గత్వా
కిం కరోతీతి రావణః. 7

స హి మాయాబలః క్రూరో
రావణః శత్రురావణః
మాం మోహయతి దుష్టాత్మా
పీతమాత్రేవ వారుణీ. 8

తర్జాపయతి మాం నిత్యం
భర్త్సాపయతి చాఽసకృత్
రాక్షసీభిః సుఘోరాభిః
యా మాం రక్షంతి నిత్యశః. 9

ఉద్విగ్నా శంకితా చాఽస్మి
న స్వస్థం మనో మమ
తద్భయాచ్చాఽహముద్విగ్నా
అశోకవనికాం గతా. 10

యది నామ కథా తస్య
నిశ్చితం వాఽపి యద్భవేత్
నివేదయేథాః సర్వం తత్
పరో మే స్యాదనుగ్రహః. 11

సా త్వేవం బ్రువతీం
సీతాం సరమా వల్గుభాషిణీ
ఉవాచ వచనం తస్యాః
స్పృశంతీ బాష్పవిక్లబమ్. 12

ఏష తే యద్యభిప్రాయః
తదా గచ్ఛామి జానకి
గృహ్య శత్రోరభిప్రాయమ్
ఉపావృత్తాం చ పశ్య మామ్. 13

ఏవముక్త్వా తతో గత్వా
సమీపం తస్య రక్షసః
శుశ్రావ కథితం తస్య
రావణస్య సమంత్రిణః. 14

సా శ్రుత్వా నిశ్చయం తస్య
నిశ్చయజ్ఞా దురాత్మనః
పునరేవాగమత్ క్షిప్రమ్
అశోకవనికాం తదా. 15

సా ప్రవిష్టా పునస్తత్ర
దదర్శ జనకాత్మజామ్
ప్రతీక్షమాణాం స్వామేవ
భ్రష్టపద్మామివ శ్రియమ్. 16

తాం తు సీతా పునః ప్రాప్తాం
సరమాం వల్గుభాషిణీమ్
పరిష్వజ్య చ సుస్నిగ్ధం
దదౌ చ స్వయ మాసనమ్. 17

ఇహాసీనా సుఖం సర్వమ్
ఆఖ్యాహి మమ తత్త్వతః
క్రూరస్య నిశ్చయం తస్య
రావణస్య దురాత్మనః. 18

ఏవముక్తా తు సరమా
సీతయా వేపమానయా
కథితం సర్వమాచష్టే
రావణస్య సమంత్రిణః. 19

జనన్యా రాక్షసేంద్రో వై
త్వన్మోక్షార్థం బృహద్వచః
అవిద్ధేన చ వైదేహి
మంత్రివృద్ధేన బోధితః. 20

దీయతామ్ అభిసత్కృత్య
మనుజేంద్రాయ మైథిలీ
నిదర్శనం తే పర్యాప్తం
జనస్థానే యదద్భుతమ్. 21

లంఘనం చ సముద్రస్య
దర్శనం చ హనూమతః
వధం చ రక్షసాం యుద్ధే
కః కుర్యాన్మానుషో భువి. 22

ఏవం స మంత్రివృద్దైశ్చాఽ
విద్ధేన బహు భాషితః
న త్వామ్ ఉత్సహతే మోక్తుమ్
అర్థమర్థపరో యథా. 23

నోత్సహత్యమృతో మోక్తుం
యుద్ధే త్వామితి మైథిలి
సామాత్యస్య నృశంసస్య
నిశ్చయో హ్యేష వర్తతే. 24

తదేషా సుస్థిరా బుద్ధిః
మృత్యులోభాదుపస్థితా
భయాన్న శక్త స్త్వాం మోక్తుమ్
అనిరస్తస్తు సంయుగే
రాక్షసానాం చ సర్వేషామ్
ఆత్మనశ్చ వధేన హి. 25

నిహత్య రావణం సంఖ్యే
సర్వథా నిశితైః శరైః
ప్రతినేష్యతి రామస్త్వామ్
అయోధ్యామ్ అసితేక్షణే. 26

ఏతస్మిన్నంతరే శబ్దో
భేరీశంఖసమాకులః
శ్రుతో వానరసైన్యానాం
కంపయన్ ధరణీతలమ్. 27

శ్రుత్వా తు తద్వానరసైన్యశబ్దం
లంకాగతా రాక్షసరాజభృత్యాః
నష్టౌజసో దైన్యపరీతచేష్టాః
శ్రేయో న పశ్యంతి నృపస్య దోషే. 28

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుస్త్రింశస్సర్గః (34)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచత్రింశస్సర్గః (35)

శ్రీరామునికి ' సీతమ్మను ఒప్పగించుటే మేలు' అన్న పెద్దలు

తేన శంఖవిమిశ్రేణ
భేరీశబ్దేన రాఘవః
ఉపయాతి మహాబాహూ
రామః పరపురంజయః. 1

తం నినాదం నిశమ్యాథ
రావణో రాక్షసేశ్వరః
ముహూర్తం ధ్యానమాస్థాయ
సచివాన్ అభ్యుదైక్షత. 2

అథ తాన్ సచివాం స్తత్ర
సర్వాన్ ఆభాష్య రావణః
సభాం సన్నాదయన్ సర్వామ్
ఇత్యువాచ మహాబలః
జగత్సంతాపనః క్రూరో
గర్హయన్ రాక్షసేశ్వరః. 3

తరణం సాగరస్యాఽపి
విక్రమం బలసంచయమ్
యదుక్తవంతో రామస్య
భవంతస్తన్మయా శ్రుతమ్. 4

భవతశ్చాప్యహం వేద్మి
యుద్ధే సత్యపరాక్రమాన్
తూష్ణీకాన్ ఈక్షతోఽన్యోన్యం
విదిత్వా రామవిక్రమమ్. 5

తతస్తు సుమహాప్రాజ్ఞో
మాల్యవాన్ నామ రాక్షసః
రావణస్య వచః శ్రుత్వా
మాతుః పైతామహోఽబ్రవీత్. 6

విద్యాస్వభివినీతో యో
రాజా రాజన్ నయానుగః
స శాస్తి చిరమైశ్వర్యమ్
అరీంశ్చ కురుతే వశే. 7

సందధానో హి కాలేన
విగృహ్ణంశ్చారిభిః సహ
స్వపక్షవర్ధనం కుర్వన్
మహదైశ్వర్యమశ్నుతే. 8

హీయమానేన కర్తవ్యో
రాజ్ఞా సంధిః సమేన చ
న శత్రుమ్ అవమన్యేత
జ్యాయాన్ కుర్వీత విగ్రహమ్. 9

తన్మహ్యం రోచతే సంధిః
సహ రామేణ రావణ

యదర్థమ్ అభియుక్తాః స్మ
సీతా తస్మై ప్రదీయతామ్. 10

యస్య దేవర్షయః సర్వే
గంధర్వాశ్చ జయైషిణః
విరోధం మా గమస్తేన
సంధిస్తే తేన రోచతామ్. 11

అసృజద్భగవాన్ పక్షౌ
ద్వావేవ హి పితామహః
సురాణామ్ అసురాణాం చ
ధర్మాఽధర్మౌ తదాశ్రయౌ. 12

ధర్మో హి శ్రూయతే పక్షో
హ్యసురాణాం చ మహాత్మనామ్
అధర్మో రక్షసాం పక్షో
హ్యసురాణాం చ రావణ. 13

ధర్మో వై గ్రసతేఽధర్మం
తతః కృతమభూద్యుగమ్
అధర్మో గ్రసతే ధర్మం
తతస్తిష్యః ప్రవర్తతే. 14

తత్త్వయా చరతా లోకాన్
ధర్మో వినిహతో మహాన్
అధర్మః ప్రగృహీతశ్చ
తేనాఽస్మద్బలినః పరే. 15

స ప్రమాదాద్వివృద్ధస్తేఽ
ధర్మోఽభిగ్రసతే హి నః
వివర్ధయతి పక్షం చ
సురాణాం సురభావనః. 16

విషయేషు ప్రసక్తేన
యత్కించిత్కారిణా త్వయా
ఋషీణామ్ అగ్నికల్పానామ్
ఉద్వేగో జనితో మహాన్. 17

తేషాం ప్రభావో దుర్ధర్షః
ప్రదీప్త ఇవ పావకః. 18

తపసా భావితాత్మానో
ధర్మస్యాఽనుగ్రహే రతాః
ముఖ్యైర్యజ్ఞైర్యజం త్యేతే
నిత్యం తై స్తై ర్ద్విజాతయః. 19

జుహ్వత్యగ్నీంశ్చ విధివత్
వేదాంశ్చోచ్చైరధీయతే
అభిభూయ చ రక్షాంసి
బ్రహ్మఘోషాన్ ఉదైరయన్. 20

దిశోఽపి విద్రుతాః సర్వాః
స్తనయిత్నురివోష్ణగే
ఋషీణామ్ అగ్ని కల్పానామ్
అగ్నిహోత్రసముత్థితః. 21

ఆదత్తే రక్షసాం తేజో
ధూమో వ్యాప్య దిశో దశ
తేషు తేషు చ దేశేషు
పుణ్యేష్వేవ దృఢవ్రతైః

చర్యమాణం తప స్తీవ్రం
సంతాపయతి రాక్షసాన్. 22

దేవదానవ యక్షేభ్యో
గృహీతశ్చ వరస్త్వయా. 23

మానుషా వానరా ఋక్షా
గోలాంగూలా మహాబలాః
బలవంత ఇహాగమ్య
గర్జంతి దృఢవిక్రమాః. 24

ఉత్పాతాన్ వివిధాన్ దృష్ట్వా
ఘోరాన్ బహువిధాం స్తథా
వినాశమ్ అనుపశ్యామి
సర్వేషాం రక్షసామహమ్. 25

ఖరాభిస్తనితా ఘోరా
మేఘాః ప్రతిభయంకరాః
శోణితేనాఽభివర్షంతి
లంకాముష్ణేన సర్వతః. 26

రుదతాం వాహనానాం
చ ప్రపతంత్యస్రబిందవః
ధ్వజా ధ్వస్తా వివర్ణాశ్చ
న ప్రభాంతి యథాపురా. 27

వ్యాళా గోమాయవో గృధ్రా
వాశ్యంతి చ సుభైరవమ్
ప్రవిశ్య లంకామ్ అనిశం
సమవాయాంశ్చ కుర్వతే. 28

కాళికాః పాండురైః దంతైః
ప్రహసంత్యగ్రతః స్థితాః
స్త్రియః స్వప్నేషు ముష్ణంత్యో
గృహాణి ప్రతిభాష్య చ. 29

గృహాణాం బలికర్మాణి
శ్వానః పర్యుపభుంజతే
ఖరా గోషు ప్రజాయంతే
మూషికా నకులైః సహ. 30

మార్జారా ద్వీపిభిః సార్ధం
సూకరాః శునకైః సహ
కిన్నరా రాక్షసైశ్చాఽపి
సమీయుర్మానుషైః సహ. 31

పాండురా రక్తపాదాశ్చ
విహంగాః కాలచోదితాః
రాక్షసానాం వినాశాయ
కపోతా విచరంతి చ. 32

వీచీకూచీతి వాశ్యంత్యః
శారికా వేశ్మసు స్థితాః. 33

పతంతి గ్రథితాశ్చాపి
నిర్జితాః కలహైషిణః
పక్షిణశ్చ మృగాః సర్వే
ప్రత్యాదిత్యం రుదంతి చ. 34

కరాళో వికటో ముండః
పురుషః కృష్ణపింగళః

కాలోగృహాణి సర్వేషాం
కాలే కాలేఽ న్వవేక్షతే. 35

ఏతాన్యన్యాని దుష్టాని
నిమిత్తాన్యుత్పతంతి చ
జ్ఞాత్వా ప్రధార్య కార్యాణి
క్రియతామాయతిక్షమమ్. 36

విష్ణుం మన్యామహే రామం
మానుషం రూపమాస్థితమ్
నహిమానుషమాత్రోఽ సౌ
రాఘవో దృఢవిక్రమః. 37

యేన బద్ధః సముద్రస్య
స సేతుః పరమాద్భుతః
కురుష్వ నరరాజేన
సంధిం రామేణ రావణ. 38

ఇదం వచస్తత్ర నిగద్య మాల్యవాన్
పరీక్ష్య రక్షోధిపతేర్మనః పునః
అనుత్తమేషూత్తమపౌరుషో బలీ
బభూవ తూష్ణీం సమవేక్ష్య రావణమ్39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచత్రింశస్సర్గః (35)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షట్త్రింశస్సర్గః (36)

హితము పలికిన మాల్యవంతుని నిందించిన రావణుడు

తత్తు మాల్యవతో వాక్యం
హితముక్తం దశాననః
న మర్షయతి దుష్టాత్మా
కాలస్య వశమాగతః. 1

స బద్ధ్వా భ్రుకుటిం వక్త్రే
క్రోధస్య వశమాగతః
అమర్షాత్ పరివృత్తాక్షో
మాల్యవంతమ్ అథాబ్రవీత్. 2

హితబుద్ధ్యా యదహితం
వచః పరుషముచ్యతే
పరపక్షం ప్రవిశ్యైవ
నైతచ్ఛ్రోత్రం గతం మమ. 3

మానుషం కృపణం రామమ్
ఏకం శాఖామృగాశ్రయమ్
సమర్థం మన్యసే కేన
త్యక్తం పిత్రా వనాలయమ్. 4

రక్షసామీశ్వరం మాం చ
దేవతానాం భయంకరమ్
హీనం మాం మన్యసే కేన
హ్యహీనం సర్వవిక్రమైః. 5

వీరద్వేషేణ వా శంకే
పక్షపాతేన వా రిపోః
త్వయాఽహం పరుషాణ్యుక్తః
పరప్రోత్సాహనేన వా. 6

ప్రభవంతం పదస్థం హి
పరుషం కోఽభిధాస్యతి
పండితః శాస్త్రతత్త్వజ్ఞో
వినా ప్రోత్సాహనాద్రిపోః. 7

ఆనీయ చ వనాత్ సీతాం
పద్మహీనామివ శ్రియమ్
కిమర్థం ప్రతిదాస్యామి
రాఘవస్య భయాదహమ్. 8

వృతం వానరకోటీభిః
ససుగ్రీవం సలక్ష్మణమ్
పశ్య కైశ్చిదహోభి స్త్వం
రాఘవం నిహతం మయా. 9

ద్వంద్వే యస్య న తిష్ఠంతి
దైవతాన్యపి సంయుగే
స కస్మాద్రావణో యుద్ధే
భయమ్ ఆహారయిష్యతి. 10

ద్విధా భజ్యేయమప్యేవం
న నమేయం తు కస్యచిత్
ఏష మే సహజో దోషః
స్వభావో దురతిక్రమః. 11

యది తావత్ సముద్రే తు
సేతుర్బద్ధో యదృచ్ఛయా
రామేణ విస్మయః కోఽత్ర
యేన తే భయమాగతమ్. 12

స తు తీర్త్వాఽర్ణవం రామః
సహ వానరసేనయా
ప్రతిజానామి తే సత్యం
న జీవన్ ప్రతియాస్యతి. 13

ఏవం బ్రువాణం సంరబ్ధం
రుష్టం విజ్ఞాయ రావణమ్
వ్రీళితో మాల్యవాన్ వాక్యం
నోత్తరం ప్రత్యపద్యత. 14

జయాశిషా చ రాజానం
వర్ధయిత్వా యథోచితమ్
మాల్యవాన్ అభ్యనుజ్ఞాతో
జగామ స్వం నివేశనమ్. 15

రావణస్తు సహామాత్యో
మంత్రయిత్వా విమృశ్య చ
లంకాయామ్ అతులాం గుప్తిం
కారయామాస రాక్షసః. 16

స వ్యాదిదేశ పూర్వస్యాం
ప్రహస్తం ద్వారి రాక్షసమ్
దక్షిణస్యాం మహావీర్యౌ
మహాపార్శ్వ మహోదరౌ. 17

పశ్చిమాయామ్ అథో ద్వారి
పుత్రమ్ ఇంద్రజితం తథా
వ్యాదిదేశ మహామాయం
బహుభీ రాక్షసైర్వృతమ్. 18

ఉత్తరస్యాం పురద్వారి
వ్యాదిశ్య శుకసారణౌ
స్వయం చాఽత్ర భవిష్యామి
మంత్రిణస్తానువాచ హ. 19

రాక్షసం తు విరూపాక్షం
మహావీర్యపరాక్రమమ్
మధ్యమేఽస్థాపయద్గుల్మే
బహుభిః సహ రాక్షసైః. 20

ఏవం విధానం లంకాయాః
కృత్వా రాక్షసపుంగవః
కృతకృత్యమివాత్మానం
మన్యతే కాలచోదితః. 21

విసర్జయామాస తతః స మంత్రిణో
విధానమాజ్ఞాప్య పురస్య పుష్కలమ్
జయాశిషా మంత్రిగణేన పూజితో
వివేశ చాంతఃపురమృద్ధిమన్మహత్. 22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే షట్త్రింశస్సర్గః (36)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తత్రింశస్సర్గః (37)

లంకానగర రక్షణవ్యవస్థ గురించి రామునికి తెలిపిన విభీషణుడు

నరవానరరాజౌ తౌ
స చ వాయుసుతః కపిః
జాంబవాన్ ఋక్షరాజశ్చ
రాక్షసశ్చ విభీషణః. 1

అంగదో వాలిపుత్రశ్చ
సౌమిత్రిః శరభః కపిః
సుషేణః సహదాయాదో
మైందో ద్వివిద ఏవ చ. 2

గజో గవాక్షః కుముదో
నళోఽథ పనసస్తథా
అమిత్రవిషయం ప్రాప్తాః
సమవేతాః సమర్థయన్. 3

ఇయం సా లక్ష్యతే
లంకా పురీ రావణపాలితా
సాసురోరగగంధర్వైః
అమరైరపి దుర్జయా. 4

కార్యసిద్ధిం పురస్కృత్య
మంత్రయధ్వం వినిర్ణయే
నిత్యం సన్నిహితో హ్యత్ర
రావణో రాక్షసాధిపః. 5

తథా తేషు బ్రువాణేషు
రావణావరజోఽబ్రవీత్
వాక్యమ్ అగ్రామ్యపదవత్
పుష్కలార్థం విభీషణః. 6

అనలః శరభశ్చైవ
సంపాతిః ప్రఘసస్తథా
గత్వా లంకాం మమాఽమాత్యాః
పురీం పునరిహాగతాః. 7

భూత్వా శకునయః సర్వే
ప్రవిష్టాశ్చ రిపోర్బలమ్
విధానం విహితం యచ్చ
తద్దృష్ట్వా సముపస్థితాః. 8

సంవిధానం యదాఽఽహుస్తే
రావణస్య దురాత్మనః
రామ తద్బ్రువతః సర్వం
యథా తత్త్వేన మే శృణు. 9

పూర్వం ప్రహస్తః సబలో
ద్వారమాసాద్య తిష్ఠతి
దక్షిణం చ మహావీర్యౌ
మహాపార్శ్వ మహోదరౌ. 10

ఇంద్రజిత్ పశ్చిమద్వారం
రాక్షసైర్బహుభిర్వృతః
పట్టసాఽసిధనుష్మద్భిః
శూలముద్గరపాణిభిః
నానాప్రహరణైః శూరైః
ఆవృతో రావణాత్మజః. 11

రాక్షసానాం సహస్రైస్తు
బహుభిః శస్త్రపాణిభిః
యుక్తః పరమసంవిగ్నో
రాక్షసైర్బహుభిర్వృతః. 12

ఉత్తరం నగరద్వారం
రావణః స్వయమాస్థితః. 13

విరూపాక్షస్తు మహతా
శూలఖడ్గధనుష్మతా
బలేన రాక్షసైః సార్ధం
మధ్యమం గుల్మమాస్థితః. 14

ఏతానేవం విధాన్ గుల్మాన్
లంకాయాం సముదీక్ష్య తే
మామకాః సచివాః సర్వే
పునః శీఘ్రమిహాగతాః. 15

గజానాం చ సహస్రం చ
రథానామ్ అయుతం పురే
హయానామ్ అయుతే ద్వే చ
సాగ్రకోటీశ్చ రక్షసామ్. 16

విక్రాంతా బలవంతశ్చ
సంయుగేష్వాతతాయినః
ఇష్టా రాక్షసరాజస్య
నిత్యమ్ ఏతే నిశాచరాః. 17

ఏకైకస్యాఽత్ర యుద్ధార్థే
రాక్షసస్య విశాంపతే
పరివారః సహస్రాణాం
సహస్రమ్ ఉపతిష్ఠతే. 18

ఏతాం ప్రవృత్తిం లంకాయాం
మంత్రిప్రోక్తం విభీషణః
ఏవముక్త్వా మహాబాహూ
రాక్షసాం స్తాన్ అదర్శయత్
లంకాయాం సచివైః సర్వాం
రామాయ ప్రత్యవేదయత్. 19

రామం కమలపత్రాక్షమ్
ఇదముత్తరమబ్రవీత్
రావణాఽవరజః శ్రీమాన్
రామప్రియచికీర్షయా. 20

కుబేరం తు యదా రామ
రావణః ప్రత్యయుధ్యత
షష్టిః శతసహస్రాణి
తదా నిర్యాంతి రాక్షసాః. 21

పరాక్రమేణ వీర్యేణ
తేజసా సత్త్వగౌరవాత్

సదృశా యేఽత్ర దర్పేణ
రావణస్య దురాత్మనః. 22

అత్ర మన్యుర్న కర్తవ్యో
రోషయే త్వాం న భీషయే
సమర్థో హ్యసి వీర్యేణ
సురాణామపి నిగ్రహే. 23

తద్భవాంశ్చతురంగేణ
బలేన మహతా వృతః
వ్యూహ్యేదం వానరానీకం
నిర్మథిష్యసి రావణమ్. 24

రావణాఽవరజే వాక్యమ్
ఏవం బ్రువతి రాఘవః
శత్రూణాం ప్రతిఘాతార్థమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 25

పూర్వద్వారే తు లంకాయా
నీలో వానరపుంగవః
ప్రహస్త ప్రతియోద్ధా స్యాత్
వానరైర్బహుభిర్వృతః. 26

అంగదో వాలిపుత్త్రస్తు
బలేన మహతా వృతః
దక్షిణే బాధతాం ద్వారే
మహాపార్శ్వమహోదరౌ. 27

హనూమాన్ పశ్చిమద్వారం
నిపీడ్య పవనాత్మజః
ప్రవిశత్వప్రమేయాత్మా
బహుభిః కపిభిర్వృతః. 28

దైత్యదానవసంఘానామ్
ఋషీణాం చ మహాత్మనామ్
విప్రకారప్రియః క్షుద్రో
వరదానబలాన్వితః. 29

పరిక్రామతి యః సర్వాన్
లోకాన్ సంతాపయన్ ప్రజాః
తస్యాహం రాక్షసేంద్రస్య
స్వయమేవ వధే ధృతః. 30

ఉత్తరం నగరద్వారమ్
అహం సౌమిత్రిణా సహ
నిపీడ్యాఽభిప్రవేక్ష్యామి
సబలో యత్ర రావణః. 31

వానరేంద్రశ్చ బలవాన్
ఋక్షరాజశ్చ వీర్యవాన్
రాక్షసేంద్రాఽనుజశ్చైవ
గుల్మే భవతు మధ్యమః. 32

న చైవ మానుషం రూపం
కార్యం హరిభిరాహవే
ఏషా భవతు సంజ్ఞా నో
యుద్ధేఽస్మిన్ వానరే బలే. 33

వానరా ఏవ నశ్చిహ్నం
స్వజనేఽస్మిన్ భవిష్యతి

వయం తు మానుషేణైవ
సప్త యోత్స్యామహే పరాన్. 34

అహమేష సహ భ్రాత్రా
లక్ష్మణేన మహౌజసా
ఆత్మనా పంచమశ్చాఽయం
సఖా మమ విభీషణమ్. 35

స రామః కార్యసిద్ధ్యర్థమ్
ఏవముక్త్వా విభీషణమ్
సువేలాఽఽరోహణే బుద్ధిః
చకార మతిమాన్ మతిమ్. 36

తతస్తు రామో మహతా బలేన
ప్రచ్ఛాద్య సర్వాం పృథివీం మహాత్మా
ప్రహృష్టరూపోఽభిజగామ లంకాం
కృత్వా మతిం సోఽరివధే మహాత్మా. 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తత్రింశస్సర్గః (37)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టాత్రింశస్సర్గః (38)

శ్రీరామచంద్రుడు వానరులతో సువేలపర్వతము మీదకు చేరుట

స తు కృత్వా సువేలస్య
మతిమ్ ఆరోహణం ప్రతి
లక్ష్మణాఽనుగతో రామః
సుగ్రీవమ్ ఇదమబ్రవీత్. 1

విభీషణం చ ధర్మజ్ఞమ్
అనురక్తం నిశాచరమ్
మంత్రజ్ఞం చ విధిజ్ఞం చ
శ్లక్ష్ణయా పరయా గిరా. 2

సువేలం సాధు శైలేంద్రమ్
ఇమం ధాతుశతైశ్చితమ్
అధ్యారోహామహే సర్వే
వత్స్యామోఽత్ర నిశామిమామ్. 3

లంకాం చాఽఽలోకయిష్యామో
నిలయం తస్య రక్షసః
యేన మే మరణాన్తాయ
హృతా భార్యా దురాత్మనా. 4

యేన ధర్మో న విజ్ఞాతో
న వృత్తం న కులం తథా
రాక్షస్యా నీచయా బుద్ధ్యా
యేన తద్గర్హితం కృతమ్. 5

తస్మిన్ మే వర్తతే రోషః
కీర్తితే రాక్షసాధమే
యస్యాఽపరాధాన్నీచస్య
వధం ద్రక్ష్యామి రక్షసామ్. 6

ఏకో హి కురుతే పాపం
కాలపాశవశం గతః
నీచేనాఽఽత్మాపచారేణ
కులం తేన వినశ్యతి. 7

ఏవం సమ్మంత్రయన్నేవ
సక్రోధో రావణం ప్రతి
రామః సువేలం వాసాయ
చిత్రసానుమ్ ఉపారుహత్. 8

పృష్ఠతో లక్ష్మణశ్చైనమ్
అన్వగచ్ఛత్ సమాహితః
సశరం చాపముద్యమ్య
సుమహద్విక్రమే రతః. 9

తమన్వరోహత్ సుగ్రీవః
సామాత్యః సవిభీషణః
హనూమాన్ అంగదో నీలో
మైందో ద్వివిద ఏవ చ. 10

గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః
పనసః కుముదశ్చైవ
హరో రంభశ్చ యూథపః. 11

జాంబవాంశ్చ సుషేణశ్చ
ఋషభశ్చ మహామతిః
దుర్ముఖశ్చ మహాతేజాః
తథా శతవలిః కపిః. 12

ఏతే చాఽన్యే చ బహవో
వానరాః శీఘ్రగామినః
తే వాయువేగప్రవణాః
తం గిరిం గిరిచారిణః
అధ్యారోహంత శతశః
సువేలం యత్ర రాఘవః. 13

తేత్వదీర్ఘేణ కాలేన
గిరిమ్ ఆరుహ్య సర్వతః
దదృశుః శిఖరే తస్య
విషక్తామివ ఖే పురీమ్. 14

తాం శుభాం ప్రవరద్వారాం
ప్రాకారపరిశోభితామ్
లంకాం రాక్షససంపూర్ణాం
దదృశుర్హరియూథపాః. 15

పాకారచయసంస్థైశ్చ
తదా నీలైర్నిశాచరైః
దదృశుస్తే హరిశ్రేష్ఠాః
ప్రాకార అపరం కృతమ్. 16

తే దృష్ట్వా వానరాః సర్వే
రాక్షసాన్ యుద్ధకాంక్షిణః
ముముచు ర్వివిధాన్ నాదాన్
తత్ర రామస్య పశ్యతః. 17

తతోఽస్తమగమత్ సూర్యః
సంధ్యయా ప్రతిరంజితః
పూర్ణచంద్రప్రదీప్తా చ
క్షపా సమభివర్తతే. 18

తతస్స రామో హరివాహినీపతిః
విభీషణేన ప్రతినంద్య సత్కృతః
సలక్ష్మణో యూథపయూథసంవృతః
సువేలపృష్ఠే న్యవసద్యథాసుఖమ్. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టాత్రింశస్సర్గః (38)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః (39)

పరివారముతో లంకానగర శోభను గాంచిన రామలక్ష్మణులు

తాం రాత్రిమ్ ఉషితా స్తత్ర
సువేలే హరిపుంగవాః
లంకాయాం దదృశుర్వీరా
వనాన్యుపవనాని చ. 1

సమసౌమ్యాని రమ్యాణి
విశాలాన్యాయతాని చ
దృష్టిరమ్యాణి తే దృష్ట్వా
బభూవు ర్జాతవిస్మయాః. 2

చంపకాఽశోకపున్నాగ
సాలతాలసమాకులా
తమాలవనసంఛన్నా
నాగమాలాసమావృతా. 3

హింతాలైః అర్జునైర్నీపైః
సప్త పర్ణైశ్చ పుష్పితైః
తిలకైః కర్ణికారైశ్చ
పాటలైశ్చ సమంతతః. 4

శుశుభే పుష్పితాగ్రైశ్చ
లతాపరిగతైర్ద్రుమైః
లంకా బహువిధైర్దివ్యైః
యథేంద్రస్యాఽమరావతీ. 5

విచిత్రకుసుమోపేతై
రక్తకోమలపల్లవైః
శాద్వలైశ్చ తథా నీలైః
చిత్రాభిర్వనరాజిభిః. 6

గంధాఢ్యాన్యభిరమ్యాణి
పుష్పాణి చ ఫలాని చ
ధారయంత్యగమాస్తత్ర
భూషణానీవ మానవాః. 7

తచ్చైత్రరథసంకాశం
మనోజ్ఞం నందనోపమమ్
వనం సర్వర్తుకం రమ్యం
శుశుభే షట్పదాయుతమ్. 8

నత్యూహకోయష్టిభకైః
నృత్యమానైశ్చ బర్హిభిః
రుతం పరభృతానాం
చ శుశ్రువుర్వననిర్ఝరే. 9

నిత్యమత్తవిహంగాని
భ్రమరాచరితాని చ
కోకిలాకులషండాని
విహగాభిరుతాని చ. 10

భృంగరాజాऽభిగీతాని
భ్రమరైః సేవితాని చ
కోణాలకవిఘుష్టాని
సారసాభిరుతాని చ. 11

వివిశుస్తే తతస్తాని
వనాన్యుపవనాని చ
హృష్టాః ప్రముదితా వీరా
హరయః కామరూపిణః. 12

తేషాం ప్రవిశతాం తత్ర
వానరాణాం మహౌజసామ్
పుష్పసంసర్గసురభిః
వవౌ ఘ్రాణసుఖోనిలః. 13

అన్యే తు హరివీరాణాం
యూథాన్నిష్క్రమ్య యూథపాః
సుగ్రీవేణాऽభ్యనుజ్ఞాతా
లంకాం జగ్ముః పతాకినీమ్. 14

విత్రాసయంతో విహగాన్
త్రాసయంతో మృగద్విపాన్
కంపయంతశ్చ తాం లంకాం
నాదైస్తే నదతాం వరాః
కుర్వంత స్తే మహావేగా
మహీం చరణపీడితామ్. 15

రజశ్చ సహసైవోర్ధ్వం
జగామ చరణోత్థితమ్. 16

ఋక్షాః సింహా వరాహాశ్చ
మహిషా వారణా మృగాః
తేన శబ్దేన విత్రస్తా
జగ్ముర్భీతా దిశో దశ. 17

శిఖరం తత్త్రికూటస్య
ప్రాంశు చైకం దివిస్పృశమ్
సమంతాత్ పుష్పసంఛన్నం
మహారజతసన్నిభమ్. 18

శతయోజనవిస్తీర్ణం
విమలం చారుదర్శనమ్
శ్లక్ష్ణం శ్రీమన్మహచ్చైవ
దుష్ప్రాపం శకునైరపి
మనసాऽపి దురారోహం
కిం పునః కర్మణా జనైః. 19

నివిష్టా తత్ర శిఖరే
లంకా రావణపాలితా
శతయోజనవిస్తీర్ణా
త్రింశద్యోజనమాయతా. 20

సా పురీ గోపురై రుచ్చైః
పాండురాऽంబుదసన్నిభైః
కాంచనేన చ సాలేన
రాజతేన చ శోభితా. 21

ప్రాసాదైశ్చ విమానైశ్చ
లంకా పరమభూషితా

ఘనైరివాఽఽతపాపాయే
మధ్యమం వైష్ణవం పదమ్. 22

యస్యాం స్తంభసహస్రేణ
ప్రాసాదః సమలంకృతః
కైలాసశిఖరాఽఽకారో
దృశ్యతే ఖమివోల్లిఖన్. 23

చైత్యః స రాక్షసేంద్రస్య
బభూవ పురభూషణమ్
బలేన రక్షసాం నిత్యం
యః సమగ్రేణ రక్ష్యతే. 24

మనోజ్ఞాం కాననవతీం
పర్వతైరుపశోభితామ్
నానాధాతువిచిత్రైశ్చ
ఉద్యానైరుపశోభితామ్. 25

నానావిహంగసంఘుష్టాం
నానామృగనిషేవితామ్
నానాకాననసంతానాం
నానారాక్షససేవితామ్. 26

తాం సమృద్ధాం సమృద్ధార్థం
లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణాగ్రజః
రావణస్య పురీం రామో
దదర్శ సహ వానరైః. 27

తాం మహాగృహసంబాధాం
దృష్ట్వా లక్ష్మణపూర్వజః
నగరీమ్ అమరప్రఖ్యో
విస్మయం ప్రాప వీర్యవాన్. 28

తాం రత్నపూర్ణాం బహుసంవిధానాం
ప్రాసాదమాలాభిరలంకృతాం చ
పురీం మహాయంత్రకవాటముఖ్యాం
దదర్శ రామో మహతా బలేన. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః (39)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చత్వారింశస్సర్గః (40)

రావణసుగ్రీవుల ద్వంద్వయుద్ధము

తతో రామః సువేలాగ్రం
యోజనద్వయమండలమ్
ఆరురోహ ససుగ్రీవో
హరియూథపసంవృతః. 1

స్థిత్వా ముహూర్తం తత్రైవ
దిశో దశ విలోకయన్
త్రికూటశిఖరే రమ్యే
నిర్మితాం విశ్వకర్మణా. 2

దదర్శ లంకాం సున్యస్తాం
రమ్యకాననశోభితామ్
తస్యాం గోపురశృంగస్థం
రాక్షసేంద్రం దురాసదమ్. 3

శ్వేతచామరపర్యంతం
విజయచ్ఛత్రశోభితమ్
రక్తచందనసంలిప్తం
రత్నాభరణభూషితమ్. 4

నీలజీమూతసంకాశం
హేమసంఛాదితాంబరమ్
ఐరావతవిషాణాగ్రైః
ఉత్కృష్టకిణవక్షసమ్. 5

శశలోహితరాగేణ
సంవీతం రక్తవాససా
సంధ్యాతపేన సంవీతం
మేఘరాశి మి వాంబరే. 6

పశ్యతాం వానరేంద్రాణం
రాఘవస్యాఽపి పశ్యతః
దర్శనాద్రాక్షసేంద్రస్య
సుగ్రీవః సహసోత్థితః. 7

క్రోధవేగేన సంయుక్తః
సత్త్వేన చ బలేన చ
అచలాగ్రాదథోత్థాయ
పుప్లువే గోపురస్థలే. 8

స్థిత్వా ముహూర్తం సంప్రేక్ష్య
నిర్భయేనాఽంతరాత్మనా
తృణీకృత్య చ తద్రక్షః
సోఽబ్రవీత్ పరుషం వచః. 9

లోకనాథస్య రామస్య
సఖా దాసోఽస్మి రాక్షస
న మయా మోక్ష్యసేద్య
త్వం పార్థివేంద్రస్య తేజసాః. 10

ఇత్యుక్త్వా సహసోత్పత్య
పుప్లువే తస్య చోపరి
ఆకృష్య మకుటం చిత్రం
పాతయిత్వాఽపతద్భువి. 11

సమీక్ష్య తూర్ణమ్ ఆయాంతమ్
ఆబభాషే నిశాచరః
సుగ్రీవస్త్వం పరోక్షం మే
హీనగ్రీవో భవిష్యసి. 12

ఇత్యుక్త్వోత్థాయ తం క్షిప్రం
బాహుభ్యామ్ ఆక్షిపత్తలే
కంతువ త్తం సముత్థాయ
బాహుభ్యామ్ ఆక్షిపద్ధరిః. 13

పరస్పరం స్వేదవిదిగ్ధగాత్రౌ
పరస్పరం శోణితదిగ్ధదేహౌ
పరస్పరం శ్లిష్టనిరుద్ధచేష్టౌ
పరస్పరం శాల్మలికింశుకౌ యథా. 14

ముష్టిప్రహారైశ్చ తలప్రహారైః
అరత్నిఘాతైశ్చ కరాగ్రఘాతైః
తౌ చక్రతుర్యుద్ధమసహ్యరూపం
మహాబలౌ వానరరాక్షసేంద్రౌ. 15

కృత్వా నియుద్ధం భృశముగ్రవేగౌ
కాలం చిరం గోపురవేదిమధ్యే
ఉత్క్షిప్య చాక్షిప్య వినమ్య దేహౌ
పాదక్రమాద్గోపురవేదిలగ్నౌ

అన్యోన్యమావిధ్య విలగ్నదేహౌ
తౌ పేతతుః సాలనిఖాతమధ్యే. 16

ఉత్పేతతుర్భూతలమస్పృశంతౌ
స్థిత్వా ముహూర్తం త్వభినిశ్వసంతౌ
ఆలింగ్య చావల్ల్య చ బాహుయోక్త్రైః
సంయోజయామాసతురాహవే తౌ. 17

సంరంభశిక్షాబలసంప్రయుక్తౌ
సంచేరతుః సంప్రతి యుద్ధమార్గైః
శార్దూలసింహావివ జాతదర్పౌ
గజేంద్రపోతావివ సంప్రయుక్తౌ. 18

సంహత్య చాపీడ్య చ తావురోభ్యాం
నిపేతతుర్వై యుగపద్ధరణ్యామ్
ఉద్యమ్య చాఽన్యోన్య మధిక్షిపంతౌ
సంచక్రమాతే బహుయుద్ధమార్గైః. 19

వ్యాయామశిక్షాబలసంప్రయుక్తౌ
క్లమం న తౌ జగ్మతురాశు వీరౌ
బాహూత్తమైర్వారణవారణాభైః
నివారయంతౌ వరవారణాభౌ. 20

చిరేణ కాలేన తు సంప్రయుక్తౌ
సంచేరతుర్మండలమార్గ మాశు. 21

తౌ పరస్పరమాసాద్య
యత్తావన్యోన్యసూదనే
మార్జారావివ భక్ష్యార్థే
వితస్థాతే ముహుర్ముహుః. 22

మండలాని విచిత్రాణి
స్థానాని వివిధాని చ
గోమూత్రికాణి చిత్రాణి
గతప్రత్యగతాని చ. 23

తిరశ్చీనగతాన్యేవ
తథా వక్రగతాని చ
పరిమోక్షం ప్రహారాణాం
వర్జనం పరిధావనమ్. 24

అభిద్రవణమాప్లావమ్
ఆస్థానం చ సవిగ్రహమ్
పరావృత్తమ్ అపావృత్తమ్
అవద్రుతమవప్లుతమ్. 25

ఉపన్యస్తమ్ అపన్యస్తం
యుద్ధమార్గవిశారదౌ
తౌ సంచేరతురన్యోన్యం
వానరేంద్రశ్చ రావణః. 26

ఏతస్మిన్నంతరే రక్షో
మాయాబలమథాఽఽత్మనః
ఆరబ్ధుమ్ ఉపసంపేదే
జ్ఞాత్వా తం వానరాధిపః. 27

ఉత్పపాత తదాఽఽకాశం
జితకాశీ జితక్లమః
రావణః స్థిత ఏవాత్ర
హరిరాజేన వంచితః. 28

అథ హరివరనాథః
ప్రాప్య సంగ్రామకీర్తిం
నిశచరపతిమాజౌ
యోజయిత్వా శ్రమేణ
గగనమతివిశాలం
లంఘయిత్వాఽర్కసూనుః
హరివరగణమధ్యే
రామపార్శ్వం జగామ. 29

ఇతి స సవితృసూను
స్తత్ర తత్కర్మ కృత్వా
పవనగతిరనీకం ప్రావిశత్
సంప్రహృష్టః
రఘువరనృపసూనోర్వర్ధయన్
యుద్ధహర్షం
తరుమృగగణముఖ్యైః
పూజ్యమానో హరీంద్రః. 30

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చత్వారింశస్సర్గః (40)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకచత్వారింశస్సర్గః (41)

రావణుని వద్దకు అంగదుని రాయబారము

అథ తస్మిన్ నిమిత్తాని
దృష్ట్వా లక్ష్మణపూర్వజః
సుగ్రీవం సంపరిష్వజ్య
తదా వచనమబ్రవీత్. 1

అసమ్మంత్ర్య మయా సార్ధం
తదిదం సాహసం కృతమ్
ఏవం సాహసకర్మాణి
న కుర్వంతి జనేశ్వరాః. 2

సంశయే స్థాప్య మాం చేదం
బలం చ సవిభీషణమ్
కష్టం కృతమిదం వీర
సాహసం సాహసప్రియ. 3

ఇదానీం మా కృథా వీర
ఏవంవిధమచింతితమ్
త్వయి కించిత్ సమాపన్నే
కిం కార్యం సీతయా మమ. 4

భరతేన మహాబాహో
లక్ష్మణేన యవీయసా
శత్రుఘ్నేన చ శత్రుఘ్న
స్వశరీరేణ వా పునః. 5

త్వయి చాఽనాగతే పూర్వమ్
ఇతి మే నిశ్చితా మతిః
జానతశ్చాపి తే వీర్యం
మహేంద్రవరుణోపమ. 6

హత్వాఽహం రావణం యుద్ధే
సపుత్త్రబలవాహనమ్
అభిషిచ్య చ లంకాయాం
విభీషణమథాపి చ
భరతే రాజ్యమావేశ్య
త్యక్ష్యే దేహం మహాబలః. 7

త మేవం వాదినం రామం
సుగ్రీవః ప్రత్యభాషతః. 8

తవ భార్యాపహర్తారం
దృష్ట్వా రాఘవ రావణమ్
మర్షయామి కథం వీర
జానన్ పౌరుషమాత్మనః. 9

ఇత్యేవం వాదినం వీరమ్
అభినంద్య స రాఘవః
లక్ష్మణం లక్ష్మిసంపన్నమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 10

పరిగృహ్యోదకం శీతం
వనాని ఫలవంతి చ
బలౌఘం సంవిభజ్యేమం
వ్యూహ్య తిష్ఠేమ లక్ష్మణ. 11

లోకక్షయకరం భీమం
భయం పశ్యామ్యుపస్థితమ్
నిబర్హణం ప్రవీరాణామ్
ఋక్షవానరరక్షసామ్. 12

వాతాశ్చ పరుషా వాంతి
కంపతే చ వసుంధరా
పర్వతాగ్రాణి వేపంతే
పతంతి ధరణీరుహాః. 13

మేఘాః క్రవ్యాదసంకాశాః
పరుషాః పరుషస్వనాః
క్రూరాః క్రూరం ప్రవర్షంతి
మిశ్రం శోణితబిందుభిః. 14

రక్తచందనసంకాశా
సంధ్యా పరమదారుణా
జ్వలచ్చ నిపతత్యేతత్
ఆదిత్యాదగ్నిమండలమ్. 15

ఆదిత్యమ్ అభివాశ్యంతి
జనయంతో మహద్భయమ్
దీనా దీనస్వరా ఘోరా
అప్రశస్తా మృగద్విజాః. 16

రజన్యామ్ అప్రకాశశ్చ
సంతాపయతి చంద్రమాః
కృష్ణరక్తాంతపర్యంతో
యథా లోకస్య సంక్షయే. 17

హ్రస్వో రూక్షోఽప్రశస్తశ్చ
పరివేషః సులోహితః. 18

ఆదిత్యమండలే నీలం
లక్ష్మ లక్ష్మణ దృశ్యతే
దృశ్యంతే న యథావచ్చ
నక్షత్రాణ్యభివర్తతే
యుగాంతమివ లోకస్య
పశ్య లక్ష్మణ శంసతి. 19

కాకాః శ్యేనాస్తథా గృధ్రా
నీచైః పరిపతంతి చ
శివాశ్చాప్యశివా వాచః
ప్రవదంతి మహాస్వనాః. 20

క్షిప్రమ్ అద్య దురాధర్షాం
లంకాం రావణపాలితామ్
అభియామ జవేనైవ
సర్వతో హరిభిర్వృతాః. 21

ఇత్యేవం సంవదన్ వీరో
లక్ష్మణం లక్ష్మణాఽగ్రజః
తస్మాదవాతరచ్ఛీఘ్రం
పర్వతాగ్రాన్మహాబలః. 22

అవతీర్య తు ధర్మాత్మా
తస్మాచ్ఛైలాత్ స రాఘవః
పరైః పరమదుర్ధర్షం
దదర్శ బలమాత్మనః. 23

సన్నహ్య తు ససుగ్రీవః
కపిరాజబలం మహత్
కాలజ్ఞో రాఘవః కాలే
సంయుగాయాభ్యచోదయత్. 24

తతః కాలే మహాబాహుః
బలేన మహతా వృతః
ప్రస్థితః పురతో ధన్వీ
లంకామ్ అభిముఖః పురీమ్. 25

తం విభీషణ సుగ్రీవౌ
హనూమాన్ జాంబవాన్ నలః
ఋక్షరాజస్తథా నీలో
లక్ష్మణశ్చాన్వయుస్తదా. 26

తతః పశ్చాత్ సుమహతీ
పృతనరవనౌకసామ్
ప్రచ్ఛాద్య మహతీం భూమిమ్
అనుయాతి స్మ రాఘవమ్. 27

శైలశృంగాణి శతశః
ప్రవృద్ధాంశ్చ మహీరుహాన్
జగృహుః కుంజరప్రఖ్యా
వానరాః పరవారణాః. 28

తౌ త్వదీర్ఘేణ కాలేన
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
రావణస్య పురీం లంకామ్
ఆసేదతురరిందమౌ. 29

పతాకమాలినీం రమ్యామ్
ఉద్యానవనశోభితామ్
చిత్రవప్రాం సుదుష్ప్రాపామ్
ఉచ్చైః ప్రాకారతోరణామ్. 30

తాం సురైరపి దుర్ధర్షాం
రామవాక్యప్రచోదితాః
యథానివేశం సంపీడ్య
న్యవిశంత వనౌకసః. 31

లంకాయాస్తూత్తరద్వారం
శైలశృంగమివోన్నతమ్
రామః సహానుజో ధన్వీ
జుగోప చ రురోధ చ. 32

లంకామ్ ఉపనివిష్టశ్చ
రామో దశరథాత్మజః
లక్ష్మణానుచరో వీరః
పురీం రావణపాలితామ్
ఉత్తరద్వారమాసాద్య
యత్ర తిష్ఠతి రావణః. 33

నాఽన్యో రామాద్ధి తద్ద్వారం
సమర్థః పరిరక్షితుమ్

రావణాధిష్ఠితం భీమం
వరుణేనేవ సాగరమ్. 34

సాయుధౌ రాక్షసైర్భీమైః
అభిగుప్తం సమంతతః
లఘూనాం త్రాసజననం
పాతాళమివ దానవైః. 35

విన్యస్తాని చ యోధానాం
బహూని వివిధాని చ
దదర్శాయుధజాలాని
తత్రైవ కవచాని చ. 36

పూర్వం తు ద్వారమాసాద్య
నీలో హరిచమూపతిః
అతిష్ఠత్ సహ మైందేన
ద్వివిదేన చ వీర్యవాన్. 37

అంగదో దక్షిణద్వారం
జగ్రాహ సుమహాబలః
ఋషభేణ గవాక్షేణ
గజేన గవయేన చ. 38

హనూమాన్ పశ్చిమద్వారం
రరక్ష బలవాన్ కపిః
ప్రమాథి ప్రఘసాభ్యాం చ
వీరైరన్యైశ్చ సంగతః. 39

మధ్యమే చ స్వయం గుల్మే
సుగ్రీవః సమతిష్ఠత
సహ సర్వైర్హరిశ్రేష్ఠైః
సుపర్ణశ్వసనోపమైః. 40

వానరాణాం తు షట్త్రింశత్
కోట్యః ప్రఖ్యాతయూథపాః
నిపీడ్యోపనివిష్టాశ్చ
సుగ్రీవో యత్ర వానరః. 41

శాసనేన తు రామస్య
లక్ష్మణః సవిభీషణః
ద్వారే ద్వారే హరీణాం తు
కోటిం కోటిం న్యవేశయత్. 42

పశ్చిమేన తు రామస్య
సుగ్రీవః సహ జాంబవాన్
అదూరాన్మధ్యమే గుల్మే
తస్థౌ బహుబలానుగః. 43

తే తు వానరశార్దూలాః
శార్దూలా ఇవ దంష్ట్రిణః
గృహీత్వా ద్రుమశైలాగ్రాన్
హృష్టా యుద్ధాయ తస్థిరే. 44

సర్వే వికృతలాంగూలాః
సర్వే దంష్ట్రానఖాయుధాః
సర్వే వికృతచిత్రాంగాః
సర్వే చ వికృతాననాః. 45

దశనాగబలాః కేచిత్
కేచిద్దశగుణోత్తరాః

కేచిన్నాగసహస్రస్య
బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః. 46

సంతి చౌఘా బలాః కేచిత్
కేచిచ్ఛతగుణోత్తరాః
అప్రమేయబలాశ్చాఽన్యే
తత్రాసన్ హరియూథపాః. 47

అద్భుతశ్చ విచిత్రశ్చ
తేషామాసీత్ సమాగమః
తత్ర వానరసైన్యానాం
శలభానామివోద్యమః. 48

పరిపూర్ణమివాకాశం
సంఛన్నేవ చ మేదినీ
లంకాముపనివిష్టైశ్చ
సంపతద్భిశ్చ వానరైః. 49

శతం శతసహస్రాణాం
పృథగృక్షవనౌకసామ్
లంకా ద్వారాణ్యుపాజగ్ముః
అన్యే యోద్ధుం సమంతతః. 50

ఆవృతః స గిరిః సర్వైః
తైః సమంతాత్ ప్లవంగమైః. 51

అయుతానాం సహస్రం చ
పురీం తామభ్యవర్తత. 52

వానరైర్బలవద్భిశ్చ
బభూవ ద్రుమపాణిభిః
సంవృతా సర్వతో లంకా
దుష్ప్రవేశాఽపి వాయునా. 53

రాక్షసా విస్మయం జగ్ముః
సహసాఽభినిపీడితాః
వానరై ర్మేఘసంకాశైః
శక్రతుల్యపరాక్రమైః. 54

మహాన్ శబ్దోఽభవత్
తత్ర బలౌఘస్యాఽభివర్తతః
సాగరస్యేవ భిన్నస్య
యథా స్యాత్ సలిలస్వనః. 55

తేన శబ్దేన మహతా
సప్రాకారా సతోరణా
లంకా ప్రచలితా సర్వా
సశైలవనకాననా. 56

రామలక్ష్మణగుప్తా సా
సుగ్రీవేణ చ వాహినీ
బభూవ దుర్ధర్షతరా
సర్వైరపి సురాసురైః. 57

రాఘవః సన్నివేశ్యైవ
సైన్యం స్వం రక్షసాం వధే
సమ్మంత్ర్య మంత్రిభిః సార్ధం
నిశ్చిత్య చ పునః పునః
ఆనంతర్యమ్ అభిప్రేప్సుః
క్రమయోగార్థతత్త్వవిత్. 58

విభీషణస్యానుమతే
రాజధర్మమ్ అనుస్మరన్
అంగదం వాలితనయం
సమాహూయేదమబ్రవీత్. 59

గత్వా సౌమ్య దశగ్రీవం
బ్రూహి మద్వచనాత్ కపే
లంఘయిత్వా పురీం లంకాం
భయం త్యక్త్వా గతవ్యథః. 60

భ్రష్టశ్రీక గతైశ్వర్య
ముమూర్షో నష్టచేతన
ఋషీణాం దేవతానాం చ
గంధర్వాప్సరసాం తథా. 61

నాగానామథ యక్షాణాం
రాజ్ఞాం చ రజనీచర
యచ్చ పాపం కృతం మోహాత్
అవలిప్తేన రాక్షస
తస్యపాపస్య సంప్రాప్తా
వ్యుష్టిరద్య దురాసదా. 62

నూనమ్ అద్య గతో దర్పః
స్వయంభూవరదానజః
యస్య దండధరస్తేఽహం
దారాహరణకర్శితః
దండం దారయమాణస్తు
లంకాద్వారే వ్యవస్థితః. 63

పదవీం దేవతానాం చ
మహర్షీణాం చ రాక్షస
రాజర్షీణాం చ సర్వేషాం
గమిష్యసి మయా హతః. 64

బలేన యేన వై సీతాం
మాయయా రాక్షసాధమ
మా మతిక్రామయిత్వా త్వం
హృతవాం స్తన్నిదర్శయ. 65

అరాక్షసమిమం లోకం
కర్తాఽస్మి నిశితైః శరైః
న చేచ్ఛరణమభ్యేషి
మాముపాదాయ మైథిలీమ్. 66

ధర్మాత్మా రక్షసాం శ్రేష్ఠః
సంప్రాప్తోఽయం విభీషణః
లంకైశ్వర్యం ధ్రువం శ్రీమాన్
అయం ప్రాప్నోత్యకంటకమ్. 67

న హి రాజ్యమ్ అధర్మేణ
భోక్తుం క్షణమపి త్వయా
శక్యం మూర్ఖసహాయేన
పాపేనాఽవిజితాత్మనా. 68

యుధ్యస్వ వా ధృతిం కృత్వా
శౌర్యమ్ ఆలంబ్య రాక్షస
మచ్ఛరైస్త్వం రణే శాంతః
తతః పూతో భవిష్యసి. 69

యద్యావిశసి లోకాం స్త్రీన్
పక్షిభూతో మనోజవః
మమ చక్షుష్పథం ప్రాప్య
న జీవన్ ప్రతియాస్యసి. 70

బ్రవీమి త్వాం హితం వాక్యం
క్రియతామ్ ఔర్ధ్వదైహికమ్
సుదృష్టా క్రియతాం లంకా
జీవితం తే మయి స్థితమ్. 71

ఇత్యుక్తః స తు తారేయో
రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా
జగామాకాశమావిశ్య
మూర్తిమానివ హవ్యవాట్. 72

సోఽతిపత్య ముహూర్తేన
శ్రీమాన్ రావణమందిరమ్
దదర్శాఽసీనమవ్యగ్రం
రావణం సచివైః సహ. 73

తతస్తస్యాఽవిదూరే స
నిపత్య హరిపుంగవః
దీప్తాగ్నిసదృశస్థౌ
అంగదః కనకాంగదః. 74

తద్రామవచనం సర్వమ్
అన్యూనాఽధికముత్తమమ్
సామాత్యం శ్రావయామాస
నివేద్యాత్మానమాత్మనా. 75

దూతోఽహం కోసలేంద్రస్య
రామస్యాక్లిష్టకర్మణః
వాలిపుత్రోఽంగదో నామ
యది తే శ్రోత్రమాగతః. 76

ఆహ త్వాం రాఘవో రామః
కౌసల్యానందవర్ధనః
నిష్పత్య ప్రతియుధ్యస్వ
నృశంస పురుషోభవ. 77

హంతాస్మి త్వాం సహామాత్యం
సపుత్రజ్ఞాతిబాంధవమ్
నిరుద్విగ్నాస్త్రయో లోకా
భవిష్యంతి హతే త్వయి. 78

దేవదానవయక్షాణాం
గంధర్వోరగరక్షసామ్
శత్రుమ్ అద్యోద్ధరిష్యామి
త్వామ్‌ఋషీణాం చ కంటకమ్79

విభీషణస్య చైశ్వర్యం
భవిష్యతి హతే త్వయి
న చేత్ సత్కృత్య వైదేహీం
ప్రణిపత్య ప్రదాస్యసి. 80

ఇత్యేవం పరుషం వాక్యం
బ్రువాణే హరిపుంగవే
అమర్షవశమాపన్నో
నిశాచరగణేశ్వరః. 81

తతః స రోషతామ్రాక్షః
శశాస సచివాంస్తదా
గృహ్యతామేష దుర్మేధా
వధ్యతామితి చాఽసకృత్. 82

రావణస్య వచః శ్రుత్వా
దీప్తాగ్నిసమతేజసః
జగృహుస్తం తతో ఘోరాః
చత్వారో రజనీచరాః. 83

గ్రాహయామాస తారేయః
స్వయమాత్మానమాత్మవాన్
బలం దర్శయితుం వీరో
యాతుధానగణే తదా. 84

స తాం బాహుద్వయే సక్తా
నాఽఽదాయ పతగానివ
ప్రాసాదం శైలసంకాశమ్
ఉత్పపాతాంగద స్తదా. 85

తేఽంతరిక్షాద్వినిర్ధూతాః
తస్య వేగేన రాక్షసాః
భూమౌ నిపతితాః సర్వే
రాక్షసేంద్రస్య పశ్యతః. 86

తతః ప్రాసాదశిఖరం
శైలశృంగమివోన్నతమ్
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య
వాలిపుత్త్రః ప్రతాపవాన్. 87

తత్ప్రఫాల పదాక్రాంతం
దశగ్రీవస్య పశ్యతః
పురా హిమవతః శృంగం
వజ్రిణేవ విదారితమ్. 88

భంక్త్వా ప్రాసాదశిఖరం
నామ విశ్రావ్య చాత్మనః
వినద్య సుమహానాదమ్
ఉత్పపాత విహాయసామ్. 89

వ్యథయన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్
హర్షయంశ్చాపి వానరాన్
స వానరాణాం మధ్యే తు
రామపార్శ్వ ముపాగతః. 90

రావణస్తు పరం చక్రే
క్రోధం ప్రాసాదధర్షణాత్
వినాశం చాత్మనః పశ్యన్
నిశ్వాసపరమోఽభవత్. 91

రామస్తు బహుభిర్హృష్టైః
నినదద్భిః ప్లవంగమైః
వృతో రిపువధాకాంక్షీ
యుద్ధాయైవాఽభ్యవర్తత. 92

సుషేణ స్తు మహావీర్యో
గిరికూటోపమో హరిః
బహుభిః సంవృతస్తత్ర
వానరైః కామరూపిభిః. 93

చతుర్ద్వారాణి సర్వాణి
సుగ్రీవవచనాత్ కపిః
పర్యక్రామత దుర్ధర్షో
నక్షత్రాణీవ చంద్రమాః. 94

తేషామ్ అక్షౌహిణిశతం
సమవేక్ష్య వనౌకసామ్
లంకామ్ ఉపనివిష్టానాం
సాగరం చాఽభివర్తతామ్. 95

రాక్షసా విస్మయం జగ్ముః
త్రాసం జగ్ముస్తథాఽపరే
అపరే సమరోద్ధర్షాత్
హర్షమేవ ప్రపేదిరే. 96

కృత్స్నం హి కపిభిర్వ్యాప్తం
ప్రాకారపరిఖాంతరమ్
దదృశూ రాక్షసా దీనాః
ప్రాకారం వానరీకృతమ్. 97

హాహాకారం ప్రకుర్వంతి
రాక్షసా భయమోహితాః. 98

తస్మిన్ మహాభీషణకే ప్రవృత్తే
కోలాహలే రాక్షసరాజధాన్యామ్
ప్రగృహ్య రక్షాంసి మహాయుధాని
యుగాంతవాతా ఇవ సంవిచేరుః
99

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకచత్వారింశస్సర్గః (41)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్విచత్వారింశస్సర్గః (42)

వానరరాక్షసుల ఘోరయుద్ధము

త తస్తే రాక్షసా స్తత్ర
గత్వా రావణమందిరమ్
న్యవేదయన్ పురీం రుద్ధాం
రామేణ సహ వానరైః. 1

రుద్ధాం తు నగరీం శ్రుత్వా
జాతక్రోధో నిశాచరః
విధానం ద్విగుణం కృత్వా
ప్రాసాదం సోఽ ధ్యరోహత. 2

స దదర్శావృతాం లంకాం
సశైలవనకాననామ్
అసంఖ్యేయైర్హరిగణైః
సర్వతో యుద్ధకాంక్షిభిః. 3

స దృష్ట్వా వానరైః సర్వాం
వసుధాం కబళీకృతామ్
కథం క్షపయితవ్యాః స్యుః
ఇతి చింతాపరోఽ భవత్. 4

స చింతయిత్వా సుచిరం
ధైర్యమాలంబ్య రావణః
రాఘవం హరియూథాంశ్చ
దదర్శాఽ ఽ యతలోచనః. 5

రాఘవః సహ సైన్యేన
ముదితో నామ పుప్లవే
లంకాం దదర్శ గుప్తాం
వై సర్వతో రాక్షసైర్వృతామ్. 6

దృష్ట్వా దాశరథిర్లంకాం
చిత్రధ్వజపతాకినీమ్
జగామ సహసా సీతాం
దూయమానేన చేతసా. 7

అత్ర సా మృగసాబాక్షీ
మత్కృతే జనకాత్మజా
పీడ్యతే శోకసంతప్తా
కృశా స్థండిలశాయినీ. 8

పీడ్యమానాం స ధర్మాత్మా
వైదేహీమ్ అనుచింతయన్
క్షిప్రమ్ ఆజ్ఞాపయామాస
వానరాన్ ద్విషతాం వధే. 9

ఏవ ముక్తే తు వచనే
రామేణాఽ క్లిష్టకర్మణా
సంఘర్షమాణాః ప్లవగాః
సింహనాదై రనాదయన్. 10

శిఖరైర్వికిరామైనాం
లంకాం ముష్టిభిరేవ వా
ఇతి స్మ దధిరే సర్వే
మనాంసి హరియూథపాః. 11

ఉద్యమ్య గిరిశృంగాణి
శిఖరాణి మహాంతి చ
తరూం శ్చోత్పాట్య వివిధాన్
తిష్ఠంతి హరియూథపా. 12

ప్రేక్షతో రాక్షసేంద్రస్య
తాన్యనీకాని భాగశః
రాఘవప్రియకామార్థం
లంకామ్ ఆరురుహుస్తదా. 13

తే తామ్రవక్త్రా హేమాభా
రామార్థే త్యక్తజీవితాః
లంకామేవాహ్యవర్తంత
సాలతాలశిలాయుధాః. 14

తే ద్రుమైః పర్వతాగ్రైశ్చ
ముష్టిభిశ్చ ప్లవంగమాః
ప్రాకారాగ్రాణ్యరణ్యాని
మమంథుస్తోరణాని చ. 15

పరిఘాః పూరయంతి స్మ
ప్రసన్నసలిలాయుతాః
పాంసుభిః పర్వతాగ్రైశ్చ
తృణైః కాష్ఠైశ్చ వానరాః. 16

తతః సహస్రయూథాశ్చ
కోటియూథాశ్చ వానరాః
కోటీశతయుతా శ్చాన్యే
లంకామ్ ఆరురుహు స్తదా. 17

కాంచనాని ప్రమృద్నంతః
తోరణాని ప్లవంగమాః
కైలాసశిఖరాభాణి
గోపురాణి ప్రమథ్య చ. 18

ఆప్లవంతః ప్లవంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః
లంకాం తామభిధావంతి
మహావారణసన్నిభాః. 19

జయత్యతిబలో రామో
లక్ష్మణశ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో
రాఘవేణాభిపాలితః. 20

ఇత్యేవం ఘోషయంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః
అభ్యధావంత లంకాయాః
ప్రాకారం కామరూపిణః. 21

వీరబాహుః సుబాహుశ్చ
నలశ్చ వనగోచరః
నిపీడ్యోపనివిష్టాస్తే
ప్రాకారం హరియూథపాః

ఏతస్మిన్నంతరే చక్రుః
స్కంధావారనివేశనమ్. 22

పూర్వద్వారం తు కుముదః
కోటిభిర్దశభిర్వృతః
ఆవృత్య బలవాంస్తస్థౌ
హరిభిర్జితకాశిభిః. 23

సాహాయ్యార్థం తు తస్యైవ
నివిష్టః ప్రఘసో హరిః
పనసశ్చ మహాబాహుః
వానరైర్బహుభిర్వృతః. 24

దక్షిణం ద్వారమాగమ్య
వీరః శతవలిః కపిః
ఆవృత్య బలవాంస్తస్థౌ
వింశత్యా కోటిభిర్వృతః. 25

సుషేణః పశ్చిమద్వారం
గతస్తారాపితా హరిః
ఆవృత్య బలవాంస్తస్థౌ
షష్టికోటిభిరావృతః. 26

ఉత్తరంద్వారమాసాద్య
రామః సౌమిత్రిణా సహ
ఆవృత్య బలవాంస్తస్థౌ
సుగ్రీవశ్చ హరీశ్వరః. 27

గోలాంగూలో మహాకాయో
గవాక్షో భీమదర్శనః
వృతః కోట్యా మహావీర్యః
తస్థౌ రామస్య పార్శ్వతః. 28

ఋక్షాణాం భీమవేగానాం
ధూమ్రః శత్రునిబర్హణః
వృతః కోట్యా మహావీర్యః
తస్థౌ రామస్య పార్శ్వతః. 29

సన్నద్ధస్తు మహావీర్యో
గదాపాణిర్విభీషణః
వృతో యత్తైస్తు సచివైః
తస్థౌ తత్ర మహాబలః. 30

గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః
సమంతాత్ పరిధావంతో
రరక్షుర్హరివాహినీమ్. 31

తతః కోపపరీతాత్మా
రావణో రాక్షసేశ్వరః
నిర్యాణం సర్వసైన్యానాం
ద్రుతమ్ ఆజ్ఞాపయత్ తదా. 32

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తతో వాక్యం
రావణస్య ముఖోద్గతమ్
సహసా భీమనిర్ఘోషమ్
ఉద్ఘుష్టం రజనీచరైః. 33

తతః ప్రచోదితా భేర్యః
చంద్రపాండురపుష్కరాః

హేమకోణాహతా భీమా
రాక్షసానాం సమంతతః. 34

వినేదుశ్చ మహాఘోషాః
శంఖాః శతసహస్రశః
రాక్షసానాం సుఘోరాణాం
ముఖమారుతపూరితాః. 35

తే బభుః శుభనీలాంగాః
సశంఖా రజనీచరాః
విద్యున్మండలసన్నద్ధాః
సబలాకా ఇవాంబుదాః. 36

నిష్పతంతి తతః సైన్యా
హృష్టా రావణచోదితాః
సమయే పూర్యమాణస్య
వేగా ఇవ మహోదధేః. 37

తతో వానరసైన్యేన
ముక్తో నాదః సమంతతః
మలయః పూరితో యేన
ససానుప్రస్థకందరః. 38

శంఖదుందుభిసంఘుష్టః
సింహనాదస్తరస్వినామ్
పృథివీం చాంతరిక్షం చ
సాగరం చైవ నాదయన్. 39

గజానాం బృంహితైః సార్ధం
హయానాం హేషితైరపి
రథానాం నేమిఘోషైశ్చ
రక్షసాం వదనిస్వనః. 40

ఏతస్మిన్నంతరే ఘోరః
సంగ్రామః సమవర్తత
రక్షసాం వానరాణాం చ
యథా దేవాసురే పురా. 41

తే గదాభిః ప్రదీప్తాభిః
శక్తిశూలపరశ్వథైః
నిజఘ్నుర్వానరాన్ ఘోరాః
కథయంతః స్వవిక్రమాన్. 42

వానరాశ్చ మహావీర్యా
రాక్షసాన్ జఘ్నురాహవే
జయత్యతి బలోరామ
లక్ష్మణశ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవ
ఇతి శబ్దో మహానభూత్. 43

రాజన్ జయేజయే త్యుక్త్వా
స్వస్వనామకథాం తతః
తథా వృక్షైర్మహాకాయాః
పర్వతాగ్రైశ్చ వానరాః
నిజఘ్నుస్తాని రక్షాంసి
నఖైర్దంతైశ్చ వేగితాః. 44

రాక్షసాస్త్వపరే భీమాః
ప్రాకారస్థా మహీగతాన్

భిండివాలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ
శూలైశ్చైవ వ్యదారయన్. 45

వానరాశ్చాపి సంక్రుద్ధాః
ప్రాకారస్థాన్ మహీగతాః
రాక్షసాన్ పాతయామాసుః
సమాప్లుత్య ప్లవంగమాః. 46

స సంప్రహారస్తుములో
మాంసశోణితకర్దమః
రక్షసాం వానరాణాం చ
సంబభూవాఽ ద్భుతోపమః. 47

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్విచత్వారింశస్సర్గః (42)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రిచత్వారింశస్సర్గః (43)

ప్రజంఘుదు మొదలగు రాక్షసవీరులు హతులగుట

యుధ్యతాం తు తత స్తేషాం
వానరాణాం మహాత్మనామ్
రక్షసాం సంబభూవాఽథ
బలకోపః సుదారుణః. 1

తే హయైః కాంచనాపీడైః
ధ్వజైశ్చాగ్నిశిఖోపమైః
రథైశ్చాదిత్యసంకాశైః
కవచైశ్చ మనోరమైః. 2

నిర్యయూ రాక్షసవ్యాఘ్రా
నాదయంతో దిశో దశ
రాక్షసా భీమకర్మాణో
రావణస్య జయైషిణః. 3

వానరాణామపి చమూః
బృహతీ జయమిచ్ఛతామ్
అభ్యధావత తాం సేనాం
రక్షసాం కామరూపిణామ్. 4

ఏతస్మిన్నంతరే తేషామ్
అన్యోన్యమ్ అభిధావతామ్
రక్షసాం వానరాణాం చ
ద్వంద్వయుద్ధమ్ అవర్తత. 5

అంగదేనేంద్రజిత్ సార్ధం
వాలిపుత్రేణ రాక్షసః
అయుధ్యత మహాతేజాః
త్ర్యంబకేన యథాఽంతకః. 6

ప్రజంఘేన చ సంపాతిః
నిత్యం దుర్మర్షణో రణే
జంబుమాలినమారబ్ధో
హనుమానపి వానరః. 7

సంగతః సుమహాక్రోధో
రాక్షసో రావణానుజః
సమరే తీక్ష్ణవేగేన
మిత్రఘ్నేన విభీషణః. 8

తపనేన గజః సార్ధం
రాక్షసేన మహాబలః
నికుంభేన మహాతేజా
నీలోఽపి సమయుధ్యత. 9

వానరేంద్రస్తు సుగ్రీవః
ప్రఘసేన సమాగతః
సంగతః సమరే శ్రీమాన్
విరూపాక్షేణ లక్ష్మణః. 10

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో
రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః
సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ
రామేణ సహ సంగతాః. 11

వజ్రముష్టిస్తు మైందేన
ద్వివిదేనాఽశనిప్రభః
రాక్షసాభ్యాం సుఘోరాభ్యాం
కపిముఖ్యౌ సమాగతౌ. 12

వీరః ప్రతపనో ఘోరో
రాక్షసో రణదుర్ధరః
సమరే తీక్ష్ణవేగేన
నలేన సమయుధ్యత. 13

ధర్మస్య పుత్రో బలవాన్
సుషేణ ఇతి విశ్రుతః
స విద్యున్మాలినా సార్ధమ్
అయుధ్యత మహాకపిః. 14

వానరాశ్చాఽపరే భీమా
రాక్షసైరపరైః సహ
ద్వంద్వం సమీయుర్బహుధా
యుద్ధాయ బహుభిః సహ. 15

తత్రాఽసీత్ సుమహద్యుద్ధం
తుములం రోమహర్షణమ్
రక్షసాం వానరాణాం చ
వీరాణాం జయమిచ్ఛతామ్. 16

హరిరాక్షసదేహేభ్యః
ప్రభూతాః కేశశాద్వలాః
శరీరసంఘాటవహాః
ప్రసుస్రుః శోణితాపగాః. 17

ఆజఘానేంద్రజిత్ క్రుద్ధో
వజ్రేణేవ శతక్రతుః
అంగదం గదయా వీరం
శత్రుసైన్యవిదారణమ్. 18

తస్య కాంచనచిత్రాంగం
రథం సాశ్వం ససారథిమ్
జఘాన సమరే శ్రీమాన్
అంగదో వేగవాన్ కపిః. 19

సంపాతిస్తు త్రిభిర్బాణైః
ప్రజంఘేన సమాహతః
నిజఘానాఽశ్వకర్ణేన
ప్రజంఘం రణమూర్ధని. 20

జంబుమాలీ రథస్థస్తు
రథశక్త్యా మహాబలః
బిభేద సమరే క్రుద్ధో
హనూమంతం స్తనాంతరే. 21

తస్య తం రథమాస్థాయ
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
ప్రమమాథ తలేనాఽఽశు
సహ తేనైవ రక్షసా. 22

నదన్ ప్రతపనో ఘోరో
నలం సోఽ ప్యన్వధావత. 23

నలః ప్రతపనస్యాశు
పాతయామాస చక్షుషీ
భిన్నగాత్రః శరైస్తీక్ష్ణైః
క్షిప్రహస్తేన రక్షసా. 24

గ్రసంతమివ సైన్యాని
ప్రఘసం వానరాధిపః
సుగ్రీవః సప్తపర్ణేన
నిర్బిభేద జఘాన చ. 25

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో
రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః
సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ
రామం నిర్బిభిదుః శరైః. 26

తేషాం చతుర్ణాం రామస్తు
శిరాంసి నిశితైః శరైః
క్రుద్ధశ్చతుర్భిశ్చిచ్ఛేద
ఘోరైరగ్నిశిఖోపమైః. 27

వజ్రముష్టిస్తు మైందేన
ముష్టినా నిహతో రణే
పపాత సరథః సాశ్వః
పురాట్ట ఇవ భూతలే. 28

నికుంభస్తు రణే నీలం
నీలాంజనచయప్రభమ్
నిర్బిభేద శరైస్తీక్ష్ణైః
కరైర్మేఘ మివాంశుమాన్. 29

పునః శరశతేనాఽథ
క్షిప్రహస్తో నిశాచరః
బిభేద సమరే నీలం
నికుంభః ప్రజహాస చ. 30

తస్యైవ రథచక్రేణ
నీలో విష్ణురివాహవే
శిరశ్చిచ్ఛేద సమరే
నికుంభస్య చ సారథేః. 31

వజ్రాశనిసమస్పర్శో
ద్వివిదోఽ ప్యశనిప్రభమ్
జఘాన గిరిశృంగేణ
మిషతాం సర్వరక్షసామ్. 32

ద్వివిదం వానరేంద్రం తు
నగయోధినమాహవే
శరైరశనిసంకాశైః
స వివ్యాధాఽ శనిప్రభః. 33

స శరైరతివిద్ధాంగో
ద్వివిదః క్రోధమూర్ఛితః
సాలేన సరథం సాశ్వం
నిజఘానాఽ శనిప్రభమ్. 34

విద్యున్మాలీ రథస్థస్తు
శరైః కాంచనభూషణైః

సుషేణం తాడయామాస
ననాద చ ముహుర్ముహుః. 35

తం రథస్థమ్ అథో దృష్ట్వా
సుషేణో వానరోత్తమః
గిరిశృంగేణ మహతా
రథమాశు న్యపాతయత్. 36

లాఘవేన తు సంయుక్తో
విద్యున్మాలీ నిశాచరః
అపక్రమ్య రథాత్ తూర్ణం
గదాపాణిః క్షితౌ స్థితః. 37

తతః క్రోధసమావిష్టః
సుషేణో హరిపుంగవః
శిలాం సుమహతీం గృహ్యా
నిశాచరమభిద్రవత్. 38

త మాపతంతం గదయా
విద్యున్మాలీ నిశాచరః
వక్షస్యభిజఘానాఽఽశు
సుషేణం హరిసత్తమమ్. 39

గదాప్రహారం తం ఘోరమ్
అచింత్య ప్లవగోత్తమః
తాం శిలాం పాతయామాస
తస్యోరసి మహామృధే. 40

శిలాప్రహారాభిహతో
విద్యున్మాలీ నిశాచరః
నిష్పిష్టహృదయో భూమౌ
గతాసుర్నిపపాత హ. 41

ఏవం తై ర్వానరైః శూరైః
శూరాస్తే రజనీచరాః
ద్వంద్వే విమృదితాస్తత్ర
దైత్యా ఇవ దివౌకసైః. 42

భగ్నైః ఖడ్గైర్గదాభిశ్చ
శక్తితోమర పట్టసైః
అపవిద్ధైశ్చ భిన్నైశ్చ
రథైః సాంగ్రామికైర్హయైః. 43

నిహతైః కుంజరైర్మత్తైః
తథా వానరరాక్షసైః
చక్రాక్షయుగదండైశ్చ
భగ్నైర్ధరణిసంశ్రితైః
బభూవాఽఽయోధనం ఘోరం
గోమాయుగణసంకులమ్. 44

కబంధాని సముత్పేతుః
దిక్షు వానరరక్షసామ్
విమర్దే తుములే తస్మిన్
దేవాసురరణోపమే. 45

విదార్యమాణా హరిపుంగవై స్తదా
నిశాచరాః శోణితదిగ్ధగాత్రాః
పునః సుయుద్ధం తరసా సమాశ్రితా
దివాకరస్యాఽస్తమయాభికాంక్షిణః. 46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః (43)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః (44)

రామలక్ష్మణులను నాగాస్త్రముచే బంధించిన ఇంద్రజిత్తు

యుధ్యతామేవ తేషాం
తు తదా వానరరక్షసామ్
రవిరస్తంగతో రాత్రిః
ప్రవృత్తా ప్రాణహారిణీ. 1

అన్యోన్యం బద్ధవైరాణాం
ఘోరాణాం జయమిచ్ఛతామ్
సంప్రవృత్తం నిశాయుద్ధం
తదా వానరరక్షసామ్. 2

రాక్షసోఽసీతి హరయో
హరిశ్చాసీతి రాక్షసాః
అన్యోన్యం సమరే జఘ్నుః
తస్మింస్తమసి దారుణే. 3

జహి దారయ చైహీతి
కథం విద్రవసీతి చ
ఏవం సుతుములః శబ్ద
తస్మింస్తమసి శుశ్రువే. 4

కాలాః కాంచనసన్నాహాః
తస్మిం స్తమసి రాక్షసాః
సంప్రాదృశ్యంత శైలేంద్రా
దీప్తౌషధివనా ఇవ. 5

తస్మిం స్తమసి దుష్పారే
రాక్షసాః క్రోధమూర్ఛితాః
పరిపేతుర్మహావేగా
భక్షయంతః ప్లవంగమాన్. 6

తే హయాన్ కాంచనాపీడాన్
ధ్వజాం శ్చాగ్నిశిఖోపమాన్
ఆప్లుత్య దశనైస్తీక్ష్ణైః
భీమకోపా వ్యదారయన్. 7

వానరా బలినో యుద్ధేఽ
క్షోభయన్ రాక్షసీం చమూమ్
కుంజరాన్ కుంజరారోహాన్
పతాకాధ్వజినో రథాన్
చకర్షుశ్చ దదంశుశ్చ
దశనైః క్రోధమూర్ఛితాః. 8

లక్ష్మణశ్చాపి రామశ్చ
శరైరాశీవిషోమపైః
దృశ్యాదృశ్యాని రక్షాంసి
ప్రవరాణి నిజఘ్నతుః. 9

తురంగఖురవిధ్వస్తం
రథనేమిసముత్థితమ్

రురోధ కర్ణనేత్రాణి
యుధ్యతాం ధరణీరజః. 10

వర్తమానే మహాఘోరే
సంగ్రామే రోమహర్షణే
రుధిరోదా మహాఘోరా
నద్యస్తత్ర ప్రసుస్రువుః. 11

తతో భేరీమృదంగానాం
పణవానాం చ నిస్వనః
శంఖవేణుస్వనోన్మిశ్రః
సంబభూవాద్భుతోపమః
విమర్దే తుములే తస్మిన్
దేవాసురరణోపమే. 12

హతానాం స్తనమానానాం
రాక్షసానాం చ నిస్వనః
శస్త్రాణాం వానరాణాం చ
సంబభూవాతిఽ దారుణః. 13

హతైర్వానరవీరైశ్చ
శక్తిశూలపరశ్వధైః
నిహతైః పర్వతాగ్రైశ్చ
రాక్షసైః కామరూపిభిః. 14

శస్త్రపుష్పోపహారా చ
తత్రాసీద్యుద్ధమేదినీ
దుర్జ్ఞేయా దుర్నివేశా చ
శోణితాస్రావకర్దమా. 15

సా బభూవ నిశా ఘోరా
హరిరాక్షసహారిణీ
కాళరాత్రీవ భూతానాం
సర్వేషాం దురతిక్రమా. 16

తతస్తే రాక్షసాస్తత్ర
తస్మింస్తమసి దారుణే
రామమేవాభ్యవర్తంత
సంసృష్టా శరవృష్టిభిః. 17

తేషామ్ ఆపతతాం శబ్దః
క్రుద్ధానామపి గర్జతామ్
ఉద్వర్త ఇవ సప్తానాం
సముద్రాణాం ప్రశుశ్రువే. 18

తేషాం రామః శరైష్షడ్భిః
షడ్జఘాన నిశాచరాన్
నిమేషాంతరమాత్రేణ
శితైరగ్నిశిఖోపమైః. 19

యమశత్రుశ్చ దుర్ధర్షో
మహాపార్శ్వమహోదరౌ
వజ్రదంష్ట్రో మహాకాయః
తౌచోభౌ శుకసారణౌ. 20

తే తు రామేణ బాణౌఘైః
సర్వే మర్మసు తాడితాః
యుద్ధాదపసృతాస్తత్ర
సావశేషాయుషోఽ భవన్. 21

తత్ర కాంచనచిత్రాంగైః
శరైరగ్నిశిఖోపమైః
దిశశ్చకార విమలాః
ప్రదిశశ్చ మహాబలః
రామనామాంకితైర్బాణైః
వ్యాప్తం తద్రణ మండలమ్. 22

యే త్వన్యే రాక్షసా భీమా
రామస్యాఽభిముఖే స్థితాః
తేఽపి నష్టాః సమాసాద్య
పతంగా ఇవ పావకమ్. 23

సువర్ణపుంఖైర్విశిఖైః
సంపతద్భిః సహస్రశః
బభూవ రజనీ చిత్రా
ఖద్యోతైరివ శారదీ. 24

రాక్షసానాం చ నినదైః
హరీణాం చాపి నిస్వనైః
సా బభూవ నిశా ఘోరా
భూయో ఘోరతరా తదా. 25

తేన శబ్దేన మహతా
ప్రవృద్ధేన సమంతతః
త్రికూటః కందరాకీర్ణః
ప్రవ్యాహరదివాఽచలః. 26

గోలాంగూలా మహాకాయా
స్తమసా తుల్యవర్చసః
సంపరిష్వజ్య బాహుభ్యాం
భక్షయన్ రజనీచరాన్. 27

అంగదస్తు రణే శత్రుం
నిహంతుం సముపస్థితః
రావణిం నిజఘానాశు
సారథిం చ హయానపి. 28

వర్తమానే తదా ఘోరే
సంగ్రామే భృశదారుణే
ఇంద్రజిత్తు రథం త్యక్త్వా
హతాశ్వో హతసారథిః
అంగదేన మహామాయః
తత్రైవాంతరధీయత. 29

తత్కర్మ వాలిపుత్రస్య
సర్వే దేవాః సహర్షిభిః
తుష్టువుః పూజనార్హస్య
తౌ చోభౌ రామలక్ష్మణౌ. 30

ప్రభావం సర్వభూతాని
విదురింద్రజితో యుధి
అదృశ్యః సర్వభూతానాం
యోఽభవద్యుధి దుర్జయః
తేన తే తం మహాత్మానం
తుష్టా దృష్ట్వా ప్రధర్షితమ్. 31

తతః ప్రహృష్టాః కపయః
ససుగ్రీవవిభీషణాః

సాధు సాధ్వితి నేదుశ్చ
దృష్ట్వా శత్రుం ప్రధర్షితమ్. 32

ఇంద్రజిత్తు తదా తేన
నిర్జితో భీమకర్మణా
సంయుగే వాలిపుత్రేణ
క్రోధం చక్రే సుదారుణమ్. 33

ఏతస్మిన్నంతరే రామో
వానరాన్ వాక్యమబ్రవీత్. 34

సర్వే భవంతస్తిష్ఠంతు
కపిరాజేన సంగతాః. 35

భవతామ్ అర్ధసిద్ధ్యర్థం
కాలేన స సమాగతః
అద్యైవ క్షమితవ్యం మే
భవంతో విగతజ్వరాః. 36

సోఽంతర్ధాన గతః పాపో
రావణీ రణకర్కశః
అదృశ్యో నిశితాన్ బాణాన్
ముమోచాఽశనివర్చసః. 37

స రామం లక్ష్మణం చైవ
ఘోరై ర్నాగమయైః శరైః
బిభేద సమరే క్రుద్ధః
సర్వగాత్రేషు రాక్షసః
మాయయా సంవృత స్తత్ర
మోహయన్ రాఘవౌ యుధి. 38

అదృశ్యః సర్వభూతానాం
కూటయోధీ నిశాచరః
బబంధ శరబంధేన
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. 39

తౌ తేన పురుషవ్యాఘ్రౌ
క్రుద్ధేనాశీవిషైః శరైః
సహసా నిహతౌ వీరౌ
తదా ప్రైక్షంత వానరాః. 40

ప్రకాశరూపస్తు యదా న శక్తః
తౌ బాధితుం రాక్షసరాజపుత్రః
మాయాం ప్రయోక్తుం సముపాజగామ
బబంధ తౌ రాజసుతౌ మహాత్మా. 41

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః (44)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచచత్వారింశస్సర్గః (45)

అదృశ్యునిగా యుద్ధము చేయుచున్న ఇంద్రజిత్తు

స తస్య గతిమన్విచ్ఛన్
రాజపుత్త్రః ప్రతాపవాన్
దిదేశాఽతిబలో రామో
దశ వానరయూథపాన్. 1

ద్వౌ సుషేణస్య దాయాదౌ
నీలం చ ప్లవగర్షభమ్
అంగదం వాలిపుత్త్రం చ
శరభం చ తరస్వినమ్. 2

వినతం జాంబవంతం చ
సానుప్రస్థం మహాబలమ్
ఋషభం చర్షభస్కంధమ్
ఆదిదేశ పరంతపః. 3

తే సంప్రహృష్టా హరయో
భీమాన్ ఉద్యమ్య పాదపాన్
ఆకాశం వివిశుః సర్వే
మార్గమాణా దిశో దశ. 4

తేషాం వేగవతాం వేగమ్
ఇషుభిర్వేగవత్తరైః
అస్త్రవిత్ పరమాస్త్రైస్తు
వారయామాస రావణిః. 5

తం భీమవేగా హరయో
నారాచైః క్షతవిగ్రహాః
అంధకారే న దదృశుః
మేఘైఃసూర్యమివాఽఽవృతమ్ 6

రామలక్ష్మణయోరేవ
సర్వదేహభిదః శరాన్
భృశమ్ ఆవేశయామాస
రావణిః సమితింజయః. 7

నిరంతరశరీరౌ తౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
క్రుద్ధేనేంద్రజితా వీరౌ
పన్నగైః శరతాం గతైః. 8

తయోః క్షతజమార్గేణ
సుస్రావ రుధిరం బహు
తావుభౌ చ ప్రకాశేతే
పుష్పితావివ కింశుకౌ. 9

తతః పర్యంతరక్తాక్షో
భిన్నాంజనచయోపమః
రావణిర్భ్రాతరౌ వాక్యమ్
అంతర్ధానగతోఽబ్రవీత్. 10

యుధ్యమానమ్ అనాలక్ష్యం
శక్రోఽపి త్రిదశేశ్వరః
ద్రష్టుమ్ ఆసాదితుం వాపి
న శక్తః కిం పునర్యువామ్. 11

ప్రావృతావిషుజాలేన
రాఘవౌ కంకపత్రిణా
ఏష రోషపరీతాత్మా
నయామి యమసాదనమ్. 12

ఏవముక్త్వా తు ధర్మజ్ఞౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
నిర్బిభేద శితైర్బాణైః
ప్రజహర్ష ననాద చ. 13

భిన్నాంజనచయశ్యామో
విస్ఫార్య విపులం ధనుః
భూయోభూయః శరాన్ ఘోరాన్
విససర్జ మహామృధే. 14

తతో మర్మసు మర్మజ్ఞో
మజ్జయన్ నిశితాన్ శరాన్
రామలక్ష్మణయోర్వీరో
ననాద చ ముహుర్ముహుః. 15

బద్ధౌ తు శరబంధేన
తావుభౌ రణమూర్ధని
నిమేషాంతరమాత్రేణ
న శేకతురుదీక్షితుమ్. 16

తతో విభిన్నసర్వాంగౌ
శరశల్యాచితావుభౌ
ధ్వజావివ మహేంద్రస్య
రజ్జుముక్తౌ ప్రకంపితౌ. 17

తౌ సంప్రచలితౌ వీరౌ
మర్మభేదేన కర్శితౌ
నిపేతతుర్మహేష్వాసౌ
జగత్యాం జగతీపతీ. 18

తౌ వీరశయనే వీరౌ
శయానౌ రుధిరోక్షితౌ
శరవేష్టితసర్వాంగౌ
ఆర్తౌ పరమపీడితౌ. 19

న హ్యవిద్ధం తయోర్గాత్రే
బభూవాంగుళమంతరమ్
నాఽనిర్భిన్నం న చాఽస్తబ్ధమ్
ఆకరాగ్రాదజిహ్మగైః. 20

తౌ తు క్రూరేణ నిహతౌ
రక్షసా కామరూపిణా
అసృక్ సుస్రువతుస్తీవ్రం
జలం ప్రస్రవణావివ. 21

పపాత ప్రథమం రామో
విద్ధో మర్మసు మార్గణైః
క్రోధాదింద్రజితా యేన
పురా శక్రో వినిర్జితః. 22

రుక్మపుంఖైః ప్రసన్నాగ్రైః
అధోగతిభిరాశుగైః
నారాచైరర్ధనారాచైః
భల్లైరంజలికైరపి
వివ్యాధ వత్సదంతైశ్చ
సింహదంష్ట్రైః క్షురైస్తథా. 23

స వీరశయనే శిశ్యే
విజ్యమాదాయ కార్ముకమ్
భిన్నముష్టిపరీణాహం
త్రినతం రత్నభూషితమ్. 24

బాణపాతాంతరే రామం
పతితం పురుషర్షభమ్
స తత్ర లక్ష్మణో దృష్ట్వా
నిరాశో జీవితేఽ భవత్. 25

శుశోచ భ్రాతరం దృష్ట్వా
పతితం ధరణీతలే. 26

హరయశ్చాపి తం దృష్ట్వా
సంతాపం పరమం గతాః. 27

బద్ధౌ తు వీరౌ పతితౌ శయానౌ
తౌ వానరాః సంపరివార్య తస్థుః
సమాగతా వాయుసుతప్రముఖ్యా
విషదమార్తాః పరమం చ జగ్ముః. 28

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచచత్వారింశస్సర్గః (45)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షట్చత్వారింశస్సర్గః (46)

రామలక్ష్మణులు మరణించారని తండ్రికి తెలిపిన ఇంద్రజిత్తు

తతో ద్యాం పృథివీం
చైవ వీక్షమాణా వనౌకసః
దదృశుః సంతతౌ బాణైః
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. 1

వృష్టేవోపరతే దేవే
కృతకర్మణి రాక్షసే
ఆజగామాథ తం దేశం
ససుగ్రీవో విభీషణః. 2

నీలద్వివిదమైందాశ్చ
సుషేణకుముదాఽంగదాః
తూర్ణం హనుమతా సార్థమ్
అన్వశోచంత రాఘవౌ. 3

అశ్చేష్టౌ మందనిశ్వాసౌ
శోణితౌఘపరిప్లుతౌ
శరజాలాచితౌ స్తబ్ధౌ
శయానౌ శరతల్పయోః. 4

నిశ్వసంతౌ యథా సర్పౌ
నిశ్చేష్టౌ మందవిక్రమౌ
రుధిరస్రావదిగ్ధాంగౌ
తాపనీయావివ ధ్వజౌ. 5

తౌ వీరశయనే వీరౌ
శయానౌ మందచేష్టితౌ
యూథపైస్తైః పరివృతౌ
బాష్పవ్యాకులలోచనైః. 6

రాఘవౌ పతితౌ దృష్ట్వా
శరజాలసమావృతౌ
బభూవుర్వ్యథితాః సర్వే
వానరాః సవిభీషణాః. 7

అంతరిక్షం నిరీక్షంతో
దిశః సర్వాశ్చ వానరాః
న చైనం మాయయాచ్ఛన్నం
దదృశూ రావణిం రణే. 8

తం తు మాయా ప్రతిచ్ఛిన్నం
మాయయైవ విభీషణః
వీక్షమాణో దదర్శాథ
భ్రాతుః పుత్రమ్ అవస్థితమ్. 9

తమప్రతిమ కర్మాణమ్
అప్రతిద్వంద్వమాహవే
దదర్శాఽంతర్హితం వీరం
వరదానాద్విభీషణః. 10

తేజసా యశసా చైవ
విక్రమేణ చ సంయుతమ్. 11

ఇంద్రజిత్త్వాఽఽత్మనః కర్మ
తౌ శయానౌ సమీక్ష్య చ
ఉవాచ పరమప్రీతో
హర్షయన్ సర్వనైరృతాన్. 12

దూషణస్య చ హంతారౌ
ఖరస్య చ మహాబలౌ
సాదితౌ మామకైర్బాణైః
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. 13

నేమౌ మోక్షయితుం శక్యా
ఏతస్మాదిషుబంధనాత్
సర్వైరపి సమాగమ్య
సర్షిసంఘైః సురాసురైః. 14

యత్కృతే చింతయానస్య
శోకార్తస్య పితుర్మమ
అస్పృష్ట్వ శయనం గాత్రైః
త్రియామా యాతి శర్వరీ. 15

కృత్స్నేయం యత్కృతే లంకా
నదీ వర్షాస్వివాకులా
సోఽయం మూలహరోఽనర్థః
సర్వేషాం నిహతో మయా. 16

రామస్య లక్ష్మణస్యాపి
సర్వేషాం చ వనౌకసామ్
విక్రమా నిష్ఫలాః సర్వే
యథా శరది తోయదాః. 17

ఏవముక్త్వా తు తాన్ సర్వాన్
రాక్షసాన్ పరిపార్శ్వతః
యూథపానపి తాన్ సర్వాన్
తాడయామాస రావణిః. 18

నీలం నవభిరాహత్య
మైందం చ ద్వివిదం తథా
త్రిభిస్త్రిభిరమిత్రఘ్నః
తతాప ప్రవరేషుభిః. 19

జాంబవంతం మహేష్వాసో
విద్ధ్వా బాణేన వక్షసి
హనూమతో వేగవతో
విససర్జ శరాన్ దశ. 20

గవాక్షం శరభం చైవ
ద్వావప్యమితతేజసౌ
ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం మహావేగో
వివ్యాథ యుధి రావణిః. 21

గోలాంగూలేశ్వరం చైవ
వాలిపుత్రమ్ అథాంగదమ్
వివ్యాథ బహుభిర్బాణైః
త్వరమాణోఽథ రావణిః. 22

తాన్ వానరవరాన్ భిత్త్వా
శరైరగ్నిశిఖోపమైః

ననాద బలవాంస్తత్ర
మహాసత్త్వః స రావణిః. 23

తా నర్దయిత్వా బాణౌఘైః
త్రాసయిత్వా చ వానరాన్
ప్రజహాస మహాబాహుః
వచనం చేదమబ్రవీత్. 24

శరబంధేన ఘోరేణ
మయా బద్ధౌ చమూముఖే
సహితౌ భ్రాతరావేతౌ
నిశామయత రాక్షసాః. 25

ఏవముక్తాస్తు తే సర్వే
రాక్షసాః కూటయోధినః
పరం విస్మయ మాజగ్ముః
కర్మణా తేన హర్షితాః. 26

వినేదుశ్చ మహానాదాన్
సర్వే తే జలదోపమాః
హతో రామ ఇతి జ్ఞాత్వా
రావణిం సమపూజయన్. 27

నిష్పందౌ తు తదా దృష్ట్వా
తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ
వసుధాయాం నిరుచ్ఛ్వాసౌ
హతావిత్యన్వమన్యత. 28

హర్షేణ తు సమావిష్ట
ఇంద్రజిత్ సమితింజయః
ప్రవివేశ పురీం లంకాం
హర్షయన్ సర్వరాక్షసాన్. 29

రామలక్ష్మణయోర్దృష్ట్వా
శరీరే సాయకైశ్చితే
సర్వాణి చాంగోపాంగాని
సుగ్రీవం భయమావిశత్. 30

తమువాచ పరిత్రస్తం
వానరేంద్రం విభీషణః
సబాష్పవదనం దీనం
శోకవ్యాకులలోచనమ్. 31

అలం త్రాసేన సుగ్రీవ
బాష్పవేగో నిగృహ్యతామ్
ఏవం ప్రాయాణి యుద్ధాని
విజయో నాస్తి నైష్ఠికః. 32

సశేషభాగ్యతాఽస్మాకం
యది వీర భవిష్యతి
మోహమేతౌ ప్రహాస్యేతే
మహాత్మానౌ మహాబలౌ. 33

పర్యవస్థాపయాత్మానమ్
అనాథం మాం చ వానర
సత్యధర్మాభిరక్తానాం
నాస్తి మృత్యుకృతం భయమ్. 34

ఏవముక్త్వా తతస్తస్య
జలక్లిన్నేన పాణినా

సుగ్రీవస్య శుభే నేత్రే
ప్రమమార్జ విభీషణః. 35

తతః సలిలమాదాయ
విద్యయా పరిజప్య చ
సుగ్రీవనేత్రే ధర్మాత్మా
స మమార్జ విభీషణః. 36

ప్రమృజ్య వదనం తస్య
కపిరాజస్య ధీమతః
అబ్రవీత్ కాలసంప్రాప్తమ్
అసంభ్రమమిదం వచః. 37

న కాలః కపిరాజేంద్ర
వైక్లబ్యమ్ అనువర్తితుమ్
అతిస్నేహోఽ ప్యకాలేఽ స్మిన్
మరణాయోపకల్పతే. 38

తస్మాదుత్సృజ్య వైక్లబ్యం
సర్వకార్యవినాశనమ్
హితం రామపురోగాణాం
సైన్యానామ్ అనుచింత్యతామ్. 39

అథవా రక్ష్యతాం రామో
యావత్ సంజ్ఞా విపర్యయః
లబ్ధసంజ్ఞౌ తు కాకుత్స్థౌ
భయం నో వ్యపనేష్యతః. 40

నైతత్ కించన రామస్య
న చ రామో ముమూర్షతి
న హ్యేనం హాస్యతే లక్ష్మీః
దుర్లభా యా గతాయుషామ్. 41

తస్మాదాశ్వాసయాత్మానం
బలం చాశ్వాసయ స్వకమ్
యావత్ కార్యాణి సర్వాణి
పునః సంస్థాపయామ్యహమ్. 42

ఏతే హి ఫుల్లనయనాః
త్రాసాదాగతసాధ్వసాః
కర్ణే కర్ణే ప్రకథితా
హరయో హరిసత్తమ. 43

మాం తు దృష్ట్వా ప్రధావంతమ్
అనీకం సంప్రహర్షితుమ్
త్యజంతు హరయస్త్రాసం
భుక్తపూర్వామివ స్రజమ్. 44

సమాశ్వాస్య తు సుగ్రీవం
రాక్షసేంద్రో విభీషణః
విద్రుతం వానరానీకం
తత్ సమాశ్వాసయత్ పునః. 45

ఇంద్రజిత్తు మహామాయః
సర్వసైన్యసమావృతః
వివేశ నగరీం లంకాం
పితరం చా భ్యుపాగమత్. 46

తత్ర రావణమాసీనమ్
అభివాద్య కృతాంజలిః

ఆచచక్షే ప్రియం పిత్రే
నిహతౌ రామలక్ష్మణౌ. 47

ఉత్పపాత తతో హృష్టః
పుత్రం చ పరిషస్వజే
రావణో రక్షసాం మధ్యే
శ్రుత్వా శత్రూ నిపాతితౌ
ఉపాఘ్రాయ స మూర్ధ్న్యేనం
పప్రచ్ఛ ప్రీతమానసః. 48

పృచ్ఛతే చ యథావృత్తం
పిత్రే సర్వం న్యవేదయత్
యథా తౌ శరబంధేన
నిశ్చేష్టౌ నిష్ప్రభౌ కృతౌ. 49

స హర్షవేగానుగతాఽంతరాత్మా
శ్రుత్వా వచస్తస్య మహారథస్య
జహౌ జ్వరం దాశరథేః సముత్థితం
ప్రహృష్య వాచాఽభిననంద పుత్రమ్. 50

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షట్చత్వారింశస్సర్గః (46)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తచత్వారింశస్సర్గః (47)

సీతాదేవిని యుద్ధభూమికి తీసుకుని వచ్చిన త్రిజట మొదలగు స్త్రీలు

ప్రతిప్రవిష్టే లంకాంతు
కృతార్థే రావణాత్మజే
రాఘవం పరివార్యార్తా
రరక్షుర్వానరర్షభాః. 1

హనూమాన్ అంగదో నీలః
సుషేణః కుముదో నలః
గజో గవాక్షో గవయః
శరభో గంధమాదనః
జాంబవాన్ ఋషభః స్కంధో
రంభః శతవలిః పృథుః. 2

వ్యూఢానీకాశ్చ యత్తాశ్చ
ద్రుమాన్ ఆదాయ సర్వతః
వీక్షమాణా దిశః సర్వా
తిర్యగూర్ధ్వం చ వానరాః
తృణేష్వపి చ చేష్టత్సు
రాక్షసా ఇతి మేనిరే. 3

రావణశ్చాపి సంహృష్టో
విసృజ్యేంద్రజితం సుతమ్
ఆజుహావ తతః సీతా
రక్షిణీ రాక్షసీస్తదా. 4

రాక్షస్యస్త్రిజటా చైవ
శాసనాత్ సముపస్థితాః. 5

తా ఉవాచ తతో హృష్టో
రాక్షసీ రాక్షసాధిపః. 6

హతావింద్రజితాఽఽఖ్యాత
వైదేహ్యా రామలక్ష్మణౌ
పుష్పకం చ సమారోప్య
దర్శయధ్వం హతౌ రణే. 7

యదాశ్రయాదవష్టబ్ధా
నేయం మామ్ ఉపతిష్ఠతి
సోఽస్యా భర్తా సహ భ్రాత్రా
నిరస్తో రణమూర్ధని. 8

నిర్విశంకా నిరుద్విగ్నా
నిరపేక్షా చ మైథిలీ
మాముపస్థాస్యతే సీతా
సర్వాభరణభూషితా. 9

అద్య కాలవశం ప్రాప్తం
రణే రామం సలక్ష్మణమ్
అవేక్ష్య వినివృత్తాశా
చాఽన్యాం గతిమపశ్యతీ

నిరపేక్షా విశాలాక్షీ
మాముపస్థాస్యతే స్వయమ్. 10

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రావణస్య దురాత్మనః
రాక్షస్యస్తా స్తథే త్యుక్త్వా
జగ్ము ర్యై యత్ర పుష్పకమ్. 11

తతః పుష్పకమాదయ
రాక్షస్యో రావణాజ్ఞయా
అశోకవనికాస్థాం తాం
మైథిలీం సముపానయన్. 12

తామాదాయ తు రాక్షస్యో
భర్తృశోకపరాజితామ్
సీతామ్ ఆరోపయామాసుః
విమానం పుష్పకం తదా. 13

తతః పుష్పకమారోప్య
సీతాం త్రిజటయా సహ
జగ్ము ర్దర్శయితుం తస్యై
రాక్షస్యో రామలక్ష్మణౌ. 14

రావణోఽకారయల్లంకాం
పతాకాధ్వజమాలినీమ్
ప్రాఘోషయత హృష్టశ్చ
లంకాయాం రాక్షసేశ్వరః
రాఘవో లక్ష్మణశ్చైవ
హతావింద్రజితా రణే. 15

విమానేనాఽపి సీతా తు
గత్వా త్రిజటయా సహ
దదర్శ వానరాణాం తు
సర్వం సైన్యం నిపాతితమ్. 16

ప్రహృష్టమనసశ్చాపి
దదర్శ పిశితాశనాన్
వానరాంశ్చాపి దుఃఖార్తాన్
రామలక్ష్మణపార్శ్వతః. 17

తతః సీతా దదర్శోభౌ
శయానౌ శతతల్పయోః
లక్ష్మణం చాపి రామం చ
విసంజ్ఞౌ శరపీడితౌ. 18

విధ్వస్తకవచౌ వీరౌ
విప్రవిద్ధశరాసనౌ
సాయకైశ్ఛిన్నసర్వాంగౌ
శరస్తంభమయౌ క్షితౌ. 19

తౌ దృష్ట్వా భ్రాతరౌ తత్ర
వీరౌ సా పురుషర్షభౌ
శయానౌ పుండరీకాక్షౌ
కుమారావివ పావకీ. 20

శరతల్పగతౌ వీరౌ
తథాభూతౌ నరర్షభౌ
దుఃఖార్తా సుభృశం సీతా
సుచిరం విలలాప హ. 21

భర్తారమ్ అనవద్యాంగీ
లక్ష్మణం చాసితేక్షణా
ప్రేక్ష్య పాంసుషు వేష్టంతౌ
రురోద జనకాత్మజా. 22

సా బాష్పశోకాభిహతా సమీక్ష్య
తౌ భ్రాతరౌ దేవసమప్రభావౌ
వితర్కయంతీ నిధనం తయోః సా
దుఃఖాన్వితా వాక్యమిదం జగాద. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తచత్వారింశస్సర్గః (47)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టచత్వారింశస్సర్గః (48)

రామలక్ష్మణులకై పరితపించిన సీత

భర్తారం నిహతం దృష్ట్వా
లక్ష్మణం చ మహాబలమ్
విలలాప భృశం సీతా
కరుణం శోకకర్శితా. 1

ఊచుర్లక్షణినో యే మాం
పుత్రిణ్యవిధవేతి చ
తేఽద్య సర్వే హతే రామే
జ్ఞానినోఽనృతవాదినః. 2

యజ్వనో మహిషీం యే మామ్
ఊచుః పత్నీం చ సత్రిణః
తేఽద్య సర్వే హతే రామే
జ్ఞానినోఽనృతవాదినః. 3

ఊచుః సంశ్రవణే యే మాం
ద్విజాః కార్తాఽంతికాః శుభామ్
తేఽద్య సర్వే హతే రామే
జ్ఞానినోఽనృతవాదినః. 4

వీరపార్థివపత్నీ త్వం
యే ధన్యేతి చ మాం విదుః
తేఽద్య సర్వే హతే రామే
జ్ఞానినోఽనృతవాదినః. 5

ఇమాని ఖలు పద్మాని
పాదయోర్యైః కిల స్త్రియః
ఆధిరాజ్యేఽభిషిచ్యంతే
నరేంద్రైః పతిభిః సహ. 6

వైధవ్యం యాంతి యైర్నార్యో
లక్షణైర్భాగ్యదుర్లభాః
నాత్మనస్తాని పశ్యామి
పశ్యంతీ హతలక్షణా. 7

సత్యానామాని పద్మాని
స్త్రీణామ్ ఉక్తాని లక్షణైః
తాన్యద్య నిహతే రామే
వితథాని భవంతి మే. 8

కేశాః సూక్ష్మాః సమా నీలా
భ్రువౌ చాఽసంగతే మమ
వృత్తే చాలోమశే జంఘే
దంతాశ్చావిరళా మమ. 9

శంఖే నేత్రే కరౌ పాదౌ
గుల్ఫావూరూ చ మే చితౌ
అనువృత్తనఖాః స్నిగ్ధాః
సమాశ్చాంగుళయో మమ. 10

స్తనౌ చావిరళౌ పీనౌ
మమేమౌ మగ్నచూచుకౌ
మగ్నా చోత్సంగినీ నాభిః
పార్శ్వోరస్కశ్చ మే చితౌ. 11

మమ వర్ణో మణినిభో
మృదూన్యంగరుహాణి చ
ప్రతిష్ఠితాం ద్వాదశభిః
మామూచుః శుభలక్షణామ్. 12

సమగ్రయవమచ్ఛిద్రం
పాణిపాదం చ వర్ణవత్
మందస్మితేత్యేవ చ మాం
కన్యాలక్షణినో ద్విజాః. 13

అధిరాజ్యేఽభిషేకో మే
బ్రాహ్మణైః పతినా సహ
కృతాంతకుశలైరుక్తం
తత్సర్వం వితథీకృతమ్. 14

శోధయిత్వా జనస్థానం
ప్రవృత్తిమ్ ఉపలభ్య చ
తీర్త్వా సాగరమక్షోభ్యం
భ్రాతరౌ గోష్పదే హతౌ. 15

నను వారుణమాగ్నేయమ్
ఐంద్రం వాయవ్యమేవ చ
అస్త్రం బ్రహ్మశిరశ్చైవ
రాఘవౌ ప్రత్యపద్యతామ్. 16

అదృశ్యమానేన రణే
మాయయా వాసవోపమౌ
మమ నాథావనాథాయా
నిహతౌ రామలక్ష్మణౌ. 17

న హి దృష్టిపథం ప్రాప్య
రాఘవస్య రణే రిపుః
జీవన్ ప్రతినివర్తేత
యద్యపి స్యాన్మనోజవః. 18

న కాలస్యాఽతిభారోఽస్తి
కృతాంతశ్చ సుదుర్జయః
యత్ర రామః సహ భ్రాత్రా
శేతే యుధి నిపాతితః. 19

న శోచామి తథా రామం
లక్ష్మణం చ మహాబలమ్
నాఽఽత్మానం జననీం వాపి
యథా శ్వశ్రూం తపస్వినీమ్. 20

సాఽనుచింతయతే నిత్యం
సమాప్తవ్రతమాగతమ్
కదా ద్రక్ష్యామి సీతాం చ
లక్ష్మణం చ సరాఘవమ్. 21

పరిదేవయమానాం తాం
రాక్షసీ త్రిజటాఽబ్రవీత్. 22

మా విషాదం కృథా దేవి
భర్తాఽయం తవ జీవతి. 23

కారణాని చ వక్ష్యామి
మహాంతి సదృశాని చ
యథేమౌ జీవతో దేవి
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. 24

న హి కోపపరీతాని
హర్షపర్యుత్సుకాని చ
భవంతి యుధి యోధానాం
ముఖాని నిహతే పతౌ. 25

ఇదం విమానం వైదేహి
పుష్పకం నామ నామతః
దివ్యం త్వాం ధారయేన్నైవం
యద్యేతౌ గజజీవితౌ. 26

హతవీరప్రధానా హి
హతోత్సాహా నిరుద్యమా
సేనా భ్రమతి సంఖ్యేషు
హతకర్ణేవ నౌర్జలే. 27

ఇయం పునరసంభ్రాంతా
నిరుద్విగ్నా తరస్వినీ
సేనా రక్షతి కాకుత్స్థౌ
మయా ప్రీత్యా నివేదితౌ. 28

సా త్వం భవ సువిస్రబ్ధా
అనుమానైః సుఖోదయైః
అహతౌ పశ్య కాకుత్స్థౌ
స్నేహాదేతద్బ్రవీమి తే. 29

అనృతం నోక్తపూర్వం
మే న చ వక్ష్యే కదాచన
చారిత్రసుఖశీలత్వాత్
ప్రవిష్టాఽసి మనో మమ. 30

నేమౌ శక్యౌ రణే జేతుం
సేంద్రైరపి సురాసురైః
తాదృశం దర్శనం దృష్ట్వా
మయా చాఽఽవేదితం తవ
ఇదం చ సుమహచ్చిహ్నం
శనైః పశ్యస్వ మైథిలి. 31

నిస్సంజ్ఞావప్యుభావేతౌ
నైవ లక్ష్మీర్వియుజ్యతే
ప్రాయేణ గతసత్త్వానాం
పురుషాణాం గతాయుషామ్
దృశ్యమానేషు వక్త్రేషు
పరం భవతి వైకృతమ్. 32

త్యజ శోకం చ మోహం చ
దుఃఖం చ జనకాత్మజే
రామలక్ష్మణయోరర్థే
నాఽద్య శక్యమ్ అజీవితుమ్. 33

శ్రుత్వా తు వచనం తస్యాః
సీతా సురసుతోపమా
కృతాంజలిరువాచేదమ్
ఏవమస్త్వితి మైథిలీ. 34

విమానం పుష్పకం తత్తు
సన్నివర్త్య మనోజవమ్
దీనా త్రిజటయా సీతా
లంకామేవ ప్రవేశితా. 35

తత స్త్రిజటయా సార్ధం
పుష్పకాదవరుహ్య సా
అశోకవనికామేవ
రాక్షసీభిః ప్రవేశితా. 36

ప్రవిశ్య సీతా బహువృక్షషండాం
తాం రాక్షసేంద్రస్య విహారభూమిమ్
సంప్రేక్ష్య సంచింత్య చ రాజపుత్రౌ
పరం విషాదం సముపాజగామ. 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టచత్వారింశస్సర్గః (48)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనపంచాశస్సర్గః (49)

లక్ష్మణుని చూసి విలపించిన శ్రీరాముడు

ఘోరేణ శరబంధేన
బద్ధౌ దశరథాత్మజౌ
నిశ్వసంతౌ యథా నాగౌ
శయానౌ రుధిరోక్షితౌ. 1

సర్వే తే వానరశ్రేష్ఠాః
ససుగ్రీవా మహాబలాః
పరివార్య మహాత్మానౌ
తస్థుః శోకపరిప్లుతాః. 2

ఏతస్మిన్నంతరే రామః
ప్రత్యబుధ్యత వీర్యవాన్
స్థిరత్వాత్ సత్త్వయోగాచ్చ
శరైః సందానితోఽపి సన్. 3

తతో దృష్ట్వా సరుధిరం
విషణ్ణం గాఢమర్పితమ్
భ్రాతరం దీనవదనం
పర్యదేవయదాతురః. 4

కిన్ను మే సీతయా కార్యం
కిం కార్యం జీవితేన వా
శయానం యోఽద్య పశ్యామి
భ్రాతరం యుధి నిర్జితమ్. 5

శక్యా సీతా సమా నారీ
మర్త్యలోకే విచిన్వతా
న లక్ష్మణసమో భ్రాతా
సచివః సాంపరాయికః. 6

పరిత్యక్ష్యామ్యహం ప్రాణాన్
వానరాణాం తు పశ్యతామ్
యది పంచత్వమాపన్నః
సుమిత్రానందవర్ధనః. 7

కిన్ను వక్ష్యామి కౌసల్యాం
మాతరం కిన్ను కైకయీమ్
కథమంబాం సుమిత్రాం చ
పుత్రదర్శనలాలసామ్. 8

వివత్సాం వేపమానాం చ
క్రోశంతీం కురరీమివ
కథమాశ్వాసయిష్యామి
యదా యాస్యామి తం వినా.

కథం వక్ష్యామి శత్రుఘ్నం
భరతం చ యశస్వినమ్. 10

మయా సహ వనం యాతో
వినా తేనాగతః పునః

ఉపాలమ్భం న శక్ష్యామి
సోఢుం బత సుమిత్రయా. 11

ఇహైవ దేహం త్యక్ష్యామి
న హి జీవితు ముత్సహే. 12

ధిఙ్మాం దుష్కృతకర్మాణమ్
అనార్యం యత్కృతే హ్యసౌ
లక్ష్మణః పతితః శేతే
శరతల్పే గతాసువత్. 13

త్వం నిత్యం సువిషణ్ణం
మామ్ ఆశ్వాసయసి లక్ష్మణ
గతాసుర్నాఽద్య శక్నోషి
మామార్తమ్ అభిభాషితుమ్. 14

యేనాఽద్య నిహతా యుద్ధే
రాక్షసా వినిపాతితాః
తస్యామేవ క్షితౌ వీరః
స శేతే నిహతః పరైః. 15

శయానః శరతల్పేఽస్మిన్
స్వశోణితపరిప్లుతః
శరజాలైశ్చితో భాతి
భాస్కరోఽస్తమివ వ్రజన్. 16

బాణాభిహతమర్మత్వాన్
న శక్నోత్యభివీక్షితుమ్
రుజా చాఽబ్రువతోప్యస్య
దృష్టిరాగేణ సూచ్యతే. 17

యథైవ మాం వనం యాంతమ్
అనుయాతో మహాద్యుతిః
అహమప్యనుయాస్యామి
తథైవైనం యమక్షయమ్. 18

ఇష్టబంధుజనో నిత్యం
మాం చ నిత్యమ్ అనువ్రతః
ఇమామద్య గతోఽవస్థాం
మమానార్యస్య దుర్నయైః. 19

సురుష్టేనాఽపి వీరేణ
లక్ష్మణేనా న సంస్మరే
పరుషం విప్రియం వాఽపి
శ్రావితం న కదాచన. 20

విససర్జైకవేగేన
పంచబాణశతాని యః
ఇష్వస్త్రేష్వధికస్తస్మాత్
కార్తవీర్యాచ్చ లక్ష్మణః. 21

అస్త్రైరస్త్రాణి యో హన్యాత్
శక్రస్యాఽపి మహాత్మనః
సోఽయముర్వ్యాం హతః
శేతే మహార్హశయనోచితః. 22

యన్మయా న కృతో రాజా
రాక్షసానాం విభీషణః
తచ్చ మిథ్యా ప్రలప్తం మాం
ప్రధక్ష్యతి న సంశయః. 23

అస్మిన్ ముహూర్తే సుగ్రీవ
ప్రతియాతుమితోఽర్హసి
మత్వా హీనం మయా రాజన్
రావణోఽభిద్రవేద్బలీ. 24

అంగదం తు పురస్కృత్య
ససైన్యః ససుహృజ్జనః
సాగరం తర సుగ్రీవ
నీలేన చ నలేన చ. 25

కృతం హనుమతా కార్యం
యదన్యైర్దుష్కరం రణే
ఋక్షరాజేన తుష్యామి
గోలాంగూలాధిపేన చ. 26

అంగదేన కృతం కర్మ
మైందేన ద్వివిదేన చ
యుద్ధం కేసరిణా సంఖ్యే
ఘోరం సంపాతినా కృతమ్. 27

గవయేన గవాక్షేణ
శరభేణ గజేన చ
అన్యైశ్చ హరిభిర్యుద్ధం
మదర్థే త్యక్తజీవితైః
న చాఽతిక్రమితుం శక్యం
దైవం సుగ్రీవ మానుషైః. 28

యత్తు శక్యం వయస్యేన
సుహృదా వా పరంతప
కృతం సుగ్రీవ తత్సర్వం
భవతాఽధర్మభీరుణా. 29

మిత్రకార్యం కృతమిదం
భవద్భిర్వానరర్షభాః
అనుజ్ఞాతా మయా సర్వే
యథేష్టం గంతుమర్హథ. 30

శుశ్రువుస్తస్య తే సర్వే
వానరాః పరిదేవనమ్
వర్తయాం చక్రురశ్రూణి
నేత్రైః కృష్ణేతరేక్షణాః. 31

తతః సర్వాణ్యనీకాని
స్థాపయిత్వా విభీషణః
ఆజగామ గదాపాణిః
త్వరితో యత్ర రాఘవః. 32

తం దృష్ట్వా త్వరితం యాంతం
నీలాంజనచయోపమమ్
వానరా దుద్రువుః సర్వే
మన్యమానాస్తు రావణిమ్. 33

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనపంచాశస్సర్గః (49)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచాశస్సర్గః (50)

నాగపాశములనుంచి రామలక్ష్మణులను విడిపించిన గరుత్మంతుడు

అథోవాచ మహాతేజా
హరిరాజో మహాబలః
కిమియం వ్యథితా సేనా
మూఢవాతేవ నౌర్జలే. 1

సుగ్రీవస్య వచః శ్రుత్వా
వాలిపుత్రోఽఙ్గదోఽబ్రవీత్
న త్వం పశ్యసి రామం చ
లక్ష్మణం చ మహాబలమ్. 2

శరజాలాచితౌ వీరా
ఉభౌ దశరథాత్మజౌ
శరతల్పే మహాత్మానౌ
శయానౌ రుధిరోక్షితౌ. 3

అథాబ్రవీద్వానరేంద్రః
సుగ్రీవః పుత్రమంగదమ్
నాఽనిమిత్తమిదం మన్యే
భవితవ్యం భయేన తు. 4

విషణ్ణవదనా హ్యేతే
త్యక్తప్రహరణా దిశః
ప్రపలాయంతి హరయః
త్రాసాదుత్ఫుల్లలోచనాః. 5

అన్యోన్యస్య న లజ్జంతే
న నిరీక్షంతి పృష్ఠతః
విప్రకర్షంతి చాఽన్యోన్యం
పతితం లంఘయంతి చ. 6

ఏతస్మిన్నంతరే వీరో
గదాపాణిర్విభీషణః
సుగ్రీవం వర్ధయామాస
రాఘవం చ నిరైక్షత. 7

విభీషణం తం సుగ్రీవో
దృష్ట్వా వానరభీషణమ్
ఋక్షరాజం సమీపస్థం
జాంబవంతమ్ ఉవాచ హ. 8

విభీషణోఽయం సంప్రాప్తో
యం దృష్ట్వా వానరర్షభాః
విద్రవంతి పరిత్రస్తా
రావణాత్మజశంకయా. 9

శీఘ్రమేతాన్ సుసంత్రస్తాన్
బహుధా విప్రధావితాన్
పర్యవస్థాపయాఖ్యాహి
విభీషణముపస్థితమ్. 10

సుగ్రీవేణైవముక్తస్తు
జాంబవాన్ ఋక్షపార్థివః
వానరాన్ సాంత్వయామాస
సన్నిరుధ్య ప్రధావతః. 11

తే నివృత్తాః పునః సర్వే
వానరాస్త్యక్తసంభ్రమాః
ఋక్షరాజవచః శ్రుత్వా
తం చ దృష్ట్వా విభీషణమ్. 12

విభీషణస్తు రామస్య
దృష్ట్వా గాత్రం శరైశ్చితమ్
లక్ష్మణస్య చ ధర్మాత్మా
బభూవ వ్యథితేంద్రియః. 13

జలక్లిన్నేన హస్తేన
తయోర్నేత్రే ప్రమృజ్య చ
శోకసంపీడితమనా
రురోద విలలాప చ. 14

ఇమౌ తౌ సత్త్వసంపన్నౌ
విక్రాంతౌ ప్రియసంయుగౌ
ఇమామ్ అవస్థాం గమితౌ
రాక్షసైః కూటయోధిభిః. 15

భ్రాతుః పుత్రేణ మే తేన
దుష్పుత్రేణ దురాత్మనా
రాక్షస్యా జిహ్మయా బుద్ధ్యా
చాలితౌ ఋజువిక్రమౌ. 16

శరైరిమావలం విద్ధౌ
రుధిరేణ సముక్షితౌ
వసుధాయామిమౌ సుప్తౌ
దృశ్యేతే శల్యకావివ. 17

యయోర్వీర్యముపాశ్రిత్య
ప్రతిష్ఠా కాంక్షితా మయా
తావుభౌ దేహనాశాయ
ప్రసుప్తౌ పురుషర్షభౌ. 18

జీవన్నద్య విపన్నోఽస్మి
నష్టరాజ్యమనోరథః
ప్రాప్తప్రతిజ్ఞశ్చ రిపుః
సకామో రావణః కృతః. 19

ఏవం విలపమానం తం
పరిష్వజ్య విభీషణమ్
సుగ్రీవః సత్త్వసంపన్నో
హరిరాజోఽబ్రవీదిదమ్. 20

రాజ్యం ప్రాప్స్యసి ధర్మజ్ఞ
లంకాయాం నాఽత్ర సంశయః
రావణః సహ పుత్రేణ
స కామం నేహ లప్స్యతే. 21

న రుజాపీడితావేతౌ
ఉభౌ రాఘవలక్ష్మణౌ
త్యక్త్వా మోహం వధిష్యేతే
సగణం రావణం రణే. 22

త మేనం సాంత్వయిత్వా తు
సమాశ్వాస్య చ రాక్షసమ్
సుషేణం శ్వశురం పార్శ్వే
సుగ్రీవస్తమువాచ హ. 23

సహ శూరైర్హరిగణైః
లబ్ధసంజ్ఞావరిందమౌ
గచ్ఛ త్వం భ్రాతరౌ గృహ్య
కిష్కింధాం రామలక్ష్మణౌ. 24

అహం తు రావణం హత్వా
సపుత్త్రం సహబాంధవమ్
మైథిలీమ్ అనయిష్యామి
శక్రో నష్టామివ శ్రియమ్. 25

శ్రుత్వైతద్వానరేంద్రస్య
సుషేణో వాక్యమబ్రవీత్
దైవాసురం మహాద్యుద్ధమ్
అనుభూతం సుదారుణమ్
తదా స్మ దానవా దేవాన్
శరసంస్పర్శకోవిదాః. 26

నిజఘ్నుః శస్త్రవిదుషః
ఛాదయంతో ముహుర్ముహుః. 27

తానార్తాన్ నష్టసంజ్ఞాంశ్చ
పరాసూంశ్చ బృహస్పతిః
విద్యాభిర్మంత్రయుక్తాభిః
ఓషధీభిశ్చికిత్సతి. 28

తాన్యౌషధాన్యానయితుం
క్షీరోదం యాంతు సాగరమ్
జవేన వానరాః శీఘ్రం
సంపాతిపనసాదయః
హరయస్తు విజానంతి
పార్వతీస్తా మహౌషధీః. 29

సంజీవకరణీం దివ్యాం
విశల్యాం దేవనిర్మితామ్. 30

చంద్రశ్చ నామ ద్రోణశ్చ
క్షీరోదే సాగరోత్తమే
అమృతం యత్ర మథితం
తత్ర తే పరమౌషధీ
తే తత్ర నిహితే దేవైః
పర్వతే పరమౌషధీ. 31

అయం వాయుసుతో రాజన్
హనుమాంస్తత్ర గచ్ఛతు. 32

ఏతస్మిన్నంతరే వాయుః
మేఘాంశ్చాపి సవిద్యుతః
పర్యస్యన్ సాగరే తోయం
కంపయన్నివ మేదినీమ్. 33

మహతా పక్షవాతేన
సర్వద్వీపమహాద్రుమాః
నిపేతుర్భగ్నవిటపాః
సమూలా లవణాంభసి. 34

అభవన్ పన్నగాస్త్రస్తా
భోగినస్తత్ర వాసినః
శీఘ్రం సర్వాణి యాదాంసి
జగ్మశ్చ లవణార్ణవమ్. 35

తతో ముహూర్తాద్గరుడం
వైనతేయం మహాబలమ్
వానరా దదృశుః సర్వే
జ్వలంతమివ పావకమ్. 36

తమాగతమ్ అభిప్రేక్ష్య
నాగా స్తే విప్రదుద్రువుః
యైస్తౌ సత్పురుషౌ బద్ధౌ
శరభూతైర్మహాబలౌ. 37

తతః సుపర్ణః కాకుత్స్థౌ
దృష్ట్వా ప్రత్యభినందితః
విమమర్శ చ పాణిభ్యాం
ముఖే చంద్రసమప్రభే. 8

వైనతేయేన సంస్పృష్టాః
తయోః సంరురుహుర్వ్రణాః
సువర్ణే చ తనూ స్నిగ్ధే
తయోరాశు బభూవతుః. 39

తేజో వీర్యం బలం చౌజ
ఉత్సాహశ్చ మహాగుణాః
ప్రదర్శనం చ బుద్ధిశ్చ
స్మృతిశ్చ ద్విగుణం తయోః. 40

తావుత్థాప్య మహావీర్యౌ
గరుడో వాసవోపమౌ
ఉభౌ తౌ సస్వజే హృష్టో
రామశ్చైనమ్ ఉవాచ హ. 41

భవత్ప్రసాదాద్వ్యసనం
రావణిప్రభవం మహత్
ఆవామిహ వ్యతిక్రాంతౌ
శీఘ్రం చ బలినౌ కృతౌ. 42

యథా తాతం దశరథం
యథాఽజం చ పితామహమ్
తథా భవంతమ్ ఆసాద్య
హృదయం మే ప్రసీదతి. 43

కో భవాన్ రూపసంపన్నో
దివ్యస్రగనులేపనః
వసానో విరజే వస్త్రే
దివ్యాభరణభూషితః. 44

త మువాచ మహాతేజా
వైనతేయో మహాబలః
పతత్రిరాజః ప్రీతాత్మా
హర్షపర్యాకులేక్షణః. 45

అహం సఖా తే కాకుత్స్థ
ప్రియః ప్రాణో బహిశ్చరః
గరుత్మానిహ సంప్రాప్తో
యువాభ్యాం సాహ్యకారణాత్. 46

అసురా వా మహావీర్యా
దానవా వా మహాబలాః
సురాశ్చాపి సగంధర్వాః
పురస్కృత్య శతక్రతుమ్. 47

నేమం మోక్షయితుం శక్తాః
శరబంధం సుదారుణమ్
మాయా బలాదింద్రజితా
నిర్మితం క్రూరకర్మణా. 48

ఏతే నాగాః కాద్రవేయా
తీక్ష్ణదంష్ట్రా విషోల్బణాః
రక్షోమాయా ప్రభావేన
శరా భూత్వా త్వదాశ్రితాః. 49

సభాగ్యశ్చాసి ధర్మజ్ఞ
రామ సత్యపరాక్రమ
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
సమరే రిపుఘాతినా. 50

ఇమం శ్రుత్వా తు వృత్తాంతం
త్వరమాణోఽహ మాగతః
సహసా యువయోః స్నేహాత్
సఖిత్వమ్ అనుపాలయన్. 51

మోక్షితౌ చ మహాఘోరాత్
అస్మాత్ సాయకబంధనాత్
అప్రమాదశ్చ కర్తవ్యో
యువాభ్యాం నిత్యమేవ హి. 52

ప్రకృత్యా రాక్షసాః సర్వే
సంగ్రామే కూటయోధినః
శూరాణాం శుద్ధభావానాం
భవతామ్ ఆర్జవం బలమ్. 53

తన్న విశ్వసితవ్యం వో
రాక్షసానాం రణాజిరే
ఏతేనైవోపమానేన
నిత్యం జిహ్మా హి రాక్షసాః. 54

ఏవముక్త్వా తతో రామం
సుపర్ణః సుమహాబలః
పరిష్వజ్య సుహృత్స్నిగ్ధమ్
ఆప్రష్టుమ్ ఉపచక్రమే. 55

సఖే రాఘవ ధర్మజ్ఞ
రిపూణామపి వత్సల
అభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛామి
గమిష్యామి యథాగతమ్. 56

న చ రాఘవ ధర్మజ్ఞ
రిపూణామపి వత్సల
అభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛామి
గమిష్యామి యథాగతమ్. 57

బాలవృద్ధావశేషాం తు
లంకాం కృత్వా శరోర్మిభిః
రావణం చ రిపుం హత్వా
సీతాం సముపలప్స్యసే. 58

ఇత్యేవముక్త్వా వచనం
సుపర్ణః శీఘ్రవిక్రమః
రామం చ విరుజం కృత్వా
మధ్యే తేషాం వనౌకసామ్. 59

ప్రదక్షిణం తతః కృత్వా
పరిష్వజ్య చ వీర్యవాన్
జగామాకాశమావిశ్య
సుపర్ణః పవనో యథా. 60

విరుజౌ రాఘవౌ దృష్ట్వా
తతో వానరయూథపాః
సింహనాదాం స్తదా నేదుః
లాంగూలాన్ దుధువు స్తదా. 61

తతో భేరీః సమాజఘ్నుః
మృదంగాంశ్చఉ వ్యనాదయన్
దధ్ముః శంఖాన్ సంప్రహృష్టాః
క్ష్వేళంత్యపి యథాపురమ్. 62

ఆస్ఫోట్యాస్ఫోట్య విక్రాంతా
వానరా నగయోధినః
ద్రుమాన్ ఉత్పాట్య వివిధాన్
తస్థుః శతసహస్రశః. 63

విసృజంతో మహానాదాన్
త్రాసయంతో నిశాచరాన్
లంకాద్వారాణ్యుపాజగ్ము
యోద్ధుకామాః ప్లవంగమాః. 64

తతస్తు భీమస్తుములో నినాదో
బభూవ శాఖామృగయూథపానామ్
క్షయే నిదాఘస్య యథా ఘనానాం
నాదః సుభీమో నదతాం నిశీథే. 65

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచాశస్సర్గః (50)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకపంచాశస్సర్గః (51)

వానరుల కోలాహల ధ్వనులు విని కలవరపడిన రావణుడు

తేషాం సుతుములం శబ్దం
వానరాణాం తరస్వినామ్
నర్దతాం రాక్షసైః సార్ధం
తదా శుశ్రావ రావణః. 1

స్నిగ్ధగంభీరనిర్ఘోషం
శ్రుత్వా స నినదం భృశమ్
సచివానాం తత స్తేషాం
మధ్యే వచనమబ్రవీత్. 2

యథాఽసౌ సంప్రహృష్టానాం
వానరాణాం సముత్థితః
బహూనాం సుమహానాదో
మేఘానామివ గర్జతామ్
వ్యక్తం సుమహతీ ప్రీతిః
ఏతేషాం నాఽత్ర సంశయః. 3

తథాహి విపులైర్నాదైః
చుక్షుభే వరుణాలయః. 4

తౌ తు బద్ధౌ శరైస్తీక్ష్ణై
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
అయం చ సుమహాన్ నాదః
శంకాం జనయతీవ మే. 5

ఏతత్తు వచనం చోక్త్వా
మంత్రిణో రాక్షసేశ్వరః
ఉవాచ నైరృతాం స్తత్ర
సమీపపరివర్తినః. 6

జ్ఞాయతాం తూర్ణమేతేషాం
సర్వేషాం వనచారిణామ్
శోకకాలే సముత్పన్నే
హర్షకారణముత్థితమ్. 7

తథోక్తాస్తేన సంభ్రాంతాః
ప్రాకారమధిరుహ్యా తే
దదృశుః పాలితాం సేనాం
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా. 8

తౌ చ ముక్తౌ సుఘోరేణ
శరబంధేన రాఘవౌ
సముత్థితౌ మహాభాగౌ
విషేదుః ప్రేక్ష్య రాక్షసాః. 9

సంత్రస్తహృదయా సర్వే
ప్రాకారాదవరుహ్యా తే
విషణ్ణవదనాః ఘోరా
రాక్షసేంద్రమ్ ఉపస్థితాః. 10

తదప్రియం దీనముఖా
రావణస్య నిశాచరాః
కృత్స్నం నివేదయామాసుః
యథావద్వాక్యకోవిదాః. 11

యౌ తావింద్రజితా యుద్ధే
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
నిబద్ధౌ శరబన్ధేన
నిష్ప్రకమ్పభుజౌ కృతౌ. 12

విముక్తౌ శరబంధేన
తౌ దృశ్యేతే రణాజిరే
పాశానివ గజౌ ఛిత్త్వా
గజేంద్రసమవిక్రమౌ. 13

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తేషాం
రాక్షసేంద్రో మహాబలః
చింతాశోకసమాక్రాంతో
విషణ్ణవదనోఽబ్రవీత్. 14

ఘోరైర్దత్తవరైర్బద్ధౌ
శరైరాశీవిషోపమైః
అమోఘైః సూర్యసంకాశైః
ప్రమథ్యేంద్రజితా యుధి. 15

తదస్త్రబంధమ్ ఆసాద్య
యది ముక్తౌ రిపూ మమ
సంశయస్థమ్ ఇదం సర్వమ్
అనుపశ్యామ్యహం బలమ్. 16

నిష్ఫలాః ఖలు సంవృత్తాః
శరా వాసుకితేజసః
ఆదత్తం యైః సుసంగ్రామే
రిపూణాం మమ జీవితమ్. 17

ఏవముక్త్వా తు సంక్రుద్ధో
నిశ్వసన్నురగో యథా
అబ్రవీద్రక్షసాం మధ్యే
ధూమ్రాక్షం నామ రాక్షసమ్. 18

బలేన మహతా యుక్తో
రక్షసాం భీమవిక్రమ
త్వం వధాయాభినిర్యాహి
రామస్య సహ వానరైః. 19

ఏవముక్తస్తు ధూమ్రాక్షో
రాక్షసేంద్రేణ ధీమతా
కృత్వా ప్రణామం సంహృష్టో
నిర్జగామ నృపాలయాత్. 20

అభినిష్క్రమ్య తద్ద్వారం
బలాధ్యక్షమ్ ఉవాచ హ
త్వరయస్వ బలం తూర్ణం
కిం చిరేణ యుయుత్సతః. 21

ధూమ్రాక్షవచనం శ్రుత్వా
బలాధ్యక్షో బలానుగః
బలమ్ ఉద్యోజయామాస
రావణస్యాజ్ఞయా ద్రుతమ్. 22

తే బద్ధఘంటా బలినో
ఘోరరూపా నిశాచరాః
విగర్జమానాః సంహృష్టా
ధూమ్రాక్షం పర్యవారయన్
వివిధాయుధహస్తాశ్చ
శూలముద్గరపాణయః. 23

గదాభిః పట్టసైర్దండైః
ఆయసైర్ముసలైర్భృశమ్. 24

పరిఘైర్భిండిపాలైశ్చ
భల్లైః ప్రాసైః పరశ్వధైః
నిర్యయూ రాక్షసా దిగ్భ్యో
నర్దంతో జలదా యథా. 25

రథైః కవచినస్త్వన్యే
ధ్వజైశ్చ సమలంకృతైః
సువర్ణజాలవిహితైః
ఖరైశ్చ వివిధాననైః. 26

హయైః పరమశీఘ్రైశ్చ
గజేంద్రైశ్చ మదోత్కటైః
నిర్యయూ రాక్షసవ్యాఘ్రా
వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః. 27

వృకసింహముఖైర్యుక్తం
ఖరైః కనకభూషణైః
ఆరురోహ రథం దివ్యం
ధూమ్రాక్షః ఖరనిస్వనః. 28

స నిర్యాతో మహావీర్యో
ధూమ్రాక్షో రాక్షసైర్వృతః
ప్రహసన్ పశ్చిమద్వారం
హనూమాన్ యత్ర యూథపః
రథప్రవరమాస్థాయ
ఖరయుక్తం ఖరస్వనమ్. 29

ప్రయాంతం తు మహాఘోరం
రాక్షసం భీమవిక్రమమ్
అంతరిక్షగతాః ఘోరాః
శకునాః ప్రత్యవారయన్. 30

రథశీర్షే మహాన్ భీమో
గృధ్రశ్చ నిపపాత హ
ధ్వజాగ్రే గ్రథితాశ్చైవ
నిపేతుః కుణపాశనాః. 31

రుధిరార్ద్రో మహాన్ శ్వేతః
కబంధః పతితో భువి
విస్వరం చోత్సృజన్నాదం
ధూమ్రాక్షస్య సమీపతః. 32

వవర్ష రుధిరం దేవః
సంచచాల చ మేదినీ
ప్రతిలోమం వవౌ వాయుః
నిర్ఘాతసమనిస్వనః. 33

తిమిరౌఘావృతాస్తత్ర
దిశశ్చ న చకాశిరే. 34

స తూత్పాతాంస్తదా దృష్ట్వా
రాక్షసానాం భయావహాన్
ప్రాదుర్భూతాన్ సుఘోరాంశ్చ
ధుమ్రాక్షో వ్యథితోఽభవత్. 35

మముహూ రాక్షసాః సర్వే
ధూమ్రాక్షస్య పురస్సరాః. 36

తతః సుభీమో బహుభిర్నిశాచరైః
వృతోఽభినిష్క్రమ్య రణోత్సుకో బలీ
దదర్శతాం రాఘవబాహుపాలితాం
మహౌఘకల్పాం బహువానరీం
చమూమ్ 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకపంచాశస్సర్గః (51)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్విపంచాశస్సర్గః (52)

వానరరాక్షసుల మధ్య ఘోరయుద్ధము

ధూమ్రాక్షం ప్రేక్ష్య నిర్యాంతం
రాక్షసం భీమనిస్వనమ్
వినేదుర్వానరాః సర్వే
ప్రహృష్టా యుద్ధకాంక్షిణః. 1

తేషాం సుతుములం
యుద్ధం సంజజ్ఞే హరిరక్షసామ్
అన్యోన్యం పాదపైర్ఘోరం
నిఘ్నతం శూలముద్గరైః. 2

ఘోరైశ్చ పరిఘైశ్చిత్రైః
త్రిశూలైశ్చాఽపి సంహతైః
రాక్షసైర్వానరా ఘోరైః
వినికృత్తాః సమంతతః. 3

వానరై రాక్షసాశ్చాపి
ద్రుమైర్భూమౌ సమీకృతాః
రాక్షసాశ్చాఽపి సంక్రుద్ధా
వానరాన్ నిశితైః శరైః
వివ్యథుర్ఘోరసంకాశైః
కంకపత్రైరజిహ్మగైః. 4

తే గదాభిశ్చ భీమాభిః
పట్టిసైః కూటముద్గరైః. 5

విదార్యమాణా రక్షోభిః
వానరాస్తే మహాబలాః
అమర్షాజ్జనితోద్ధర్షాః
చక్రుః కర్మాణ్యభీతవత్. 6

శరనిర్భిన్నగాత్రాస్తే
శూలనిర్భిన్నదేహినః
జగృహుస్తే ద్రుమాంస్తత్ర
శిలాశ్చ హరియూథపాః. 7

తే భీమవేగా హరయో
నర్దమానాస్తతస్తతః
మమంథూ రాక్షసాన్ భీమాన్
నామాని చ బభాషిరే. 8

తద్బభూవాఽద్భుతం ఘోరం
యుద్ధం వానరరక్షసామ్
శిలాభిర్వివిధాభిశ్చ
బహుభిశ్చైవ పాదపైః. 9

రాక్షసా మథితాః కేచిత్
వానరై ర్జితకాశిభిః
వవమూ రుధిరం కేచిత్
ముఖై రుధిరభోజనాః. 10

పార్శ్వేషు దారితాః కేచిత్
కేచిద్రాశీకృతా ద్రుమైః
శిలాభిశ్చూర్ణితాః కేచిత్
కేచిద్దంతైర్విదారితాః. 11

ధ్వజైర్విమథితైర్భగ్నైః
ఖరైశ్చ వినిపాతితైః
రథైర్విధ్వంసితైశ్చాఽ పి
పతితై రజనీచరైః. 12

గజేంద్రైః పర్వతాకారైః
పర్వాతాగ్రైర్వనౌకసామ్
మథితైర్వాజిభిః కీర్ణం
సారోహైర్వసుధాతలమ్. 13

వానరైర్భీమవిక్రాంతైః
ఆప్లుత్యాఽ ఽ ప్లుత్య వేగితైః
రాక్షసాః కరజైస్తీక్ష్ణైః
ముఖేషు వినికర్తితాః. 14

వివర్ణవదనా భూయో
విప్రకీర్ణశిరోరుహాః
మూఢాః శోణితగంధేన
నిపేతుర్ధరణీతలే. 15

అన్యే పరమసంక్రుద్ధా
రాక్షసా భీమనిస్వనాః
తలైరేవాఽ భిధావంతి
వజ్రస్పర్శసమైర్హరీన్. 16

వానరైరాపతంతస్తే
వేగితా వేగవత్తరైః
ముష్టిభిశ్చరణైర్దంతైః
పాదపైశ్చాఽ వపోథితాః
వానరైర్వధ్యమానాస్తే
రాక్షసా విప్రదుద్రువుః. 17

సైన్యం తు విద్రుతం దృష్ట్వా
ధూమ్రాక్షో రాక్షసర్షభః
క్రోధేన కదనం చక్రే
వానరాణాం యుయుత్సతామ్. 18

ప్రాసైః ప్రమథితాః కేచిత్
వానరాః శోణితస్రవాః
ముద్గరైరాహతాః కేచిత్
పతితా ధరణీతలే. 19

పరిఘైర్మథితః కేచిత్
భిండివాలైర్విదారితాః
పట్టిసైరాహతాః కేచిత్
విహ్వాలంతో గతాసవః. 20

కేచిద్వినిహతాః శూలైః
రుధిరార్ద్రా వనౌకసః
కేచిద్విద్రావితా నష్టాః
సబలై రాక్షసైర్యుధి. 21

విభిన్నహృదయాః కేచిత్
ఏకపార్శ్వేన దారితాః

విదారితాస్త్రిశూలైశ్చ
కేచిదాంత్రైర్వినిస్పృతాః. 22

తత్ సుభీమం మహాయుద్ధం
హరిరాక్షస సంకులమ్
ప్రబభౌ శబ్దబహుళం
శిలాపాదపసంకులమ్. 23

ధనుర్జ్యాతంత్రిమధురం
హిక్కాతాళసమన్వితమ్
మందస్తనితసంగీతం
యుద్ధగాంధర్వమాబభౌ. 24

ధూమ్రాక్షస్తు ధనుష్పాణిః
వానరాన్ రణమూర్ధని
హసన్ విద్రావయామాస
దిశస్తు శరవృష్టిభిః. 25

ధూమ్రాక్షేణార్దితం సైన్యం
వ్యథితం దృశ్య మారుతిః
అభ్యవర్తత సంక్రుద్ధః
ప్రగృహ్యా విపులాం శిలామ్. 26

క్రోధాద్ద్విగుణతామ్రాక్షః
పితృతుల్యపరాక్రమః
శిలాం తాం పాతయామాస
ధూమ్రాక్షస్య రథం ప్రతి. 27

ఆపతంతీం శిలాం దృష్ట్వా
గదాముద్యమ్య సంభ్రమాత్
రథాదాప్లుత్య వేగేన
వసుధాయాం వ్యతిష్ఠత. 28

సా ప్రమథ్య రథం తస్య
నిపపాత శిలా భువి
సచక్రకూబరం సాఽశ్వం
సధ్వజం సశరాసనమ్. 29

స భంక్త్వా తు రథం తస్య
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
రక్షసాం కదనం చక్రే
సస్కంధవిటపైర్ద్రుమైః. 30

విభిన్నశిరసో భూత్వా
రాక్షసాః శోణితోక్షితాః
ద్రుమైః ప్రవ్యథితాశ్చాఽన్యే
నిపేతుర్ధరణీతలే. 31

విద్రావ్య రాక్షసం సైన్యం
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
గిరేః శిఖరమాదాయ
ధూమ్రాక్షమ్ అభిదుద్రువే. 32

తమాపతంతం ధూమ్రాక్షో
గదామ్ ఉద్యమ్య వీర్యవాన్
వినర్దమానః సహసా
హనూమంతమ్ అభిద్రవత్. 33

తతః క్రుద్ధస్తు వేగేన
గదాం తాం బహుకంటకామ్

పాతయామాస ధూమ్రాక్షో
మస్తకే తు హనూమతః. 34

తాడితః స తయా తత్ర
గదయా భీమరూపయా. 35

స కపిర్మారుతబలః తం
ప్రహారమ్ అచింతయన్
ధూమ్రాక్షస్య శిరోమధ్యే
గిరిశృంగమ్ అపాతయత్. 36

స విహ్వలితసర్వాంగో
గిరిశృంగేణ తాడితః
పపాత సహసా భూమౌ
వికీర్ణ ఇవ పర్వతః. 37

ధూమ్రాక్షం నిహతం
దృష్ట్వా హతశేషా నిశాచరాః
త్రస్తాః ప్రవివిశు ర్లంకాం
వధ్యమానాః ప్లవంగమైః. 38

స తు పవనసుతో నిహత్య శత్రుం
క్షతజవహాః సరితశ్చ సంనికీర్య
రిపువధజనితశ్రమో మహాత్మా
ముదమగమత్ కపిభిశ్చ పూజ్యమానః39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్విపంచాశస్సర్గః (52)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రిపంచాశస్సర్గః (53)

వానరవీరులను వధించిన వజ్రదంష్ట్రుడు

ధూమ్రాక్షం నిహతమ్
శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః
క్రోధేన మహతాఽఽవిష్టో
నిశ్వసన్నురగో యథా. 1

దీర్ఘముష్ణం వినిశ్వస్య
క్రోధేన కలుషీకృతః
అబ్రవీద్రాక్షసం శూరం
వజ్రదంష్ట్రం మహాబలమ్. 2

గచ్ఛ త్వం వీర నిర్యాహి
రాక్షసైః పరివారితః
జహి దాశరథిం రామం
సుగ్రీవం వానరైః సహ. 3

తథేత్యుక్త్వా ద్రుతతరం
మాయావీ రాక్షసేశ్వరః
నిర్జగామ బలైః సార్ధం
బహుభిః పరివారితః. 4

నాగైరశ్వైః ఖరైరుష్ట్రైః
సంయుక్తః సుసమాహితః
పతాకాధ్వజచిత్రైశ్చ
రథైశ్చ సమలంకృతః. 5

తతో విచిత్రకేయూర
మకుటైశ్చ విభూషితః
తనుత్రాణి చ సంరుధ్య
సధనుర్నిర్యయౌ ద్రుతమ్. 6

పతాకాలంకృతం దీప్తం
తప్తకాంచనభూషణమ్
రథం ప్రదక్షిణం కృత్వా
సమారోహచ్చమూపతిః. 7

యష్టిభిస్తోమరైశ్చిత్రైః
శూలైశ్చ ముసలై రపి
భిండివాలైశ్చ పాశైశ్చ
శక్తిభిః పట్టిశైరపి. 8

ఖడ్గైశ్చక్రైర్గదాభిశ్చ
నిశితైశ్చ పరశ్వధైః
పదాతయశ్చ నిర్యాంతి
వివిధాః శస్త్రపాణయః
విచిత్రవాససః సర్వే
దీప్తా రాక్షసపుంగవాః. 9

గజ మదోత్కటాః శూరాః
చలంత ఇవ పర్వతాః

తే యుద్ధకుశలై రూఢాః
తోమరాంకుశపాణిభిః. 10

అన్యే లక్షణసంయుక్తాః
శూరా రూఢా మహాబలాః. 11

త ద్రాక్షసబలం ఘోరం
విప్రస్థితమశోభత
ప్రావృట్కాలే యథా మేఘా
నర్దమానాః సవిద్యుతః. 12

నిస్స్రుతా దక్షిణద్వారాత్
అంగదో యత్ర యూథపః
తేషాం నిష్క్రమమాణానామ్
అశుభం సమజాయత. 13

ఆకాశాద్విఘనాత్ తీవ్రా
ఉల్కాశ్చాఽభ్యపతం స్తదా
వమంత్యః పావకజ్వాలాః
శివా ఘోరం వవాశిరే. 14

వ్యాహరంతి మృగా ఘోరా
రక్షసాం నిధనం తదా
సమాపతంతో యోధాస్తు
ప్రాస్ఖలన్ భయమోహితాః. 15

ఏతాన్ ఔత్పాతికాన్ దృష్ట్వా
వజ్రదంష్ట్రో మహాబలః
ధైర్యమ్ ఆలంబ్య తేజస్వీ
నిర్జగామ రణోత్సుకః. 16

తాంస్తు నిష్క్రమతో దృష్ట్వా
వానరా జితకాశినః
ప్రణేదుః సుమహానాదాన్
పూరయంశ్చ దిశో దశ. 17

తతః ప్రవృత్తం తుములం
హరీణాం రాక్షసైః సహ
ఘోరాణాం భీమరూపాణామ్
అన్యోన్యవధకాంక్షిణామ్. 18

నిష్పతంతో మహోత్సాహా
భిన్నదేహశిరోధరాః
రుధిరోక్షితసర్వాంగా
న్యపతన్ జగతీతలే. 19

కేచిదన్యోన్యమాసాద్య
శూరాః పరిఘపాణయః
చిక్షిపుర్వివిధాం శస్త్రం
సమరేష్వనివర్తినః. 20

ద్రుమాణాం చ శిలానాం చ
శస్త్రాణాం చాఽపి నిస్వనః
శ్రూయతే సుమహాంస్తత్ర
ఘోరో హృదయభేదనః. 21

రథనేమి స్వనస్తత్ర
ధనుషశ్చాఽపి నిస్వనః
శంఖభేరీమృదంగానాం
బభూవ తుములస్వనః. 22

కేచిదస్త్రాణి సంసృజ్య
బాహుయుద్ధమ్ అకుర్వత. 23

తలైశ్చ చరణైశ్చాపి
ముష్టిభిశ్చ ద్రుమైరపి
జానుభిశ్చ హతాః కేచిత్
భగ్నదేహాశ్చ రాక్షసాః
శిలాభి శ్చూర్ణితాః కేచిత్
వానరైర్యుద్ధదుర్మదైః. 24

వజ్రదంష్ట్రో భృశం బాణై
రణే విత్రాసయన్ హరీన్
చచార లోకసంహారే
పాశహస్త ఇవాంతకః. 25

బలవంతోఽస్త్రవిదుషో
నానాప్రహరణా రణే
జఘ్నుర్వానరసైన్యాని
రాక్షసాః క్రోధమూర్ఛితాః. 26

నిఘ్నతో రాక్షసాన్ దృష్ట్వా
సర్వాన్ వాలిసుతో రణే
క్రోధేన ద్విగుణావిష్టః
సంవర్తక ఇవానలః. 27

తాన్ రాక్షసగణాన్ సర్వాన్
వృక్షముద్యమ్య వీర్యవాన్
అంగదః క్రోధతామ్రాక్షః
సింహః క్షుద్రమృగానివ
చకార కదనం ఘోరం
శక్రతుల్యపరాక్రమః. 28

అంగాదాభిహతాస్తత్ర
రాక్షసా భీమవిక్రమాః
విభిన్నశిరసః పేతుః
వికృతా ఇవ పాదపాః. 29

రథైరశ్వైర్ధ్వజైశ్చిత్రైః
శరీరైర్హరిరక్షసామ్
రుధిరేణ చ సంఛన్నా
భూమిర్భయకరీ తదా. 30

హారకేయూరవస్త్రైశ్చ
శస్త్రైశ్చ సమలంకృతా
భూమిర్భాతి రణే తత్ర
శారదీవ యథా నిశా. 31

అంగదస్య చ వేగేన
తద్రాక్షసబలం మహత్
ప్రాకంపత తదా తత్ర
పవనేనాఽంబుదో యథా. 32

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రిపంచాశస్సర్గః (53)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుష్పంచాశస్సర్గః (54)

వజ్రదంష్ట్రుని వధించిన అంగదుడు

బలస్య చ నిఘాతేన
అంగదస్య జయేన చ
రాక్షసః క్రోధమావిష్టో
వజ్రదంష్ట్రో మహాబలః. 1

స విష్ఫార్య ధనుర్ఘోరం
శక్రాశనిసమస్వనమ్
వానరాణామ్ అనీకాని
ప్రాకిరత్ శరవృష్టిభిః. 2

రాక్షసాశ్చాఽపి ముఖ్యాస్తే
రథేషు సమవస్థితాః
నానాప్రహరణాః శూరాః
ప్రాయుధ్యంత తదా రణే. 3

వానరాణాం తు శూరా యే
సర్వే తే ప్లవగర్షభాః
ఆయుధ్యంత శిలాహస్తాః
సమవేతాః సమంతతః. 4

తత్రాయుధసహస్రాణి
తస్మిన్నాయోధనే భృశమ్
రాక్షసాః కపిముఖ్యేషు
పాతయాంచక్రిరే తదా. 5

వానరాశ్చాఽపి రక్షస్సు
గిరీన్ వృక్షాన్ మహాశిలాః
ప్రవీరాః పాతయామాసుః
మత్తవారణసన్నిభాః. 6

శూరాణాం యుధ్యమానానాం
సమరేష్వనివర్తినామ్
తద్రాక్షసగణానాం చ
సుయుద్ధం సమవర్తత. 7

ప్రభిన్నశిరసః కేచిత్
భిన్నైః పాదైశ్చ బాహుభిః
శస్త్రైరర్దితదేహాస్తు
రుధిరేణ సముక్షితాః. 8

హరయో రాక్షసాశ్చైవ
శేరతే గాం సమాశ్రితాః
కంకగృధ్రవలైరాఢ్యా
గోమాయుగణసంకులాః. 9

కబంధాని సముత్పేతుః
భీరూణాం భీషణాని వై. 10

భుజపాణిశిరశ్ఛిన్నాః
ఛిన్నకాయాశ్చ భూతలే

వానరా రాక్షసాశ్చాఽపి
నిపేతుస్తత్ర వై రణే. 11

తతో వానరసైన్యేన
హన్యమానం నిశాచరమ్
ప్రాభజ్యత బలం సర్వం
వజ్రదంష్ట్రస్య పశ్యతః. 12

రాక్షసాన్ భయవిత్రస్తాన్
హన్యమానాన్ ప్లవంగమైః
దృష్ట్వా స రోషతామ్రాక్షో
వజ్రదంష్ట్రః ప్రతాపవాన్. 13

ప్రవివేశ ధనుష్పాణిః
త్రాసయన్ హరివాహినీమ్
శరైర్విదారయామాస
కంకపత్రైరజిహ్మగైః. 14

బిభేద వానరాంస్తత్ర
సప్తాఽష్టౌ నవ పంచ చ
వివ్యాధ పరమక్రుద్ధో
వజ్రదంష్ట్రః ప్రతాపవాన్. 15

త్రస్తాః సర్వే హరిగణాః
శరైః సంకృతకంధరాః
అంగదం సంప్రధావంతి
ప్రజాపతిమివ ప్రజాః. 16

తతో హరిగణాన్ భగ్నాన్
దృష్ట్వా వాలిసుతస్తదా
క్రోధేన వజ్రదంష్ట్రం తమ్
ఉదీక్షంతమ్ ఉదైక్షత. 17

వజ్రదంష్ట్రోఽఙగదశ్చోభౌ
సంగతౌ హరిరాక్షసౌ
చేరతుః పరమక్రుద్ధౌ
హరిమత్తగజావివ. 18

తతః శరసహస్రేణ
వాలిపుత్త్రం మహాబలః
జఘాన మర్మదేశేషు
మాతంగమివ తోమరైః. 19

రుధిరోక్షితసర్వాంగో
వాలిసూనుర్మహాబలః
చిక్షేప వజ్రదంష్ట్రాయ
వృక్షం భీమపరాక్రమః. 20

దృష్ట్వాఽఽపతంతం తం వృక్షమ్
అసంభ్రాంతశ్చ రాక్షసః
చిచ్ఛేద బహుధా సోఽపి
నికృత్తః పతితో భువి. 21

తం దృష్ట్వా వజ్రదంష్ట్రస్య
విక్రమం ప్లవగర్షభః
ప్రగృహ్య విపులం శైలం
చిక్షేప చ ననాద చ. 22

సమాపతంతం దృష్ట్వా
రథాదాప్లుత్య వీర్యవాన్

గదాపాణిరసంభ్రాంతః
పృథివ్యాం సమతిష్ఠత. 23

సాఽఙగదేన గదా క్షిప్తా
గత్వా తు రణమూర్ధని. 24
సచక్రకూబరం సాఽశ్వం
ప్రమమాథ రథం తదా. 25

తతోఽన్యం గిరిమాక్షిప్య
విపులం ద్రుమభూషితమ్
వజ్రదంష్ట్రస్య శిరసి
పాతయామాస సోఽఙగదః. 26

అభవచ్ఛోణితోద్గారీ
వజ్రదంష్ట్రః స మూర్ఛితః
ముహూర్తమ్ అభవన్మూఢో
గదామ్ ఆలింగ్య నిశ్వసన్. 27

స లబ్ధసంజ్ఞో గదయా
వాలిపుత్రమ్ అవస్థితమ్
జఘాన పరమక్రుద్ధో
వక్షోదేశే నిశాచరః
గదాం త్యక్త్వా తతస్తత్ర
ముష్టియుద్ధమ్ అవర్తత. 28

అన్యోన్యం జఘ్నతుస్తత్ర
తావుభౌ హరిరాక్షసౌ
రుధిరోద్గారిణౌ తౌ తు
ప్రహారైర్జనితశ్రమౌ
బభూవతుః సువిక్రాంతౌ
అంగారక బుధావివ. 29

తతః పరమతేజస్వీ
అంగదః ప్లవగర్షభః
ఉత్పాట్య వృక్షం స్థితవాన్
బహుపుష్ప ఫలాంచితమ్. 30

జగ్రాహ చార్షభం చర్మ
ఖడ్గం చ విపులం శుభమ్
కింకిణీజాలసంఛన్నమ్
చర్మణా చ పరిష్కృతమ్. 31

విచిత్రాంశ్చేరతుర్మార్గాన్
రుషితౌ కపిరాక్షసౌ
జఘ్నతుశ్చ తదాఽన్యోన్యం
నిర్దయం జయాకాంక్షిణౌ. 32

వ్రణైః సాస్రైరశోభేతాం
పుష్పితావివ కింశుకౌ
యుధ్యమానౌ పరిశ్రాంతౌ
జానుభ్యామ్ అవనీం గతౌ. 33

నిమేషాంతరమాత్రేణ
అంగదః కపికుంజరః
ఉదతిష్ఠత దీప్తాక్షో
దండాహత ఇవోరగః. 34

నిర్మలేన సుధౌతేన
ఖడ్గేనాస్య మహచ్ఛిరః

జఘాన వజ్రదంష్ట్రస్య
వాలిసూనుర్మహాబలః. 35
రుధిరోక్షితగాత్రస్య
బభూవ పతితం ద్విధా
సరోషపరివృత్తాక్షం
శుభం ఖడ్గహతం శిరః. 36
వజ్రదంష్ట్రం హతం దృష్ట్వా
రాక్షసా భయమోహితాః
త్రస్తాః ప్రత్యపతన్ లంకాం
వధ్యమానాః ప్లవంగమైః
విషణ్ణవదనా దీనా
హ్రియా కించిదవాఙ్ముఖాః. 37

నిహత్య తం వజ్రధరప్రభావః
స వాలిసూనుః కపిసైన్యమధ్యే
జగామ హర్షం మహితో మహాబలః
సహస్రనేత్రస్త్రిదశైరివాఽ వృతః. 38

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుష్పంచాశస్సర్గః (54)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచపంచాశస్సర్గః (55)

యుద్ధరంగమునకు వచ్చిన అకంపనుడు

వజ్రదంష్ట్రం హతం శ్రుత్వా
వాలిపుత్త్రేణ రావణః
బలాధ్యక్షమ్ ఉవాచేదం
కృతాంజలిమవస్థితమ్. 1

శీఘ్రం నిర్యాంతు దుర్ధర్షా
రాక్షసా భీమవిక్రమాః
అకంపనం పురస్కృత్య
సర్వశస్త్రప్రకోవిదమ్. 2

ఏష శాస్తా చ గోప్తా చ
నేతా చ యుధి సమ్మతః
భూతికామశ్చ మే నిత్యం
నిత్యం చ సమరప్రియః. 3

ఏష జేష్యతి కాకుత్స్థౌ
సుగ్రీవం చ మహాబలమ్
వానరాం శ్చాఽపరాన్ ఘోరాన్
హనిష్యతి పరంతపః. 4

పరిగృహ్య స తామ్ ఆజ్ఞాం
రావణస్య మహాబలః
బలం సంత్వరయామాస
తదా లఘుపరాక్రమః. 5

తతో నానాప్రహరణా
భీమాక్షా భీమదర్శనాః
నిష్పేతూ రక్షసాం ముఖ్యా
బలాధ్యక్షప్రచోదితాః. 6

రథమ్ ఆస్థాయ విపులం
తప్తకాంచనకుండలః
మేఘాభో మేఘవర్ణశ్చ
మేఘస్వనమహాస్వనః
రాక్షసైః సంవృతో భీమైః
తదా నిర్యాత్యకంపనః. 7

న హి కంపయితుం శక్యః
సురైరపి మహామృధే
అకంపనస్తతస్తేషామ్
ఆదిత్య ఇవ తేజసా. 8

తస్య నిర్ధావమానస్య
సంరబ్ధస్య యుయుత్సయా
అకస్మాద్దైన్యమాగచ్ఛత్
హయానాం రథవాహినామ్. 9

వ్యస్ఫురన్నయనం చాఽస్య
సవ్యం యుద్ధాఽభినందినః

వివర్ణో ముఖవర్ణశ్చ
గద్గదశ్చాఽభవత్ స్వనః. 10

అభవత్ సుదినే చాఽపి
దుర్దినం రూక్షమారుతమ్
ఊచుః ఖగా మృగాః సర్వే
వాచః క్రూరా భయావహాః. 11

స సింహోపచితస్కంధః
శార్దూలసమవిక్రమః
తానుత్పాతాన్ అచింత్యైవ
నిర్జగామ రణాజిరమ్. 12

తదా నిర్గచ్ఛతస్తస్య
రక్షసః సహ రాక్షసైః
బభూవ సుమహాన్ నాదః
క్షోభయన్నివ సాగరమ్. 13

తేన శబ్దేన విత్రస్తా
వానరాణాం మహాచమూః
ద్రుమశైలప్రహరణా
యోద్ధుం సమవతిష్ఠత. 14

తేషాం యుద్ధం మహారౌద్రం
సంజజ్ఞే హరిరక్షసామ్
రామరావణయోరర్థే
సమభిత్యక్తజీవినామ్. 15

సర్వే హ్యతిబలాః శూరాః
సర్వే పర్వతసన్నిభాః
హరయో రాక్షసాశ్చైవ
పరస్పరజిఘాంసవః. 16

తేషాం వినర్దతాం శబ్దః
సంయుగేఽతితరస్వినామ్
శుశ్రువే సుమహాన్ క్రోధాత్
అన్యోన్యమ్ అభిగర్జతామ్. 17

రజశ్చారుణవర్ణాభం
సుభీమమ్ అభవద్భృశమ్
ఉద్ధూతం హరిరక్షోభిః
సంరురోధ దిశో దశ. 18

అన్యోన్యం రజసా తేన
కౌశేయోద్ధూతపాండునా
సంవృతాని చ భూతాని
దదృశుర్న రణాఽఽజిరే. 19

న ధ్వజా న పతాకా వా
వర్మ వా తురగోఽపి వా
ఆయుధం స్యందనమపి
దదృశే తేన రేణునా. 20

శబ్దశ్చ సుమహాం స్తేషాం
నర్దతామ్ అ భిధావతామ్
శ్రూయతే తుములే యుద్ధే
న రూపాణి చకాశిరే. 21

హరీనేవ సుసంక్రుద్ధా
హరయో జఘ్నురాహవే

రాక్షసాశ్చాపి రక్షాంసి
నిజఘ్నుస్తిమిరే తదా. 22

పరాంశ్చైవ వినిఘ్నంతః
స్వాంశ్చ వానరరాక్షసాః
రుధిరార్ద్రం తదా చక్రుః
మహీం పంకానులేపనామ్. 23

తతస్తు రుధిరౌఘేణ
సిక్తం వ్యపగతం రజః
శరీరశవసంకీర్ణా
బభూవ చ వసుంధరా. 24

ద్రుమశక్తిశిలాప్రాసైః
గదాపరిఘతోమరైః
హరయో రాక్షసాశ్చైవ
జఘ్నురన్యోన్యమోజసా. 25

బాహుభిః పరిఘాకారైః
యుధ్యంతః పర్వతోపమాః
హరయో భీమకర్మాణో
రాక్షసాన్ జఘ్నురాహవే. 26

రాక్షసాస్త్వపి సుసంక్రుద్ధో
ప్రాసతోమరపాణయః
కపీన్ నిజఘ్నిరే తత్ర
శస్త్రైః పరమదారుణైః. 27

అకంపనః సుసంక్రుద్ధో
రాక్షసానాం చమూపతిః
సంహర్షయతి తాన్ సర్వాన్
రాక్షసాన్ భీమవిక్రమాన్. 28

హరయస్త్వపి రక్షాంసి
మహాద్రుమమహాఽశ్మభిః
విదారయన్త్యభిక్రమ్య
శస్త్రాణ్యాఽఽచ్ఛిద్య వీర్యతః. 29

ఏతస్మిన్నంతరే వీరా
హరయః కుముదో నళః
మైందశ్చ ద్వివిదః క్రుద్ధాః
చక్రుర్వేగమ్ అనుత్తమమ్. 30

తే తు వృక్షైర్మహావేగా
రాక్షసానాం చమూ ముఖే
కదనం సుమహచ్చక్రుః
లీలయా హరియూథపాః
మమంథూ రాక్షసాన్ సర్వే
వానరా గణశో భృశమ్. 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచపంచాశస్సర్గః (55)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షట్పంచాశస్సర్గః (56)

అకంపనుని వధించిన హనుమంతుడు

తద్దృష్ట్వా సుమహత్ కర్మ
కృతం వానరసత్తమైః
క్రోధమ్ ఆహారయామాస
యుధి తీవ్రమ్ అకంపనః. 1

క్రోధమూర్ఛితరూపస్తు
ధూన్వన్ పరమకార్ముకమ్
దృష్ట్వా తు కర్మ శత్రూణాం
సారథిం వాక్యమబ్రవీత్. 2

తత్రైవ తావత్ త్వరితం
రథం ప్రాపయ సారథే
యత్రైతే బహవో ఘ్నంతి
సుబహూన్ రాక్షసాన్ రణే. 3

ఏతేఽత్ర బలవంతో హి
భీమకాయాశ్చ వానరాః
ద్రుమశైలప్రహరణాః
తిష్ఠంతి ప్రముఖే మమ. 4

ఏతాన్ నిహంతుమిచ్ఛామి
సమరశ్లాఘినో హ్యహమ్
ఏతైః ప్రమథితం సర్వం
దృశ్యతే రాక్షసం బలమ్. 5

తతః ప్రజవనాఽఽశ్వేన
రథేన రథినాం వరః
హరీన్ అభ్యహనత్ క్రోధాత్
శరజాలైరకంపనః. 6

న స్థాతుం వానరాః శేకుః
కింపునర్యోద్ధుమాహవే
అకంపనశరైర్భగ్నాః
సర్వ ఏవ విదుద్రువుః. 7

తాన్ మృత్యువశమాపన్నాన్
అకంపనవశం గతాన్
సమీక్ష్య హనుమాన్ జ్ఞాతీన్
ఉపతస్థే మహాబలః. 8

తం మహాప్లవగం దృష్ట్వా
సర్వే ప్లవగయూథపాః
సమేత్య సమరే వీరాః
సంప్రహృష్టాః పర్యవారయన్. 9

అవస్థితం హనూమంత
హి తే దృష్ట్వా హరియూథపాః
బభూవుర్బలవంతో హి
బలవంతమ్ సమాశ్రితాః. 10

అకంపనస్తు శైలాభం
హనూమంతమ్ అవస్థితమ్
మహేంద్ర ఇవ ధారాభిః
శరైరభివవర్ష హ. 11

అచింతయిత్వా బాణౌఘాన్
శరీరే పతితాన్ శితాన్
అకంపనవధార్థాయ
మనో దధ్రే మహాబలః. 12

స ప్రసహ్య మహాతేజా
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
అభిదుద్రావ తద్రక్షః
కంపయన్నివ మేదినీమ్. 13

తస్యాఽభినర్దమానస్య
దీప్యమానస్య తేజసా
బభూవ రూపం దుర్ధర్షం
దీప్యస్యేవ విభావసోః. 14

ఆత్మానమప్రహరణం
జ్ఞాత్వా క్రోధసమన్వితః
శైలముత్పాటయామాస
వేగేన హరిపుంగవః. 15

తం గృహీత్వా మహాశైలం
పాణినైకేన మారుతిః
స వినద్య మహానాదం
భ్రామయామాస వీర్యవాన్. 16

తతస్తమ్ అభిదుద్రావ
రాక్షసేంద్రమ్ అకంపనమ్
పురా హి నముచిం సంఖ్యే
వజ్రేణేవ పురందరః. 17

అకంపనస్తు తద్దృష్ట్వా
గిరిశృంగం సముద్యతమ్
దూరాదేవ మహాబాణైః
అర్ధచంద్రైర్వ్యదారయత్. 18

తత్పర్వతాఽగ్రమాకాశే
రక్షోబాణవిదారితమ్
విశీర్ణం పతితం దృష్ట్వా
హనూమాన్ క్రోధమూర్ఛితః. 19

సోఽశ్వకర్ణం సమాసాద్య
రోషదర్పాన్వితో హరిః
తూర్ణమ్ ఉత్పాటయామాస
మహాగిరి మివోచ్ఛ్రితమ్. 20

తం గృహీత్వా మహాస్కంధం
సోఽశ్వకర్ణం మహాద్యుతిః
ప్రహస్య పరయా ప్రీత్యా
భ్రామయామాస సంయుగే. 21

ప్రధావన్నూరువేగేన
ప్రభంజంస్తరసా ద్రుమాన్
హనూమాన్ పరమక్రుద్ధః
చరణైర్దారయత్ క్షితిమ్. 22

గజాంశ్చ సగజారోహాన్
సరథాన్ రథినస్తథా
జఘాన హనుమాన్ ధీమాన్
రాక్షసాంశ్చ పదాతిగాన్. 23

తమంతకమివ క్రుద్ధం
సమరే ప్రాణహారిణమ్
హనుమంతమ్ అభిప్రేక్ష్య
రాక్షసా విప్రదుద్రువుః. 24

తమాపతంతం సంక్రుద్ధం
రాక్షసానాం భయావహమ్
దదర్శాఽకంపనో వీరః
చుక్రోధ చ ననాద చ. 25

స చతుర్దశభిర్బాణైః
శితైర్దేహవిదారణైః
నిర్బిభేద హనూమంతం
మహావీర్యమ్ అకంపనః. 26

స తదా ప్రతివిద్ధస్తు
బహ్వీభిః శరవృష్టిభిః
హనూమాన్ దదృశే వీరః
ప్రరూఢ ఇవ సానుమాన్. 27

విరరాజ మహాకాయో
మహావీర్యో మహామనాః
పుష్పితాఽశోకసంకాశో
విధూమ ఇవ పావకః. 28

తతోఽన్యం వృక్షముత్పాట్య
కృత్వా వేగమ్ అనుత్తమమ్
శిరస్యభిజఘానాశు
రాక్షసేంద్రమ్ అకంపనమ్. 29

స వృక్షేణ హతస్తేన
సక్రోధేన మహాత్మనా
రాక్షసో వానరేంద్రేణ
పపాత చ మమార చ. 30

తం దృష్ట్వా నిహతం భూమౌ
రాక్షసేంద్రమ్ అకంపనమ్
వ్యథితా రాక్షసాః సర్వే
క్షితికంప ఇవ ద్రుమాః. 31

త్యక్తప్రహరణాః సర్వే
రాక్షసాస్తే పరాజితాః
లంకామ్ అభియయుస్త్రస్తా
వానరాస్తైరభిద్రుతాః 32

తే ముక్తకేశాః సంభ్రాంతా
భగ్నమానాః పరాజితాః
స్రవచ్ఛ్రమజలైరంగైః
శ్వసంతో విప్రదుద్రువుః. 33

అన్యోన్యం ప్రమమంథుస్తే
వివిశుర్నగరం భయాత్
పృష్ఠతస్తే సుసమ్మూఢాః
ప్రేక్షమాణా ముహుర్ముహుః. 34

తేషు లంకాం ప్రవిష్టేషు
రాక్షసేషు మహాబలాః
సమేత్య హరయః సర్వే
హనూమంతమ్ అపూజయన్. 35

సోఽపి ప్రహృష్టస్తాన్ సర్వాన్
హరీన్ ప్రత్యభిపూజయత్
హనూమాన్ సత్త్వసంపన్నో
యథార్హమ్ అనుకూలతః. 36

వినేదుశ్చ యథా ప్రాణం
హరయో జితకాశినః
చకర్షుశ్చ పునస్తత్ర
సప్రాణానపి రాక్షసాన్. 37

స వీరశోభామ్ అభజన్ మహాకపిః
సమేత్య రక్షాంసి నిహత్య మారుతిః
మహాఽసురం భీమ మమిత్రనాశనం
యథైవ విష్ణుర్బలినం చమూముఖే. 38

అపూజయన్ దేవగణా స్తదా కపిం
స్వయం చ రామోఽతిబలశ్చ లక్ష్మణః
తథైవ సుగ్రీవముఖాః ప్లవంగమా
విభీషణశ్చైవ మహాబలస్తథా. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షట్పంచాశస్సర్గః (56)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తపంచాశసర్గః (57)

రణరంగమున ప్రవేశించిన ప్రహస్తుడు

అకంపనవధం శ్రుత్వా
క్రుద్ధో వై రాక్షసేశ్వరః
కించిద్దీనముఖశ్చాపి
సచివాంస్తానుదైక్షత. 1

స తు ధ్యాత్వా ముహూర్తం తు
మంత్రిభిః సంవిచార్య చ
తతస్తు రావణః పూర్వ
దివసే రాక్షసాధిపః
పురీం పరియయౌ లంకాం
సర్వాన్ గుల్మాన్ అవేక్షితుమ్. 2

తాం రాక్షసగణైర్గుప్తాం
గుల్మైర్బహుభిరావృతామ్
దదర్శ నగరీం లంకాం
పతాకాధ్వజమాలినీమ్. 3

రుద్ధాం తు నగరీం దృష్ట్వా
రావణో రాక్షసేశ్వరః
ఉవాచాఽమర్షితః కాలే
ప్రహస్తం యుద్ధకోవిదమ్. 4

పురస్యోపనివిష్టస్య
సహసా పీడితస్య వా
నాఽన్యం యుద్ధాత్ ప్రపశ్యామి
మోక్షం యుద్ధవిశారద. 5

అహం వా కుంభకర్ణో వా
త్వం వా సేనాపతిర్మమ
ఇంద్రజిద్వా నికుంభో వా
వహేయుర్భారమీదృశమ్. 6

స త్వం బలమతః శీఘ్రమ్
ఆదాయ పరిగృహ్య చ
విజయాయాఽభినిర్యాహి
యత్ర సర్వే వనౌకసః. 7

నిర్యాణాదేవ తే నూనం
చపలా హరివాహినీ
నర్దతాం రాక్షసేంద్రాణాం
శ్రుత్వా నాదం ద్రవిష్యతి. 8

చపలా హ్యవినీతాశ్చ
చలచిత్తాశ్చ వానరాః
న సహిష్యంతి తే నాదం
సింహనాదమివ ద్విపాః. 9

విద్రుతే చ బలే తస్మిన్
రామః సౌమిత్రిణా సహ

అవశస్తే నిరాలంబః
ప్రహస్త వశమేష్యతి. 10

ఆపత్సంశయితా శ్రేయో
న తు నిస్సంశయీకృతా
ప్రతిలోమానులోమం వా
యద్వా నో మన్యసే హితమ్. 11

రావణేనైవ ముక్తస్తు
ప్రహస్తో వాహినీపతిః
రాక్షసేంద్రమ్ ఉవాచేదమ్
అసురేంద్రమివోశనా. 12

రాజన్ మంత్రితపూర్వం నః
కుశలైః సహ మంత్రిభిః
వివాదశ్చాపి నో వృత్తః
సమవేక్ష్య పరస్పరమ్. 13

ప్రదానేన తు సీతాయాః
శ్రేయో వ్యవసితం మయా
అప్రదానే పునర్యుద్ధం
దృష్టమేతత్ తథైవ నః. 14

సోఽహం దానైశ్చ మానైశ్చ
సతతం పూజితస్త్వయా
సాంత్వైశ్చ వివిధైః కాలే
కిం న కుర్యాం ప్రియం తవ. 15

న హి మే జీవితం రక్ష్యం
పుత్రదారధనాని వా
త్వం పశ్య మాం జుహూషంతం
త్వదర్థం జీవితం యుధి. 16

ఏవముక్త్వా తు భర్తారం
రావణం వాహినీపతిః
ఉవాచేదం బలాధ్యక్షాన్
ప్రహస్తః పురతః స్థితాన్. 17

సమానయత మే శీఘ్రం
రాక్షసానాం మహద్బలమ్. 18

మద్బాణాశనివేగేన
హతానాం తు చ రణాజిరే
అద్య తృప్యంతు మాంసాదాః
పక్షిణః కాననౌకసామ్. 19

ఇత్యుక్తాస్తే ప్రహస్తేన
బలాధ్యక్షాః కృతత్వరాః
బలముద్యోజయామాసుః
తస్మిన్ రాక్షసమందిరే. 20

సా బభూవ ముహూర్తేన
తిగ్మనానావిధాయుధైః
లంకా రాక్షసవీరైస్తైః
గజైరివ సమాకులా. 21

హుతాశనం తర్పయతాం
బ్రాహ్మణాంశ్చ నమస్యతామ్
ఆజ్యగంధప్రతివహః
సురభిర్మారుతో వవౌ. 22

స్రజశ్చ వివిధాకారా
జగృహుస్త్వభిమంత్రితాః

సంగ్రామసజ్జాః సంహృష్టా
ధారయన్ రాక్షసాస్తదా. 23

సధనుష్కాః కవచినో
వేగాదాప్లుత్య రాక్షసాః
రావణం ప్రేక్ష్య రాజానం
ప్రహస్తం పర్యవారయన్. 24

అథాఽఽమంత్ర్యచ రాజానం
భేరీమ్ ఆహత్య భైరవామ్
ఆరురోహ రథం దివ్యం
ప్రహస్తః సజ్జకల్పితమ్. 25

హయైర్మహాజవైర్యుక్తం
సమ్యక్ సూతసుసంయుతమ్
మహాజలదనిర్ఘోషం
సాక్షాచ్చంద్రార్కభాస్వరమ్. 26

ఉరగధ్వజదుర్ధర్షం
సువరూథం స్వపస్కరమ్
సువర్ణజాలసంయుక్తం
ప్రహసంతమివ శ్రియా. 27

తతస్తం రథమాస్థాయ
రావణాఽర్పితశాసనః
లంకాయా నిర్యయౌ తూర్ణం
బలేన మహతా వృతః. 28

తతో దుందుభినిర్ఘోషః
పర్జన్యనినదోపమః
వాదిత్రాణాం చ నినదః
పూరయన్నివ సాగరమ్
శుశ్రువే శంఖశబ్దశ్చ
ప్రయాతే వాహినీపతౌ. 29

నినదంతః స్వరాన్ ఘోరాన్
రాక్షసా జగ్మురగ్రతః
భీమరూపా మహాకాయాః
ప్రహస్తస్య పురస్సరాః. 30

నరాంతకః కుంభహనుః
మహానాదః సమున్నతః
ప్రహస్తసచివా హ్యేతే
నిర్యయుః పరివార్య తమ్. 31

వ్యూఢేనైవ స ఘోరేణ
పూర్వద్వారాత్ స నిర్యయౌ
గజయూథనికాశేన
బలేన మహతా వృతః. 32

సాగరప్రతిమౌఘేన
వృతస్తేన బలేన సః
ప్రహస్తో నిర్యయౌ తూర్ణం
కాలాంతకయమోపమః. 33

తస్య నిర్యాణ ఘోషేణ
రాక్షసానాం చ నర్దతామ్
లంకాయాం సర్వభూతాని
వినేదుర్వికృతైః స్వరైః. 34

వ్యభ్రమాకాశమావిశ్య
మాంసశోణితభోజనాః

మండలాన్యపసవ్యాని
ఖగాశ్చక్రూ రథం ప్రతి. 35

వమంత్య పావకజ్వాలాః
శివా ఘోరమ్ వవాశిరే
అంతరిక్షాత్ పపాతోల్కా
వాయుశ్చ పరుషో వవౌ. 36

అన్యోన్యమ్ అభిసంరబ్ధా
గ్రహాశ్చ న చకాశిరే. 37

మేఘాశ్చ ఖరనిర్ఘోషా
రథస్యోపరి రక్షసః
వవృషూ రుధిరం చాస్య
సిషిచుశ్చ పురస్సరాన్. 38

కేతుమూర్ధని గృధ్రోఽస్య
నిలీనో దక్షిణాముఖః
తుదన్నుభయతః పార్శ్వం
సమగ్రామ్ అహరత్ ప్రభామ్. 39

సారథేర్బహుశశ్చాస్య
సంగ్రామమ్ అవగాహతః
ప్రతోదో న్యపతద్ధస్తాత్
సూతస్య హయసాదినః. 40

నిర్యాణ శ్రీశ్చ యాఽస్యాసీత్
భాస్వరా చ వసుదుర్లభా
సా ననాశ ముహూర్తేన
సమే చ స్ఖలితా హయాః. 41

ప్రహస్తం త్వభినిర్యాంతం
ప్రఖ్యాత బలపౌరుషమ్
యుధి నానాప్రహరణా
కపిసేనాఽభ్యవర్తత. 42

అథ ఘోషః సుతుములో
హరీణాం సమజాయత
వృక్షాన్ ఆరుజతాం చైవ
గుర్వీరాగృహ్ణతాం శిలాః. 43

నదతాం రాక్షసానాం చ
వానరాణాం చ గర్జతామ్
ఉభే ప్రముదితే సైన్యే
రక్షోగణవనౌకసామ్. 44

వేగితానాం సమర్థానామ్
అన్యోన్యవధకాంక్షిణామ్
పరస్పరం చాఽఽహ్వయతాం
నినాదః శ్రూయతే మహాన్. 45

తతః ప్రహస్తః కపిరాజవాహినీమ్
అభిప్రతస్థే విజయాయ దుర్మతిః
వివృద్ధవేగాం చ వివేశ తాం చమూం
యథా ముమూర్షుః శలభో విభావసుమ్
46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తపంచాశసర్గః (57)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టపంచాశస్సర్గః (58)

నీలుని చేతిలో మరణించిన ప్రహస్తుడు

తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతం
దృష్ట్వా భీమపరాక్రమమ్
ఉవాచ సస్మితం రామో
విభీషణమరిందమః. 1

క ఏష సుమహాకాయో
బలేన మహతా వృతః
ఆచక్ష్వ మే మహాబాహో
వీర్యవంతం నిశాచరమ్. 2

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
ప్రత్యువాచ విభీషణః. 3

ఏష సేనాపతిస్తస్య
ప్రహస్తో నామ రాక్షసః
లంకాయాం రాక్షసేంద్రస్య
త్రిభాగబలసంవృతః
వీర్యవాన్ అస్త్రవిచ్ఛూరః
ప్రఖ్యాతశ్చ పరాక్రమే. 4

తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతం
భీమం భీమపరాక్రమమ్
గర్జంతం సుమహాకాయం
రాక్షసైరభిసంవృతమ్. 5

దదర్శ మహతీ సేనా
వానరాణాం బలీయసామ్
అతిసంజాతరోషాణాం
ప్రహస్తమ్ అభిగర్జతామ్. 6

ఖడ్గశక్త్య్ఋష్టిబాణాశ్చ
శూలాని ముసలాని చ
గదాశ్చ పరిఘాః ప్రాసా
వివిధాశ్చ పరశ్వధాః. 7

ధనూంషి చ విచిత్రాణి
రాక్షసానాం జయైషిణామ్
ప్రగృహీతాన్యశోభంత
వానరాన్ అభిధావతామ్. 8

జగృహుః పాదపాంశ్చాఽపి
పుష్పితాన్ వానరర్షభాః
శిలాశ్చ విపులా దీర్ఘా
యోద్ధుకామాః ప్లవంగమాః. 9

తేషామ్ అన్యోన్యమాసాద్య
సంగ్రామః సుమహాన్ అభూత్
బహూనామ్ అశ్మవృష్టించ
శరవృష్టిం చ వర్షతామ్. 10

బహవో రాక్షసా యుద్ధే
బహూన్ వానరయూథపాన్
వానరా రాక్షసాంశ్చాపి
నిజఘ్నుర్బహవో బహూన్. 11

శూలైః ప్రమథితాః కేచిత్
కేచిచ్చ పరమాయుధైః
పరిఘైరాహతాః కేచిత్
కేచిచ్ఛిన్నాః పరశ్వథైః. 12

నిరుచ్ఛ్వాసాః కృతాః
కేచిత్ పతితా ధరణీతలే
విభిన్నహృదయాః కేచిత్
ఇషుసంధానసందితాః. 13

కేచిద్ద్విధాకృతాః ఖడ్గైః
స్ఫురంతః పతితా భువి
వానరా రాక్షసైః శూలైః
పార్శ్వతశ్చాఽ వదారితాః. 14

వానరైశ్చాఽ పి సంక్రుద్ధై
రాక్షసౌఘాః సమంతతః
పాదపైర్గిరిశృంగైశ్చ
సంపిష్టా వసుధాతలే. 15

వజ్రస్పర్శతలైర్హస్తైః
ముష్టిభిశ్చ హతాభృశమ్
వేముః శోణితమాస్యేభ్యో
విశీర్ణదశనేక్షణః. 16

ఆర్తస్వనం చ స్వనతాం
సింహనాదం చ నర్దతామ్
బభూవ తుములః శబ్దో
హరీణాం రక్షసాం యుధి. 17

వానరా రాక్షసాః క్రుద్ధా
వీరమార్గమ్ అనువ్రతాః
వివృత్తనయనాః క్రూరాః
చక్రుః కర్మాణ్యభీతవత్. 18

నరాంతకః కుంభహనుః
మహానాదః సమున్నతః
ఏతే ప్రహస్తసచివాః
సర్వే జఘ్నుర్వనౌకసః. 19

తేషామ్ ఆపతతాం శీఘ్రం
నిఘ్నతాం చాపి వానరాన్
ద్వివిదో గిరిశృంగేణ
జఘానైకం నరాంతకమ్. 20

దుర్ముఖః పునరుత్థాయ
కపిః స విపులద్రుమమ్
రాక్షసం క్షిప్రహస్తస్తు
సమున్నతమపోథయత్. 21

జాంబవాంస్తు సుసంక్రుద్ధః
ప్రగృహ్య మహతీం శిలామ్
పాతయామాస తేజస్వీ
మహానాదస్య వక్షసి. 22

అథ కుంభహనుస్తత్ర
తారేణాఽఽసాద్య వీర్యవాన్
వృక్షేణాఽభిహతో మూర్ధ్ని
ప్రాణాన్ సంత్యాజయద్రణే. 23

అమృష్యమాణస్తత్కర్మ
ప్రహస్తో రథమాస్థితః
చకార కదనం ఘోరం
ధనుష్పాణిర్వనౌకసామ్. 24

ఆవర్త ఇవ సంజజ్ఞే
ఉభయోః సేనయోస్తదా
క్షుభితస్యాఽప్రమేయస్య
సాగరస్యేవ నిస్వనః. 25

మహతా హి శరౌఘేణ
ప్రహస్తో యుద్ధకోవిదః
అర్దయామాస సంక్రుద్ధో
వానరాన్ పరమాహవే. 26

వానరాణాం శరీరైశ్చ
రాక్షసానాం చ మేదినీ
బభూవ నిచితా ఘోరా
పతితైరివ పర్వతైః. 27

సా మహీ రుధిరౌఘేణ
ప్రచ్ఛన్నా సంప్రకాశతే
సంఛన్నా మాధవే మాసి
పలాశైరివ పుష్పితైః. 28

హతవీరౌఘవప్రాం తు
భగ్నాయుధమహాద్రుమామ్
శోణితౌఘమహాతోయాం
యమసాగరగామినీమ్. 29

యకృత్ప్లీహమహాపంకాం
వినికీర్ణాంత్రశైవలామ్
భిన్నకాయశిరోమీనామ్
అంగవయవశాద్వలామ్. 30

గృధ్రహంసగణాఽఽకీర్ణాం
కంకసారససేవితామ్
మేదః ఫేనసమాకీర్ణామ్
ఆర్తస్తనితనిస్వనామ్
తాం కాపురుషదుస్తారాం
యుద్ధభూమిమయీం నదీమ్. 31

నదీమివ ఘనాపాయే
హంససారససేవితామ్
రాక్షసాః కపిముఖ్యాశ్చ
తేరుస్తాం దుస్తరాం నదీమ్. 32

యథా పద్మరజోధ్వస్తాం
నళినీం గజయూథపాః. 33

తతః సృజంతం బాణౌఘాన్
ప్రహస్తం స్యందనే స్థితమ్
దదర్శ తరసా నీలో
వినిఘ్నంతం ప్లవంగమాన్. 34

ఉద్ధూత ఇవ వాయుః
ఖే మహదభ్రబలం బలాత్
సమీక్ష్యాఽఽభిద్రుతం యుద్ధే
ప్రహస్తో వాహినీపతిః
రథేనాఽఽదిత్యవర్ణేన
నీలమేవాభిదుద్రువే. 35

సధనుర్ధ్వనినాం శ్రేష్ఠో
వికృష్య పరమాహవే
నీలాయ వ్యసృజద్బాణాన్
ప్రహస్తో వాహినీపతిః. 36

తే ప్రాప్య విశిఖా నీలం
వినిర్భిద్య సమాహితాః
మహీం జగ్ముర్మహావేగా
రుషితా ఇవ పన్నగాః. 37

నీలః శరైరభిహతో
నిశితైర్జ్వలనోపమైః
స తం పరమదుర్ధర్షమ్
ఆపతంతం మహాకపిః. 38

ప్రహస్తం తాడయామాస
వృక్షమ్ ఉత్పాట్య వీర్యవాన్. 39

స తేనాఽఽభిహతః క్రుద్ధో
నదన్ రాక్షసపుంగవః
వవర్ష శరవర్షాణి
ప్లవంగానాం చమూపతౌ. 40

తస్య బాణగణాన్ ఘోరాన్
రాక్షసస్య మహాబలః
అపారయన్ వారయితుం
ప్రత్యగృహ్ణాన్నిమీలితః. 41

యథైవ గోవృషో వర్షం
శారదం శీఘ్రమాగతమ్
ఏవమేవ ప్రహస్తస్య
శరవర్షం దురాసదమ్
నిమీలితాక్షః సహసా
నీలః సేహే సుదారుణమ్. 42

రోషితః శరవర్షేణ
సాలేన మహతా మహాన్
ప్రజఘాన హయాన్ నీలః
ప్రహస్తస్య మనోజవాన్. 43

తతః స చాపమ్ ఉద్గృహ్య
ప్రహస్తస్య మహాబలః
బభంజ తరసా నీలో
ననాద చ పునః పునః. 44

విధనుస్తు కృతస్తేన
ప్రహస్తో వాహినీపతిః
ప్రగృహ్య ముసలం ఘోరం
స్యందనాదవపుప్లువే. 45

తావుభౌ వాహినీముఖ్యౌ
జాతవైరౌ తరస్వినౌ

స్థితౌ క్షతజదిగ్ధాంగౌ
ప్రభిన్నావివ కుంజరౌ. 46

ఉల్లిఖంతౌ సుతీక్ష్ణాభిః
దంష్ట్రాభిరితరేతరమ్
సింహశార్దూలసదృశౌ
సింహశార్దూలచేష్టితౌ. 47

విక్రాంతవిజయౌ వీరౌ
సమరేష్వనివర్తినౌ
కాంక్షమాణౌ యశః ప్రాప్తుం
వృత్రవాసవయోః సమౌ. 48

ఆజఘాన తదా నీలం
లలాటే ముసలేన సః
ప్రహస్తః పరమాయత్తః
తస్య సుస్రావ శోణితమ్. 49

తతః శోణితదిగ్ధాంగః
ప్రగృహ్య సుమహాతరుమ్
ప్రహస్తస్యోరపి క్రుద్ధో
విససర్జ మహాకపిః. 50

తమచింత్యప్రహారం స
ప్రగృహ్య ముసలం మహత్
అభిదుద్రావ బలినం
బలీ నీలం ప్లవంగమమ్. 51

తముగ్రవేగం సంరబ్ధమ్
ఆపతంతం మహాకపిః
తతః సంప్రేక్ష్య జగ్రాహ
మహావేగో మహాశిలామ్. 52

తస్య యుద్ధాఽభికామస్య
మృథే ముసలయోధినః
ప్రహస్తస్య శిలాం నీలో
మూర్ధ్ని తూర్ణమ్ అపాతయత్. 53

సా తేన కపిముఖ్యేన
విముక్తా మహతీ శిలా
బిభేద బహుధా ఘోరా
ప్రహస్తస్య శిరస్తదా. 54

స గతాసుర్గతశ్రీకో
గతసత్త్వో గతేంద్రియః
పపాత సహసా భూమౌ
ఛిన్నమూల ఇవ ద్రుమః. 55

ప్రభిన్నశిరసస్తస్య
బహు సుస్రావశోణితమ్
శరీరాదపి సుస్రావ
గిరేః ప్రస్రవణం యథా. 56

హతే ప్రహస్తే నీలేన
తదకంప్యం మహద్బలమ్
రక్షసామ్ అప్రహృష్టానాం
లంకామ్ అభిజగామ హ. 57

న శేకుః సమరే స్థాతుం
నిహతే వాహినీపతౌ

సేతుబంధం సమాసాద్య
వికీర్ణం సలిలం యథా. 58

ప్రాప్తాః శోకాఽర్ణవం తీవ్రం
నిస్సంజ్ఞా ఇవ తేఽభవన్. 59

హతే తస్మింశ్చమూముఖ్యే
రాక్షసస్తే నిరుద్యమాః
రక్షఃపతిగృహం గత్వా
ధ్యానమూకత్వమాస్థితాః

తతస్తు నీలో విజయీ మహాబలః
ప్రశస్యమానః స్వకృతేన కర్మణా
సమేత్య రామేణ సలక్ష్మణేన
ప్రహృష్టరూపస్తు బభూవ యూథపః. 60

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టపంచాశస్సర్గః (58)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనషష్టితమస్సర్గః (59)

శ్రీరామునిచే పరాభవమునొందిన రావణుడు

తస్మిన్ హతే రాక్షససైన్యపాలే
ప్లవంగమానామ్ ఋషభేణ యుద్ధే
భీమాయుధం సాగరతుల్యవేగం
విదుద్రువే రాక్షసరాజసైన్యమ్. 1

గత్వాఽథ రక్షోఽధిపతేః శశంసుః
సేనాపతిం పావకసూనుశస్తమ్
తచ్చాపి తేషాం వచనం నిశమ్య
రక్షోఽధిపః క్రోధవశం జగామ. 2

సంఖ్యే ప్రహస్తం నిహతం నిశమ్య
శోకార్దితః క్రోధపరీతచేతాః
ఉవాచ తాన్ నైర్రుతయోధముఖ్యాన్ 3
ఇంద్రో యథాచాఽమరయోధముఖ్యాన్

నాఽవజ్ఞా రిపవే కార్యా
యైరింద్రబలసూదనః
సూదితః సైన్యపాలో మే
సానుయాత్రః సకుంజరః. 4

సోఽహం రిపువినాశాయ
విజయాయాఽవిచారయన్
స్వయమేవ గమిష్యామి
రణశీర్షం తదద్భుతమ్. 5

అద్య తద్వానరానీకం
రామం చ సహలక్ష్మణమ్
నిర్దహిష్యామి బాణౌఘైః
వనం దీప్తైరివాగ్నిభిః
అద్యసంతర్పయిష్యామి
పృథివీం కపిశోణితైః. 6

స ఏవముక్త్వా జ్వలనప్రకాశం
రథం తురంగోత్తమరాజయుక్తమ్
ప్రకాశమానం వపుషా జ్వలంతం
సమారురోహాఽమరరాజశత్రుః. 7

స శంఖభేరీపణవప్రణాదైః
ఆస్ఫోటితక్ష్వేళితసింహనాదైః
పుణ్యైః స్తవైశ్చాప్యభిపూజ్యమానః
తదా యయౌ రాక్షసరాజముఖ్యః. 8

స శైలజీమూతనికాశ రూపైః
మాంసాదనైః పావకదీప్తనేత్రైః
బభౌ వృతో రాక్షసరాజముఖ్యో
భూతైర్వృతో రుద్ర ఇవాసురేశ్వరః. 9

తతో నగర్యాః సహసా మహౌజా
నిష్క్రమ్య తద్వానరసైన్యముగ్రమ్

మహార్ణవాభ్రస్తనితం దదర్శ
సమ్ముద్యతం పాదపశైలహస్తమ్. 10

తద్రాక్షసానీకమతిప్రచండమ్
ఆలోక్య రామో భుజగేంద్రబాహుః
విభీషణం శస్త్రభృతాం వరిష్ఠమ్
ఉవాచ సేనాఽనుగతః పృథుశ్రీః. 11

నానాపతాకాధ్వజశస్త్రజుష్టం
ప్రాసాఽసిశూలాయుధశస్త్రజుష్టమ్
సైన్యం గజేంద్రోపమనాగజుష్టం
కస్యేదమక్షోభ్యమభీరుజుష్టమ్. 12

తతస్తు రామస్య నిశమ్య వాక్యం
విభీషణః శక్రసమానవీర్యః
శశంస రామస్య బలప్రవేకం
మహాత్మనాం రాక్షసపుంగవానామ్. 13

యోఽసౌ గజస్కంధగతో మహాత్మా
నవోదితాఽర్కోపమతామ్రవక్త్రః
ప్రకంపయన్నాగశిరోఽభ్యుపైతి
హ్యకంపనం త్వేనమవేహి రాజన్. 14

యోఽసౌ రథస్థో మృగరాజకేతు
ర్ధూన్వన్ ధనుః శక్రధనుఃప్రకాశమ్
కరీవ భాత్యుగ్రవివృత్తదంష్ట్రః
స ఇంద్రజిన్నామ వరప్రధానః. 15

యశ్చైష వింధ్యాస్తమహేంద్రకల్పో
ధన్వీ రథస్థోఽతిరథోఽతివీరః
విస్ఫారయన్ చాపమతుల్యమానం
నామ్నాతికాయోఽతివివృద్ధకాయః. 16

యోఽసౌ నవార్కోదితతామ్రచక్షుః
ఆరుహ్య ఘంటానినదప్రణాదమ్
గజం ఖరం గర్జతి వై మహాత్మా
మహోదరో నామ స ఏష వీరః. 17

యోఽసౌహయం కాంచనచిత్రభాండమ్
ఆరుహ్య సంధ్యాభ్రగిరిప్రకాశమ్
ప్రాసం సముద్యమ్య మరీచినద్ధం
పిశాచ ఏషోఽశనితుల్యవేగః. 18

యశ్చైష శూలం నిశితం ప్రగృహ్య
విద్యుత్ప్రభం కింకరవజ్రవేగమ్
వృషేంద్రమాస్థాయ గిరిప్రకాశమ్
ఆయాతి యోఽసౌ త్రిశిరా యశస్వీ. 19

అసౌ చ జీమూతనికాశ రూపః
కుంభః పృథువ్యూఢసుజాతవక్షాః
సమాహితః పన్నగరాజకేతుః
విస్ఫారయన్ భాతి ధనుర్విధూన్వన్. 20

యశ్చైష జాంబూనదవజ్రజుష్టం
దీప్తం సధూమం పరిఘం ప్రగృహ్య
ఆయాతి రక్షోబలకేతుభూతః
త్వసౌ నికుంభోఽద్భుతఘోరకర్మా. 21

యశ్చైష చాపాఽసిశరౌఘజుష్టం
పతాకినం పావకదీప్తరూపమ్

రథం సమాస్థాయ విభాత్యుదగ్రో
నరాంతకోఽసౌ నగశృంగయోధీ. 22

యశ్చైష నానావిధఘోరరూపైః
వ్యాఘ్రోష్ట్రనాగేంద్రమృగాశ్వవక్త్రైః
భూతైర్వృతో భాతి వివృత్తనేత్రైః
సోఽసౌ సురాణామపి దర్పహంతా. 23

యత్రైతదిందుప్రతిమం విభాతి
చ్ఛత్రం సితం సూక్ష్మశలాక మగ్ర్యమ్
అత్రైష రక్షోధిపతిర్మహాత్మా
భూతైర్వృతో రుద్ర ఇవాఽవభాతి. 24

అసౌ కిరీటీ చలకుండలాస్యో
నగేంద్ర వింధ్యోపమభీమకాయః
మహేంద్రవైవస్వతదర్పహంతా
రక్షోధిపః సూర్య ఇవాఽవభాతి. 25

ప్రత్యువాచ తతో రామో
విభీషణమరిందమమ్
అహో దీప్తో మహాతేజా
రావణో రాక్షసేశ్వరః. 26

ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రేక్ష్యో
రశ్మిభిర్భాతి రావణః
సువ్యక్తం లక్షయే హ్యస్య
రూపం తేజః సమావృతమ్. 27

దేవదానవవీరాణాం
వపుర్నైవంవిధం భవేత్
యాదృశం రాక్షసేంద్రస్య
వపురేతత్ ప్రకాశతే. 28

సర్వే పర్వతసంకాశాః
సర్వే పర్వతయోధినః
సర్వే దీప్తాయుధధరా
యోధాశ్చాస్య మహౌజసః. 29

భాతి రాక్షసరాజోఽసౌ
ప్రదీప్తైర్భీమవిక్రమైః
భూతైః పరివృతస్తీక్ష్ణైః
దేహవద్భిరివాంతకః. 30

దిష్ట్యాఽయమద్య పాపాత్మా
మమ దృష్టిపథం గతః
అద్య క్రోధం విమోక్ష్యామి
సీతాహరణసంభవమ్. 31

ఏవముక్త్వా తతో రామో
ధనురాదాయ వీర్యవాన్
లక్ష్మణానుచరస్తస్థౌ
సముద్ధృత్య శరోత్తమమ్. 32

తతః స రక్షోఽధిపతిర్మహాత్మా
రక్షాంసి తాన్యాహ మహాబలాని
ద్వారేషు చర్యాగృహగోపురేషు
సునిర్వృతాస్తిష్ఠత నిర్విశంకాః. 33

ఇహాఽఽగతం మాం సహితం భవద్భిః
వనౌకసశ్ఛిద్రమిదం విదిత్వా

శూన్యాం పురీం దుష్ప్రసహాం ప్రమథ్య
ప్రధర్షయేయుః సహసా సమేతాః. 34

విసర్జయిత్వా సహితాంస్తతస్తాన్
గతేషు రక్షస్సు యథానియోగమ్
వ్యదారయద్వానరసాగరౌఘం
మహార్ఝషః పూర్మమివార్ణవౌఘమ్. 35

తమాపతంతం సహసా సమీక్ష్య
దీప్తేషుచాపం యుధి రాక్షసేంద్రమ్
మహత్సముత్పాట్య మహీధరాగ్రం
దుద్రావ రక్షోఽధిపతిం హరీశః. 36

తచ్ఛైలశృంగం బహువృక్షసానుం
ప్రగృహ్య చిక్షేప నిశాచరాయ
తమాపతంతం సహసా సమీక్ష్య
బిభేద బాణైస్తపనీయపుంఖైః. 37

తస్మిన్ ప్రవృద్ధోత్తమసానువృక్షే
శృంగే వికీర్ణే పతితే పృథివ్యామ్
మహాహికల్పం శరమంతకాభం
సమాదదే రాక్షసలోకనాథః. 38

స తం గృహీత్వాఽనిలతుల్యవేగం
సవిస్ఫులింగజ్వలనప్రకాశమ్
బాణం మహేంద్రాశనితుల్యవేగం
చిక్షేప సుగ్రీవవధాయ రుష్టః. 39

స సాయకో రావణబాహుముక్తః
శక్రాశనిప్రఖ్యవపుః శితాగ్రః
సుగ్రీవ మాసాద్య బిభేద వేగాత్
గుహేరితా క్రౌంచమివోగ్రశక్తిః. 40

స సాయకాఽఽర్తో విపరీతచేతాః
కూజన్ పృథివ్యాం నిపపాత వీరః
తం ప్రేక్ష్య భూమౌ పతితం విసంజ్ఞం
నేదుః ప్రహృష్టా యుధి యాతుధానాః41

తతో గవాక్షో గవయః సుదంష్ట్రః
తథర్షభో జ్యోతిముఖో నభశ్చ
శైలాన్ సముద్యమ్య వివృద్ధకాయాః
ప్రదుద్రువు స్తం ప్రతి రాక్షసేంద్రమ్. 42

తేషాం ప్రహారాన్ స చకార మేఘాన్
రక్షోఽధిపో బాణగణైః శితాగ్రైః
తాన్ వానరేంద్రానపి బాణజాలైః
బిభేద జాంబూనదచిత్రపుంఖైః. 43

తే వానరేంద్రాస్త్రిదశాఽరిబాణైః
భిన్నా నిపేతుర్భువి భీమకాయాః
తతస్తు తద్వానరసైన్య ముగ్రం
ప్రచ్ఛాదయామాస స బాణజాలైః. 44

తే వధ్యమానాః పతితాః ప్రవీరా
నానద్యమానా భయశల్యవిద్ధాః
శాఖామృగా రావణసాయకాఽఽర్తాః
జగ్ముః శరణ్యం శరణం స్మ రామమ్. 45

తతో మహాత్మా స ధనుర్ధనుష్మాన్
ఆదాయ రామః సహసా జగామ

తం లక్ష్మణః ప్రాంజలిరభ్యుపేత్య
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థయుక్తమ్. 46

కామమార్యః సుపర్యాప్తో
వధాయాస్య దురాత్మనః
విధమిష్యా మ్యహం నీచమ్
అనుజానీహి మాం ప్రభో. 47

తమబ్రవీన్మహాతేజా
రామః సత్యపరాక్రమః. 48

గచ్ఛ యత్నపరశ్చాపి
భవ లక్ష్మణ సంయుగే
రావణో హి మహావీర్యో
రణేఽద్భుతపరాక్రమః
త్రైలోక్యేనాపి సంక్రుద్ధో
దుష్ప్రసహ్యో న సంశయః. 49

తస్య చ్ఛిద్రాణి మార్గస్య
స్వచ్ఛిద్రాణి చ లక్షయ
చక్షుషా ధనుషా యత్నాత్
రక్షాఽఽత్మానం సమాహితః. 50

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
పరిష్వజ్యాఽభిపూజ్య చ
అభివాద్య తతో రామం
యయౌ సౌమిత్రిరాహవమ్. 51

స రావణం వారణహస్తబాహుః
దదర్శ దీప్తోద్యతభీమచాపమ్
ప్రచ్ఛాదయంతం శరవృష్టిజాలైః
తాన్ వానరాన్ భిన్నవికీర్ణదేహాన్. 52

తమాలోక్య మహాతేజా
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
నివార్య శరజాలాని
ప్రదుద్రావ స రావణమ్. 53

రథం తస్య సమాసాద్య
భుజమ్ ఉద్యమ్య దక్షిణమ్
త్రాసయన్ రావణం ధీమాన్
హనూమాన్ వాక్యమబ్రవీత్. 54

దేవదానవగంధర్వైః
యక్షైశ్చ సహ రాక్షసైః
అవధ్యత్వం త్వయా ప్రాప్తం
వానరేభ్యస్తు తే భయమ్. 55

ఏష మే దక్షిణో బాహుః
పంచశాఖః సముద్యతః
విధమిష్యతి తే దేహాత్
భూతాత్మానం చిరోషితమ్. 56

శ్రుత్వా హనూమతో వాక్యం
రావణో భీమవిక్రమః
సంరక్తనయనః క్రోధాత్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 57

క్షిప్రం ప్రహర నిశ్శంకం
స్థిరాం కీర్తిమ్ ఆవాప్నుహి

తతస్త్వాం జ్ఞాతవిక్రాంతం
నాశయిష్యామి వానర. 58

రావణస్య వచః శ్రుత్వా
వాయుసూనుర్వచోఽబ్రవీత్
ప్రహృతం హి మయా పూర్వమ్
అక్షం స్మర సుతం తవ. 59

ఏవముక్తో మహాతేజా
రావణో రాక్షసేశ్వరః
ఆజఘానాఽనిలసుతం
తలేనోరసి వీర్యవాన్. 60

స తలాభిహతస్తేన
చచాల చ ముహుర్ముహుః
స్థిత్వా ముహూర్తం తేజస్వీ
స్థైర్యం కృత్వా మహామతిః
ఆజఘానాఽభిసంక్రుద్ధః
తలేనైవాఽమరద్విషమ్. 61

తతస్తలేనాభిహతో
వానరేణ మహాత్మనా
దశగ్రీవః సమాధూతో
యథా భూమిచలేఽచలః. 62

సంగ్రామే తం తథా దృష్ట్వా
రావణం తలతాడితమ్
ఋషయో వానరాః సిద్ధా
నేదుర్దేవాః సహాసురైః 63

అథాఽఽశ్వాస్య మహాతేజా
రావణో వాక్యమబ్రవీత్. 64

సాధు వానర వీర్యేణ
శ్లాఘనీయోఽసి మే రిపుః
రావణేనైవముక్తస్తు
మారుతిర్వాక్యమబ్రవీత్. 65

ధిగస్తు మమ వీర్యేణ
యస్త్వం జీవసి రావణ
సకృత్తు ప్రహరేదానీం
దుర్బుద్ధే కిం వికత్థసే
తతస్త్వాం మామకో ముష్టిః
నయిష్యతి యమక్షయమ్. 66

తతో మారుతివాక్యేన
క్రోధస్తస్య తదాఽజ్వలత్. 67

సంరక్తనయనో యత్నాన్
ముష్టిమ్ ఉద్యమ్య దక్షిణమ్
పాతయామాస వేగేన
వానరోరసి వీర్యవాన్. 68

హనూమాన్ వక్షసి వ్యూఢే
సంచచాల హతః పునః. 69

విహ్వలం తం తదా దృష్ట్వా
హనూమంతం మహాబలమ్
రథేనాఽతిరథః శీఘ్రం
నీలం ప్రతి సమభ్యగాత్. 70

రాక్షసానామ్ అధిపతిః
దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్
పన్నగప్రతిమైర్భీమైః
పరమర్మాऽతిభేదిభిః
శరైరాదీపయామాస
నీలం హరిచమూపతిమ్. 71

స శరౌఘసమాయస్తో
నీలః కపిచమూపతిః
కరేణైకేన శైలాగ్రం
రక్షోऽధిపతయేऽసృజత్. 72

హనూమానపి తేజస్వీ
సమాశ్వస్తో మహామనాః
విప్రేక్షమాణో యుద్ధేప్సుః
సరోషమ్ ఇదమబ్రవీత్. 73

నీలేన సహ సంయుక్తం
రావణం రాక్షసేశ్వరమ్
అన్యేన యుధ్యమానస్య
న యుక్తమ్ అభిధావనమ్. 74

రావణోऽపి మహాతేజాః
తచ్ఛృంగం సప్తభిః శరైః
ఆజఘాన సుతీక్ష్ణాగ్రైః
తద్వికీర్ణం పపాత హ. 75

తద్వికీర్ణం గిరేః శృంగం
దృష్ట్వా హరిచమూపతిః
కాలాగ్నిరివ జజ్వాల
క్రోధేన పరవీరహా. 76

సోऽశ్వకర్ణాన్ ధవాన్ సాలాన్
చూతాంశ్చాపి సుపుష్పితాన్
అన్యాంశ్చ వివిధాన్ వృక్షాన్
నీలశ్చిక్షేప సంయుగే. 77

స తాన్ వృక్షాన్ సమాసాద్య
ప్రతిచిచ్ఛేద రావణః
అభ్యవర్షత్ సుఘోరేణ
శరవర్షేణ పావకిమ్. 78

అభివృష్టః శరౌఘేణ
మేఘేనేవ మహాచలః
హ్రస్వం కృత్వా తదా రూపం
ధ్వజాగ్రే నిపపాత హ. 79

పావకాऽऽత్మజమాలోక్య
ధ్వజాగ్రే సమవస్థితమ్
జజ్వాల రావణః క్రోధాత్
తతో నీలో ననాద హ. 80

ధ్వజాగ్రే ధనుషశ్చాగ్రే
కిరీటాగ్రే చ తం హరిమ్
లక్ష్మణోऽథ హనూమాంశ్చ
దృష్ట్వా రామశ్చ విస్మితాః. 81

రావణోऽపి మహాతేజాః
కపిలాఘవవిస్మితః

అస్త్రమ్ ఆహారయామాస
దీప్తమాగ్నేయమద్భుతమ్. 82

తతస్తే చుక్రుశుర్హృష్టా
లబ్ధలక్షాః ప్లవంగమాః
నీలలాఘవసంభ్రాంతం
దృష్ట్వా రావణమాహవే. 83

వానరాణాం చ నాదేన
సంరబ్ధో రావణస్తదా
సంభ్రమావిష్టహృదయో
న కించిత్ ప్రత్యపద్యత. 84

ఆగ్నేయేనాఽథ సంయుక్తం
గృహీత్వా రావణః శరమ్
ధ్వజశీర్షస్థితం నీలమ్
ఉదైక్షత నిశాచరః
తతోఽబ్రవీన్మహాతేజా
రావణో రాక్షసేశ్వరః. 85

కపే లాఘవయుక్తోఽసి
మాయయా పరయాఽనయా
జీవితం ఖలు రక్షస్వ
యది శక్నోషి వానర. 86

తాని తాన్యాత్మరూపాణి
సృజసి త్వమనేకశః. 87

తథాఽపి త్వాం మయా యుక్తః
సాయకోఽస్త్రప్రయోజితః
జీవితం పరిరక్షంతం
జీవితాద్భ్రంశయిష్యతి. 88

ఏవముక్త్వా మహాబాహూ
రావణో రాక్షసేశ్వరః
సంధాయ బాణమస్త్రేణ
చమూపతిమతాడయత్. 89

సోఽస్త్రయుక్తేన బాణేన
నీలో వక్షసి తాడితః
నిర్దహ్యమానః సహసా
నిపపాత మహీతలే. 90

పితృమాహాత్మ్య సంయోగాత్
ఆత్మనశ్చాఽపి తేజసా
జానుభ్యామ్ అపతద్భూమౌ
న చ ప్రాణైర్వ్యయుజ్యత. 91

విసంజ్ఞం వానరం దృష్ట్వా
దశగ్రీవో రణోత్సుకః
రథేనాఽంబుదనాదేన
సౌమిత్రిమ్ అభిదుద్రువే. 92

ఆసాద్య రణమధ్యే తు
వారయిత్వా స్థితో జ్వలన్
ధనుర్విష్ఫారయామాస
కంపయన్నివ మేదినీమ్. 93

తమాహ సౌమిత్రి రదీనసత్త్వ
విష్ఫారయంతం ధనురప్రమేయమ్

అభ్యేహి మామేవ నిశాచరేంద్ర
న వానరాంస్త్వం ప్రతి యోద్ధుమర్హసి 94

స తస్య వాక్యం పరిపూర్ణఘోషం
జ్యాశబ్దముగ్రం చ నిశమ్య రాజా
ఆసాద్య సౌమిత్రిమవస్థితం తం
కోపాన్వితో వాక్యమువాచ రక్షః. 95

దిష్ట్యాఽసి మే రాఘవ దృష్టిమార్గం
ప్రాప్తోంఽతగామీ విపరీతబుద్ధిః
అస్మిన్ క్షణే యాస్యసి మృత్యుదేశం
సంసాద్యమానో మమ బాణజాలైః. 96

తమాహ సౌమిత్రిరవిస్మయానో
గర్జంతముద్వృత్తసితాగ్రదంష్ట్రమ్
రాజన్ న గర్జంతి మహాప్రభావా
వికత్థసే పాపకృతాం వరిష్ఠ. 97

జానామి వీర్యం తవ రాక్షసేంద్ర
బలం ప్రతాపం చ పరాక్రమం చ
అవస్థితోఽహం శరచాపపాణిః
ఆగచ్ఛ కిం మోఘవికత్థనేన. 98

స ఏవ ముక్తః కుపితః ససర్జ
రక్షోఽధిపః సప్తశరాన్ సుపుంఖాన్
తాన్ లక్ష్మణః కాంచనచిత్రపుంఖైః
చిచ్ఛేద బాణైర్నిశితాఽగ్రధారైః. 99

తాన్ ప్రేక్షమాణః సహసా నికృత్తాన్
నికృత్తభోగానివ పన్నగేంద్రాన్
లంకేశ్వరః క్రోధవశం జగామ
ససర్జచాఽన్యాన్నిశితాన్పృషత్కాన్ 100

స బాణవర్షం తు వవర్ష తీవ్రం
రామానుజః కార్ముక సంప్రయుక్తమ్
క్షురార్ధచంద్రోత్తమకర్ణిభల్లైః
శరాంశ్చ చిచ్ఛేద న చుక్షుభే చ. 101

స బాణజాలాన్యథ తాని తాని
మోఘాని పశ్యంస్త్రిదశారిరాజః
విసిష్మియే లక్ష్మణలాఘవేన
పునశ్చ బాణాన్ నిశితాన్ ముమోచ 102

స లక్ష్మణశ్చాశు శరాన్ శితాగ్రాన్
మహేంద్రవజ్రాశనితుల్యవేగాన్
సంధాయ చాపే జ్వలనప్రకాశాన్
ససర్జ రక్షోఽధిపతేర్వధాయ. 103

స తాన్ ప్రచిచ్ఛేద హి రాక్షసేంద్రః
ఛిత్త్వా చ తాన్ లక్ష్మణమాజఘాన
శరేణ కాలాగ్నిసమప్రభేణ
స్వయంభుదత్తేన లలాటదేశే. 104

స లక్ష్మణో రావణసాయకార్తః
చచాల చాపం శిథిలం ప్రగృహ్య
పునశ్చ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య కృచ్ఛ్రాత్
చిచ్ఛేద చాపం త్రిదశేంద్రశత్రోః. 105

నికృత్తచాపం త్రిభిరాజఘాన
బాణైస్తదా దాశరథిః శితాగ్రైః

స సాయకాఽఽర్తో విచచాల రాజా
కృచ్ఛ్రాచ్చ సంజ్ఞాం పునరాససాద. 106

స కృత్తచాపః శరతాడితశ్చ
మేదార్ద్రగాత్రో రుధిరావసిక్తః
జగ్రాహ శక్తిం సముదగ్రశక్తిః
స్వయంభుదత్తాం యుధి దేవశత్రుః107

స తాం విధూమానలసన్నికాశాం
విత్రాసినీం వానరవాహినీనామ్
చిక్షేప శక్తిం తరసా జ్వలంతీం
సౌమిత్రయే రాక్షసరాష్ట్రనాథః. 108

తా మాపతంతీ భరతానుజోఽగ్రైః
జఘాన బాణైశ్చ హుతాగ్నికల్పైః
తథాఽపి సా తస్య వివేశ శక్తిః
బాహ్వంతరం దాశరథేర్విశాలమ్. 109

స శక్తిమాన్ శక్తి సమాహతః సన్
ముహుః ప్రజజ్వాల రఘుప్రవీరః
తం విహ్వలంతం సహసాఽభ్యుపేత్య
జగ్రాహ రాజా తరసా భుజాభ్యామ్110

హిమవాన్ మందరో మేరుః
త్రైలోక్యం వా సహామరైః
శక్యం భుజాభ్యామ్ ఉద్ధర్తుం
న సంఖ్యే భరతానుజః. 111

శక్త్యా బ్రాహ్మ్యా తు సౌమిత్రిః
తాడితస్తు స్తనాంతరే
విష్ణో రచింత్యం స్వం భాగమ్
ఆత్మానం ప్రత్యనుస్మరత్. 112

తతో దానవదర్పఘ్నం
సౌమిత్రిం దేవకంటకః
తం పీడయిత్వా బాహుభ్యామ్
అప్రభుర్లంఘనేఽభవత్
అథైవం వైష్ణవం భాగం
మానుషం దేహమాస్థితమ్. 113

అథ వాయుసుతః క్రుద్ధో
రావణం సమభిద్రవత్
ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో
వజ్రకల్పేన ముష్టినా. 114

తేన ముష్టిప్రహారేణ
రావణో రాక్షసేశ్వరః
జానుభ్యామ్ అపతద్భూమౌ
చచాల చ పపాత చ. 115

అస్యైః సనేత్రశ్రవణైః
వవామ రుధిరం బహు. 116

విఘూర్ణమానో నిశ్చేష్టో
రథోపస్థ ఉపావిశత్
విసంజ్ఞో మూర్ఛితశ్చాసీ
న్న చ స్థానం సమాలభత్. 117

విసంజ్ఞం రావణం దృష్ట్వా
సమరే భీమవిక్రమమ్

ఋషయో వానరాః సర్వే
నేదుర్దేవాః సవాసవాః. 118

హనూమానపి తేజస్వీ
లక్ష్మణం రావణార్దితమ్
అనయద్రాఘవాభ్యాశం
బాహుభ్యాం పరిగృహ్య తమ్119

వాయుసూనోః సుహృత్త్వేన
భక్త్యా పరమయా చ సః
శత్రూణామ్ అప్రకంప్యోఽపి
లఘుత్వమ్ అగమత్ కపేః. 120

తం సముత్సృజ్య సా శక్తిః
సౌమిత్రిం యుధి దుర్జయమ్
రావణస్య రథే తస్మిన్
స్థానం పునరుపాగతా. 121

ఆశ్వస్తశ్చ విశల్యశ్చ
లక్ష్మణః శత్రుసూదనః
విష్ణోర్భాగమ్ అమీమాంస్యమ్
ఆత్మానం ప్రత్యనుస్మరన్. 122

రావణోఽపి మహాతేజాః
ప్రాప్య సంజ్ఞాం మహాహవే
ఆదదే నిశితాన్ బాణాన్
జగ్రాహ చ మహద్ధనుః. 123

నిపాతితమహావీరాం
ద్రవంతీమ్ వానరీం చమూమ్
రాఘవస్తు రణే దృష్ట్వా
రావణం సమభిద్రవత్. 124

అథైనమ్ ఉపసంగమ్య
హనూమాన్ వాక్యమబ్రవీత్
మమ పృష్ఠం సమారుహ్య
రాక్షసం శాస్తుమర్హసి
విష్ణుర్యథా గరుత్మంతం
బలవంతం సమాహితః. 125

తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవో వాక్యం
వాయుపుత్రేణ భాషితమ్
ఆరురోహ మహాశూరో
బలవంతం మహాకపిమ్. 126

రథస్థం రావణం సంఖ్యే
దదర్శ మనుజాధిపః. 127

తమాలోక్య మహాతేజాః
ప్రదుద్రావ స రాఘవః
వైరోచనమివ క్రుద్ధో
విష్ణురభ్యుద్యతాఽఽయుధః128

జ్యాశబ్దమ్ అకరోత్ తీవ్రం
వజ్రనిష్పేషనిస్వనమ్. 129

గిరా గంభీరయా రామో
రాక్షసేంద్రమ్ ఉవాచ హ. 130

తిష్ఠ తిష్ఠ మమ త్వం హి
కృత్వా విప్రియమీదృశమ్

క్వ ను రాక్షసశార్దూల
గతో మోక్షమ్ అవాప్స్యసి. 131

యదీంద్ర వైవస్వత భాస్కరాన్ వా
స్వయంభు వైశ్వానరశంకరాన్ వా
గమిష్యసి త్వం దశ వా దిశోఽథవా
తథాఽపిమేనాద్యగతో విమోక్ష్యసే. 132

యశ్చైవ శక్త్యాఽభిహతస్త్వయాఽద్య
ఇచ్ఛన్ విషాదం సహసాఽభ్యుపేతః
స ఏవ రక్షోగణరాజ మృత్యుః
సపుత్రదారస్య తవాఽద్య యుద్ధే. 133

ఏతేన చాత్యద్భుతదర్శనాని
శరైర్జనస్థానకృతాలయాని
చతుర్దశాన్యాత్తవరాయుధాని
రక్షస్సహస్రాణి నిషూదితాని. 134

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
రాక్షసేంద్రో మహాకపిమ్
వాయుపుత్రం మహావీర్యం
వహంతం రాఘవం రణే
ఆజఘాన శరైస్తీక్ష్ణైః
కాలానలశిఖోపమైః. 135

రాక్షసేనాఽఽహవే తస్య
తాడితస్యాఽపి సాయకైః
స్వభావతేజోయుక్తస్య
భూయస్తేజోఽభ్యవర్ధత. 136

తతో రామో మహాతేజా
రావణేన కృతవ్రణమ్
దృష్ట్వా ప్లవగశార్దూలం
కోపస్య వశమేయివాన్. 137

తస్యాఽభిచంక్రమ్య రథం సచక్రం
సాశ్వధ్వజచ్ఛత్రమహాపతాకమ్
ససారథిం సాఽశనిశూలఖడ్గం
రామః ప్రచిచ్ఛేద శరైః సుపుంఖైః. 138

అథేంద్రశత్రుం తరసా జఘాన
బాణేన వజ్రాఽశనిసన్నిభేన
భుజాంతరే వ్యూఢసుజాతరూపే
వజ్రేణ మేరుం భగవానివేంద్రః. 139

యో వజ్రపాతాశనిసన్నిపాతాత్
న చుక్షుభే నాఽపి చచాల రాజా
స రామబాణాఽభిహతో భృశార్తః
చచాల చాపం చ ముమోచ వీరః. 140

తం విహ్వలంతం ప్రసమీక్ష్య రామః
సమాదదే దీప్తమథార్ధచంద్రమ్
తేనాఽర్కవర్ణం సహసా కిరీటం
చిచ్ఛేద రక్షోధిపతేర్మహాత్మాః. 141

తం నిర్విషాఽఽశీవిషసన్నికాశం
శాంతార్చిషం సూర్యమివాఽప్రకాశమ్
గతశ్రియం కృత్తకిరీటకూటమ్
ఉవాచ రామో యుధి రాక్షసేంద్రమ్.
142

కృతం త్వయా కర్మ మహత్ సుభీమం
హతప్రవీరశ్చ కృతస్త్వయాऽహమ్
తస్మాత్ పరిశ్రాంత ఇతి వ్యవస్య
న త్వం శరైర్మృత్యువశం నయామి 143

గచ్ఛాऽనుజానామి రణార్దితస్త్వం
ప్రవిశ్య రాత్రించరరాజ లంకామ్
ఆశ్వాస్య నిర్యాహి రథీ చ ధన్వీ
తదా బలం ద్రక్ష్యసి మే రథస్థః. 144

స ఏవముక్తో హతదర్పహర్షో
నికృత్తచాపశ్చ హతాऽశ్వసూతః
శరార్దితః కృత్తమహాకిరీటో
వివేశ లంకాం సహసా స రాజా. 145

తస్మిన్ ప్రవిష్టే రజనీచరేంద్రే
మహాబలే దానవదేవశత్రౌ
హరీన్ విశల్యాన్ సహలక్ష్మణేన
చకార రామః పరమాऽऽహవాగ్రే 146

తస్మిన్ ప్రభిన్నే త్రిదశేంద్రశత్రౌ
సురాసురా భూతగణా దిశ శ్చ
ససాగరాః సర్షిమహోరగాశ్చ
తథైవ భూమ్యంబుచరాశ్చ హృష్టాః. 147

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనషష్టితమస్సర్గః (59)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షష్టితమస్సర్గః (60)

కుంభకర్ణుని మేల్కొలిపిన రావణుడు

స ప్రవిశ్య పురీం లంకాం
రామబాణభయార్దితః
భగ్నదర్పస్తదా రాజా
బభూవ వ్యథితేంద్రియః. 1

మాతంగ ఇవ సింహేన
గరుడేనేవ పన్నగః
అభిభూతోఽ భవద్రాజా
రాఘవేణ మహాత్మనా. 2

బ్రహ్మదండప్రకాశానాం
విద్యుత్సదృశవర్చసామ్
స్మరన్ రాఘవబాణానాం
వివ్యథే రాక్షసేశ్వరః. 3

స కాంచనమయం దివ్యమ్
ఆశ్రిత్య పరమాసనమ్
విప్రేక్షమాణో రక్షాంసి
రావణో వాక్యమబ్రవీత్. 4

సర్వం తత్ ఖలు మే మోఘం
యత్ తప్తం పరమం తపః
యత్సమానో మహేంద్రేణ
మానుషేణాస్మి నిర్జితః. 5

ఇదం తద్బ్రహ్మణో ఘోరం
వాక్యం మామభ్యుపస్థితమ్
మానుషేభ్యో విజానీహి
భయం త్వమితి తత్తథా. 6

దేవదానవగంధర్వైః
యక్షరాక్షసపన్నగైః
అవధ్యత్వం మయా ప్రాప్తం
మానుషేభ్యో న యాచితమ్. 7

విదితం మానుషం మన్యే
రామం దశరథాత్మజమ్
ఇక్ష్వాకుకులనాథేన
అనరణ్యేన యత్పురా. 8

ఉత్పత్స్యతే హి మద్వంశే
పురుషో రాక్షసాధమ
యస్త్వాం సపుత్రం సామాత్యం
సబలం సాశ్వసారథిమ్
నిహనిష్యతి సంగ్రామే
త్వాం కులాధమ దుర్మతే. 9

శప్తోఽహం వేదవత్యా చ
యదా సా ధర్షితా పురా

సేయం సీతా మహాభాగా
జాతా జనకనందినీ. 10

ఉమా నందీశ్వరశ్చాఽపి
రంభా వరుణకన్యకా
యథోక్తాస్తపసా ప్రాప్తం
న మిథ్యా ఋషిభాషితమ్. 11

ఏతదేవాభ్యుపాగమ్య
యత్నం కర్తుమిహార్హథ
రాక్షసాశ్చాపి తిష్ఠంతు
చర్యాగోపురమూర్ధసు. 12

స చాఽప్రతిమగంభీరో
దేవదానవదర్పహా
బ్రహ్మశాపాఽభిభూతస్తు
కుంభకర్ణో విబోధ్యతామ్. 13

స పరాజితమాత్మానం
ప్రహస్తం చ నిషూదితమ్
జ్ఞాత్వా రక్షోబలం భీమమ్
ఆదిదేశ మహాబలః. 14

ద్వారేషు యత్నః క్రియతాం
ప్రాకారాశ్చాఽధిరుహ్యతామ్
నిద్రావశసమావిష్టః
కుంభకర్ణో విబోధ్యతామ్. 15

సుఖం స్వపితి నిశ్చింతః
కాలోపహతచేతనః
నవ షట్సప్త చాష్టౌ చ
మాసాన్ స్వపితి రాక్షసః. 16

మంత్రయిత్వా ప్రసుప్తోఽయమ్
ఇతస్తు నవమేఽహని
తం తు బోధయత క్షిప్రం
కుంభకర్ణం మహాబలమ్. 17

స తు సంఖ్యే మహాబాహుః
కకుదః సర్వరక్షసామ్
వానరాన్ రాజపుత్రౌ చ
క్షిప్రమేవ వధిష్యతి. 18

ఏష కేతుః పరః సంఖ్యే
ముఖ్యో వై సర్వరక్షసామ్
కుంభకర్ణః సదా శేతే
మూఢో గ్రామ్యసుఖే రతః. 19

రామేణ హి నిరస్తస్య
సంగ్రామేఽస్మిన్ సుదారుణే
భవిష్యతి న మే శోకః
కుంభకర్ణే విబోధితే. 20

కిం కరిష్యామ్యహం తేన
శక్రతుల్యబలేన హి
ఈదృశే వ్యసనే ప్రాప్తే యో
న సాహ్యాయ కల్పతే. 21

తే తు తద్వచనం శ్రుత్వా
రాక్షసేంద్రస్య రాక్షసాః

జగ్ముః పరమసంభ్రాంతాః
కుంభకర్ణనివేశనమ్. 22

తే రావణసమాదిష్టా
మాంసశోణితభోజనాః
గంధమాల్యాంస్తథా భక్ష్యాన్
ఆదాయ సహసా యయుః. 23

తాం ప్రవిశ్య మహాద్వారాం
సర్వతో యోజనాయతామ్
కుంభకర్ణగుహాం రమ్యాం
సర్వగంధప్రవాహినీమ్. 24

కుంభకర్ణస్య నిశ్వాసాత్
అవధూతా మహాబలాః
ప్రతిష్ఠమానాః కృచ్ఛ్రేణ
యత్నాత్ ప్రవివిశుర్గుహామ్. 25

తాం ప్రవిశ్య గుహాం రమ్యాం
శుభాం కాంచనకుట్టిమామ్
దదృశుర్నైరృతవ్యాఘ్రం
శయానం భీమదర్శనమ్. 26

తే తు తం వికృతం సుప్తం
వికీర్ణమివ పర్వతమ్
కుంభకర్ణం మహానిద్రం
సహితాః ప్రత్యబోధయన్. 27

ఊర్ధ్వరోమాంచితతనుం
శ్వసంతమివ పన్నగమ్
త్రాసయంతం మహాశ్వాసైః
శయానం భీమదర్శనమ్. 28

భీమనాసాపుటం తం తు
పాతాళవిపులాననమ్
శయ్యాయాం న్యస్తసర్వాంగం
మేదోరుధిరగంధినం. 29

కాంచనాంగదనద్ధాంగం
కిరీటినమరిందమమ్
దదృశుర్నైరృతవ్యాఘ్రం
కుంభకర్ణం మహాబలమ్. 30

తతశ్చక్రుర్మహాత్మానః
కుంభకర్ణాగ్రతస్తదా
మాంసానాం మేరుసంకాశం
రాశిం పరమతర్పణమ్. 31

మృగాణాం మహిషాణాం చ
వరాహాణాం చ సంచయాన్
చక్రుర్నైరృతశార్దూలా
రాశిమ్ అన్నస్య చాఽద్భుతమ్32

తత శ్శోణితకుంభాంశ్చ
మద్యాని వివిధాని చ
పురస్తాత్ కుంభకర్ణస్య
చక్రుస్త్రిదశశత్రవః. 33

లిలిపుశ్చ పరార్ధ్యేన
చందనేన పరంతపమ్

దివ్యైరాచ్ఛాదయామాసుః
మాల్యైర్గంధైః సుగంధిభిః. 34

ధూపం సుగంధం సస్పృజుః
తుష్టువుశ్చ పరంతపమ్. 35

జలదా ఇవ చోన్నేదుః
యాతుధానాస్తతస్తతః
శంఖాన్ ఆపూరయామాసుః
శశాంకసదృశప్రభాన్
తుములం యుగపచ్చాపి
వినేదుశ్చాఽ ప్యమర్షితాః. 36

నేదురాస్ఫోటయామాసుః
చిక్షిపుస్తే నిశాచరాః
కుంభకర్ణవిబోధార్థం
చక్రుస్తే విపులం స్వనమ్. 37

సశంఖభేరీపణవ ప్రణాదమ్
ఆస్ఫోటితక్ష్వేళితసింహనాదమ్
దిశో ద్రవంతస్త్రిదివం కిరంతః
శ్రుత్వా విహంగాః సహసా నిపేతుః 38

యదా భృశార్తైర్నినదైర్మహాత్మా
న కుంభకర్ణో బుబుధే ప్రసుప్తః
తతో ముసుంఠీర్ముసలాని సర్వే
రక్షోగణా స్తే జగృహుర్గదాశ్చ. 39

తం శైలశృంగైర్ముసలై ర్గదాభిః
వృక్షైస్తలైర్ముద్గరముష్టిభిశ్చ
సుఖప్రసుప్తం భువి కుంభకర్ణం
రక్షాంస్యుదగ్రాణి తదా నిజఘ్నుః. 40

తస్య నిశ్వాసవాతేన
కుంభకర్ణస్య రక్షసః
రాక్షసా బలవంతోఽపి
స్థాతుం నాఽశక్నువన్ పురః. 41

తతః పరిహితా గాఢం
రాక్షసా భీమవిక్రమాః. 42

మృదంగపణవాన్ భేరీః
శంఖకుంభగణాంస్తదా
దశ రాక్షససాహస్రా
యుగపత్ పర్యవాదయన్. 43

నీలాంజనచయాకారాః
తే తు తం ప్రత్యబోధయన్
అభిఘ్నంతో నదంతశ్చ
నైవ సంవివిదే తు సః. 44

యదా చైనం న శేకుస్తే
ప్రతిబోధయితుం తదా
తతో గురుతరం యత్నం
దారుణం సముపాక్రమన్. 45

అశ్వాన్ ఉష్ట్రాన్ ఖరాన్ నాగాన్
జఘ్నుర్దండకశాంకుశైః
భేరీశంఖమృదంగాశ్చ
సర్వప్రాణైరవాదయన్. 46

నిజఘ్నుశ్చాస్య గాత్రాణి
మహాకాష్ఠకటంకరైః
ముద్గరైర్ముసలైశ్చైవ
సర్వప్రాణసముద్యతైః. 47

తేన శబ్దేన మహతా
లంకా సమభిపూరితా
సపర్వతవనా సర్వా
సోఽపి నైవ ప్రబుధ్యతే. 48

తతః సహస్రం భేరీణాం
యుగపత్ సమహన్యత
మృష్టకాంచనకోణానామ్
ఆసక్తానాం సమంతతః. 49

ఏవ మప్యతినిద్రస్తు
యదా నైవ ప్రబుధ్యతే
శాపస్య వశమాపన్నః
తతః క్రుద్ధా నిశాచరాః
మహాక్రోధసమావిష్టాః
సర్వే భీమపరాక్రమాః. 50

తద్రక్షో బోధయిష్యంతః
చక్రురన్యే పరాక్రమమ్. 51

అన్యే భేరీః సమాజఘ్నుః
అన్యే చక్రుర్మహాస్వనమ్
కేశాన్ అన్యే ప్రలులుపుః
కర్ణావన్యే దశంతి చ. 52

ఉదకుంభశతాన్యన్యే
సమషించంత కర్ణయోః
న కుంభకర్ణః పస్పందే
మహానిద్రావశం గతః. 53

అన్యే చ బలినస్తస్య
కూటముద్గరపాణయః
మూర్ధ్ని వక్షసి గాత్రేషు
పాతయన్ కూటముద్గరాన్. 54

రజ్జుబంధనబద్ధాభిః
శతఘ్నీభిశ్చ సర్వతః
వధ్యమానో మహాకాయో
న ప్రాబుధ్యత రాక్షసః. 55

వారణానాం సహస్రం చ
శరీరేఽస్య ప్రధావితమ్
కుంభకర్ణస్తతో బుద్ధః
స్పర్శం పరమబుధ్యత. 56

స పాత్యమానైర్గిరిశృంగవృక్షైః
అచింతయం స్తాన్ విపులాన్ ప్రహారాన్
నిద్రాక్షయాత్ క్షుద్భయపీడితశ్చ
విజృంభమాణః సహసోత్పపాత. 57

స నాగభోగాచలశృంగకల్పౌ
విక్షిప్య బాహూ గిరిశృంగసారౌ
వివృత్య వక్త్రం బడబాముఖాభం
నిశాచరోఽసౌ వికృతం జజృంభే. 58

తస్య జాజృంభమాణస్య
వక్త్రం పాతాళసన్నిభమ్
దదృశే మేరుశృంగాగ్రే
దివాకర ఇవోదితః. 59

స జృంభమాణోఽతిబలః
ప్రతిబుద్ధో నిశాచరః
నిశ్వాసశ్చాఽస్య సంజజ్ఞే
పర్వతాదివ మారుతః. 60

రూపమ్ ఉత్తిష్ఠతస్తస్య
కుంభకర్ణస్య తద్బభౌ
తపాంతే సబలాకస్య
మేఘస్యేవ వివర్షతః. 61

తస్య దీప్తాగ్నిసదృశే
విద్యుత్సదృశవర్చసీ
దదృశాతే మహానేత్రే
దీప్తావివ మహాగ్రహౌ. 62

తతస్త్వదర్శయన్ సర్వాన్
భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్
వరాహాన్ మహిషాంశ్చైవ
స బభక్ష మహాబలః. 63

అదన్ బుభుక్షితో మాంసం
శోణితం తృషితః పిబన్
మేదః కుంభాంశ్చ మద్యం చ
పపౌ శక్రరిపుస్తదా. 64

తత స్తృప్త ఇతి జ్ఞాత్వా
సముత్పేతుర్నిశాచరాః
శిరోభిశ్చ ప్రణమ్యైనం
సర్వతః పర్యవారయన్. 65

నిద్రాఽవిశదనేత్రస్తు
కలుషీకృతలోచనః
చారయన్ సర్వతో దృష్టిం
తాన్ దదర్శ నిశాచరాన్. 66

స సర్వాన్ సాంత్వయామాస
నైరృతాన్ నైరృతర్షభః
బోధనాద్విస్మితశ్చాఽపి
రాక్షసాన్ ఇదమబ్రవీత్. 67

కిమర్థమహమాదృత్య
భవద్భిః ప్రతిబోధితః
కచ్చిత్ సుకుశలం రాజ్ఞో
భయవానేష వా న కిమ్. 68

అథ వా ధ్రువమన్యేభ్యో
భయం పరముపస్థితమ్
యదర్థమేవం త్వరితైః
భవద్భిః ప్రతిబోధితః. 69

అద్య రాక్షసరాజస్య
భయ ముత్పాటయామ్యహమ్
పాతయిష్యే మహేంద్రం వా
శాతయిష్యే తథానలమ్. 70

న హ్యల్పకారణే సుప్తం
బోధయిష్యతి మాం గురుః
తదాఖ్యాతార్థతత్త్వేన
మన్త్రబోధనకారణమ్. 71

ఏవం బ్రువాణం సంరబ్ధం
కుంభకర్ణం మహాబలమ్
యూపాక్షః సచివో రాజ్ఞః
కృతాంజలిరువాచ హ. 72

న నో దేవకృతం కించిత్
భయమస్తి కదాచన
మానుషాన్నో భయం రాజన్
తుములం సంప్రబాధతే. 73

న దైత్యదానవేభ్యో వా
భయమస్తి హి తాదృశమ్
యాదృశం మానుషం రాజన్
భయమస్మాన్ ఉపస్థితమ్. 74

వానరైః పర్వతాకారైః
లంకేయం పరివారితా
సీతాహరణసంతప్తాత్
రామాన్నస్తుములం భయమ్. 75

ఏకేన వానరేణేయం
పూర్వం దగ్ధా మహాపురీ
కుమారో నిహతశ్చాక్షః
సానుయాత్రః సకుంజరః. 76

స్వయం రక్షోధిపశ్చాపి
పౌలస్త్య దేవకంటకః
మృతేతి సంయుగే ముక్తో
రామేణాదిత్యతేజసా. 77

యన్న దేవైః కృతో రాజా
నాపి దైత్యైర్న దానవైః
కృతః స ఇహ రామేణ
విముక్తః ప్రాణసంశయాత్. 78

స యూపాక్షవచః శ్రుత్వా
భ్రాతుర్యుధి పరాజయమ్
కుంభకర్ణో వివృత్తాక్షో
యూపాక్షమ్ ఇదమబ్రవీత్. 79

సర్వమద్యైవ యూపాక్ష
హరిసైన్యం సలక్ష్మణమ్
రాఘవం చ రణే హత్వా
పశ్చాద్ద్రక్ష్యామి రావణమ్. 80

రాక్షసాంస్తర్పయిష్యామి
హరీణాం మాంసశోణితైః
రామలక్ష్మణయోశ్చాపి
స్వయం పాస్యామి శోణితమ్. 81

తత్తస్య వాక్యం బ్రువతో నిశమ్య
సగర్వితం రోషవివృద్ధదోషమ్
మహోదరో నైరృతయోధముఖ్యః
కృతాంజలిర్వాక్య మిదం బభాషే. 82

రావణస్య వచః శ్రుత్వా
గుణదోషౌ విమృశ్య చ
పశ్చాదపి మహాబాహో
శత్రూన్ యుధి విజేష్యసి. 83

మహోదరవచః శ్రుత్వా
రాక్షసైః పరివారితః
కుంభకర్ణో మహాతేజాః
సంప్రతస్థే మహాబలః. 84

తం సముత్థాప్య భీమాక్షం
భీమరూపపరాక్రమమ్
రాక్షసాస్త్వరితా జగ్ముః
దశగ్రీవనివేశనమ్. 85

తతో గత్వా దశగ్రీవమ్
ఆసీనం పరమాసనే
ఊచుర్బద్ధాంజలిపుటాః
సర్వ ఏవ నిశాచరాః. 86

ప్రబుద్ధః కుంభకర్ణోఽయం
భ్రాతా తే రాక్షసర్షభ
కథం తత్రైవ నిర్యాతు
ద్రక్ష్యస్యేనమిహాగతమ్. 87

రావణస్త్వబ్రవీద్ధృష్టో
రాక్షసాంస్తాన్ ఉపస్థితాన్
ద్రష్టుమేనమిహేచ్ఛామి
యథాన్యాయం చ పూజ్యతామ్88

తథేత్యుక్త్వా తు తే సర్వే
పునరాగమ్య రాక్షసాః
కుంభకర్ణమిదం వాక్యమ్
ఊచూ రావణచోదితాః. 89

ద్రష్టుం త్వాం కాంక్షతే రాజా
సర్వరాక్షసపుంగవః
గమనే క్రియతాం బుద్ధిః
భ్రాతరం సంప్రహర్షయ. 90

కుంభకర్ణస్తు దుర్ధర్షో
భ్రాతురాజ్ఞాయ శాసనమ్
తథేత్యుక్త్వా మహాబాహుః
శయనాదుత్పపాత హ. 91

ప్రక్షాళ్య వదనం హృష్టః
స్నాతః పరమభూషితః
పిపాసుస్త్వరయామాస
పానం బలసమీరణమ్. 92

తతస్తే త్వరితాస్తస్య
రాక్షసా రావణాజ్ఞయా
మద్యకుంభాశ్చ వివిధాన్
క్షిప్రమేవోపహారయన్. 93

పీత్వా ఘటసహస్రే ద్వే
గమనాయోపచక్రమే
ఈషత్ సముత్కటో మత్తః
తేజోబలసమన్వితః

కుంభకర్ణో బభౌ హృష్టః
కాలాంతకయమోపమః. 94

భ్రాతుః స భవనం గచ్ఛన్
రక్షోగణసమన్వితః
కుంభకర్ణః పదన్యాసైః
అకంపయత మేదినీమ్. 95

స రాజమార్గం వపుషా ప్రకాశయన్
సహస్రరశ్మిర్ధరణీమివాంశుభిః
జగామ తత్రాంజలిమాలయా వృతః
శతక్రతుర్గేహమివ స్వయంభువః. 96

తం రాజమార్గస్థమమిత్రఘాతినం
వనౌకసస్తే సహసా బహిః స్థితాః
దృష్ట్వాఽ ప్రమేయం గిరిశృంగకల్పం
వితత్రసుస్తే హరియూథపాలాః. 97

కేచిచ్ఛరణ్యం శరణం స్మ రామం
వ్రజంతి కేచిద్వ్యథితాః పతంతి
కేచిద్దిశః స్మ వ్యథితాః ప్రయాంతి
కేచిద్భయార్తా భువి శేరతే స్మ. 98

తమద్రిశృంగప్రతిమం కిరీటినం
స్పృశంతమాదిత్యమివాఽత్మతేజసా
వనౌకసః ప్రేక్ష్య వివృద్ధమద్భుతం
భయార్దితా దుద్రువిరే తతస్తతః. 99

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షష్టితమస్సర్గః (60)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకషష్టితమస్సర్గః (61)

కుంభకర్ణుని జన్మవృత్తాంతమును రావణునికి తెలిపిన విభీషణుడు

తతో రామో మహాతేజా
ధనురాదాయ వీర్యవాన్
కిరీటినం మహాకాయం
కుంభకర్ణం దదర్శ హ. 1

తం దృష్ట్వా రాక్షసశ్రేష్ఠం
పర్వతాకారదర్శనమ్
క్రమమాణ మివాకాశం
పురా నారాయణం ప్రభుమ్
సతోయాంబుదసంకాశం
కాంచనాంగదభూషణమ్. 2

దృష్ట్వా పునః ప్రదుద్రావ
వానరాణాం మహాచమూః. 3

విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా
వర్ధమానం చ రాక్షసమ్
సవిస్మయమిదం రామో
విభీషణమువాచ హ. 4

కోఽసౌ పర్వతసంకాశః
కిరీటీ హరిలోచనః
లంకాయాం దృశ్యతే వీర
సవిద్యుదివ తోయదః. 5

పృథివ్యాః కేతుభూతోఽసౌ
మహానేకోఽత్ర దృశ్యతే
యం దృష్ట్వా వానరాః సర్వే
విద్రవంతి తతస్తతః. 6

ఆచక్ష్వ మే మహాన్ కోఽసౌ
రక్షో వా యది వాఽసురః
న మయైవంవిధం భూతం
దృష్టపూర్వం కదాచన. 7

స పృష్టో రాజపుత్రేణ
రామేణాఽక్లిష్టకార్మణా
విభీషణో మహాప్రాజ్ఞః
కాకుత్స్థమ్ ఇదమబ్రవీత్. 8

యేన వైవస్వతో యుద్ధే
వాసవశ్చ పరాజితః
సైష విశ్రవసః పుత్రః
కుంభకర్ణః ప్రతాపవాన్
అస్య ప్రమాణాత్ సదృశో
రాక్షసోఽన్యో న విద్యతే. 9

ఏతే న దేవా యుధి దానవాశ్చ
యక్షా భుజంగాః పిశితాశనాశ్చ

గంధర్వవిద్యాధరకిన్నరాశ్చ
సహస్రశో రాఘవ సంప్రభగ్నాః. 10

శూలపాణిం విరూపాక్షం
కుంభకర్ణం మహాబలమ్
హంతుం న శేకుస్త్రిదశాః
కాలోఽయమితి మోహితాః. 11

ప్రకృత్యా హ్యేష తేజస్వీ
కుంభకర్ణో మహాబలః
అన్యేషాం రాక్షసేంద్రాణాం
వరదానకృతం బలమ్. 12

ఏతేన జాతమాత్రేణ
క్షుధార్తేన మహాత్మనా
భక్షితాని సహస్రాణి
సత్త్వానాం సుబహూన్యపి. 13

తేషు సంభక్ష్యమాణేషు
ప్రజా భయనిపీడితాః
యాంతి స్మ శరణం శక్రం
తమప్యర్థం న్యవేదయన్. 14

స కుంభకర్ణం కుపితో మహేంద్రో
జఘాన వజ్రేణ శితేన వజ్రీ
స శక్రవజ్రాభిహతో మహాత్మా
చచాల కోపాచ్చ భృశం ననాద. 15

తస్య నానద్యమానస్య
కుంభకర్ణస్య ధీమతః
శ్రుత్వా నినాదం విత్రస్తా
భూయో భూమిర్వితత్రసే. 16

తత్ర కోపాన్మహేంద్రస్య
కుంభకర్ణో మహాబలః
వికృష్యైరావతాద్దంతం
జఘానోరసి వాసవమ్. 17

కుంభకర్ణప్రహారార్తో
విజజ్వాల స వాసవః
తతో విషేదుః సహసా
దేవబ్రహ్మర్షిదానవాః. 18

ప్రజాభిః సహ శక్రశ్చ
యయౌ స్థానం స్వయంభువః
కుంభకర్ణస్య దౌరాత్మ్యం
శశంసుస్తే ప్రజాపతేః. 19

ప్రజానాం భక్షణం చాపి
దేవానాం చాపి ధర్షణమ్
ఆశ్రమధ్వంసనం చాపి
పరస్త్రీహరణం భృశమ్. 20

ఏవం ప్రజా యది త్వేష
భక్షయిష్యతి నిత్యశః
అచిరేణైవ కాలేన
శూన్యో లోకో భవిష్యతి. 21

వాసవస్య వచః శ్రుత్వా
సర్వలోకపితామహః

రక్షాంస్యావాహయామాస
కుంభకర్ణం దదర్శ హ. 22

కుంభకర్ణం సమీక్ష్యైవ
వితత్రాస ప్రజాపతిః
దృష్ట్వా విశ్వాస్య చైవేదం
స్వయంభూరిదమబ్రవీత్. 23

ధ్రువం లోకవినాశాయా
పౌలస్త్యేనాసి నిర్మితః
తస్మాత్ త్వమద్య ప్రభృతి
మృతకల్పః శయిష్యసే. 24

బ్రహ్మశాపాభిభూతోఽథ
నిపపాతాగ్రతః ప్రభోః
తతః పరమసంభ్రాంతో
రావణో వాక్యమబ్రవీత్. 25

వివృద్ధః కాంచనో వృక్షః
ఫలకాలే నికృత్యతే
న నప్తారం స్వకం న్యాయ్యం
శప్తుమేవం ప్రజాపతే. 26

న మిథ్యావచనంశ్చ త్వం
స్వప్స్యత్యేష న సంశయః
కాలస్తు క్రియతామస్య
శయనే జాగరే తథా. 27

రావణస్య వచః శ్రుత్వా
స్వయంభూరిదమబ్రవీత్

శయితా హ్యేష షణ్మాసాన్
ఏకాహం జాగరిష్యతి. 28

ఏకేనాహ్నా త్వసౌ వీరః
చరన్ భూమిం బుభుక్షితః
వ్యాత్తాస్యో భక్షయేల్లోకాన్
సంక్రుద్ధ ఇవ పావకః. 29

సోఽసౌ వ్యసనమాపన్నః
కుంభకర్ణమ్ అబోధయత్
త్వత్పరాక్రమభీతశ్చ
రాజా సంప్రతి రావణః. 30

స ఏష నిర్గతో వీరః
శిబిరాద్భీమవిక్రమః
వానరాన్ భృశసంక్రుద్ధో
భక్షయన్ పరిధావతి. 31

కుంభకర్ణం సమీక్ష్యైవ
హరయోఽద్య ప్రవిద్రుతాః
కథమేనం రణే క్రుద్ధం
వారయిష్యంతి వానరాః. 32

ఉచ్యంతాం వానరాః సర్వే
యంత్రమేతత్ సముచ్ఛ్రితమ్
ఇతి విజ్ఞాయ హరయో
భవిష్యంతీహ నిర్భయాః. 33

విభీషణవచః శ్రుత్వా
హేతుమత్సుముఖేరితమ్

ఉవాచ రాఘవో వాక్యం
నీలం సేనాపతిం తదా. 34

గచ్ఛ సైన్యాని సర్వాణి
వ్యూహ్య తిష్ఠస్వ పావకే
ద్వారాణ్యాదాయ లంకాయాః
చర్యాశ్చాఽప్యథ సంక్రమాన్. 35

శైలశృంగాణి వృక్షాంశ్చ
శిలాశ్చాప్యుపసంహర
తిష్ఠంతు వానరాః సర్వే
సాయుధాః శైలపాణయః. 36

రాఘవేణ సమాదిష్టో
నీలో హరిచమూపతిః
శశాస వానరానీకం
యథావత్ కపికుంజరః. 37

తతో గవాక్షః శరభో
హనూమాన్ అంగదస్తథా
శైలశృంగాణి శైలాభా
గృహీత్వా ద్వారమభ్యయుః. 38

రామవాక్యమ్ ఉపశ్రుత్య
హరయో జితకాశినః
పాదపైరర్దయన్ వీరా
వానరాః పరవాహినీమ్. 39

తతో హరీణాం తదనీకముగ్రం
రరాజ శైలోద్యతదీప్తహస్తమ్
గిరేః సమీపానుగతం యథైవ
మహన్మహాంభోధరజాలముగ్రమ్. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకషష్టితమస్సర్గః (61)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్విషష్టితమస్సర్గః (62)

వానరులపై యుద్ధమునకు కుంభకర్ణుని ప్రేరేపించిన రావణుడు

స తు రాక్షసశార్దూలో
నిద్రామదసమాకులః
రాజమార్గం శ్రియా జుష్టం
యయౌ విపులవిక్రమః. 1

రాక్షసానాం సహస్రైశ్చ
వృతః పరమదుర్జయః
గృహేభ్యః పుష్పవర్షేణ
కీర్యమాణస్తదా యయౌ. 2

స హేమజాలవితతం
భానుభాస్వరదర్శనమ్
దదర్శ విపులం రమ్యం
రాక్షసేంద్రనివేశనమ్. 3

స తత్ తదా సూర్య ఇవాభ్రజాలం
ప్రవిశ్య రక్షోధిపతేర్నివేశమ్
దదర్శ దూరేఽగ్రజమాసనస్థం
స్వయంభువం శక్ర ఇవాఽసనస్థమ్. 4

భ్రాతుః స భవనం గచ్ఛన్
రక్షోగణసమన్వితమ్
కుంభకర్ణః పదన్యాసైః
అకంపయత మేదినీమ్. 5

సోఽభిగమ్య గృహం భ్రాతుః
కక్ష్యామ్ అభివిగాహ్య చ
దదర్శోద్విగ్నమాసీనం
విమానే పుష్పకే గురుమ్. 6

అథ దృష్ట్వా దశగ్రీవః
కుంభకర్ణమ్ ఉపస్థితమ్
తూర్ణమ్ ఉత్థాయ సంహృష్టః
సన్నికర్షమ్ ఉపానయత్. 7

అథాసీనస్య పర్యంకే
కుంభకర్ణో మహాబలః
భ్రాతుర్వవందే చరణౌ
కిం కృత్యమితి చాఽబ్రవీత్. 8

ఉత్పత్య చైనం ముదితో
రావణః పరిషస్వజే
స భ్రాత్రా సంపరిష్వక్తో
యథావచ్చాభినందితః. 9

కుంభకర్ణః శుభం దివ్యం
ప్రతిపేదే వరాసనమ్
స తదాసనమాశ్రిత్య
కుంభకర్ణో మహాబలః

సంరక్తనయనః కోపాత్
రావణం వాక్యమబ్రవీత్. 10

కిమర్థమ్ అహమాదృత్య
త్వయా రాజన్ విబోధితః
శంస కస్మాద్భయం తేఽస్తి
కోఽద్య ప్రేతో భవిష్యతి. 11

భ్రాతరం రావణః క్రుద్ధం
కుంభకర్ణమ్ అవస్థితమ్
ఈషత్తు పరివృత్తాభ్యాం
నేత్రాభ్యాం వాక్యమబ్రవీత్. 12

అద్య తే సుమహాన్ కాలః
శయానస్య మహాబల
సుఖితస్త్వం న జానీషే
మమ రామకృతం భయమ్. 13

ఏష దాశరథీ రామః
సుగ్రీవసహితో బలీ
సముద్రం సబలస్తీర్త్వా
మూలం నః పరికృంతతి. 14

హంత పశ్యస్వలంకాయాం
వనాన్యుపవనాని చ
సేతునా సుఖమాగమ్య
వానరైకార్ణవీ కృతమ్. 15

యే రక్షసాం ముఖ్యతమా
హతాస్తే వానరైర్యుధి
వానరాణాం క్షయం యుద్ధే
న పశ్యామి కదాచన. 16

న చాఽపి వానరా యుద్ధే
జితపూర్వాః కదాచన. 17

తదేతద్భయముత్పన్నం
త్రాయస్వేమాం మహాబల
నాశయ త్వమివాన్ అద్య
తదర్థం బోధితో భవాన్. 18

సర్వక్షపితకోశం చ
స త్వమభ్యవపద్య మామ్
త్రాయస్వేమాం పురీం లంకాం
బాలవృద్ధావశేషితామ్. 19

భ్రాతురర్థే మహాబాహో
కురు కర్మ సుదుష్కరమ్
మయైవం నోక్తపూర్వో హి
కశ్చిద్భ్రాతః పరంతప. 20

త్వయ్యస్తి తు మమ స్నేహః
పరా సంభావనా చ మే
దైవాసురేషు యుద్ధేషు
బహుశో రాక్షసర్షభ
త్వయా దేవాః ప్రతివ్యూహ్య
నిర్జితాశ్చాఽసురా యుధి. 21

తదేతత్సర్వమాతిష్ఠ
వీర్యం భీమపరాక్రమ

న హి తే సర్వభూతేషు
దృశ్యతే సదృశో బలీ. 22
కురుష్వ మే ప్రియహితమేతదుత్తమం
యథాప్రియం ప్రియరణబాంధవప్రియ
స్వతేజసా విధమ సపత్నవాహినీం
శరద్ఘనం పవన ఇవోద్యతో మహాన్. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః *(62)*

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రిషష్టితమస్సర్గః (63)

రావణునితో కుంభకర్ణుని హితవచనములు

తస్య రాక్షసరాజస్య
నిశమ్య పరిదేవితమ్
కుంభకర్ణో బభాషేదం
వచనం ప్రజహాస చ. 1

దృష్టో దోషో హి యోఽస్మాభిః
పురా మంత్రవినిర్ణయే
హితేష్వనభిరక్తేన
సోఽయమ్ ఆసాదితస్త్వయా. 2

శీఘ్రం ఖల్వభ్యుపేతం త్వాం
ఫలం పాపస్య కర్మణః
నిరయేష్వేవ పతనం
యథా దుష్కృతకర్మణః. 3

ప్రథమం వై మహారాజ
కృత్యమేతదచింతితమ్
కేవలం వీర్యదర్పేణ
నానుబంధో విచారితః. 4

యః పశ్చాత్ పూర్వకార్యాణి
కుర్యాదైశ్వర్యమాస్థితః
పూర్వం చాపరకార్యాణి
న స వేద నయాఽనయౌ. 5

దేశకాలవిహీనాని
కర్మాణి విపరీతవత్
క్రియమాణాని దుష్యంతి
హవీంష్యప్రయతేష్వివ. 6

త్రయాణాం పంచధా యోగం
కర్మణాం యః ప్రపశ్యతి
సచివైః సమయం కృత్వా
స సభ్యే వర్తతే పథి. 7

యథాగమం చ యో రాజా
సమయం విచికీర్షతి
బుధ్యతే సచివాన్ బుద్ధ్యా
సుహృదశ్చాఽనుపశ్యతి. 8

ధర్మమ్ అర్థం చ కామం చ
సర్వాన్ వా రక్షసాం పతే
భజేత పురుషః కాలే
త్రీణి ద్వంద్వాని వా పునః. 9

త్రిషు చైతేషు యచ్ఛ్రేష్ఠం
శ్రుత్వా తన్నాఽవబుధ్యతే
రాజా వా రాజమాత్రో వా
వ్యర్థం తస్య బహుశ్రుతమ్ 10

ఉపప్రదానం సాంత్వం వా
భేదం కాలే చ విక్రమమ్
యోగం చ రక్షసాం శ్రేష్ఠ
తావుభౌ చ నయాఽనయౌ. 11

కాలే ధర్మార్థకామాన్ యః
సంమంత్ర్య సచివైః సహ
నిషేవేతాఽఽత్మవాన్ లోకే
న స వ్యసనమాప్నుయాత్. 12

హితానుబంధమ్ ఆలోచ్య
కార్యాఽకార్యమిహాత్మనః
రాజా సహార్థతత్త్వజ్ఞైః
సచివైః స హి జీవతి. 13

అనభిజ్ఞాయ శాస్త్రార్థాన్
పురుషాః పశుబుద్ధయః
ప్రాగల్భ్యాద్వక్తుమిచ్ఛంతి
మంత్రేష్వభ్యంతరీకృతాః. 14

అశాస్త్రవిదుషాం తేషాం
న కార్యమ్ అహితం వచః
అర్థశాస్త్రాఽనభిజ్ఞానాం
విపులాం శ్రియమిచ్ఛతామ్. 15

అహితం చ హితాకారం
ధార్ష్ట్యాజ్జల్పంతి యే నరాః
అవేక్ష్య మంత్రబాహ్యాస్తే
కర్తవ్యాః కృత్యదూషణాః. 16

వినాశయంతో భర్తారం
సహితాః శత్రుభిర్బుధైః
విపరీతాని కృత్యాని
కారయంతీహ మంత్రిణః. 17

తాన్ భర్తా మిత్రసంకాశాన్
అమిత్రాన్ మంత్రనిర్ణయే
వ్యవహారేణ జానీయాత్
సచివాన్ ఉపసంహితాన్. 18

చపలస్యేహ కృత్యాని
సహసాఽనుప్రధావతః
ఛిద్రమన్యే ప్రపద్యంతే
క్రౌంచస్య ఖమివ ద్విజాః. 19

యో హి శత్రుమ్ అవిజ్ఞాయ
నాఽఽత్మాన మభిరక్షతి
అవాప్నోతి హి సోఽనర్థాన్
స్థానాచ్చ వ్యవరోప్యతే. 20

యదుక్తమిహ తే పూర్వం
క్రియతామనుజేన చ
తదేవ నో హితం కార్యం
యదిచ్ఛసి చ తత్కురు. 21

తత్తు శ్రుత్వా దశగ్రీవః
కుంభకర్ణస్య భాషితం
భ్రుకుటిం చైవ సంచక్రే
క్రుద్ధశ్చైన మభాషత. 22

మాన్యో గురురివాచార్యః
కిం మాం త్వమ్ అనుశాససి
కిమేవం వాక్ప్రమం కృత్వా
కాలే యుక్తం విధీయతామ్. 23

విభ్రమాచ్చిత్తమోహాద్వా
బలవీర్యాశ్రయేణ వా
నాభిపన్నమిదానీం యత్
వ్యర్థాస్తస్య పునః కథాః. 24

అస్మిన్ కాలే తు యద్యుక్తం
తదిదానీం విధీయతాం
గతం తు నానుశోచంతి
గతం తు గతమేవ హి. 25

మమాపనయజం దోషం
విక్రమేణ సమీకురు
యది ఖల్వస్తి మే స్నేహో
విక్రమం వాఽవగచ్ఛసి
యది వా కార్యమేతత్ తే
హృది కార్యతమం మతం. 26

స సుహృద్యో విపన్నార్థం
దీనమ్ అభ్యవపద్యతే
స బంధుర్యోఽపనీతేషు
సాహాయ్యాయోపకల్పతే. 27

త మథైవం బ్రువాణం తు
వచనం ధీరదారుణం
రుష్టోఽయమితి విజ్ఞాయ
శనైః శ్లక్ష్ణ మువాచ హ. 28

అతీవ హి సమాలక్ష్య
భ్రాతరం క్షుభితేంద్రియమ్
కుంభకర్ణః శనైర్వాక్యం
బభాషే పరిసాంత్వయన్. 29

అలం రాక్షసరాజేంద్ర
సంతాపమ్ ఉపపద్యతే
రోషం చ సంపరిత్యజ్య
స్వస్థో భవితుమర్హసి. 30

నైతన్మనసి కర్తవ్యం
మయి జీవతి పార్థివ
తమహం నాశయిష్యామి
యత్కృతే పరితప్యసే. 31

అవశ్యం తు హితం వాచ్యం
సర్వావస్థం మయా తవ
బంధుభావాదభిహితం
భ్రాతృస్నేహాచ్చ పార్థివ. 32

సదృశం యత్తు కాలేఽస్మిన్
కర్తుం స్నిగ్ధేన బంధునా
శత్రూణాం కదనం పశ్య
క్రియమాణం మయా రణే. 33

అద్య పశ్య మహాబాహో
మయా సమరమూర్ధని

హతే రామే సహ భ్రాత్రా
ద్రవంతీం పరవాహినీమ్. 34

అద్య రామస్య తద్దృష్ట్వా
మయా నీతం రణాచ్ఛిరః
సుఖీభవ మహాబాహో
సీతా భవతు దుఃఖితా. 35

అద్య రామస్య పశ్యంతు
నిధనం సుమహత్ ప్రియమ్
లంకాయాం రాక్షసాః సర్వే
యే తే నిహతబాంధవాః. 36

అద్య శోకపరీతానాం
స్వబంధువధకారణాత్
శత్రోర్యుధి వినాశేన
కరోమ్యాస్రప్రమార్జనమ్. 37

అద్య పర్వతసంకాశం
ససూర్యమివ తోయదమ్
వికీర్ణం పశ్య సమరే
సుగ్రీవం ప్లవగోత్తమమ్. 38

కథం త్వం రాక్షసైరేభిః
మయా చ పరిరక్షితః
జిఘాంసుభిర్దాశరథిం
వధ్యసే త్వమిహానఘ. 39

అథ పూర్వం హతే తేన
మయి త్వాం హంతి రాఘవః
నాహమాత్మని సంతాపం
గచ్ఛేయం రాక్షసాధిప. 40

కామం త్విదానీమపి మాం
వ్యాదిశ త్వం పరంతప
న పరః ప్రేషణీయస్తే
యుద్ధాయాఽతుల విక్రమ. 41

అహముత్సాదయిష్యామి
శత్రూంస్తవ మహాబల. 42

యది శక్రో యది యమో
యది పావకమారుతౌ
తానహం యోధయిష్యామి
కుబేర వరుణావపి. 43

గిరిమాత్రశరీరస్య
శితశూలధరస్య మే
నర్దతస్తీక్ష్ణదంష్ట్రస్య
బిభీయాచ్చ పురందరః. 44

అథవా త్యక్తశస్త్రస్య
మృద్నతస్తరసా రిపూన్
న మే ప్రతిముఖే స్థాతుం
కశ్చిచ్ఛక్తో జిజీవిషుః. 45

నైవ శక్త్యా న గదయా
నాఽసినా నిశితైః శరైః
హస్తాభ్యామేవ సంరబ్ధో
హనిష్యామ్యపి వజ్రిణమ్. 46

యది మే ముష్టివేగం స
రాఘవోఽద్య సహిష్యతే
తతః పాస్యంతి బాణౌఘా
రుధిరం రాఘవస్య తు. 47

చింతయా బాధ్యసే రాజన్
కిమర్థం మయి తిష్ఠతి
సోఽహం శత్రువినాశాయ
తవ నిర్యాతుముద్యతః. 48

ముంచ రామాద్భయం రాజన్
హనిష్యామీహ సంయుగే
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ
సుగ్రీవం చ మహాబలమ్
హనూమంతం చ రక్షోఘ్నం
లంకా యేన ప్రదీపితా. 49

హరీంశ్చాపి హనిష్యామి
సంయుగే సమవస్థితాన్
అసాధారణమిచ్ఛామి
తవ దాతుం మహద్యశః. 50

యది చేంద్రాద్భయం రాజన్
యది వాఽపి స్వయంభువః. 51

అపి దేవాః శయిష్యంతే
క్రుద్ధే మయి మహీతలే
యమం చ శమయిష్యామి
భక్షయిష్యామి పావకమ్. 52

శతక్రతుం వధిష్యామి
పాస్యామి వరుణాలయమ్
పర్వతాంశ్చూర్ణయిష్యామి
దారయిష్యామి మేదినీమ్. 53

దీర్ఘకాలం ప్రసుప్తస్య
కుంభకర్ణస్య విక్రమమ్
అద్య పశ్యంతు భూతాని
భక్ష్యమాణాని సర్వశః. 54

నన్విదం త్రిదివం సర్వమ్
ఆహారస్య న పూర్యతే. 55

వధేన తే దాశరథేః సుఖార్హం
సుఖం సమాహర్తుమహం వ్రజామి
నిహత్య రామం సహ లక్ష్మణే
ఖాదామిసర్వాన్హరియూథముఖ్యాన్. 56

రమస్వ కామం పిబ చాగ్ర్యవారుణీం
కురుష్వ కృత్యాని వినీయతాం జ్వరః
మయాఽద్య రామే గమితే యమక్షయం
చిరాయ సీతా వశగా భవిష్యతి. 57

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రిషష్టితమస్సర్గః (63)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుష్షష్టితమస్సర్గః (64)

యుద్ధము చేయకుండా సీతాదేవిని వశపరుచుకొనుమని రావణునికి చెప్పిన మహోదరుడు

తదుక్తమ్ అతికాయస్య
బలినో బాహుశాలినః
కుంభకర్ణస్య వచనం
శ్రుత్వోవాచ మహోదరః. 1

కుంభకర్ణ కులే జాతో
ధృష్టః ప్రాకృతదర్శనః
అవలిప్తో న శక్నోషి
కృత్యం సర్వత్ర వేదితుమ్. 2

న హి రాజా న జానీతే
కుంభకర్ణ నయాఽనయౌ
త్వం తు కైశోరకాద్ధృష్టః
కేవలం వక్తుమిచ్ఛసి. 3

స్థానం వృద్ధిం చ హానిం చ
దేశకాలవిభాగవిత్
ఆత్మనశ్చ పరేషాం చ
బుధ్యతే రాక్షసర్షభ. 4

యత్తు శక్యం బలవతా
కర్తుం ప్రాకృతబుద్ధినా
అనుపాసితవృద్ధేన కః
కుర్యాత్ తాదృశం బుధః. 5

యాంస్తు ధర్మార్థకామాం స్త్వం
బ్రవీషి పృథగాశ్రయాన్
అనుబోద్ధుం స్వభావే తాన్
నహి లక్షణమస్తి తే. 6

కర్మ చైవ హి సర్వేషాం
కారణానాం ప్రయోజకం
శ్రేయః పాపీయసాం చాత్ర
ఫలం భవతి కర్మణామ్. 7

నిశ్శ్రేయసఫలావేవ
ధర్మార్థావితరావపి
అధర్మానర్థయోః ప్రాప్తిః
ఫలం చ ప్రత్యవాయికమ్. 8

ఐహలౌకిక పారత్రం
కర్మ పుంభిర్నిషేవ్యతే
కర్మాణ్యపి తు కల్యాణి
లభతే కామమాస్థితః. 9

తత్ర క్లుప్తమిదం రాజ్ఞా
హృది కార్యం మతం చ నః
శత్రౌ హి సాహసం యత్స్యాత్
కిమివాత్రాఽపనీయతామ్. 10

ఏకస్యైవాఽభియానే తు
హేతుర్యః ప్రకృతస్త్వయా
తత్రాప్యనుపపన్నం తే
వక్ష్యామి యదసాధు చ. 11

యేన పూర్వం జనస్థానే
బహవోఽతిబలా హతాః
రాక్షసా రాఘవం తం త్వం
కథ మేకో జయిష్యసి. 12

యే పురా నిర్జితాస్తేన
జనస్థానే మహౌజసః
రాక్షసాంస్తాన్ పురే సర్వాన్
భీతాన్ అద్యాపి పశ్యసి. 13

తం సింహమివ సంక్రుద్ధం
రామం దశరథాత్మజమ్
సర్పం సుప్తమివాబుద్ధ్యా
ప్రబోధయితుమిచ్ఛసి. 14

జ్వలంతం తేజసా నిత్యం
క్రోధేన చ దురాసదమ్
కస్తం మృత్యుమివాఽసహ్యమ్
ఆసాదయితు మర్హతి. 15

సంశయస్థమ్ ఇదం సర్వం
శత్రోః ప్రతిసమాపనే
ఏకస్య గమనం తత్ర
న హి మే రోచతే భృశమ్. 16

హీనార్థః సుసమృద్ధార్థం
కో రిపుం ప్రాకృతం యథా
నిశ్చిత్య జీవితత్యాగే
వశమ్ ఆనేతుమిచ్ఛతి. 17

యస్య నాస్తి మనుష్యేషు
సదృశో రాక్షసోత్తమ
కథమ్ ఆశంససే యోద్ధుం
తుల్యేనేంద్రవివస్వతోః. 18

ఏవముక్త్వా తు సంరబ్ధః
కుంభకర్ణం మహోదరః
ఉవాచ రక్షసాం మధ్యే
రావణం లోకరావణమ్. 19

లబ్ధ్వా పునస్త్వం వైదేహీం
కిమర్థం సంప్రజల్పసి
యదీచ్ఛసి తదా సీతా
వశగా తే భవిష్యతి. 20

దృష్టః కశ్చిదుపాయో మే
సీతోపస్థానకారకః
రుచిరశ్చేత్ త్వయా బుద్ధ్యా
రాక్షసేశ్వర తం శృణు. 21

అహం ద్విజిహ్వః సంహ్రాదీ
కుంభకర్ణో వితర్దనః
పంచ రామవధాయైతే
నిర్యాంత్విత్యవఘోషయ. 22

తతో గత్వా వయం యుద్ధం
దాస్యామస్తస్య యత్నతః
జేష్యామో యది తే శత్రూన్
నోపాయైః కృత్యమస్తి నః. 23

అథ జీవతి నః శత్రుః
వయం చ కృతసంయుగాః
తతస్తదభిపత్స్యామో
మనసా యత్ సమీక్షితమ్. 24

వయం యుద్ధాదిహేష్యామో
రుధిరేణ సముక్షితాః
విదార్య స్వతనుం బాణై
రామనామాంకితైః శితైః. 25

భక్షితో రాఘవోఽస్మాభి
లక్ష్మణశ్చేతి వాదినః
తవ పాదౌ గ్రహీష్యామః
త్వం నః కామ ప్రపూరయ. 26

తతోఽవఘోషయ పురే
గజస్కంధేన పార్థివ
హతో రామః సహ భ్రాత్రా
ససైన్య ఇతి సర్వతః. 27

ప్రీతో నామ తతో భూత్వా
భృత్యానాం త్వమరిందమ
భోగాంశ్చ పరివారాంశ్చ
కామాంశ్చ వసుదాపయ. 28

తతో మాల్యాని వాసాంసి
వీరాణామ్ అనులేపనమ్
పేయం చ బహు యోధేభ్యః
స్వయం చ ముదితః పిబ. 29

తతోఽస్మిన్ బహులీభూతే
కౌలీనే సర్వతో గతే
భక్షితః ససుహృద్రామో
రాక్షసైరితి విశ్రుతే. 30

ప్రవిశ్యాఽఽశ్వాస్య చాపి త్వం
సీతాం రహసి సాంత్వయ
ధనధాన్యైశ్చ కామైశ్చ
రత్నైశ్చైనాం ప్రలోభయ. 31

అనయోపధయా రాజన్
భయశోకానుబంధయా
అకామా త్వద్వశం సీతా
నష్టనాథా గమిష్యతి. 32

రంజనీయం హి భర్తారం
వినష్టమ్ అవగమ్య సా
నైరాశ్యాత్ స్త్రీలఘుత్వాచ్చ
త్వద్వశం ప్రతిపత్స్యతే. 33

సా పురా సుఖసంవృద్ధా
సుఖార్హా దుఃఖకర్శితా
త్వయ్యధీనం సుఖం జ్ఞాత్వా
సర్వథోపగమిష్యతి. 34

ఏతత్సునీతం మమ దర్శనేన
రామం హి దృష్ట్వైవ భవేదనర్థః
ఇహైవ తే సేత్స్యతి మోత్సుకో భూః
మహానయుద్ధేన సుఖస్య లాభః. 35

అనష్టసైన్యో హ్యనవాప్తసంశయో
రిపూనయుద్ధేన జయం నరాధిపః
యశశ్చ పుణ్యం చ మహన్మహీపతే
శ్రియం చ కీర్తిం చ చిరం సమశ్నుతే 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుష్షష్టితమస్సర్గః (64)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచషష్టితమస్సర్గః (65)

సైన్యముతో యుద్ధభూమికి చేరుకున్న కుంభకర్ణుడు

స తథోక్తస్తు నిర్భర్త్స్య
కుంభకర్ణో మహోదరమ్
అబ్రవీద్రాక్షసశ్రేష్ఠం
భ్రాతరం రావణం తతః. 1

సోఽహం తవ భయం ఘోరం
వధాత్ తస్య దురాత్మనః
రామస్యాద్య ప్రమార్జ్మామి
నిర్వైరో హి సుఖీ భవ. 2

గర్జంతి న వృథా శూర
నిర్జలా ఇవ తోయదాః
పశ్య సంపాద్యమానం తు
గర్జితం యుధి కర్మణా. 3

న మర్షయతి చాఽఽత్మానం
సంభావయతి నాఽఽత్మనా
అదర్శయిత్వా శూరాస్తు
కర్మ కుర్వంతి దుష్కరమ్. 4

విక్లబానామ్ అబుద్ధీనాం
రాజ్ఞా పణ్డితమానినామ్
శృణ్వతా సాదితమిదం
త్వద్విధానాం మహోదర. 5

యుద్ధే కాపురుషైర్నిత్యం
భవద్భిః ప్రియవాదిభిః
రాజానమ్ అనుగచ్ఛద్భిః
కృత్యమేతద్ధి సాదితమ్. 6

రాజశేషా కృతా లంకా
క్షీణః కోశో బలం హతమ్
రాజానమ్ ఇమమాసాద్య
సుహృచ్చిహ్నామ్ అమిత్రకమ్. 7

ఏష నిర్యామ్యహం యుద్ధమ్
ఉద్యతః శత్రునిర్జయే
దుర్నయం భవతామద్య
సమీకర్తుమిహాహవే. 8

ఏవముక్తవతో వాక్యం
కుంభకర్ణస్య ధీమతః
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం
ప్రహసన్ రాక్షసాధిపః. 9

మహోదరోఽయం రామాత్తు
పరిత్రస్తో న సంశయః
న హి రోచయతే తాత
యుద్ధం యుద్ధవిశారద. 10

కశ్చిన్మే త్వత్సమో నాస్తి
సౌహృదేన బలేన చ
గచ్ఛ శత్రువధాయ త్వం
కుంభకర్ణ జయాయ చ. 11

తస్మాత్తు భయనాశార్థం
భవాన్ సంబోధితో మయా
అయం హి కాలః సుహృదాం
రాక్షసానామ్ అరిందమ. 12

తద్గచ్ఛ శూలమాదాయ
పాశహస్త ఇవాంతకః
వానరాన్ రాజపుత్రౌ చ
భక్షయాదిత్య తేజసా. 13

సమాలోక్య తు తే రూపం
విద్రవిష్యంతి వానరాః
రామలక్ష్మణయోశ్చాఽపి
హృదయే ప్రస్ఫుటిష్యతః. 14

ఏవ ముక్త్వా మహారాజః
కుంభకర్ణం మహాబలమ్
పునర్జాతమివాత్మానం
మేనే రాక్షసపుంగవః. 15

కుంభకర్ణబలాఽభిజ్ఞో
జానంస్తస్య పరాక్రమమ్
బభూవ ముదితో రాజా
శశాంక ఇవ నిర్మలః. 16

ఇత్యేవముక్త సంహృష్టో
నిర్జగామ మహాబలః. 17

రాజ్ఞస్తు వచనం శ్రుత్వా
కుంభకర్ణః సముద్యతః
ఆదదే నిశితం శూలం
వేగాచ్ఛత్రునిబర్హణమ్. 18

సర్వకాలాయసం దీప్తం
తప్తకాంచనభూషణమ్
ఇంద్రాశనిసమం భీమం
వజ్రప్రతిమగౌరవమ్. 19

దేవదానవగంధర్వ
యక్షకిన్నరసూదనమ్
రక్తమాల్యం మహాధామ
స్వతశ్చోద్గతపావకమ్. 20

ఆదాయ నిశితం శూలం
శత్రుశోణితరంజితమ్
కుంభకర్ణో మహాతేజా
రావణం వాక్యమబ్రవీత్. 21

గమిష్యామ్యహమేకాకీ
తిష్ఠత్విహ బలం మమ
అద్య తాన్ క్షుభితాన్ క్రుద్ధో
భక్షయిష్యామి వానరాన్
కుంభకర్ణవచః శ్రుత్వా
రావణో వాక్యమబ్రవీత్. 22

సైన్యైః పరివృతో గచ్ఛ
శూలముద్గరపాణిభిః
వానరా హి మహాత్మానః
శీఘ్రాః సువ్యవసాయినః. 23

ఏకాకినం ప్రమత్తం వా
నయేయుర్దశనైః క్షయమ్
తస్మాత్ పరమదుర్ధర్షైః
సైన్యైః పరివృతో వ్రజ
రక్షసామ్ అహితం సర్వం
శత్రుపక్షం నిషూదయ. 24

అథాసనాత్ సముత్పత్య
స్రజం మణికృతాంతరామ్
ఆబబంధ మహాతేజాః
కుంభకర్ణస్య రావణః. 25

అంగదాన్యంగులీవేష్టాన్
వరాణ్యాభరణాని చ
హారం చ శశిసంకాశమ్
ఆబబంధ మహాత్మనః. 26

దివ్యాని చ సుగంధీని
మాల్యదామాని రావణః
శ్రోత్రే చాఽసంజయామాస
శ్రీమతీ చాస్య కుండలే. 27

కాంచనాంగదకేయూరో
నిష్కాభరణభూషితః
కుంభకర్ణో బృహత్కర్ణః
సుహుతోఽగ్నిరివాఽఽబభౌ 28

శ్రోణీసూత్రేణ మహతా
మేచకేన వ్యరాజతః
అమృతోత్పాదనే నద్ధో
భుజంగేనేవ మందరః. 29

స కాంచనం భారసహం నివాతం
విద్యుత్ప్రభం దీప్తమివాత్మభాసా
ఆబధ్యమానః కవచం రరాజ
సంధ్యాభ్రసంవీత ఇవాద్రిరాజః. 30

సర్వాభరణసర్వాంగః
శూలపాణిః స రాక్షసః
త్రివిక్రమకృతోత్సాహో
నారాయణ ఇవాబభౌ. 31

భ్రాతరం సంపరిష్వజ్య
కృత్వా చాఽభిప్రదక్షిణమ్
ప్రణమ్య శిరసా తస్మై
సంప్రతస్థే మహాబలః. 32

నిష్పతంతం మహాకాయం
మహానాదం మహాబలమ్
తమాశీర్భిః ప్రశస్తాభిః
ప్రేషయామాస రావణః. 33

శంఖదుందుభినిర్ఘోషైః
సైన్యైశ్చాపి వరాయుధైః
తం గజైశ్చ తురంగైశ్చ
స్యందనైశ్చాంబుదస్వనైః. 34

అనుజగ్ముర్మహాత్మానం
రథినో రథినాం వరమ్. 35

సర్పైరుష్ట్రై ఖరైరశ్వైః
సింహద్విపమృగద్విజైః
అనుజగ్ముశ్చ తం ఘోరం
కుంభకర్ణం మహాబలమ్. 36

స పుష్పవర్షైరవకీర్యమాణో
ధృతాఽఽతపత్రఃశితశూలపాణిః
మదోత్కటః శోణితగంధమత్తో
వినిర్యయౌ దానవదేవశత్రుః. 37

పదాతయశ్చ బహవో
మహానాదా మహాబలాః
అన్వయూ రాక్షసా భీమా
భీమాక్షాః శస్త్రపాణయః. 38

రక్తాక్షాః సుమహాకాయా
నీలాంజనచయోపమాః
శూలాన్ ఉద్యమ్య ఖడ్గాంశ్చ
నిశితాంశ్చ పరశ్వధాన్. 39

బహువ్యామాంశ్చ పరిఘాన్
గదాశ్చ ముసలాని చ
తాలస్కంధాంశ్చ విపులాన్
క్షేపణీయాన్ దురాసదాన్. 40

అథాన్యద్వపురాదాయ
దారుణం రోమహర్షణమ్
నిష్పపాత మహాతేజాః
కుంభకర్ణో మహాబలః. 41

ధనుఃశతపరీణాహః
స షట్ఛతసముచ్ఛ్రితః
రౌద్రః శకటచక్రాక్షో
మహాపర్వతసన్నిభః. 42

సన్నిపత్య చ రక్షాంసి
దగ్ధశైలోపమో మహాన్
కుంభకర్ణో మహావక్త్రః
ప్రహసన్నిదమబ్రవీత్. 43

అద్య వానరముఖ్యానాం
తాని యూథాని భాగశః
నిర్దహిష్యామి సంక్రుద్ధః
శలభానివ పావకః. 44

నాఽపరాధ్యంతి మే కామం
వానరా వనచారిణః
జాతిరస్మద్విధానాం సా
పురోద్యానవిభూషణమ్. 45

పురరోధస్య మూలం తు
రాఘవః సహలక్ష్మణః
హతే తస్మిన్ హతం సర్వం
తం వధిష్యామి సంయుగే. 46

ఏవం తస్య బ్రువాణస్య
కుంభకర్ణస్య రాక్షసాః

నాదం చక్రుర్మహాఘోరం
కంపయంత ఇవార్ణవమ్. 47

తస్య నిష్పతతస్తూర్ణం
కుంభకర్ణస్య ధీమతః
బభూవుర్ఘోరరూపాణి
నిమిత్తాని సమంతతః. 48

ఉల్కాశనియుతా మేఘా
బభూవుర్గర్దభారుణాః
ససాగరవనా చైవ
వసుధా సమకంపత. 49

ఘోరరూపా శివా నేదుః
సజ్వాలకబళైర్ముఖైః
మండలాన్యపసవ్యాని
బబంధుశ్చ విహంగమాః. 50

నిష్పపాత చ మాలేవ
గృధ్రోఽస్య పథి గచ్ఛతః
ప్రాస్ఫురన్నయనం చాఽస్య
సవ్యో బాహుశ్చ కంపతే. 51

నిపపాత తదా చోల్కా
జ్వలంతీ భీమనిస్వనా
ఆదిత్యో నిష్ప్రభశ్చాసీత్
న ప్రవాతి సుఖోఽనిలః. 52

అచింతయన్మహోత్పాతాన్
ఉత్థితాన్ రోమహర్షణాన్
నిర్యయౌ కుంభకర్ణస్తు
కృతాంతబలచోదితః. 53

స లంఘయిత్వా ప్రాకారం
పద్భ్యాం పర్వతసన్నిభః
దదర్శాభ్రఘనప్రఖ్యం
వానరానీకమద్భుతమ్. 54

తే దృష్ట్వా రాక్షసశ్రేష్ఠం
వానరాః పర్వతోపమమ్
వాయునున్నా ఇవ ఘనా
యయుః సర్వా దిశస్తదా. 55

తద్వానరానీక మతిప్రచండం
దిశో ద్రవద్భిన్నమివాఽభ్రజాలమ్
స కుంభకర్ణః సమవేక్ష్య హర్షాత్
ననాద భూయో ఘనవద్ఘనాభః. 56

తే తస్య ఘోరం నినదం నిశమ్య
యథా నినాదం దివి వారిదస్య
పేతుర్ధరణ్యాం బహవః ప్లవంగా
నికృత్తమూలా ఇవ సాలవృక్షాః. 57

విపులపరిఘవాన్ స కుంభకర్ణో
రిపునిధనాయ వినిస్సృతో మహాత్మా
కపి గణభయమాదదత్సుభీమం 58
ప్రభురివ కింకరదండవాన్ యుగాంతే

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే పంచషష్టితమస్సర్గః (65)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షట్షష్టితమస్సర్గః (66)

వానరులతో యుద్ధము చేసిన కుంభకర్ణుడు

స లంఘయిత్వా ప్రాకారం
గిరికూటోపమో మహాన్
నిర్యయౌ నగరాత్ తూర్ణం
కుంభకర్ణో మహాబలః. 1

స ననాద మహానాదం
సముద్రమ్ అభినాదయన్
జనయన్నివ నిర్ఘాతాన్
విధమన్నివ పర్వతాన్. 2

తమవధ్యం మఘవతా
యమేన వరుణేన వా
ప్రేక్ష్య భీమాక్షమాయాంతం
వానరా విప్రదుద్రువుః. 3

తాంస్తు విప్రద్రుతాన్ దృష్ట్వా
వాలిపుత్రోఽఙ్గదోఽబ్రవీత్
నలం నీలం గవాక్షం చ
కుముదం చ మహాబలమ్. 4

ఆత్మానమ్ అత్ర విస్మృత్య
వీర్యాణ్యభిజనాని చ
క్వ గచ్ఛత భయత్రస్తాః
ప్రాకృతా హరయో యథా. 5

సాధు సౌమ్యా నివర్తధ్వం
కిం ప్రాణాన్ పరిరక్షథ
నాఽలం యుద్ధాయ వై రక్షో
మహతీయం బిభీషికాః. 6

మహతీమ్ ఉత్థితా మేనాం
రాక్షసానాం బిభీషికామ్
విక్రమాద్విధమిష్యామో
నివర్తధ్వం ప్లవంగమాః. 7

కృచ్ఛ్రేణ తు సమాశ్వాస్య
సంగమ్య చ తత స్తతః
వృక్షాద్రిహస్తా హరయః
సంప్రతస్థు రణాజిరమ్. 8

తే నివృత్య తు సంక్రుద్ధాః
కుంభకర్ణం వనౌకసః
నిజఘ్నుః పరమక్రుద్ధాః
సమదా ఇవ కుంజరాః. 9

ప్రాంశుభిర్గిరిశృంగైశ్చ
శిలాభిశ్చ మహాబలః
పాదపైః పుష్పితాగ్రైశ్చ
హన్యమానో న కంపతే. 10

తస్య గాత్రేషు పతితా
భిద్యంతే శతశః శిలాః
పాదపాః పుష్పితాగ్రాశ్చ
భగ్నాః పేతుర్మహీతలే. 11

సోఽపి సైన్యాని సంక్రుద్ధో
వానరాణాం మహౌజసామ్
మమంథ పరమాయత్తో
వనాన్యగ్నిరివోత్థితః. 12

లోహితార్ద్రాస్తు బహవః
శేరతే వానరర్షభాః
నిరస్తాః పతితా భూమౌ
తామ్రపుష్పా ఇవ ద్రుమాః. 13

లంఘయంతః ప్రధావంతో
వానరా నాఽవలోకయన్. 14

కేచిత్ సముద్రే పతితాః
కేచిద్గగనమాశ్రితాః
వధ్యమానాస్తు తే వీరా
రాక్షసేన బలీయసా. 15

సాగరం యేన తే తీర్ణాః
పథా తేన ప్రదుద్రువుః. 16

తే స్థలాని తథా నిమ్నం
విషణ్ణవదనా భయాత్
ఋక్షా వృక్షాన్ సమారూఢాః
కేచిత్ పర్వతమాశ్రితాః. 17

మమజ్జురర్ణవే కేచిత్
గుహాః కేచిత్ సమాశ్రితాః
నిషేదుః ప్లవగాః కేచిత్
కేచిన్నైవాఽవతస్థిరే

(కేచిద్భూమౌ నిపతితాః
కేచిత్ సుప్తా మృతా ఇవ)
తాన్ సమీక్ష్యాంగదో భగ్నాన్
వానరాన్ ఇదమబ్రవీత్. 18

అవతిష్ఠత యుధ్యామో
నివర్తధ్వం ప్లవంగమాః
భగ్నానాం వో న పశ్యామి
పరిగమ్య మహీమిమామ్
స్థానం సర్వే నివర్తధ్వం
కిం ప్రాణాన్ పరిరక్షథ. 19

నిరాయుధానాం ద్రవతామ్
అసంగగతిపౌరుషాః
దారా హ్యపహసిష్యంతి
స వై ఘాతస్తు జీ వతామ్. 20

కులేషు జాతాః సర్వే స్మ
విస్తీర్ణేషు మహత్సు చ
క్వ గచ్ఛథ భయత్రస్తా
హరయః ప్రాకృతా యథా. 21

అనార్యాః ఖలు యద్భీతాః
త్యక్త్వా వీర్యం ప్రధావత. 22

వికత్థనాని వో యాని
తథా వై జనసంసది
తాని వః క్వ ను యాతాని
సోదగ్రాణి మహాంతి చ. 23

భీరుప్రవాదా శ్రూయంతే
యస్తు జీవతి ధిక్కృతః
మార్గః సత్పురుషైర్జుష్టః
సేవ్యతాం త్యజ్యతాం భయమ్. 24

శయామహేఽథ నిహతాః
పృథివ్యామ్ అల్పజీవితాః
దుష్ప్రాపం బ్రహ్మలోకం వా
ప్రాప్నుమో యుధి సూదితాః 25

సంప్రాప్నుయామః కీర్తిం వా
నిహత్వా శత్రుమాహవే
జీవితం వీరలోకస్య
మోక్ష్యామో వసు వానరాః. 26

న కుంభకర్ణః కాకుత్స్థం
దృష్ట్వా జీవన్ గమిష్యతి
దీప్యమానమివాసాద్య
పతంగో జ్వలనం యథా. 27

పలాయనేన చోద్దిష్టాః
ప్రాణాన్ రక్షామహే వయమ్
ఏకేన బహవో భగ్నా
యశో నాశం గమిష్యతి. 28

ఏవం బ్రువాణం తం శూరమ్
అంగదం కనకాంగదమ్
ద్రవమాణాస్తతో వాక్యమ్
ఊచుః శూరవిగర్హితమ్. 29

కృతం నః కదనం ఘోరం
కుంభకర్ణేన రక్షసా
న స్థానకాలో గచ్ఛామో
దయితం జీవితం హి నః. 30

ఏతావదుక్త్వా వచనం
సర్వే తే భేజిరే దిశః
భీమం భీమాక్షమాయాంతం
దృష్ట్వా వానరయూథపాః. 31

ద్రవమాణాస్తు తే వీరా
అంగదేన వలీముఖాః
సాన్త్వైశ్చైవానుమానైశ్చ
తతః సర్వే నివర్తితాః. 32

ప్రహర్షమ్ ఉపనీతాశ్చ
వాలిపుత్రేణ ధీమతా
ఆజ్ఞాప్రతీక్షాస్తస్థుశ్చ
సర్వే వానరయూథపా. 33

ఋషభశరభమైందధూమ్రనీలాః
కుముదసుషేణగవాక్షరంభతారాః
ద్వివిదపనస వాయుపుత్రముఖ్యాః 34
త్వరితతరాభిముఖం రణం ప్రయాతాః

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే షట్షష్టితమస్సర్గః (66)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తషష్టితమస్సర్గః (67)

రామబాణమునకు కుప్పకూలిన కుంభకర్ణుడు

తే నివృత్తా మహాకాయాః
శ్రుత్వాఽఽఙ్గదవచస్తదా
నైష్ఠికీం బుద్ధిమాసాద్య
సర్వే సంగ్రామకాంక్షిణః. 1

సముదీరితవీర్యాశ్చ
సమారోపితవిక్రమాః
పర్యవస్థాపితా వాక్యైః
అంగదేన వలీముఖాః. 2

ప్రయాతాశ్చ గతా హర్షం
మరణే కృతనిశ్చయాః
చక్రుః సుతుములం యుద్ధం
వానరాస్త్యక్త జీవితాః. 3

అథ వృక్షాన్ మహాకాయాః
సానూని సుమహాంతి చ
వానరాస్తూర్ణముద్యమ్య
కుంభకర్ణమ్ అభిద్రుతాః. 4

స కుంభకర్ణః సంక్రుద్ధో
గదామ్ ఉద్యమ్య వీర్యవాన్
అర్దయన్ సుమహాకాయః
సమంతాత్ వ్యాక్షిపత్ రిపూన్. 5

శతాని సప్త చాఽఽష్టౌ చ
సహస్రాణి చ వానరాః
ప్రకీర్ణాః శేరతే భూమౌ
కుంభకర్ణేన పోథితాః. 6

షోడశాఽఽష్టౌ చ దశ చ
వింశత్ త్రింశత్ తథైవ చ
పరిక్షిప్య చ బాహుభ్యాం
ఖాదన్ విపరిధావతి
భక్షయన్ భృశసంక్రుద్ధో
గరుడః పన్నగానివ. 7

కృచ్ఛ్రేణ చ సమాశ్వస్తాః
సంగమ్య చ తతస్తతః
వృక్షాద్రిహస్తా హరయః
తస్థుః సంగ్రామమూర్ధని. 8

తతః పర్వతముత్పాట్య
ద్వివిదః ప్లవగర్షభః
దుద్రావ గిరిశృంగాభం
విలంబ ఇవ తోయదః. 9

తం సముత్పత్య చిక్షేప
కుంభకర్ణస్య వానరః

తమప్రాప్తో మహాకాయం
తస్య సైన్యేఽపతత్ తదా. 10

మమర్దాఽశ్వాన్ గజాంశ్చాపి
రథాంశ్చైవ నగోత్తమః
తాని చాన్యాని రక్షాంసి
పునశ్చాన్యద్గిరేః శిరః. 11

తచ్ఛైలశృంగాభిహతం
హతాశ్వం హతసారథిమ్
రక్షసాం రుధిరక్లిన్నం
బభూవాఽయోధనంమహత్12

రథినో వానరేంద్రాణాం
శరైః కాలాంతకోపమైః
శిరాంసి నదతాం జహ్రుః
సహసా భీమనిస్వనాః. 13

వానరాశ్చ మహాత్మానః
సముత్పాట్య మహాద్రుమాన్
రథాన్ అశ్వాన్ గజాన్ ఉష్ట్రాన్
రాక్షసాన్ అభ్యసూదయన్. 14

హనూమాన్ శైలశృంగాణి
వృక్షాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్
వవర్ష కుంభకర్ణస్య
శిరస్యంబరమాస్థితః. 15

తాని పర్వతశృంగాణి
శూలేన తు బిభేద హ
బభంజ వృక్షవర్షం చ
కుంభకర్ణో మహాబలః. 16

తతో హరీణాం తదనీక ముగ్రం
దుద్రావ శూలం నిశితం ప్రగృహ్య
తస్థౌ తతోఽస్యాపతతః పురస్తాత్
మహీధరాగ్రం హనుమాన్ప్రగృహ్య. 17

స కుంభకర్ణం కుపితో జఘాన
వేగేన శైలోత్తమభీమకాయమ్
స చుక్షుభే తేన తదాఽభిభూతో
మేదార్ద్రగాత్రో రుధిరావసిక్తః. 18

స శూలమావిధ్య తటిత్ప్రకాశం
గిరిం యథా ప్రజ్వలితాగ్రశృంగమ్
బాహ్వంతరే మారుతిమాజఘాన
గుహోఽచలం క్రౌంచమివోగ్రశక్త్యా. 19

స శూలనిర్భిన్న మహాభుజాంతరః
ప్రవిహ్వలః శోణితముద్వమన్ ముఖాత్
ననాద భీమం హనుమాన్ మహాహవే
యుగాంతమేఘస్తనితస్వనోపమమ్. 20

తతో వినేదుః సహసా ప్రహృష్టా
రక్షోగణాస్తం వ్యథితం సమీక్ష్య
ప్లవంగమాస్తు వ్యథితా భయార్తాః
ప్రదుద్రువుః సంయతి కుంభకర్ణాత్. 21

తతస్తు నీలో బలవాన్
పర్యవస్థాపయన్ బలమ్

ప్రవిచిక్షేప శైలాగ్రం
కుంభకర్ణాయ ధీమతే. 22

త మాపతంతం సంప్రేక్ష్య
ముష్టినాఽభిజఘాన హ
ముష్టిప్రహారాభిహతం
తచ్ఛైలాగ్రం వ్యశీర్యత. 23

సవిస్ఫులింగం సజ్వాలం
నిపపాత మహీతలే. 24

ఋషభః శరభో నీలో
గవాక్షో గంధమాదనః
పంచ వానరశార్దూలాః
కుంభకర్ణమ్ ఉపాద్రవన్. 25

శైలైర్వృక్షైస్తలైః పాదైః
ముష్టిభిశ్చ మహాబలాః
కుంభకర్ణం మహాకాయం
సర్వతోఽభిప్రదుద్రువుః. 26

స్పర్శానివ ప్రహారాంస్తాన్
వేదయానో న వివ్యథే
ఋషభం తు మహావేగం
బాహుభ్యాం పరిషస్వజే. 27

కుంభకర్ణభుజాభ్యాం తు
పీడితో వానరర్షభః
నిపపాతర్షభో భీమః
ప్రముఖాద్వాంతశోణితః. 28

ముష్టినా శరభం హత్వా
జానునా నీలమాహవే
ఆజఘాన గవాక్షం తు
తలేనేంద్రరిపుస్తదా
పాదేనాఽభ్యహనత్ క్రుద్ధః
తరసా గంధమాదనమ్. 29

దత్తప్రహారవ్యథితా
ముముహుః శోణితోక్షితాః
నిపేతుస్తే తు మేదిన్యాం
నికృత్తా ఇవ కింశుకాః. 30

తేషు వానరముఖ్యేషు
పతితేషు మహాత్మసు
వానరాణాం సహస్రాణి
కుంభకర్ణం ప్రదుద్రువుః. 31

తం శైల మివ శైలాభాః
సర్వే తు ప్లవగర్షభాః
సమారుహ్య సముత్పత్య
దదంశుశ్చ మహాబలాః. 32

తం నఖైర్దశనైశ్చాపి
ముష్టిభిర్జానుభిస్తథా
కుంభకర్ణం మహాకాయం
తే జఘ్నుః ప్లవగర్షభాః. 33

స వానరసహస్రైస్తైః
ఆచితః పర్వతోపమః

రరాజ రాక్షసవ్యాఘ్రో
గిరిరాత్మరుహైరివ. 34

బాహుభ్యాం వానరాన్ సర్వాన్
ప్రగృహ్య స మహాబలః
భక్షయామాస సంక్రుద్ధో
గరుడః పన్నగానివ. 35

ప్రక్షిప్తాః కుంభకర్ణేన
వక్త్రే పాతాళసన్నిభే
నాసాపుటాభ్యాం నిర్జగ్ముః
కర్ణాభ్యాం చైవ వానరాః. 36

భక్షయన్ భృశసంక్రుద్ధో
హరీన్ పర్వతసన్నిభః
బభంజ వానరాన్ సర్వాన్
సంక్రుద్ధో రాక్షసోత్తమః. 37

మాంసశోణితసంక్లేదాం
భూమిం కుర్వన్ స రాక్షసః
చచార హరిసైన్యేషు
కాలాగ్నిరివ మూర్ఛితః. 38

వజ్రహస్తో యథా శక్రః
పాశహస్త ఇవాంతకః
శూలహస్తో బభౌ సంఖ్యే
కుంభకర్ణో మహాబలః. 39

యథా శుష్కాణ్యరణ్యాని
గ్రీష్మే దహతి పావకః
తథా వానరసైన్యాని
కుంభకర్ణో వినిర్దహత్. 40

తతస్తే వధ్యమానాస్తు
హతయూథా వినాయకాః
వానరా భయసంవిగ్నా
వినేదుర్విస్వరం భృశమ్. 41

అనేకశో వధ్యమానాః
కుంభకర్ణేన వానరాః
రాఘవం శరణం జగ్ముః
వ్యథితాః ఖిన్నచేతసః. 42

ప్రభగ్నాన్ వానరాన్ దృష్ట్వా
వజ్రహస్తసుతాత్మజః
అభ్యధావత వేగేన
కుంభకర్ణం మహాహవే. 43

శైలశృంగం మహద్గృహ్య
వినదంశ్చ ముహుర్ముహుః
త్రాసయన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్
కుంభకర్ణపదానుగాన్. 44

చిక్షేప శైలశిఖరం
కుంభకర్ణస్య మూర్ధని
స తేనాఽభిహతోఽత్యర్థం
గిరిశృంగేణ మూర్ధని. 45

కుంభకర్ణః ప్రజజ్వాల
కోపేన మహతా తదా

సోఽభ్యధావత వేగేన
వాలిపుత్రమ్ అమర్షణః. 46

కుంభకర్ణోః మహానాదః
త్రాసయన్ సర్వవానరాన్
శూలం ససర్జ వై రోషాత్
అంగదే స మహాబలః. 47

తమాపతంతం బుద్ధ్వా తు
యుద్ధమార్గవిశారదః
లాఘవాన్మోచయామాస
బలవాన్ వానరర్షభః. 48

ఉత్పత్య చైనం సహసా
తలేనోరస్యతాడయత్
స తేనాభిహతః కోపాత్
ప్రముమోహాచలోపమః. 49

స లబ్ధసంజ్ఞో బలవాన్
ముష్టిమ్ ఆవర్త్య రాక్షసః
అపహాసేన చిక్షేప
విసంజ్ఞః స పపాత హ. 50

తస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే
విసంజ్ఞే పతితే భువి
తచ్ఛూలం సముపాదాయ
సుగ్రీవమ్ అభిదుద్రువే. 51

త మాపతంతం సంప్రేక్ష్య
కుంభకర్ణం మహాబలమ్
ఉత్పపాత తదా వీరః
సుగ్రీవో వానరాధిపః. 52

పర్వతాగ్రం సముత్క్షిప్య
సమావిధ్య మహాకపిః
అభిదుద్రావ వేగేన
కుంభకర్ణం మహాబలమ్. 53

త మాపతంతం సంప్రేక్ష్య
కుంభకర్ణః ప్లవంగమమ్
తస్థౌ వికృతసర్వాంగో
వానరేంద్రసమున్ముఖః. 54

కపిశోణితదిగ్ధాంగం
భక్షయంతం ప్లవంగమాన్
కుంభకర్ణం స్థితం దృష్ట్వా
సుగ్రీవో వాక్యమబ్రవీత్. 55

పాతితాశ్చ త్వయా వీరాః
కృతం కర్మ సుదుష్కరమ్
భక్షితాని చ సైన్యాని
ప్రాప్తం తే పరమం యశః. 56

త్యజ తద్వానరానీకం
ప్రాకృతైః కిం కరిష్యసి
సహస్వైకనిపాతం మే
పర్వతస్యాఽస్య రాక్షస. 57

తద్వాక్యం హరిరాజస్య
సత్త్వధైర్యసమన్వితమ్

శ్రుత్వా రాక్షసశార్దూలః
కుంభకర్ణోఽబ్రవీద్వచః. 58

ప్రజాపతేస్తు పౌత్రస్త్వం
తథైవర్క్షరజఃసుతః
శ్రుతపౌరుషసంపన్నః
కస్మాద్గర్జసి వానర. 59

స కుంభకర్ణస్య వచో నిశమ్య
వ్యావిధ్య శైలం సహసా ముమోచ
తేనాజఘానోరసి కుంభకర్ణం
శైలేన వజ్రాశనిసన్నిభేన. 60

తచ్ఛైలశృంగం సహసా వికీర్ణం
భుజాంతరే తస్య తదా విశాలే
తతో విషేదుః సహసా ప్లవంగా
రక్షోగణాశ్చాపి ముదా వినేదుః. 61

స శైలశృంగాభిహతశ్చుకోప
ననాద కోపాచ్చ వివృత్య వక్త్రమ్
వ్యావిధ్య శూలం చ తటిత్ప్రకాశం
చిక్షేప హర్యృక్షపతే ర్వధాయ. 62

తత్కుంభకర్ణస్య భుజప్రవిద్ధం
శూలం శితం కాంచనదామజుష్టమ్
క్షిప్రం సముత్పత్య నిగృహ్య దోర్భ్యాం
బభంజ వేగేన సుతోఽనిలస్య. 63

కృతం భారసహస్రస్య
శూలం కాలాయసం మహత్
బభంజ జానున్యారోప్య
ప్రహృష్టః ప్లవగర్షభః. 64

శూలం భగ్నం హనుమతా
దృష్ట్వా వానరవాహినీ
హృష్టా ననాద బహుశః
సర్వతశ్చాపి దుద్రువే. 65

సింహనాదం చ తే చక్రుః
ప్రహృష్టా వనగోచరాః
మారుతిం పూజయాంచక్రుః
దృష్ట్వా శూలం తథా గతమ్. 66

స తత్ తదా భగ్నమవేక్ష్య శూలం
చుకోప రక్షోధిపతిర్మహాత్మా
ఉత్పాట్య లంకామలయాత్ సశృంగం
జఘాన సుగ్రీవ ముపేత్య తేన. 67

స శైలశృంగాభిహతో విసంజ్ఞః
పపాత భూమౌ యుధి వానరేంద్రః
తం ప్రేక్ష్య భూమౌ పతితం విసంజ్ఞం
నేదుః ప్రహృష్టా స్త్వథ యాతుధానాః. 68

తమభ్యుపేత్యాద్భుతఘోరవీర్యం
స కుంభకర్ణో యుధి వానరేంద్రమ్
జహార సుగ్రీవ మభిప్రగృహ్య
యథాఽనిలో మేఘ మతిప్రచండః. 69

స తం మహామేఘనికాశరూపమ్
ఉత్పాట్య గచ్ఛన్ యుధి కుంభకర్ణః

రరాజ మేరుప్రతిమానరూపో
మేరుర్యథాభ్యుచ్ఛ్రితఘోరశృంగః. 70

తతస్తముత్పాట్య జగామ వీరః
సంస్తూయమానో యుధి రాక్షసేంద్రైః
శృణ్వన్ నినాదం త్రిదశాలయానాం
ప్లవంగరాజగ్రహవిస్మితానామ్. 71

తతస్తమాదాయ తదా స మేనే
హరీంద్ర మింద్రోపమ మింద్రవీర్యః
అస్మిన్హృతే సర్వ మిదం హృతం స్యాత్
స రాఘవం సైన్యమితీంద్రశత్రుః. 72

విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా
వానరాణాం తతస్తతః
కుంభకర్ణేన సుగ్రీవం
గృహీతం చాఽపి వానరమ్. 73

హనూమాం శ్చింతయామాస
మతిమాన్ మారుతాత్మజః
ఏవం గృహీతే సుగ్రీవే
కిం కర్తవ్యం మయా భవేత్. 74

యద్వై న్యాయ్యం మయా
కర్తుం తత్ కరిష్యామి సర్వథా
భూత్వా పర్వతసంకాశో
నాశయిష్యామి రాక్షసమ్. 75

మయా హతే సంయతి కుంభకర్ణే
మహాబలే ముష్టివికీర్ణదేహే
విమోచితే వానరపార్థివే చ
భవంతు హృష్టాః ప్లవగాః సమస్తాః. 76

అథ వా స్వయమప్యేష
మోక్షం ప్రాప్స్యతి పార్థివః
గృహీతోఽయం యది భవేత్
త్రిదశైః సాసురోరగైః. 77

మన్యే న తావదాత్మానం
బుధ్యతే వానరాధిపః
శైలప్రహారాభిహతః
కుంభకర్ణేన సంయుగే. 78

అయం ముహూర్తాత్ సుగ్రీవో
లబ్ధసంజ్ఞో మహాహవే
ఆత్మనో వానరాణాం చ
యత్ పథ్యం తత్ కరిష్యతి. 79

మయా తు మోక్షితస్యాఽస్య
సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
అప్రీతశ్చ భవేత్ కష్టా
కీర్తినాశశ్చ శాశ్వతః. 80

తస్మాన్ముహూర్తం కాంక్షిష్యే
విక్రమం పార్థివస్య నః
భిన్నం చ వానరానీకం
తావదాశ్వాసయామ్యహమ్. 81

ఇత్యేవం చింతయిత్వా తు
హనూమాన్ మారుతాత్మజః

భూయః సంస్తంభయామాస
వానరాణాం మహాచమూమ్. 82

స కుంభకర్ణోऽథ వివేశ లంకాం
స్ఫురంతమాదాయ మహాకపిం తమ్
విమానచర్యాగృహగోపురస్థైః
పుష్పాగ్ర్యవర్షైరవకీర్యమాణః. 83

లాజగంధోదవర్షైస్తు
సిచ్యమానః శనైః శనైః
రాజమార్గస్య శీతత్వాత్
సంజ్ఞామాప మహాబలః. 84

తతః స సంజ్ఞామ్ ఉపలభ్య కృచ్ఛ్రాత్
బలీయసస్తస్య భుజాంతరస్థః
అవేక్షమాణః పురరాజమార్గం
విచింతయామాస ముహుర్మహాత్మా. 85

ఏవం గృహీతేన కథం ను నామ
శక్యం మయా సంప్రతి కర్తుమద్య
తథా కరిష్యామి యథా హరీణాం
భవిష్యతీష్టం చ హితం చ కార్యమ్. 86

తతః కరాగ్రైః సహసా సమేత్య
రాజా హరీణామ్ అమరేంద్రశత్రుమ్
ఖరైశ్చ కర్ణౌ దశనైశ్చ నాసాం
దదంశ పార్శ్వేషు చ కుంభకర్ణమ్. 87

స కుంభకర్ణో హృతకర్ణనాసో
విదారితస్తేన విమర్దితశ్చ
రోషాభిభూతః క్షతజార్ద్రగాత్రః
సుగ్రీవమావిధ్య పిపేష భూమౌ. 88

స భూతలే భీమబలాభిపిష్టః
సురారిభిస్తైరభిహన్యమానః
జగామ ఖం వేగవదభ్యుపేత్య
పునశ్చ రామేణ సమాజగామ. 89

కర్ణనాసా విహీనస్తు
కుంభకర్ణో మహాబలః
రరాజ శోణితైః సిక్తో
గిరిః ప్రస్రవణైరివ. 90

శోణితార్ద్రో మహాకాయో
రాక్షసో భీమవిక్రమః
యుద్ధాయాభిముఖో భూయో
మనశ్చక్రే మహాబలః. 91

అమర్షాచ్ఛోణితోద్గారీ
శుశుభే రావణానుజః
నీలాంజనచయప్రఖ్యః
ససంధ్య ఇవ తోయదః. 92

గతే తు తస్మిన్ సురరాజశత్రుః
క్రోధాత్ప్రదుద్రావ రణాయ భూయః
అనాయుధోऽస్మీతి విచింత్య రౌద్రో
ఘోరం తదా ముద్గరమాససాద. 93

తతః స పుర్యాః సహసా మహౌజా
నిష్క్రమ్య తద్వానరసైన్యముగ్రమ్

బభక్ష రక్షో యుధి కుంభకర్ణః
ప్రజా యుగాంతగ్నిరివ ప్రదీప్తః. 94

బుభుక్షితః శోణితమాంసగృధ్నుః
ప్రవిశ్య తద్వానరసైన్యముగ్రమ్
చఖాద రక్షాంసి హరీన్ పిశాచాన్
ఋక్షాంశ్చ మోహాద్యుధి కుంభకర్ణః. 95

యథైవ మృత్యుర్హరతే యుగాంతే
స భక్షయామాస హరీంశ్చ ముఖ్యాన్. 96

ఏకం ద్వే త్రీన్ బహూన్ క్రుద్ధో
వానరాన్ సహ రాక్షసైః
సమాదాయైకహస్తేన
ప్రచిక్షేప త్వరన్ముఖే. 97

సంప్రస్రవంస్తదా మేదః
శోణితం చ మహాబలః
వధ్యమానో నగేంద్రాగ్రైః
భక్షయామాస వానరాన్. 98

తే భక్ష్యమాణా హరయో
రామం జగ్ముస్తదా గతిమ్. 99

కుంభకర్ణో భృశం క్రుద్ధః
కపీన్ ఖాదన్ ప్రధావతి. 100

శతాని సప్తచాఽష్టౌ చ
వింశత్ త్రింశత్ తథైవ చ
సంపరిష్వజ్య బాహుభ్యాం
ఖాదన్ విపరిధావతి. 101

తస్మిన్ కాలే సుమిత్రాయాః
పుత్రః పరబలార్దనః
చకార లక్ష్మణః క్రుద్ధో
యుద్ధం పరపురంజయః. 102

స కుంభకర్ణస్య శరాన్
శరీరే సప్త వీర్యవాన్
నిచఖానాఽఽదదే బాణాన్
విససర్జ చ లక్ష్మణః. 103

అతిక్రమ్య చ సౌమిత్రిం
కుంభకర్ణో మహాబలః
రామమేవాఽభిదుద్రావ
దారయన్నివ మేదినీమ్. 104

అథ దాశరథీ రామో
రౌద్రమస్త్రం ప్రయోజయన్
కుంభకర్ణస్య హృదయే
ససర్జ నిశితాన్ శరాన్. 105

తస్య రామేణ విద్ధస్య
సహసాఽభిప్రధావతః
అంగారమిత్రాః క్రుద్ధస్య
ముఖాన్నిశ్చేరురర్చిషః. 106

రామాస్త్రవిద్ధో ఘోరం వై
సదన్ రాక్షసపుంగవః
అభ్యధావత సంక్రుద్ధో
హరీన్ విద్రావయన్ రణే. 107

తస్యోరసి నిమగ్నాశ్చ
శరా బర్హిణవాససః
హస్తాచ్చాఽపి పరిభ్రష్టా
పపాతోర్వ్యాం మహాగదా
ఆయుధాని చ సర్వాణి
విప్రాకీర్యంత భూతలే. 108

స నిరాయుధమాత్మానం
యదా మేనే మహాబలః
ముష్టిభ్యాం చారణాభ్యాం చ
చకార కదనం మహత్. 109

స బాణైరతివిద్ధాంగః
క్షతజేన సముక్షితః
రుధిరం పరిసుస్రావ
గిరిః ప్రస్రవణాం యథా. 110

స తీవ్రేణ చ కోపేన
రుధిరేణ చ మూర్ఛితః
వానరాన్ రాక్షసాన్ ఋక్షాన్
ఖాదన్ విపరిధావతి. 111

అథ శృంగం సమావిధ్య
భీమం భీమపరాక్రమః
చిక్షేప రామమ్ ఉద్దిశ్య
బలవానంతకోపమః. 112

అప్రాప్తమంతరా రామః
సప్తభిస్తైరజిహ్మగైః
శరైః కాంచనచిత్రాంగైః
చిచ్ఛేద పురుషర్షభః. 113

తన్మేరుశిఖరాకారం
ద్యోతమానమివ శ్రియా
ద్వే శతే వానరేంద్రాణాం
పతమానమ్ అపాతయత్. 114

తస్మిన్ కాలే స ధర్మాత్మా
లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్
కుంభకర్ణవధే యుక్తో
యోగాన్ పరిమృశన్ బహూన్. 115

నైవాఽయం వానరాన్ రాజన్
నాఽపి జానాతి రాక్షసాన్
మత్తః శోణితగంధేన
స్వాన్ పరాంశ్చైవ ఖాదతి. 116

సాధ్వేనమ్ అధిరోహంతు
సర్వే తు వానరర్షభాః
యూథపాశ్చ యథా ముఖ్యాః
తిష్ఠంత్వస్య సమంతతః. 117

అప్యయం దుర్మతిః కాలే
గురుభారప్రపీడితః
ప్రపతన్ రాక్షసో భూమౌ
నాఽన్యాన్హన్యాత్ ప్లవంగమాన్. 118

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రాజపుత్రస్య ధీమతః

తే సమారురుహుర్హృష్టాః
కుంభకర్ణం ప్లవంగమాః. 119

కుంభకర్ణస్తు సంక్రుద్ధః
సమారూఢః ప్లవంగమైః
వ్యధూనయత్ తాన్ వేగేన
దుష్టహస్తీవ హస్తిపాన్. 120

తాన్ దృష్ట్వా నిర్ధూతాన్ రామో
రుష్టోఽయమితి రాక్షసః
సముత్పపాత వేగేన
ధనురుత్తమమాదదే. 121

క్రోధతామ్రేక్షణో వీరో
నిర్దహన్నివ చక్షుషా
రాఘవో రాక్షసం రోషాత్
అభిదుద్రావ వేగితః
యూథపాన్ హర్షయన్ సర్వాన్
కుంభకర్ణ భయార్దితాన్ 122

స చాపమాదాయ భుజంగకల్పం
దృఢజ్యముగ్రం తపనీయచిత్రమ్
హరీన్ సమాశ్వాస్య సముత్పపాత
రామో నిబద్ధోత్తమతూణబాణః. 123

స వానరగణైస్తైస్తు
వృతఃపరమదుర్జయః
లక్ష్మణానుచరో రామః
సంప్రతస్థే మహాబలః. 124

స దదర్శ మహాత్మానం
కిరీటినమరిందమమ్
శోణితాప్లుతసర్వాంగం
కుంభకర్ణం మహాబలమ్. 125

సర్వాన్ సమభిధావంతం
యథా రుష్టం దిశాగజమ్
మార్గమాణం హరీన్ క్రుద్ధం
రాక్షసైః పరివారితమ్. 126

వింధ్యమందరసంకాశం
కాంచనాంగదభూషణమ్. 127

జిహ్వయా పరిలిహ్యంతం
శోణితం శోణితేక్షణమ్
మృద్నంతం వానరానీకం
కాలాంతకయమోపమమ్. 128

తం దృష్ట్వా రాక్షసశ్రేష్ఠం
ప్రదీప్తానలవర్చసమ్
విస్ఫారయామాస తదా
కార్ముకం పురుషర్షభః. 129

స తస్య చాపనిర్ఘోషాత్
కుపితో రాక్షసర్షభః
అమృష్యమాణస్తం ఘోషమ్
అభిదుద్రావ రాఘవమ్. 130

తతస్తు వాతోద్ధతమేఘకల్పం
భుజంగరాజోత్తమభోగబాహుమ్

తమాపతంతం ధరణీధరాభమ్
ఉవాచ రామో యుధి కుంభకర్ణమ్ 131
ఆగచ్ఛ రక్షోఽధిప మా విషాదమ్
అవస్థితోఽహం ప్రగృహీతచాపః
అవేహి మాం శక్రసపత్న రామం
మయా ముహూర్తాద్భవితా విచేతాః 132

రామోఽయమితి విజ్ఞాయ
జహాస వికృతస్వనమ్
అభ్యధావత సంక్రుద్ధో
హరీన్ విద్రావయన్ రణే. 133

పాతయన్నివ సర్వేషాం
హృదయాని వనౌకసామ్. 134

ప్రహస్య వికృతం భీమం
స మేఘస్తనితోపమమ్
కుంభకర్ణో మహాతేజా
రాఘవం వాక్యమబ్రవీత్. 135

నాఽహం విరాధో విజ్ఞేయో
న కబంధః ఖరో న చ
న వాలీ న చ మారీచః
కుంభకర్ణోఽహ మాగతః. 136

పశ్య మే ముద్గరం ఘోరం
సర్వకాలాయసం మహత్
అనేన నిర్జితా దేవా
దానవాశ్చ పురా మయా. 137

వికర్ణనాస ఇతి మాం
నాఽవజ్ఞాతుం త్వమర్హసి
స్వల్పాఽపి హి న మే పీడా
కర్ణనాసావినాశనాత్. 138

దర్శయేక్ష్వాకుశార్దూల
వీర్యం గాత్రేషు మే లఘు
తతస్త్వాం భక్షయిష్యామి
దృష్టపౌరుషవిక్రమమ్. 139

స కుంభకర్ణస్య వచో నిశమ్య
రామః సుపుంఖాన్ విససర్జ బాణాన్
తైరాహతో వజ్రసమగ్రవేగైః
న చుక్షుభే న వ్యథతే సురారిః. 140

యైః సాయకైః సాలవరా నికృత్తా
వాలీ హతో వానరపుంగవశ్చ
తే కుంభకర్ణస్య తదా శరీరే 141
వజ్రోపమా న వ్యథయాం ప్రచక్రుః.

స వారిధారా ఇవ సాయకాంస్తాన్
పిబన్ శరీరేణ మహేంద్రశత్రుః
జఘాన రామస్య శరప్రవేగం
వ్యావిధ్య తం ముద్గరముగ్రవేగమ్. 142

తతస్తు రక్షః క్షతజానులిప్తం
విత్రాసనం దేవమహాచమూనామ్
వివ్యాథ తం ముద్గరముగ్రవేగం
విద్రావయామాస చమూం హరీణామ్
143

వాయవ్యమాదాయ తతో వరాస్త్రం
రామః ప్రచిక్షేప నిశాచరాయ
సముద్గరం తేన జఘాన బాహుం
స కృత్తబాహుస్తుములం ననాద. 144

స తస్య బాహుర్గిరిశృంగకల్పః
సముద్గరో రాఘవబాణకృత్తః
పపాత తస్మిన్ హరిరాజసైన్యే
జఘాన తాం వానరవాహినీం చ. 145

తే వానరా భగ్నహతాఽవశేషాః
పర్యంతమాశ్రిత్య తదా విషణ్ణాః
ప్రవేపితాంగం దదృశుః సుఘోరం
నరేంద్రరక్షోధిపసన్నిపాతమ్. 146

స కుంభకర్ణోఽస్త్రనికృత్తబాహుః
మహాన్ నికృత్తాగ్ర ఇవాచలేంద్రః
ఉత్పాటయామాస కరేణ వృక్షం
తతోఽభిదుద్రావ రణే నరేంద్రమ్. 147

స తస్య బాహుం సహసాలవృక్షం
సముద్యతం పన్నగభోగకల్పమ్
ఐంద్రాస్త్రయుక్తేన జఘాన రామో
బాణేన జాంబూనదచిత్రితేన. 148

స కుంభకర్ణస్య భుజో నికృత్తః
పపాత భూమౌ గిరిసన్నికాశః
వివేష్టమానోఽభిజఘాన వృక్షాన్
శైలాన్ శిలా వానరరాక్షసాంశ్చ. 149

తం ఛిన్నబాహుం సమవేక్ష్య రామః
సమాపతంతం సహసా నదంతం
ద్వావర్ధచన్ద్రౌ నిశితౌ ప్రగృహ్య
చిచ్ఛేద పాదౌ యుధి రాక్షసస్య. 150

తౌ తస్య పాదౌ ప్రదిశో దిశ శ్చ
గిరీన్గుహాశ్చైవ మహార్ణవం చ
లంకాం చ సేనాం కపి రాక్షసానాం
వినాదయంతౌ వినిపేతతు శ్చ. 151

నికృత్తబాహుర్వినికృత్తపాదో
విదార్య వక్త్రం బడబాముఖాఽఽభమ్
దుద్రావ రామం సహసాభిగర్జన్
రాహుర్యథా చంద్రమివాంతారిక్షే. 152

అపూరయత్ తస్య ముఖం శితాగ్రై
రామః శరైర్హేమపినద్ధపుంఖైః
స పూర్ణవక్త్రో న శశాక వక్తుం
చుకూజ కృచ్ఛ్రేణ ముమోహ చాపి. 153

అథాదదే సూర్యమరీచికల్పం
స బ్రహ్మదండాంతక కాలకల్పమ్
అరిష్టమైంద్రం నిశితం సుపుంఖం
రామః శరం మారుతతుల్యవేగమ్. 154

తం వజ్రజాంబూనదచారుపుంఖం
ప్రదీప్తసూర్యజ్వలనప్రకాశమ్
మహేంద్రవజ్రాఽశనితుల్యవేగం
రామః ప్రచిక్షేప నిశాచరాయ. 155

స సాయకో రాఘవబాహుచోదితో
దిశః స్వభాసా దశ సంప్రకాశయన్
సధూమవైశ్వానరదీప్తదర్శనో
జగామ శక్రాశనివీర్యవిక్రమః. 156

స తన్మహాపర్వతకూటసన్నిభం
వివృత్తదంష్ట్రం చలచారుకుండలమ్
చకర్త రక్షోధిపతేః శిరస్తథా
యథైవ వృత్రస్య పురా పురందరః. 157

కుంభకర్ణశిరో భాతి
కుండలాలంకృతం మహత్
ఆదిత్యేఽభ్యుదితే రాత్రౌ
మధ్యస్థ ఇవ చంద్రమాః. 158

తద్రామబాణాఽభిహతం పపాత
రక్షశ్శిరః పర్వతసన్నికాశమ్
బభంజ చర్యాగృహగోపురాణి
ప్రాకారముచ్చంతమపాతయచ్చ. 159

న్యపతత్ కుంభకర్ణోఽథ
స్వకాయేన నిపాతయన్
ప్లవంగమానాం కోట్యశ్చ
పరితః సంప్రధావతామ్. 160

తచ్చాతికాయం హిమవత్ప్రకాశం
రక్షస్తతస్తోయనిధౌ పపాత
గ్రాహాన్ వరాన్ మీనవరాన్ భుజంగాన్
మమర్ద భూమిం చ తదా వివేశ. 161

తస్మిన్ హతే బ్రాహ్మణదేవశత్రౌ
మహాబలే సంయతి కుంభకర్ణే
చచాల భూర్భూమిధరాశ్చ సర్వే
హర్షాచ్చ దేవాస్తుములం ప్రణేదుః. 162

తతస్తు దేవర్షిమహర్షిపన్నగాః
సురాశ్చ భూతాని సుపర్ణగుహ్యకాః
సయక్షగంధర్వగణా నభోగతాః
ప్రహర్షితా రామ పరాక్రమేణ. 163

తతస్తు తే తస్య వధేన భూరిణా
మనస్వినో నైర్ృతరాజబాంధవాః
వినేదురుచ్చైర్వ్యథితా రఘూత్తమం 164
హరిం సమీక్ష్యైవ యథా సురార్దితాః.

స దేవలోకస్య తమో నిహత్య
సూర్యో యథా రాహుముఖాద్విముక్తః
తథా వ్యభాసీద్భువి వానరౌఘే
నిహత్య రామో యుధి కుంభకర్ణమ్ 165

ప్రహర్షమీయుర్బహవస్తు వానరాః
ప్రబుద్ధపద్మప్రతిమై రివాననైః
అపూజయన్ రాఘవమిష్టభాగినం
హతే రిపౌ భీమబలే దురాసదే. 166

స కుంభకర్ణం సురసంఘమర్దనం
మహత్సు యుద్ధేషు పరాజితశ్రమమ్
ననంద హత్వా భరతాగ్రజో రణే
మహాసురం వృత్రమివామరాధిపః. 167

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే సప్తషష్టితమస్సర్గః (67)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టషష్టితమస్సర్గః (68)

కుంభకర్ణుని మరణవార్త విని విలపించిన రావణుడు

కుంభకర్ణం హతం దృష్ట్వా
రాఘవేణ మహాత్మనా
రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ
రావణాయ న్యవేదయన్. 1

రాజన్ స కాలసంకాశః
సంయుక్తః కాలకర్మణా
విద్రావ్య వానరీం సేనాం
భక్షయిత్వా చ వానరాన్. 2

ప్రతపిత్వా ముహూర్తం చ
ప్రశాంతో రామతేజసా
కాయేనార్ధప్రవిష్టేన
సముద్రం భీమదర్శనమ్. 3

నికృత్తకంఠోరుభుజో
విక్షరన్ రుధిరం బహు
రుద్ధ్వా ద్వారం శరీరేణ
లంకాయాః పర్వతోపమః. 4

కుంభకర్ణస్తవ భ్రాతా
కాకుత్స్థశరపీడితః
లగండభూతో వికృతో
దావదగ్ధ ఇవ ద్రుమః. 5

తం శ్రుత్వా నిహతం సంఖ్యే
కుంభకర్ణం మహాబలం
రావణః శోకసంతప్తో
ముమోహ చ పపాత చ. 6

పితృవ్యం నిహతం దృష్ట్వా
దేవాంతకనరాంతకౌ
త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ
రురుదుః శోకపీడితాః. 7

భ్రాతరం నిహతం శ్రుత్వా
రామేణాక్లిష్టకర్మణా
మహోదరమహాపార్శ్వౌ
శోకాక్రాంతౌ బభూవతుః. 8

తతః కృచ్ఛ్రాత్ సమాసాద్య
సంజ్ఞాం రాక్షసపుంగవః
కుంభకర్ణవధాద్దీనో
విలలాప స రావణః. 9

హా వీర రిపుదర్పఘ్న
కుంభకర్ణ మహాబల
త్వం మాం విహాయ వై దైవాత్
యాతోఽసి యమసాదనమ్. 10

మమ శల్యమ్ అనుద్ధృత్య
బాంధవానాం మహాబల
శత్రుసైన్యం ప్రతాప్యైకః
త్వం మాం సంత్యజ్య గచ్ఛసి. 11

ఇదానీం ఖల్వహం నాఽస్మి
యస్య మే దక్షిణో భుజః
పతితోఽయం సమాశ్రిత్య
న బిభేమి సురాసురాన్. 12

కథమేవంవిధో వీరో
దేవదానవదర్పహా
కాలాగ్నిరుద్రప్రతిమో
రణే రామేణ వై హతః. 13

యస్య తే వజ్రనిష్పేషో
న కుర్యాద్వ్యసనం సదా
స కథం రామబాణార్తః
ప్రసుప్తోఽసి మహీతలే. 14

ఏతే దేవగణాః సార్ధమ్
ఋషిభిర్గగనే స్థితాః
నిహతం త్వాం రణే దృష్ట్వా
నినదంతి ప్రహర్షితాః. 15

ధ్రువమ్ అద్యైవ సంహృష్టా
లబ్ధలక్షాః ప్లవంగమాః
ఆరోక్ష్యంతి దుర్గాణి
లంకాద్వారాణి సర్వశః. 16

రాజ్యేన నాస్తి మే కార్యం
కిం కరిష్యామి సీతయా
కుంభకర్ణవిహీనస్య
జీవితే నాస్తి మే రతిః. 17

యద్యహం భ్రాతృహంతారం
న హన్మి యుధి రాఘవమ్
నను మే మరణం శ్రేయో
న చేదం వ్యర్థజీవితమ్. 18

అద్యైవ తం గమిష్యామి
దేశం యత్రాఽనుజో మమ
న హి భ్రాతౄన్ సముత్సృజ్య
క్షణం జీవితుముత్సహే. 19

దేవా హి మాం హసిష్యంతి
దృష్ట్వా పూర్వాపకారిణమ్
కథమ్ ఇంద్రం జయిష్యామి
కుంభకర్ణ హతే త్వయి. 20

తదిదం మామ్ అనుప్రాప్తం
విభీషణవచః శుభమ్
యదజ్ఞానాన్మయా తస్య
న గృహీతం మహాత్మనః. 21

విభీషణవచో యావత్
కుంభకర్ణప్రహస్తయోః
వినాశోఽయం సముత్పన్నో
మాం వ్రీడయతి దారుణః. 22

తస్యాऽయం కర్మణః ప్రాప్తో
విపాకో మమ శోకదః
యన్మయా ధార్మికః శ్రీమాన్
స నిరస్తో విభీషణః. 23

ఇతి బహువిధ మాకులాంతరాత్మా
కృపణమ్ అతీవ విలప్య కుంభకర్ణమ్
న్యపతదథ దశాననో భృశార్తః
తమనుజమింద్రరిపుంహతంవిదిత్వా. 24

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టషష్టితమస్సర్గః (68)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనసప్తతిమస్సర్గః (69)

రాక్షసవీరులను యుద్ధరంగమునకు పంపిన రావణుడు

ఏవం విలపమానస్య
రావణస్య దురాత్మనః
శ్రుత్వా శోకాఽభితస్తస్య
త్రిశిరా వాక్య మబ్రవీత్. 1

ఏవమేవ మహావీర్యో
హతో నస్తాత మధ్యమః
న తు సత్పురుషా రాజన్
విలపంతి యథా భవాన్. 2

నూనం త్రిభువనస్యాపి
పర్యాప్త స్త్వమసి ప్రభో
స కస్మాత్ ప్రాకృత ఇవ
శోచస్యాత్మానమీదృశమ్. 3

బ్రహ్మదత్తాఽస్తి తే శక్తిః
కవచః సాయకో ధనుః
సహస్రఖరసంయుక్తో
రథో మేఘస్వనో మహాన్. 4

త్వయాఽసకృద్విశస్త్రేణ
విశస్తా దేవదానవాః
స సర్వాయుధసంపన్నో
రాఘవం శాస్తుమర్హసి. 5

కామం తిష్ఠ మహారాజ
నిర్గమిష్యామ్యహం రణమ్
ఉద్ధరిష్యామి తే శత్రూన్
గరుడః పన్నగానివ. 6

శంబరో దేవరాజేన
నరకో విష్ణునా యథా
తథాఽద్య శయితా రామో
మయా యుధి నిపాతితః. 7

శ్రుత్వా త్రిశిరసో వాక్యం
రావణో రాక్షసాధిపః
పునర్జాతమివాత్మానం
మన్యతే కాలచోదితః. 8

శ్రుత్వా త్రిశిరసో వాక్యం
దేవాంతకనరాంతకౌ
అతికాయశ్చ తేజస్వీ
బభూవుర్యుద్ధహర్షితాః. 9

తతోఽహమహమిత్యేవ
గర్జంతో నైరృతర్షభాః
రావణస్య సుతా వీరాః
శక్రతుల్యపరాక్రమాః. 10

అంతరిక్షగతాః సర్వే
సర్వే మాయా విశారదాః
సర్వే త్రిదశదర్పఘ్నాః
సర్వే చ రణదుర్జయాః. 11

సర్వే సుబలసంపన్నాః
సర్వే విస్తీర్ణ కీర్తయః
సర్వే సమరమాసాద్య
న శ్రూయంతే పరాజితాః
దేవైరపి సంగధ్వర్వైః
సకిన్నరమహోరగైః. 12

సర్వేచ విదుషో వీరాః
సర్వే యుద్ధవిశారదాః
సర్వే ప్రవరవిజ్ఞానాః
సర్వే లబ్ధవరాస్తథా. 13

స తైస్తదా భాస్కరతుల్యవర్చసైః
సుతైర్వృతః శత్రుబలప్రమర్దనైః
రరాజ రాజా మఘవాన్ యథామరైః
వృతో మహాదానవదర్పనాశనైః. 14

స పుత్రాన్ సంపరిష్వజ్య
భూషయిత్వా చ భూషణైః
ఆశీర్భిశ్చ ప్రశస్తాభిః
ప్రేషయామాస సంయుగే. 15

యుద్ధోన్మత్తం చ మత్తం చ
భ్రాతరౌ చాపి రావణః
రక్షణార్థం కుమారాణాం
ప్రేషయామాస సంయుగే. 16

తేఽభివాద్య మహాత్మానం
రావణం రిపురావణమ్
కృత్వా ప్రదక్షిణం చైవ
మహాకాయాః ప్రతస్థిరే. 17

సర్వౌషధీభిర్గంధైశ్చ
సమాలభ్య మహాబలాః
నిర్జగ్ముర్నైరృతశ్రేష్ఠాః
షడేతే యుద్ధకాంక్షిణః. 18

త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ
దేవాంతకనరాంతకౌ
మహోదరమహాపార్శ్వౌ
నిర్జగ్ముః కాలచోదితాః. 19

తతః సుదర్శనం నామ
నీలజీమూతసన్నిభమ్
ఐరావతకులే జాతమ్
ఆరురోహ మహోదరః. 20

సర్వాయుధసమాయుక్తం
తూణీభిశ్చ స్వలంకృతమ్
రరాజ గజమాస్థాయ
సవితేవాస్తమూర్ధని. 21

హయోత్తమసమాయుక్తం
సర్వాయుధసమాకులం

ఆరురోహ రథశ్రేష్ఠం
త్రిశిరా రావణాత్మజః. 22

త్రిశిరా రథమాస్థాయ
విరరాజ ధనుర్ధరః
సవిద్యుదుల్కః శైలాగ్రే
సేంద్రచాప ఇవాంబుదః. 23

త్రిభిః కిరీటైః శుశుభే
త్రిశిరాః స రథోత్తమే
హిమవానివ శైలేంద్రః
త్రిభిః కాంచనపర్వతైః. 24

అతికాయోఽపి తేజస్వీ
రాక్షసేంద్రసుతస్తదా
ఆరురోహ రథశ్రేష్ఠం
శ్రేష్ఠః సర్వధనుష్మతామ్. 25

సుచక్రాక్షం సుసంయుక్తం
స్వనుకర్షం సకూబరమ్
తూణీబాణాసనైర్దీప్తం
ప్రాసాసి పరిఘాకులమ్. 26

స కాంచనవిచిత్రేణ
మకుటేన విరాజితా
భూషణైశ్చ బభౌ మేరుః
కిరణైరివ భాసయన్. 27

స రరాజ రథే తస్మిన్
రాజసూనుర్మహాబలః
వృతో నైరృతశార్దూలైః
వజ్రపాణిరివామరైః. 28

హయముచ్చైశ్శ్రవః ప్రఖ్యం
శ్వేతం కనకభూషణమ్
మనోజవం మహాకాయమ్
ఆరురోహ నరాంతకః. 29

గృహీత్వా ప్రాసముల్కాభం
విరరాజ నరాంతకః
శక్తిమ్ ఆదాయ తేజస్వీ
గుహః శిఖిగతో యథా. 30

దేవాంతకః సమాదాయ
పరిఘం వజ్రభూషణమ్
పరిగృహ్య గిరిం దోర్భ్యాం
వపుర్విష్ణోర్విడంబయన్. 31

మహాపార్శ్వో మహాకాయో
గదామాదాయ వీర్యవాన్
విరరాజ గదాపాణిః
కుబేర ఇవ సంయుగే. 32

ప్రతస్థిరే మహాత్మానో
బలైరప్రతిమైర్వృతాః
సురా ఇవామరావత్యా
బలైరప్రతిమైర్వృతాః. 33

తాన్ గజైశ్చ తురంగైశ్చ
రథైశ్చాంబుదనిస్వనైః

అనుజగ్ముర్మహాత్మానో
రాక్షసాః ప్రవరాయుధాః. 34

తే విరేజుర్మహాత్మానో
కుమారా సూర్యవర్చసః
కిరీటినః శ్రియా జుష్టా
గ్రహా దీప్తా ఇవాంబరే. 35

ప్రగృహీతా బభౌ తేషాం
శస్త్రాణామ్ ఆవళిః సితా
శారదాభ్రప్రతీకాశా
హంసావళిరివాంబరే. 36

మరణం వాఽపి నిశ్చిత్య
శత్రూణాం వా పరాజయమ్. 37

ఇతి కృత్వా మతిం వీరా
నిర్జగ్ముః సంయుగార్థినః. 38

జగర్జుశ్చ ప్రణేదుశ్చ
చిక్షిపుశ్చాపి సాయకాన్
జగృహుశ్చాపి తే వీరా
నిర్యాంతో యుద్ధదుర్మదాః. 39

క్ష్వేళితాస్ఫోటనినదైః
చచాల చ వసుంధరా
రక్షసాం సింహనాదైశ్చ
ప్రస్ఫోటేవ తదాంబరమ్. 40

తేఽభినిష్క్రమ్య ముదితా
రాక్షసేంద్రా మహాబలాః
దదృశుర్వానరానీకం
సముద్యతశిలానగమ్. 41

హరయోఽపి మహాత్మానో
దదృశుర్నైరృతం బలమ్
హస్త్యశ్వరథసంబాధం
కింకిణీశతనాదితమ్
నీలజీమూతసంకాశం
సముద్యతమహాయుధమ్. 42

దీప్తానలరవిప్రఖ్యైః
సర్వతో నైరృతైర్వృతమ్
తద్దృష్ట్వా బలమాయాంతం
లబ్ధలక్షాః ప్లవంగమాః. 43

సముద్యతమహాశైలాః
సంప్రణేదుర్మహాబలాః
అమృష్యమాణా రక్షాంసి
ప్రతినర్దంతి వానరాః. 44

తతః సముద్ఘుష్టరవం నిశమ్య
రక్షోగణా వానరయూథపానామ్
అమృష్యమాణాః పరహర్షముగ్రం
మహాబలా భీమతరం వినేదుః. 45

తే రాక్షసబలం ఘోరం
ప్రవిశ్య హరియూథపాః
విచేరురుద్యతైః శైలైః
నగాః శిఖరిణో యథా. 46

కేచిదాకాశమావిశ్య
కేచిదుర్వ్యాం ప్లవంగమాః
రక్షఃసైన్యేషు సంక్రుద్ధాః
చేరుర్ద్రుమశిలాయుధాః
ద్రుమాంశ్చ విపులస్కంధాన్
గృహ్యా వానరపుంగవాః. 47

తద్యుద్ధమభవద్ఘోరం
రక్షోవానరసంకులమ్. 48

తే పాదపశిలాః శైలైః
చక్రుర్వృష్టిమ్ అనూపమామ్
బాణౌఘైర్వార్యమాణాశ్చ
హరయో భీమవిక్రమాః. 49

సింహనాదాన్ వినేదుశ్చ
రణే వానరరాక్షసాః
శిలాభిశ్చూర్ణయామాసుః
యాతుధానాన్ ప్లవంగమాః. 50

నిజఘ్నుః సంయుగే క్రుద్ధాః
కవచాభరణావృతాన్
కేచిద్రథగతాన్ వీరాన్
గజవాజిగతానపి. 51

నిజఘ్ను స్సహసాఽఽప్లుత్య
యాతుధానాన్ ప్లవంగమాః
శైలశృంగాచితాంగాశ్చ
ముష్టిభిర్వాంతలోచనాః. 52

చేరుః పేతుశ్చ నేదుశ్చ
తత్ర రాక్షసపుంగవాః
రాక్షసాశ్చ శరైస్తీక్ష్ణైః
బిభిధుః కపికుంజరాన్. 53

శూలముద్గర ఖడ్గైశ్చ
జఘ్నుః ప్రాసైశ్చ శక్తిభిః
అన్యోన్యం పాతయామాసుః
పరస్పరజయైషిణః. 54

రిపుశోణితదిగ్ధాంగాః
తత్ర వానరరాక్షసాః
తతః శైలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ
విసృష్టైర్హరిరాక్షసైః. 55

ముహూర్తేనాఽఽవృతా భూమిః
అభవచ్ఛోణితాప్లుతా
వికీర్ణపర్వతాకారై
రక్షోభిరరిమర్దనైః
అసీద్వసుమతీ పూర్ణా
తదా యుద్ధమదాన్వితైః. 56

ఆక్షిప్తాః క్షిప్యమాణాశ్చ
భగ్నశూలాశ్చ వానరైః
పునరంగైస్తథా చక్రుః
ఆసన్నాయుద్ధమద్భుతమ్. 57

వానరాన్ వానరైరేవ
జఘ్నుస్తే రజనీచరాః

రాక్షసాన్ రాక్షసైరేవ
జఘ్నుస్తే వానరా అపి. 58

ఆక్షిప్య చ శిలాస్తేషాం
నిజఘ్నూ రాక్షసా హరీన్
తేషాం చాచ్ఛిద్య శస్త్రాణి
జఘ్నూ రక్షాంసి వానరాః. 59

నిజఘ్నుః శైలశూలాస్త్రై
బిభిదుశ్చ పరస్పరమ్
సింహనాదాన్ వినేదుశ్చ
రణే వానరరాక్షసాః. 60

ఛిన్నవర్మతనుత్రాణా
రాక్షసా వానరైర్హతాః
రుధిరం ప్రస్రుతాస్తత్ర
రససారమివ ద్రుమాః. 61

రథేన చ రథం చాపి
వారణేనైవ వారణమ్
హయేన చ హయం కేచిత్
నిజఘ్నుర్వానరా రణే. 62

ప్రహృష్టమనసః సర్వే
ప్రగృహీతమనఃశిలాః
హరయో రాక్షసాన్ జఘ్నుః
ద్రుమైశ్చ బహుశాఖిభిః. 63

తద్యుద్ధమ్ అభవద్ఘోరం
రక్షోవానరసంకులమ్. 64

క్షురప్రైరర్ధచంద్రైశ్చ
భల్లైశ్చ నిశితైః శరైః
రాక్షసా వానరేంద్రాణాం
చిచ్ఛిదుః పాదపాన్ శిలాః. 65

వికీర్ణైః పర్వతాగ్రైశ్చ
ద్రుమైశ్ఛిన్నైశ్చ సంయుగే
హతైశ్చ కపిరక్షోభిః
దుర్గమా వసుధాఽభవత్. 66

తే వానరా గర్వితహృష్టచేష్టాః
సంగ్రామమాసాద్య భయం విముచ్య
యుద్ధం తు సర్వే సహ రాక్షసైస్తైః
నానాయుధాశ్చక్రురదీనసత్త్వాః. 67

తస్మిన్ ప్రవృత్తే తుములే విమర్దే
ప్రహృష్యమాణేషు వలీముఖేషు
నిపాత్యమానేషు చ రాక్షసేషు
మహర్షయో దేవగణాశ్చ నేదుః. 68

తతో హయం మారుతతుల్యవేగమ్
ఆరుహ్య శక్తిం నిశితాం ప్రగృహ్య
నరాంతకో వానరరాజసైన్యం
మహార్ణవం మీన ఇవావివేశ. 69

స వానరాన్ సప్తశతాని వీరః
ప్రాసేన దీప్తేన వినిర్బిభేద
ఏకః క్షణేనేంద్రరిపుర్మహాత్మా
జఘాన సైన్యం హరిపుంగవానామ్. 70

దదృశుశ్చ మహాత్మానం
హయపృష్ఠే ప్రతిష్ఠితమ్
చరంతం హరిసైన్యేషు
విద్యాధరమహర్షయః. 71

స తస్య దదృశే మార్గో
మాంసశోణితకర్దమః
పతితైః పర్వతాకారై
వానరైరభిసంవృతః. 72

యావద్విక్రమితుం బుద్ధిం
చక్రుః ప్లవగపుంగవాః
తావదేతాన్ అతిక్రమ్య
నిర్బిభేద నరాంతకః. 73

జ్వలంతం ప్రాసముద్యమ్య
సంగ్రామాగ్రే నరాంతకః
దదాహ హరిసైన్యాని
వనానీవ విభావసుః. 74

యావదుత్పాటయామాసుః
వృక్షాన్ శైలాన్ వనౌకసః
తావత్ ప్రాసహతాః పేతుః
వజ్రకృత్తా ఇవాఽచలాః. 75

దిక్షు సర్వాసు బలవాన్
విచచార నరాంతకః
ప్రమృద్నన్ సర్వతో యుద్ధే
ప్రావృట్కాలే యథాఽనిలః. 76

న శేకుర్ధావితుం వీరా
న స్థాతుం స్పందితుం భయాత్
ఉత్పతంతం స్థితం యాంతం
సర్వాన్ వివ్యాధ వీర్యవాన్. 77

ఏకేనాఽంతకకల్పేన
ప్రాసేనాఽఽదిత్యతేజసా
భిన్నాని హరిసైన్యాని
నిపేతుర్ధరణీతలే. 78

వజ్రనిష్పేషసదృశం
ప్రాసస్యాఽభినిపాతనమ్
న శేకుర్వానరాః సోఢుం
తే వినేదుర్మహాస్వనమ్. 79

పతతాం హరివీరాణాం
రూపాణి ప్రచకాశిరే
వజ్రభిన్నాగ్రకూటానాం
శైలానాం పతతామివ. 80

యే తు పూర్వం మహాత్మానః
కుంభకర్ణేన పాతితాః
తే స్వస్థా వానరశ్రేష్ఠాః
సుగ్రీవమ్ ఉపతస్థిరే. 81

విప్రేక్షమాణః సుగ్రీవో
దదర్శ హరివాహినీమ్
నరాంతకభయత్రస్తాం
విద్రవంతీమితస్తతః. 82

విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా
స దదర్శ నరాంతకమ్
గృహీతప్రాసమాయాంతం
హయపృష్ఠే ప్రతిష్ఠితమ్. 83

అథోవాచ మహాతేజాః
సుగ్రీవో వానరాధిపః
కుమారమ్ అంగదం వీరం
శక్రతుల్యపరాక్రమమ్. 84

గచ్ఛ త్వం రాక్షసం వీరో
యోఽసౌ తురగమాస్థితః
క్షోభయంతం హరిబలం
క్షిప్రం ప్రాణైర్వియోజయ. 85

స భర్తుర్వచనం శ్రుత్వా
నిష్పపాతాంగద స్తతః
అనీకాన్ మేఘసంకాశాన్
మేఘానీకాదివాఽంశుమాన్. 86

శైలసంఘాతసంకాశో
హరీణామ్ ఉత్తమోఽంగదః
రరాజాంగదసన్నద్ధః
సధాతురివ పర్వతః. 87

నిరాయుధో మహాతేజాః
కేవలం నఖదంష్ట్రవాన్
నరాంతకమభిక్రమ్య
వాలిపుత్త్రోఽబ్రవీద్వచః. 88

తిష్ఠ కిం ప్రాకృతైరేభిః
హరిభిస్త్వం కరిష్యసి
అస్మిన్ వజ్రసమస్పర్శం
ప్రాసం క్షిప మమోరసి. 89

అంగదస్య వచః శ్రుత్వా
ప్రచుక్రోధ నరాంతకః
సందశ్య దశనైరోష్ఠం
వినిశ్వస్య చ భుజంగవత్. 90

అభిగమ్యాంగదం క్రుద్ధో
వాలిపుత్త్రం నరాంతక. 91

ప్రాసమావిధ్య తదాంగదాయ
సముజ్జ్వలంతం సహసోత్ససర్జ
స వాలిపుత్త్రోరసి వజ్రకల్పే
బభూవ భగ్నో న్యపతచ్చ భూమౌ. 92

తం ప్రాసమాలోక్య తదా విభగ్నం
సుపర్ణకృత్తోరగభోగకల్పమ్
తలం సముద్యమ్య స వాలిపుత్త్రః
తురంగమం తస్య జఘాన మూర్ధ్ని. 93

నిమగ్నతాలుః స్ఫుటితాక్షి తారో
నిష్క్రాంతజిహ్వోఽచలసన్నికాశః
స తస్య వాజీ నిపపాత భూమౌ
తలప్రహారేణ విశీర్ణమూర్ధా. 94

నరాంతకః క్రోధవశం జగామ
హతం తురంగం పతితం నిరీక్ష్య

స ముష్టిముద్యమ్య మహాప్రభావో
జఘాన శీర్షే యుధి వాలిపుత్రమ్. 95

అథాంగదో ముష్టివిభిన్నమూర్ధా
సుస్రావ తీవ్రం రుధిరం భృశోష్ణమ్
ముహుర్విజజ్వాల ముమోహ చాపి
సంజ్ఞాం సమాసాద్య విసిష్మియే చ. 96

అథాంగదో వజ్రసమానవేగం
సంవర్త్య ముష్టిం గిరిశృంగకల్పమ్
నిపాతయామాస తదా మహాత్మా
నరాంతకస్యోరసి వాలిపుత్రః. 97

స ముష్టినిష్పిష్టవిభిన్నవక్షా
జ్వాలావమచ్ఛోణితదిగ్ధగాత్రః
నరాంతకో భూమితలే పపాత
యథాఽచలో వజ్రనిపాతభగ్నః. 98

అథాంతరిక్షే త్రిదశోత్తమానాం
వనౌకసాం చైవ మహాప్రణాదః
బభూవ తస్మిన్ నిహతేఽగ్ర్యవీరే
నరాంతకే వాలిసుతేన సంఖ్యే. 99

అథాంగదో రామమనః ప్రహర్షణం
సుదుష్కరం తత్కృతవాన్ హి విక్రమః
విసిస్మియే సోఽప్యతివీర్య విక్రమః
పునశ్చ యుద్ధే స బభూవ హర్షితః. 100

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనసప్తతిమస్సర్గః *(69)*

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తతిమస్సర్గః (70)

రాక్షసవీరులను హతమార్చిన హనుమంతుడు

నరాంతకం హతం దృష్ట్వా
చుక్రుశు ర్నైరృతర్షభాః
దేవాంతకస్త్రిమూర్ధా చ
పౌలస్త్యశ్చ మహోదరః. 1

ఆరూఢో మేఘసంకాశం
వారణేంద్రం మహోదరః
వాలిపుత్రం మహావీర్యమ్
అభిదుద్రావ వీర్యవాన్. 2

భ్రాతృవ్యసనసంతప్తః
తథా దేవాంతకో బలీ
ఆదాయ పరిఘం దీప్తనమ్
అంగదం సమభిద్రవత్. 3

రథమాదిత్య సంకాశం
యుక్తం పరమవాజిభిః
ఆస్థాయ త్రిశిరా వీరో
వాలిపుత్రమ్ అథాఽభ్యయాత్. 4

స త్రిభిర్దేవదర్పఘ్నైః
నైరృతేంద్రైరభిద్రుతః
వృక్షమ్ ఉత్పాటయామాస
మహావిటపమంగదః. 5

దేవాంతకాయ తం వీరః
చిక్షేప సహసాంగదః
మహావృక్షం మహాశాఖం
శక్రో దీప్తమివాశనిమ్. 6

త్రిశిరాస్తం ప్రచిచ్ఛేద
శరైరాశీవిషోపమైః
స వృక్షం కృత్తమాలోక్య
ఉత్పపాత తతోంగదః. 7

స వవర్ష తతో వృక్షాన్
శైలాంశ్చ కపికుంజరః
తాన్ ప్రచిచ్ఛేద సంక్రుద్ధః
త్రిశిరా నిశితైః శరైః. 8

పరిఘాగ్రేణ తాన్ వృక్షాన్
బభంజ చ సురాంతకః
త్రిశిరాశ్చాంగదం వీరమ్
అభిదుద్రావ సాయకైః. 9

గజేన సమభిద్రుత్య
వాలిపుత్రం మహోదరః
జఘానోరసి సంక్రుద్ధః
తోమరైర్వజ్రసన్నిభైః. 10

దేవాంతకశ్చ సంక్రుద్ధః
పరిఘేణ తదాంగదమ్
ఉపగమ్యాభిహత్యాశు
వ్యపచక్రామ వేగవాన్. 11

స త్రిభిర్నైరృతశ్రేష్ఠైః
యుగపత్ సమభిద్రుతః
న వివ్యథే మహాతేజా
వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్. 12

స వేగవాన్ మహావేగం
కృత్వా పరమదుర్జయః
తలేన భృశముత్పత్య
జఘానాఽస్య మహాగజమ్. 13

తస్య తేన ప్రహారేణ
నాగరాజస్య సంయుగే
పేతతుర్లోచనే తస్య
వినవాద స వారణః. 14

విషాణం చాస్య నిష్కృష్య
వాలిపుత్రో మహాబలః
దేవాంతకమ్ అభిప్లుత్య
తాడయామాస సంయుగే. 15

స విహ్వలితసర్వాంగో
వాతోద్ధూత ఇవ ద్రుమః
లాక్షారససవర్ణం చ
సుస్రావ రుధిరం ముఖాత్. 16

అథాశ్వాస్య మహాతేజాః
కృచ్ఛ్రాద్దేవాంతకో బలీ
ఆవిధ్య పరిఘం ఘోరమ్
ఆజఘాన తదాంగదమ్. 17

పరిఘాభిహతశ్చాపి
వానరేంద్రాత్మజ స్తదా
జానుభ్యాం పతితో భూమౌ
పునరేవోత్పపాత హ. 18

తముత్పంతం త్రిశిరాః
త్రిభిర్బాణైరజిహ్మగైః
ఘోరైర్హరిపతేః పుత్రం
లలాటఽభిజఘాన హ. 19

తతోఽంగదం పరిక్షిప్తం
త్రిభిర్నైరృతపుంగవైః
హనూమానపి విజ్ఞాయ
నీలశ్చాపి ప్రతస్థతుః. 20

తతశ్చిక్షేప శైలాగ్రం
నీలస్త్రిశిరసే తదా
తద్రావణసుతో ధీమాన్
బిభేద నిశితైః శరైః. 21

తద్బాణశతనిర్భిన్నం
విదారితశిలాతలమ్
సవిస్ఫులింగం సజ్వాలం
నిపపాత గిరేః శిరః. 22

తతో జృంభితమాలోక్య
హర్షాద్దేవాంతకస్తదా
పరిఘేణాఽభిదుద్రావ
మారుతాత్మజమాహవే. 23

త మాపతంతమ్ ఉత్ప్లుత్య
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
ఆజఘాన తదా మూర్ధ్ని
వజ్రకల్పేన ముష్టినా. 24

శిరసి ప్రహరన్ వీరః
తదా వాయుసుతో బలీ
నాదేనాఽకంపయచ్చైవ
రాక్షసాన్ స మహాకపిః. 25

స ముష్టినిష్పిష్టవికీర్ణమూర్ధా
నిర్వాంతదంతాక్షివిలంబిజిహ్వః
దేవాంతకో రాక్షసరాజసూనుః
గతాసురుర్వ్యాం సహసా పపాత. 26

తస్మిన్ హతే రాక్షసయోధముఖ్యే
మహాబలే సంయతి దేవశత్రౌ
క్రుద్ధ స్త్రిమూర్ధా నిశితాగ్రముగ్రం
వవర్ష నీలోరసి బాణవర్షమ్. 27

మహోదరస్తు సంక్రుద్ధః
కుంజరం పర్వతోపమమ్
భూయః సమధిరుహ్యాశు
మందరం రశ్మిమానివ. 28

తతో బాణమయం వర్షం
నీలస్యోరస్యపాతయత్
గిరౌ వర్షం తటిచ్చక్ర
చాపవానివ తోయదః. 29

తతః శరౌఘైరభివర్ష్యమాణో
విభిన్నగాత్రః కపిసైన్యపాలః
నీలో బభూవాథ విసృష్టగాత్రో
విష్టంభితస్తేన మహాబలేన. 30

తతస్తు నీలః ప్రతిలభ్య సంజ్ఞాం
శైలం సముత్పాట్య సవృక్షషండమ్
తతః సముత్పత్య భృశోగ్రవేగో
మహోదరం తేన జఘాన మూర్ధ్ని. 31

తతః స శైలాభినిపాతభగ్నో
మహోదరస్తేన మహద్విపేన
విపోథితో భూమితలే గతాసుః
పపాత వజ్రాఽభిహతో యథాద్రిః. 32

పితృవ్యం నిహతం దృష్ట్వా
త్రిశిరాశ్చాపమాదదే
హనూమంతం చ సంక్రుద్ధో
వివ్యాధ నిశితైః శరైః. 33

స వాయుసూనుః కుపితః
చిక్షేప శిఖరం గిరేః
త్రిశిరాస్తచ్ఛరైస్తీక్ష్ణైః
బిభేద బహుధా బలీ. 34

తద్వ్యర్థం శిఖరం దృష్ట్వా
ద్రుమవర్షం మహాకపిః
విససర్జ రణే తస్మిన్
రావణస్య సుతం ప్రతి. 35

తమాపతంతమ్ ఆకాశే
ద్రుమవర్షం ప్రతాపవాన్
త్రిశిరా నిశితైర్బాణైః
చిచ్ఛేద చ ననాద చ. 36

తతో హనూమాన్ ఉత్పుత్య
హయాం స్త్రిశిరస స్తదా
విదదార నఖైః క్రుద్ధో
గజేంద్రం మృగరాడివ. 37

అథ శక్తిం సమాదాయ
కాళరాత్రిమివాంతకః
చిక్షేపాఽనిలపుత్రాయ
త్రిశిరా రావణాత్మజః. 38

దివః క్షిప్తామివోల్కాం తాం
శక్తిం క్షిప్తామ్ అసంగతామ్
గృహీత్వా హరిశార్దూలో
బభంజ చ ననాద చ. 39

తాం దృష్ట్వా ఘోరసంకాశాం
శక్తిం భగ్నాం హనూమతా
ప్రహృష్టా వానరగణా
వినేదుర్జలదా ఇవ. 40

తతః ఖడ్గం సముద్యమ్య
త్రిశిరా రాక్షసోత్తమః
నిజఘాన తదా వ్యూఢే
వాయుపుత్రస్య వక్షసి. 41

ఖడ్గప్రహారాఽభిహతో
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
ఆజఘాన త్రిశిరసం
తలేనోరసి వీర్యవాన్. 42

స తలాభిహతస్తేన
స్రస్తహస్తాయుధో భువి
నిపపాత మహాతేజాః
త్రిశిరాస్త్యక్తచేతనః. 43

స తస్య పతతః ఖడ్గం
సమాచ్ఛిద్య మహాకపిః
ననాద గిరిసంకాశః
త్రాసయన్ సర్వనైరృతాన్. 44

అమృష్యమాణస్తం ఘోషమ్
ఉత్పపాత నిశాచరః
ఉత్పత్య చ హనూమంతం
తాడయామాస ముష్టినా. 45

తేన ముష్టిప్రహారేణ
సంచుకోప మహాకపిః
కుపితశ్చ నిజగ్రాహ
కిరీటే రాక్షసర్షభమ్. 46

స తస్య శీర్షాణ్యసినా శితేన
కిరీటజుష్టాని సకుండలాని
క్రుద్ధః ప్రచిచ్ఛేద సుతోఽనిలస్య
త్వష్టుః సుతస్యేవ శిరాంసి శక్రః. 47

తాన్యాయతాక్షాణ్యగసన్నిభాని
ప్రదీప్త వైశ్వానరలోచనాని
పేతుః శిరాంసీంద్రరిపోర్ధరణ్యాం
జ్యోతీంషిముక్తానియథాఽర్కమార్గాత్48

తస్మిన్ హతే దేవరిపౌ త్రిశీర్షే
హనూమతా శక్రపరాక్రమేణ
నేదుః ప్లవంగాః ప్రచచాల భూమీ
రక్షాంస్యథో దుద్రువిరే సమంతాత్. 49

హతం త్రిశిరసం దృష్ట్వా
తథైవ చ మహోదరమ్
హతౌ ప్రేక్ష్య దురాధర్షౌ
దేవాంతకనరాంతకౌ. 50

చుకోప పరమాఽమర్షీ
మత్తో రాక్షసపుంగవః
జగ్రాహాఽర్చిష్మతీం ఘోరాం
గదాం సర్వాయసీం శుభామ్. 51

హేమపట్టపరిక్షిప్తాం
మాంసశోణితఫేనిలామ్
విరాజమానాం వపుషా
శత్రుశోణితరంజితామ్. 52

తేజసా సంప్రదీప్తాగ్రాం
రక్తమాల్యవిభూషితామ్
ఐరావతమహాపద్మ
సార్వభౌమ భయావహామ్. 53

గదామ్ ఆదాయ సంక్రుద్ధో
మత్తో రాక్షసపుంగవః
హరీన్ సమభిదుద్రావ
యుగాంతాగ్నిరివ జ్వలన్. 54

అథర్షభః సముత్పత్య
వానరో రావణానుజమ్
మత్తానీకమ్ ఉపాగమ్య
తస్థౌ తస్యాఽగ్రతో బలీ. 55

తం పురస్తాత్ స్థితం దృష్ట్వా
వానరం పర్వతోపమమ్
ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో
గదయా వజ్రకల్పయా. 56

స తయాఽభిహతస్తేన
గదయా వానరర్షభః
భిన్నవక్షాః సమాధూతః
సుస్రావ రుధిరం బహు. 57

స సంప్రాప్య చిరాత్ సంజ్ఞామ్
ఋషభో వానరర్షభః
అభిదుద్రావ వేగేన
గదాం తస్య మహాత్మనః. 58

గృహీత్వా తాం గదాం భీమామ్
ఆవిధ్య చ పునః పునః
మత్తానీకం మహాత్మానాం
జఘాన రణమూర్ధని. 59

స స్వయా గదయా భగ్నో
వికీర్ణదశనేక్షణః
నిపపాత తతో మత్తో
వజ్రాహత ఇవాచలః. 60

విశీర్ణనయనే భూమౌ
గతసత్త్వే గతాయుషి
పతితే రాక్షసే తస్మిన్
విద్రుతం రాక్షసం బలమ్. 61

తస్మిన్ హతే భ్రాతరి రావణస్య
తన్నైరృతానాం బలమర్ణవాభమ్
త్యక్తాయుధం కేవలజీవితార్థం
దుద్రావ భిన్నార్ణవసన్నికాశమ్. 62

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తతిమస్సర్గః (70)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకసప్తతిమస్సర్గః (71)

బ్రహ్మాస్త్రముచే అతికాయుని వధించిన లక్ష్మణుడు

స్వబలం వ్యథితం దృష్ట్వా
తుములం రోమహర్షణమ్
భ్రాతౄంశ్చ నిహతాన్ దృష్ట్వా
శక్రతుల్యపరాక్రమాన్. 1

పితృవ్యౌ చాఽపి సందృశ్య
సమరే సన్నిషూదితౌ
యుద్ధోన్మత్తం చ మత్తం చ
భ్రాతరౌ రాక్షసర్షభౌ. 2

చుకోప చ మహాతేజా
బ్రహ్మదత్తవరో యుధి
అతికాయోఽద్రిసంకాశో
దేవదానవదర్పహా. 3

స భాస్కరసహస్రస్య
సంఘాతమివ భాస్వరమ్
రథమ్ ఆస్థాయ శక్రారిః
అభిదుద్రావ వానరాన్. 4

స విస్ఫార్య మహచ్చాపం
కిరీటీ మృష్టకుండలః
నామ విశ్రావయామాస
ననాద చ మహాస్వనమ్. 5

తేన సింహప్రణాదేన
నామవిశ్రావణేన చ
జ్యాశబ్దేన చ భీమేన
త్రాసయామాస వానరాన్. 6

తే దృష్ట్వా దేహమాహాత్మ్యం
కుంభకర్ణోఽయముత్థితః
భయార్తా వానరాః సర్వే
సంశ్రయంతే పరస్పరమ్. 7

తే తస్య రూపమాలోక్య
యథా విష్ణోస్త్రివిక్రమే
భయాద్వానరయూథాస్తే
విద్రవంతి తతస్తతః. 8

తేఽతికాయం సమాసాద్య
వానరా మూఢచేతసః
శరణ్యం శరణం జగ్ముః
లక్ష్మణాగ్రజమాహవే. 9

తతోఽతికాయం కాకుత్స్థో
రథస్థం పర్వతోపమమ్
దదర్శ ధన్వినం దూరాత్
గర్జంతం కాలమేఘవత్. 10

స తం దృష్ట్వా మహాత్మానం
రాఘవస్తు విసిష్మియే
వానరాన్ సాంత్వయిత్వాఽథ
విభీషణమువాచ హ. 11

కోఽసౌ పర్వతసంకాశో
ధనుష్మాన్ హరిలోచనః
యుక్తే హయసహస్రేణ
విశాలే స్యందనే స్థితః. 12

య ఏష నిశితైః శూలైః
సుతీక్ష్ణైః ప్రాసతోమరైః
అర్చిష్మద్భిర్వృతో భాతి
భూతైరివ మహేశ్వరః. 13

కాలజిహ్వాప్రకాశాభిః
య ఏషోఽతివిరాజతే
ఆవృతోరథశక్తిభిః
విద్యుద్భిరివ తోయదః. 14

ధనూంషి చాఽస్య సజ్యాని
హేమపృష్ఠాని సర్వశః
శోభయంతి రథశ్రేష్ఠం
శక్రచాప ఇవాంబరమ్. 15

క ఏష రక్షః శార్దూలో
రణభూమిం విరాజయన్
అభ్యేతి రథినాం శ్రేష్ఠో
రథేనాఽఽదిత్యతేజసా. 16

ధ్వజశృంగప్రతిష్ఠేన
రాహుణాఽభివిరాజతే
సూర్యరశ్మిప్రభైర్బాణై
దిశో దశ విరాజయన్. 17

త్రిణతం మేఘనిర్హ్రాదం
హేమపృష్ఠమ్ అలంకృతమ్
శతక్రతుధనుఃప్రఖ్యం
ధనుశ్చాఽస్య విరాజతే. 18

సధ్వజః సపతాకశ్చ
సానుకర్షో మహారథః
చతుస్సాదిసమాయుక్తో
మేఘస్తనితనిస్వనః. 19

వింశతిర్దశ చాఽష్టౌ చ
తూణ్యోఽస్య రథమాస్థితాః
కార్ముకాణి చ భీమాని
జ్యాశ్చ కాంచనపింగళాః. 20

ద్వౌ చ ఖడ్గౌ రథగతౌ
పార్శ్వస్థౌ పార్శ్వశోభితౌ
చతుర్హస్తత్సరుయుతౌ
వ్యక్తహస్తదశాయతౌ. 21

రక్తకంఠగుణో ధీరో
మహాపర్వతసన్నిభః
కాలః కాలమహావక్త్రో
మేఘస్థ ఇవ భాస్కరః. 22

కాంచనాంగదనద్ధాభ్యాం
భుజాభ్యామేష శోభతే
శృంగాభ్యామివ తుంగాభ్యాం
హిమవాన్ పర్వతోత్తమః. 23

కుండలాభ్యాం తు యస్యై తత్
భాతి వక్త్రం శుభేక్షణమ్
పునర్వస్వంతరగతం
పూర్ణం బింబమివైందవమ్. 24

ఆచక్ష్వ మే మహాబాహో
త్వమేనం రాక్షసోత్తమమ్
యం దృష్ట్వా వానరాః సర్వే
భయార్తా విద్రుతా దిశః. 25

స పృష్టో రాజపుత్రేణ
రామేణాఽమితతేజసా
ఆచచక్షే మహాతేజా
రాఘవాయ విభీషణః. 26

దశగ్రీవో మహాతేజా
రాజా వైశ్రవణాఽనుజః
భీమకర్మా మహోత్సాహో
రావణో రాక్షసాధిపః. 27

తస్యాసీద్వీర్యవాన్ పుత్రో
రావణప్రతిమో రణే
వృద్ధసేవీ శ్రుతధరః
సర్వాస్త్రవిదుషాం వరః. 28

అశ్వపృష్ఠే రథే నాగే
ఖడ్గే ధనుషి కర్షణే
భేదే సాంత్వ చ దానే చ
నయే మంత్రే చ సమ్మతః. 29

యస్య బాహూ సమాశ్రిత్య
లంకా వసతి నిర్భయా
తనయం ధాన్యమాలిన్యాః
అతికాయమిమం విదుః. 30

ఏతేనాఽఽరాధితో బ్రహ్మా
తపసా భావితాత్మనా
అస్త్రాణి చాప్యవాప్తాని
రిపవశ్చ పరాజితాః. 31

సురాసురై రవధ్యత్వం
దత్తమస్మై స్వయంభువా
ఏతచ్చ కవచం దివ్యం
రథశ్చైషోఽర్కభాస్వరః. 32

ఏతేన శతశో దేవా
దానవాశ్చ పరాజితాః
రక్షితాని చ రక్షాంసి
యక్షాశ్చాపి నిషూదితాః. 33

వజ్రం విష్టంభితం యేన
బాణైరింద్రస్య ధీమతః
పాశః సలిలరాజస్య
రణే ప్రతిహతస్తథా. 34

ఏషో౽తికాయో బలవాన్
రాక్షసానామథర్షభః
రావణస్య సుతో ధీమాన్
దేవదానవ దర్పహా. 35

తదస్మిన్ క్రియతాం యత్నః
క్షిప్రం పురుషపుంగవ
పురా వానరసైన్యాని
క్షయం నయతి సాయకైః. 36

తతో౽తికాయో బలవాన్
ప్రవిశ్య హరివాహినీమ్
విస్ఫారయామాస ధనుః
ననాద చ పునః పునః. 37

తం భీమవపుషం దృష్ట్వా
రథస్థం రథినాం వరమ్
అభిపేతుర్మహాత్మానో
యే ప్రధానా వనౌకసః. 38

కుముదో ద్వివిదో మైందో
నీలః శరభ ఏవ చ
పాదపైర్గిరిశృంగైశ్చ
యుగపత్ సమభిద్రవన్. 39

తేషాం వృక్షాంశ్చ శైలాంశ్చ
శరైః కాంచనభూషణైః
అతికాయో మహాతేజాః
చిచ్ఛేదా౽స్త్రవిదాం వరః. 40

తాంశ్చైవ సర్వాన్ స హరీన్
శరైః సర్వాయసైర్బలీ
వివ్యాధా౽భిముఖః సంఖ్యే
భీమకాయో నిశాచరః. 41

తే౽ర్దితా బాణబర్షేణ
భగ్నగాత్రాః ప్లవంగమాః
న శేకురతికాయస్య
ప్రతికర్తుం మహారణే. 42

తత్సైన్యం హరివీరాణాం
త్రాసయామాస రాక్షసః
మృగయూథమివ క్రుద్ధో
హరిర్యౌవనదర్పితః. 43

స రాక్షసేంద్రో హరిసైన్యమధ్యే
నాయుధ్యమానం నిజఘాన కంచిత్
ఉపేత్య రామం సధనుః కలాపీ
సగర్వితం వాక్యమిదం బభాషే. 44

రథే స్థితో౽హం శరచాపపాణిః
న ప్రాకృతం కంచన యోధయామి
యస్యాస్తి కశ్చిద్వ్యవసాయ యుక్తో
దదాతు మే క్షిప్రమిహాద్య యుద్ధమ్. 45

తత్ తస్య వాక్యం బ్రువతో నిశమ్య
చుకోప సౌమిత్రిరమిత్రహంతా
అమృష్యమాణశ్చ సముత్పపాత
జగ్రాహ చాపం చ తతః స్మయిత్వా. 46

క్రుద్ధః సౌమిత్రిరుత్పత్య
తూణాదాక్షిప్య సాయకమ్
పురస్తాదతికాయస్య
విచకర్ష మహద్ధనుః. 47

పూరయన్ స మహీం శైలాన్
ఆకాశం సాగరం దిశః
జ్యాశబ్దో లక్ష్మణస్యోగ్రః
త్రాసయన్ రజనీచరాన్. 48

సౌమిత్రేశ్చాపనిర్ఘోషం
శ్రుత్వా ప్రతిభయం తదా
విసిష్మియే మహాతేజా
రాక్షసేంద్రాత్మజో బలీ. 49

అథాతికాయః కుపితో
దృష్ట్వా లక్ష్మణముత్థితమ్
ఆదాయ నిశితం బాణమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 50

బాలస్త్వమసి సౌమిత్రే
విక్రమేష్వవిచక్షణః
గచ్ఛ కిం కాలసదృశం
మాం యోధయితుమిచ్ఛసి. 51

న హి మద్బాహుసృష్టానామ్
అస్త్రాణాం హిమవానపి
సోఢుమ్ ఉత్సహతే వేగమ్
అంతరిక్షమథో మహీ. 52

సుఖప్రసుప్తం కాలాగ్నిం
ప్రబోధయితుమిచ్ఛసి
న్యస్య చాపం నివర్తస్వ
మా ప్రాణాన్ జహి మద్గతః. 53

అథ వా త్వం ప్రతిష్టబ్ధో
న నివర్తితుమిచ్ఛసి
తిష్ఠ ప్రాణాన్ పరిత్యజ్య
గమిష్యసి యమక్షయమ్. 54

పశ్య మే నిశితాన్ బాణాన్
అరిదర్పనిషూదనాన్
ఈశ్వరాయుధసంకాశాన్
తప్తకాంచనభూషణాన్. 55

ఏష తే సర్పసంకాశో
బాణః పాస్యతి శోణితమ్
మృగరాజ ఇవ క్రుద్ధో
నాగరాజస్య శోణితమ్
ఇత్యేవముక్త్వా సంక్రుద్ధః
శరం ధనుషి సందధే. 56

శ్రుత్వాஉతికాయస్య వచః సరోషం
సగర్వితం సంయతి రాజపుత్రః
స సంచుకోపాతిబలో బృహచ్ఛ్రీః
ఉవాచ వాక్యం చ తతో మహార్థమ్. 57

న వాక్యమాత్రేణ భవాన్ ప్రధానో
న కత్థనాత్ సత్పురుషా భవంతి

మయి స్థితే ధన్విని బాణపాణౌ
నిదర్శయస్వాత్మబలం దురాత్మన్. 58

కర్మణా సూచయాత్మానం
న వికత్థితు మర్హసి
పౌరుషేణ తు యో యుక్తః
స తు శూర ఇతి స్మృతః. 59

సర్వాయుధసమాయుక్తో
ధన్వీ త్వం రథమాస్థితః
శరైర్వా యది వాప్యస్త్రై
దర్శయస్వ పరాక్రమమ్. 60

తతః శరస్తే నిశితైః
పాతయిష్యామ్యహం శరైః
మారుతః కాలసంపక్వం
వృంతాత్ తాళఫలం యథా. 61

అద్య తే మామకా బాణాః
తప్తకాంచనభూషణాః
పాస్యంతి రుధిరం గాత్రాత్
బాణశల్యాంతరోత్థితమ్. 62

బాలోఽయమితి విజ్ఞాయ
న మాఽవజ్ఞాతుమర్హసి. 63

బాలో వా యది వా వృద్ధో
మృత్యుం జానీహి సంయుగే
బాలేన విష్ణునా లోకాః
త్రయః క్రాంతాస్త్రిభిః క్రమైః. 64

లక్ష్మణస్య వచః శ్రుత్వా
హేతుమత్పరమార్థవత్
అతికాయః ప్రచుక్రోధ
బాణం చోత్తమమాదదే. 65

తతో విద్యాధరా భూతా
దేవా దైత్యా మహర్షయః
గుహ్యకాశ్చ మహాత్మాన
తద్యుద్ధం ద్రష్టుమాగమన్. 66

తతోఽతికాయః కుపితః
చాపమ్ ఆరోప్య సాయకమ్
లక్ష్మణాయ ప్రచిక్షేప
సంక్షిపన్నివ చాఽంబరమ్. 67

త మాపతంతం నిశితం
శరమ్ ఆశీవిషోపమమ్
అర్ధచంద్రేణ చిచ్ఛేద
లక్ష్మణః పరవీరహా. 68

తం నికృత్తం శరం దృష్ట్వా
కృత్తభోగమివోరగమ్
అతికాయో భృశం క్రుద్ధః
పంచబాణాన్ నమాదదే. 69

తాన్ శరాన్ సంప్రచిక్షేప
లక్ష్మణాయ నిశాచరః
తాన్ప్రాప్తాన్ శరస్తీక్ష్ణైః
చిచ్ఛేద భరతానుజః

పంచభిః పంచ చిచ్ఛేద
పావకార్కసమప్రభైః. 70

స తాన్ ఛిత్త్వా శరైస్తీక్ష్ణైః
లక్ష్మణః పరవీరహా
ఆదదే నిశితం బాణం
జ్వలంతమివ తేజసా. 71

తమాదాయ ధనుశ్రేష్ఠే
యోజయామాస లక్ష్మణః
విచకర్ష చ వేగేన
విససర్జ చ వీర్యవాన్. 72

పూర్ణాయతవిసృష్టేన
శరేణ నతపర్వణా
లలాటే రాక్షసశ్రేష్ఠమ్
ఆజఘాన స వీర్యవాన్. 73

స లలాటే శరో మగ్నః
తస్య భీమస్య రక్షసః
దదృశే శోణితేనాక్తః
పన్నగేంద్ర ఇవాచలే. 74

రాక్షసః ప్రచకంపే చ
లక్ష్మణేషు ప్రపీడితః
రుద్రబాణహతం ఘోరం
యథా త్రిపురగోపురమ్. 75

చింతయామాస చాఽఽశ్వస్య
విమృశ్య చ మహాబలః
సాధు బాణనిపాతేన
శ్లాఘనీయోఽసి మే రిపుః. 76

విధాయైవం వినమ్యాస్యం
వినమ్య చ భుజావుభౌ
స రథోపస్థమాస్థాయ
రథేచ ప్రచచార హ. 77

ఏకం త్రీన్ పంచ సప్తేతి
సాయకాన్ రాక్షసర్షభః
ఆదదే సందధే చాపి
విచకర్షోత్ససర్జ చ. 78

తే బాణాః కాలసంకాశా
రాక్షసేంద్ర ధనుశ్చ్యుతాః
హేమపుంఖా రవిప్రఖ్యాః
శక్రుర్దీప్త మివాంబరమ్. 79

తతస్తాన్ రాక్షసోత్సృష్టాన్
శరౌఘాన్ రాఘవానుజః
అసంభ్రాంతః ప్రచిచ్ఛేద
నిశితైర్బహుభిః శరైః. 80

తాన్ శరాన్ యుధి సంప్రేక్ష్య
నికృత్తాన్ రావణాత్మజః
చుకోప త్రిదశేంద్రారిః
జగ్రాహ నిశితం శరమ్. 81

స సంధాయ మహాతేజాః
తం బాణం సహసోత్సృజత్

తతః సౌమిత్రిమాయాంతమ్
ఆజఘాన స్తనాంతరే. 82

అతికాయేన సౌమిత్రిః
తాడితో యుధి వక్షసి
సుస్రావ రుధిరం తీవ్రం
మదం మత్త ఇవ ద్విపః. 83

స చకార తదాత్మానం
విశల్యం సహసా విభుః
జగ్రాహ చ శరం తీక్ష్ణమ్
అస్త్రేణాపి చ సందధే. 84

ఆగ్నేయేన తదాఽస్త్రేణ
యోజయామాస సాయకమ్
స జజ్వాల తదా బాణో
ధనుశ్చాస్య మహాత్మనః. 85

అతికాయోఽపి తేజస్వీ
సౌరమస్త్రం సమాదదే
తేన బాణం భుజంగాభం
హేమపుంఖమ్ అయోజయత్. 86

తతస్త్రం జ్వలితం ఘోరం
లక్ష్మణః శరమాహితమ్
అతికాయాయ చిక్షేప
కాలదండమివాంతకః. 87

ఆగ్నేయేనాఽభిసంయుక్తం
దృష్ట్వా బాణం నిశాచరః
ఉత్ససర్జ తదా బాణం
దీప్తం సూర్యాస్త్ర యోజితమ్. 88

తావుభావంబరే బాణౌ
అన్యోన్యమ్ అభిజఘ్నతుః
తేజసా సంప్రదీప్తాగ్రౌ
క్రుద్ధావివ భుజంగమౌ. 89

తావన్యోన్యం వినిర్దహ్య
పేతతుః పృథివీతలే
నిరర్చిషౌ భస్మకృతౌ
న భ్రాజేతే శరోత్తమౌ. 90

తతోఽతికాయః సంక్రుద్ధ
స్త్వస్త్రమైషీకముత్సృజత్
తత్ ప్రచిచ్ఛేద సౌమిత్రిః
అస్త్రేణైంద్రేణ వీర్యవాన్. 91

ఐషీకం నిహతం దృష్ట్వా
రుషితో రావణాత్మజః
యామ్యేనాఽస్త్రేణ సంక్రుద్ధో
యోజయామాస సాయకమ్. 92

తతస్తదస్త్రం చిక్షేప
లక్ష్మణాయ నిశాచరః
వాయవ్యేన తదస్త్రేణ
నిజఘాన స లక్ష్మణః. 93

అథైనం శరధారాభిః
ధారాభిరివ తోయదః

అభ్యవర్షత్ ససంక్రుద్ధో
లక్ష్మణో రావణాత్మజమ్. 94

తేఽతికాయం సమాసాద్య
కవచే వజ్రభూషితే
భగ్నాగ్రశల్యాః సహసా
పేతుర్బాణా మహీతలే. 95

తాన్ మోఘాన్ అసంప్రేక్ష్య
లక్ష్మణః పరవీరహా
అభ్యవర్షన్మహేషూణాం
సహస్రేణ మహాయశాః. 96

స వృష్యమాణో బాణౌఘైః
అతికాయో మహాబలః
అవధ్యకవచః సంఖ్యే
రాక్షసో నైవ వివ్యథే. 97

శరం చాశీ విషాకారం
లక్ష్మణాయ వ్యపాఽసృజత్
సతేన విద్ధః సౌమిత్రిః
మర్మదేశే శరేణ హ. 98

ముహూర్తమాత్రం నిస్సంజ్ఞో
హ్యభవత్ శత్రుతాపనః
తతః సంజ్ఞామ్ ఉపాలభ్య
చతుర్భిః సాయకోత్తమైః. 99

నిజఘాన హయాన్ సంఖ్యే
సారథిం చ మహాబలః
ధ్వజస్యోన్మథనం కృత్వా
శరవర్షైరరిందమః. 100

అసంభ్రాంతః ససౌమిత్రిః
తాన్ శరాన్ అభిలక్షితాన్
ముమోచ లక్ష్మణో బాణాన్
వధార్థమ్ తస్యరక్షసః
న శశాక రుజం కర్తుం
యుధి తస్య శరోత్తమః. 101

అథైనమ్ అభ్యుపాగమ్య
వాయుర్వాక్య మువాచ హ
బ్రహ్మదత్తవరో హ్యేష
అవధ్య కవచావృతః. 102

బ్రాహ్మేణాఽస్త్రేణ భింధ్యేనమ్
ఏష వధ్యో హి నాన్యథా
అవధ్య ఏష హ్యన్యేషామ్
అస్త్రాణాం కవచీ బలీ. 103

తతః స వాయోర్వచనం నిశమ్య
సౌమిత్రిరింద్రప్రతిమానవీర్యః
సమాదదే బాణమమోఘవేగం
తద్బ్రాహ్మమస్త్రం సహసా నియోజ్య. 104

తస్మిన్ మహాఽస్త్రే తు వియుజ్యమానే
సౌమిత్రిణా బాణవరే శితాఽగ్రే
దిశశ్చ చంద్రార్కమహాగ్రహాశ్చ
నభశ్చ తత్రాస చచాల చోర్వీ. 105

తం బ్రహ్మణోఽస్త్రేణ నియుజ్య చాపే
శరం సుపుంఖం యమదూతకల్పమ్
సౌమిత్రిరింద్రారిసుతస్య తస్య
ససర్జ బాణం యుధి వజ్రకల్పమ్. 106

తం లక్ష్మణోత్సృష్టమమోఘవేగం
సమాపతంతం జ్వలనప్రకాశమ్
సువర్ణవజ్రోత్తమచిత్రపుంఖం
తదాఽతికాయః సమరే దదర్శ. 107

తం ప్రేక్షమాణః సహసాఽతికాయో
జఘాన బాణైర్నిశితైరనేకైః
స సాయకస్తస్య సుపర్ణవేగః
తదాఽతికాయస్యజగామపార్శ్వమ్. 108

త మాగతం ప్రేక్ష్య తదాఽతికాయో
బాణం ప్రదీప్తాంతకకాలకల్పమ్
జఘాన శక్త్యృష్టిగదాకుఠారైః
శూలైర్హలై శ్చాప్యవిపన్నచేతాః. 109

తాన్యాయుధాన్యద్భుతవిగ్రహాణి
మోఘాని కృత్వా స శరోఽగ్నిదీప్తః
ప్రగృహ్యా తస్యైవ కిరీటజుష్టం
తతోఽతికాయస్య శిరో జహార. 110

తచ్ఛిరం సశిరస్త్రాణం
లక్ష్మణేషుప్రపీడితమ్
పపాత సహసా భూమౌ
శృంగం హిమవతో యథా. 111

తం తు భూమౌ నిపతితం
దృష్ట్వా విక్షిప్తభూషణమ్
బభూవుర్వ్యథితాః సర్వే
హతశేషా నిశాచరాః. 112

తే విషణ్ణముఖా దీనాః
ప్రహారజనితశ్రమాః
వినేదురుచ్చైర్బహవః
సహసా విస్వరైః స్వరైః. 113

తతస్తే త్వరితం యాతా
నిరపేక్షా నిశాచరాః
పురీ మభిముఖా భీతా
ద్రవంతో నాయకే హతే. 114

ప్రహర్షయుక్తా బహవస్తు వానరాః
ప్రబుద్ధపద్మ ప్రతిమాననా స్తదా
అపూజయన్ లక్ష్మణమిష్టభాగినం
హతే రిపౌ భీమబలే దురాసదే. 115

అతిబలమతికాయమభ్రకల్పం
యుధి వినిపాత్య స లక్ష్మణః ప్రహృష్టః
త్వరితమథ తదా స రామపార్శ్వం
కపినివహైశ్చ సుపూజితో జగామ. 116

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకసప్తతిమస్సర్గః (71)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్విసప్తతిమస్సర్గః (72)

రాక్షసవీరుల మరణముతో విలపించిన రావణుడు

అతికాయం హతం శ్రుత్వా
లక్ష్మణేన మహౌజసా
ఉద్వేగమ్ అగమద్రాజా
వచనం చేదమబ్రవీత్. 1

ధూమ్రాక్షః పరమామర్షీ
ధన్వీ శస్త్రభృతాం వరః
అకంపనః ప్రహస్తశ్చ
కుంభకర్ణస్తథైవ చ. 2

ఏతే మహాబలా వీరా
రాక్షసా యుద్ధకాంక్షిణః
జేతారః పరసైన్యానాం
పరైర్నిత్యాఽ పరాజితాః. 3

నిహతాస్తే మహావీర్యా
రామేణాఽ క్లిష్టకర్మణా
రాక్షసాః సుమహాకాయా
నానాశస్త్రవిశారదాః
అన్యే చ బహవః శూరా
మహాత్మానో నిపాతితాః. 4

ప్రఖ్యాతబలవీర్యేణ
పుత్రేణేంద్రజితా మమ
యౌ హి తౌ భ్రాతరౌ వీరౌ
బద్ధౌ దత్తవరైః శరైః. 5

య న్న శక్యం సురైః సర్వైః
అసురైర్వా మహాబలైః
మోక్తుం తద్బంధనం ఘోరం
యక్షగంధర్వకిన్నరైః. 6

తన్నజానే ప్రభావైర్వా
మాయయా మోహనేన వా
శరబంధాద్విముక్తౌ తౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. 7

యే యోధాః నిర్గతా శూరా
రాక్షసా మమ శాసనాత్
తే సర్వే నిహతా యుద్ధే
వానరైః సుమహాబలైః. 8

తం న పశ్యామ్యహం యుద్ధే
యోఽ ద్య రామం సలక్ష్మణమ్
శాసయేత్ స బలం వీరం
ససుగ్రీవవిభీషణమ్. 9

అహో ను బలవాన్ రామో
మహదస్త్రబలం చ వై

యస్య విక్రమమాసాద్య
రాక్షసా నిధనం గతాః. 10

తం మన్యే రాఘవం వీరం
నారాయణమనామయమ్
తద్భయాద్ధి పురీ లంకా
పిహితద్వారతోరణా. 11

అప్రమత్తైశ్చ సర్వత్ర
గుప్తై రక్ష్యా పురీత్వియమ్. 12

అశోకవనికాయాం చ
యత్ర సీతాఽభిరక్ష్యతే
నిష్క్రామో వా ప్రవేశో వా
జ్ఞాతవ్యః సర్వథైవ నః. 13

యత్ర యత్ర భవేద్గుల్మః
తత్ర తత్ర పునః పునః
సర్వతశ్చాఽపి తిష్ఠధ్వం
స్వైః స్వైః పరివృతా బలైః. 14

ద్రష్టవ్యం చ పదం తేషాం
వానరాణాం నిశాచరాః
ప్రదోషే వాఽర్ధరాత్రే వా
ప్రత్యూషే వాఽపి సర్వతః. 15

నాఽవజ్ఞా తేషు కర్తవ్యా
వానరేషు కదాచన
ద్విషతాం బలముద్యుక్తమ్
ఆపతత్ కిం స్థితం సదా. 16

తతస్తే రాక్షసాః సర్వే
శ్రుత్వా లంకాధిపస్య తత్
వచనం సర్వమాతిష్ఠన్
యథావత్తు మహాబలాః. 17

స తాన్ సర్వాన్ సమాదిశ్య
రావణో రాక్షసాధిపః
మన్యుశల్యం వహన్ దీనః
ప్రవివేశ స్వమాలయమ్. 18

తతః స సందీపితకోపవహ్నిః
నిశాచరాణామ్ అధిపో మహాబలః
తదేవ పుత్రవ్యసనం విచింతయన్
ముహు ర్ముహుశ్చైవ తదా వ్యనిశ్వసత్
19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్విసప్తతిమస్సర్గః (72)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రిసప్తతిమస్సర్గః (73)

ఇంద్రజిత్తు బాణములచే మూర్ఛిల్లిన రామలక్ష్మణులు

తతో హతాన్ రాక్షసపుంగవాంస్తాన్
దేవాంతకాదిత్రిశిరోఽతికాయాన్
రక్షోగణాస్తత్ర హతావశిష్టాః
తే రావణాయ త్వరితం శశంసుః. 1

తతో హతాంస్తాన్ సహసా నిశమ్య
రాజా ముమోహాఽశ్రుపరిప్లుతాక్షః
పుత్రక్షయం భ్రాతృవధం చ ఘోరం
విచింత్య రాజా విపులం ప్రదధ్యౌ. 2

తతస్తు రాజానముదీక్ష్య దీనం
శోకార్ణవే సంపరిపుప్లువానమ్
అథర్షభో రాక్షసరాజసూనుః
తమింద్రజిద్వాక్యమిదం బభాషే. 3

న తాత మోహం ప్రతిగంతుమర్హసి
యత్రేంద్రజిజ్జీవతి రాక్షసేంద్ర
నేంద్రారిబాణాభిహతో హి కశ్చిత్
ప్రాణాన్ సమర్థః సమరేఽభిపాతుమ్. 4

పశ్యాఽద్య రామం సహలక్ష్మణేన
మద్బాణనిర్భిన్నవికీర్ణదేహమ్
గతాయుషం భూమితలే శయానం
శితైః శరైరాచితసర్వగాత్రమ్. 5

ఇమాం ప్రతిజ్ఞాం శృణు శక్రశత్రోః
సునిశ్చితాం పౌరుషదైవయుక్తామ్
అద్యైవ రామం సహలక్ష్మణేన
సంతాపయిష్యామి శరైరమోఘైః. 6

అద్యేన్ద్రవైవస్వతవిష్ణుమిత్ర
సాధ్యాశ్వివైశ్వానరచన్ద్రసూర్యాః
ద్రక్ష్యంతి మే విక్రమమప్రమేయం
విష్ణోరివోగ్రం బలియజ్ఞవాటే. 7

స ఏవముక్త్వా త్రిదశేన్ద్రశత్రుః
ఆపృచ్ఛ్య రాజానమదీనసత్త్వః
సమారురోహానిలతుల్యవేగం
రథం ఖరశ్రేష్ఠసమాధియుక్తమ్. 8

తమాస్థాయ మహాతేజా
రథం హరిరథోపమమ్
జగామ సహసా తత్ర
యత్ర యుద్ధమరిందమ. 9

తం ప్రస్థితం మహాత్మాన
మనుజగ్ముర్మహాబలాః
సంహర్షమాణా బహవో
ధనుఃప్రవరపాణయః. 10

గజస్కంధగతాః కేచిత్
కేచిత్ ప్రవరవాజిభిః
ప్రాసముద్గరనిస్త్రింశ
పరశ్వధగదాధరాః. 11

స శంఖనినదైః పూర్ణైః
భేరీణాం చాఽపి నిస్వనైః
జగామ త్రిదశేన్ద్రారిః
స్తూయమానో నిశాచరైః. 12

స శంఖశశివర్ణేన
ఛత్రేణ రిపుసాదనః
రరాజ ప్రతిపూర్ణేన
నభశ్చంద్రమసా యథా. 13

అవీజ్యత తతో వీరో
హైమైర్హేమవిభూషితైః
చారుచామరముఖ్యైశ్చ
ముఖ్యః సర్వధనుష్మతామ్. 14

స తు దృష్ట్వా వినిర్యాంతం
బలేన మహతా వృతమ్
రాక్షసాధిపతిః శ్రీమాన్
రావణః పుత్రమబ్రవీత్. 15

త్వమప్రతిరథః పుత్ర
త్వయా వై వాసవో జితః
కిం పునర్మానుషం ధృష్యం
నిహనిష్యసి రాఘవమ్

తథోక్తో రాక్షసేన్ద్రేణ
ప్రతిగృహ్ణన్మహాశిషః. 16

తతస్త్వింద్రజితా లంకా
సూర్యప్రతిమతేజసా
రరాజాఽప్రతివీర్యేణ
ద్యౌరివాఽర్కేణ భాస్వతా. 17

స సంప్రాప్య మహాతేజా
యుద్ధభూమిమరిందమః
స్థాపయామాస రక్షాంసి
రథం ప్రతి సమంతతః. 18

తతస్తు హుతభోక్తారం
హుతభుక్సదృశప్రభః
జుహువే రాక్షసశ్రేష్ఠో
మంత్రవద్విధివత్తదా. 19

స హవిర్లాజసంస్కారైః
మాల్యగంధపురస్కృతైః
జుహావ పావకం తత్ర
రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్. 20

శస్త్రాణి శరపత్రాణి
సమిధోఽథ విభీతకః
లోహితాని చ వాసాంసి
స్రువం కార్ష్ణాఽయసం తథా. 21

స తత్రాగ్నిం సమాస్తీర్య
శరపత్రైః సతోమరైః

ఛాగస్య కృష్ణవర్ణస్య
గళం జగ్రాహ జీవతః. 22

సకృదేవ సమిద్ధస్య
విధూమస్య మహార్చిషః
బభూవుస్తాని లింగాని
విజయం యాన్యదర్శయన్. 23

ప్రదక్షిణావర్తశిఖః
తప్తకాంచనభూషణః
హవిస్తత్ప్రతిజగ్రాహ
పావకః స్వయమాస్థితః. 24

సోఽస్త్రమాహారయామాస
బ్రాహ్మమింద్రరిపుస్తదా
ధనుశ్చాత్మరథం చైవ
సర్వం తత్రాఽభ్యమంత్రయత్25

తస్మిన్నాహూయమానేఽస్త్రే
హూయమానే చ పావకే
సార్థం గ్రహేంద్రునక్షత్రైః
వితత్రాస నభస్థలమ్. 26

స పావకం పావకదీప్తతేజా
హుత్వా మహేంద్రప్రతిమప్రభావః
సచాపబాణాఽసిరథాశ్వసూతః
ఖేఽంతర్దధేత్మాన మచింత్యరూపః. 27

తతో హయరథాకీర్ణం
పతాకాధ్వజశోభితమ్
నిర్యయౌ రాక్షసబలం
నర్దమానం యుయుత్సయా. 28

తే శరైర్బహుభిశ్చిత్రైః
తీక్ష్ణవేగైరలంకృతైః
తోమరైరంకుశైశ్చాపి
వానరాన్ జఘ్నురాహవే. 29

రావనిస్తు తతః క్రుద్ధః
తాన్ నిరీక్ష్య నిశాచరాన్
హృష్టా భవంతో యుధ్యంతు
వానరాణాం జిఘాంసయా. 30

తతస్తు రాక్షసాః సర్వే
నర్దంతో జయకాంక్షిణః
అభ్యవర్షంస్తతో ఘోరాన్
నరాన్ శరవృష్టిభిః. 31

స తు నాళీకనారాచైః
గదాభిర్ముసలైరపి
రక్షోభిః సంవృతః సంఖ్యే
వానరాన్ శరవృష్టిభిః 32

తే వధ్యమానాః సమరే
వానరాః పాదపాయుధాః
అభ్యద్రవంత సహితా
రావణిం రణకర్కశమ్. 33

ఇంద్రజిత్తు తతః క్రుద్ధో
మహాతేజా మహాబలః

వానరాణాం శరీరాణి
వ్యధమద్రావణాత్మజః. 34

శరైణైకేన చ హరీన్
నవ పంచ చ సప్త చ
చిచ్ఛేద సమరే క్రుద్ధో
రాక్షసాన్ సంప్రహర్షయన్. 35

స శరైః సూర్యశంకాశైః
శాతకుంభవిభూషితైః
వానరాన్ సమరే వీరః
ప్రమమాథ సుదుర్జయః. 36

తే భిన్నగాత్రాః సమరే
వానరాః శరపీడితాః
పేతుర్మథితసంకల్పాః
సురైరివ మహాసురాః. 37

తం తపంతమివాదిత్యం
ఘోరైర్బాణగభస్తిభి
అభ్యధావంత సంక్రుద్ధాః
సంయుగే వానరర్షభాః. 38

తతస్తు వానరాః సర్వే
భిన్నదేహా విచేతసః
వ్యథితా విద్రవంతి స్మ
రుధిరేణ సముక్షితాః. 39

రామస్యాఽర్థే పరాక్రమ్య
వానరాస్త్యక్తజీవితాః
నర్దంతస్తేఽభివృత్తాస్తు
సమరే సశిలాయుధాః. 40

తే ద్రుమైః పర్వతాగ్రైశ్చ
శిలాభిశ్చ ప్లవంగమాః
అభ్యవర్షంత సమరే
రావణిం పర్యవస్థితా. 41

తద్ద్రుమాణాం శిలానాం చ
వర్షం ప్రాణహరం మహత్
వ్యపోహత మహాతేజా
రావణిః సమితింజయః. 42

తతో పావకసంకాశైః
శరైరాశీవిషోపమైః
వానరాణామ్ అనీకాని
బిభేద సమరే ప్రభుః. 43

అష్టాదశశరైస్తీక్ష్ణైః
స విధ్వా గంధమాదనమ్
వివ్యాధ నవభిశ్చైవ
నలం దూరాదవస్థితమ్. 44

సప్తభిస్తు మహావీర్యో
మైందం మర్మవిదారణైః
పంచభిర్విశిఖైశ్చైవ
గజం వివ్యాధ సంయుగే. 45

జాంబవంతం తు దశభిః
నీలం త్రింశద్భిరేవ చ

సుగ్రీవమ్ ఋషభం చైవ
సోఽఙ్గదం ద్వివిదం తథా
ఘోరైర్దత్తవరైస్తీక్ష్ణైః
నిష్ప్రాణానకరోత్ తదా. 46

అన్యానపి తదా ముఖ్యాన్
వానరాన్ బహుభిః శరైః
అర్దయామాస సంక్రుద్ధః
కాలాగ్నిరివ మూర్ఛితః. 47

స శరైః సూర్యశంకాశైః
సుముక్తైః శీఘ్రగామిభిః
వానరాణామ్ అనీకాని
నిర్మమంథ మహారణే. 48

ఆకులాం వానరీం సేనాం
శరజాలేన మోహితామ్
హృష్ట స పరయా ప్రీత్యా
దదర్శ క్షతజోక్షితామ్. 49

పునరేవ మహాతేజా
రాక్షసేంద్రాత్మజో బలీ
సంసృజ్య బాణవర్షం చ
శస్త్రవర్షం చ దారుణమ్
మమర్ద వానరానీకమ్
ఇంద్రజిత్ త్వరితో బలీ. 50

స సైన్యముత్సృజ్య సమేత్య తూర్ణం
మహారణే వానరవాహినీషు
అదృశ్యమానః శరజాలముగ్రం
వవర్ష నీలాంబుధరో యథాఽంబు. 51

తే శక్రజిద్బాణవిశీర్ణదేహా
మాయాహతా విస్వరమున్నదంతః
రణే నిపేతుర్హరయోఽద్రికల్పా
యథేంద్రవజ్రాభిహతా నగేంద్రాః. 52

తే కేవలం సందదృశుః శితాగ్రాన్
బాణాన్ రణే వానరవాహినీషు
మాయా నిగూఢం తే సురేంద్రశత్రుం
న చాత్ర తం రాక్షసమభ్యపశ్యన్. 53

తతః స రక్షో-ధిపతిర్మహాత్మా
సర్వా దిశో బాణగణైః శితాగ్రైః
ప్రచ్ఛాదయామాస రవిప్రకాశైః
విషాదయామాస చ వానరేంద్రాన్. 54

స శూలనిస్త్రింశ పరశ్వధాని
వ్యావిధ్య దీప్తానలసన్నిభాని
సవిస్ఫులింగోజ్జ్వలపావకాని
వవర్ష తీవ్రం ప్లవగేంద్రసైన్యే. 55

తతో జ్వలనసంకాశైః
శితైర్వానరయూథపాః
తాడితాః శక్రజిద్బాణైః
ప్రఫుల్లా ఇవ కింశుకాః. 56

అన్యోన్యమభిసర్పంతో
నినదంతశ్చ విస్వరమ్

రాక్షసేంద్రాఽస్త్రనిర్భిన్నా
నిపేతుర్వానరర్షభాః. 57

ఉదీక్షమాణా గగనం
కేచిన్నేత్రేషు తాడితాః
శరైర్వివిశురన్యోన్యం
పేతుశ్చ జగతీతలే. 58

హనూమంతం చ సుగ్రీవమ్
అంగదం గంధమాదనం
జాంబవంతం సుషేణం చ
వేగదర్శినమేవ చ. 59

మైందం చ ద్వివిదం నీలం
గవాక్షం గజగోముఖౌ
కేసరిం హరిలోమానం
విద్యుద్దంష్ట్రం చ వానరమ్. 60

సూర్యాననం జ్యోతిముఖం
తథా దధిముఖం హరిమ్
పావకాక్షం నలం చైవ
కుముదం చైవ వానరమ్. 61

ప్రాసైః శూలైః సితైర్బాణైః
ఇంద్రజిన్మంత్రసంహితైః
వివ్యాథ హరిశార్దూలాన్
సర్వాంస్తాన్ రాక్షసోత్తమః. 62

స వై గదాభిర్హరియూథముఖ్యాన్
నిర్భిద్య బాణైస్తపనీయపుంఖైః
వవర్ష రామం శరవృష్టిజాలైః
సలక్ష్మణం భాస్కరరశ్మికల్పైః. 63

స బాణవర్షైరభివర్ష్యమాణో
ధారానిపాతానివ తానచింత్య
సమీక్షమాణః పరమాద్భుతశ్రీ
రామస్తదా లక్ష్మణమిత్యువాచ. 64

అసౌ పునర్లక్ష్మణ రాక్షసేంద్రో
బ్రహ్మాస్త్రమాశ్రిత్య సురేంద్రశత్రుః
నిపాతయిత్వా హరిసైన్యముగ్రమ్
అస్మాన్ శరైరర్దయతి ప్రసక్తః. 65

స్వయంభువా దత్తవరో మహాత్మా
ఖమాస్థితోఽంతర్హితభీమకాయః
కథం ను శక్యో యుధి నష్టదేహో
నిహంతుమద్యేంద్రజిదుద్యతాస్త్రః. 66

మన్యే స్వయంభూర్భగవానచింత్యో
యస్యైతదస్త్ర ప్రభవశ్చ యోఽస్య
బాణావపాతాంస్త్వమిహాద్య ధీమన్
మయా సహాఽవ్యగ్రమనాః సహస్వ. 67

ప్రచ్ఛాదయత్యేష హి రాక్షసేంద్రః
సర్వా దిశః సాయకవృష్టిజాలైః
ఏతచ్చ సర్వం పతితాగ్ర్యశూరం
న భ్రాజతే వానరరాజసైన్యమ్. 68

ఆవాం తు దృష్ట్వా పతితౌ విసంజ్ఞౌ
నివృత్త యుద్ధౌ గతరోషహర్షౌ

ధ్రువం ప్రవేక్ష్య త్యమరారివాసమ్
అసౌ సమాదాయ రణాగ్రలక్ష్మీమ్. 69

తతస్తు తావింద్రజిదస్త్రజాలైః
బభూవతుస్తత్ర తదా విశస్తౌ
స చాపి తౌ తత్ర విషాదయిత్వా
ననాద హర్షాద్యుధి రాక్షసేంద్రః. 70

స తత్ తదా వానరసైన్యమేవం
రామం చ సంఖ్యే సహలక్ష్మణేన
విషాదయిత్వా సహసా వివేశ
పురీం దశగ్రీవభుజాభిగుప్తామ్. 71

సంస్తూయమానః స తు యాతుధానైః
పిత్రే చ సర్వం హృషితోఽభ్యువాచ. 72

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రిసప్తతిమస్సర్గః (73)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుస్సప్తతిమస్సర్గః (74)

సంజీవని తెచ్చి రామలక్ష్మణులకు స్వస్థత చేకూర్చిన హనుమ

తయోస్తదా సాదితయో రణాగ్రే
ముమోహ సైన్యం హరిపుంగవానామ్
సుగ్రీవనీలాంగదజాంబవంతో
న చాఽపి కించిత్ ప్రతిపేదిరే తే. 1

తతో విషణ్ణం సమవేక్ష్య సైన్యం
విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః
ఉవాచ శాఖామృగరాజవీరాన్
ఆశ్వాసయన్నప్రతిమైర్వచోభిః. 2

మా భైష్ట నాస్త్యత్ర విషాదకాలో
యదార్యపుత్రౌ హ్యవశౌ విషణ్ణౌ
స్వయంభువో వాక్యమథోద్వహంతౌ
యత్సాదితావింద్రజిదస్త్రజాలైః. 3

తస్మై తు దత్తం పరమాస్త్రమేతత్
స్వయంభువా బ్రాహ్మమమోఘవేగమ్
తం మానయంతౌ యది రాజపుత్రౌ
నిపాతితౌ కోఽత్ర విషాదకాలః. 4

బ్రాహ్మమస్త్రం తదా ధీమాన్
మానయిత్వా తు మారుతిః
విభీషణవచః శ్రుత్వా
హనూమాంస్తమథాబ్రవీత్. 5

ఏతస్మిన్ నిహతే సైన్యే
వానరాణాం తరస్వినామ్
యో యో ధారయతే ప్రాణాన్
తం తమ్ ఆశ్వాసయావహై. 6

తావుభౌ యుగపద్వీరౌ
హనూమద్రాక్షసోత్తమౌ
ఉల్కాహస్తౌ తదా రాత్రౌ
రణశీర్షే విచేరతుః. 7

భిన్నలాంగూలహస్తోరు
పాదాంగుళి శిరో ధరైః
ప్రస్రవద్భిః క్షతజం గాత్రైః
ప్రస్రవద్భిస్తతస్తతః. 8

పతితైః పర్వతాకారైః
వానరైరభిసంకులామ్
శస్త్రైశ్చ పతితైర్దీప్తైః
దదృశాతే వసుంధరామ్. 9

సుగ్రీవమ్ అంగదం నీలం
శరభం గంధమాదనమ్
గవాక్షం చ సుషేణం చ
వేగదర్శినమాహుకమ్. 10

మైందం నలం జ్యోతిముఖం
ద్వివిదం పనసం తథా
ఏతాంశ్చాఽన్యాన్ తత్ వీరౌ
దదృశాతే హతాన్ రణే. 11

సప్తషష్టిర్హతాః కోట్యో
వానరాణాం తరస్వినామ్
అహ్నః పంచమశేషేణ
వల్లభేన స్వయంభువః. 12

సాగరౌఘనిభం భీమం
దృష్ట్వా బాణార్దితం బలమ్
మార్గతే జాంబవంతం స
హనూమాన్ సవిభీషణః. 13

స్వభావజరయా యుక్తం
వృద్ధం శరశతైశ్చితమ్
ప్రజాపతిసుతం వీరం
శామ్యంతమివ పావకమ్. 14

దృష్ట్వా తముపసంగమ్య
పౌలస్త్యోవాక్యమబ్రవీత్
కచ్చిదార్య శరైస్తీక్ష్ణైః
ప్రాణా ధ్వంసితాస్తవ. 15

విభీషణవచః శ్రుత్వా
జాంబవాన్ ఋక్షపుంగవః
కృచ్ఛ్రాదభ్యుద్గిరన్ వాక్యమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 16

నైరృతేంద్ర మహావీర్య
స్వరేణ త్వాఽభిలక్షయే
పీడ్యమానః శితైర్బాణైః
న త్వాం పశ్యామి చక్షుషా. 17

అంజనా సుప్రజా యేన
మాతరిశ్వా చ నైరృత
హనూమాన్ వానరశ్రేష్ఠః
ప్రాణాన్ ధారయతే క్వచిత్. 18

శ్రుత్వా జాంబవతో వాక్యమ్
ఉవాచేదం విభీషణః
ఆర్యపుత్రావతిక్రమ్య
కస్మాత్ పృచ్ఛసి మారుతిమ్. 19

నైవ రాజని సుగ్రీవే
నాంగదే నాఽపి రాఘవే
ఆర్య సందర్శితః స్నేహో
యథా వాయుసుతే పరః. 20

విభీషణవచః శ్రుత్వా
జాంబవాన్ వాక్యమబ్రవీత్
శృణు నైరృతశార్దూల
యస్మాత్పృచ్ఛామిమారుతిమ్. 21

తస్మిన్ జీవతి వీరే తు
హతమప్యహతం బలమ్
హనుమత్యుజ్ఝితప్రాణే
జీవంతోఽపి వయం హతాః. 22

ధరతే మారుతిస్తాత
మారుతప్రతిమో యది
వైశ్వానరసమో వీర్యే
జీవితాశా తతో భవేత్. 23

తతో వృద్ధమ్ ఉపాగమ్య
నియమేనాఽభ్యవాదయత్
గృహ్య జాంబవతః పాదౌ
హనూమాన్ మారుతాత్మజః. 24

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం
తథాఽపి వ్యథితేంద్రియః
పునర్జాతమివాత్మానం
మన్యతే స్మరక్షపుంగవః. 25

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజా
హనుమంతం స జాంబవాన్. 26

ఆగచ్ఛ హరిశార్దూల
వానరాంస్త్రాతు మర్హసి
నాఽన్యో విక్రమపర్యాప్తః
త్వమేషాం పరమః సఖా. 27

త్వత్పరాక్రమకాలోఽయం
నాఽన్యం పశ్యామి కంచన
ఋక్షవానరవీరాణామ్
అనీకాని ప్రహర్షయ
విశల్యౌ కురు చాప్యేతౌ
సాదితౌ రామలక్ష్మణౌ. 28

గత్వా పరమమధ్వానమ్
ఉపర్యుపరి సాగరమ్
హిమవంతం నగశ్రేష్ఠం
హనుమన్ గంతుమర్హసి. 29

తతః కాంచనమత్యుచ్చమ్
ఋషభం పర్వతోత్తమమ్
కైలాసశిఖరం చాఽపి
ద్రక్ష్యస్యరినిషూదన. 30

తయోః శిఖరయోర్మధ్యే
ప్రదీపమ్ అతులప్రభమ్
సర్వోషధియుతం వీర
ద్రక్ష్యస్యోషధిపర్వతమ్. 31

తస్య వానరశార్దూల
చతస్రో మూర్ధ్ని సంభవాః
ద్రక్ష్యస్యోషధయో దీప్తా
దీపయంత్యో దిశో దశ. 32

మృతసంజీవనీం చైవ
విశల్యకరణీమపి
సౌవర్ణ్యకరణీం చైవ
సంధానకరణీం తథా. 33

తాః సర్వా హనుమన్ గృహ్య
క్షిప్రమ్ ఆగంతుమర్హసి
ఆశ్వాసయ హరీన్ ప్రాణైః
యోజ్య గంధవహాత్మజః. 34

శ్రుత్వా జాంబవతో వాక్యం
హనూమాన్ హరిపుంగవః
ఆపూర్యత బలోద్ధర్షైః
తోయవేగైరివార్ణవః. 35

స పర్వతతటాగ్రస్థః
పీడయన్ పర్వతోత్తమమ్
హనూమాన్ దృశ్యతే వీరో
ద్వితీయ ఇవ పర్వతః. 36

హరిపాదవినిర్భగ్నో
నిషసాద స పర్వతః
న శశాక తదాత్మానం
సోఢుం భృశనిపీడితః. 37

తస్య పేతుర్నగా భూమౌ
హరివేగాచ్చ జజ్వలుః
శృంగాణి చ వ్యశీర్యంత
పీడితస్య హనూమతా. 38

తస్మిన్ సంపీడ్యమానే తు
భగ్నద్రుమశిలాతలే
న శేకుర్వానరాః స్థాతుం
ఘూర్ణమానే నగోత్తమే. 39

స ఘూర్ణితమహాద్వారా
ప్రభగ్నగృహగోపురా
లంకా త్రాసాకులా రాత్రౌ
ప్రనృత్తే వాఽభవత్ తదా. 40

పృథివీధరసంకాశో
నిపీడ్య ధరణీధరమ్
పృథివీం క్షోభయామాస
సార్ణవాం మారుతాత్మజః. 41

ఆరురోహ తదా తస్మాత్
హరిర్మలయపర్వతమ్
మేరుమందరసంకాశం
నానాప్రస్రవణాకులమ్. 42

నానాద్రుమలతాకీర్ణం
వికాసికమలోత్పలమ్
సేవితం దేవగంధర్వైః
షష్టియోజనముచ్ఛ్రితమ్. 43

విద్యాధరైర్మునిగణైః
అప్సరోభిదిర్నిషేవితమ్
నానామృగగణాకీర్ణం
బహుకందరశోభితమ్. 44

సర్వాన్ ఆకులయంస్తత్ర
యక్షగంధర్వకిన్నరాన్
హనూమాన్ మేఘసంకాశో
వవృధే మారుతాత్మజః. 45

పద్భ్యాం తు శైలమాపీడ్య
బడబాముఖవన్ముఖమ్
వివృత్యోగ్రం ననాదోచ్చైః
త్రాసయన్నివ రాక్షసాన్. 46

తస్య నానద్యమానస్య
శ్రుత్వా నినదమద్భుతమ్
లంకాస్థా రాక్షసాః సర్వే
న శేకుః స్పందితుం భయాత్. 47

నమస్కృత్వాఽథ రామాయ
మారుతిర్భీమవిక్రమః
రాఘవార్థే పరం కర్మ
సమీహత పరంతపః. 48

స పుచ్ఛ ముద్యమ్య భుజంగకల్పం
వినమ్య పృష్ఠం శ్రవణే నికుంచ్య
వివృత్య వక్త్రం బడబాముఖాభమ్
ఆపుప్లువే వ్యోమని స చండవేగః. 49

స వృక్షషండాంస్తరసా జహార
శైలాన్ శిలా ప్రాకృతవానరాంశ్చ
బాహూరువేగోద్ధతసంప్రణున్నాః
తే క్షీణవేగాః సలిలే నిపేతుః. 50

స తౌ ప్రసార్యోరగభోగకల్పౌ
భుజౌ భుజంగారినికాశవీర్యః.
జగామ మేరుం నగరాజమగ్ర్యం
దిశః ప్రకర్షన్నివ వాయుసూనుః. 51

స సాగరం ఘూర్ణితవీచిమాలం
తదా భృశం భ్రామితసర్వసత్త్వమ్
సమీక్షమాణః సహసా జగామ
చక్రం యథా విష్ణుకరాగ్రముక్తమ్. 52

స పర్వతాన్ వృక్షగణాన్ సరాంసి
నదీస్తటాకాని పురోత్తమాని
స్ఫీతాన్ జనాంతానపి సంప్రవీక్ష్య
జగామ వేగాత్ పితృతుల్యవేగః. 53

ఆదిత్యపథమాశ్రిత్య
జగామ స గతక్లమః
హనూమాన్ త్వరితో వీరః
పితృతుల్యపరాక్రమః. 54

జవేన మహతా యుక్తో
మారుతిర్మారుతో యథా
జగామ హరిశార్దూలో
దిశః శబ్దేన పూరయన్. 55

స్మరన్ జాంబవతో వాక్యం
మారుతిర్వాతరంహసా
దదర్శ సహసా చాపి
హిమవంతం మహాకపిః. 56

నానాప్రస్రవణోపేతం
బహుకందరనిర్ఝరమ్
శ్వేతాభ్రచయసంకాశైః
శిఖరైశ్చారుదర్శనైః
శోభితం వివిధైర్వృక్షైః
అగమత్ పర్వతోత్తమమ్. 57

స తం సమాసాద్య మహానగేంద్రమ్
అతిప్రవృద్ధోత్తమఘోరశృంగమ్

దదర్శ పుణ్యాని మహాశ్రమాణి
సురర్షిసంఘోత్తమసేవితాని. 58

స బ్రహ్మకోశం రజతాలయం చ
శక్రాలయం రుద్రశరప్రమోక్షమ్
హయాననం బ్రహ్మశిరశ్చ దీప్తం
దదర్శ వైవస్వత కింకరాంశ్చ. 59

వజ్రాలయం వైశ్రవణాలయం చ
సూర్యప్రభం సూర్యనిబంధనం చ
బ్రహ్మాసనం శంకరకార్ముకం చ
దదర్శ నాభిం చ వసుంధరాయాః. 60

కైలాసమగ్ర్యం హిమవచ్ఛిలాం చ
తథర్షభం కాంచనశైలమగ్ర్యమ్
సందీప్తసర్వౌషధిసంప్రదీప్తం
దదర్శ సర్వౌషధిపర్వతేంద్రమ్. 61

స తం సమీక్ష్యానలరశ్మిదీప్తం
విసిష్మియే వాసవదూతసూనుః
ఆవృత్య తం చౌషధిపర్వతేంద్రం
తత్రౌషధీనాం విచయం చకార. 62

స యోజనసహస్రాణి
సమతీత్య మహాకపిః
దివ్యౌషధిధరం శైలం
వ్యచరన్ మారుతాత్మజః. 63

మహౌషధ్యస్తు సర్వా
తస్మిన్ పర్వతసత్తమే
విజ్ఞాయార్థిన మాయాంతం
తతో జగ్ముర్ అదర్శనమ్. 64

స తా మహాత్మా హనుమానపశ్యన్
చుకోప కోపాచ్చ భృశం ననాద
అమృష్యమాణోఽగ్నినికాశచక్షుః
మహీధరేంద్రం తమువాచ వాక్యమ్. 65

కిమేతదేవం సువినిశ్చితం తే
యద్రాఘవే నాఽసి కృతానుకంపః
పశ్యాఽద్య మద్బాహుబలాభిభూతో
వికీర్ణ మాత్మానమథో నగేంద్ర. 66

స తస్య శృంగం సనగం సనాగం
సకాంచనం ధాతుసహస్రజుష్టమ్
వికీర్ణకూటజ్వలితాగ్రసానుం
ప్రగృహ్య వేగాత్ సహసోన్మమాథ. 67

స తం సముత్పాట్య ఖముత్పపాత
విత్రాస్య లోకాన్ ససురాఽసురేంద్రాన్
సంస్తూయమానః ఖచరై రనేకైః
జగామ వేగాద్గరుడోగ్రవేగః. 68

స భాస్కరాఽధ్వాన మనుప్రపన్నః
తం భాస్కరాభం శిఖరం ప్రగృహ్య
బభౌ తదా భాస్కరసన్నికాశో
రవేః సమీపే ప్రతిభాస్కరాభః. 69

స తేన శైలేన భృశం రరాజ
శైలోపమో గంధవహాత్మజస్తు

సహస్రధారేణ సపావకేన
చక్రేణ ఖే విష్ణురివాఽఽర్పితేన. 70

తం వానరాః ప్రేక్ష్య వినేదురుచ్చైః
స తానపి ప్రేక్ష్య ముదా ననాద
తేషాం సముద్ఘుష్టరవం నిశమ్య
లంకాలయా భీమతరం వినేదుః. 71

తతో మహాత్మా నిపపాత తస్మిన్
శైలోత్తమే వానరసైన్యమధ్యే
హర్యుత్తమేభ్యః శిరసాఽఽభివాద్య
విభీషణం తత్ర స సస్వజే చ. 72

తావప్యుభౌ మానుషరాజపుత్త్రౌ
తం గంధమాఘ్రాయ మహౌషధీనామ్
బభూవతు స్తత్ర తదా విశల్యౌ
ఉత్తస్థురన్యే చ హరిప్రవీరాః. 73

సర్వే విశల్యా విరుజః క్షణేన
హరిప్రవీరా నిహతాశ్చ యే స్యుః
గంధేన తాసాం ప్రవరౌషధీనాం
సుప్తా నిశాంతేష్వివ సంప్రబుద్ధాః. 74

యదాప్రభృతి లంకాయాం
యుధ్యంతే కపిరాక్షసాః
తదాప్రభృతి మానార్థమ్
ఆజ్ఞయా రావణస్య చ. 75

యే హన్యంతే రణే తత్ర
రాక్షసాః కపికుంజరైః
హతాహతాస్తు క్షిప్యంతే
సర్వ ఏవ తు సాగరే. 76

తతో హరిర్గంధవహాత్మజస్తు
త మోషధీం శైలముదగ్రవీర్యః
నినాయ వేగాద్ధిమవంతమేవ
పునశ్చ రామేణ సమాజగామ. 77

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుస్సప్తతిమస్సర్గః (74)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచసప్తతిమస్సర్గః (75)

సుగ్రీవుని ఆజ్ఞపై లంకను దహనం చేసిన వానరులు

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజాః
సుగ్రీవో వానరాధిపః
అర్థ్యం విజ్ఞాపయంశ్చాపి
హనూమంతం ఇదం వచః. 1

యతో హతః కుంభకర్ణః
కుమారాశ్చ నిషూదితాః
నేదానీమ్ ఉపనిర్హారం
రావణో దాతుమర్హతి. 2

యే యే మహాబలాః సంతి
లఘవశ్చ ప్లవంగమాః
లంకామ్ అభ్యుత్పతంత్వాశు
గృహ్యోల్కాః ప్లవగర్షభాః
హరయో హరిసంకాశాః
ప్రదగ్ధుం రావణాయమ్. 3

తతోఽస్తంగత ఆదిత్యే
రౌద్రే తస్మిన్ నిశాముఖే
లంకామ్ అభిముఖాః సోల్కా
జగ్ముస్తే ప్లవగర్షభాః. 4

ఉల్కాహస్తైర్హరిగణైః
సర్వతః సమభిద్రుతాః
ఆరక్షస్థా విరూపాక్షాః
సహసా విప్రదుద్రువుః. 5

గోపురాట్ట ప్రతోళీషు
చర్యాసు వివిధాసు చ
ప్రాసాదేషు చ సంహృష్టాః
ససృజుస్తే హుతాశనమ్
తేషాం గృహసహస్రాణి
దదాహ హుతభుక్ తదా. 6

ప్రాసాదాః పర్వతాకారాః
పతంతి ధరణీతలే
అగరుర్దహ్యతే తత్ర
వరం చ హరిచందనమ్. 7

మౌక్తికామణయః స్నిగ్ధా
వజ్రం చాపి ప్రవాళకమ్
క్షౌమం చ దహ్యతే తత్ర
కౌశేయం చాఽపి శోభనమ్. 8

ఆవికం వివిధం చౌర్ణం
కాంచనం భాండమాయుధమ్
నానావికృతసంస్థానం
వాజిభాండపరిచ్ఛదౌ. 9

గజగ్రైవేయకక్ష్యాశ్చ
రథభాండాశ్చ సంస్కృతాః
తనుత్రాణి చ యోధానాం
హస్త్యశ్వానాం చ వర్మ చ. 10

ఖడ్గా ధనూంషి జ్యాబాణాః
తోమరాంకుశశక్తయః
రోమజం వాలజం చర్మ
వ్యాఘ్రజం చాఽండజంబహు. 11

ముక్తామణివిచిత్రాంశ్చ
ప్రాసాదాంశ్చ సమంతతః
వివిధాన్ అస్త్రసంయోగాన్
అగ్నిర్దహతి తత్ర వై. 12

నానావిధాన్ గృహచ్ఛందాన్
దదాహ హుతభుక్ తదా
ఆవాసాన్ రాక్షసానాం చ
సర్వేషాం గృహగర్ధినామ్. 13

హేమచిత్రతనుత్రాణాం
స్రగ్దామాంబరధారిణామ్
శీధుపానచలాక్షాణాం
మదవిహ్వలగామినామ్. 14

కాంతాలంబితవస్త్రాణాం
శత్రుసంజాతమన్యునామ్
గదాశూలాఽసిహస్తానాం
ఖాదతాం పిబతామపి. 15

శయనేషు మహార్హేషు
ప్రసుప్తానాం ప్రియైః సహ
త్రస్తానాం గచ్ఛతాం తూర్ణం
పుత్రాన్ ఆదాయ సర్వతః. 16

తేషాం శతసహస్రాణి
తదా లంకానివాసినామ్
అదహత్ పావకస్తత్ర
జజ్వాల చ పునః పునః. 17

సారవంతి మహార్హాణి
గంభీరగుణవంతి చ
హేమచంద్రార్ధచంద్రాణి
చంద్రశాలోన్నతాని చ. 18

రత్నచిత్రగవాక్షాణి
సాధిష్ఠానాని సర్వశః
మణివిద్రుమచిత్రాణి
స్పృశంతీవ చ దివాకరమ్. 19

క్రౌంచబర్హిణవీణానాం
భూషణానాం చ నిస్వనైః
నాదితాన్యచలాఽఽభాని
వేశ్మాన్యగ్నిర్దదాహ సః. 20

జ్వలనేన పరీతాని
తోరణాని చకాశిరే
విద్యుద్భిరివ నద్ధాని
మేఘజాలాని ఘర్మగే. 21

జ్వలనేన పరీతాని
నిపేతుర్భవనాన్యథ

వజ్రివజ్రహతానీవ
శిఖరాణి మహాగిరేః. 22

విమానేషు ప్రసుప్తాశ్చ
దహ్యమానా వరాంగనాః
త్యక్తాభరణసర్వాంగా
హాహేత్యుచ్చైర్విచుక్రుశుః. 23

తాని నిర్దహ్యమానాని
దూరతః ప్రచకాశిరే
హిమవచ్ఛిఖరాణీవ
దీప్తౌషధివనాని చ. 24

హర్మ్యాగ్రైర్దహ్యమానైశ్చ
జ్వాలాప్రజ్వలితై రపి
రాత్రౌ సా దృశ్యతే లంకా
పుష్పితైరివ కింశుకైః. 25

హస్త్యధ్యక్షైర్గజైర్ముక్తైః
ర్ముక్తైశ్చ తురగైరపి
బభూవ లంకా లోకాంతే
భ్రాంతగ్రాహ ఇవార్ణవః. 26

అశ్వం ముక్తం గజో దృష్ట్వా
క్వచిద్భీతోఽపసర్పతి
భీతో భీతం గజం దృష్ట్వా
క్వచిదశ్వో నివర్తతే. 27

లంకాయాం దహ్యమానాయాం
శుశుభే స మహార్ణవః
ఛాయాసంసక్తసలిలో
లోహితోద ఇవార్ణవః. 28

సా బభూవ ముహూర్తేన
హరిభిర్దీపితా పురీ
లోకస్యాఽస్య క్షయే ఘోరే
ప్రదీప్తేవ వసుంధరా. 29

నారీజనస్య ధూమేన
వ్యాప్తస్యోచ్చైర్వినేదుషః
స్వనో జ్వలనతప్తస్య
శుశ్రువే దశయోజనమ్. 30

ప్రదగ్ధకాయాన్ అపరాన్
రాక్షసాన్ నిర్గతాన్ బహిః
సహసాభ్యుత్పతంతి స్మ
హరయోఽథ యుయుత్సవః. 31

ఉద్ఘుష్టం వానరాణాం చ
రాక్షసానాం చ నిస్వనః
దిశో దశ సముద్రం చ
పృథివీం చాన్వనాదయత్. 32

విశల్యౌ తు మహాత్మానౌ
తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ
అసంభ్రాంతౌ జగృహతుః
తదోభే ధనుషీ వరే. 33

తతో విస్ఫారయానస్య
రామస్య ధనురుత్తమమ్
బభూవ తుములః శబ్దో
రాక్షసానాం భయావహః. 34

అశోభత తదా దామో
ధనుర్విష్ఫారయన్ మహత్
భగవానివ సంక్రుద్ధో
భవో వేదమయం ధనుః. 35

ఉద్ఘుష్టం వానరాణాం చ
రాక్షసానాం చ నిస్వనమ్
జ్యాశబ్దస్తావుభౌ శబ్దౌ
అతిరామస్య శుశ్రువే. 36

వానరోద్ఘుష్టఘోషశ్చ
రాక్షసానాం చ నిస్వనః
జ్యాశబ్దశ్చాపి రామస్య
త్రయం వ్యాప్య దిశో దశ. 37

తస్య కార్ముకముక్తైశ్చ
శరైస్తత్పురగోపురమ్
కైలాసశృంగప్రతిమం
వికీర్ణమ్ అపతద్భువి. 38

తతో రామశరాన్ దృష్ట్వా
విమానేషు గృహేషు చ
సన్నాహో రాక్షసేంద్రాణాం
తుములః సమపద్యత. 39

తేషాం సన్నహ్యమానానాం
సింహనాదం చ కుర్వతామ్
శర్వరీ రాక్షసేంద్రాణాం
రౌద్రీవ సమపద్యత. 40

ఆదిష్టా వానరేంద్రాస్తు
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
ఆసన్న ద్వారమాసాద్య
యుధ్యధ్వం ప్లవగర్షభాః. 41

యశ్చ వో వితథం కుర్యాత్
తత్ర తత్ర హ్యుపస్థితః. 42

స హంతవ్యో హి సంప్లుత్య
రాజశాసనదూషకః
తేషు వానరముఖ్యేషు
దీప్తోల్కోజ్జ్వలపాణిషు. 43

స్థితేషు ద్వారమాసాద్య
రావణం మన్యురావిశత్
తస్య జృంభితవిక్షేపాత్
వ్యామిశ్రా వై దిశో దశ. 44

రూపవానివ రుద్రస్య
మన్యుర్గాత్రే ష్వదృశ్యత
సనికుంభం చ కుంభం చ
కుంభకర్ణాత్మజావుభౌ. 45

ప్రేషయామాస సంక్రుద్ధో
రాక్షసైర్బహుభిః సహ
యూపాక్షః శోణితాక్షశ్చ
ప్రజంఘః కంపనస్తథా. 46

నిర్యయుః కౌంభకర్ణిభ్యాం
సహ రావణశాసనాత్
శశాస చైవ తాన్ సర్వాన్
రాక్షసాన్ సుమహాబలాన్. 47

నాదయన్ గచ్ఛతాత్రైవ
జయధ్వం శీఘ్రమేవ చ
తతస్తు చోదితాస్తేన
రాక్షసా జ్వలితాయుధాః. 48

లంకాయా నిర్యయుర్వీరాః
ప్రణదంతః పునః పునః
రక్షసాం భూషణస్థాభిః
భాభిః స్వాభిశ్చ సర్వశః. 49

చక్రుస్తే సప్రభం వ్యోమ
హరయశ్చాగ్నిభిః సహ
తత్ర తారాధిపస్యాభా
తారాణాం చ తథైవ చ. 50

తయోరాభరణస్థా చ
బలయోర్ద్యామ్ అభాసయన్
చంద్రాభా భూషణాభా చ
గృహాణాం జ్వలతాం చ భా. 51

హరిరాక్షససైన్యాని
భ్రాజయామాస సర్వతః
తత్ర చోర్ధ్వం ప్రదీప్తానాం
గృహాణాం సాగరః పునః. 52

భాభిః సంసక్తపాతాళః
చలోర్మిః శశుభేऽధికమ్
పతాకాధ్వజసంసక్తమ్
ఉత్తమాऽసిపరశ్వథమ్. 53

భీమాశ్వరథమాతంగం
నానాపత్తి సమాకులమ్
దీప్తశూలగదాఖడ్గ
ప్రాసతోమరకార్ముకమ్. 54

తద్రాక్షసబలం ఘోరం
భీమవిక్రమపౌరుషమ్
దదృశే జ్వలితప్రాసం
కింకిణీశతనాదితమ్. 55

హేమజాలాచితభుజం
వ్యామిశ్రితపరశ్వథమ్
వ్యాఘూర్ణితమహాశస్త్రం
బాణసంసక్తకార్ముకమ్. 56

గంధమాల్యమధూత్సేక
సంమోదిత మహాऽనిలమ్
ఘోరం శూరజనాకీర్ణం
మహాంబుధరనిస్వనమ్. 57

తదృష్ట్వా బలమాయాంతం
రాక్షసానాం సుదారుణమ్
సంచచాల ప్లవంగానాం
బలమ్ ఉచ్చైర్ననాద చ. 58

జవేనాऽऽప్లుత్య చ పునః
తద్బలం రక్షసాం మహత్
అభ్యయాత్ ప్రత్యరిబలం
పతంగా ఇవ పావకమ్. 59

తేషాం భుజపరామర్శ
వ్యామృష్టపరిఘాశని

రాక్షసానాం బలం శ్రేష్ఠం
భూయస్తరమశోభత. 60

తత్రోన్మత్తా ఇవోత్పేతుః
హరయోఽథ యుయుత్సవః
తరుశైలైరభిఘ్నంతో
ముష్టిభిశ్చ నిశాచరన్. 61

తథైవాఽఽపతతాం తేషాం
కపీనామ్ అసిభిః శితైః
శిరాంసి సహసా జహ్రు
రాక్షసా భీమదర్శనాః. 62

దశనైర్హృతకర్ణాశ్చ
ముష్టినిష్పిర్ణమస్తకాః
శిలాప్రహారభగ్నాంగా
విచేరుస్తత్ర రాక్షసాః. 63

తథైవాఽప్యపరే తేషాం
కపీనామ్ అభిలక్షితాః
ప్రవీరాన్ అభితో జఘ్నూ
రాక్షసానాం తరస్వినామ్. 64

తథైవాఽప్యపరే తేషాం
కపీనామ్ అసిభిః శితైః
హరివీరాన్ నిజఘ్నుశ్చ
ఘోరరూపా నిశాచరాః. 65

ఘ్నంతమన్యం జఘానాఽన్యః
పాతయంతమ్ అపాతయత్
గర్హమాణం జగర్హాఽన్యో
దశంతమ్ అపరోఽదశత్. 66

దేహీత్యన్యో దదాత్యన్యో
దదామీత్యపరః పునః
కిం క్లేశయసి తిష్ఠేతి
తత్రాఽన్యోన్యం బభాషిరే. 67

విప్రలంబితవస్త్రం చ
విముక్తకవచాయుధమ్
సముద్యతమహాప్రాసం
యష్టిశూలాఽసిసంకులం. 68

ప్రావర్తత మహారౌద్రం
యుద్ధం వానరరక్షసామ్
వానరాన్ దశ సప్తేతి
రాక్షసా జఘ్నురాహవే. 69

రాక్షసాన్ దశ సప్తేతి
వానరాశ్చాభ్యపాతయన్
విస్రస్తకేశరసనం
విధ్వస్తకవచధ్వజమ్
బలం రాక్షసమాలంబ్య
వానరాః పర్యవారయన్. 70

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచసప్తతిమస్సర్గః (75)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షట్సప్తతిమస్సర్గః (76)

వానరవీరుల చేతిలో మరణించిన రాక్షసవీరులు

ప్రవృత్తే సంకులే తస్మిన్
ఘోరే వీరజనక్షయే
అంగదః కంపనం వీరమ్
ఆససాద రణోత్సుకః. 1

ఆహూయ సోఽ ఙ్గదం
కోపాత్ తాడయామాస వేగితః
గదయా కంపనః పూర్వం
స చచాల భృశాహతః. 2

స సంజ్ఞాం ప్రాప్య తేజస్వీ
చిక్షేప శిఖరం గిరేః
అర్దితశ్చ ప్రహారేణ
కంపనః పతితో భువి. 3

తతస్తు కంపనం దృష్ట్వా
శోణితాక్షో హతం రణే
రథేనాఽ భ్యపతత్ క్షిప్రం
తత్రాంగదమభీతవత్ 4

సోఽ ఙ్గదం నిశితైర్బాణైః
తదా వివ్యాధ వేగితః
శరీరదారణైస్తీక్ష్ణైః
కాలాగ్నిసమవిగ్రహైః. 5

క్షురక్షురప్రైర్నారాచైః
వత్సదంతైః శిలీముఖైః
కర్ణిశల్యవిపాఠైశ్చ
బహుభిర్నిశితైః శరైః. 6

అంగదః ప్రతివిద్ధాంగో
వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్
ధనురుగ్ర్యం రథం బాణాన్
మమర్ద తరసా బలీ. 7

శోణితాక్షస్తతః క్షిప్రమ్
అసిచర్మ సమాదదే
ఉత్పపాత తదా క్రుద్ధో
వేగవాన్ అవిచారయన్. 8

తం క్షిప్రతరమాప్లుత్య
పరామృశ్యాఽ ఙ్గదో బలీ
కరేణ తస్య తం ఖడ్గం
సమాచ్ఛిద్య ననాద చ. 9

తస్యాంసఫలకే ఖడ్గం
నిచఘాన తతోఽ ఙ్గదః
యజ్ఞోపవీతవచ్చైనం
చిచ్ఛేద కపికుంజరః. 10

తం ప్రగృహ్య మహాఖడ్గం
వినద్య చ పునః పునః
వాలిపుత్రోఽభిదుద్రావ
రణశీర్షే పరానరీన్. 11

ఆయసీం తు గదాం వీరః
ప్రగృహ్య కనకాంగదః
శోణితాక్షః సమావిధ్య
తమేవాఽనుపపాత హ. 12

ప్రజంఘసహితో వీరో
యూపాక్షస్తు తతో బలీ
రథేనాఽభియయౌ క్రుద్ధో
వాలిపుత్రం మహాబలమ్. 13

తయోర్మధ్యే కపిశ్రేష్ఠః
శోణితాక్షప్రజంఘయోః
విశాఖయోర్మధ్యగతః
పూర్ణచంద్ర ఇవాఽభవత్. 14

అంగదం పరిరక్షంతౌ
మైందో ద్వివిద ఏవ చ
తస్య తస్థతురభ్యాశే
పరస్పరదిదృక్షయా. 15

అభిపేతుర్మహాకాయాః
ప్రతియత్తా మహాబలాః
రాక్షసా వానరాన్ రోషాత్
అసిచర్మగదాధరాః. 16

త్రయాణాం వానరేంద్రేణాం
త్రిభీ రాక్షసపుంగవైః
సంసక్తానాం మహద్యుద్ధమ్
అభవద్రోమహర్షణమ్. 17

తే తు వృక్షాన్ సమాదాయ
సంప్రచిక్షిపురాహవే
ఖడ్గేన ప్రతిచిచ్ఛేద తాన్
ప్రజంఘో మహాబలః. 18

రథాన్ అశ్వాన్ ద్రుమైః శైలైః
తే ప్రచిక్షుపురాహవే
శరౌఘైః ప్రతిచిచ్ఛేద
తాన్ యూపాక్షో నిశాచరః. 19

సృష్టాన్ ద్వివిదమైందాభ్యాం
ద్రుమాన్ ఉత్పాట్య వీర్యవాన్
బభంజ గదయా మధ్యే
శోణితాక్షః ప్రతాపవాన్. 20

ఉద్యమ్య విపులం ఖడ్గం
పరమర్మనికృంతనమ్
ప్రజంఘో వాలిపుత్రాయ
అభిదుద్రావ వేగితః. 21

తమభ్యాశగతం దృష్ట్వా
వానరేంద్రో మహాబలః
ఆజఘానాఽశ్వకర్ణేన
ద్రుమేణాఽతిబలస్తదా. 22

బాహుం చాస్య సనిస్త్రింశమ్
ఆజఘాన స ముష్టినా
వాలిపుత్త్రస్య ఘాతేన
స పపాత క్షితావసిః. 23

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ
ఖడ్గమ్ ఉత్పలసన్నిభమ్
ముష్టిం సంవర్తయామాస
వజ్రకల్పం మహాబలః. 24

లలాటే స మహావీర్యమ్
అంగదం వానరర్షభమ్
ఆజఘాన మహాతేజాః
స ముహూర్తం చచాల హ. 25

స సంజ్ఞాం ప్రాప్య తేజస్వీ
వాలిపుత్త్రః ప్రతాపవాన్
ప్రజంఘస్య శిరః కాయాత్
ఖడ్గేనాఽపాతయత్ క్షితౌ. 26

స యూపాక్షోఽశ్రుపూర్ణాక్షః
పితృవ్యే నిహతే రణే
అవరుహ్య రథాత్ క్షిప్రం
క్షీణేషుః ఖడ్గమాదదే. 27

తమాపతంతం సంప్రేక్ష్య
యూపాక్షం ద్వివిదస్త్వరన్
ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో
జగ్రాహ చ బలాద్బలీ. 28

గృహీతం భ్రాతరం దృష్ట్వా
శోణితాక్షో మహాబలః
అజఘాన గదాఽగ్రేణ
వక్షసి ద్వివిదం తతః. 29

స గదాఽభిహతస్తేన
చచాల చ మహాబలః
ఉద్యతాం చ పునస్తస్య
జహార ద్వివిదో గదామ్. 30

ఏతస్మిన్నంతరే వీరో
మైందో వానరయూథపః
యూపాక్షం తాడమామాస
తలేనోరసి వీర్యవాన్. 31

తౌ శోణితాక్షయూపాక్షౌ
ప్లవంగాభ్యాం తరస్వినౌ
చక్రతుః సమరే తీవ్రమ్
ఆకర్షోత్పాటనం భృశమ్. 32

ద్వివిదః శోణితాక్షం తు
విదదార నఖైర్ముఖే
నిష్పిపేష చ వేగేన
క్షితావావిధ్య వీర్యవాన్. 33

యూపాక్షమ్ అభిసంక్రుద్ధో
మైందో వానరయూథపః
పీడయామాస బాహుభ్యాం
స పపాత హతః క్షితౌ. 34

హతప్రవీరా వ్యథితా
రాక్షసేంద్రచమూస్తదా
జగామాఽభిముఖీ సా తు
కుంభకర్ణసుతో యతః. 35

ఆపతంతీం చ వేగేన 36
కుంభస్తాం సాంత్వయచ్చమూమ్

అథోత్కృష్టం మహావీర్యైః
లబ్ధలక్ష్యైః ప్లవంగమైః
నిపాతితమహావీరాన్
దృష్ట్వా రక్షశ్చమూం తతః
కుంభః ప్రచక్రే తేజస్వీ
రణే కర్మ సుదుష్కరమ్. 37

స ధనుర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠః
ప్రగృహ్య సుసమాహితః
ముమోచాఽఽశీవిషప్రఖ్యాన్
శరాన్ దేహవిదారణాన్. 38

తస్య తచ్ఛుశుభే భూయః
సశరం ధనురుత్తమమ్
విద్యుదైరావతార్చిష్మ
ద్వితీయేంద్రధనుర్యథా. 39

ఆకర్ణకృష్టముక్తేన
జఘాన ద్వివిదం తదా
తేన హాటకపుంఖేన
పత్త్రిణా పత్త్రవాససా. 40

సహసాఽభిహతస్తేన
విప్రముక్తపదః స్ఫురన్
నిపపాతాఽద్రికూటాభో
విహ్వలః ప్లవగోత్తమః. 41

మైందస్తు భ్రాతరం దృష్ట్వా
భగ్నం తత్ర మహాఽఽహవే
అభిదుద్రావ వేగేన
ప్రగృహ్య మహతీం శిలామ్. 42

తాం శిలాం తు ప్రచిక్షేప
రాక్షసాయ మహాబలః
బిభేద తాం శిలాం కుంభః
ప్రసన్నైః పంచభిః శరైః. 43

సంధాయ చాఽన్యం సుముఖం
శరమ్ ఆశీవిషోపమమ్
ఆజఘాన మహాతేజా
వక్షసి ద్వివిదాఽగ్రజమ్. 44

స తు తేన ప్రహారేణ
మైందో వానరయూథపః
మర్మణ్యభిహతస్తేన
పపాత భువి మూర్ఛితః. 45

అంగదో మాతులౌ దృష్ట్వా
పతితౌ తు మహాబలౌ
అభిదుద్రావ వేగేన
కుంభమ్ ఉద్యతకార్ముకమ్. 46

తమాపతంతం వివ్యాధ
కుంభః పంచభిరాయసైః
త్రిభిశ్చాఽన్యైః శితైర్బాణైః
మాతంగమివ తోమరైః. 47

సోఽంగదం వివిధైర్బాణైః
కుంభో వివ్యాధ వీర్యవాన్
అకుంఠధారైర్నిశితైః
తీక్ష్ణైః కనకభూషణైః. 48

అంగదః ప్రతివిద్ధాంగో
వాలిపుత్రో న కంపతే
శిలాపాదపవర్షాని
తస్య మూర్ధ్ని వవర్ష హ. 49

స ప్రచిచ్ఛేద తాన్ సర్వాన్
బిభేద చ పునః శిలాః
కుంభకర్ణాఽఽత్మజః శ్రీమాన్
వాలిపుత్రసమీరితాన్. 50

ఆపతంతం చ సంప్రేక్ష్య
కుంభో వానరయూథపమ్
భ్రువోర్వ్యాధ బాణాభ్యామ్
ఉల్కాభ్యామివ కుంజరమ్
తస్య సుస్రావ రుధిరం
పిహితే చాస్య లోచనే. 51

అంగదః పాణినా నేత్రే
పిధాయ రుధిరోక్షితే
సాలమాసన్నమేకేన
పరిజగ్రాహ పాణినా. 52

సంపీడ్య చోరసి స్కంధం
కరేణాఽభినివేశ్య చ
కించిదభ్యవనమ్యైనమ్
ఉన్మమాథ యథా గజః. 53

తమింద్రకేతుప్రతిమం
వృక్షం మందరసన్నిభమ్
సముత్సృజంతం వేగేన
పశ్యతాం సర్వరక్షసామ్. 54

స బిభేద శితైర్బాణైః
సప్తభిః కాయభేదనైః. 55

అంగదో వివ్యథేఽభీక్ష్ణం
ససాద చ ముమోహ చ. 56

అంగదం వ్యథితం దృష్ట్వా
సీదంతమివ సాగరే
దురాసదం హరిశ్రేష్ఠం
రామాయాఽన్యే న్యవేదయన్. 57

రామస్తు వ్యథితం శ్రుత్వా
వాలిపుత్రం మహాహవే
వ్యాదిదేశ హరిశ్రేష్ఠాన్
జాంబవత్ప్రముఖాంస్తతః. 58

తే తు వానరశార్దూలాః
శ్రుత్వా రామస్య శాసనమ్

అభిపేతుః సుసంక్రుద్ధాః
కుంభమ్ ఉద్యతకార్ముకమ్. 59

తతో ద్రుమశిలాహస్తాః
కోపసంరక్తలోచనాః
రిరక్షిషంతోఽభ్యపతన్
అంగదం వానరర్షభాః. 60

జాంబవాంశ్చ సుషేణశ్చ
వేగదర్శీ చ వానరః
కుంభకర్ణాత్మజం వీరం
క్రుద్ధాః సమభిదుద్రువుః. 61

సమీక్ష్యాఽపతతస్తాంస్తు
వానరేంద్రాన్ మహాబలాన్
ఆవవార శరౌఘేణ
నగేనేవ జలాశయమ్. 62

తస్య బాణపథం ప్రాప్య
న శేకురతివర్తితుమ్
వానరేంద్రా మహాత్మానో
వేలామివ మహోదధిః. 63

తాంస్తు దృష్ట్వా హరిగణాన్
శరవృష్టిభిరర్దితాన్
అంగదం పృష్ఠతః కృత్వా
భ్రాతృజం ప్లవగేశ్వరః. 64

అభిదుద్రావ వేగేన
సుగ్రీవః కుంభమాహవే
శైలసాను చరం నాగం
వేగవానివ కేసరీ. 65

ఉత్పాట్య చ మహాశైలాన్
అశ్వకర్ణాన్ ధవాన్ బహూన్
అన్యాంశ్చ వివిధాన్ వృక్షాన్
చిక్షేప చ మహాబలః. 66

తాం ఛాదయంతీమ్ ఆకాశం
వృక్షవృష్టిం దురాసదామ్
కుంభకర్ణాత్మజః శీఘ్రం
చిచ్ఛేద నిశితైః శరైః. 67

అభిలక్షేణ తీవ్రేణ
కుంభేన నిశితైః శరైః
ఆచితా స్తే ద్రుమా రేజుః
యథా ఘోరా శతఘ్నయః. 68

ద్రుమవర్షం తు తచ్ఛిన్నం
దృష్ట్వా కుంభేన వీర్యవాన్
వానరాధిపతిః శ్రీమాన్
మహాసత్త్వో న వివ్యథే. 69

నిర్భిద్యమానః సహసా
సహమానశ్చ తాన్ శరాన్
కుంభస్య ధనురాక్షిప్య
బభంజేంద్రధనుష్ప్రభమ్. 70

అవప్లుత్య తతః శీఘ్రం
కృత్వా కర్మ సుదుష్కరమ్

అబ్రవీత్ కుపితః కుంభం
భగ్నశృంగమివ ద్విపమ్. 70

నికుంభాగ్రజ వీర్యం తే
బాణవేగవతదద్భుతమ్
సన్నతిశ్చ ప్రభావశ్చ
తవ వా రావణస్య వా. 72

ప్రహ్రాదబలివృత్రఘ్న
కుబేరవరుణోపమ
ఏకస్త్వమ్ అనుజాతోఽసి
పితరం బలవృత్తతః. 73

త్వా మే వైకం మహాబాహుం
చాపహస్తమ్ అరిందమమ్
త్రిదశా నాఽతివర్తంతే
జితేంద్రియమివాధయః. 74

విక్రమస్య మహాబుద్ధే
కర్మాణి మమ పశ్యతః. 75

వరదానాన్ పితృవ్యస్తే
సహతే దేవదానవాన్
కుంభకర్ణస్తు వీర్యేణ
సహతే చ సురాసురాన్. 76

ధనుషీంద్రజితస్తుల్యః
ప్రతాపే రావణస్య చ
త్వమద్య రక్షసాం లోకే
శ్రేష్ఠోఽసి బలవీర్యతః. 77

మహావిమర్దం సమరే
మయా సహ తవాఽద్భుతమ్
అద్య భూతాని పశ్యంతు
శక్రశంబరయోరివ. 78

కృతమప్రతిమం కర్మ
దర్శితం చాఽస్త్రకౌశలమ్
పాతితా హరివీరాశ్చ
త్వయా వై భీమవిక్రమాః. 79

ఉపాలంభభయాచ్చాఽపి
నాసి వీర మయా హతః
కృతకర్మా పరిశ్రాంతో
విశ్రాంతః పశ్య మే బలమ్. 80

తేన సుగ్రీవవాక్యేన
సావమానేన మానితః
అగ్నేరాజ్యాహుతస్యేవ
తేజస్తస్యాఽభ్యవర్ధత
తతః కుంభస్తు సుగ్రీవం
బాహుభ్యాం జగృహే తదా. 81

గజావివాహితమదౌ
నిశ్వసంతౌ ముహుర్ముహుః
అన్యోన్యగాత్రగ్రథితౌ
కర్షంతావితరేతరమ్
సధూమాం ముఖతో జ్వాలాం
విసృజంతౌ పరిశ్రమాత్. 82

తయోః పాదాభిఘాతాచ్చ
నిమగ్నా చాఽభవన్మహీ
వ్యాఘూర్ణితతరంగశ్చ
చుక్షుభే వరుణాలయః. 83

తతః కుంభం సముత్క్షిప్య
సుగ్రీవో లవణాంభసి
పాతయామాస వేగేన
దర్శయన్నుదధేస్తలమ్. 84

తతః కుంభనిపాతేన
జలరాశిః సముత్థితః
వింధ్యమందరసంకాశో
విససర్ప సమంతతః. 85

తతః కుంభః సముత్పత్య
సుగ్రీవమ్ అభిపత్య చ
ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో
వజ్రవేగేన ముష్టినా. 86

తస్య చర్మ చ పుస్ఫోట
బహు సుస్రావ శోణితమ్
స చ ముష్టిర్మహావేగః
ప్రతిజఘ్నేఽస్థిమండలే. 87

తదా వేగేన తత్రాసీత్ తేజః
ప్రజ్వలితం ముహుః
వజ్రనిష్పేషసంజాతా
జ్వాలా మేరౌ యథా గిరౌ. 88

స తత్రాఽభిహతస్తేన
సుగ్రీవో వానరర్షభః
ముష్టిం సంవర్తయామాస
వజ్రకల్పం మహాబలః. 89

అర్చిస్సహస్రవికచం
రవిమండలసప్రభమ్
స ముష్టిం పాతయామాస
కుంభస్యోరసి వీర్యవాన్. 90

స తు తేన ప్రహారేణ
విహ్వలో భృశతాడితః
నిపపాత తదా కుంభో
గతార్చిఽరివ పావకః. 91

ముష్టినాఽభిహతస్తేన
నిపపాతాశు రాక్షసః
లోహితాంగ ఇవాకాశాత్
దీప్తరశ్మిర్యదృచ్ఛయా. 92

కుంభస్య పతతో రూపం
భగ్నస్యోరసి ముష్టినా
బభౌ రుద్రాఽభిపన్నస్య
యథారూపం గవాంపతేః. 93

తస్మిన్ హతే భీమపరాక్రమేణ
ప్లవంగమానామ్ ఋషభేణ యుద్ధే
మహీ సశైలా సవనా చచాల
భయం చ రాక్షాంస్యధికం వివేశ. 94

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే షట్సప్తతిమస్సర్గః(76)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తసప్తతిమస్సర్గః (77)

నికుంభుని వధించిన హనుమంతుడు

నికుంభో భ్రాతరం దృష్ట్వా
సుగ్రీవేణ నిపాతితమ్
ప్రదహన్నివ కోపేన
వానరేంద్రమ్ అవైక్షత. 1

తతః స్రగ్దామసన్నద్ధం
దత్తపంచాంగుళం శుభమ్
ఆదదే పరిఘం వీరో
నగేంద్రశిఖరోపమమ్. 2

హేమపట్టపరిక్షిప్తం
వజ్రవిద్రుమభూషితమ్
యమదండోపమం భీమం
రక్షసాం భయనాశనమ్. 3

తమావిధ్య మహాతేజాః
శక్రధ్వజసమం తదా
విననాద వివృత్తాస్యో
నికుంభో భీమవిక్రమః. 4

ఉరోగతేన నిష్కేణ
భుజస్థైరంగదై రపి
కుండలాభ్యాం చ చిత్రాభ్యాం
మాలయా చ విచిత్రయా. 5

నికుంభో భూషణైర్భాతి
తేన స్మ పరిఘేణ చ
యథేంద్రధనుషా మేఘః
సవిద్యుత్ స్తనయిత్నుమాన్. 6

పరిఘాగ్రేణ పుస్ఫోట
వాతగ్రంధిర్మహాత్మనః
ప్రజజ్వాల సఘోషశ్చ
విధూమ ఇవ పావకః. 7

నగర్యా విటపావత్యా
గంధర్వభవనోత్తమైః
సహ చైవామరావత్యా
సర్వైశ్చ భవనైః సహ. 8

సతారాగణనక్షత్రం
సచంద్రం సమహాగ్రహమ్
నికుంభపరిఘాఘూర్ణం
భ్రమతీవ నభఃస్తలమ్. 9

దురాసదశ్చ సంజజ్ఞే
పరిఘాభరణప్రభః
కపీనం స నికుంభాగ్నిః
యుగాంతాగ్నిరివోత్థితః. 10

రాక్షసా వానరాశ్చాపి
న శేకుః స్పందితుం భయాత్
హనూమంస్తు వివృత్యోరః
తస్థౌ ప్రముఖతో బలీ. 11

పరిఘోపమబాహుస్తు
పరిఘం భాస్కరప్రభమ్
బలీ బలవతస్తస్య
పాతయామాస వక్షసి. 12

స్థిరే తస్యోరసి వ్యూఢే
పరిఘః శతధా కృతః
విశీర్యమాణః సహసా
ఉల్కాశత మివాఽంబరే. 13

స తు తేన ప్రహారేణ
విచచాల మహాకపిః
పరిఘేణ సమాధూతో
యథా భూమిచలేఽచలః. 14

స తథాఽభిహతస్తేన
హనూమాన్ ప్లవగోత్తమః
ముష్టిం సంవర్తయామాస
బలేనాఽతిమహాబలః. 15

త ముద్యమ్య మహాతేజా
నికుంభోరసి వీర్యవాన్
అభిచిక్షేప వేగేన
వేగవాన్ వాయువిక్రమః. 16

తతః పుస్ఫోట చర్మాస్య
ప్రసుస్రావ చ శోణితమ్
ముష్టినా తేన సంజజ్ఞే
జ్వాలా విద్యుదివోత్థితా. 17

స తు తేన ప్రహారేణ
నికుంభో విచచాల హ
స్వస్థశ్చాపి నిజగ్రాహ
హనూమంతం మహాబలమ్ 18

విచుక్రుశుస్తదా సంఖ్యే
భీమం లంకానివాసినః
నికుంభేనోద్యతం దృష్ట్వా
హనూమంతం మహాబలమ్. 19

స తదా హ్రియమాణోఽపి
కుంభకర్ణాత్మజేన హ
ఆజఘానాఽనిలసుతో
వజ్రవేగేన ముష్టినా. 20

ఆత్మానం మోచయిత్వాథ
క్షితావభ్యవపద్యత
హనూమాన్ ఉన్మమథాశు
నికుంభం మారుతాత్మజః. 21

నిక్షిప్య పరమాయత్తో
నికుంభం నిష్పిపేష హ
ఉత్పత్య చాస్య వేగేన
పపాతోరసి వీర్యవాన్. 22

పరిగృహ్యా చ బాహుభ్యాం
పరివృత్య శిరోధరామ్
ఉత్పాటయామాస శిరో
భైరవం నదతో మహత్. 23

అథ వినదతి సాదితే నికుంభే
పవనసుతేన రణే బభూవ యుద్ధమ్
దశరథసుత రాక్షసేంద్రసూన్వోః
భృశతరమాగతరోషయోః సుభీమమ్. 24

వ్యపేతే తు జీవే నికుంభస్య హృష్టా
వినేదుః ప్లవంగా దిశః సస్వనుశ్చ
చచాలేవ చోర్వీ పఫాలేవ చ ద్యౌః
భయం రాక్షసానాం బలం చావివేశ. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తసప్తతిమస్సర్గః (77)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టసప్తతితమస్సర్గః (78)

యుద్ధభూమికి చేరిన మకరాక్షుడు

నికుంభం నిహతం శ్రుత్వా
కుంభం చ వినిపాతితమ్
రావణః పరమాఽమర్షీ
ప్రజజ్వాలాఽనలో యథా. 1

నైరృతః క్రోధశోకాభ్యాం
ద్వాభ్యాం తు పరిమూర్ఛితః
ఖరపుత్రం విశాలాక్షం
మకరాక్షమ్ అచోదయత్. 2

గచ్ఛ పుత్రః మయాఽఽజ్ఞప్తో
బలేనాఽభిసమన్వితః
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ
జహి తాంశ్చ వనౌకసః 3

రావణస్య వచః శ్రుత్వా
శూరమానీ ఖరాత్మజః
బాఢమిత్యబ్రవీద్ధృష్టో
మకరాక్షో నిశాచరః. 4

సోఽభివాద్య దశగ్రీవం
కృత్వా చాఽపి ప్రదక్షిణమ్
నిర్జగామ గృహాచ్ఛుభ్రాత్
రావణస్యాఽజ్ఞయా బలీ. 5

సమీపస్థం బలాధ్యక్షం
ఖరపుత్రోఽబ్రవీదిదమ్
రథశ్చానీయతాం శీఘ్రం
సైన్యం చాహూయతాం త్వరాత్. 6

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
బలాధ్యక్షో నిశాచరః
స్యందనం చ బలం చైవ
సమీపం ప్రత్యపాదయత్. 7

ప్రదక్షిణం రథం కృత్వా
ఆరురోహ నిశాచరః
సూతం సంచోదయామాస
శీఘ్రం మే రథమావహ. 8

అథ తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్
మకరాక్షోఽబ్రవీదిదమ్
యూయం సర్వే ప్రయుధ్యధ్వం
పురస్తాన్మమ రాక్షసాః. 9

అహం రాక్షసరాజేన
రావణేన మహాత్మనా
ఆజ్ఞప్తః సమరే హంతుం
తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ. 10

అద్య రామం వధిష్యామి
లక్ష్మణం చ నిశాచరాః
శాఖామృగం చ సుగ్రీవం
వానరాం శ్చ శరోత్తమైః. 11

అద్య శూలనిపాతైశ్చ
వానరాణాం మహాచమూమ్
ప్రదహిష్యామి సంప్రాప్తః
శుష్కేంధనమివానలః. 12

మకరాక్షస్య తచ్ఛ్రుత్వా
వచనం తే నిశాచరాః
సర్వే నానాయుధోపేతా
బలవంతః సమాగతాః. 13

తే కామరూపిణః సర్వే
దంష్ట్రిణః పింగళేక్షణాః
మాతంగా ఇవ నర్దంతో
ధ్వస్తకేశా భయానకాః. 14

పరివార్య మహాకాయా
మహాకాయం ఖరాత్మజమ్
అభిజగ్ము స్తతో హృష్టాః
చాలయంతో వసుంధరామ్. 15

శంఖభేరీ సహస్రాణామ్
ఆహతానాం సమంతతః
క్ష్వేళితాస్ఫోటితానాం చ
తతః శబ్దో మహాన్ అభూత్. 16

ప్రభ్రష్టోఽథ కరాత్ తస్య
ప్రతోదః సారథేస్తదా
పపాత సహసా చైవ
ధ్వజస్తస్య చ రక్షసః. 17

తస్య తే రథయుక్తాశ్చ
హయా విక్రమవర్జితాః
చరణైరాకులైర్గత్వా
దీనా సాఽస్రముఖా యయుః. 18

ప్రవాతి పవనస్తస్మిన్
సపాంసుః ఖరదారుణః
నిర్యాణే తస్య రౌద్రస్య
మకరాక్షస్య దుర్మతేః. 19

తాని దృష్ట్వా నిమిత్తాని
రాక్షసా వీర్యవత్తమాః
అచింత్య నిర్గతాః సర్వే
యత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ. 20

ఘనగజమహిషాంగతుల్యవర్ణాః
సమరముఖేష్వసకృద్గదాసిభిన్నాః
అహమహమితి యుద్ధకౌశలాస్తే
రజనిచరాః పరితః సమున్నదంతః. 21

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టసప్తతితమస్సర్గః (78)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనాశీతితమస్సర్గః (79)

శ్రీరాముని చేతిలో మరణించిన మకరాక్షుడు

నిర్గతం మకరాక్షం తే
దృష్ట్వా వానరయూథపాః
ఆప్లుత్య సహసా సర్వే
యోద్ధుకామా వ్యవస్థితాః. 1

తతః ప్రవృత్తం సుమహత్
తద్యుద్ధం లోమహర్షణమ్
నిశాచరైః ప్లవంగానాం
దేవానాం దానవైరివ. 2

వృక్షశూలనిపాతైశ్చ
శిలాపరిఘపాతనైః
అన్యోన్యం మర్దయంతి స్మ
తదా కపినిశాచరాః. 3

శక్తిఖడ్గగదాకుంతై
తోమరైశ్చ నిశాచరాః
పట్టసైర్భిందివాలైశ్చ
నిర్ఘాతైశ్చ సమంతతః. 4

పాశముద్గరదండైశ్చ
నిఖాతైశ్చాఽపరే తదా
కదనం కపివీరాణం
చక్రుస్తే రజనీచరాః. 5

బాణౌఘైరర్దితా శ్చాఽపి
ఖరపుత్రేణ వానరాః
సంభ్రాంతమనసః సర్వే
దుద్రువుర్భయపీడితాః. 6

తాన్ దృష్ట్వా రాక్షసాః సర్వే
ద్రవమాణాన్ వలీముఖాన్
నేదుస్తే సింహవద్ధృష్టా
రాక్షసా జితకాశినః. 7

విద్రవత్సు తదా తేషు
వానరేషు సమంతతః
రామస్తాన్ వారయామాస
శరవర్షేణ రాక్షసాన్. 8

వారితాన్ రాక్షసాన్ దృష్ట్వా
మకరాక్షో నిశాచరః
క్రోధానలసమావిష్టో
వచనం చేదమబ్రవీత్. 9

తిష్ఠ రామ మయా సార్ధం
ద్వంద్వయుద్ధం దదామి తే
త్యాజయిష్యామి తే ప్రాణాన్
ధనుర్ముక్తైః శితైః శరైః. 10

యత్తదా దండకారణ్యే
పితరం హతవాన్ మమ
మదగ్రతః స్వకర్మస్థం
దృష్ట్వా రోషోఽభివర్ధతే. 11

దహ్యంతే భృశమంగాని
దురాత్మన్ మమ రాఘవ
యన్మయాఽసి న దృష్ట స్త్వం
తస్మిన్ కాలే మహావనే. 12

దిష్ట్యాసి దర్శనం రామ
మమ త్వం ప్రాప్తవానిహ
కాంక్షితోఽసి క్షుధార్తస్య
సింహస్యేవేతరో మృగః. 13

అద్య మద్బాణవేగేన
ప్రేతరాడ్విషయం గతః
యే త్వయా నిహతా వీరాః
సహ తైశ్చ సమేష్యసి. 14

బహునాఽత్ర కిముక్తేన
శృణు రామ వచో మమ
పశ్యంతు సకలా లోకాః
త్వాం మాం చైవ రణాజిరే. 15

అస్త్రైర్వా గదయా వాపి
బాహుభ్యాం వా మహాహవే
అభ్యస్తం యేన వా రామ
తేనైవ యుధి వర్తతామ్. 16

మకరాక్షవచః శ్రుత్వా
రామో దశరథాత్మజః
అబ్రవీత్ ప్రహసన్ వాక్యమ్
ఉత్తరోత్తరవాదినమ్. 17

కత్థసే కిం వృథా రక్షో
బహూన్యసదృశాని తు
న రణే శక్యతే జేతుం
వినా యుద్ధేన వాగ్బలాత్. 18

చతుర్దశసహస్రాణి
రక్షసాం త్వత్పితా చ యః
త్రిశిరా దూషణ శ్చైవ
దండకే నిహతా మయా. 19

స్వాశితాస్తవ మాంసేన
గృధ్రగోమాయువాయసాః
భవిష్యంత్యద్య వై పాప
తీక్ష్ణతుండనఖాంకురాః. 20

రాఘవేణైవ ముక్తస్తు
ఖరపుత్రో నిశాచరః
బాణౌఘాన్ అముచత్ తస్మై
రాఘవాయ రణాజిరే. 21

తాన్ శరాన్ శరవర్షేణ
రామశ్చిచ్ఛేద నైకధా
నిపేతుర్భువి తే ఛిన్నా
రుక్మపుంఖాః సహస్రశః. 22

తద్యుద్ధమ్ అభవత్ తత్ర
సమేత్యాన్యోన్యమోజసా
రక్షసః ఖరపుత్రస్య
సూనోర్దశరథస్య చ. 23

జీమూతయోరివాకాశే
శబ్దో జ్యాతలయోస్తదా
ధనుర్ముక్తః స్వనోత్కృష్టః
శ్రూయతే చ రణాజిరే. 24

దేవదానవగంధర్వాః
కిన్నరాశ్చ మహోరగాః
అంతరిక్షగతాః సర్వే
ద్రష్టుకామాస్తదద్భుతమ్. 25

విద్ధమన్యోన్యగాత్రేషు
ద్విగుణం వర్ధతే పరమ్
కృతప్రతికృతాన్యోన్యం
కురుతాం తౌ రణాజిరే. 26

రామముక్తాంస్తు బాణౌఘాన్
రాక్షసస్త్వచ్ఛినద్రణే
రక్షోముక్తాం స్తు రామో వై
నైకధా ప్రాచ్ఛినచ్ఛరైః. 27

బాణౌఘైర్వితతాః సర్వా
దిశశ్చ ప్రదిశస్తథా
సంఛన్నా వసుధా చైవ
సమంతాన్న ప్రకాశతే. 28

తతః క్రుద్ధో మహాబాహుః
ధనుశ్చిచ్ఛేద రక్షసః
అష్టాభిరథ నారాచైః
సూతం వివ్యాధ రాఘవః. 29

భిత్త్వా శరైరథం రామో
రథాశ్వాన్ సమపాతయత్
విరథో వసుధాం తిష్ఠన్
మకరాక్షో నిశాచరః. 30

తత్ తిష్ఠద్వసుధాం రక్షః
శూలం జగ్రాహ పాణినా
త్రాసనం సర్వభూతానాం
యుగాంతాగ్నిసమప్రభమ్. 31

విభ్రామ్య చ మహచ్ఛూలం
ప్రజ్వలత్ తన్నిశాచరః
స క్రోధాత్ ప్రాహిణోత్ తస్మై
రాఘవాయ మహాహవే. 32

తమాపతంతం జ్వలితం
ఖరపుత్రకరాచ్చ్యుతమ్
బాణైస్తు త్రిభిరాకాశే
శూలం చిచ్ఛేద రాఘవః. 33

స ఛిన్నో నైకధా శూలో
దివ్యహాటకమండితః
వ్యశీర్యత మహోల్కేవ
రామబాణార్దితో భువి. 34

తచ్ఛూలం నిహతం దృష్ట్వా
రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా
సాధు సాధ్వితి భూతాని
వ్యాహరంతి నభోగతాః. 35

తం దృష్ట్వా నిహతం శూలం
మకరాక్షో నిశాచరః
ముష్టిమ్ ఉద్యమ్య కాకుత్స్థం
తిష్ఠ తిష్ఠేతి చాఽబ్రవీత్. 36

స తం దృష్ట్వా పతంతం వై
ప్రహస్య రఘునందనః
పావకాస్త్రం తతో రామః
సందధే తు శరాసనే. 37

తేనాఽస్త్రేణ హతం రక్షః
కాకుత్స్థేన తదా రణే
సంఛిన్నహృదయం తత్ర
పపాత చ మమార చ. 38

దృష్ట్వా తే రాక్షసాః సర్వే
మకరాక్షస్య పాతనమ్
లంకామేవాఽభ్యధావంత
రామబాణార్దితాస్తదా. 39

దశరథనృపపుత్రబాణవేగైః
రజనిచరం నిహతం ఖరాత్మజం తమ్
దదృశురథ సురా భృశం ప్రహృష్టా
గిరిమివ వజ్రహతం యథా వికీర్ణమ్. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనాశీతితమస్సర్గః (79)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అశీతితమస్సర్గః (80)

రామలక్ష్మణులు, ఇంద్రజిత్తుల మధ్య ఘోరయుద్ధము

మకరాక్షం హతం శ్రుత్వా
రావణః సమితింజయః
క్రోధేన మహతాఽవిష్టో
దంతాన్ కటకటాపయన్. 1

కుపితశ్చ తదా తత్ర
కిం కార్యమితి చింతయన్
ఆదిదేశాఽథ సంక్రుద్ధో
రణాయేంద్రాజితం సుతమ్. 2

జహి వీర మహావీర్యౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
అదృశ్యో దృశ్యమానో వా
సర్వథా త్వం బలాధికః. 3

త్వమప్రతిమకర్మాణమ్
ఇంద్రం జయసి సంయుగే
కిం పునర్మానుషౌ దృష్ట్వా
న వధిష్యసి సంయుగే. 4

తథోక్తో రాక్షసేంద్రేణ
ప్రతిగృహ్య పితుర్వచః
యజ్ఞభూమౌ స విధివత్
పావకం జుహవేంద్రజిత్. 5

జుహ్వతశ్చాఽపి తత్రాఽగ్నిం
రక్తోష్ణీషధరాః స్త్రియః
ఆజగ్ము స్తత్ర సంభ్రాంతా
రాక్షస్యో యత్ర రావణిః. 6

శస్త్రాణి శరపత్రాణి
సమిధోఽథ విభీతకాః
లోహితాని చ వాసాంసి
స్రువం కార్ష్ణాయసం తథా. 7

సర్వతోఽగ్నిం సమాస్తీర్య
శరపత్రైః సతోమరైః
ఛాగస్య కృష్ణవర్ణస్య
గళం జగ్రాహ జీవతః. 8

సకృదేవ సమిద్ధస్య
విధూమస్య మహాఽర్చిషః
బభూవుస్తాని లింగాని
విజయం దర్శయంతి చ. 9

ప్రదక్షిణావర్తశిఖః
తప్తహాటకసన్నిభః
హవిస్తత్ప్రతిజగ్రాహ
పావకః స్వయముత్థితః. 10

హుత్వాగ్నిం తర్పయిత్వా చ
దేవదానవరాక్షసాన్
ఆరురోహ రథశ్రేష్ఠమ్
అంతర్ధానగతం శుభమ్. 11

స వాజిభిశ్చతుర్భిశ్చ
బాణైశ్చ నిశితైర్యుతః
ఆరోపితమహాచాపః
శుశుభే స్యందనోత్తమః. 12

జాజ్వల్యమానో వపుషా
తపనీయపరిచ్ఛదః
మృగైశ్చంద్రార్ధచంద్రైశ్చ
స రథః సమలంకృతః. 13

జాంబూనదమహాకంబుః
దీప్తపావకసన్నిభః
బభూవేంద్రజితః కేతుః
వైడూర్యసమలంకృతః. 14

తేన చాఽఽదిత్యకల్పేన
బ్రహ్మాస్త్రేణ చ పాలితః
స బభూవ దురాధర్షో
రావణిః సుమహాబలః. 15

సోఽభినిర్యాయ నగరాత్
ఇంద్రజిత్ సమితింజయః
హుత్వాగ్నిం రాక్షసైర్మంత్రైః
అంతర్ధానగతోఽబ్రవీత్. 16

అద్య హత్వా రణే యౌ తౌ
మిథ్యా ప్రవ్రజితౌ వనే
జయం పిత్రే ప్రదాస్యామి
రావణాయ రణార్జితమ్. 17

అద్య నిర్వానరామ్ ఉర్వీం
హత్వా రామం సలక్ష్మణమ్
కరిష్యే పరమప్రీతిమ్
ఇత్యుక్త్వా ఽంతరధీయత. 18

ఆపపాతాథ సంక్రుద్ధో
దశగ్రీవేణ చోదితః
తీక్ష్ణకార్ముకనారాచైః
తీక్ష్ణస్త్వింద్రరిపూ రణే. 19

స దదర్శ మహావీర్యౌ
నాగౌ త్రిశిరసావివ
సృజంతావిషుజాలాని
వీరౌ వానరమధ్యగౌ. 20

ఇమౌ తావితి సంచింత్య
సజ్జం కృత్వాచ కార్ముకమ్
సంతతానేషుధారాభిః
పర్జన్య ఇవ వృష్టిమాన్. 21

స తు వైహాయసం ప్రాప్య
సరథో రామలక్ష్మణౌ
అచక్షుర్విషయే తిష్ఠన్
వివ్యాధ నిశితైః శరైః. 22

తౌ తస్య శరవేగేన
పరీతౌ రామలక్ష్మణౌ
ధనుషీ సశరే కృత్వా
దివ్యమస్త్రం ప్రచక్రతుః. 23

ప్రచ్ఛాదయంతౌ గగనం
శరజాలైర్మహాబలౌ
తమస్త్రైః సురసంకాశై
నైవ పస్పృశతుః శరైః. 24

స హి ధూమాంధకారం చ
చక్రే ప్రచ్ఛాదయన్ నభః
దిశశ్చాంతర్దధే శ్రీమాన్
నీహారతమసావృతాః. 25

నైవ జ్యాతలనిర్ఘోషో
న చ నేమిఖురస్వనః
శుశ్రువే చరతస్తస్య
న చ రూపం ప్రకాశతే. 26

ఘనాంధకారే తిమిరే
శరవర్షమివాఽద్భుతమ్
స వవర్ష మహాబాహుః
నారాచశరవృష్టిభిః. 27

స రామం సూర్యసంకాశైః
శరైర్దత్తవరో భృశమ్
వివ్యాధ సమరే క్రుద్ధః
సర్వగాత్రేషు రావణిః. 28

తౌ హన్యమానౌ నారాచైః
ధారాభిరివ పర్వతౌ
హేమపుంఖాన్ నరవ్యాఘ్రౌ
తిగ్మాన్ ముముచతుః శరాన్. 29

అంతరిక్షే సమాసాద్య
రావణిం కంకపత్త్రిణః
నికృత్య పతగా భూమౌ
పేతుస్తే శోణితోక్షితాః. 30

అతిమాత్రం శరౌఘేణ
పీడ్యమానౌ నరోత్తమౌ
తానిషూన్ పతతో భల్లైః
అనేకైర్నిచకృంతతుః. 31

యతో హి దదృశాతే తౌ
శరాన్ నిపతితః శితాన్
తతస్తు తౌ దాశరథీ
ససృజాతేఽస్త్ర ముత్తమమ్. 32

రావణిస్తు దిశః సర్వా
రథేనాఽతిరథః పతన్
వివ్యాధ తౌ దాశరథీ
లఘ్వస్త్రో నిశితైః శరైః. 33

తేనాఽతివిద్ధౌ తౌ వీరౌ
రుక్మపుంఖైః సుసంహితైః
బభూవతుర్దాశరథీ
పుష్పితావివ కింశుకౌ. 34

నాఽస్య వేద గతిం కశ్చిత్
నచ రూపం ధనుః శరాన్
న చాఽన్యద్విదితం కించిత్
సూర్యస్యేవాభ్రసంప్లవే. 35

తేన విద్ధాశ్చ హరయో
నిహతాశ్చ గతాసవః
బభూవుః శతశస్తత్ర
పతితా ధరణీతలే. 36

లక్ష్మణస్తు సుసంక్రుద్ధో
భ్రాతరం వాక్యమబ్రవీత్
బ్రాహ్మమస్త్రం ప్రయోక్ష్యామి
వధార్థం సర్వరక్షసామ్. 37

తమువాచ తతో రామో
లక్ష్మణం శుభలక్షణం
నైకస్య హేతో రక్షాంసి
పృథివ్యాం హంతు మర్హసి. 38

అయుధ్యమానం ప్రచ్ఛన్నం
ప్రాంజలిం శరణాగతమ్
పలాయంతం ప్రమత్తం వా
న త్వం హంతు మిహార్హసి. 39

అస్యైవ తు వధే యత్నం
కరిష్యావో మహాబల
ఆదేక్ష్యావో మహావేగాన్
అస్త్రాన్ ఆశీవిషోపమాన్. 40

తమేనం మాయినం క్షుద్రమ్
అంతర్హితరథం బలాత్
రాక్షసం నిహనిష్యంతి
దృష్ట్వా వానరయూథపాః. 41

యద్యేష భూమిం విశతే దివం వా
రసాతలం వాపి నభఃస్థలం వా
ఏవం నిగూఢోఽపి మమాస్త్రదగ్ధః
పతిష్యతే భూమితలే గతాసుః. 42

ఇత్యేవ ముక్త్వా వచనం మహాత్మా
రఘుప్రవీరః ప్లవగర్షభైర్వృతః
వధాయ రౌద్రస్య నృశంసకర్మణ
తదా మహాత్మా త్వరితం నిరీక్షతే. 43

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అశీతితమస్సర్గః (80)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకాశీతితమస్సర్గః (81)

మాయా సీతను హనుమ ఎదుట వధించిన ఇంద్రజిత్తు

విజ్ఞాయ తు మనస్తస్య
రాఘవస్య మహాత్మనః
సన్నివృత్యాహవాత్ తస్మాత్
సంవివేశ పురం తతః. 1

సోఽనుస్మృత్య వధం తేషాం
రాక్షసానాం తరస్వినామ్
క్రోధతామ్రేక్షణః శూరో
నిర్జగామ మహాద్యుతిః. 2

స పశ్చిమేన ద్వారేణ
నిర్యయౌ రాక్షసైర్వృతః
ఇంద్రజిత్తు మహావీర్యః
పౌలస్త్యో దేవకంటకః. 3

ఇంద్రజిత్తు తతో దృష్ట్వా
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
రణాయాఽభ్యుద్యతౌ వీరౌ
మాయాం ప్రాదుష్కరోత్ తదా. 4

ఇంద్రజిత్తు రథే స్థాప్య
సీతాం మాయామయీం తతః
బలేన మహతాఽఽవృత్య
తస్యా వధమరోచయత్. 5

మోహనార్థం తు సర్వేషాం
బుద్ధిం కృత్వా సుదుర్మతిః
హంతుం సీతాం వ్యవసితో
వానరాఽభిముఖో యయౌ. 6

తం దృష్ట్వా త్వభినిర్యాంతం
నగర్యాః కాననౌకసః
ఉత్పేతురభిసంక్రుద్ధాః
శిలాహస్తా యుయుత్సవః. 7

హనూమాన్ పురతస్తేషాం
జగామ కపికుంజరః
ప్రగృహ్య సుమహత్ శృంగం
పర్వతస్య దురాసదమ్. 8

స దదర్శ హతానందాం
సీతామ్ ఇంద్రజితో రథే
ఏకవేణీధరాం దీనామ్
ఉపవాసకృశాననామ్. 9

పరిక్లిష్టైకవసనామ్
అమృజాం రాఘవప్రియామ్
రజోమలాభ్యామ్ ఆలిప్తైః
సర్వగాత్రైర్వరస్త్రియమ్. 10

తాం నిరీక్ష్య ముహూర్తం తు
మైథిలీమధ్యవస్య తు
బభూవాచిరదృష్టా హి
తేన సా జనకాత్మజా. 11

తాం దీనాం మలదిగ్ధాంగీం
రథస్థాం దృశ్య మైథిలీమ్
బాష్పపర్యాకులముఖో
హనూమాన్ వ్యథితోఽభవత్. 12

అబ్రవీత్ తాం తు శోకార్తాం
నిరానందాం తపస్వినామ్
సీతాం రథే స్థితాం దృష్ట్వా
రాక్షసేంద్రసుతాశ్రితామ్. 13

కిం సమర్థితమస్యేతి
చింతయన్ స మహాకపిః
సహ తైర్వానరశ్రేష్ఠైః
అభ్యధావత రావణిమ్. 14

తద్వానరబలం దృష్ట్వా
రావణిః క్రోధమూర్ఛితః
కృత్వా వికోశం నిస్త్రింశం
మూర్ధ్ని సీతాం పరామృశత్. 15

తం స్త్రియం పశ్యతాం తేషాం
తాడయామాస రావణిః
క్రోశంతీం రామ రామేతి
మాయయా యోజితాం రథే. 16

గృహీతమూర్ధజాం దృష్ట్వా
హనూమాన్ దైన్యమాగతః
శోకజం వారి నేత్రాభ్యామ్
అసృజన్మారుతాత్మజః. 17

తాం దృష్ట్వా చారుసర్వాంగీం
రామస్య మహిషీం ప్రియామ్
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం
క్రోధాద్రక్షోధిపాత్మజమ్. 18

దురాత్మన్ ఆత్మనాశాయ
కేశపక్షే పరామృశః
బ్రహ్మర్షీణాం కులే జాతో
రాక్షసీం యోనిమాశ్రితః. 19

ధిక్ త్వాం పాపసమాచారం
యస్య తే మతిరీదృశీ. 20

నృశంసాఽనార్య దుర్వృత్త
క్షుద్ర పాపపరాక్రమ
అనార్యస్యేదృశం కర్మ
ఘృణా తే నాస్తి నిర్ఘృణ. 21

చ్యుతా గృహాచ్చ రాజ్యాచ్చ
రామహస్తాచ్చ మైథిలీ
కిం తవైషాఽపరాద్ధా హి
యదేనాం హంతుమిచ్ఛసి. 22

సీతాం చ హత్వా న చిరం
జీవిష్యసి కథంచన

వధార్హ కర్మణాఽనేన
మమ హస్తగతో హ్యాసి. 23

యే చ స్త్రీఘాతినాం లోకా
లోకవధ్యేషు కుత్సితాః
ఇహ జీవితముత్సృజ్య
ప్రేత్య తాన్ ప్రతిపత్స్యసే. 24

ఇతి బ్రువాణో హనుమాన్
సాయుధైర్హరిభిర్వృతః
అభ్యధావత సంక్రుద్ధో
రాక్షసేంద్రసుతం ప్రతి. 25

ఆపతంతం మహావీర్యం
తదనీకం వనౌకసామ్
రక్షసాం భీమవేగానామ్
అనీకం తు న్యవారయత్. 26

స తాం బాణసహస్రేణ
విక్షోభ్య హరివాహినీమ్
హరిశ్రేష్ఠం హనూమంతమ్
ఇంద్రజిత్ ప్రత్యువాచ హ. 27

సుగ్రీవస్త్వం చ రామశ్చ
యన్నిమిత్తమ్ ఇహాగతాః
తాం హనిష్యామి వైదేహీమ్
అద్యైవ తవ పశ్యతః. 28

ఇమాం హత్వా తతో రామం
లక్ష్మణం త్వాం చ వానర
సుగ్రీవం చ వధిష్యామి
తం చాఽనార్యం విభీషణమ్. 29

న హంతవ్యాః స్త్రియశ్చేతి
యద్బ్రవీషి ప్లవంగమ
పీడాకరమ్ అమిత్రాణాం
యత్స్యాత్ కర్తవ్యమేవ తత్. 30

త మేవముక్త్వా రుదతీం
సీతాం మాయామయీం తదా
శితధారేణ ఖడ్గేన
నిజఘానేంద్రజిత స్వయమ్. 31

యజ్ఞోపవీతమార్గేణ
భిన్నా తేన తపస్వినీ
సా పృథివ్యాం పృథుశ్రోణీ
పపాత ప్రియదర్శనా
తామింద్రజిత్ స్వయం హత్వా
హనూమంతమ్ ఉవాచ హ. 32

మయా రామస్య పశ్యేమాం
కోపేన చ నిషూదితామ్
ఏషా విశస్తా వైదేహీ
విఫలో వః పరిశ్రమః. 33

తతః ఖడ్గేన మహతా
హత్వా తామ్ ఇంద్రజిత్ స్వయమ్
హృష్టః స రథమాస్థాయ
విననాద మహాస్వనమ్. 34

వానరాః శుశ్రువుః శబ్దమ్
అదూరే ప్రత్యవస్థితాః
వ్యాదితాస్యస్య నదతః
తద్దుర్గం సంశ్రితస్య చ. 35

తథా తు సీతాం వినిహత్య దుర్మతిః
ప్రహృష్టచేతాః స బభూవ రావణిః
తం హృష్టరూపం సముదీక్ష్య వానరా
విషణ్ణరూపాః సహసా ప్రదుద్రువుః. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకాశీతితమస్సర్గః (81)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వ్యశీతితమస్సర్గః (82)

అనుచరులతో గూడి శ్రీరాముని వద్దకు హనుమ

శ్రుత్వా తం భీమనిర్హ్రాదం
శక్రాశనిసమస్వనమ్
వీక్షమాణా దిశః సర్వా
దుద్రువుర్వానరర్షభాః. 1

తానువాచ తతః సర్వాన్
హనూమాన్ మారుతాత్మజః
విషణ్ణవదనాన్ దీనాన్
త్రస్తాన్ విద్రవతః పృథక్. 2

కస్మాద్విషణ్ణవదనా
విద్రవధ్వే ప్లవంగమాః
త్యక్తయుద్ధసముత్సాహాః
శూరత్వం క్వ ను వో గతమ్. 3

పృష్ఠతోఽనువ్రజధ్వం మామ్
అగ్రతో యాంత మాహవే
శూరైరభిజనోపేతైః
అయుక్తం హి నివర్తితుమ్. 4

ఏవముక్తాః సుసంహృష్టా
వాయుపుత్రేణ వానరా
శైలశృంగాణ్యగాంశ్చైవ
జగృహుర్హృష్టమానసాః. 5

అభిపేతుశ్చ గర్జంతో
రాక్షసాన్ వానరర్షభాః
పరివార్య హనూమంతమ్
అన్వయుశ్చ మహాహవే. 6

స తైర్వానరముఖ్యైశ్చ
హనూమాన్ సర్వతో వృతః
హుతాశన ఇవార్చిష్మాన
అదహచ్ఛత్రువాహినీమ్. 7

స రాక్షసానాం కదనం
చకార సుమహాకపిః
వృతో వానరసైన్యేన
కాలాంతకయమోపమః. 8

స తు కోపేన చాఽఽవిష్టః
శోకేన చ మహాకపిః
హనూమాన్ రావణిరథేఽ
పాతయన్మహతీం శిలామ్. 9

తామాపతంతీం దృష్ట్వైవ
రథః సారథినా తదా
విధేయాశ్వ సమాయుక్తః
సుదూరమ్ అపవాహితః. 10

తమింద్రజితమప్రాప్య
రథస్థం సహసారథిమ్
వివేశ ధరణీం భిత్త్వా
సా శిలా వ్యర్థముద్యతా. 11

పాతితాయాం శిలాయాం తు
రక్షసాం వ్యథితా చమూః
నిపతంత్యా చ శిలయా
రాక్షసా మథితా భృశమ్. 12

తమభ్యధావన్ శతశో
నదంతః కాననౌకసః. 13

తే ద్రుమాంశ్చ మహావీర్యా
గిరిశృంగాణి చోద్యతాః
క్షిపంతీంద్రజితః సంఖ్యే
వానరా భీమవిక్రమాః. 14

వృక్షశైలమహావర్షం
విసృజంతః ప్లవంగమాః
శత్రూణాం కదనం చక్రుః
నేదుశ్చ వివిధైః స్వరైః. 15

వానరై స్తైర్మహావీర్యైః
ఘోరరూపా నిశాచరాః
వీర్యాదభిహతా వృక్షైః
వ్యవేష్టంత రణాజిరే. 16

స్వసైన్యమ్ అభివీక్ష్యాథ
వానరార్దితమింద్రజిత్
ప్రగృహీతాయుధః క్రుద్ధః
పరాన్ అభిముఖో యయౌ. 17

స శరౌఘానవస్పృజన్
స్వసైన్యేనాఽభిసంవృతః
జఘాన కపిశార్దూలాన్
స బహూన్ దృష్టవిక్రమః. 18

శూలైరశనిభిః ఖడ్గైః
పట్టిసైః కూటముద్గరైః
తే చాప్యనుచరాస్తస్య
వానరాన్ జఘ్నురోజసా. 19

సస్కంధవిటపైః సాలైః
శిలాభిశ్చ మహాబలైః
హనూమాన్ కదనం చక్రే
రక్షసాం భీమకర్మణామ్. 20

స నివార్య పరానీకమ్
అబ్రవీత్ తాన్ వనౌకసః
హనుమాన్ సన్నివర్తధ్వం
న నః సాధ్యమిదం బలమ్. 21

త్యక్త్వా ప్రాణాన్ వివేష్టంతో
రామ ప్రియచికీర్షవః
యన్నిమిత్తం హి యుధ్యామో
హతా సా జనకాత్మజా. 22

ఇమమర్థం హి విజ్ఞాప్య
రామం సుగ్రీవమేవ చ

తౌ యత్ప్రతివిధాస్యేతే
తత్ కరిష్యామహే వయమ్. 23

ఇత్యుక్త్వా వానరశ్రేష్ఠో
వారయన్ సర్వవానరాన్
శనైః శనైరసంత్రస్తః
సబలః సన్న్యవర్తత. 24

తతః ప్రేక్ష్య హనూమంతం
వ్రజంతం యత్ర రాఘవః
స హోతుకామో దుష్టాత్మా
గతశ్చైత్యనికుంభిలామ్. 25

నికుంభిలామ్ అధిష్ఠాయ
పావకం జుహువేంద్రజిత్. 26

యజ్ఞభూమ్యాం తు విధివత్
పావకస్తేన రక్షసా
హూయమానః ప్రజజ్వాల
మాంసశోణితభుక్ తదా. 27

సోఽర్చిః పినద్ధో దదృశే
హోమశోణితతర్పితః
సంధ్యాగత ఇవాఽఽదిత్యః
సుతీవ్రోఽగ్నిః సముత్థితః. 28

అథేంద్రజిద్రాక్షసభూతయే తు
జుహావ హవ్యం విధినా విధానవిత్
దృష్ట్వా వ్యతిష్ఠంత చ రాక్షసాస్తే
మహాసమూహేషునయాఽనయజ్ఞాః. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వ్యశీతితమస్సర్గః (82)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్ర్యశీతితమస్సర్గః (83)

(మాయా) సీత మరణవార్తతో విలపించిన శ్రీరాముడు

రాఘవశ్చాపి విపులం
తం రాక్షసవనౌకసామ్
శ్రుత్వా సంగ్రామనిర్ఘోషం
జాంబవంతమ్ ఉవాచ హ. 1

సౌమ్య నూనం హనుమతా
క్రియతే కర్మ దుష్కరమ్
శ్రూయతే హి యథా భీమః
సుమహాన్ ఆయుధస్వనః. 2

తద్గచ్ఛ కురు సాహాయ్యం
స్వబలేనాఽభిసంవృతః
క్షిప్రమ్ ఋక్షపతే తస్య
కపిశ్రేష్ఠస్య యుధ్యతః. 3

ఋక్షరాజస్తథోక్తస్తు
స్వేనాఽనీకేన సంవృతః
ఆగచ్ఛత్ పశ్చిమద్వారం
హనూమాన్ యత్ర వానరః. 4

అథాఽఽయాంతం హనూమంతం
దదర్శర్క్షపతిః పథి
వానరైః కృతసంగ్రామైః
శ్వసద్భిరభిసంవృతమ్. 5

దృష్ట్వా పథి హనూమాంశ్చ
తదృక్షబలముద్యతమ్
నీలమేఘనిభం భీమం
సన్నివార్య న్యవర్తత. 6

స తేన హరిసైన్యేన
సన్నికర్షం మహాయశాః
శీఘ్రమాగమ్య రామాయ
దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్. 7

సమరే యుధ్యమానానామ్
అస్మాకం ప్రేక్షతాం పురః
జఘాన రుదతీం సీతామ్
ఇంద్రజిద్రావణాత్మజః. 8

ఉద్భ్రాంతచిత్తస్తాం దృష్ట్వా
విషణ్ణోఽహమ్ అరిందమ
తదహం భవతో వృత్తం
విజ్ఞాపయితుమాగతః. 9

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రాఘవః శోకమూర్ఛితః
నిపపాత తదా భూమౌ
ఛిన్నమూల ఇవ ద్రుమః. 10

తం భూమౌ దేవసంకాశం
పతితం ప్రేక్ష్య రాఘవమ్
అభిపేతుః సముత్పత్య
సర్వతః కపిసత్తమాః. 11

అసించన్ సలిలైశ్చైనం
పద్మోత్పలసుగంధిభిః
ప్రదహంతమ్ అనాసాద్యం
సహసాఽగ్నిమివోచ్ఛిఖమ్. 12

తం లక్ష్మణోఽథ బాహుభ్యాం
పరిష్వజ్య సుదుఃఖితః
ఉవాచ రామమ్ అస్వస్థం
వాక్యం హేత్వర్థసంయుతమ్. 13

శుభే వర్త్మని తిష్ఠంతం
త్వామార్య విజితేంద్రియమ్
అనర్థేభ్యో న శక్నోతి
త్రాతుం ధర్మో నిరర్థకః. 14

భూతానాం స్థావరాణాం చ
జంగమానాం చ దర్శనమ్
యథాఽస్తి న తథా ధర్మః
తేన నాఽస్తీతి మే మతిః. 15

యథైవ స్థావరం వ్యక్తం
జంగమం చ తథావిధమ్
నాఽయమర్థస్తథా యుక్తః
త్వద్విధో న విపద్యతే. 16

యద్యధర్మో భవేద్భూతో
రావణో నరకం వ్రజేత్
భవాంశ్చ ధర్మయుక్తో వై
నైవం వ్యసనమాప్నుయాత్. 17

తస్య చ వ్యసనాఽభావాత్
వ్యసనం చ గతే త్వయి
ధర్మో భవత్యధర్మశ్చ
పరస్పరవిరోధినౌ. 18

ధర్మేణోపలభేద్ధర్మమ్
అధర్మం చాప్యధర్మతః
యద్యధర్మేణ యుజ్యేయుః
యేష్వధర్మః ప్రతిష్ఠితః. 19

యది ధర్మేణ యుజ్యేరన్
నాఽధర్మరుచయో జనాః
ధర్మేణ చరతాం ధర్మః
తథా చైషాం ఫలం భవేత్. 20

యస్మాదర్థా వివర్ధంతే
యేష్వధర్మః ప్రతిష్ఠితః
క్లిశ్యంతే ధర్మశీలాశ్చ
తస్మాదేతౌ నిరర్థకౌ. 21

వధ్యంతే పాపకర్మాణో
యద్యధర్మేణ రాఘవ
వధకర్మహతోఽ ధర్మః
స హతః కం వధిష్యతి. 22

అథవా విహితేనాఽయం
హన్యతే హంతివా పరమ్
విధిరాలిప్యతే తేన
న స పాపేన కర్మణా. 23

అదృష్టప్రతికారేణ
త్వవ్యక్తే నాఽసతా సతా
కథం శక్యం పరం ప్రాప్తుం
ధర్మేణాఽరివికర్శన. 24

యది సత్త్వాత్ సతాం ముఖ్య
నాఽసత్త్వాత్ తవకించన
త్వయా యదీదృశం ప్రాప్తం
తస్మాత్సన్నోపపద్యతే. 25

అథవా దుర్బలః క్లీబో
బలం ధర్మోఽనువర్తతే
దుర్బలో హృతమర్యాదో
న సేవ్య ఇతి మే మతిః. 26

బలస్య యది చేద్ధర్మో
గుణభూతః పరాక్రమే
ధర్మమ్ ఉత్సృజ్య వర్తస్వ
యథా ధర్మే తథా బలే. 27

అథ చేత్ సత్యవచనం
ధర్మః కిల పరంతప
అనృతస్త్వయ్యకరుణః
కిం న బద్ధస్త్వయా పితా. 28

యది ధర్మో భవేద్భూతో
హ్యధర్మో వా పరంతప
న స్మ హత్వా మునిం వజ్రీ
కుర్యాదిజ్యాం శతక్రతుః. 29

అధర్మసంశ్రితో ధర్మో
వినాశయతి రాఘవ
సర్వమేతద్యథాకామం
కాకుత్స్థ కురుతే నరః. 30

మమ చేదం మతం తాత
ధర్మోఽయమితి రాఘవ
ధర్మమూలం త్వయా ఛిన్నం
రాజ్యమ్ ఉత్సృజతా తదా. 31

అర్థేభ్యో హి వివృద్ధేభ్యః
సంవృత్తేభ్యస్తతస్తతః
క్రియాః సర్వాః ప్రవర్తంతే
పర్వతేభ్య ఇవాఽఽపగాః. 32

అర్థేన హి వియుక్తస్య
పురుషస్యాఽల్పతేజసః
వ్యుచ్ఛిద్యంతే క్రియాః సర్వా
గ్రీష్మే కుసరితో యథా. 33

సోఽయమర్థం పరిత్యజ్య
సుఖకామః సుఖైధితః
పాపమారభతే కర్తుం
తథా దోషః ప్రవర్తతే. 34

యస్యార్థాస్తస్య మిత్రాణి
యస్యాఽర్థాస్తస్య బాంధవాః
యస్యార్థాః స పుమాన్ లోకే
యస్యార్థాః స చ పండితః. 35

యస్యార్థాః స చ విక్రాంతో
యస్యార్థాః స చ బుద్ధిమాన్
యస్యార్థాః స మహాభాగో
యస్యార్థాః స మహాగుణః. 36

అర్థస్యైతే పరిత్యాగే
దోషాః ప్రవ్యాహృతా మయా
రాజ్యముత్సృజతా వీర
యేన బుద్ధిస్త్వయా కృతా. 37

యస్యార్థా ధర్మకామార్థాః
తస్య సర్వం ప్రదక్షిణమ్
అధనేనాఽర్థకామేన
నాఽర్థః శక్యో విచిన్వతా. 38

హర్షః కామశ్చ దర్పశ్చ
ధర్మః క్రోధః శమో దమః
అర్థాదేతాని సర్వాణి
ప్రవర్తంతే నరాధిప. 39

యేషాం నశ్యత్యయం
లోకః చరతాం ధర్మచారిణామ్
తేఽర్థా స్త్వయి న దృశ్యంతే
దుర్దినేషు యథా గ్రహాః. 40

త్వయి ప్రవ్రాజితే వీర
గురోశ్చ వచనే స్థితే
రక్షసాఽపహృతా భార్యా
ప్రాణైః ప్రియతరా తవ. 41

తదద్య విపులం వీర
దుఃఖదమ్ ఇంద్రజితా కృతమ్
కర్మణా వ్యపనేష్యామి
తస్మాదుత్తిష్ఠ రాఘవ. 42

ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల
దీర్ఘబాహో దృఢవ్రత
కిమాత్మానం మహాత్మానమ్
ఆత్మానం నాఽవబుధ్యసే. 43

అయమనఘ తవోదితః ప్రియార్థం
జనకసుతా నిధనం నిరీక్ష్య రుష్టః
సహయగజరథాం సరాక్షసేంద్రాం
భృశమిషుభిర్వినిపాతయామి లంకామ్. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్ర్యశీతితమస్సర్గః (83)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతురశీతితమస్సర్గః (84)

ఇంద్రజిత్తు మాయను గూర్చి తెలిపిన విభీషణుడు

రామమాశ్వాసయానే తు
లక్ష్మణే భ్రాతృవత్సలే
నిక్షిప్య గుల్మాన్ స్వస్థానే
తత్రాఽఽగచ్ఛద్విభీషణః. 1

నానాప్రహరణైర్వీరైః
చతుర్భిః సచివైర్వృతః
నీలాంజనచయాకారైః
మాతంగైరివ యూథపః. 2

సోఽభిగమ్య మహాత్మానం
రాఘవం శోకలాలసమ్
వానరాంశ్చైవ దదృశే
బాష్పపర్యాకులేక్షణాన్. 3

రాఘవం చ మహాత్మానమ్
ఇక్ష్వాకుకులనందనం
దదర్శ మోహమాపన్నం
లక్ష్మణస్యాంకమాశ్రితమ్. 4

వ్రీళితం శోకసంతప్తం
దృష్ట్వా రామం విభీషణః
అంతర్దుఃఖేన దీనాత్మా
కిమేత దితి సోఽబ్రవీత్. 5

విభీషణ ముఖం దృష్ట్వా
సుగ్రీవం తాంశ్చ వానరాన్
లక్ష్మణోవాచ మందార్థమ్
ఇదం బాష్పపరిప్లుతః. 6

హతామింద్రజితా సీతామ్
ఇహ శ్రుత్వైవ రాఘవః
హనూమద్వచనాత్ సౌమ్య
తతో మోహముపాగతః. 7

కథయంతం తు సౌమిత్రిం
సంనివార్య విభీషణః
పుష్కలార్థమిదం వాక్యం
విసంజ్ఞం రామమబ్రవీత్. 8

మనుజేంద్రార్తరూపేణ
యదుక్తం చ హనూమతా
తదయుక్తమహం మన్యే
సాగరస్యేవ శోషణమ్. 9

అభిప్రాయం తు జానామి
రావణస్య దురాత్మనః
సీతాం ప్రతి మహాబాహో
న చ ఘాతం కరిష్యతి. 10

యాచ్యమానస్తు బహుశో
మయా హితచికీర్షుణా
వైదేహీమ్ ఉత్సృజస్వేతి
న చ తత్కృతవాన్ వచః. 11

నైవ సామ్నా న దానేన
న భేదేన కుతో యుధా
సా ద్రష్టుమపి శక్యేత
నైవచాఽన్యేన కేనచిత్
మాయామయీం మహాబాహో
తాం విద్ధి జనకాత్మజామ్. 12

వానరాన్ మోహయిత్వా తు
ప్రతియాతః స రాక్షసః
చైత్యం నికుంభిలాం నామ
యత్ర హోమం కరిష్యతి. 13

హుతవాన్ ఉపయాతో హి
దేవైరపి సవాసవైః
దురాధర్షో భవత్యేవ
సంగ్రామే రావణాత్మజః. 14

తేన మోహయతా నూనమ్
ఏషా మాయా ప్రయోజితా
విఘ్నమ్ అన్విచ్ఛతా తత్ర
వానరాణాం పరాక్రమే. 15

ససైన్యాస్తత్ర గచ్ఛామో
యావత్ తన్న సమాప్యతే
త్యజేమం నరశార్దూల
మిథ్యా సంతాపమాగతమ్
సీదతే హి బలం సర్వం
దృష్ట్వా త్వాం శోకకర్శితమ్. 16

ఇహ త్వం స్వస్థ హృదయః
తిష్ఠ సత్త్వసముచ్ఛ్రితః
లక్ష్మణం ప్రేషయాఽస్మాభిః
సహ సైన్యానుకర్షిభిః. 17

ఏష తం నరశార్దూలో
రావణిం నిశితైః శరైః
త్యాజయిష్యతి తత్కర్మ
తతో వధ్యో భవిష్యతి. 18

తస్యైతే నిశితా స్తీక్ష్ణాః
పత్త్రిపత్త్రాంగవాజినః
పతత్త్రిణ ఇవాఽసౌమ్యాః
శరాః పాస్యంతి శోణితమ్. 19

తం సందిశ మహాబాహో
లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్
రాక్షసస్య వినాశాయ
వజ్రం వజ్రధరో యథా. 20

మనుజవర న కాలవిప్రకర్షో
రిపునిధనం ప్రతి యతక్షమోఽద్య కర్తుం
త్వ మతిసృజ రిపోర్వధాయ వాణీం
అమరరిపోర్మథనే యథా మహేంద్రః 21

సమాప్తకర్మా హి స రాక్షసాధిపో
భవత్యదృశ్యః సమరే సురాసురైః
యియుత్సతా తేన సమాప్తకర్మణా
భవేత్ సురాణా మపి సంశయోమహాన్. 22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతురశీతితమస్సర్గః (84)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచాశీతితమస్సర్గః (85)

శ్రీరాముని ఓదార్చిన విభీషణుడు

తస్య త ద్వచనం శ్రుత్వా
రాఘవః శోకకర్శితః
నోపధారయతే వ్యక్తం
యదుక్తం తేన రక్షసా. 1

తతో ధైర్యమ్ అవష్టభ్య
రామః పరపురంజయః
విభీషణముపాసీనమ్
ఉవాచ కపిసన్నిధౌ. 2

నైరృతాధిపతే వాక్యం
యదుక్తం తే విభీషణ
భూయస్తచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి
బ్రూహి యత్ తే వివక్షితమ్. 3

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
వాక్యం వాక్యవిశారదః
యత్తత్ పునరిదం వాక్యం
బభాషే స విభీషణః. 4

యథాఽఽజ్ఞప్తం మహాబాహో
త్వయా గుల్మనివేశనమ్
తత్తథాఽనుష్ఠితం వీర
త్వద్వాక్యసమనంతరమ్. 5

తాన్యనీకాని సర్వాణి
విభక్తాని సమంతతః
విన్యస్తా యూథపాశ్చైవ
యథాన్యాయం విభాగశః. 6

భూయస్తు మమ విజ్ఞాప్యం
తచ్ఛృణుష్వ మహాయశః. 7

త్వయ్యకారణసంతప్తే
సంతప్తహృదయా వయమ్
త్యజ రాజన్నిమం శోకం
మిథ్యా సంతాప మాగతమ్. 8

తదియం త్యజ్యతాం చింతా
శత్రుహర్షవివర్ధనీ
ఉద్యమః క్రియతాం వీర
హర్షః సముపసేవ్యతామ్. 9

ప్రాప్తవ్యా యది తే సీతా
హంతవ్యాశ్చ నిశాచరాః
రఘునందన వక్ష్యామి
శ్రూయతాం మే హితం వచః. 10

సాధ్వయం యాతు సౌమిత్రిః
బలేన మహతా వృతః

నికుంభిలాయాం సంప్రాప్య
హంతుం రావణిమాహవే. 11

ధనుర్మండలనిర్ముక్తైః
ఆశీవిషవిషోపమైః
శరైర్హంతుం మహేష్వాసో
రావణిం సమితింజయః. 12

తేన వీర్యేణ తపసా
వరదానాత్ స్వయంభువః
అస్త్రం బ్రహ్మశిరః ప్రాప్తం
కామగాశ్చ తురంగమాః. 13

స ఏష సహ సైన్యేన
ప్రాప్తః కిల నికుంభిలామ్
యద్యుత్తిష్ఠేత్ కృతం కర్మ
హతాన్ సర్వాంశ్చ విద్ధి నః. 14

నికుంభిమ్ అసంప్రాప్తమ్
అహుతాగ్నిం చ యో రిపుః
త్వామాతతాయినం హన్యాత్
ఇంద్రశత్రోః స తే వధః
వరో దత్తో మహాబాహో
సర్వలోకేశ్వరేణ వై. 15

ఇత్యేవం విహితో రాజన్
వధస్తస్యైష ధీమతః
వధాయేంద్రజితో రామ
సందిశస్వ మహాబల

హతే తస్మిన్ హతం విద్ధి
రావణం ససుహృజ్జనమ్. 16

విభీషణవచః శ్రుత్వ
రాఘవో వాక్యమబ్రవీత్. 17

జానామి తస్య రౌద్రస్య
మాయాం సత్యపరాక్రమ
స హి బ్రహ్మాస్త్రవిత్ ప్రాజ్ఞో
మహామాయో మహాబలః
కరోత్యసంజ్ఞాన్ సంగ్రామే
దేవాన్ సవరుణానపి. 18

తస్యాంతరిక్షే చరతో
రథస్థస్య మహాయశః
న గతిర్జ్ఞాయతే వీర
సూర్యస్యేవాభ్రసంప్లవే. 19

రాఘవస్తు రిపోర్జ్ఞాత్వా
మాయావీర్యం దురాత్మనః
లక్ష్మణం కీర్తిసంపన్నమ్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 20

యద్వానరేంద్రస్య బలం
తేన సర్వేణ సంవృతః
హనూమత్ప్రముఖైశ్చైవ
యూథపైః సహలక్ష్మణ. 21

జాంబవేనర్క్షపతినా
సహ సైన్యేన సంవృతః

జహి తం రాక్షససుతం
మాయాబలవిశారదమ్. 22

అయం త్వాం సచివైః సార్ధం
మహాత్మా రజనీచరః
అభిజ్ఞస్తస్య దేశస్య
పృష్ఠతోఽనుగమిష్యతి. 23

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
లక్ష్మణః సవిభీషణః
జగ్రాహ కార్ముకశ్రేష్ఠమ్
అత్యద్భుతపరాక్రమః. 24

సన్నద్ధః కవచీ ఖడ్గీ
సశరో హేమచాపధృత్
రామపాదావుపస్పృశ్య
హృష్టః సౌమిత్రిరబ్రవీత్. 25

అద్య మత్కార్ముకోన్ముక్తాః
శరా నిర్భిద్య రావణిమ్
లంకామ్ అభిపతిష్యంతి
హంసాః పుష్కరిణీమివ. 26

అద్యైవ తస్య రౌద్రస్య
శరీరం మామకాః శరాః
విధమిష్యంతి భిత్త్వా తం
మహాచాపగుణచ్యుతాః. 27

స ఏవముక్త్వా ద్యుతిమాన్
వచనం భ్రాతురగ్రతః
స రావణివధాऽऽకాంక్షీ
లక్ష్మణస్త్వరితో యయౌ. 28

సోఽభివాద్య గురోః పాదౌ
కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణమ్
నికుంభిలామ్ అభియయౌ
చైత్యం రావణిపాలితమ్. 29

విభీషణేన సహితో
రాజపుత్రః ప్రతాపవాన్
కృతస్వస్త్యయనో భ్రాత్రా
లక్ష్మణస్త్వరితో యయౌ. 30

వానరాణాం సహస్రైస్తు
హనూమాన్ బహుభిర్వృతః
విభీషణశ్చ సామాత్యః
తదా లక్ష్మణమన్వగాత్. 31

మహతా హరిసైన్యేన
సవేగమ్ అభిసంవృతః
ఋక్షరాజబలం చైవ
దదర్శ పథి విష్ఠితమ్. 32

సగత్వా దూరమధ్వానం
సౌమిత్రిర్మిత్రనందనః
రాక్షసేంద్రబలం దూరాత్
అపశ్యద్వ్యూహమాస్థితమ్. 33

స తం ప్రాప్య ధనుష్పాణిః
మాయాయోగమరిందమః

తస్థౌ బ్రహ్మవిధానేన
విజేతుం రఘునందనః. 34

విభీషణేన సహితో
రాజపుత్త్రః ప్రతాపవాన్
అంగదేన చ వీరేణ
తథాఽనిలసుతేన చ. 35

వివిధమమలశస్త్రభాస్వరం తత్
ధ్వజగహనం విపులం మహారథైశ్చ
ప్రతిభయతమమప్రమేయవేగం
తిమిరమివ ద్విషతాం బలం వివేశ. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచాశీతితమస్సర్గః (85)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షడశీతితమస్సర్గః (86)

లక్ష్మణునితో ఇంద్రజిత్తు యుద్ధము

అథ తస్యామ్ అవస్థాయాం
లక్ష్మణం రావణానుజః
పరేషామ్ అహితం వాక్యమ్
అర్థసాధకమబ్రవీత్. 1

యదేతద్రాక్షసానీకం
మేఘశ్యామం విలోక్యతే
ఏతదాయోధ్యతాం శీఘ్రం
కపిభిః పాదపాయుధైః. 2

అస్యానీకస్య మహతో
భేదనే యతలక్ష్మణ
రాక్షసేంద్రసుతోఽప్యత్ర
భిన్నే దృశ్యో భవిష్యతి. 3

స త్వమ్ ఇంద్రాశనిప్రఖైః
శరైరవకిరన్ పరాన్
అభిద్రవాశు యావద్వై
నైతత్ కర్మ సమాప్యతే. 4

జహి వీర దురాత్మానం
మాయాపరమ్ అధార్మికమ్
రావణిం క్రూరకర్మాణం
సర్వలోకభయావహమ్. 5

విభీషణవచః శ్రుత్వా
లక్ష్మణః శుభలక్షణః
వవర్ష శరవర్షాణి
రాక్షసేంద్రసుతం ప్రతి. 6

ఋక్షాః శాఖామృగాశ్చాఽపి
ద్రుమాద్రినఖయోధినః
అభ్యధావంత సహితాః
తదనీకమ్ అవస్థితమ్. 7

రాక్షసాశ్చ శితైర్బాణైః
అసిభి శక్తితోమరైః
ఉద్యతైః సమవర్తంత
కపిసైన్యజిఘాంసవః. 8

స సంప్రహారస్తుములః
సంజజ్ఞే కపిరక్షసామ్
శబ్దేన మహతా లంకాం
నాదయన్ వై సమంతతః. 9

శస్త్రైశ్చ బహుధాకారైః
శితైర్బాణైశ్చ పాదపైః
ఉద్యతైర్గిరిశృంగైశ్చ
ఘోరైరాకాశమావృతమ్. 10

తే రాక్షసా వానరేషు
వికృతాననబాహవః
నివేశయంతః శస్త్రాణి
చక్రుస్తే సుమహద్భయమ్. 11

తథైవ సకలైర్వృక్షైః
గిరిశృంగైశ్చ వానరాః
అభిజఘ్నుర్నిజఘ్నుశ్చ
సమరే రాక్షసర్షభాన్. 12

ఋక్షవానరముఖ్యైశ్చ
మహాకాయైర్మహాబలైః
రక్షసాం వధ్యమానానాం
మహద్భయమజాయత. 13

స్వమనీకం విషణ్ణం తు
శ్రుత్వా శత్రుభిరర్దితమ్
ఉదతిష్ఠత దుర్ధర్షః
సత్కర్మణ్యననుష్ఠితే. 14

వృక్షాంధకారాన్ నిర్గత్య
జాతక్రోధః స రావణిః
ఆరురోహ రథం సజ్జం
పూర్వయుక్తం స రాక్షసః. 15

స భీమకార్ముకధరః
కాలమేఘసమప్రభః
రక్తాస్యనయనః క్రుద్ధో
బభౌ మృత్యురివాంతకః. 16

దృష్ట్వైవ తు రథస్థం తం
పర్యవర్తత తద్బలమ్
రక్షసాం భీమవేగానాం
లక్ష్మణేన యుయుత్సతామ్. 17

తస్మిన్కాలే తు హనుమాన్
ఉద్యమ్య సుదురాసదమ్
ధరణీధరసంకాశో
మహావృక్షమ్ అరిందమః. 18

స రాక్షసానాం తత్సైన్యం
కాలాగ్నిరివ నిర్దహన్
చకార బహుభిర్వృక్షైః
నిస్సంజ్ఞం యుధి వానరః. 19

విధ్వంసయంతం తరసా
దృష్ట్వైవ పవనాత్మజమ్
రాక్షసానాం సహస్రాణి
హనూమంతమ్ అవాకిరన్. 20

శితశూలధరాః శూలైః
అసిభిశ్చాసిపాణయః
శక్తిభిః శక్తిహస్తాశ్చ
పట్టిసైః పట్టసాయుధాః. 21

పరిఘైశ్చ గదాభిశ్చ
చక్రైశ్చ శుభదర్శనైః
శతశశ్చ శతఘ్నీభిః
ఆయసైరపి ముద్గరైః. 22

ఘోరైః పరశ్వథైశ్చైవ
భిందిపాలైశ్చ రాక్షసాః
ముష్టిభిర్వజ్రకల్పైశ్చ
తలైరశనిసన్నిభైః. 23

అభిజఘ్నుః సమాసాద్య
సమంతాత్ పర్వతోపమమ్. 23

తేషామపి చ సంక్రుద్ధః
చకార కదనం మహత్. 24

స దదర్శ కపిశ్రేష్ఠమ్
అచలోపమమింద్రజిత్
సూదయంతమ్ అమిత్రఘ్నమ్
అమిత్రాన్ పవనాత్మజమ్. 25

స సారథిమువాచేదం
యాహి యత్రైష వానరః
క్షయమేష హి నః కుర్యాత్
రాక్షసానామ్ ఉపేక్షితః. 26

ఇత్యుక్తః సారథిస్తేన
యయౌ యత్ర స మారుతిః
వహన్ పరమదుర్ధర్షం
స్థితమింద్రజితం రథే. 27

సోఽభ్యుపేత్య శరాన్ఖడ్గాన్
పట్టిసాంశ్చ పరశ్వధాన్
అభ్యవర్షత దుర్ధర్షః
కపిమూర్ధ్ని స రాక్షసః. 28

తాని శస్త్రాణి ఘోరాణి
ప్రతిగృహ్య స మారుతిః
రోషేణ మహతాఽఽవిష్టో
వాక్యం చేదమువాచ హ. 29

యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి
రావణాత్మజ దుర్మతే
వాయుపుత్రం సమాసాద్య
జీవన్ న ప్రతియాస్యసి. 30

బాహుభ్యాం ప్రతియుధ్యస్వ
యది మే ద్వంద్వమాహవే
వేగం సహస్వ దుర్బుద్ధే
తతస్త్వం రక్షసాం వరః. 31

హనుమంతం జిఘాంసంతం
సముద్యతశరాసనమ్
రావణాత్మజమాచష్టే
లక్ష్మణాయ విభీషణః. 32

యః స వాసవనిర్జేతా
రావణస్యాఽఽత్మసంభవః
స ఏష రథమాస్థాయ
హనుమంతం జిఘాంసతి. 33

తమప్రతిమసంస్థానైః
శరైః శత్రువిదారణైః
జీవితాంతకరైర్ఘోరైః
సౌమిత్రే రావణిం జహి. 34

ఇత్యేవముక్తస్తు తదా మహాత్మా
విభీషణేనాఽ రివిభీషణేన
దదర్శ తం పర్వతసన్నికాశం
రథే స్థితం భీమబలం నదంతమ్. 35

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షడశీతితమస్సర్గః (86)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తాశీతితమస్సర్గః (87)

ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణాదులకు గోచరమగుట

ఏవముక్త్వా తు సౌమిత్రిం
జాతహర్షో విభీషణః
ధనుష్పాణినమాదాయ
త్వరమాణో జగామ సః. 1

అవిదూరం తతో గత్వా
ప్రవిశ్య చ మహద్వనమ్
దర్శయామాస తత్కర్మ
లక్ష్మణాయ విభీషణః. 2

నీలజీమూతసంకాశం
న్యగ్రోధం భీమదర్శనమ్
తేజస్వీ రావణభ్రాతా
లక్ష్మణాయ న్యవేదయత్. 3

ఇహోపహారం భూతానాం
బలవాన్ రావణాత్మజః
ఉపహృత్య తతః పశ్చాత్
సంగ్రామమ్ అభివర్తతే. 4

అదృశ్యః సర్వభూతానాం
తతో భవతి రాక్షసః
నిహంతి సమరే శత్రూన్
బధ్నాతి చ శరోత్తమైః. 5

తమప్రవిష్టం న్యగ్రోధం
బలినం రావణాత్మజమ్
విధ్వంసయ శరై స్తీక్ష్ణైః
సరథం సాఽశ్వసారథిమ్. 6

తథేత్యుక్త్వా మహాతేజాః
సౌమిత్రిర్మిత్రనందనః
బభూవాఽవస్థిత స్తత్ర
చిత్రం విస్ఫారయన్ ధనుః. 7

స రథేనాగ్నివర్ణేన
బలవాన్ రావణాత్మజః
ఇంద్రజిత్ కవచీ ధన్వీ
సధ్వజః ప్రత్యదృశ్యత. 8

తమువాచ మహాతేజాః
పౌలస్త్యమ్ అపరాజితమ్
సమాహ్వయే త్వాం సమరే
సమ్యగ్యుద్ధం ప్రయచ్ఛ మే. 9

ఏవముక్తో మహాతేజా
మనస్వీ రావణాత్మజః
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం
తత్ర దృష్ట్వా విభీషణమ్. 10

ఇహ త్వం జాతసంవృద్ధః
సాక్షాద్భ్రాతా పితుర్మమ
కథం ద్రుహ్యసి పుత్రస్య
పితృవ్యో మమ రాక్షస. 11

న జ్ఞాతిత్వం న సౌహార్దం
న జాతిస్తవ దుర్మతే
ప్రమాణం న చ సౌదర్యం
న ధర్మో ధర్మదూషణ. 12

శోచ్యస్త్వమసి దుర్బుద్ధే
నిందనీయశ్చ సాధుభిః
యస్త్వం స్వజనముత్సృజ్య
పరభృత్యత్వమాగతః. 13

నైతచ్ఛిథిలయా బుద్ధ్యా
త్వం వేత్సి మహదంతరమ్
క్వచ స్వజనసంవాసః
క్వచ నీచపరాశ్రయః. 14

గుణవాన్ వా పరజనః
స్వజనో నిర్గుణోఽపి వా
నిర్గుణః స్వజనః శ్రేయాన్
యః పరః పర ఏవ సః. 15

యః స్వపక్షం పరిత్యజ్య
పరపక్షం నిషేవతే
స స్వపక్షే క్షయం ప్రాప్తే
పశ్చాత్ తైరేవ హన్యతే. 16

నిరనుక్రోశతా చేయం
యాదృశీ తే నిశాచర
స్వజనేన త్వయా శక్యం
పరుషం రావణానుజ. 17

ఇత్యుక్తో భ్రాతృపుత్రేణ
ప్రత్యువాచ విభీషణః. 18

అజానన్నివ మచ్ఛీలం
కిం రాక్షస వికత్థసే
రాక్షసేంద్రసుతాఽసాధో
పారుష్యం త్యజ గౌరవాత్. 19

కులే యద్యప్యహం జాతో
రక్షసాం క్రూరకర్మణామ్
గుణోఽయం ప్రథమో నృణాం
తన్మేశీలమ్ అరాక్షసం. 20

న రమే దారుణే నాఽహం
న చాఽధర్మేణ వై రమే
భ్రాత్రా విషమశీలేన
కథం భ్రాతా నిరస్యతే. 21

ధర్మాత్ ప్రచ్యుతశీలం హి
పురుషం పాపనిశ్చయమ్
త్యక్త్వా సుఖమవాప్నోతి
హస్తాదాశీవిషం యథా. 22

హింసాపరస్వహరణే
పరదారాభిమర్శనమ్

త్యాజ్యమాహుర్దురాచారం
వేశ్మ ప్రజ్వలితం యథా. 23

పరస్వానాం చ హరణం
పరదారాభిమర్శనమ్
సుహృదామ్ అతిశంకా చ
త్రయో దోషాః క్షయావహాః. 24

మహర్షీణాం వధో ఘోరః
సర్వదేవైశ్చ విగ్రహః
అభిమానశ్చ కోపశ్చ
వైరిత్వం ప్రతికూలతా. 25

ఏతే దోషా మమ భ్రాతుః
జీవితైశ్వర్యనాశనాః
గుణాన్ ప్రచ్ఛాదయామాసుః
పర్వతానివ తోయదాః
దోషైరేతైః పరిత్యక్తో
మయా భ్రాతా పితా తవ. 26

నేయమస్తి పురీ లంకా
న చ త్వం న చ తే పితా. 27

అతిమానీ చ బాలశ్చ
దుర్వినీతశ్చ రాక్షస
బద్ధస్త్వం కాలపాశేన
బ్రూహి మాం యద్యదిచ్ఛసి. 28

అద్య తే వ్యసనం ప్రాప్తం
కిం మాం త్వమిహ వక్ష్యసి
ప్రవేష్టుం న త్వయా శక్యో
న్యగ్రోధో రాక్షసాధమ. 29

ధర్షయిత్వా తు కాకుత్స్థౌ
న శక్యం జీవితుం త్వయా
యుధ్యస్వ నరదేవేన
లక్ష్మణేన రణే సహ
హతస్త్వం దేవతా కార్యం
కరిష్యసి యమక్షయే. 30

నిదర్శయస్వాత్మబలం సముద్యతం
కురుష్వ సర్వాయుధసాయకవ్యయమ్
న లక్ష్మణస్యైత్య హి బాణగోచరం
త్వమద్య జీవన్ సబలో గమిష్యసి. 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తాశీతితమస్సర్గః (87)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టాశీతితమస్సర్గః (88)

లక్ష్మణుడు, ఇంద్రజిత్తుల మధ్య హోరాహోరీ యుద్ధము

విభీషణ వచః శ్రుత్వా
రావణిః క్రోధమూర్ఛితః
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం
వేగేనాఽభ్యుత్పపాత హ. 1

ఉద్యతాయుధనిస్త్రింశో
రథే తు సమలంకృతే
కాలాశ్వయుక్తే మహతి
స్థితః కాలాంతకోపమః. 2

మహాప్రమాణమ్ ఉద్యమ్య
విపులం వేగవద్దృఢమ్
ధనుర్భీమం పరామృశ్య
శరాంశ్చామిత్రశాతనాన్. 3

తం దదర్శ మహేష్వాసో
రథే సుసమలంకృతః
అలంకృతమ్ అమిత్రఘ్నం
రాఘవస్యాఽనుజం బలీ
హనుమత్పృష్ఠమాసీనమ్
ఉదయస్థరవిప్రభమ్. 4

ఉవాచైనం సమారబ్ధః
సౌమిత్రిం సవిభీషణమ్
తాంశ్చ వానరశార్దూలాన్
పశ్యధ్వం మే పరాక్రమమ్. 5

అద్య మత్కార్ముకోత్సృష్టం
శరవర్షం దురాసదమ్
ముక్తం వర్షమివాకాశే
వారయిష్యథ సంయుగే. 6

అద్య వో మామకా బాణా
మహాకార్ముకనిస్సృతాః
విధమిష్యంతి గాత్రాణి
తూలరాశిమివానలః. 7

తీక్ష్ణసాయకనిర్భిన్నాన్
శూలశక్త్యృష్టితోమరైః
అద్య వో గమయిష్యామి
సర్వానేవ యమక్షయమ్. 8

క్షిపతః శరవర్షాణి
క్షిప్రహస్తస్య మే యుధి
జీమూతస్యేవ నదతః
కః స్థాస్యతి మమాగ్రతః. 9

రాత్రియుద్ధే మయా పూర్వం
వజ్రాశనిసమైః శరైః

శాయితౌ స్థో మయా భూమౌ
విసంజ్ఞౌ సపురస్సరౌ. 10

స్మృతిర్న తేఽస్తి వా మన్యే
వ్యక్తం వా యమసాదనమ్
ఆశీషమివ క్రుద్ధం వా
యన్మాం యోద్ధుం వ్యవస్థితః. 11

తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్య
గర్జితం లక్ష్మణస్తదా
అభీతవదనః క్రుద్ధో
రావణిం వాక్యమబ్రవీత్. 12

ఉక్తశ్చ దుర్గమః పారః
కార్యాణాం రాక్షస త్వయా
కార్యాణాం కర్మణా పారం
యో గచ్ఛతి స బుద్ధిమాన్. 13

స త్వమర్థస్య హీనార్థో
దురవాపస్య కేనచిత్
వచో వ్యాహృత్య జానీషే
కృతార్థోఽస్మీతి దుర్మతే. 14

అంతర్ధానగతేనాఽఽజౌ
యస్త్వయాచరితస్తదా
తస్కరాచరితో మార్గో
నైష వీరనిషేవితః. 15

యథా బాణపథం ప్రాప్య
స్థితోఽహం తవ రాక్షస
దర్శయస్వాద్య తత్తేజో
వాచా త్వం కిం వికత్థసే. 16

ఏవముక్తో ధనుర్భీమం
పరామృశ్య మహాబలః
ససర్జ నిశితాన్ బాణాన్
ఇంద్రజిత్ సమితింజయ. 17

తే నిసృష్టా మహావేగాః
శరాః సర్పవిషోపమాః
సంప్రాప్య లక్ష్మణం పేతుః
శ్వసంత ఇవ పన్నగాః. 18

శరైరతిమహావేగైః
వేగవాన్ రావణాత్మజః
సౌమిత్రిమ్ ఇంద్రజిద్యుద్ధే
వివ్యాధ శుభలక్షణమ్. 19

స శరైరతివిద్ధాంగో
రుధిరేణ సముక్షితః
శుశుభే లక్ష్మణః శ్రీమాన్
విధూమ ఇవ పావకః. 20

ఇంద్రజిత్త్వాత్మనః కర్మ
ప్రసమీక్ష్యాధిగమ్య చ
వినద్య సుమహానాదం
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 21

పత్త్రిణః శితధారాస్తే
శరా మత్కార్ముకచ్యుతాః

ఆదాస్యంతేఽద్య సౌమిత్రే
జీవితం జీవితాంతగాః. 22

అద్య గోమాయుసంఘాశ్చ
శ్యేనసంఘాశ్చ లక్ష్మణ
గృధ్రాశ్చ నిపతంతు త్వాం
గతాసుం నిహతం మయా. 23

క్షత్రబంధుం సదాఽనార్యం
రామః పరమదుర్మతిః
భక్తం భ్రాతరమద్యైవ
త్వాం ద్రక్ష్యతి మయాహతమ్. 24

విశస్తకవచం భూమౌ
వ్యపవిద్ధశరాసనమ్
హృతోత్తమాంగం సౌమిత్రే
త్వామద్య నిహతం మయా. 25

ఇతి బ్రువాణం సంరబ్ధం
పరుషం రావణాత్మజమ్
హేతుమద్వాక్యమత్యర్థం
లక్ష్మణః ప్రత్యువాచ హ. 26

వాగ్బలం త్యజ దుర్బుద్ధే
క్రూరకర్మాఽసి రాక్షస
అథ కస్మాద్వదస్యేతత్
సంపాదయ సుకర్మణా. 27

అకృత్వా కత్థసే కర్మ
కిమర్థమిహ రాక్షస
కురు తత్కర్మ యేనాఽహం
శ్రద్దధ్యాం తవ కత్థనమ్. 28

అనుక్త్వా పరుషం వాక్యం
కించిదప్యనవక్షిపన్
అవికత్థన్ వధిష్యామి
త్వాం పశ్య పురుషాధమ. 29

ఇత్యుక్త్వా పంచ నారాచాన్
ఆకర్ణాపూరితాన్ శితాన్
నిజఘాన మహావేగాన్
లక్ష్మణో రాక్షసోరసి. 30

సుపత్రవాజితా బాణా
జ్వలితా ఇవ పన్నగాః
నైరృతోరస్యభాసంత
సవితూరశ్మయో యథా. 31

స శరైరాహతస్తేన
సరోషో రావణాత్మజః
సుప్రయుక్తైస్త్రిభిర్బాణైః
ప్రతివివ్యాధ లక్ష్మణమ్. 32

స బభూవ తదా భీమో
నరరాక్షససింహయోః
విమర్దస్తుములో యుద్ధే
పరస్పరజయైషిణోః. 33

ఉభౌ హి బలసంపన్నౌ
ఉభౌ విక్రమశాలినౌ. 34

ఉభావపి సువిక్రాంతౌ
సర్వశస్త్రాస్త్రకోవిదౌ
ఉభౌ పరమదుర్జేయౌ
అతుల్యబలతేజసౌ. 35

యుయుధాతే తదా వీరౌ
గ్రహావివ నభో గతౌ. 36

బలవృత్రావివభీతౌ
యుధి తౌ దుష్ప్రధర్షణౌ
యుయుధాతే మహాత్మానౌ
తదా కేసరిణావివ. 37

బహూన్ అవసృజంతౌ హి
మార్గణౌఘాన్ అవస్థితౌ
నరరాక్షససింహౌ తౌ
ప్రహృష్టౌ అభ్యయుధ్యతామ్. 38

సుసంప్రహృష్టౌ నరరాక్షసోత్తమౌ
జయైషిణౌ మార్గణచాపధారిణౌ
పరస్పరం తౌ ప్రవవర్షతుర్భృశం
శరౌఘవర్షేణ వలాహకావివ. 39

అభిప్రవృద్ధౌ యుధి యుద్ధకోవిదౌ
శరాసిచండౌ శితశస్త్రధారిణౌ
అభీక్ష్ణ మావివ్యథతుర్మహాబలౌ
మహాహవే శంబరవాసవా వివ. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టాశీతితమస్సర్గః (88)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనననవతితమస్సర్గః (89)

లక్ష్మణుడు, ఇంద్రజిత్తునకు భీకర సమరము

తతః శరం దాశరథిః
సంధాయాఽ మిత్రకర్శనః
ససర్జ రాక్షసేంద్రాయ
క్రుద్ధః సర్ప ఇవ శ్వసన్. 1

తస్య జ్యాతలనిర్ఘోషం
స శ్రుత్వా రావణాత్మజః
వివర్ణవదనో భూత్వా
లక్ష్మణం సముదైక్షత. 2

తం వివర్ణముఖం దృష్ట్వా
రాక్షసం రావణాత్మజమ్
సౌమిత్రిం యుద్ధసంయుక్తం
ప్రత్యువాచ విభీషణః. 3

నిమిత్తాన్యనుపశ్యామి
యాన్యస్మిన్ రావణాత్మజే
త్వర తేన మహాబాహో
భగ్న ఏష న సంశయః. 4

తతః సంధాయ సౌమిత్రిః
బాణాన్ అగ్నిశిఖోపమాన్
ముమోచ నిశితాం స్తస్మిన్
సర్పానివ మహావిషాన్. 5

శక్రాశనిసమస్పర్శైః
లక్ష్మణే నాఽఽహతః శరైః
ముహూర్తమ్ అభవన్మూఢః
సర్వసంక్షుభితేంద్రియః. 6

ఉపలభ్య ముహూర్తేన
సంజ్ఞాం ప్రత్యాగతేంద్రియః
దదర్శాఽ వస్థితం వీరం
వీరో దశరథాత్మజమ్. 7

సోఽ భిచక్రామ సౌమిత్రిం
రోషాత్ సంరక్తలోచనః
అబ్రవీచ్చైనమాసాద్య
పునః స పరుషం వచః. 8

కిం న స్మరసి తద్యుద్ధే
ప్రథమే మత్పరాక్రమమ్
నిబద్ధస్త్వం సహ భ్రాత్రా
యదా యుధి విచేష్టసే. 9

యువాం ఖలు మహాయుద్ధే
శక్రాశనిసమైః శరైః
శాయితౌ ప్రథమం భూమౌ
విసంజ్ఞౌ సపురస్సరౌ. 10

స్మృతిర్వా నాస్తి తే మన్యే
వ్యక్తం వా యమసాదనమ్
గంతుమిచ్ఛసి యస్మాత్త్వం
మాం ధర్షయితుమిచ్ఛసి. 11

యది తే ప్రథమే యుద్ధే
న దృష్టో మత్పరాక్రమః
అద్య తే దర్శయిష్యామి
తిష్ఠేదానీం వ్యవస్థితః. 12

ఇత్యుక్త్వా సప్తభిర్బాణైః
అభివివ్యాథ లక్ష్మణమ్
దశభిస్తు హనూమంతం
తీక్ష్ణధారైః శరోత్తమైః. 13

తతః శరశతేనైవ
సుప్రయుక్తేన వీర్యవాన్
క్రోధాత్ ద్విగుణసంరబ్ధో
నిర్బిభేద విభీషణమ్. 14

తద్దృష్ట్వేంద్రజితా కర్మ
కృతం రామానుజస్తదా
అచింతయిత్వా ప్రహసన్
నైతత్ కించిదితి బ్రువన్
ముమోచ స శరాన్ ఘోరాన్
సంగృహ్యా నరపుంగవః. 15

అభీతవదనః క్రుద్ధో
రావణిం లక్ష్మణో యుధి
నైవం రణగతాః శూరాః
ప్రహరంతే నిశాచర. 16

లఘవశ్చాఽల్పవీర్యాశ్చ
సుఖా హీమే శరాస్తవ
నైవం శూరాస్తు యుధ్యంతే
సమరే జయకాంక్షిణః. 17

ఇత్యేవం తం బ్రువాణస్తు
శరవర్షైరవాకిరత్. 18

తస్య బాణైః సువిధ్వస్తం
కవచం హేమభూషితమ్
వ్యశీర్యత రథోపస్థే
తారాజాలమివాఽంబరాత్. 19

విధూతవర్మా నారాచైః
బభూవ స కృతవ్రణః
ఇంద్రజిత్ సమరే వీరః
ప్రరూఢ ఇవ సానుమాన్. 20

తతః శర సహస్రేణ
సంక్రుద్ధో రావణాత్మజః
బిభేద సమరే వీరం
లక్ష్మణం భీమవిక్రమః. 21

వ్యశీర్యత మహాదివ్యం
కవచం లక్ష్మణస్య చ
కృతప్రతికృతాఽన్యోన్యం
బభూవతురభిద్రుతౌ. 22

అభీక్ష్ణం నిశ్వసంతౌ తౌ
యుధ్యేతాం తుములం యుధి
శరసంకృత్తసర్వాంగౌ
సర్వతో రుధిరోక్షితౌ. 23

సుదీర్ఘకాలం తౌ వీరౌ
అన్యోన్యం నిశితైః శరైః
తతక్షతుర్మహాత్మానౌ
రణకర్మవిశారదౌ. 24

బభౌవతుశ్చాఽఽత్మజయే
యత్తౌ భీమపరాక్రమౌ
తౌ శరౌఘైస్తదాకీర్ణౌ
నికృత్తకవచధ్వజౌ
స్రవంతౌ రుధిరం చోష్ణం
జలం ప్రస్రవణా వివ. 25

శరవర్షం తతో ఘోరం
ముంచతోర్భీమనిస్వనమ్
సాసారయోరివాకాశే
నీలయోః కాలమేఘయోః. 26

తయోరథ మహాన్ కాలో
వ్యత్యయాద్యుధ్యమానయోః
న చ తౌ యుద్ధవైముఖ్యం
శ్రమం వా ప్యుపజగ్మతుః. 27

అస్త్రాణ్యస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠౌ
దర్శయంతౌ పునః పునః
శరాన్ ఉచ్చావచాకారాన్
అంతరిక్షే బబంధతుః. 28

వ్యపేతదోషమ్ అస్యంతౌ
లఘు చిత్రం చ సుష్ఠు చ
ఉభౌ తు తుములం ఘోరం
చక్రతుర్నరరాక్షసౌ. 29

తయోః పృథక్ పృథగ్భీమః
శుశ్రువే తలవిస్వనః
ప్రకంపయన్ జనం ఘోరో
నిర్ఘాత ఇవ దారుణః. 30

స తయోర్భ్రాజతే శబ్దః
తదా సమరసక్తయోః
సుఘోరయోర్నిష్టనతోః
గగనే మేఘయోర్యథా. 31

సువర్ణపుంఖైర్నారాచైః
బలవంతౌ కృతవ్రణౌ
ప్రసుస్రువాతే రుధిరం
కీర్తిమంతౌ జయే ధృతౌ. 32

తే గాత్రయోర్నిపతితా
రుక్మపుంఖాః శరా యుధి
అసృఙ్దిగ్ధా వినిష్పత్య
వివిశుర్ధరణీతలమ్. 33

అన్యే సునిశితైః శస్త్రై
ఆకాశే సంజఘట్టిరే

బభంజుశ్చిచ్ఛిదుశ్చాఽన్యే
తయోర్బాణాః సహస్రశః. 34

స బభూవ రణే ఘోరః
తయోర్బాణమయశ్చ యః
అగ్నిభ్యామివ దీప్తాభ్యాం
సత్రే కుశమయశ్చ యః. 35

తయోః కృతవ్రణౌ దేహౌ
శుశుభాతే మహాత్మనోః
సపుష్పావివ నిష్పత్రౌ
వనే శాల్మలికింశుకౌ. 36

చక్రతుస్తుములం ఘోరం
సన్నిపాతం ముహుర్ముహుః
ఇంద్రజిల్లక్ష్మణశ్చైవ
పరస్పరవధైషిణౌ. 37

లక్ష్మణో రావణిం యుద్ధే
రావణిశ్చాపి లక్ష్మణమ్
అన్యోన్యం తావభిఘ్నంతౌ
న శ్రమం ప్రత్యపద్యతామ్. 38

బాణజాలైః శరీరస్థైః
అవగాఢైస్తరస్వినౌ
శుశుభాతే మహావీర్యౌ
ప్రరూఢావివ పర్వతౌ. 39

తయో రుధిరసిక్తాని
సంవృతాని శరైర్భృశమ్
బభ్రాజుః సర్వగాత్రాణి
జ్వలంత ఇవ పావకాః. 40

తయోరథ మహాన్ కాలో
వ్యత్యయాద్యుధ్యమానయోః
న చ తౌ యుద్ధవైముఖ్యం
శ్రమం వా ప్యుపజగ్మతుః. 41

అథ సమరపరిశ్రమం నిహంతుం
సమరముఖేష్వజితస్య లక్ష్మణస్య
ప్రియహిత ముపపాదయన్ మహౌజాః
సమరముపేత్య విభీషణోఽవతస్థే. 42

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోననవతితమస్సర్గః (89)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - నవతితమస్సర్గః (90)

వానర ప్రముఖులతో రాక్షసయోధుల యుద్ధము

యుధ్యమానౌ తు తౌ దృష్ట్వా
ప్రసక్తౌ నరరాక్షసౌ
ప్రభిన్నావివ మాతంగౌ
పరస్పరవధైషిణౌ. 1

తౌ ద్రష్టుకామః సంగ్రామే
పరస్పరగతౌ బలీ
శూరః స రావణభ్రాతా
తస్థౌ సంగ్రామమూర్ధని. 2

తతో విస్ఫారయామాస
మహద్ధనురవస్థితః
ఉత్ససర్జ చ తీక్ష్ణాగ్రాన్
రాక్షసేషు మహాశరాన్. 3

తే శరాః శిఖిసంకాశా
నిపతంతః సమాహితాః
రాక్షసాన్ దారయామాసు
వజ్రాణీవ మహాగిరీన్. 4

విభీషణస్యానుచరాః
తేఽపి శూలాసిపట్టిసైః
చిచ్ఛిదుః సమరే వీరాన్
రాక్షసాన్ రాక్షసోత్తమాః. 5

రాక్షసై స్తైః పరివృతః
స తదా తు విభీషణః
బభౌ మధ్యే ప్రహృష్టానాం
కలభానామివ ద్విపః. 6

తతః సంచోదయానో
వై హరీన్ రక్షోరణప్రియాన్
ఉవాచ వచనం కాలే
కాలజ్ఞో రక్షసాం వరః. 7

ఏకోఽయం రాక్షసేంద్రస్య
పరాయణమివ స్థితః
ఏతచ్ఛేషం బలం తస్య
కిం తిష్ఠత హరీశ్వరాః. 8

అస్మిన్ వినిహతే పాపే
రాక్షసే రణమూర్ధని
రావణం వర్జయిత్వా తు
శేషమస్య బలం హతమ్. 9

ప్రహస్తో నిహతో వీరో
నికుంభశ్చ మహాబలః
కుంభకర్ణ శ్చ కుంభ శ్చ
ధూమ్రాక్షశ్చ నిశాచరః. 10

అకంపనః సుపార్శ్వశ్చ
చక్రమాలీ చ రాక్షసః
కంపనః సత్త్వవన్తశ్చ
దేవాంతక నరాంతకౌ. 11

సంప్రాదీ వికటో నిఘ్నః
తపనో దమ ఏవ చ
ప్రఘాసః ప్రఘసశ్చైవ
ప్రజంఘోజంఘ ఏవ చ. 12

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో
రశ్మికేతుశ్చ వీర్యవాన్
విద్యుజ్జిహ్వో ద్విజిహ్వాశ్చ
సూర్యశత్రుశ్చ రాక్షసః. 13

అకంపనః సుపార్శ్వశ్చ
చక్రమాలీ చ రాక్షసః
కంపనః సత్త్వవంతౌ తౌ
దేవాంతక నరాంతకౌ. 14

ఏతాన్ నిహత్యాఽతి బలాన్
బహూన్ రాక్షససత్తమాన్
బాహుభ్యాం సాగరం తీర్త్వా
లంఘ్యతాం గోష్పదం లఘు. 15

ఏతావదేవ శేషం వో
జేతవ్యమిహ వానరాః
హతాః సర్వే సమాగమ్య
రాక్షసా బలదర్పితాః. 16

అయుక్తం నిధనం కర్తుం
పుత్రస్య జనితుర్మమ
ఘృణామ్ అపాస్య రామార్థే
నిహన్యాం భ్రాతురాత్మజమ్. 17

హంతుకామస్య మే బాష్పం
చక్షుశ్చైవ నిరుధ్యతే
తమేవైష మహాబాహుః
లక్ష్మణః శమయిష్యతి
వానరా ఘ్నత సంభూయ
భృత్యాన్ అస్య సమీపగాన్. 18

ఇతి తేనాఽతియశసా
రాక్షసేనాఽభిచోదితాః
వానరేంద్రా జహృషిరే
లాంగూలాని చ వివ్యధుః. 19

తతస్తే కపిశార్దూలాః
క్ష్వేళంతశ్చ ముహుర్ముహుః
ముముచుర్వివిధాన్ నాదాన్
మేఘాన్ దృష్ట్వేవ బర్హిణః. 20

జాంబవానపి తైః సర్వైః
స్వయూథైరపి సంవృతః
అశ్మభిస్తాడయామాస
నఖైర్దంతైశ్చ రాక్షసాన్. 21

నిఘ్నంతమ్ ఋక్షాధిపతిం
రాక్షసాస్తే మహాబలాః

పరివవ్రుర్భయం త్యక్త్వా
తమనేకవిధాయుధాః. 22

శరైః పరశుభిస్తీక్ష్ణైః
పట్టిసైర్యష్టితోమరైః
జాంబవంతం మృధే జఘ్నుః
నిఘ్నంతం రాక్షసీం చమూమ్. 23

స సంప్రహారస్తుములః
సంజజ్ఞే కపిరక్షసామ్
దేవాసురాణాం క్రుద్ధానాం
యథా భీమో మహాస్వనః. 24

హనూమానపి సంక్రుద్ధః
సాలముత్పాట్య వీర్యవాన్
స లక్ష్మణం స్వయం పృష్ఠాత్
అవరోప్య మహామనాః
రక్షసాం కదనం చక్రే
సమాసాద్య సహస్రశః. 25

స దత్త్వా తుములం యుద్ధం
పితృవ్యస్యేంద్రజిద్యుధి
లక్ష్మణం పరవీరఘ్నం
పునరేవాఽభ్యధావత. 26

తౌ ప్రయుద్ధౌ తదా వీరౌ
మృధే లక్ష్మణరాక్షసౌ
శరౌఘాన్ అభివర్షంతౌ
జఘ్నతుస్తౌ పరస్పరమ్. 27

అభీక్ష్ణమంతర్దధతుః
శరజాలైర్మహాబలౌ
చంద్రాదిత్యావివోష్ణాంతే
యథా మేఘైస్తరస్వినౌ. 28

న హ్యాదానం న సంధానం
ధనుషో వా పరిగ్రహః
న విప్రమోక్షో బాణానాం
న వికర్షో న విగ్రహః. 29

న ముష్టిప్రతిసంధానం
న లక్ష్యప్రతిపాదనమ్
అదృశ్యత తయోస్తత్ర
యుధ్యతోః పాణిలాఘవాత్. 30

చాపవేగవినిర్ముక్త
బాణజాలైః సమంతతః
అంతరిక్షేఽభిసంఛన్నే
న రూపాణి చకాశిరే. 31

లక్ష్మణో రావణిం ప్రాప్య
రావణిశ్చాపి లక్ష్మణమ్
అవ్యవస్థాఽభవత్యుగ్రా
తాభ్యామ్ అన్యోన్యవిగ్రహే. 32

తాభ్యామ్ ఉభాభ్యాం
తరసా విసృష్టైర్విశిఖైః శితైః
నిరంతరమివాకాశం
బభూవ తమసావృతమ్. 33

త్రైః పతద్భిశ్చ బహుభిః
తయోః శరశతైః శితైః
దిశశ్చ ప్రదిశశ్చైవ
బభూవుః శరసంకులాః. 34

తమసా సంవృతం సర్వమ్
ఆసీద్భీమతరం మహత్
అస్తంగతే సహస్రాంశౌ
సంవృతం తమసేవ హి. 35

రుధిరౌఘమహానద్యః
ప్రావర్తంత సహస్రశః
క్రవ్యాదా దారుణా వాగ్భిః
చిక్షిపుర్భీమనిస్వనమ్. 36

న తదానీం వవౌ వాయుః
న చ జజ్వాల చ పావకః
స్వస్త్యస్తు లోకేభ్య ఇతి
జజల్పుశ్చ మహర్షయః. 37

సంపేతుశ్చాఽత్ర సంప్రాప్తా
గంధర్వాః సహ చారణైః. 38

అథ రాక్షససింహస్య
కృష్ణాన్ కనకభూషణాన్
శరైశ్చతుర్భిః సౌమిత్రిః
వివ్యాధ చతురో హయాన్. 39

తతోఽపరేణ భల్లేన
సితేన నిశితేన చ
సంపూర్ణాయుతముక్తేన
సుపత్రేణ సువర్చసా. 40

మహేంద్రాశనికల్పేన
సూతస్య విచరిష్యతః
స తేన బాణాశనినా
తలశబ్దానునాదినా. 41

లాఘవాద్రాఘవః శ్రీమాన్
శిరః కాయాదపాహరత్. 42

స యంతరి మహాతేజా
హతే మండోదరీసుతః. 43

స్వయం సారథ్యమకరోత్
పునశ్చ ధనురస్పృశత్
తతద్భుతమభూత్తత్ర
సామర్థ్యం పశ్యతాం యుధి. 44

హయేషు వ్యగ్రహస్తం తం
వివ్యాధ నిశితైః శరైః
ధనుష్యథ పునర్వ్యగ్రే
హయేషు ముముచే శరాన్. 45

ఛిద్రేషు తేషు బాణేషు
సౌమిత్రిః శీఘ్రవిక్రమః
అర్దయామాస బాణౌఘైః
విచరంతమ్ అభీతవత్. 46

నిహతం సారథిం దృష్ట్వా
సమరే రావణాత్మజః

ప్రజహౌ సమరోద్ధర్షం
విషణ్ణః స బభూవ హ. 47

విషణ్ణవదనం దృష్ట్వా
రాక్షసం హరియూథపాః
తతః పరమసంహృష్టో
లక్ష్మణం చాఽభ్యపూజయన్. 48

తతః ప్రమాథీ శరభో
రభసో గంధమాదనః
అమృష్యమాణాశ్చత్వారః
చక్రుర్వేగం హరీశ్వరాః. 49

తే చాస్య హయముఖ్యేషు
తూర్ణమ్ ఉత్ప్లుత్య వానరాః
చతుర్ను సుమహావీర్యా
నిపేతుర్భీమవిక్రమాః. 50

తేషామ్ అధిష్ఠితానాం తైః
వానరైః పర్వతోపమైః
ముఖేభ్యో రుధిరం రక్తం
హయానాం సమవర్తత. 51

తే హయా మథితా భగ్నా
వ్యసవో ధరణీం గతాః
తే నిహత్య హయాం స్తస్య
ప్రమథ్య చ మహారథమ్. 52

పునరుత్పత్య వేగేన
తస్థుర్లక్ష్మణపార్శ్వతః
స హతాశ్వాదవప్లుత్య
రథాన్ మథితసారథేః
శరవర్షేణ సౌమిత్రిమ్
అభ్యధావత రావణిః. 53

తతో మహేంద్రప్రతిమః స లక్ష్మణః
పదాతినం తం నిశితైః శరోత్తమైః
సృజంతమాజౌ నిశితాన్ శరోత్తమాన్
భృశం తదా బాణగణైర్న్యవారయత్. 54

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే నవతితమస్సర్గః (90)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకనవతితమస్సర్గః (91)

లక్ష్మణుని చేతిలో ఇంద్రజిత్తు హతుడగుట

స హతాశ్వో మహాతేజా
భూమౌ తిష్ఠన్ నిశాచరః
ఇంద్రజిత్ పరమక్రుద్ధః
సంప్రజజ్వాల తేజసా. 1

తౌ ధన్వినౌ జిఘాంసంతౌ
అన్యోన్యమ్ ఇషుభిర్భృశమ్
విజయేనాఽభినిష్క్రాంతౌ
వనే గజవృషావివ. 2

నిబర్హయంతశ్చాఽన్యోన్యం
తే రాక్షసవనౌకసః
భర్తారం న జహుర్యుద్ధే
సంపతంతస్తతస్తతః. 3

తతస్తాన్రాక్షసాన్ సర్వాన్
హర్షయన్ రావణాత్మజః
స్తువానో హర్షమాణాశ్చ
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 4

తమసా బహులేనేమాః
సంసక్తాః సర్వతో దిశః
నేహ విజ్ఞాయతే స్వో వా
పరో వా రాక్షసోత్తమాః. 5

ధృష్టం భవంతో యుధ్యంతు
హరీణాం మోహనాయ వై
అహం తు రథమాస్థాయ
ఆగమిష్యామి సంయుగమ్. 6

తథా భవంతః కుర్వంతు
యథేమే కాననౌకసః
న యుద్ధ్యేయుర్దురాత్మానః
ప్రవిష్టే నగరం మయి. 7

ఇత్యుక్త్వా రావణసుతో
వంచయిత్వా వనౌకసః
ప్రవివేశ పురీం లంకాం
రథహేతోరమిత్రహా. 8

స రథం భూషయిత్వా తు
రుచిరం హేమభూషితమ్
ప్రాసాసిశరసంపూర్ణం
యుక్తం పరమవాజిభిః. 9

అధిష్ఠితం హయజ్ఞేన
సూతేనాఽఽప్తోపదేశినా
ఆరురోహ మహాతేజా
రావణిః సమితింజయః. 10

స రాక్షసగణైర్ముఖ్యైః
వృతో మందోదరీసుతః
నిర్యయౌ నగరాత్ తూర్ణం
కృతాంతబలచోదితః. 11

సోఽభినిష్క్రమ్య నగరాత్
ఇంద్రజిత్ పరవీరహా
అభ్యయాజ్జవనైరశ్వైః
లక్ష్మణం సవిభీషణమ్. 12

తతో రథస్థమ్ ఆలోక్య
సౌమిత్రీ రావణాత్మజమ్
వానరాశ్చ మహావీర్యా
రాక్షసశ్చ విభీషణః
విస్మయం పరమం జగ్ముః
లాఘవాత్ తస్య ధీమతః. 13

రావణిశ్చాఽపి సంక్రుద్ధో
రణే వానరయూథపాన్
పాతయామాస బాణౌఘైః
శతశోఽథ సహస్రశః. 14

స మండలీకృతధనూ
రావణిః సమితింజయః
హరీన్ అభ్యహనత్ క్రుద్ధః
పరం లాఘవమాస్థితః. 15

తే వధ్యమానా హరయో
నారాచైర్భీమవిక్రమాః
సౌమిత్రిం శరణం ప్రాప్తాః
ప్రజాపతిమివ ప్రజాః. 16

తతః సమరకోపేన
జ్వలితో రఘునందనః
చిచ్ఛేద కార్ముకం తస్య
దర్శయన్ పాణిలాఘవమ్. 17

సోఽన్యత్కార్ముకమాదాయ
సజ్జం చక్రే త్వరన్నివ
తదప్యస్య త్రిభిర్బాణైః
లక్ష్మణో నిరకృంతత. 18

అథైనం ఛిన్నధన్వానమ్
ఆశీవిషవిషోపమైః
వివ్యాధోరసి సౌమిత్రీ
రావణిం పంచభిః శరైః. 19

తే తస్య కాయం నిర్భిద్య
మహాకార్ముకనిస్సృతాః
నిపేతుర్ధరణీం బాణా
రక్తా ఇవ మహోరగాః. 20

స భిన్నవర్మా రుధిరం
వమన్ వక్త్రేణ రావణిః
జగ్రాహ కార్ముకశ్రేష్ఠం
దృఢజ్యం బలవత్తరమ్. 21

స లక్ష్మణం సముద్దిశ్య
పరం లాఘవమాస్థితః

వవర్ష శరవర్షాణి
వర్షాణీవ పురందరః. 22

ముక్తమ్ ఇంద్రజితా తత్తు
శరవర్షమ్ అరిందమః
అవారయదసంభ్రాంతో
లక్ష్మణః సుదురాసదమ్. 23

దర్శయామాస చ తదా
రావణిం రఘునందనః
అసంభ్రాంతో మహాతేజాః
తదద్భుతమివాభవత్. 24

తతస్తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్
త్రిభిరేకైకమాహవే. 25

అవిధ్యత్ పరమక్రుద్ధః
శీఘ్రాస్త్రం సంప్రదర్శయన్
రాక్షసేంద్రసుతం చాఽపి
బాణౌఘైఃసమతాడయత్. 26

సోఽతివిద్ధో బలవతా
శత్రుణా శత్రుఘాతినా
అసక్తం ప్రేషయామాస
లక్ష్మణాయ బహూన్ శరాన్. 27

తానప్రాప్తాన్ శితైర్బాణైః
చిచ్ఛేద రఘునందనః
సారథేరస్య చ రణే
రథినో రథసత్తమః

శిరో జహార ధర్మాత్మా
భల్లే నాఽఽనతపర్వణా. 28

అసూతాస్తే హయాస్తత్ర
రథమ్ ఊహురవిక్లబాః
మండలాన్యభిధావంతః
తదద్భుతమివాభవత్. 29

అమర్షవశమాపన్నః
సౌమిత్రిర్ద ృఢవిక్రమః
ప్రత్యవిధ్యద్ధయాంస్తస్య
శరైర్విత్రాసయన్ రణే. 30

అమృష్యమాణస్తత్కర్మ
రావణస్య సుతో బలీ
వివ్యాథ దశభిర్బాణైః
సౌమిత్రిం తమ్ అమర్షణమ్. 31

తే తస్య వజ్రప్రతిమాః
శరాః సర్పవిషోపమాః
విలయం జగ్మురాహత్య
కవచం కాంచనప్రభమ్. 32

అభేద్యకవచం మత్వా
లక్ష్మణం రావణాత్మజః
లలాటే లక్ష్మణం బాణైః
సుపుంఖై స్త్రిభిరింద్రజిత్
అవిధ్యత్ పరమక్రుద్ధః
శీఘ్రాస్త్రం ప్రదర్శయన్. 33

తైః పృషత్కైర్లలాటస్థైః
శుశుభే రఘునందనః
రణాగ్రే సమరశ్లాఘీ
త్రిశృంగ ఇవ పర్వతః. 34

స తథా హ్యర్దితో బాణై
రాక్షసేన మహామృధే
తమాశు ప్రతివివ్యాథ
లక్ష్మణః పంచభిః శరైః. 35

లక్ష్మణేంద్రజితౌ వీరౌ
మహాబలశరాసనౌ
అన్యోన్యం జఘ్నతుర్బాణైః
విశిఖైర్భీమవిక్రమౌ. 36

తతః శోణితదిగ్ధాంగౌ
లక్ష్మణేంద్రజితావుభౌ
రణే తౌ రేజతుర్వీరౌ
పుష్పితావివ కింశుకౌ. 37

తౌ పరస్పరమభ్యేత్య
సర్వగాత్రేషు ధన్వినౌ
ఘోరైర్వివ్యధతుర్బాణైః
కృతభావావుభౌ జయే. 38

తతః సమరకోపేన
సంయుక్తో రావణాత్మజః
విభీషణం త్రిభిర్బాణైః
వివ్యాథ వదనే శుభే. 39

అయోముఖై స్త్రిభిర్విద్ధ్వా
రాక్షసేంద్రం విభీషణమ్
ఏకైకేనాఽభివివ్యాథ
తాన్ సర్వాన్ హరియూథపాన్ 40

తస్మై దృఢతరం క్రుద్ధో
జఘాన గదయా హయాన్
విభీషణో మహాతేజా
రావణేః సుదురాత్మనః. 41

స హతాశ్వాదవప్లుత్య
రథాన్నిహతసారథేః
రథశక్తిం మహాతేజాః
పితృవ్యాయ ముమోచ హ. 42

తామాపతంతీం సంప్రేక్ష్య
సుమిత్రానందవర్ధనః
చిచ్ఛేద నిశితైర్బాణైః
దశధా సాఽపతద్భువి. 43

తస్మై దృఢధనుః క్రుద్ధో
హతాశ్వాయ విభీషణః
వజ్రస్పర్శసమాన్ పంచ
ససర్జోరసి మార్గణాన్. 44

తే తస్య కాయం నిర్భిద్య
రుక్మపుంఖా నిమిత్తగాః
బభూవుర్లోహితా దిగ్ధా
రక్తా ఇవ మహోరగాః. 45

స పితృవ్యాయ సంక్రుద్ధః
ఇంద్రజిచ్ఛరమాదదే
ఉత్తమం రక్షసాం మధ్యే
యమదత్తం మహాబలః. 46

తం సమీక్ష్య మహాతేజా
మహేషుం తేన సంహితమ్
లక్ష్మణోఽప్యాదదే బాణమ్
అన్యం భీమపరాక్రమః. 47

కుబేరేణ స్వయం స్వప్నే
స్వస్మై దత్తం మహాత్మనా
దుర్జయం దుర్విషహ్యం చ
సేంద్రై రపి సురాసురైః. 48

తాభ్యాం స్తే ధనుషి శ్రేష్ఠే
సంహితౌ సాయకోత్తమౌ
వికృష్యమాణౌ వీరాభ్యాం
భృశం జజ్వలతుః శ్రియా. 49

తౌ భాసయంతావాకాశం
ధనుర్భ్యాం విశిఖౌ చ్యుతౌ
ముఖేన ముఖమాహత్య
సన్నిపేతతురోజసా. 50

తౌ భాసయంతావాకాశం
ధనుర్భ్యాం విశిఖౌ చ్యుతౌ
ముఖేన ముఖమాహత్య
సన్నిపేతతురోజసా. 51

సన్నిపాతస్తయో శ్చాసీత్
శరయోర్ఘోరరూపయోః
సధూమవిస్ఫులింగశ్చ
తజ్జోఽగ్నిర్దారుణోఽభవత్. 52

తౌ మహాగ్రహసంకాశౌ
అన్యోన్యం సన్నిపత్య చ
సంగ్రామే శతధా యాంతౌ
మేదిన్యాం వినిపేతతుః. 53

శరౌ ప్రతిహతౌ దృష్ట్వా
తావుభౌ రణమూర్ధని
వ్రీళితౌ జాతరోషౌ చ
లక్ష్మణేంద్రజితౌ తదా. 54

సుసంరబ్ధస్తు సౌమిత్రిః
అస్త్రం వారుణమాదదే. 55

రౌద్రం మహేంద్రజిద్యుద్ధే
వ్యసృజద్యుధి నిష్ఠితః
తేన తద్విహితం త్వస్త్రం
వారుణం పరమాఽద్భుతమ్. 56

తతః క్రుద్ధో మహాతేజా
ఇంద్రజిత్ సమితింజయః
ఆగ్నేయం సందధే దీప్తం
స లోకం సంక్షిపన్నివ. 57

సౌరేణాస్త్రేణ తద్వీరో
లక్ష్మణః ప్రత్యవారయత్. 58

అస్త్రం నివారితం దృష్ట్వా
రావణిః క్రోధమూర్ఛితః
ఆసురం శత్రునాశాయ
ఘోరమ్ అస్త్రం సమాదదే. 59

తస్మాచ్చాపాద్వినిష్పేతుః
భాస్వరాః కూటముద్గరాః
శూలాని చ భుసుండ్యశ్చ
గదాః ఖడ్గాః పరశ్వథాః. 60

తద్దృష్ట్వా లక్ష్మణః సంఖ్యే
ఘోరమస్త్రమథాసురమ్
అవార్యం సర్వభూతానాం
సర్వశత్రువినాశనమ్
మాహేశ్వరేణ ద్యుతిమాన్
తదస్త్రం ప్రత్యవారయత్. 61

తయోః సుతుములం యుద్ధం
సంబభూవాఽద్భుతోపమమ్
గగనస్థాని భూతాని
లక్ష్మణం పర్యవారయన్. 62

భైరవాఽభిరుతే భీమే
యుద్ధే వానరరాక్షసామ్
భూతైర్బహుభిరాకాశం
విస్మితైరావృతం బభౌ. 63

ఋషయః పితరో దేవా
గంధర్వా గరుడోరగాః
శతక్రతుం పురస్కృత్య
రరక్షుర్లక్ష్మణం రణే. 64

అథాఽన్యం మార్గణశ్రేష్ఠం
సందధే రాఘవానుజః
హుతాశనసమస్పర్శం
రావణాత్మజదారణమ్. 65

సుపత్రమ్ అనువృత్తాంగం
సుపర్వాణం సుసంస్థితమ్
సువర్ణవికృతం వీరః
శరీరాంతకరం శరమ్. 66

దురావారం దుర్విషహ్యం
రాక్షసానాం భయాఽఽవహమ్
ఆశీవిషవిషప్రఖ్యం
దేవసంఘైః సమర్చితమ్. 67

యేన శక్రో మహాతేజా
దానవాన్ అజయత్ ప్రభుః
పురా దైవాఽసురే యుద్ధే
వీర్యవాన్ హరివాహనః. 68

తదైంద్రమస్త్రం సౌమిత్రిః
సంయుగేష్వపరాజితమ్
శరశ్రేష్ఠం ధనుశ్శ్రేష్ఠే
నరశ్రేష్ఠోఽభిసందధే. 69

సంధాయాఽమిత్రదళనం
విచకర్ష శరాసనమ్

సజ్యమ్ ఆయమ్య దుర్ధర్షం
కాలో లోకక్షయే యథా. 70

సంధాయ ధనుషి శ్రేష్ఠే
వికర్షన్నిదమబ్రవీత్
లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణో వాక్యమ్
అర్థసాధకమాత్మనః. 71

ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ
రామో దాశరథిర్యది
పౌరుషే చాఽప్రతిద్వంద్వః
శరైనం జహి రావణిమ్. 72

ఇత్యుక్త్వా బాణమాకర్ణం
వికృష్య తమజిహ్మగమ్
లక్ష్మణః సమరే వీరః
ససర్జేంద్రజితం ప్రతి
ఐంద్రాస్త్రేణ సమాయోజ్య
లక్ష్మణః పరవీరహా. 73

స శిరః సశిరస్త్రాణం
శ్రీమజ్జ్వలితకుండలమ్
ప్రమథ్యేంద్రజితః కాయాత్
పాతయామాస భూతలే. 74

తద్రాక్షసతనూజస్య
ఛిన్నస్కంధం శిరో మహత్
తపనీయనిభం భూమౌ
దదృశే రుధిరోక్షితమ్. 75

హతస్తు నిపపాతాఽఽశు
ధరణ్యాం రావణాత్మజః
కవచీ సశిరస్త్రాణో
విధ్వస్తః సశరాసనః. 76

చుక్రుశుస్తే తతః సర్వే
వానరాః సవిభీషణాః
హృష్యంతో నిహతే తస్మిన్
దేవా వృత్రవధే యథా. 77

అథాఽంతరిక్షే దేవానామ్
ఋషీణాం చ మహాత్మనామ్
అభిజజ్ఞే చ సన్నాదో
గంధర్వాప్సరసామపి. 78

పతితం తమభిజ్ఞాయ
రాక్షసీ సా మహాచమూః
వధ్యమానా దిశో భేజే
హరిభిర్జితకాశిభిః. 79

వానరైర్వధ్యమానాస్తే
శస్త్రాణ్యుత్సృజ్య రాక్షసాః
లంకామ్ అభిముఖాః సస్రుః
నష్టసంజ్ఞాః ప్రధావితాః. 80

దుద్రువుర్బహుధా భీతా
రాక్షసాః శతశో దిశః
త్యక్త్వా ప్రహరణాన్ సర్వే
పట్టిసాఽసిపరశ్వధాన్. 81

కేచిల్లంకాం పరిత్రస్తాః
ప్రవిష్టా వానరార్దితాః
సముద్రే పతితాః కేచిత్
కేచిత్ పర్వతమాశ్రితాః. 82

హతమ్ ఇంద్రజితం దృష్ట్వా
శయానం సమరక్షితౌ
రాక్షసానాం సహస్రేషు
న కశ్చిత్ ప్రత్యదృశ్యత. 83

యథాఽస్తంగత ఆదిత్యే
నావతిష్ఠంతి రశ్మయః
తథా తస్మిన్ నిపతితే
రాక్షసాస్తే గతా దిశః. 84

శాంతరశ్మిరివాదిత్యో
నిర్వాణ ఇవ పావకః
స బభూవ మహాతేజా
వ్యపాస్త గతజీవితః. 85

ప్రశాంత పీడా బహులో
నష్టారిష్టః ప్రతాపవాన్
బభూవ లోకః పతితే
రాక్షసేంద్రసుతే తదా. 86

హర్షం చ శక్రో భగవాన్
సహ సర్వైః సురర్షభైః
జగామ నిహతే తస్మిన్
రాక్షసే పాపకర్మణి. 87

ఆకాశే చాఽపి దేవానాం
శుశ్రువే దుందుభిస్వనః. 88

నృత్యద్భిరప్సరోభిశ్చ
గంధర్వైశ్చ మహాత్మభిః. 89

వవృషుః పుష్పవర్షాణి
తదద్భుతమభూత్ తదా
ప్రశశంసుర్హతే తస్మిన్
రాక్షసే క్రూరకర్మణి. 90

శుద్ధా ఆపో దిశ శ్చైవ
జహృషుర్దైత్యదానవాః. 91

ఆజగ్ముః పతితే తస్మిన్
సర్వలోకభయావహే
ఊచుశ్చ సహితాః సర్వే
దేవగంధర్వదానవాః
విజ్వరాః శాంతకలుషా
బ్రాహ్మణా విచరంత్వితి. 92

తతోఽభ్యనందః సంహృష్టాః
సమరే హరియూథపాః
తమప్రతిబలం దృష్ట్వా
హతం నైరృతపుంగవమ్. 93

విభీషణో హనూమాంశ్చ
జాంబవాంశ్చర్క్షయూథపః
విజయేనాభినందంతః
తుష్టువుశ్చాపి లక్ష్మణమ్. 94

క్ష్వేళంతశ్చ నదంతశ్చ
గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః
లబ్ధలక్షా రఘుసుతం
పరివార్యోపతస్థిరే. 95

లాంగూలాని ప్రవిధ్యంతః
స్ఫోటయంతశ్చ వానరాః
లక్ష్మణో జయతీత్యేవం
వాక్యం విశ్రావయం స్తదా. 96

అన్యోన్యం చ సమాశ్లిష్య
కపయో హృష్టమానసాః
చక్రురుచ్చావచగుణా
రాఘవాశ్రయజాః కథాః. 97

తదసుకరమథాభివీక్ష్య హృష్టాః
ప్రియసుహృదో యుధి లక్ష్మణస్య కర్మ
పరమముపలభన్ మనఃప్రహర్షం
వినిహతమింద్రరిపుం నిశమ్య దేవాః. 98

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకనవతితమస్సర్గః (91)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వినవతితమస్సర్గః (92)

ఇంద్రజిత్తును వధించిన లక్ష్మణుని అక్కున జేర్చుకున్న శ్రీరాముడు

రుధిరక్లిన్నగాత్రస్తు
లక్ష్మణః శుభలక్షణః
బభూవ హృష్టస్తం హత్వా
శక్రజేతారమాహవే. 1

తతః స జాంబవంతం చ
హనుమంతం చ వీర్యవాన్
సన్నిహత్య మహాతేజాన్
తాంశ్చ సర్వాన్ వనౌకసః. 2

ఆజగామ తతస్తీవ్రం
యత్ర సుగ్రీవరాఘవౌ
విభీషణమ్ అవష్టభ్య
హనూమంతం చ లక్ష్మణః. 3

తతో రామమ్ అభిక్రమ్య
సౌమిత్రిరభివాద్య చ
తస్థౌ భ్రాతృసమీపస్థ
ఇంద్రస్యేవ బృహస్పతిః. 4

నిష్టనన్నివ చాఽఽగమ్య
రాఘవాయ మహాత్మనే
ఆచచక్షే తదా వీరో
ఘోరమ్ ఇంద్రజితో వధమ్. 5

రావణే స్తు శిరశ్ఛిన్నం
లక్ష్మణేన మహాత్మనా
న్యవేదయత రామాయ
తదా హృష్టో విభీషణః. 6

శ్రుత్వైతత్తు మహావీర్యో
లక్ష్మణేనేంద్రజిద్వధమ్
ప్రహర్షమ్ అతులం లేభే
రామో వాక్యమువాచ హ. 7

సాధు లక్ష్మణ తుష్టోఽస్మి
కర్మణా సుకృతం కృతమ్
రావణేర్హి వినాశేన
జితమిత్యుపధారయ. 8

స తం శిరస్యుపాఘ్రాయ
లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనమ్
లజ్జమానం బలాత్ స్నేహాత్
అంకమ్ ఆరోప్య వీర్యవాన్. 9

ఉపవేశ్య తముత్సంగే
పరిష్వజ్యాఽవపీడితమ్
భ్రాతరం లక్ష్మణం స్నిగ్ధం
పునః పునరుదైక్షత. 10

శల్యసంపీడితం శస్తం
నిశ్వసంతం తు లక్ష్మణమ్
రామస్తు దుఃఖసంతప్తః
తదా నిశ్వసితో భృశమ్. 11

మూర్ధ్ని చైవముపాఘ్రాయ
భూయః సంస్పృశ్య చ త్వరన్
ఉవాచ లక్ష్మణం వాక్యమ్
ఆశ్వాస్య పురుషర్షభః. 12

కృతం పరమకల్యాణం
కర్మ దుష్కరకర్మణా
అద్య మన్యే హతే పుత్రే
రావణం నిహతం యుధి
అద్యాఽహం విజయీ శత్రౌ
హతే తస్మిన్ దురాత్మని. 13

రావణస్య నృశంసస్య
దిష్ట్యా వీర త్వయా రణే
ఛిన్నో హి దక్షిణో బాహుః
సహి తస్య వ్యపాశ్రయః. 14

విభీషణహనూమద్భ్యాం
కృతం కర్మ మహద్రణే
అహోరాత్రైస్త్రిభిర్వీరః
కథంచిద్వినిపాతితః. 15

నిరమిత్రః కృతోఽస్మ్యద్య
నిర్యాస్యతి హి రావణః
బలవ్యూహేన మహతా
శ్రుత్వా పుత్రం నిపాతితమ్. 16

తం పుత్రవధసంతప్తం
నిర్యాంతం రాక్షసాధిపమ్
బలేనాఽఽవృత్య మహతా
నిహనిష్యామి దుర్జయమ్. 17

త్వయా లక్ష్మణ నాథేన
సీతా చ పృథివీ చ మే
న దుష్ప్రాపా హతే
త్వద్య శక్రజేతరి చాహవే. 18

స తం భ్రాతరమాశ్వాస్య
పరిష్వజ్య చ రాఘవః
రామః సుషేణం ముదితః
సమాభాష్యేదమబ్రవీత్. 19

సశల్యోఽయం మహాప్రాజ్ఞ
సౌమిత్రిర్మిత్రవత్సలః
యథా భవతి సుస్వస్థః
తథా త్వం సముపాచర. 20

విశల్యః క్రియతాం క్షిప్రం
సౌమిత్రిః సవిభీషణః
ఋక్షవానరసైన్యానాం
శూరాణాం ద్రుమయోధినామ్. 21

యే చాఽప్యన్యేఽత్ర యుధ్యంతి
సశల్యా వ్రణినస్తథా

తేఽపి సర్వే ప్రయత్నేన
క్రియంతాం సుఖినస్త్వయా. 22

ఏవముక్తస్తు రామేణ
మహాత్మా హరియూథపః
లక్ష్మణాయ దదౌ నస్తః
సుషేణః పరమౌషధిమ్. 23

స తస్యా గంధమాఘ్రాయ
విశల్యః సమపద్యత
తదా నిర్వేదనశ్చైవ
సంరూఢవ్రణ ఏవ చ. 24

విభీషణ ముఖానాం చ
సుహృదాం రాఘవాజ్ఞయా
సర్వవానరముఖ్యానాం
చికిత్సాం స తదాఽకరోత్. 25

తతః ప్రకృతిమాపన్నో
హృతశల్యో గతవ్యథః
సౌమిత్రిర్ముదితస్తత్ర
క్షణేన విగతజ్వరః. 26

తథైవ రామః ప్లవగాధిప స్తదా
విభీషణ శ్చర్షపతిశ్చ జాంబవాన్
అవేక్ష్య సౌమిత్రిమరోగముత్థితం
ముదా ససైన్యాః సుచిరం జహర్షిరే. 27

అపూజయత్ కర్మ స లక్ష్మణస్య
సుదుష్కరం దాశరథిర్మహాత్మా
హృష్టా బభూవుర్యుధి యూథపేంద్రా
నిపాతితం శక్రజితం నిశమ్య. 28

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వినవతితమస్సర్గః (92)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రిణవతితమస్సర్గః (93)

పుత్రశోకములో రావణుడు

తతః పౌలస్త్య సచివాః
శ్రుత్వా చేంద్రజితం హతమ్
ఆచచక్షురభిజ్ఞాయ
దశగ్రీవాయ సవ్యథాః. 1

యుద్ధే హతో మహారాజ
లక్ష్మణేన తఽఽవాత్మజః
విభీషణసహాయేన
మిషతాం నో మహాద్యుతిః. 2

శూరః శూరేణ సంగమ్య
సంయుగేష్వపరాజితః
లక్ష్మణేన హతః శూరః
పుత్రస్తు విబుధేంద్రజిత్
గతః స పరమాన్ లోకాన్
శరైః సంతాప్య లక్ష్మణమ్. 3

స తం ప్రతిభయం శ్రుత్వా
వధం పుత్త్రస్య దారుణమ్
ఘోరమ్ ఇంద్రజితః సంఖ్యే
కశ్మలం చాఽఽవిశన్మహత్. 4

ఉపలభ్య చిరాత్ సంజ్ఞాం
రాజా రాక్షసపుంగవః
పుత్త్రశోకార్దిఽతో దీనో
విలలాపాఽఽకులేంద్రియః. 5

హా రాక్షసచమూముఖ్య
మమ వత్స మహారథ
జిత్వేంద్రం కథమద్య త్వం
లక్ష్మణస్య వశం గతః. 6

నను త్వమిషుభిః క్రుద్ధో
భింద్యాః కాలాంతకావపి
మందరస్యాపి శృంగాణి
కిం పునర్లక్ష్మణం యుధి. 7

అద్య వైవస్వతో రాజా
భూయో బహుమతో మమ
యేనాఽద్య త్వం మహాబాహో
సంయుక్తః కాలధర్మణా. 8

ఏష పంథాః సుయోధానాం
సర్వాఽమరగణేష్వపి. 9

యః కృతే హన్యతే భర్తుః
స పుమాన్ స్వర్గ మృచ్ఛతి
అద్య దేవగణాః సర్వే
లోకపాలాస్తథర్షయః

హతమ్ ఇంద్రజితం శ్రుత్వా
సుఖం స్వప్స్యంతి నిర్భయాః. 10

అద్య లోకాస్త్రయః కృత్స్నాః
పృథివీ చ సకాననా
ఏకేనేంద్రజితా హీనా
శూన్యేవ ప్రతిభాతి మే. 11

అద్య నైరృతకన్యానాం
శ్రోష్యామ్యంతః పురే రవమ్
కరేణుసంఘస్య యథా
నినాదం గిరిగహ్వరే. 12

యౌవరాజ్యం చ లంకాం చ
రక్షాంసి చ పరంతప
మాతరం మాం చ భార్యాం చ
క్వ గతోఽసి విహాయ నః. 13

మమ నామ త్వయా వీర
గతస్య యమసాదనమ్
ప్రేతకార్యాణి కార్యాణి
విపరీతే హి వర్తసే. 14

స త్వం జీవతి సుగ్రీవే
లక్ష్మణే చ సరాఘవే
మమ శల్యమ్ అనుద్ధృత్య
క్వ గతోఽసి విహాయ నః. 15

ఏవమాది విలాపార్తం
రావణం రాక్షసాధిపమ్
ఆవివేశ మహాన్ కోపః
పుత్రవ్యసనసంభవః. 16

ప్రకృత్యా కోపనం హ్యేనం
పుత్రస్య పునరాధయః
దీప్తం సందీపయామాసుః
ఘర్మేఽర్కమివ రశ్మయః. 17

లలాటే భ్రుకుటీభిశ్చ
సంగతాభిర్వ్యరోచత
యుగాంతే సహ నక్రైస్తు
మహోర్మిభిరివోదధిః. 18

కోపాద్విజృంభమాణస్య
వక్త్రాద్వ్యక్తమ్ అభిజ్వలన్
ఉత్పపాత సధూమోఽగ్నిః
వృత్రస్య వదనాదివ. 19

సపుత్రవధసంతప్తః
శూరః క్రోధవశం గతః
సమీక్ష్య రావణో బుద్ధ్యా
వైదేహ్యా రోచయద్వధమ్. 20

తస్య ప్రకృత్యా రక్తే చ
రక్తే క్రోధాగ్నినాఽపి చ
రావణస్య మహాఘోరే
దీప్తే నేత్రే బభూవతుః. 21

ఘోరం ప్రకృత్యా రూపం తత్
తస్య క్రోధాగ్నిమూర్ఛితమ్

బభూవ రూపం క్రుద్ధస్య
రుద్రస్యేవ దురాసదమ్. 22

తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం
ప్రాపతన్నస్రబిందవః
దీప్తాభ్యామివ దీపాభ్యాం
సార్చిషః స్నేహబిందవః. 23

దంతాన్ విదశతస్తస్య
శ్రూయతే దశనస్వనః
యంత్రస్యావేష్ట్యమానస్య
మహతో దానవైరివ. 24

కాలాగ్నిరివ సంక్రుద్ధో
యాం యాం దిశమవైక్షత
తస్యాం తస్యాం భయత్రస్తా
రాక్షసాః సంవిలిల్యిరే. 25

తమంతకమివ క్రుద్ధం
చరాచరచిఖాదిషుమ్
వీక్షమాణం దిశః సర్వా
రాక్షసా నోపచక్రముః. 26

తతః పరమసంక్రుద్ధో
రావణో రాక్షసాధిపః
అబ్రవీద్రక్షసాం మధ్యే
సంస్తంభయిషురాహవే. 27

మయా వర్షసహస్రాణి
చరిత్వా దుశ్చరం తపః
తేషు తేష్వవకాశేషు
స్వయంభూః పరితోషితః. 28

తస్యైవ తపసో వ్యుష్ట్యా
ప్రసాదాచ్చ స్వయంభువః
నాఽసురేభ్యో న దేవేభ్యో
భయం మమ కదాచన. 29

కవచం బ్రహ్మదత్తం మే
యదాదిత్యసమప్రభమ్
దేవాసురవిమర్దేషు
న భిన్నం వజ్రశక్తిభిః. 30

తేన మామద్య సంయుక్తం
రథస్థమిహ సంయుగే
ప్రతీయాత్ కోఽద్య మామాజౌ
సాక్షాదపి పురందరః. 31

యత్తదాభిప్రసన్నేన
సశరం కార్ముకం మహత్
దేవాసురవిమర్దేషు
మమ దత్తం స్వయంభువా. 32

అద్య తూర్యశతైర్భీమం
ధనురుత్థాప్యతాం మమ
రామలక్ష్మణయోరేవ
వధాయ పరమాహవే. 33

స పుత్త్రవధసంతప్తః
శూరః క్రోధవశం గతః

సమీక్ష్య రావణో బుద్ధ్యా
సీతాం హంతుం వ్యవస్యత. 34

ప్రత్యవేక్ష్య తు తామ్రాక్షః
సుఘోరో ఘోరదర్శనః
దీనో దీనస్వరాన్ సర్వాన్
తానువాచ నిశాచరాన్. 35

మాయయా మమ వత్సేన
వంచనార్థం వనౌకసామ్
కించిదేవ హతం తత్ర
సీతేయమితి దర్శితమ్. 36

తదిదం సత్యమేవాఽహం
కరిష్యే ప్రియ మాత్మనః
వైదేహీం నాశయిష్యామి
క్షత్రబంధుమ్ అనువ్రతామ్. 37

ఇత్యేవ ముక్త్వా సచివాన్
ఖడ్గమాశు పరామృశత్. 38

ఉద్ధృత్య గుణసంపన్నం
విమలాంబరవర్చసం
నిష్పపాత స వేగేన
సభార్యః సచివైర్వృతః. 39

రావణః పుత్రశోకేన
భృశమ్ ఆకులచేతనః
సంక్రుద్ధః ఖడ్గమాదాయ
సహసా యత్ర మైథిలీ. 40

వ్రజంత రాక్షసం ప్రేక్ష్య
సింహనాదం ప్రచుక్రుశుః
ఊచుశ్చాఽన్యోన్య మాశ్లిష్య
సంక్రుద్ధం ప్రేక్ష్య రాక్షసాః. 41

అద్యైనం తావుభౌ దృష్ట్వా
భ్రాతరౌ ప్రవ్యథిష్యతః
లోకపాలా హి చత్వారః
క్రుద్ధేనాఽనేన నిర్జితాః. 42

బహవః శత్రవశ్చాఽపి
సంయుగేషు నిపాతితాః
త్రిషు లోకేషు రత్నాని
భుంక్తే చాహృత్య రావణః. 43

విక్రమే చ బలే చైవ
నాస్త్యస్య సదృశో భువి. 44

తేషాం సంజల్పమానానామ్
అశోకవనికాం గతామ్
అభిదుద్రావ వైదేహీం
రావణః క్రోధమూర్ఛితః. 45

వార్యమాణః సుసంక్రుద్ధః
సుహృద్భిర్హితబుద్ధిభిః
అభ్యధావత సంక్రుద్ధః
ఖే గ్రహో రోహిణీమివ. 46

మైథిలీ రక్ష్యమాణా తు
రాక్షసీభిరనిందితా

దదర్శ రాక్షసం క్రుద్ధం
నిస్త్రింశవరధారిణమ్. 47

తం నిశామ్య సనిస్త్రింశం
వ్యథితా జనకాత్మజా
నివార్యమాణం బహుశః
సుహృద్భిరనువర్తినమ్. 48

యథాయం మామ్ అభిక్రుద్ధః
సమభిద్రవతి స్వయమ్
వధిష్యతి సనాథాం మామ్
అనాథామివ దుర్మతిః. 49

బహుశశ్చోదయామాస
భర్తారం మామ్ అనువ్రతామ్
భార్యా భవ రమస్వేతి
ప్రత్యాఖ్యాతో ధ్రువం మయా. 50

సోఽయం మమాఽనుపస్థానే
వ్యక్తం నైరాశ్యమాగతః
క్రోధమోహసమావిష్టో
నిహంతుం మాం సముద్యతః. 51

అథవా తౌ నరవ్యాఘ్రౌ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
మన్నిమిత్తమ్ అనార్యేణ
సమరేఽద్య నిపాతితౌ
అహో ధిన్మన్నిమిత్తోఽయం
వినాశో రాజపుత్త్రయోః. 52

అథవా పుత్రశోకేన
అహత్వా రామలక్ష్మణౌ
విధమిష్యతి మాం రౌద్రో
రాక్షసః పాపనిశ్చయః. 53

హనూమతోఽపి యద్వాక్యం
న కృతం క్షుద్రయా మయా. 54

యద్యహం తస్య పృష్ఠేన
తదా యాయామ్ అనిందితా
నాద్యైవమ్ అనుశోచేయం
భర్తురంకగతా సతీ. 55

మన్యే తు హృదయం తస్యాః
కౌసల్యాయాః ఫలిష్యతి
ఏకపుత్త్రా యదా పుత్రం
వినష్టం శ్రోష్యతే యుధి. 56

సా హి జన్మ చ బాల్యం చ
యౌవనం చ మహాత్మనః
ధర్మకార్యాఽను రూపం చ
రుదంతీ సంస్మరిష్యతి. 57

నిరాశా నిహతే పుత్రే
దత్త్వా శ్రాద్ధమచేతనా
అగ్నిమారోక్ష్యతే నూనమ్
అపో వాఽపి ప్రవేక్ష్యతి. 58

ధిగస్తు కుబ్జామ్ అసతీం
మంథరాం పాపనిశ్చయామ్

యన్నిమిత్తమిదం దుఃఖం
కౌసల్యా ప్రతిపత్స్యతే. 59

ఇత్యేవం మైథిలీం దృష్ట్వా
విలపంతీం తపస్వినీమ్
రోహిణీ మివ చంద్రేణ
వినా గ్రహవశం గతామ్. 60

సుపార్శ్వో నామ మేధావీ
రాక్షసో రాక్షసేశ్వరమ్
నివార్యమాణం సచివైః
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 61

కథం నామ దశగ్రీవ
సాక్షాద్వైశ్రవణానుజ
హంతుమిచ్ఛసి వైదేహీం
క్రోధాద్ధర్మ మపాస్య హి. 62

వేద విద్యావ్రత స్నాతః
స్వకర్మనిరతః సదా
స్త్రియాః కస్మాద్వధం వీర
మన్యసే రాక్షసేశ్వర. 63

మైథిలీం రూపసంపన్నాం
ప్రత్యవేక్షస్వ పార్థివ
త్వమేవ తు సహాఽస్మాభీ
రాఘవే క్రోధముత్సృజ. 64

అభ్యుత్థానం త్వమద్యైవ
కృష్ణపక్షచతుర్దశీమ్
కృత్వా నిర్యాహ్యమావాస్యాం
విజయాయ బలైర్వృతః. 65

శూరో ధీమాన్ రథీ ఖడ్గీ
రథప్రవరమాస్థితః
హత్వా దాశరథిం రామం
భవాన్ ప్రాప్స్యతి మైథిలీమ్. 66

స తద్దురాత్మా సుహృదా నివేదితం
వచః సుధర్మ్యం ప్రతిగృహ్య రావణః
గృహం జగామాఽథ తతశ్చ వీర్యవాన్
పునః సభాం చ ప్రయయౌసుహృద్వృతః
67

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రిణవతితమస్సర్గః (93)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుర్ణవతితమస్సర్గః (94)

రాక్షసబలము ధాటికి నిలువలేక శ్రీరాముని శరణుజొచ్చిన వానరులు

స ప్రవిశ్య సభాం రాజా
దీనః పరమదుఃఖితః
నిషసాదాఽఽసనే ముఖ్యే
సింహః క్రుద్ధ ఇవ శ్వసన్. 1

అబ్రవీచ్చ స తాన్ సర్వాన్
బలముఖ్యాన్ మహాబలః
రావణః ప్రాంజలిర్వాక్యం
పుత్రవ్యసనకర్శితః. 2

సర్వే భవంతః సర్వేణ
హస్త్యశ్వేన సమావృతాః
నిర్యాంతు రథసంఘైశ్చ
పాదాతైశ్చోపశోభితాః. 3

ఏకం రామం పరిక్షిప్య
సమరే హంతుమర్హథ
వర్షంతః శరవర్షేణ
ప్రావృట్కాల ఇవాంబుదాః. 4

అథ వాఽహం శరైః స్తీక్ష్ణై
భిన్నగాత్రం మహారణే
భవద్భిః శ్వో నిహంతాఽస్మి
రామం లోకస్య పశ్యతః. 5

ఇత్యేతద్రాక్షసేంద్రస్య
వాక్యమ్ ఆదాయ రాక్షసాః
నిర్యయు స్తే రథైః శీఘ్రైః
నానానీకైః సుసంవృతాః. 6

పరిఘాన్ పట్టిసాంశ్చైవ
శరఖడ్గపరశ్వథాన్
శరీరాంతకరాన్ సర్వే
చిక్షిపుర్వానరాన్ ప్రతి. 7

వానరాశ్చ ద్రుమాన్ శైలాన్
రాక్షసాన్ ప్రతిచిక్షిపుః. 8

స సంగ్రామో మహాన్ భీమః
సూర్యస్యోదయనం ప్రతి
రక్షసాం వానరాణాం చ
తుములః సమపద్యత. 9

తే గదాభిర్విచిత్రాభిః
ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్వధైః
అన్యోన్యం సమరే జఘ్నుః
తదా వానరరాక్షసాః. 10

ఏవం ప్రవృత్తే సంగ్రామే
హ్యుద్భూతం సుమహద్రజః

రక్షసాం వానరాణాం చ
శాంతం శోణితవిస్రవైః. 11

మాతంగరథకూలాశ్చ
వాజిమత్స్యా ధ్వజద్రుమాః
శరీరసంఘాటవహాః
ప్రసస్రుః శోణితాపగాః. 12

తతస్తే వానరాః సర్వే
శోణితౌఘపరిప్లుతాః
ధ్వజవర్మరథాన్ అశ్వాన్
నానాప్రహరణాని చ
ఆప్లుత్యాఽఽప్లుత్య సమరే
రాక్షసానాం బభంజిరే. 13

కేశాన్ కర్ణలలాటాంశ్చ
నాసికాశ్చ ప్లవంగమాః
రక్షసాం దశనైస్తీక్ష్ణైః
నఖైశ్చాపి న్యకర్తయన్. 14

ఏకైకం రాక్షసం సంఖ్యే
శతం వానరపుంగవాః
అభ్యధావంత ఫలినం
వృక్షం శకునయో యథా. 15

తథా గదాభిర్గుర్వీభిః
ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్వధైః
నిర్జఘ్నుర్వానరాన్ ఘోరాన్
రాక్షసాః పర్వతోపమాః. 16

రాక్షసైర్వధ్యమానానాం
వానరాణాం మహాచమూః
శరణ్యం శరణం యాతా
రామం దశరథాత్మజమ్. 17

తతో రామో మహాతేజా
ధనురాదాయ వీర్యవాన్
ప్రవిశ్య రాక్షసం సైన్యం
శరవర్షం వవర్ష హ. 18

ప్రవిష్టం తు తదా రామం
మేఘాః సూర్యమివాంబరే
నాఽభిజగ్ముర్మహాఘోరం
నిర్దహంతం శరాఽగ్నినా. 19

కృతాన్యేవ సుఘోరాణి
రామేణ రజనీచరాః
రణే రామస్య దదృశుః
కర్మాణ్యసుకరాణి చ. 20

చాలయంతం మహాఽనీకం
విధమంతం మహారథాన్
దదృశుస్తే న వై రామం
వాతం వనగతం యథా. 21

ఛిన్నం భిన్నం శరైర్దగ్ధం
ప్రభగ్నం శస్త్రపీడితమ్
బలం రామేణ దదృశుః
న రామం శీఘ్రకారిణమ్. 22

ప్రహరంతం శరీరేషు
న తే పశ్యంతి రాఘవమ్
ఇంద్రియార్థేషు తిష్ఠంతం
భూతాఽఽత్మానమివ ప్రజాః. 23

ఏష హంతి గజానీకమ్
ఏష హంతి మహారథాన్
ఏష హంతి శరై స్తీక్ష్ణైః
పదాతీన్వాజిభిః సహ. 24

ఇతి తే రాక్షసాః సర్వే
రామస్య సదృశాన్ రణే
అన్యోన్యం కుపితా జఘ్నుః
సాదృశ్యాద్రాఘవస్య తే. 25

న తే దదృశిరే రామం
దహంతమ్ అరివాహినీమ్
మోహితాః పరమాస్త్రేణ
గాంధర్వేణ మహాత్మనా. 26

తే తు రామసహస్రాణి
రణే పశ్యంతి రాక్షసాః
పునః పశ్యంతి కాకుత్స్థమ్
ఏకమేవ మహాఽఽహవే. 27

భ్రమంతీం కాంచనీం కోటిం
కార్ముకస్య మహాత్మనః
అలాతచక్రప్రతిమాం
దదృశుస్తే న రాఘవమ్. 28

శరీరనాభి సత్త్వార్చిః
శరారం నేమికార్ముకమ్
జ్యాఘోషతలనిర్ఘోషం
తేజోబుద్ధిగుణప్రభమ్. 29

దివ్యాస్త్రగుణపర్యంతం
నిఘ్నంతం యుధి రాక్షసాన్
దదృశూ రామచక్రం తత్
కాలచక్రమివ ప్రజాః. 30

అనీకం దశసాహస్రం
రథానాం వాతరంహసామ్
అష్టాదశసహస్రాణి
కుంజరాణాం తరస్వినామ్. 31

చతుర్దశసహస్రాణి
సారోహాణాం చ వాజినామ్
పూర్ణే శతసహస్రే ద్వే
రాక్షసానాం పదాతినామ్. 32

దివసస్యాఽష్టమే భాగే
శరైరగ్నిశిఖోపమైః
హతాన్యేకేన రామేణ
రక్షసాం కామరూపిణామ్. 33

తే హతాశ్వా హతరథాః
శాంతా విమథితధ్వజాః
అభిపేతుః పురీం లంకాం
హతశేషా నిశాచరాః. 34

హతైర్గజపదాత్యశ్వైః
తద్బభూవ రణాజిరమ్
ఆక్రీడభూమీ రుద్రస్య
క్రుద్ధస్య సుమహాత్మనః. 35

తతో దేవాః సగంధర్వాః
సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
సాధు సాధ్వితి రామస్య
తత్కర్మ సమపూజయన్. 36

అబ్రవీచ్చ తదా రామః
సుగ్రీవం ప్రత్యనంతరమ్
విభీషణం చ ధర్మాత్మా
హనూమంతం చ వానరమ్. 37

జాంబవంతం హరిశ్రేష్ఠం
మైందం ద్వివిదమేవ చ
ఏతదస్త్రబలం దివ్యం
మమ వా త్ర్యంబకస్య వా. 38

నిహత్య తాం రాక్షసవాహినీం తు
రామస్తదా శక్రసమో మహాత్మా
అస్త్రేషు శస్త్రేషు జితక్లమశ్చ
సంస్తూయతే దేవగణైః ప్రహృష్టైః. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుర్ణవతితమస్సర్గః (94)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచనవతితమస్సర్గః (95)

శ్రీరాముని చేతిలో హతులైన తమ బంధువులకై రాక్షసస్త్రీల విలాపము

తాని తాని సహస్రాణి
సారోహాణాం చ వాజినామ్
రథానాం త్వగ్నివర్ణానాం
సధ్వజానాం సహస్రశః. 1

రాక్షసానాం సహస్రాణి
గదాపరిఘయోధినామ్
కాంచనధ్వజచిత్రాణాం
శూరాణాం కామరూపిణామ్. 2

నిహతాని శరై స్తీక్ష్ణైః
తప్తకాంచనభూషణైః
రావణేన ప్రయుక్తాని
రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా. 3

దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ సంభ్రాంతా
హతశేషా నిశాచరాః
రాక్షసీశ్చ సమాగమ్య
దీనాశ్చింతాపరిప్లుతాః. 4

విధవా హతపుత్రాశ్చ
క్రోశంత్యో హతబాంధవాః
రాక్షస్యః సహ సంగమ్య
దుఃఖార్తాః పర్యదేవయన్. 5

కథం శూర్పణఖా వృద్ధా
కరాళా నిర్ణతోదరీ
ఆససాద వనే రామం
కందర్పమివ రూపిణమ్
సుకుమారం మహాసత్త్వం
సర్వభూతహితే రతమ్. 6

తం దృష్ట్వా లోకనింద్యా సా
హీనరూపా ప్రకామితా. 7

కథం సర్వగుణైర్హీనా
గుణవంతం మహౌజసమ్
సుముఖం దుర్ముఖీ రామం
కామయామాస రాక్షసీ. 8

జనస్యాఽస్యాఽల్పభాగ్యత్వాత్
వలినీ శ్వేతమూర్ధజా
అకార్యమ్ అపహాస్యం చ
సర్వలోకవిగర్హితమ్. 9

రాక్షసానాం వినాశాయ
దూషణస్య ఖరస్య చ
చకారాఽప్రతిరూపా సా
రాఘవస్య ప్రధర్షణమ్. 10

తన్నిమిత్తమిదం వైరం
రావణేన కృతం మహత్
వధాయ సీతా సాఽఽనీతా
దశగ్రీవేణ రక్షసా. 11

న చ సీతాం దశగ్రీవః
ప్రాప్నోతి జనకాత్మజామ్
బద్ధం బలవతా వైరమ్
అక్షయం రాఘవేణ చ. 12

వైదేహీం ప్రార్థయానం తం
విరాధం ప్రేక్ష్య రాక్షసమ్
హతమ్ ఏకేన రామేణ
పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్. 13

చతుర్దశ సహస్రాణి
రక్షసాం భీమకర్మణామ్
నిహతాని జనస్థానే
శరైరగ్నిశిఖోపమైః. 14

ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే
దూషణస్త్రిశిరాస్తథా
శరైరాదిత్యసంకాశైః
పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్. 15

హతో యోజనబాహుశ్చ
కబంధో రుధిరాశనః
క్రోధాన్నాదం నదన్ సోఽథ
పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్. 16

జఘాన బలినం రామః
సహస్రనయనాత్మజమ్
వాలినం మేఘసంకాశం
పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్. 17

ఋశ్యమూకే వసన్ శైలే
దీనో భగ్నమనోరథః
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే
పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్. 18

ధర్మార్థసహితం వాక్యం
సర్వేషాం రక్షసాం హితమ్
యుక్తం విభీషణేనోక్తం
మోహాత్ తస్య న రోచతే. 19

విభీషణవచః కుర్యాత్
యది స్మ ధనదానుజః
శ్మశానభూతా దుఃఖార్తా
నేయం లంకాపురీ భవేత్. 20

కుంభకర్ణం హతం శ్రుత్వా
రాఘవేణ మహాబలమ్
ప్రియం చేంద్రజితం పుత్రం
రావణో నాఽవబుధ్యతే. 21

మమ పుత్రో మమ భ్రాతా
మమ భర్తా రణే హతః
ఇత్యేవం శ్రూయతే శబ్దో
రాక్షసానాం కులే కులే. 22

రథాశ్చాఽశ్వాశ్చ నాగాశ్చ
హతాః శతసహస్రశః
రణే రామేణ శూరేణ
రాక్షసాశ్చ పదాతయః. 23

రుద్రో వా యది వా విష్ణుః
మహేంద్రో వా శతక్రతుః
హంతి నో రామరూపేణ
యది వా స్వయమంతకః. 24

హతప్రవీరా రామేణ
నిరాశా జీవితే వయమ్
అపశ్యంతో భయ స్యాంతమ్
అనాథా విలపామహే. 25

రామహస్తాద్దశగ్రీవః
శూరో దత్తమహావరః
ఇదం భయం మహాఘోరమ్
ఉత్పన్నం నాఽవబుధ్యతే. 26

న దేవా న చ గంధర్వా
న పిశాచా న రాక్షసాః
ఉపసృష్టం పరిత్రాతుం
శక్తా రామేణ సంయుగే. 27

ఉత్పాతాశ్చాపి దృశ్యంతే
రావణస్య రణే రణే
కథయిష్యంతి రామేణ
రావణస్య నిబర్హణమ్. 28

పితామహేన ప్రీతేన
దేవదానవరాక్షసైః
రావణస్యాఽభయం దత్తం
మానుషేభ్యో న యాచితమ్. 29

తదిదం మానుషం మన్యే
ప్రాప్తం నిస్సంశయం భయమ్
జీవితాంతకరం ఘోరం
రక్షసాం రావణస్య చ. 30

పీడ్యమానాస్తు బలినా
వరదానేన రక్షసా
దీప్తైస్తపోభిర్విబుధాః
పితామహమపూజయన్. 31

దేవతానాం హితార్థాయ
మహాత్మా వై పితామహః
ఉవాచ దేవతాః సర్వా
ఇదం తుష్టో మహద్వచః. 32

అద్య ప్రభృతి లోకాం స్త్రీన్
సర్వే దానవరాక్షసాః
భయేన ప్రావృతా నిత్యం
విచరిష్యంతి శాశ్వతమ్. 33

దైవతైస్తు సమాగమ్య
సర్వైశ్చేంద్రపురోగమైః
వృషధ్వజస్త్రిపురహా
మహాదేవః ప్రసాదితః. 34

ప్రసన్నస్తు మహాదేవో
దేవానేతద్వచోఽబ్రవీత్
ఉత్పత్స్యతి హితార్థం వో
నారీ రక్షఃక్షయావహా. 35

ఏషా దేవైః ప్రయుక్తా తు
క్షుద్యథా దానవాన్ పురా
భక్షయిష్యతి నః సీతా
రాక్షసఘ్నీ సరావణాన్. 36

రావణస్యాఽపనీతేన
దుర్వినీతస్య దుర్మతేః
అయం నిష్ఠానకో ఘోరః
శోకేన సమభిప్లుతః. 37

తం న పశ్యామహే లోకే
యో నః శరణదో భవేత్
రాఘవేణోపసృష్టానాం
కాలేనేవ యుగక్షయే. 38

నాస్తి నః శరణం కశ్చిత్
భయే మహతి తిష్ఠతామ్
దవాగ్నివేష్టితానాం హి
కరేణూనాం యథా వనే. 39

ప్రాప్తకాలం కృతం తేన
పౌలస్త్యేన మహాత్మనా
యత ఏవ భయం దృష్టం
తమేవ శరణం గతః. 40

ఇతీవ సర్వా రజనీచరస్త్రియః
పరస్పరం సంపరిరభ్య బాహుభిః
విషేదురార్తా భయభారపీడితా
వినేదురుచ్చైర్వ తదా సుదారుణమ్. 41

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచనవతితమస్సర్గః (95)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షణ్ణవతితమస్సర్గః (96)

యుద్ధమునకు బయలుదేరిన రావణుడు

ఆర్తానాం రాక్షసీనాం తు
లంకాయాం వై కులే కులే
రావణః కరుణం శబ్దం
శుశ్రావ పరివేదితమ్. 1

స తు దీర్ఘం వినిశ్వస్య
ముహూర్తం ధ్యానమాస్థితః
బభూవ పరమక్రుద్ధో
రావణో భీమదర్శనః. 2

సందశ్య దశనైరోష్ఠం
క్రోధసంరక్తలోచనః
రాక్షసైరపి దుర్దర్శః
కాలాగ్నిరివ మూర్ఛితః. 3

ఉవాచ చ సమీపస్థాన్
రాక్షసాన్ రాక్షసేశ్వరః
భయాఽవ్యక్తకథాంస్తత్ర
నిర్దహన్నివ చక్షుషా. 4

మహోదరమహాపార్శ్వౌ
విరూపాక్షం చ రాక్షసమ్
శీఘ్రం వదత సైన్యాని
నిర్యాతేతి మమాఽఽజ్ఞయా. 5

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రాక్షసాస్తే భయార్దితాః
చోదయామాసురవ్యగ్రాన్
రాక్షసాంస్తాన్ నృపాజ్ఞయా. 6

తే తు సర్వే తథేత్యుక్త్వా
రాక్షసా ఘోరదర్శనాః
కృతస్వస్త్యయనాః సర్వే
రణాయాఽభిముఖా యయుః. 7

ప్రతిపూజ్య యథాన్యాయం
రావణం తే నిశాచరాః
తస్థుః ప్రాంజలయః సర్వే
భర్తుర్విజయకాంక్షిణః. 8

అథోవాచ ప్రహస్యైతాన్
రావణః క్రోధమూర్ఛితః
మహోదరమహాపార్శ్వౌ
విరూపాక్షం చ రాక్షసమ్. 9

అద్య బాణైర్ధనుర్ముక్తైః
యుగాంతాదిత్యసన్నిభైః
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ
నేష్యామి యమసాదనమ్. 10

ఖరస్య కుంభకర్ణస్య
ప్రహస్తేంద్రజితో స్తథా
కరిష్యామి ప్రతీకారమ్
అద్య శత్రువధాదహమ్. 11

నైవాంతరిక్షం న దిశో
న నద్యో నాఽపి సాగరః
ప్రకాశత్వం గమిష్యంతి
మద్బాణజలదాఽఽవృతాః. 12

అద్య వానరముఖ్యానాం
తాని యూథాని భాగశః
ధనుషా శరజాలేన
విధమిష్యామి పత్రిణా. 13

అద్య వానరసైన్యాని
రథేన పవనౌజసా
ధనుస్సముద్రాదుఃద్భూతై
మథిష్యామి శరోర్మిభి. 14

ఆకోశపద్మవక్త్రాణి
పద్మకేసరవర్చసామ్
అద్య యూథతటాకాని
గజవత్ ప్రమథామ్యహమ్. 15

సశరైరద్య వదనైః
సంఖ్యే వానరయూథపాః
మండయిష్యంతి వసుధాం
సనాళైరివ పంకజైః. 16

అద్య యుద్ధప్రచండానాం
హరీణాం ద్రుమయోధినామ్
ముక్తేనైకేషుణా యుద్ధే
భేత్స్యామి చ శతం శతమ్. 17

హతో భర్తా హతో భ్రాతా
యాసాం చ తనయా హతాః
వధేనాఽద్య రిపోస్తాసాం
కర్మోమ్యస్రప్రమార్జనమ్. 18

అద్య మద్బాణనిర్భిన్నైః
ప్రకీర్ణైర్గతచేతనైః
కరోమి వానరైర్యుద్ధే
యత్నావేక్ష్యతలాం మహీమ్. 19

అద్య గోమాయవో గృధ్రా
యే చ మాంసాశినోఽపరే
సర్వాం స్తాం స్తర్పయిష్యామి
శత్రుమాంసైః శరార్పితైః. 20

కల్ప్యతాం మే రథ శీఘ్రం
క్షిప్రమ్ ఆనీయతాం ధనుః
అనుప్రయాంతు మాం సర్వే
యేఽవశిష్టా నిశాచరాః. 21

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
మహాపార్శ్వోఽబ్రవీద్వచః
బలాధ్యక్షాన్ స్థితాం స్తత్ర
బలం సంత్వర్యతామితి. 22

బలాధ్యక్షాస్తు సంరబ్ధాః
రాక్షసాం స్తాన్ గృహాద్గృహాత్
చోదయంతః పరియయుః
లంకాయాం తు మహాబలాః. 23

తతో ముహూర్తాన్నిష్పేతూ
రాక్షసా భీమదర్శనాః
నర్దంతో భీమవదనా
నానాప్రహరణైర్భుజైః. 24

అసిభిః పట్టిసైః శూలైః
గదాభిర్ముసలైర్హలైః
శక్తిభిస్తీక్ష్ణధారాభిః
మహద్భిః కూటముద్గరైః. 25

యష్టిభిర్విమలైశ్చక్రైః
నిశితైశ్చ పరశ్వధైః
భిండిపాలైః శతఘ్నీభిః
అన్యైశ్చాపి వరాయుధైః. 26

అథానయద్బలాధ్యక్షః
సత్వరో రావణాజ్ఞయా
ద్రుతం సూతసమాయుక్తం
యుక్తాష్టతురగం రథమ్. 27

ఆరురోహ రథం భీమో
దీప్యమానం స్వతేజసా. 28

తతః ప్రయాతః సహసా
రాక్షసైర్బహుభిర్వృతః
రావణః సత్త్వగాంభీర్యాత్
దారయన్నివ మేదినీమ్. 29

రావణేనాఽభ్యనుజ్ఞాతౌ
మహాపార్శ్వమహోదరౌ
విరూపాక్షశ్చ దుర్ధర్షో
రథాన్ ఆరురుహు స్తదా. 30

తే తు హృష్టా వినర్దంతో
భిందంత ఇవ మేదినీమ్
నాదం ఘోరం విముంచంతో
నిర్యయుర్జయకాంక్షిణః. 31

తతో యుద్ధాయ తేజస్వీ
రక్షోగణబలైర్వృతః
నిర్యయావుద్యతధనుః
కాలాంతకయమోపమః. 32

తతః ప్రజవనాఽశ్వేన
రథేన స మహారథః
ద్వారేణ నిర్యయౌ తేన
యత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ. 33

తతో నష్టప్రభః సూర్యో
దిశశ్చ తిమిరావృతాః. 34

ద్విజాశ్చ నేదుర్ఘోరాశ్చ
సంచచాలేవ మేదినీ
వవర్ష రుధిరం దేవః
చస్ఖలుస్తురగాః పథి. 35

ధ్వజాగ్రే న్యపతద్గృధ్రో
వినేదుశ్చాஉశివం శివాః
నయనం చాஉస్ఫురద్వామం
సవ్యో బాహురకంపత. 36

వివర్ణంవదనం చాஉஉసీత్
కించిదభ్రశ్యత స్వరః. 37

తతో నిష్పతతో యుద్ధే
దశగ్రీవస్య రక్షసః
రణే నిధనశంసీని
రూపాణ్యేతాని జజ్ఞిరే. 38

అంతరిక్షాత్ పపాతోల్కా
నిర్ఘాతసమనిస్వనా
వినేదురశివా గృధ్రా
వాయసైరనునాదితాః. 39

ఏతాన్ అచింతయన్ ఘోరాన్
ఉత్పాతాన్ సముపస్థితాన్
నిర్యయౌ రావణో మోహాత్
వధార్థీ కాలచోదితః. 40

తేషాం తు రథఘోషేణ
రాక్షసానాం మహాత్మనామ్
వానరాణామపి చమూః
యుద్ధాయైవాஉభ్యవర్తత. 41

తేషాం తు తుములం యుద్ధం
బభూవ కపిరక్షసామ్
అన్యోన్యమ్ ఆహ్వయానానాం
క్రుద్ధానాం జయ మిచ్ఛతామ్. 42

తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవః
శరైః కాంచనభూషణైః
వానరాణామ్ అనీకేషు
చకార కదనం మహత్. 43

నికృత్తశిరసః కేచిత్
రావణేన వలీముఖాః
నిరుచ్ఛ్వాసా హతాః కేచిత్
కేచిత్ పార్శ్వేషు దారితాః. 44

కేచిద్విభిన్నశిరసః
కేచిచ్చక్షుర్వివర్జితాః. 45

దశాననః క్రోధవివృత్తనేత్రో
యతో యతోஉభ్యేతి రథేన సంఖ్యే
తతస్తతస్తస్య శరప్రవేగం
సోఢుం న శేకుర్హరిపుంగవా స్తే. 46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షణ్ణవతితమస్సర్గః (96)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తనవతితమస్సర్గః (97)

రావణాసురుని విజృంభణకు వానరుల విలవిల

తథా తైః కృత్తగాత్రైస్తు
దశగ్రీవేణ మార్గణైః
బభూవ వసుధా తత్ర
ప్రకీర్ణా హరిభిస్తదా. 1

రావణస్యాప్రసహ్యం తం
శరసంపాతమేకతః
న శేకుః సహితుం దీప్తం
పతంగా జ్వలనం యథా. 2

తేఽర్దితా నిశితై ర్బాణైః
క్రోశంతో విప్రదుద్రువుః
పావకార్చిఃసమావిష్టా
దహ్యమానా యథా గజాః. 3

ప్లవంగానామ్ అనీకాని
మహాభ్రాణీవ మారుతః
స యయౌ సమరే తస్మిన్
విధమన్ రావణః శరైః. 4

కదనం తరసా కృత్వా
రాక్షసేంద్రో వనౌకసామ్
ఆససాద తతో యుద్ధే
రాఘవం త్వరితస్తదా. 5

సుగ్రీవస్తాన్ కపీన్ దృష్ట్వా
భగ్నాన్ విద్రవతో రణే
గుల్మే సుషేణం నిక్షిప్య
చక్రే యుద్ధేఽద్భుతం మనః. 6

ఆత్మనః సదృశం వీరః
స తం నిక్షిప్య వానరమ్
సుగ్రీవోఽభిముఖః శత్రుం
ప్రతస్థే పాదపాయుధః. 7

పార్శ్వతః పృష్ఠతశ్చాఽస్య
సర్వే యూథాఽధిపాః స్వయమ్
అనుజహ్రుర్మహాశైలాన్
వివిధాంశ్చ మహాద్రుమాన్. 8

స నర్దన్ యుధి సుగ్రీవః
స్వరేణ మహతా మహాన్
పాతయన్ వివిధాంశ్చాఽన్యాన్
జగామోత్తమరాక్షసాన్. 9

మమంథ చ మహాకాయో
రాక్షసాన్ వానరేశ్వరః
యుగాంతసమయే వాయుః
ప్రవృద్ధాన్ అగమానివ. 10

రాక్షసానామ్ అనీకేషు
శైలవర్షం వవర్ష హ
అశ్మవర్షం యథా మేఘః
పక్షిసంఘేషు కాననే. 11

కపిరాజవిముక్తైస్తైః
శైలవర్షైస్తు రాక్షసాః
వికీర్ణశిరసః పేతుః
నికృత్తా ఇవ పర్వతాః. 12

అథ సంక్షీయమాణేషు
రాక్షసేషు సమంతతః
సుగ్రీవేణ ప్రభగ్నేషు
పతత్సు నినదత్సు చ. 13

విరూపాక్షః స్వకం నామ
ధన్వీ విశ్రావ్య రాక్షసః
రథాదాప్లుత్య దుర్ధర్షో
గజస్కంధమ్ ఉపారుహత్. 14

స తం ద్విరదమారుహ్యా
విరూపాక్షో మహారథః
వినదన్ భీమనిర్హ్రాదం
వానరాన్ అభ్యధావత. 15

సుగ్రీవే స శరాన్ ఘోరాన్
విససర్జ చమూముఖే
స్థాపయామాసా చోద్విగ్నాన్
రాక్షసాన్ సంప్రహర్షయన్. 16

స తు విద్ధః శితైర్బాణైః
కపీంద్రస్తేన రక్షసా
చుక్రోధ స మహాక్రోధో
వధే చాఽస్య మనో దధే. 17

తతః పాదపముద్ధృత్య
శూరః సంప్రధనో హరిః
అభిపత్య జఘానాఽస్య
ప్రముఖే తు మహాగజమ్. 18

స తు ప్రహారాఽభిహతః
సుగ్రీవేణ మహాగజః
అపాసర్పద్ధనుర్మాత్రం
నిషసాద ననాద చ. 19

గజాత్తు మథితాత్ తూర్ణమ్
అపక్రమ్య స వీర్యవాన్
రాక్షసోఽభిముఖః శత్రుం
ప్రత్యుద్గమ్య తతః కపిమ్. 20

ఆర్షభం చర్మఖడ్గం చ
ప్రగృహ్య లఘువిక్రమః
భర్త్సయన్నివ సుగ్రీవమ్
ఆససాద వ్యవస్థితమ్. 21

స హి తస్యాఽభిసంక్రుద్ధః
ప్రగృహ్య విపులాం శిలామ్
విరూపాక్షాయ చిక్షేప
సుగ్రీవో జలదోపమామ్. 22

స తాం శిలామ్ ఆపతంతీం
దృష్ట్వా రాక్షసపుంగవః
అపక్రమ్య సువిక్రాంతః
ఖడ్గేన ప్రాహరత్ తదా. 23

తేన ఖడ్గ ప్రహారేణ
రక్షసా బలినా హతః
ముహూర్తమ్ అభవద్వీరో
విసంజ్ఞ ఇవ వానరః. 24

స తదా సహసోత్పత్య
రాక్షసస్య మహాऽऽహవే
ముష్టిం సంవర్త్య వేగేన
పాతయామాస వక్షసి. 25

ముష్టిప్రహారాభిహతో
విరూపాక్షో నిశాచరః
తేన ఖడ్గేన సంక్రుద్ధః
సుగ్రీవస్య చమూముఖే
కవచం పాతయామాస
పద్భ్యామ్ అభిహతోऽపతత్. 26

స సముత్థాయ పతితః
కపిస్తస్య వ్యసర్జయత్
తలప్రహారమ్ అశనేః
సమానం భీమనిస్వనమ్. 27

తలప్రహారం తద్రక్షః
సుగ్రీవేణ సముద్యతమ్
నైపుణ్యాన్మోచయిత్వైనం
ముష్టినోరస్యతాడయత్. 28

తతస్తు సంక్రుద్ధతరః
సుగ్రీవో వానరేశ్వరః
మోక్షితం చాऽऽత్మనో దృష్ట్వా
ప్రహారం తేన రక్షసా. 29

తతో న్యపాతయత్ క్రోధాత్
శంఖదేశే మహత్తలమ్. 30

మహేంద్రాऽశనికల్పేన
తలేనాऽభిహతః క్షితౌ. 31

పపాత దుధిరక్లిన్నః
శోణితం స సముద్వమన్
స్రోతోభ్యస్తు విరూపాక్షో
జలం ప్రస్రవణాదివ. 32

వివృత్తనయనం క్రోధాత్
సఫేనం రుధిరాऽऽప్లుతమ్
దదృశుస్తే విరూపాక్షం
విరూపాక్షతరం కృతమ్. 33

స్ఫురంతం పరివర్తంతం
పార్శ్వేన రుధిరోక్షితమ్
కరుణం చ వినర్దంతం
దదృశుః కపయో రిపుమ్. 34

తథా తు తౌ సంయతి సంప్రయుక్తౌ
తరస్వినౌ వానరరాక్షసానామ్

బలార్ణవౌ సస్వనతుః సుభీమం
మహార్ణవౌ ద్వావివ భిన్నవేలౌ. 35

వినాశితం ప్రేక్ష్య విరూపనేత్రం
మహాబలం తం హరిపార్థివేన
బలం సమస్తం కపిరాక్షసానామ్
ఉన్మత్తగంగాప్రతిమం బభూవ. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తనవతితమస్సర్గః (97)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టనవతితమస్సర్గః (98)

సుగ్రీవుని చేతిలో హతుడైన మహోదరుడు

హన్యమానే బలే తూర్ణమ్
అన్యోన్యం తే మహామృథే
సరసీవ మహాఘర్మే
సోపక్షీణే బభూవతుః. 1

స్వబలస్య నిఘాతేన
విరూపాక్షవధేన చ
బభూవ ద్విగుణం క్రుద్ధో
రావణో రాక్షసాధిపః. 2

ప్రక్షీణం తు బలం దృష్ట్వా
వధ్యమానం వలీముఖైః
బభూఽవాస్య వ్యథా యుద్ధే
ప్రేక్ష్య దైవవిపర్యయమ్
ఉవాచ చ సమీపస్థం
మహోదరమరిందమమ్. 3

అస్మిన్ కాలే మహాబాహో
జయాశా త్వయి మే స్థితా
జహి శత్రుచమూం వీర
దర్శయాఽద్య పరాక్రమమ్. 4

భర్తృపిండస్య కాలోఽయం
నిర్దేష్టుం సాధు యుధ్యతామ్. 5

ఏవ ముక్తస్తథేతుక్త్వా
రాక్షసేంద్రో మహోదరః
ప్రవివేశాఽరిసేనాం తాం
పతంగ ఇవ పావకమ్. 6

తతః స కదనం చక్రే
వానరాణాం మహాబలః
భర్తృవాక్యేన తేజస్వీ
స్వేన వీర్యేణ చోదితః. 7

వానరాశ్చ మహాసత్త్వాః
ప్రగృహ్య విపులాః శిలాః
ప్రవిశ్యాఽరిబలం భీమం
జఘ్నుస్తే రజనీచరాన్. 8

మహోదరస్తు సంక్రుద్ధః
శరైః కాంచనభూషణైః
చిచ్ఛేద పాణిపాదోరూన్
వానరాణాం మహాఽఽహవే. 9

తతస్తే వానరాః సర్వే
రాక్షసైరర్దితా భృశమ్
దిశో దశ ద్రుతాః కేచిత్
కేచిత్ సుగ్రీవమాశ్రితాః. 10

ప్రభగ్నాం సమరే దృష్ట్వా
వానరాణాం మహాచమూమ్
అభిదుద్రావ సుగ్రీవో
మహోదరమనంతరమ్. 11

ప్రగృహ్య విపులాం ఘోరాం
మహీధరసమాం శిలామ్
చిక్షేప చ మహాతేజాః
తద్వధాయ హరీశ్వరః. 12

తామాపతంతీం సహసా
శిలాం దృష్ట్వా మహోదరః
అసంభ్రాంతస్తతో బాణైః
నిర్బిభేద దురాసదామ్. 13

రక్షసా తేన బాణౌఘైః
నికృత్తా సా సహస్రధా
నిపపాత శిలా భూమౌ
గృధ్రచక్రమివాకులమ్. 14

తాం తు భిన్నాం శిలాం దృష్ట్వా
సుగ్రీవః క్రోధమూర్ఛితః
సాలమ్ ఉత్పాట్య చిక్షేప
రాక్షసే రణమూర్ధని. 15

శరైశ్చ విదదారైనం
శూరః పరపురంజయః. 16

స దదర్శ తతః క్రుద్ధః
పరిఘం పతితం భువి. 17

ఆవిధ్య తు స తం దీప్తం
పరిఘం తస్య దర్శయన్
పరిఘాగ్రేణ వేగేన
జఘానాస్య హయోత్తమాన్. 18

తస్మాద్ధతహయాద్వీరః
సోఽవప్లుత్య మహారథాత్
గదాం జగ్రాహ సంక్రుద్ధో
రాక్షసోఽథ మహోదరః. 19

గదాపరిఘహస్తౌ తౌ
యుధి వీరౌ సమీయతుః
నర్దంతౌ గోవృషప్రఖ్యౌ
ఘనావివ సవిద్యుతౌ. 20

తతః క్రుద్ధో గదాం తస్మై
చిక్షేప రజనీచరః
జ్వలంతీం భాస్కరాభాసాం
సుగ్రీవాయ మహోదరః. 21

ఆజఘాన గదాం తస్య
పరిఘేణ హరీశ్వరః. 22

పపాత స గదోద్భిన్నః
పరిఘస్తస్య భూతలే. 23

తతో జగ్రాహ తేజస్వీ
సుగ్రీవో వసుధాతలాత్
ఆయసం ముసలం ఘోరం
సర్వతో హేమభూషితమ్. 24

స తముద్యమ్య చిక్షేప
సోఽప్యన్యాం వ్యాక్షిపద్గదామ్
భిన్నావన్యోన్యమాసాద్య
పేతతుర్ధరణీతలే. 25

తతో భగ్నప్రహరణౌ
ముష్టిభ్యాం తౌ సమీయతుః
తేజోబలసమావిష్టౌ
దీప్తావివ హుతాశనౌ. 26

జఘ్నతుస్తౌ తదాఽన్యోన్యం
నేదతుశ్చ పునః పునః
తలైశ్చాఽన్యోన్యమాహత్య
పేతతుర్ధరణీతలే. 27

ఉత్పేతతుస్తతస్తూర్ణం
జఘ్నతుశ్చ పరస్పరమ్
భుజైశ్చిక్షిపతుర్వీరౌ
అన్యోన్యమ్ అపరాజితౌ
జగ్మతుస్తౌ శ్రమం వీరౌ
బాహుయుద్ధే పరంతపౌ. 28

ఆజహార తతః ఖడ్గమ్
అదూరపరివర్తినమ్
రాక్షసశ్చర్మణా సార్ధం
మహావేగో మహోదరః. 29

తథైవ చ మహాఖడ్గం
చర్మణా పతితం సహ
జగ్రాహ వానరశ్రేష్ఠః
సుగ్రీవో వేగవత్తరః. 30

తౌ తు రోషపరీతాంగౌ
నర్దంతౌ అభ్యధావతామ్
ఉద్యతాసీ రణే హృష్టౌ
యుధి శస్త్రవిశారదౌ. 31

దక్షిణం మండలం చోభౌ
సూతూర్ణం సంపరీయతుః
అన్యోన్యమ్ అభిసంక్రుద్ధౌ
జయే ప్రణిహితావుభౌ. 32

స తు శూరో మహావేగో
వీర్యశ్లాఘీ మహోదరః
మహాచర్మణి తం ఖడ్గం
పాతయామాస దుర్మతిః. 33

లగ్నమ్ ఉత్కర్షతః ఖడ్గం
ఖడ్గేన కపికుంజరః
జహార సశిరస్త్రాణం
కుండలోపహితం శిరః. 34

నికృత్తశిరసస్తస్య
పతితస్య మహీతలే
తద్బలం రాక్షసేంద్రస్య
దృష్ట్వా తత్ర న తిష్ఠతే. 35

హత్వా తం వానరైః సార్ధం
ననాద ముదితో హరిః

చుక్రోధ చ దశగ్రీవో
బభౌ హృష్టశ్చ రాఘవః. 36

విషణ్ణవదనాః సర్వే
రాక్షసా దీనచేతసః
విద్రవంతి తతః సర్వే
భయవిత్రస్తచేతసః. 37

మహోదరం తం వినిపాత్య భూమౌ
మహాగిరేః కీర్ణమివైకదేశమ్
సూర్యాత్మజ స్తత్ర రరాజ లక్ష్మ్యా
సూర్యః స్వతేజోభి రివాஉప్రధృష్యః. 38

అథ విజయమవాప్య వానరేంద్రః
సమరముఖే సురయక్షసిద్ధసంఘైః
అవనితలగతైశ్చ భూతసంఘైః
హర్షసమాకులితైః స్తుతో మహాత్మా. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టనవతితమస్సర్గః (98)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోనశతతమస్సర్గః (99)

మహాపార్శ్వుని వధించిన అంగదుడు

మహోదరే తు నిహతే
మహాపార్శ్వో మహాబలః
సుగ్రీవేణ సమీక్ష్యాథ
క్రోధాత్ సంరక్తలోచనః
అంగదస్య చమూం భీమాం
క్షోభయామాస సాయకైః. 1

స వానరాణాం ముఖ్యానామ్
ఉత్తమాంగాని సర్వశః
పాతయామాస కాయేభ్యః
ఫలం వృంతాదివాఽనిలః. 2

కేషాంచిదిషుభిర్బాహూన్
స్కంధాం శ్చిచ్ఛేద రాక్షసః
వానరాణాం సుసంక్రుద్ధః
పార్శ్వం కేషాం వ్యదారయత్. 3

తేఽర్దితా బాణవర్షేణ
మహాపార్శ్వేన వానరాః
విషాదవిముఖాః సర్వే
బభూవుర్గతచేతసః. 4

నిరీక్ష్య బలముద్విగ్నమ్
అంగదో రాక్షసాఽర్దితమ్
వేగం చక్రే మహాబాహుః
సముద్ర ఇవ పర్వణి. 5

ఆయసం పరిఘం గృహ్య
సూర్యరశ్మిసమప్రభమ్
సమరే వానరశ్రేష్ఠో
మహాపార్శ్వే న్యపాతయత్. 6

స తు తేన ప్రహారేణ
మహాపార్శ్వో విచేతనః
ససూతః స్యందనాత్ తస్మాత్
విసంజ్ఞః ప్రాపతద్భువి. 7

సర్క్షరాజస్తు తేజస్వీ
నీలాంజనచయోపమః
నిష్పత్య సుమహావీర్యః
స్వాద్యూథాన్మేఘసన్నిభాత్. 8

ప్రగృహ్య గిరిశృంగాభాం
క్రుద్ధః స విపులాం శిలామ్
అశ్వాన్ జఘాన తరసా
స్యందనం చ బభంజ తమ్. 9

ముహూర్తాల్లబ్ధసంజ్ఞస్తు
మహాపార్శ్వో మహాబలః

అంగదం బహుభిర్బాణైః
భూయస్తం ప్రత్యవిధ్యత. 10

జాంబవంతం త్రిభిర్బాణైః
ఆజఘాన స్తనాంతరే
ఋక్షరాజం గవాక్షం చ
జఘాన బహుభిః శరైః. 11

జాంబవంతం గవాక్షం చ
స దృష్ట్వా శరపీడితౌ
జగ్రాహ పరిఘం ఘోరమ్
అంగదః క్రోధమూర్ఛితః. 12

తస్యాఽంగదః ప్రకుపితో
రాక్షసస్య తమాయసమ్
దూరస్థితస్య పరిఘం
రవిరశ్మిసమప్రభమ్. 13

ద్వాభ్యాం భుజాభ్యాం సంగృహ్య
భ్రామయిత్వా చ వేగవాన్
మహాపార్శ్వస్య చిక్షేప
వధార్థం వాలినః సుతః. 14

స తు క్షిప్తో బలవతా
పరిఘస్తస్య రక్షసః
ధనుశ్చ సశరం హస్తాత్
శిరస్త్రం చాఽప్యపాతయత్. 15

తం సమాసాద్య వేగేన
వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్
తలేనాఽభ్యహనత్ క్రుద్ధః
కర్ణమూలే సకుండలే. 16

స తు క్రుద్ధో మహావేగో
మహాపార్శ్వో మహాద్యుతిః
కరేణైకేన జగ్రాహ
సుమహాంతం పరశ్వధమ్. 17

తం తైలధౌతం విమలం
శైలసారమయం దృఢమ్
రాక్షసః పరమక్రుద్ధో
వాలిపుత్రే న్యపాతయత్. 18

తేన వామాంసఫలకే
భృశం ప్రత్యవపాదితమ్
అంగదో మోక్షయామాస
సరోషః స పరశ్వధమ్. 19

స వీరో వజ్రసంకాశమ్
అంగదో ముష్టిమాత్మనః
సంవర్తయత్సు సంక్రుద్ధః
పితృతుల్యపరాక్రమః. 20

రాక్షసస్య స్తనాభ్యాశే
మర్మజ్ఞో హృదయం ప్రతి
ఇంద్రాశనిసమస్పర్శం
స ముష్టిం విన్యపాతయత్. 21

తేన తస్య నిపాతేన
రాక్షసస్య మహామృధే

పఫాల హృదయం చాఽఽశు
స పపాత హతో భువి. 22

తస్మిన్ నిపతితే భూమౌ
తత్సైన్యం సంప్రచుక్షుభే
అభవచ్చ మహాన్ క్రోధః
సమరే రావణస్య తు. 23

వానరాణాం చ హృష్టానాం
సింహనాదశ్చ పుష్కలః
స్ఫోటయన్నివ శబ్దేన
లంకాం సాట్టాలగోపురామ్. 24

మహేంద్రేణేవ దేవానాం
నాదః సమభవన్మమహాన్. 25

అథేంద్రశత్రుస్త్రిదివాలయానాం
వనౌకసాం చైవ మహాప్రణాదమ్
శ్రుత్వా సరోషం యుధి రాక్షసేంద్రః
పునశ్చ యుద్ధాఽభిముఖోఽవతస్థే. 26

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనశతతమస్సర్గః (99)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - శతతమస్సర్గః (100)

రామరావణుల మధ్య లోకభయంకరముగా యుద్ధము

మహోదరమహాపార్శ్వౌ
హతౌ దృష్ట్వా తు రాక్షసౌ
తస్మింశ్చ నిహతే వీరే
విరూపాక్షే మహాబలే
ఆవివేశ మహాన్ క్రోధో
రావణం తు మహామృధే. 1

సూతం సంచోదయామాస
వాక్యం చేదమువాచ హ. 2

నిహతానామ్ అమాత్యానాం
రుద్ధస్య నగరస్య చ
దుఃఖమేషోఽపనేష్యామి
హత్వా తౌ రామలక్ష్మణౌ. 3

రామవృక్షం రణే హన్మి
సీతాపుష్పఫలప్రదమ్
ప్రశాఖా యస్య సుగ్రీవో
జాంబవాన్ కుముదో నలః. 4

మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ
హ్యంగదో గంధమాదనః
హనూమాంశ్చ సుషేణశ్చ
సర్వే చ హరియూథపాః. 5

స దిశో దశ ఘోషేణ
రథస్యాఽతిరథో మహాన్
నాదయన్ ప్రయయౌ తూర్ణం
రాఘవం చాఽభ్యవర్తత. 6

పూరితా తేన శబ్దేన
సనదీగిరికాననా
సంచచాల మహీ సర్వా
సవరాహమృగద్విపా. 7

తామసం స మహాఘోరం
చకారాఽస్త్రం సుదారుణమ్
నిర్దదాహ కపీన్ సర్వాన్
తే ప్రపేతుః సమంతతః. 8

ఉత్పపాత రజో ఘోరం
తైర్భగ్నైః సంప్రధావితైః
న హి తత్ సహితుం శేకుః
బ్రహ్మణా నిర్మితం స్వయమ్. 9

తాన్యనీకాన్యనేకాని
రావణస్య శరోత్తమైః
దృష్ట్వా భగ్నాని శతశో
రాఘవః పర్యవస్థితః. 10

తతో రాక్షసశార్దూలో
విద్రావ్య హరివాహినీమ్
స దదర్శ తతో రామం
తిష్ఠంతం అపరాజితమ్. 11

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
విష్ణునా వాసవం యథా
ఆలిఖంతమివాకాశమ్
అవష్టభ్య మహద్ధనుః
పద్మపత్రవిశాలాక్షం
దీర్ఘబాహుమ్ అరిందమమ్. 12

తతో రామో మహాతేజాః
సౌమిత్రిసహితో బలీ
వానరాంశ్చ రణే భగ్నాన్
ఆపతంతం చ రావణమ్. 13

సమీక్ష్య రాఘవో హృష్టో
మధ్యే జగ్రాహ కార్ముకమ్. 14

విస్ఫారయితుమారేభే
తతః స ధనురుత్తమమ్
మహావేగం మహానాదం
నిర్భిందన్నివ మేదినీమ్. 15

రావణస్య చ బాణౌఘై
రామవిస్ఫారితేన చ
శబ్దేన రాక్షసాస్తే చ
పేతుశ్చ శతశస్తదా. 16

తయోః శరపథం ప్రాప్తో
రావణో రాజపుత్రయోః
స బభౌ యథా రాహుః
సమీపే శశిసూర్యయోః. 17

త మిచ్ఛన్ ప్రథమం యోద్ధుం
లక్ష్మణో నిశితైః శరైః
ముమోచ ధనురాయమ్య
శరాన్ అగ్నిశిఖోపమాన్. 18

తాన్ ముక్తమాత్రాన్ ఆకాశే
లక్ష్మణేన ధనుష్మతా
బాణాన్ బాణై ర్మహాతేజా
రావణః ప్రత్యవారయత్. 19

ఏకమేకేన బాణేన
త్రిభిస్త్రీన్ దశభిర్దశ
లక్ష్మణస్య ప్రచిచ్ఛేద
దర్శయన్ పాణిలాఘవమ్. 20

అభ్యతిక్రమ్య సౌమిత్రిం
రావణః సమితింజయః
ఆససాద తతో రామం
స్థితం శైలమివాఽచలమ్. 21

స సంఖ్యే రామమాసాద్య
క్రోధసంరక్తలోచనః
వ్యసృజచ్ఛరవర్షాని
రావణో రాఘవోపరి. 22

శరధారాస్తతో రామో
రావణస్య ధనుశ్చ్యుతాః
దృష్ట్వైఽఽ వాపతతః శీఘ్రం
భల్లాన్ జగ్రాహ సత్వరమ్. 23

తాన్ శరౌఘాం స్తతో భల్లైః
తీక్ష్ణైః చిచ్ఛేద రాఘవః
దీప్యమానాన్ మహాఘోరాన్
క్రుద్ధాన్ ఆశీవిషానివ. 24

రాఘవో రావణం తూర్ణం
రావణో రాఘవం తథా
అన్యోన్యం వివిధైస్తీక్ష్ణైః
శరైరభివవర్షతుః. 25

చేరతుశ్చ చిరం చిత్రం
మండలం సవ్యదక్షిణమ్
బాణవేగాన్ సముత్క్షిప్తౌ
అన్యోన్యమ్ అపరాజితౌ. 26

తయోర్భూతాని విత్రేసుః
యుగపత్ సంప్రయుధ్యతోః
రౌద్రయోః సాయకముచో
యమాంతకనికాశయోః. 27

సంతతం వివిధైర్బాణైః
బభూవ గగనం తదా
ఘనై రివాఽఽతపాపాయే
విద్యున్మాలా సమాకులైః. 28

గవాక్షితమివాకాశం
బభూవ శూరవృష్టిభిః. 29

మహావేగైః సుతీక్ష్ణాగ్రై
గృధ్రపత్రైః సువాజితైః
శరాంధకారం తౌ భీమం
చక్రుతుః సమరం తదా
గతేఽస్తం తపనే చాఽపి
మహామేఘావివోత్థితౌ. 30

బభూవ తుములం యుద్ధమ్
అన్యోన్యవధకాంక్షిణోః
అనాసాద్యమ్ అచింత్యం చ
వృత్రవాసవయోరివ. 31

ఉభౌ హి పరమేష్వాసౌ
ఉభౌ శస్త్రవిశారదౌ
ఉభౌ వస్త్రవిదాం ముఖ్యౌ
ఉభౌ యుద్ధే విచేరతుః. 32

ఉభౌ హి యేన వ్రజతః
తేన తేన శరోర్మయః
ఊర్మయో వాయునా విద్ధా
జగ్ముః సాగరయో రివ. 33

తతః సంసక్తహస్తస్తు
రావణో లోకరావణః
నారాచమాలాం రామస్య
లలాటే ప్రత్యముంచత. 34

రౌద్రచాపప్రయుక్తాం తాం
నీలోత్పలదళప్రభామ్
శిరసా ధారయన్ రామో
న వ్యథాం ప్రత్యపద్యత. 35

అథ మంత్రన్ అభిజపన్
రౌద్రమస్త్రమ్ ఉదీరయన్
శరాన్ భూయః సమాదాయ
రామః క్రోధసమన్వితః
ముమోచ చ మహాతేజాః
చాప మాయమ్య వీర్యవాన్. 36

తే మహామేఘసంకాశే
కవచే పతితాః శరాః
అవధ్యే రాక్షసేంద్రస్య
న వ్యథాం జనయంస్తదా. 37

పునరేవాథ తం రామో
రథస్థం రాక్షసాధిపమ్
లలాటే పరమాస్త్రేణ
సర్వాస్త్రకుశలో రణే. 38

తే భిత్త్వా బాణరూపాణి
పంచశీర్షా వివోరగాః
శ్వసంతో వివిశుర్భూమిం
రావణప్రతికూలితాః. 39

నిహత్య రాఘవస్యాఽస్త్రం
రావణః క్రోధమూర్ఛితః
ఆసురం సుమహాఘోరమ్
అస్త్రం ప్రాదుశ్చకార హ. 40

సింహవ్యాఘ్రముఖాంశ్చాఽన్యాన్
కంకకాకముఖానపి
గృధ్రశ్యేనముఖాం శ్చాఽపి
సృగాలవదనాంస్తథా. 41

ఈహామృగముఖాంశ్చాఽన్యాన్
వ్యాదితాస్యాన్ భయానకాన్
పంచాస్యాన్ లేలిహానాంశ్చ
ససర్జ నిశితాన్ శరాన్. 42

శరాన్ ఖరముఖాం శ్చాన్యాన్
వరాహముఖసంస్థితాన్
శ్వానకుక్కుటవక్త్రాంశ్చ
మకరాశీవిషాననాన్. 43

ఏతాన్ అన్యాంశ్చ మాయావీ
ససర్జ నిశితాన్ శరాన్
రామం ప్రతి మహాతేజాః
క్రుద్ధః సర్ప ఇవ శ్వసన్. 44

ఆసురేణ సమావిష్టః
సోఽస్త్రేణ రఘునందనః
ససర్జాఽస్త్రం మహోత్సాహః
పావకం పావకోపమః. 45

అగ్నిదీప్తముఖాన్ బాణాన్
తథా సూర్యముఖానపి

చంద్రార్ధచంద్రవక్త్రాంశ్చ
ధూమకేతుముఖానపి. 46

గ్రహనక్షత్రవర్ణాంశ్చ
మహోల్కాముఖసంస్థితాన్
విద్యుజ్జిహ్వోపమాం శ్చాఽన్యాన్
ససర్జ నిశితాన్ శరాన్. 47

తే రావణశరా ఘోరా
రాఘవాఽస్త్రసమాహతాః. 48

విలయం జగ్మురాకాశే
జగ్ముశ్చైవ సహస్రశః. 49

తదస్త్రం నిహతం దృష్ట్వా
రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా
హృష్టా నేదుస్తతః సర్వే
కపయః కామరూపిణః
సుగ్రీవప్రముఖా వీరాః
పరివార్య తు రాఘవమ్. 50

తతస్తదస్త్రం వినిహత్య రాఘవః
ప్రసహ్య తద్రావణబాహునిస్సృతమ్
ముదాన్వితో దాశరథిర్మహాహవే
వినేదు రుచ్చైర్ముదితాః కపీశ్వరాః. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే శతతమస్సర్గః (100)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకోత్తరశతతమస్సర్గః (101)

రావణుడు ప్రయోగించిన అస్త్రముచే మూర్ఛిల్లిన లక్ష్మణుడు

తస్మిన్ ప్రతిహతేఽస్త్రే తు
రావణో రాక్షసాధిపః
క్రోధం చ ద్విగుణం చక్రే
క్రోధాచ్చాఽస్త్రమ్ అనంతరమ్. 1

మయేన విహితం రౌద్రమ్
అన్యదస్త్రం మహాద్యుతిః
ఉత్సృష్టం రావణో ఘోరం
రాఘవాయ ప్రచక్రమే. 2

తతః శూలాని నిశ్చేరుః
గదాశ్చ ముసలాని చ
కార్ముకాద్దీప్యమానాని
వజ్రసారాణి సర్వశః. 3

ముద్గరాః కూట పాశాశ్చ
దీప్తాశ్చాఽశనయస్తథా
నిష్పేతుర్వివిధా స్తీక్ష్ణాః
వాతా ఇవ యుగక్షయే. 4

తదస్త్రం రాఘవః శ్రీమాన్
ఉత్తమాఽస్త్రవిదాం వరః
జఘాన పరమాస్త్రేణ
గాంధర్వేణ మహాద్యుతిః. 5

తస్మిన్ ప్రతిహతేఽస్త్రే తు
రాఘవేణ మహాత్మానా
రావణః క్రోధతామ్రాక్షః
సౌరమస్త్రమ్ ఉదైరయత్. 6

తత శ్చక్రాణి నిష్పేతుః
భాస్వరాణి మహాంతి చ
కార్ముకాద్భీమవేగస్య
దశగ్రీవస్య ధీమతః. 7

తైరాసీద్గగనం దీప్తం
సంపతద్భిరితస్తతః
పతద్భిశ్చ దిశో దీప్తాః
చంద్రసూర్యగ్రహైరివ. 8

తాని చిచ్ఛేద బాణౌఘైః
చక్రాణి స తు రాఘవః
ఆయుధాని విచిత్రాణి
రావణస్య చమూముఖే. 9

తదస్త్రం తు హతం దృష్ట్వా
రావణో రాక్షసాధిపః
వివ్యాధ దశభిర్బాణై
రామం సర్వేషు మర్మసు. 10

స విద్ధో దశభిర్బాణైః
మహాకార్ముకనిస్సృతైః
రావణేన మహాతేజా
న ప్రాకంపత రాఘవః. 11

తతో వివ్యాథ గాత్రేషు
సర్వేషు సమితింజయః
రాఘవస్తు సుసంక్రుద్ధో
రావణం బహుభిః శరైః. 12

ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధో
రాఘవస్యాఽనుజో బలీ
లక్ష్మణః సాయకాన్ సప్త
జగ్రాహ పరవీరహా. 13

తైః సాయకైర్మహావేగై
రావణస్య మహాద్యుతిః
ధ్వజం మనుష్యశీర్షం తు
తస్య చిచ్ఛేద నైకధా. 14

సారథేశ్చాఽపి బాణేన
శిరో జ్వలితకుండలమ్
జహార లక్ష్మణః శ్రీమాన్
నైరృతస్య మహాబలః. 15

తస్య బాణైశ్చ చిచ్ఛేద
ధనుర్గజకరోపమమ్
లక్ష్మణో రాక్షసేంద్రస్య
పంచభిర్నిశితైః శరైః. 16

నీలమేఘనిభాం శ్చాస్య
సదశ్వాన్ పర్వతోపమాన్
జఘానాఽఽప్లుత్య గదయా
రావణస్య విభీషణః. 17

హతాఽఽశ్వాద్వేగవాన్ వేగాత్
అవప్లుత్య మహారథాత్
క్రోధ మాహారయత్ తీవ్రం
భ్రాతరం ప్రతి రావణః. 18

తతః శక్తిం మహాశక్తిః
దీప్తాం దీప్తాఽశనీ మివ
విభీషణాయ చిక్షేప
రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్. 19

అప్రాప్తా మేవ తాం బాణైః
త్రిస్త్రిభిశ్చిచ్ఛేద లక్ష్మణః
అథోదతిష్ఠత్ సన్నాదో
వానరాణాం తదా రణే. 20

సా పపాత త్రిధాచ్ఛిన్నా
శక్తిః కాంచనమాలినీ
సవిస్ఫులింగా జ్వలితా
మహోల్కేవ దివశ్చ్యుతా. 21

తతః సంభావితతరాం
కాలేనాఽపి దురాసదామ్
జగ్రాహ విపులాం శక్తిం
దీప్యమానాం స్వతేజసా. 22

సా వేగితా బలవతా
రావణేన దురాసదా
జజ్వాల సుమహాఘోరా
శక్రాశనిసమప్రభా. 23

ఏతస్మిన్నంతరే వీరో
లక్ష్మణస్తం విభీషణమ్
ప్రాణసంశయమాపన్నం
తూర్ణమ్ అవాభ్యపద్యత. 24

తం విమోక్షయితుం వీరః
చాపమాయమ్య లక్ష్మణః
రావణం శక్తిహస్తం తం
శరవర్షైరవాకిరత్. 25

కీర్యమాణః శరౌఘేణ
విసృష్టేన మహాత్మనా
న ప్రహర్తుం మనశ్చక్రే
విముఖీకృతవిక్రమః. 26

మోక్షితం భ్రాతరం దృష్ట్వా
లక్ష్మణేన స రావణః
లక్ష్మణాఽభిముఖస్తిష్ఠన్
ఇదం వచనమబ్రవీత్. 27

మోక్షితస్తే బలశ్లాఘిన్
యస్మాదేవం విభీషణః
విముచ్య రాక్షసం శక్తిః
త్వయీయం వినిపాత్యతే. 28

ఏషా తే హృదయం
భిత్త్వా శక్తిర్లోహితలక్షణా
మద్బాహుపరిఘోత్సృష్టా
ప్రాణాన్ ఆదాయ యాస్యతి. 29

ఇత్యేవముక్త్వా తాం శక్తిమ్
అష్టఘంటాం మహాస్వనామ్
మయేన మాయావిహితామ్
అమోఘాం శత్రుఘాతినీమ్. 30

లక్ష్మణాయ సముద్దిశ్య
జ్వలంతీమివ తేజసా
రావణః పరమక్రుద్ధః
చిక్షేప చ ననాద చ. 31

సా క్షిప్తా భీమవేగేన
శక్రాఽశనిసమస్వనా
శక్తిరభ్యపతద్వేగాత్
లక్ష్మణం రణమూర్ధని. 32

తామనువ్యాహరచ్ఛక్తిమ్
ఆపతంతీం స రాఘవః
స్వస్త్యస్తు లక్ష్మణాయేతి
మోఘా భవ హతోద్యమా. 33

న్యపతత్ సా మహావేగా
లక్ష్మణస్య మహోరసి
జిహ్వేవోరగరాజస్య
దీప్యమానా మహాద్యుతిః. 34

న్యపతత్ సా మహావేగా
లక్ష్మణస్య మహోరసి
జిహ్వేవోరగరాజస్య
దీప్యమానా మహాద్యుతిః. 35

తతో రావణవేగేన
సుదూరమ్ అవగాఢయా
శక్త్యా నిర్భిన్నహృదయః
పపాత భువి లక్ష్మణః. 36

తదవస్థం సమీపస్థో
లక్ష్మణం ప్రేక్ష్య రాఘవః
భ్రాతృస్నేహాన్మహాతేజా
విషణ్ణహృదయోఽభవత్. 37

స ముహూర్తమ్ అనుధ్యాయ
బాష్పవ్యాకులలోచనః
బభూవ సంరబ్ధతరో
యుగాంత ఇవ పావకః. 38

న విషాదస్య కాలోఽయమ్
ఇతి సంచింత్య రాఘవః
చక్రే సుతుములం యుద్ధం
రావణస్య వధే ధృతః
సర్వయత్నేన మహతా
లక్ష్మణం సన్నిరీక్ష్య చ. 39

స దదర్శ తతో రామః
శక్త్యా భిన్నం మహాఽఽహవే
లక్ష్మణం రుధిరాఽఽదిగ్ధం
సపన్నగ మివాచలమ్. 40

తామపి ప్రహితాం శక్తిం
రావణేన బలీయసా
యత్నతస్తే హరిశ్రేష్ఠాః
న శేకురవమర్దితుమ్. 41

అర్దితాశ్చైవ బాణౌఘైః
క్షిప్రహస్తేన రక్షసా. 42

సౌమిత్రిం సా వినిర్భిద్య
ప్రవిష్టా ధరణీతలమ్. 43

తాం కరాభ్యాం పరామృశ్య
రామః శక్తిం భయావహామ్
బభంజ సమరే క్రుద్ధో
బలవాన్ విచకర్ష చ. 44

తస్య నిష్కర్షతః శక్తిం
రావణేన బలీయసా
శరాః సర్వేషు గాత్రేషు
పాతితా మర్మభేదినః. 45

అచింతయిత్వా తాన్‌బాణాన్
సమాశ్లిష్య చ లక్ష్మణమ్
అబ్రవీచ్చ హనూమంతం
సుగ్రీవం చైవ రాఘవః. 46

లక్ష్మణం పరివార్యేహ
తిష్ఠధ్వం వానరోత్తమాః. 47

పరాక్రమస్య కాలోఽయం
సంప్రాప్తో మే చిరేప్సితః
పాపాత్మాఽయం దశగ్రీవో
వధ్యతాం పాపనిశ్చయః
కాంక్షతః స్తోకకస్యేవ
ఘర్మాంతే మేఘదర్శనమ్. 48

అస్మిన్ ముహూర్తే న చిరాత్
సత్యం ప్రతిశృణోమి వః
అరావణమ్ అరామం వా
జగద్ద్రక్ష్యథ వానరాః. 49

రాజ్యనాశం వనే వాసం
దండకే పరిధావనమ్
వైదేహ్యాశ్చ పరామర్షం
రక్షోభిశ్చ సమాగమమ్. 50

ప్రాప్తం దుఃఖం మహద్ఘోరం
క్లేశం చ నిరయోపమమ్
అద్య సర్వమహం త్యక్ష్యే
నిహత్వా రావణం రణే. 51

యదర్థం వానరం సైన్యం
సమానీతమ్ ఇదం మయా
సుగ్రీవశ్చ కృతో రాజ్యే
నిహత్వా వాలినం రణే. 52

యదర్థం సాగరః క్రాంతః
సేతుర్బద్ధశ్చ సాగరే
సోఽయమద్య రణే పాపః
చక్షుర్విషయ మాగతః. 53

చక్షుర్విషయ మాగమ్య
నాఽయం జీవితు మర్హతి
దృష్టిం దృష్టివిషస్యేవ
సర్పస్య మమ రావణః. 54

స్వస్థాః పశ్యత దుర్ధర్షా
యుద్ధం వానరపుంగవాః
ఆసీనాః పర్వతాగ్రేషు
మమేదం రావణస్య చ. 55

అద్య రామస్య రామత్వం
పశ్యంతు మమ సంయుగే
త్రయో లోకాః సగంధర్వాః
సదేవాః సర్షిచారణాః. 56

అద్య కర్మ కరిష్యామి
యల్లోకాః సచరాచరాః
సదేవాః కథయిష్యంతి
యావద్భూమిర్ధరిష్యతి
సమాగమ్య సదా లోకే
యథా యుద్ధం ప్రవర్తితమ్. 57

ఏవముక్త్వా శితైర్బాణైః
తప్తకాంచనభూషణైః
ఆజఘాన దశగ్రీవం
రణే రామః సమాహితః. 58

అథ ప్రదీప్తైర్నారాచైః
ముసలైశ్చాఽపి రావణః
అభ్యవర్షత్ తదా రామం
ధారాభిరివ తోయదః. 59

రామరావణముక్తానామ్
అన్యోన్యమ్ అభినిఘ్నతామ్
శరాణాం చ శరాణాం చ
బభూవ తుములః స్వనః. 60

తే భిన్నాశ్చ వికీర్ణాశ్చ
రామరావణయోః శరాః
అంతరిక్షాత్ ప్రదీప్తాగ్రా
నిపేతుర్ధరణీతలే. 61

తయోర్జ్యాతలనిర్ఘోషో
రామరావణయోర్మహాన్
త్రాసనః సర్వభూతానాం
స బభూవాఽద్భుతోపమః. 62

స కీర్యమాణః శరజాలవృష్టిభిః
మహాత్మనా దీప్తధనుష్మతాఽర్దితః
భయాత్ ప్రదుద్రావ సమేత్య రావణో
యథాఽనిలేనాఽభిహతో వలాహకః. 63

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోత్తరశతతమస్సర్గః (101)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వ్యుత్తరశతతమస్సర్గః (102)

సంజీవని పర్వతమునే తెచ్చిన హనుమ

శక్త్యా వినిహతం దృష్ట్వా
రావణేన బలీయసా
లక్ష్మణం సమరే శూరం
రుధిరౌఘపరిప్లుతమ్. 1

స దత్త్వా తుములం యుద్ధం
రావణస్య దురాత్మనః
విసృజన్నేవ బాణౌఘాన్
సుషేణం వాక్యమబ్రవీత్. 2

ఏష రావణవీర్యేణ
లక్ష్మణః పతితః క్షితౌ
సర్పవద్వేష్టతో వీరో
మమ శోకమ్ ఉదీరయన్. 3

శోణితార్ద్ర మిమం వీరం
ప్రాణైరిష్టతరం మమ
పశ్యతో మమ కా శక్తిః
యోద్ధుం పర్యాకులాఽఽత్మనః. 4

అయం స సమరశ్లాఘీ
భ్రాతా మే శుభలక్షణః
యది పంచత్వమాపన్నః
ప్రాణైర్మే కిం సుఖేన చ. 5

లజ్జతీవ హి మే వీర్యం
భ్రశ్యతీవ కరాద్ధనుః
సాయకా వ్యవసీదంతి
దృష్టిర్బాష్పవశం గతా
అవసీదంతి గాత్రాణి
స్వప్నయానే నృణామివ. 6

చింతా మే వర్ధతే తీవ్రా
ముమూర్షా చోపజాయతే. 7

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా
రావణేన దురాత్మనా. 8

వినిష్టనంతం దుఃఖార్తం
మర్మణ్యభిహతం భృశమ్
రాఘవో భ్రాతరం దృష్ట్వా
ప్రియం ప్రాణం బహిశ్చరమ్
దుఃఖేన మహతాఽఽవిష్టో
ధ్యానశోకపరాయణః. 9

పరం విషాదమాపన్నో
విలలాపాకులేంద్రియః. 10

న హి యుద్ధేన మే కార్యం
నైవ ప్రాణైర్న సీతయా

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా
లక్ష్మణం రణపాంసుషు. 11

కిం మే రాజ్యేన కిం ప్రాణైః
యుద్ధే కార్యం న విద్యతే
యత్రాఽయం నిహతః శేతే
రణమూర్ధని లక్ష్మణః. 12

దేశే దేశే కళత్రాణి
దేశే దేశే చ బాంధవాః
తం తు దేశం న పశ్యామి
యత్ర భ్రాతా సహోదరః. 13

ఇత్యేవం విలపంతం తం
శోకవిహ్వలితేంద్రియమ్
వివేష్టమానం కరుణమ్
ఉచ్ఛ్వసంతం పునః పునః
రామమ్ ఆశ్వాసయన్ వీరః
సుషేణో వాక్యమబ్రవీత్. 14

న మృతోఽయం మహాబాహో
లక్ష్మణో లక్ష్మివర్ధనః
న చాఽస్య వికృతం వక్త్రం
నాఽపి శ్యావం న నిష్ప్రభమ్. 15

సుప్రభం చ ప్రసన్నం చ
ముఖమ్ అస్యాఽభిలక్ష్యతే
పద్మరక్తతలౌ హస్తౌ
సుప్రసన్నే చ లోచనే. 16

ఏవం న విద్యతే రూపం
గతాఽసూనాం విశాంపతే
దీర్ఘాయుషస్తు మే మర్త్యాః
తేషాం తు ముఖమీదృశమ్. 17

నాఽయం ప్రేతత్వమాపన్నో
లక్ష్మణో లక్ష్మివర్ధనః
మా విషాదం కృథా వీర
సప్రాణోఽయమ్ అరిందమ. 18

ఆఖ్యాస్యతే ప్రసుప్తస్య
స్రస్తగాత్రస్య భూతలే
సోచ్ఛ్వాసం హృదయం వీర
కంపమానం ముహుర్ముహుః. 19

ఏవముక్త్వా తు వాక్యజ్ఞః
సుషేణో రాఘవం వచః
హనుమంతం ఉవాచేదం
హనుమంతమ్ అభిత్వరన్. 20

సౌమ్య శీఘ్రమితో గత్వా
శైలమ్ ఓషధిపర్వతమ్
పూర్వం తే కథితో యోఽసౌ
వీర జాంబవతా శుభః. 21

దక్షిణే శిఖరే తస్య
జాతామ్ ఓషధిమానయ
విశల్యకరణీం నామ
విశల్యకరణీం శుభామ్. 22

సవర్ణకరణీం చాఽపి
తథా సంజీవనీ మపి
సంధానకరణీం చాఽపి
గత్వా శీఘ్రమిహాఽనయ
సంజీవనార్థం వీరస్య
లక్ష్మణస్య మహాత్మనః. 23

ఇత్యేవ ముక్తో హనూమాన్
గత్వా చౌషధిపర్వతమ్
చింతామ్ అభ్యగమ చ్ఛ్రీమాన్
అజానంస్తాం మహౌషధీమ్. 24

తస్య బుద్ధిః సముత్పన్నా
మారుతేరమితౌజసః
ఇదమేవ గమిష్యామి
గృహీత్వా శిఖరం గిరేః. 25

అస్మిన్ హి శిఖరే జాతామ్
ఓషధీం తాం సుఖావమహామ్
ప్రతర్కేణాఽవగచ్ఛామి
సుషేణోఽప్యేవమబ్రవీత్. 26

అగృహ్య యది గచ్ఛామి
విశల్యకరణీమహమ్
కాలాత్యయేన దోషః స్యాత్
వైక్లబ్యం చ మహద్భవేత్. 27

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్
గత్వా క్షిప్రం మహాబలః
ఆసాద్య పర్వతశ్రేష్ఠం
త్రిః ప్రకంప్య గిరేః శిరః 28

ఫుల్లనానాతరుగణం
సముత్పాట్య మహాబలః
గృహీత్వా హరిశార్దూలో
హస్తాభ్యాం సమతోలయత్. 29

స నీలమివ జీమూతం
తోయపూర్ణం నభఃస్థలాత్
ఆపపాత గృహీత్వా తు
హనుమాన్ శిఖరం గిరేః. 30

సమాగమ్య మహావేగః
సన్న్యస్య శిఖరం గిరేః
విశ్రమ్య కించిద్ధనుమాన్
సుషేణమ్ ఇదమబ్రవీత్. 31

ఓషధిం నాఽవగచ్ఛామి
తామహం హరిపుంగవ
తదిదం శిఖరం కృత్స్నం
గిరేస్తస్యాఽఽహృతం మయా. 32

ఏవం కథయమానం
తం ప్రశస్య పవనాఽఽత్మజమ్
సుషేణో వానరశ్రేష్ఠో
జగ్రాహోత్పాట్య చౌషధిమ్. 33

విస్మితాస్తు బభూవుస్తే
రణే వానరరాక్షసాః

దృష్ట్వా హనుమతః కర్మ
సురైరపి సుదుష్కరమ్. 34

తతః సంక్షోదయిత్వా తామ్
ఓషధిం వానరోత్తమః
లక్ష్మణస్య దదౌ నస్తః
సుషేణః సుమహాద్యుతే. 35

సశల్యస్తాం సమాఘ్రాయ
లక్ష్మణః పరవీరహా
విశల్యో విరుజః శీఘ్రమ్
ఉదతిష్ఠన్మహీతలాత్. 36

తముత్థితం తే హరయో
భూతలాత్ ప్రేక్ష్య లక్ష్మణమ్
సాధు సాధ్వితి సుప్రీతాః
సుషేణం ప్రత్యపూజయన్. 37

ఏహ్యేహీత్యబ్రవీద్రామో
లక్ష్మణం పరవీరహా
సస్వజే స్నేహగాఢం చ
బాష్పపర్యాకులేక్షణః. 38

అబ్రవీచ్చ పరిష్వజ్య
సౌమిత్రిం రాఘవస్తదా
దిష్ట్యా త్వాం వీర పశ్యామి
మరణాత్ పునరాగతమ్. 39

న హి మే జీవితేనాఽర్థః
సీతయా చాఽపి లక్ష్మణ
కో హి మే విజయేనాఽర్థః
త్వయి పంచత్వమాగతే. 40

ఇత్యేవం వదతస్తస్య
రాఘవస్య మహాత్మనః
ఖిన్నః శిథిలయా వాచా
లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్. 41

తాం ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిజ్ఞాయ
పురా సత్యపరాక్రమ
లఘుః కశ్చిదివాఽసత్త్వో
నైవం వక్తుమిహార్హసి. 42

న హి ప్రతిజ్ఞాం కుర్వంతి
వితథాం సాధవోఽనఘ
లక్షణం హి మహత్త్వస్య
ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనమ్. 43

నైరాశ్యమ్ ఉపగంతుం తే
తదలం మత్కృతేఽనఘ
వధేన రావణస్యాఽద్య
ప్రతిజ్ఞామ్ అనుపాలయ. 44

న జీవన్ యాస్యతే శత్రుః
తవ బాణపథం గతః
నర్దతస్తీక్ష్ణదంష్ట్రస్య
సింహస్యేవ మహాగజః. 45

అహం తు వధమిచ్ఛామి
శీఘ్రమస్య దురాత్మనః

యావదస్తం న యాత్యేష
కృతకర్మా దివాకరః. 46
యది వధమిచ్ఛసి రావణస్య సంఖ్యే
యది చ కృతాం త్వమిహేచ్ఛసి
ప్రతిజ్ఞామ్
యది తవ రాజవరాత్మజాభిలాషః
కురు చ వచో మమ శీఘ్రమద్య వీర47

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వ్యుత్తరశతతమస్సర్గః (102)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్ర్యుత్తరశతతమస్సర్గః (103)

ఇంద్రుడు తన సారథి మాతలి వెంట దివ్యరథమును పంపుట

లక్ష్మణేన తు తద్వాక్యమ్
ఉక్తం శ్రుత్వా స రాఘవః
సందధే పరవీరఘ్నో
ధనురాదాయ వీర్యవాన్
రావణాయ శరాన్ ఘోరాన్
విససర్జ చమూముఖే. 1

అథాஉన్యం రథమారుహ్య
రావణో రాక్షసాధిపః
అభ్యద్రవత కాకుత్స్థం
స్వర్భానురివ భాస్కరమ్. 2

దశగ్రీవో రథస్థస్తు
రామం వజ్రోపమైః శరైః
ఆజఘాన మహాఘోరైః
దారాభిరివ తోయదః. 3

దీప్తపావకసంకాశైః
శరైః కాంచనభూషణైః
నిర్బిభేద రణే రామో
దశగ్రీవం సమాహితమ్. 4

భూమౌ స్థితస్య రామస్య
రథస్థస్య చ రక్షసః
న సమం యుద్ధ మిత్యాహుః
దేవగంధర్వదానవాః. 5

తతః కాంచనచిత్రాంగః
కింకిణీశతభూషితః
తరుణాஉஉదిత్యసంకాశో
వైడూర్యమయకూబరః. 6

సదశ్వైః కాంచనాపీడైః
యుక్తః శ్వేతప్రకీర్ణకైః
హరిభిః సూర్యసంకాశైః
హేమజాలవిభూషితైః. 7

రుక్మవేణుధ్వజః శ్రీమాన్
దేవరాజరథో వరః
దేవరాజేన సందిష్టో
రథమ్ ఆరుహ్య మాతలిః. 8

అభ్యవర్తత కాకుత్స్థమ్
అవతీర్య త్రివిష్టపాత్. 9

అబ్రవీచ్చ తదా రామం
సప్రతోదో రథే స్థితః
ప్రాంజలిర్మాతలిర్వాక్యం
సహస్రాక్షస్య సారథిః. 10

సహస్రాక్షేణ కాకుత్స్థ
రథోఽయం విజయాయ తే
దత్తస్తవ మహాసత్త్వ
శ్రీమాన్ శత్రునిబర్హణః. 11

ఇదమైంద్రం మహచ్చాపం
కవచం చాఽగ్నిసన్నిభమ్
శరాశ్చాఽఽదిత్యసంకాశాః
శక్తిశ్చ విమలా శితా. 12

ఆరుహ్యేమం రథం వీర
రాక్షసం జహి రావణమ్
మయా సారథినా రాజన్
మహేంద్ర ఇవ దానవాన్. 13

ఇత్యుక్తః సంపరిక్రమ్య
రథం సమభివాద్య చ
ఆరురోహ తదా రామో
లోకాన్ లక్ష్మ్యా విరాజయన్. 14

తద్బభూవాఽద్భుతం యుద్ధం
తుములం రోమహర్షణమ్
రామస్య చ మహాబాహో
రావణస్య చ రక్షసః. 15

స గాంధర్వేణ గాంధర్వం
దైవం దైవేన రాఘవః
అస్త్రం రాక్షసరాజస్య
జఘాన పరమాఽస్త్రవిత్. 16

అస్త్రం తు పరమం ఘోరం
రాక్షసం రాక్షసాధిపః
ససర్జ పరమక్రుద్ధః
పునరేవ నిశాచరః. 17

తే రావణధనుర్ముక్తాః
శరాః కాంచనభూషణాః
అభ్యవర్తంత కాకుత్స్థం
సర్పా భూత్వా మహావిషాః. 18

తే దీప్తవదనా దీప్తం
వమంతో జ్వలనం ముఖైః
రామమేవాభ్యవర్తంత
వ్యాదితాస్యా భయానకాః. 19

తైర్వాసుకిసమస్పర్శై
దీప్తభోగైర్మహావిషైః
దిశశ్చ సంతతాః సర్వాః
ప్రదిశశ్చ సమావృతాః. 20

తాన్ దృష్ట్వా పన్నగాన్ రామః
సమాపతత ఆహవే
అస్త్రం గారుత్మతం ఘోరం
ప్రాదుశ్చక్రే భయావహమ్. 21

తే రాఘవశరా ముక్తా
రుక్మపుంఖాః శిఖిప్రభాః
సుపర్ణాః కాంచనా భూత్వా
విచేరుః సర్పశత్రవః. 22

తే తాన్ సర్వాన్ శరాన్ జఘ్నుః
సర్పరూపాన్ మహాజవాన్
సుపర్ణరూపా రామస్య
విశిఖాః కామరూపిణః. 23

అస్త్రే ప్రతిహతే క్రుద్ధో
రావణో రాక్షసాధిపః
అభ్యవర్షత్ తదా రామం
ఘోరాభిః శరవృష్టిభిః. 24

తతః శరసహస్రేణ
రామమ్ అక్లిష్టకారిణమ్
అర్దయిత్వా శరౌఘేణ
మాతలిం ప్రత్యవిధ్యత. 25

చిచ్ఛేద కేతుమ్ ఉద్దిశ్య
శరేణైకేన రావణః
పాతయిత్వా రథోపస్థే
రథాత్ కేతుం చ కాంచనమ్
ఐంద్రానపి జఘానాఽశ్వాన్
శరజాలేన రావణః. 26

తం దృష్ట్వా సుమహత్
కర్మ రావణస్య దురాత్మనః
విషేదుర్దేవగంధర్వా
దానవాశ్చారణైః సహ. 27

రామమ్ ఆర్తం తదా దృష్ట్వా
సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
వ్యథితా వానరేంద్రశ్చ
బభూవుః సవిభీషణాః. 28

రామచంద్రమసం దృష్ట్వా
గ్రస్తం రావణరాహుణా
ప్రాజాపత్యం చ నక్షత్రం
రోహిణీం శశినః ప్రియామ్. 29

సమాక్రమ్య బుధస్తస్థౌ
ప్రజానామ్ అశుభావహః. 30

స ధూమపరివృత్తోఽర్మిః
ప్రజ్వలన్నివ సాగరః
ఉత్పపాత తదా క్రుద్ధః
స్పృశన్నివ దివాకరమ్. 31

శస్త్రవర్ణః సుపరుషో
మందరశ్మిర్దివాకరః
అదృశ్యత కబంధాంకః
సంసక్తో ధూమకేతునా. 32

కోసలానాం చ నక్షత్రం
వ్యక్తమింద్రాగ్నిదైవతమ్
ఆక్రమ్యాఽంగారకస్తస్థౌ
విశాఖా మపిచాఽంబరే. 33

దశాఽఽస్యో వింశతిభుజః
ప్రగృహీతశరాసనః
అదృశ్యత దశగ్రీవో
మైనాక ఇవ పర్వతః. 34

నిరస్యమానో రామస్తు
దశగ్రీవేణ రక్షసా
నాఽశక్నోత్ అభిసంధాతుం
సాయకాన్ రణమూర్ధని. 35

స కృత్వా భ్రుకుటీం క్రుద్ధః
కించిత్ సంరక్తలోచనః
జగామ సుమహాక్రోధం
నిర్దహన్నివ చక్షుషా. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్ర్యుత్తరశతతమస్సర్గః (103)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతురుత్తరశతతమస్సర్గః (104)

శ్రీరాముడు ప్రయోగించిన శూలమును వమ్ముగావించిన రావణుడు

తస్య క్రుద్ధస్య వదనం
దృష్ట్వా రామస్య ధీమతః
సర్వభూతాని విత్రేషుః
ప్రాకంపత చ మేదినీ. 1

సింహశార్దూలవాన్ శైలః
సంచచాలా చలద్రుమః
బభూవ చాఽతిక్షుభితః
సముద్రః సరితాంపతిః. 2

ఖగాశ్చ ఖరనిర్ఘోషా
గగనే పరుష ఘనాః
ఔత్పాతికాని నర్దంతః
సమంతాత్ పరిచక్రముః. 3

రామం దృష్ట్వా సుసంక్రుద్ధమ్
ఉత్పాతాంశ్చ సుదారుణాన్
విత్రేసుః సర్వభూతాని
రావణస్యాఽభవద్భయమ్. 4

విమానస్థాస్తదా దేవా
గంధర్వాశ్చ మహోరగాః
ఋషిదానవదైత్యాశ్చ
గరుత్మంతశ్చ ఖేచరాః. 5

దదృశుస్తే మహాయుద్ధం
లోకసంవర్తసంస్థితమ్
నానాప్రహరణైర్భీమైః
శూరయోః సంప్రయుధ్యతోః. 6

ఊచుః సురాసురాః సర్వే
తదా విగ్రహమాగతాః
ప్రేక్ష్యమాణా మహాద్యుద్ధం
వాక్యం భక్త్యా ప్రహృష్టవత్. 7

దశగ్రీవం జయేత్యాహుః
అసురాః సమవస్థితాః
దేవా రామమథోచుస్తే
త్వం జయేతి పునః పునః. 8

ఏతస్మిన్నంతరే క్రోధాత్
రాఘవస్య స రావణః
ప్రహర్తుకామో దుష్టాత్మా
స్పృశన్ ప్రహరణమ్ మహత్. 9

వజ్రసారం మహానాదం
సర్వశత్రునిబర్హణమ్
శైలశృంగనిభైః కూటైః
చితం దృష్టిభయాపహమ్. 10

సధూమమివ తీక్ష్ణాగ్రం
యుగాంతాగ్నిచయోపమమ్
అతిరౌద్రమ్ అనాసాద్యం
కాలేనాఽపి దురాసదమ్. 11

త్రాసనం సర్వభూతానాం
దారణం భేదనం తదా
ప్రదీప్తమివ రోషేణ
శూలం జగ్రాహ రావణః. 12

తచ్ఛూలం పరమక్రుద్ధో
మధ్యే జగ్రాహ వీర్యవాన్
అనేకైః సమరే శూరై
రాక్షసైః పరివారితః. 13

సముద్యమ్య మహాకాయో
ననాద యుధి భైరవమ్
సంరక్తనయనో రోషాత్
స్వసైన్యమ్ అభిహర్షయన్. 14

పృథివీం చాఽంతరిక్షం చ
దిశశ్చ ప్రదిశస్తథా
ప్రాకంపయత్ తదా శబ్దో
రాక్షసేంద్రస్య దారుణః. 15

అతినాదస్య నాదేన
తేన తస్య దురాత్మనః
సర్వభూతాని విత్రేసుః
సాగరశ్చ ప్రచుక్షుభే. 16

స గృహీత్వా మహావీర్యః
శూలం తద్రావణో మహత్
వినద్య సుమహానాదం
రామం పరుషమబ్రవీత్. 17

శూలోఽయం వజ్రసారస్తే
రామ రోషాన్మయోద్యతః
తవ భ్రాతృసహాయస్య
సద్యః ప్రాణాన్ హరిష్యతి. 18

రక్షసామ్ అద్య శూరాణాం
నిహతానాం చమూముఖే
త్వాం నిహత్య రణశ్లాఘిన్
కరోమి తరసా సమమ్
తిష్ఠేదానీం నిహన్మి త్వామ్
ఏష శూలేన రాఘవ. 19
ఏవముక్త్వా స చిక్షేప
తచ్ఛూలం రాక్షసాధిపః. 20

తద్రావణకరాన్ముక్తం
విద్యుజ్జ్వాలాసమాకులమ్
అష్టఘంటం మహానాదం
వియద్గతమశోభత. 21

తచ్ఛూలం రాఘవో దృష్ట్వా
జ్వలంతం ఘోరదర్శనమ్
ససర్జ విశిఖాన్ రామః
చాపమ్ ఆయమ్య వీర్యవాన్. 22
ఆపతంతం శరౌఘేణ

వారయామాస రాఘవః
ఉత్పతంతం యుగాంతాగ్నిం
జలౌఘైరివ వాసవః. 23

నిర్దదాహ స తాన్ బాణాన్
రామకార్ముకనిస్సృతాన్
రావణస్య మహాశూలః
పతంగానివ పావకః. 24

తాన్ దృష్ట్వా భస్మసాద్భూతాన్
శూలసంస్పర్శచూర్ణితాన్
సాయకాన్ అంతరిక్షస్థాన్
రాఘవః క్రోధమాహరత్. 25

స తాం మాతలినాఽఽనీతాం
శక్తిం వాసవనిర్మితామ్
జగ్రాహ పరమక్రుద్ధో
రాఘవో రఘునందనః. 26

సా తోలితా బలవతా
శక్తిర్ఘంటాకృతస్వనా
నభః ప్రజ్వాలయామాస
యుగాంతోల్కేఽవ సప్రభా. 27

సా క్షిప్తా రాక్షసేంద్రస్య
తస్మిన్ శూలే పపాత హ
భిన్నః శక్త్యా మహాన్ శూలో
నిపపాత హతద్యుతిః. 28

నిర్బిభేద తతో బాణైః
హయానస్య మహాజవాన్
రామస్తీక్ష్ణైర్మహావేగైః
వజ్రకల్పైః శితైః శరైః. 29

నిర్బిభేదోరసి తతో
రావణం నిశితైః శరైః
రాఘవః పరమాయత్తో
లలాటే పత్రిభిస్త్రిభిః. 30

స శరైర్భిన్నసర్వాంగో
గాత్రప్రస్రుతశోణితః
రాక్షసేంద్రః సమూహస్థః
ఫుల్లాశోక ఇవా బభౌ. 31

స రామబాణై రభివిద్ధగాత్రో
నిశాచరేంద్రః క్షతజార్ద్రగాత్రో
జగామ ఖేదం చ సమాజమధ్యే
క్రోధం చ చక్రే సుభృశం తదానీమ్. 32

ఇత్యార్షే శ్రీ
మద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతురుత్తరశతతమస్సర్గః (104)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచోత్తరశతతమస్సర్గః (105)

రఘురాముని శరపరంపరకు తట్టుకోలేని రావణుడు

స తేన తు తథా క్రోధాత్
కాకుత్స్థేనాఽర్దితో రణే
రావణః సమరశ్లాఘీ
మహాక్రోధమ్ ఉపాగమత్. 1

స దీప్తనయనో రోషాత్
చాపమాయమ్య వీర్యవాన్
అభ్యర్దయత్ సుసంక్రుద్ధో
రాఘవం పరమాఽఽహవే. 2

బాణధారాసహస్రైస్తైః
స తోయద ఇవాంబరాత్
రాఘవం రావణో బాణైః
తటాకమివ పూరయత్. 3

పూరితః శరజాలేన
ధనుర్ముక్తేన సంయుగే
మహాగిరిరివాఽఽకంప్యః
కాకుత్స్థో న ప్రకంపతే. 4

స శరైః శరజాలాని
వారయన్ సమరే స్థితః
గభస్తీనివ సూర్యస్య
ప్రతిజగ్రాహ వీర్యవాన్. 5

తతః శరసహస్రాణి
క్షిప్రహస్తో నిశాచరః
నిజఘానోరసి క్రుద్ధో
రాఘవస్య మహాత్మనః. 6

స శోణితసమాదిగ్ధః
సమరే లక్ష్మణాఽగ్రజః
దృష్టః ఫుల్ల ఇవారణ్యే
సుమహాన్ కింశుకద్రుమః. 7

శరాఽభిఘాతసంరబ్ధః
సోఽపి జగ్రాహ సాయకాన్
కాకుత్స్థః సుమహాతేజాః
యుగాంతాఽఽదిత్యతేజసః. 8

తతోఽన్యోన్యం సుసంరబ్ధౌ
ఉభౌ తౌ రామరావణౌ
శరాంధకారే సమరే
నోపాలక్షయతాం తదా. 9

తతః క్రోధసమావిష్టో
రామో దశరథాత్మజః
ఉవాచ రావణం వీరః
ప్రహస్య పరుషం వచః. 10

మమ భార్యా జనస్థానాత్
అజ్ఞానాద్రాక్షసాధమ
హృతా తే వివశా యస్మాత్
తస్మాత్ త్వంనాఽసివీర్యవాన్. 11

మయా విరహితాం దీనాం
వర్తమానాం మహావనే
వైదేహీం ప్రసభం హృత్వా
శూరోఽహమ్ ఇతి మన్యసే. 12

స్త్రీషు శూర వినాథాసు
పరదారాఽభిమర్శకే
కృత్వా కాపురుషం కర్మ
శూరోఽహమ్ ఇతి మన్యసే. 13

భిన్నమర్యాద నిర్లజ్జ
చారిత్రేష్వనవస్థిత
దర్పాన్మృత్యుమ్ ఉపాదాయ
శూరోఽహమ్ ఇతి మన్యసే. 14

శూరేణ ధనదభ్రాత్రా
బలైః సముదితేన చ
శ్లాఘనీయం యశస్యం చ
కృతంకర్మ మహత్ త్వయా. 15

ఉత్సేకేనాఽభిపన్నస్య
గర్హితస్యాఽహితస్య చ
కర్మణః ప్రాప్నుహీదానీం
తస్యాఽద్య సుమహత్ ఫలమ్. 16

శూరోఽహమితిచాఽఽత్మానమ్
అవగచ్ఛసి దుర్మతే
నైవ లజ్జాఽస్తి తే సీతాం
చోరవద్వ్యపకర్షతః. 17

యది మత్సన్నిధౌ సీతా
ధర్షితా స్యాత్త్వయా బలాత్
భ్రాతరం తు ఖరం పశ్యేః
తదా మత్సాయకైర్హతః. 18

దిష్ట్యాఽసి మమ దుష్టాత్మన్
చక్షుర్విషయ మాగతః
అద్య త్వాం సాయకై స్తీక్ష్ణై
నయామి యమసాదనమ్. 19

అద్య తే మచ్ఛరై శ్ఛిన్నం
శిరో జ్వలితకుండలమ్
క్రవ్యాదా వ్యపకర్షంతు
వికీర్ణం రణపాంసుషు. 20

నిపత్యోరసి గృధ్రాస్తే
క్షితౌ క్షిప్తస్య రావణ
పిబంతు రుధిరం తర్షాత్
శరశల్యాంతరోత్థితమ్. 21

అద్య మద్బాణాభిన్నస్య
గతాసోః పతితస్య తే
కర్షంత్వంత్రాణి పతగా
గరుత్మంత ఇవోరగాన్. 22

ఇత్యేవం సంవదన్ వీరో
రామః శత్రునిబర్హణః
రాక్షసేంద్రం సమీపస్థం
శరవర్షైరవాకిరత్. 23

బభూవ ద్విగుణం వీర్యం
బలం హర్షశ్చ సంయుగే
రామస్యాస్త్రబలం చైవ
శత్రోర్నిధనకాంక్షిణః. 24

ప్రాదుర్బభూవురస్త్రాణి
సర్వాణి విదితాఽఽత్మనః
ప్రహర్షాచ్చ మహాతేజాః
శీఘ్రహస్తతరోఽభవత్. 25

శుభాన్యేతాని చిహ్నాని
విజ్ఞాయాఽఽత్మగతాని సః
భూయ ఏవార్దయద్రామో
రావణం రాక్షసాంతకృత్. 26

హరీణాం చాఽశ్మనికరైః
శరవర్షైశ్చ రాఘవాత్
హన్యమానో దశగ్రీవో
విఘూర్ణహృదయోఽభవత్. 27

యదా చ శస్త్రం నాఽఽరేభే
నవ్యకర్షచ్చరాసనమ్
నాఽస్య ప్రత్యకరోద్వీర్యం
విక్లబేనాఽంతరాత్మనా. 28

క్షిప్తాశ్చాఽపి శరాస్తేన
శస్త్రాణి వివిధాని చ
న రణార్థాయ వర్తంతే
మృత్యుకాలేఽభివర్తతః. 29

సూతస్తు రథనేతాఽస్య
తదవస్థం సమీక్ష్య తమ్
శనైర్యుద్ధాదసంభ్రాంతో
రథం తస్యాఽపవాహయత్. 30

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచోత్తరశతతమస్సర్గః (105)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షడుత్తరశతతమస్సర్గః (106)

రథమును ప్రక్కకు మళ్లించిన సారథిని మందలించిన రావణుడు

స తు మోహాత్ సుసంక్రుద్ధః
కృతాంతబలచోదితః
క్రోధసంరక్తనయనో
రావణః సూతమబ్రవీత్. 1

హీనవీర్యమివాఽశక్తం
పౌరుషేణ వివర్జితమ్
భీరుం లఘుమివాఽసత్త్వం
విహీనమివ తేజసా. 2

విముక్తమివ మాయాభిః
అస్త్రైరివ బహిష్కృతమ్
మామవజ్ఞాయ దుర్బుద్ధే
స్వయా బుద్ధ్యా విచేష్టసే. 3

కిమర్థం మామ్ అవజ్ఞాయ
మచ్ఛందమ్ అనవేక్ష్య చ
త్వయా శత్రోః సమక్షం మే
రథోఽయమ్ అపవాహితః. 4

త్వయాఽద్య హి మమాఽనార్య
చిరకాలసమార్జితమ్
యశో వీర్యం చ తేజశ్చ
ప్రత్యయశ్చ వినాశితః. 5

శత్రోః ప్రఖ్యాతవీర్యస్య
రంజనీయస్య విక్రమైః
పశ్యతో యుద్ధలుబ్ధోఽహం
కృతః కాపురుష స్త్వయా. 6

యస్త్వం రథ మిమం మోహాత్
నచోద్వహసి దుర్మతే
సత్యోఽయం ప్రతితర్కో మే
పరేణ త్వమ్ ఉపస్కృతః. 7

న హి తద్విద్యతే కర్మ
సుహృదో హితకాంక్షిణః
రిపూణాం సదృశం చైతత్
న త్వయైతత్ స్వనుష్ఠితమ్. 8

నివర్తయ రథం శీఘ్రం
యావన్నోపైతి మే రిపుః
యదివాఽధ్యుషితో వాఽసి
స్మర్యంతే యది వా గుణాః. 9

ఏవం పరుషముక్తస్తు
హితబుద్ధిరబుద్ధినా
అబ్రవీద్రావణం సూతో
హితం సాఽనునయం వచః. 10

న భీతోఽస్మి న మూఢోఽస్మి
నోపజప్తోఽస్మి శత్రుభిః
న ప్రమత్తో న నిస్స్నేహో
విస్మృతా న చ సత్క్రియా. 11

మయా తు హితకామేన
యశశ్చ పరిరక్షతా
స్నేహప్రస్కన్నమనసా
ప్రియమిత్యప్రియం కృతమ్. 12

నాఽస్మిన్నర్థే మహారాజ
త్వం మాం ప్రియహితే రతమ్
కశ్చిల్లఘురివాఽనార్యో
దోషతో గంతుమర్హసి. 13

శ్రూయతాం త్వభిధాస్యామి
యన్నిమిత్తం మయా రథః
నదీవేగ ఇవాభోగేః
సంయుగే వినివర్తితః. 14

శ్రమం తవాఽవగచ్ఛామి
మహతా రణకర్మణా
న హి తే వీర సౌముఖ్యం
ప్రహర్షం వోపధారయే. 15

రథోద్వహనఖిన్నాశ్చ
త ఇమే రథవాజినః
దీనా ఘర్మపరిశ్రాంతా
గావో వర్షహతా ఇవ. 16

నిమిత్తాని చ భూయిష్ఠం
యాని ప్రాదుర్భవంతి నః
తేషు తేష్వభిపన్నేషు
లక్షయామ్యప్రదక్షిణమ్. 17

దేశకాలౌ చ విజ్ఞేయౌ
లక్షణానీంగితాని చ
దైన్యం ఖేదశ్చ హర్షశ్చ
రథినశ్చ బలాఽబలమ్. 18

స్థలనిమ్నాని భూమేశ్చ
సమాని విషమాణి చ
యుద్ధకాలశ్చ విజ్ఞేయః
పరస్యాంతరదర్శనమ్. 19

ఉపయానాఽపయానే చ
స్థానం ప్రత్యపసర్పణమ్
సర్వమేతద్రథస్థేన
జ్ఞేయం రథకుటుంబినా. 20

తవ విశ్రామహేతోశ్చ
తథైషాం రథవాజినామ్
రౌద్రం వర్జయతా ఖేదం
క్షమం కృతమిదం మయా. 21

న మయా స్వేచ్ఛయా వీర
రథోఽయమ్ అఽఽపవాహితః
నమయా స్వేచ్ఛయా వీర
రథోఽయమ్ అఽపవాహితః. 22

భర్తృస్నేహపరీతేన
మయేదం యత్కృతం ప్రభో. 23

ఆజ్ఞాపయ యథాతత్త్వం
వక్ష్యస్యరినిషూదన
తత్కరిష్యామ్యహం వీరం
గతానృణ్యేన చేతసా. 24

సంతుష్టస్తేన వాక్యేన
రావణస్తస్య సారథేః
ప్రశస్యైనం బహువిధం
యుద్ధలుబ్ధోఽబ్రవీదిదమ్. 25

రథం శీఘ్రమిమం సూత
రాఘవాఽభిముఖం కురు
నాఽహత్వా సమరే శత్రూన్
నివర్తిష్యతి రావణః. 26

ఏవముక్త్వా తత స్తుష్టో
రావణో రాక్షసేశ్వరః
దదౌ తస్మై శుభం హ్యేకం
హస్తాభరణముత్తమమ్. 27

తతో ద్రుతం రావణవాక్యచోదితః
ప్రచోదయామాస హయాన్ సారథిః
స రాక్షసేంద్రస్య తతో మహారథః
క్షణేన రామస్య రణాగ్రతోఽభవత్. 28

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షడుత్తరశతతమస్సర్గః (106)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తోత్తరశతతమస్సర్గః (107)

అగస్త్యమహర్షి 'ఆదిత్యహృదయము'ను శ్రీరామునికి ఉపదేశించుట

తతో యుద్ధపరిశ్రాంతం
సమరే చింతయా స్థితమ్
రావణం చాஉగ్రతో దృష్ట్వా
యుద్ధాయ సముపస్థితమ్. 1

దైవతైశ్చ సమాగమ్య
ద్రష్టుమ్ అభ్యాగతో రణమ్
ఉపాగమ్యాஉబ్రవీద్రామమ్
అగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః. 2

రామ రామ మహాబాహో
శృణు గుహ్యం సనాతనమ్
యేన సర్వాన్ అరీన్ వత్స
సమరే విజయిష్యసి. 3

ఆదిత్యహృదయం పుణ్యం
సర్వశత్రువినాశనమ్
జయాஉஉవహం జపేన్నిత్యమ్
అక్షయ్యం పరమం శివమ్. 4

సర్వమంగళమాంగల్యం
సర్వపాపప్రణాశనమ్
చింతాశోకప్రశమనమ్
ఆయుర్వర్ధన ముత్తమమ్. 5

రశ్మిమంతం సముద్యంతం
దేవాసురనమస్కృతమ్
పూజయస్వ వివస్వంతం
భాస్కరం భువనేశ్వరమ్. 6

సర్వదేవాత్మకో హ్యేష
తేజస్వీ రశ్మిభావనః
ఏష దేవాసురగణాన్
లోకాన్ పాతి గభస్తిభిః. 7

ఏష బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ
శివః స్కందః ప్రజాపతిః
మహేంద్రో ధనదః కాలో
యమః సోమో హ్యాపాంపతిః. 8

పితరో వసవః సాధ్యా
హ్యశ్వినౌ మరుతో మనుః
వాయుర్వహ్నిః ప్రజాః ప్రాణ
ఋతుకర్తా ప్రభాకరః. 9

ఆదిత్యః సవితా సూర్యః
ఖగః పూషా గభస్తిమాన్
సువర్ణసదృశో భానుః
హిరణ్యరేతా దివాకరః. 10

హరిదశ్వః సహస్రార్చిః
సప్తసప్తిర్మరీచిమాన్
తిమిరోన్మథనః శంభుః
త్వష్టా మార్తాండ అంశుమాన్. 11

హిరణ్యగర్భః శిశిరః
తపనో భాస్కరో రవిః
అగ్నిగర్భోఽదితేః పుత్రః
శంఖః శిశిరనాశనః. 12

వ్యోమనాథస్తమోభేదీ
ఋగ్యజుః సామపారగః
ఘనవృష్టిరపాం మిత్రో
వింధ్యవీథీప్లవంగమః. 13

ఆతపీ మండలీ మృత్యుః
పింగళః సర్వతాపనః
కవిర్విశ్వో మహాతేజా
రక్తః సర్వభవోద్భవః. 14

నక్షత్రగ్రహతారాణామ్
అధిపో విశ్వభావనః
తేజసామపి తేజస్వీ
ద్వాదశాత్మన్ నమోఽస్తుతే. 15

నమః పూర్వాయ గిరయే
పశ్చిమే గిరయే నమః
జ్యోతిర్గణానాం పతయే
దినాఽధిపతయే నమః. 16

జయాయ జయభద్రాయ
హర్యశ్వాయ నమో నమః
నమో నమః సహస్రాంశో
ఆదిత్యాయ నమో నమః. 17

నమ ఉగ్రాయ వీరాయ
సారంగాయ నమో నమః
నమః పద్మప్రబోధాయ
మార్తాండాయ నమో నమః. 18

బ్రహ్మేశానాఽచ్యుతేశాయ
సూర్యాయాఽఽదిత్యవర్చసే
భాస్వతే సర్వభక్షాయ
రౌద్రాయ వపుషే నమః. 19

తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ
శత్రుఘ్నాయాఽమితాత్మనే
కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ
జ్యోతిషాం పతయే నమః. 20

తప్తచామీకరాఽఽభాయ
వహ్నయే విశ్వకర్మణే
నమస్తమోఽభినిఘ్నాయ
రుచయే లోకసాక్షిణే. 21

నాశయత్యేష వై భూతం
తదేవ సృజతి ప్రభుః
పాయత్యేష తపత్యేష
వర్షత్యేష గభస్తిభిః. 22

ఏష సుప్తేషు జాగర్తి
భూతేషు పరినిష్ఠితః
ఏష చైవాగ్నిహోత్రం చ
ఫలం చైవాఽగ్నిహోత్రిణామ్. 23

దేవాశ్చ క్రతవశ్చైవ
క్రతూనాం ఫలమేవ చ
యాని కృత్యాని లోకేషు
సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః. 24

ఏనమాపత్సు కృచ్ఛ్రేషు
కాంతారేషు భయేషు చ
కీర్తయన్ పురుషః కశ్చిత్
నాఽవసీదతి రాఘవ. 25

పూజయస్వైనమేకాగ్రో
దేవదేవం జగత్పతిమ్
ఏతత్త్రిగుణితం జప్త్వా
యుద్ధేషు విజయిష్యసి. 26

అస్మిన్ క్షణే మహాబాహో
రావణం త్వం వధిష్యసి
ఏవముక్త్వా తతోఽగస్త్యో
జగామ చ యథాగతమ్. 27

ఏతచ్ఛ్రుత్వా మహాతేజా
నష్టశోకోఽభవత్ తదా
ధారయామాస సుప్రీతో
రాఘవః ప్రయతాఽఽత్మవాన్. 28

ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య జప్త్వా తు
పరం హర్షమ్ అవాప్తవాన్
త్రిరాచమ్య శుచిర్భూత్వా
ధనురాదాయ వీర్యవాన్. 29

రావణం ప్రేక్ష్య హృష్టాత్మా
యుద్ధాయ సముపాగమత్
సర్వయత్నేన మహతా
వధే తస్య ధృతోఽభవత్. 30

అథ రవిరవదన్ నిరీక్ష్య రామం
ముదితమనాః పరమం ప్రహృష్యమాణః
నిశిచరపతిసంక్షయం విదిత్వా
సురగణమధ్యగతో వచస్త్వరేతి. 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తోత్తరశతతమస్సర్గః (107)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టోత్తరశతతమస్సర్గః (108)

శ్రీరాముని జయమును సూచిస్తూ శుభశకునములు

స రథం సారథిర్హృష్టః
పరసైన్యప్రధర్షణమ్
గంధర్వనగరాకారం
సముచ్ఛ్రితపతాకినమ్. 1

యుక్తం పరమసంపన్నైః
వాజిభిర్హేమమాలిభిః
యుద్ధోపకరణైః పూర్ణం
పతాకాధ్వజమాలినమ్. 2

గ్రసంత మివ చాఽఽకాశం
నాదయంతం వసుంధరాం
ప్రణాశం పరసైన్యానాం
స్వసైన్యానాం ప్రహర్షణమ్
రావణస్య రథం క్షిప్రం
చోదయామాస సారథిః. 3

త మాపతంతం సహసా
స్వనవంతం మహాస్వనమ్
రథం రాక్షసరాజస్య
నరరాజో దదర్శ హ. 4

కృష్ణవాజిసమాయుక్తం
యుక్తం రౌద్రేణ వర్చసా
తటిత్పతాకాగహనం
దర్శితేంద్రాయుధాయుధమ్. 5

శరధారా విముంచంతం
ధారాసారమివాంబుదమ్
తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశమ్
ఆపతంతం రథం రిపోః. 6

గిరేర్వజ్రాభిమృష్టస్య
దీర్యతః సదృశస్వనమ్
విస్ఫారయన్ వై వేగేన
బాలచంద్రనతం ధనుః. 7

ఉవాచ మాతలిం రామః
సహస్రాక్షస్య సారథిమ్. 8

మాతలే పశ్య సంరబ్ధమ్
అపతంతం రథం రిపోః. 9

యథాఽపసవ్యం పతతా
వేగేన మహతా పునః
సమరే హంతుమాత్మానం
తథా తేన కృతా మతిః. 10

తదప్రమాదమ్ ఆతిష్ఠన్
ప్రత్యుద్గచ్ఛ రథం రిపోః

విధ్వంసయితుమిచ్ఛామి
వాయుర్మేఘమివోత్థితమ్. 11

అవిక్లబమ్ అసంభ్రాంతమ్
అవ్యగ్రహృదయేక్షణమ్
రశ్మిసంచారనియతం
ప్రచోదయ రథం ద్రుతమ్. 12

కామం న త్వం సమాధేయః
పురందరరథోచితః
యుయుత్సురహమేకాగ్రః
స్మారయే త్వాం న శిక్షయే. 13

పరితుష్టః స రామస్య
తేన వాక్యేన మాతలిః
ప్రచోదయామాస రథం
సురసారథిసత్తమః. 14

అపసవ్యం తతః కుర్వన్
రావణస్య మహారథమ్
చక్రోత్క్షిప్తేన రజసా
రావణం వ్యవధానయత్. 15

తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవః
తామ్రవిస్ఫారితేక్షణః
రథప్రతిముఖం రామం
సాయకైరవధూనయత్. 16

ధర్షణామర్షితో రామో
ధైర్యం రోషేణ లంభయన్
జగ్రాహ సుమహావేగాః
ఐంద్రం యుధి శరాసనమ్
శరాంశ్చ సుమహాతేజాః
సూర్యరశ్మిసమప్రభాన్. 17

తదోపోఢం మహద్యుద్ధమ్
అన్యోన్యవధకాంక్షిణోః
పరస్పరాభిముఖయోః
దృప్తయోరివ సింహయోః. 18

తతో దేవాః సగంధర్వాః
సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
సమేయుర్ద్వైరథం ద్రష్టుం
రావణక్షయకాంక్షిణః. 19

సముత్పేతురథోత్పాతా
దారుణా లోమహర్షణాః
రావణస్య వినాశాయ
రాఘవస్య జయాయ చ. 20

ప్రవర్ష రుధిరం దేవో
రావణస్య రథోపరి
వాతా మండలినస్తీక్ష్ణా
హ్యపసవ్యం ప్రచక్రముః. 21

మహద్గృధ్రకులం చాఽస్య
భ్రమమాణం నభస్తలే
యేన యేన రథో యాతి
తేన తేన ప్రధావతి. 22

సంధ్యయా చాఽఽవృతా లంకా
జపాపుష్పనికాశయా
దృశ్యతే సంప్రదీప్తేవ
దివసేఽపి వసుంధరా. 23

సనిర్ఘాతా మహోల్కాశ్చ
సంప్రచేతుర్మహాస్వనాః
విషాదయంస్తే రక్షాంసి
రావణస్య తదాఽహితాః. 24

రావణశ్చ యతస్తత్ర
సంచచాల వసుంధరా
రక్షసాం చ ప్రహరతాం
గృహీతా ఇవ బాహవః. 25

తామ్రాః పీతాః సితాః శ్వేతాః
పతితాః సూర్యరశ్మయః
దృశ్యంతే రావణస్యాఽంగే
పర్వతస్యేవ ధాతవః. 26

గృధ్రై రనుగతా శ్చాఽస్య
వమంత్యో జ్వలనం ముఖైః
ప్రణేదుర్ముఖమీక్షంత్యః
సంరబ్ధమశివం శివాః. 27

ప్రతికూలం వవౌ వాయూ
రణే పాంసూన్ సమాకిరన్
తస్య రాక్షసరాజస్య
కుర్వన్ దృష్టివిలోపనమ్. 28

నిపేతురింద్రాశనయః
సైన్యే చాఽస్య సమంతతః
దుర్విషహ్యా స్వనా ఘోరా
వినా జలధరస్వనమ్. 29

దిశశ్చ ప్రదిశః సర్వా
బభూవుస్తిమిరాఽఽవృతాః
పాంసువర్షేణ మహతా
దుర్దర్శం చ నభోఽభవత్. 30

కుర్వంత్యః కలహం ఘోరం
శారికాస్తద్రథం ప్రతి
నిపేతుః శతశస్తత్ర
దారుణం దారుణారుతాః. 31

జఘనేభ్యః స్ఫులింగశ్చ
నేత్రేభ్యోఽశ్రూణి సంతతమ్
ముముచు స్తస్య తురగాః
తుల్యమ్ అగ్నిం చ వారి చ. 32

ఏవం ప్రకారా బహవః
సముత్పాతా భయావహాః
రావణస్య వినాశాయ
దారుణాః సంప్రజజ్ఞిరే. 33

రామస్యాఽపి నిమిత్తాని
సౌమ్యాని చ శుభాని చ
బభూవుర్జయశంసీని
ప్రాదుర్భూతాని సర్వశః. 34

నిమిత్తాని చ సౌమ్యాని
రాఘవః స్వజయాయ చ
దృష్ట్వా పరమసంహృష్టో
హతం మేనే చ రావణమ్. 35

తతో నిరీక్ష్యాత్మగతాని రాఘవో
రణే నిమిత్తాని నిమిత్తకోవిదః
జగామ హర్షం చ పరాం చ నిర్వృతిం
చకార యుద్ధే హ్యధికం చ విక్రమమ్36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టోత్తరశతతమస్సర్గః (108)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - నవోత్తరశతతమస్సర్గః (109)

రామరావణుల ఘోరయుద్ధమును జూసి నివ్వెరపోయిన వీరులు

తతః ప్రవృత్తం సుక్రూరం
రామరావణయోస్తదా
సుమహద్ ద్వైరథం యుద్ధం
సర్వలోకభయావహమ్. 1

తతో రాక్షససైన్యం చ
హరీణాం చ మహద్బలమ్
ప్రగృహీతప్రహరణం
నిశ్చేష్టం సమతిష్ఠత. 2

సంప్రయుద్ధౌ తతో దృష్ట్వా
బలవన్నరరాక్షసౌ
వ్యాక్షిప్తహృదయాః సర్వే
పరం విస్మయమాగతాః. 3

నానాప్రహరణైర్వ్యగ్రైః
భుజైర్విస్మితబుద్ధయః
సర్వంతం ప్రేక్ష్య సంగ్రామం
నాభిజఘ్నుః పరస్పరమ్. 4

రక్షసాం రావణం చాఽపి
వానరాణాం చ రాఘవమ్
పశ్యతాం విస్మితాఽక్షాణాం
సైన్యం చిత్రమివాఽఽబభౌ. 5

తౌ తు తత్ర నిమిత్తాని
దృష్ట్వా రావణరాఘవౌ
కృతబుద్ధీ స్థిరామర్షౌ
యుయుధాతే హ్యభీతవత్. 6

జేతవ్యమితి కాకుత్స్థో
మర్తవ్యమితి రావణః
ధృతౌ స్వవీర్యసర్వస్వం
యుద్ధేఽదర్శయతాం తదా. 7

తతః క్రోధాద్దశగ్రీవః
శరాన్ సంధాయ వీర్యవాన్
ముమోచ ధ్వజముద్దిశ్య
రాఘవస్య రథే స్థితమ్. 8

తే శరాస్తమ్ అనాసాద్య
పురందరరథధ్వజమ్
రక్తశక్తిం పరామృశ్య
నిపేతుర్ధరణీతలే. 9

తతో రామోఽపి సంక్రుద్ధః
చాపమ్ అయమ్య వీర్యవాన్
కృతప్రతికృతం కర్తుం
మనసా సంప్రచక్రమే. 10

రావణధ్వజముద్దిశ్య
ముమోచ నిశితం శరమ్
మహాసర్ప మివాऽసహ్యం
జ్వలంతం స్వేన తేజసా. 11

జగామ స మహీం ఛిత్త్వా
దశగ్రీవధ్వజం శరః
స నికృత్తోऽపతద్భూమౌ
రావణస్య రథధ్వజః. 12

ధ్వజస్యోన్మథనం దృష్ట్వా
రావణః సుమహాబలః
సంప్రదీప్తోऽభవత్ క్రోధాత్
అమర్షాత్ ప్రదహన్నివ. 13

స రోషవశమాపన్నః
శరవర్షం మహద్వమన్
రామస్య తురగాన్ దీప్తైః
శరైర్వివ్యాథ రావణః. 14

తే విద్ధా హరయస్తత్ర
నాऽస్ఖలన్నాऽపి బభ్రముః
బభూవుః స్వస్థహృదయాః
పద్మనాళై రివాऽऽహతాః. 15

తేషామ్ అసంభ్రమం దృష్ట్వా
వాజినాం రావణస్తదా
భూయ ఏవ సుసంక్రుద్ధః
శరవర్షం ముమోచ హ. 16

గదాశ్చ పరిఘాంశ్చైవ
చక్రాణి ముసలాని చ
గిరిశృంగాణి వృక్షాంశ్చ
తథా శూలపరశ్వధాన్. 17

మాయావిహిత మేతత్తు
శస్త్రవర్షమ్ అపాతయత్
తుములం త్రాసజననం
భీమం భీమప్రతిస్వనమ్. 18

తద్వర్షమ్ అభవద్యుద్ధే
నైకశస్త్రమయం మహత్
విముచ్య రాఘవరథం
సమంతాద్వానరే బలే. 19

సాయకై రంతరిక్షం చ
చకారాऽऽశు నిరంతరమ్
సహస్రశస్తతో బాణాన్
అశ్రాంతహృదయోద్యమః
ముమోచ చ దశగ్రీవో
నిస్సంగేనాऽంతరాత్మనా. 20

వ్యాయచ్ఛమానం తం దృష్ట్వా
సత్వరం రావణం రణే
ప్రహసన్నివ కాకుత్స్థః
సందధే సాయకాన్ శితాన్. 21

స ముమోచ తతో బాణాన్
రణే శతసహస్రశః

తాన్ దృష్ట్వా రావణశ్చక్రే
స్వశరైః ఖం నిరంతరమ్. 22

తతస్తాభ్యాం ప్రముక్తేన
శరవర్షేణ భాస్వతా
శరబద్ధమివాభాతి
ద్వితీయం భాస్వదంబరమ్. 23

నాఽనిమిత్తోఽభవద్బాణో
నాఽతిభేత్తా న నిష్ఫలః. 24

అన్యోన్యమ్ అభిసంహత్య
నిపేతుర్ధరణీతలే
తథా విసృజతో బాణాన్
రామరావణయోర్మృధే. 25

ప్రాయుధ్యతామ్ అవిచ్ఛిన్నమ్
అస్యంతౌ సవ్యదక్షిణమ్
చక్రతుశ్చ శరౌఘైస్తౌ
నిరుచ్ఛ్వాసమివాంబరమ్. 26

రావణస్య హయాన్ రామో
హయాన్ రామస్య రావణః
జఘ్నతుస్తౌ తథాఽన్యోన్యం
కృతాఽనుకృతకారిణౌ. 27

ఏవం తౌ తు సుసంక్రుద్ధౌ
చక్రతుర్యుద్ధమద్భుతమ్
ముహూర్తమ్ అభవద్యుద్ధం
తుములం రోమహర్షణమ్. 28

ప్రయుధ్యమానౌ సమరే మహాబలౌ
శితైః శరై రావణలక్ష్మణాఽగ్రజౌ
ధ్వజాఽవపాతేన స రాక్షసాధిపో
భృశం ప్రచుక్రోధ తదా రఘూత్తమే. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే నవోత్తరశతతమస్సర్గః (109)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - దశోత్తరశతతమస్సర్గః (110)

రామబాణములచే వధింపబడిన రావణుని శిరములు తిరిగి మొలుచుట

తౌ తదా యుధ్యమానౌ తు
సమరే రామరావణౌ
దదృశుః సర్వభూతాని
విస్మితేనాఽ ఽంతరాత్మనా. 1

అర్దయంతౌ తు సమరే
తయోస్తౌ స్యందనోత్తమౌ
పరస్పరమ్ అభిక్రుద్ధౌ
పరస్పరమభిద్రుతౌ. 2

మండలాని చ వీథీశ్చ
గతప్రత్యాగతాని చ
దర్శయంతౌ బహువిధాం
సూత సారథ్యజాం గతిమ్. 3

అర్దయన్ రావణం రామో
రాఘవం చాఽ పి రావణః
గతివేగం సమాపన్నౌ
ప్రవర్తన నివర్తనే. 4

క్షిపతోః శరజాలాని
తయోస్తౌ స్యందనోత్తమౌ
చేరతుః సంయుగమహీం
సాఽ ఽ సారౌ జలదౌ యథా. 5

దర్శయిత్వా తథా తౌ తు
గతిం బహువిధాం రణే
పరస్పరస్యాఽ భిముఖౌ
పునరేవాఽ వతస్థతుః. 6

ధురం ధురేణ రథయోః
వక్త్రం వక్త్రేణ వాజినామ్
పతాకాశ్చ పతాకాభిః
సమేయుః స్థితయోస్తదా. 7

రావణస్య తతో రామో
ధనుర్ముక్తైః శితైః శరైః
చతుర్భిశ్చతురో దీప్తైః
హయాన్ ప్రత్యపసర్పయత్. 8

స క్రోధవశమాపన్నో
హయానామ్ అపసర్పణే
ముమోచ నిశితాన్ బాణాన్
రాఘవాయ నిశాచరః. 9

సోఽ తివిద్ధో బలవతా
దశగ్రీవేణ రాఘవః
జగామ న వికారం చ
న చాపి వ్యథితోఽ భవత్. 10

చిక్షేప చ పునర్బాణాన్
వజ్రపాతసమస్వనాన్
సారథిం వజ్రహస్తస్య
సముద్దిశ్య నిశాచరః. 11

మాతలేస్తు మహావేగాః
శరీరే పతితాః శరాః
న సూక్ష్మమపి సమ్మోహం
వ్యథాం వా ప్రదదుర్యుధి. 12

తయా ధర్షణయా క్రుద్ధో
మాతలేః న తథాఽఽత్మనః
చకార శరజాలేన
రాఘవో విముఖం రిపుమ్. 13

వింశతం త్రింశతం షష్టిం
శతశోఽథ సహస్రశః
ముమోచ రాఘవో వీరః
సాయకాన్ స్యందనే రిపోః. 14

రావణోఽపి తతః క్రుద్ధో
రథస్థో రాక్షసేశ్వరః
గదాముసలవర్షేణ
రామం ప్రత్యర్దయద్రణే. 15

తత్ప్రవృత్తం మహద్యుద్ధం
తుములం రోమహర్షణమ్. 16

గదానాం ముసలానాం చ
పరిఘాణాం చ నిస్వనైః
శరాణాం పుంఖపాతైశ్చ
క్షుభితాః సప్తసాగరాః. 17

క్షుబ్ధానాం సాగరాణాం చ
పాతాళతలవాసినః
వ్యథితాః పన్నగాః సర్వే
దానవాశ్చ సహస్రశః. 18

చకంపే మేదినీ కృత్స్నా
సశైలవనకాననా
భాస్కరో నిష్ప్రభశ్చాసీత్
నవవౌ చాపి మారుతః. 19

తతో దేవాః సగంధర్వాః
సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
చింతామ్ ఆపేదిరే సర్వే
సకిన్నరమహోరగాః. 20

స్వస్తి గోబ్రాహ్మణేభ్యోఽస్తు
లోకాస్తిష్ఠంతు శాశ్వతాః
జయతాం రాఘవః సంఖ్యే
రావణం రాక్షసేశ్వరమ్. 21

ఏవం జపంతోఽపశ్యంస్తే
దేవాః సర్షిగణాస్తదా
రామరావణయోర్యుద్ధం
సుఘోరం రోమహర్షణమ్. 22

గంధర్వాప్సరసాం సంఘా
దృష్ట్వా యుద్ధమ్ అనూపమమ్ 23

గగనం గగనాకారం
సాగరః సాగరోపమః
రామరావణయోర్యుద్ధం
రామరావణయోరివ
ఏవం బ్రువంతో దదృశుః
తద్యుద్ధం రామరావణమ్. 24

తతః క్రుద్ధో మహాబాహూ
రఘూణాం కీర్తివర్ధనః
సంధాయ ధనుషా రామః
క్షురమ్ ఆశీవిషోపమమ్. 25

రావణస్య శిరోఽచ్ఛిందత్
శ్రీమజ్జ్వలితకుండలమ్
తచ్ఛిరః పతితం భూమౌ
దృష్టం లోకై స్త్రిభిస్తదా. 26

తస్యైవ సదృశం చాఽన్యత్
రావణస్యోత్థితం శిరః
తత్క్షిప్రం క్షిప్రహస్తేన
రామేణ క్షిప్రకారిణా. 27

ద్వితీయం రావణశిరః
ఛిన్నం సంయతి సాయకైః
ఛిన్నమాత్రంతు తచ్ఛీర్షం
పునరన్యత్ స్మ దృశ్యతే. 28

తదప్యశనిసంకాశైః
ఛిన్నం రామేణ సాయకైః
ఏవమేక శతం ఛిన్నం
శిరసాం తుల్యవర్చసామ్. 29

న చైవ రావణస్యాంతో
దృశ్యతే జీవితక్షయే. 30

తతః సర్వాస్త్రవిద్వీరః
కౌసల్యానందవర్ధనః
మార్గణైర్బహుభిర్యుక్తః
చింతయామాస రాఘవః. 31

మారీచో నిహతో యైస్తు
ఖరో యైస్తు సదూషణః
క్రౌంచావనే విరాధస్తు
కబంధో దండకావనే
యైః సాలాగిరయో భగ్నా
వాలీచ క్షుభితోఽంబుధిః. 32

త ఇమే సాయకాః సర్వే
యుద్ధే ప్రత్యయికా మమ
కిం ను తత్కారణం యేన
రావణే మన్దతేజసః. 33

ఇతి చింతాపరశ్చాసీత్
ప్రమత్తశ్చ సంయుగే
వవర్ష శరవర్షాణి
రాఘవో రావణోరసి. 34

రావణోపి తతః క్రుద్ధో
రథస్థో రాక్షసేశ్వరః

గదాముసలవర్షేణ
రామం ప్రత్యర్దయద్రణే. 35

తత్ప్రవృత్తం మహద్యుద్ధం
తుములం రోమహర్షణమ్
అంతరిక్షే చ భూమౌ చ
పునశ్చ గిరిమూర్ధని. 36

దేవదానవయక్షాణాం
పిశాచోరగరక్షసామ్
పశ్యతాం తన్మహద్యుద్ధం
సర్వరాత్రమ్ అవర్తత. 37

నైవ రాత్రం న దివసం
న ముహూర్తం న చ క్షణమ్
రామరావణయో ర్యుద్ధం
విరామమ్ ఉపగచ్ఛతి. 38

దశరథసుతరాక్షసేంద్రయోః
జయ మనవేక్ష్య రణే స రాఘవస్య
సురవరరథసారథిర్మహాన్
రణగతమేనమువాచ వాక్యమాశు. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే దశోత్తరశతతమస్సర్గః (110)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకాదశోత్తరశతతమస్సర్గః (111)

బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించి రావణుని హతమొనర్చిన శ్రీరాముడు

అథ సంస్మారయామాస
రాఘవం మాతలి స్తదా
అజానన్నివ కిం వీర
త్వమేనమ్ అనువర్తసే. 1

విసృజాఽస్మై వధాయ త్వమ్
అస్త్రం పైతామహం ప్రభో
వినాశకాలః కథితో యః
సురైః సోఽద్య వర్తతే. 2

తతః సంస్మారితో రామః
తేన వాక్యేన మాతలేః
జగ్రాహ స శరం దీప్తం
నిశ్వసంతమివోరగమ్. 3

యమస్మై ప్రథమం ప్రాదాత్
అగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః
బ్రహ్మదత్తం మహాబాణమ్
అమోఘం యుధి వీర్యవాన్. 4

బ్రహ్మణా నిర్మితం పూర్వమ్
ఇంద్రార్థమ్ అమితౌజసా
దత్తం సురపతేః పూర్వం
త్రిలోకజయకాంక్షిణః. 5

యస్య వాజేషు పవనః
ఫలే పావకభాస్కరౌ
శరీరమాకాశమయం
గౌరవే మేరుమందరౌ. 6

జాజ్వల్యమానం వపుషా
సుపుంఖం హేమభూషితమ్
తేజసా సర్వభూతానాం
కృతం భాస్కరవర్చసమ్. 7

సధూమమివ కాలాగ్నిం
దీప్తమ్ ఆశీవిషం యథా
పరనాగాఽశ్వబృందానాం
భేదనం క్షిప్రకారిణమ్. 8

ద్వారాణాం పరిఘాణాం చ
గిరీణామపి భేదనమ్
నానారుధిరసిక్తాఽంగం
మేదోదిగ్ధం సుదారుణమ్. 9

వజ్రసారం మహానాదం
నానాసమితిదారణమ్
సర్వవిత్రాసనం భీమం
శ్వసంతమివ పన్నగమ్. 10

కంకగృధ్రవళానాం చ
గోమాయుగణరక్షసామ్
నిత్యం భక్షప్రదం యుద్ధే
యమరూపంభయాఽవహమ్. 11

నందనం వానరేంద్రాణాం
రక్షసామ్ అవసాదనమ్
వాజితం వివిధైర్వాజైః
చారుచిత్రైర్గరుత్మతః. 12

త ముత్తమేషుం లోకానామ్
ఇక్ష్వాకుభయనాశనమ్
ద్విషతాం కీర్తిహరణం
ప్రహర్షకరమాత్మనః. 13

అభిమంత్ర్య తతో రామః
తం మహేషుం మహాబలః
వేదప్రోక్తేన విధినా
సందధే కార్ముకే బలీ. 14

తస్మిన్ సంధీయమానే తు
రాఘవేణ శరోత్తమే
సర్వభూతాని విత్రేసుః
చచాల చ వసుంధరా. 15

స రావణాయ సంక్రుద్ధో
భృశమ్ ఆయమ్య కార్ముకమ్
చిక్షేప పరమాయత్తః
తం శరం మర్మఘాతినమ్. 16

స వజ్ర ఇవ దుర్ధర్షో
వజ్రిబాహువిసర్జితః
కృతాంత ఇవ చాఽవార్యో
న్యపతద్రావణోరసి. 17

స విసృష్టో మహావేగః
శరీరాంతకరః శరః
బిభేద హృదయం తస్య
రావణస్య దురాత్మనః. 18

రుధిరాక్తః స వేగేన
జీవితాంతకరః శరః
రావణస్య హరన్ ప్రాణాన్
వివేశ ధరణీతలమ్. 19

స శరో రావణం హత్వా
రుధిరార్ద్రీకృతచ్ఛవిః
కృతకర్మా నిభృతవత్
స్వతూణీం పునరాగమత్. 20

తస్య హస్తాద్ధతస్యాశు
కార్ముకం తత్ ససాయకమ్
నిపపాత సహ ప్రాణైః
భ్రశ్యమానస్య జీవితాత్. 21

గతాసుర్భీమవేగస్తు
నైర్ఋతేంద్రో మహాద్యుతిః
పపాత స్యందనాద్భూమౌ
వృత్రో వజ్రహతో యథా. 22

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ
హతశేషా నిశాచరాః

హతనాథా భయత్రస్తాః
సర్వతః సంప్రదుద్రువుః. 23

నర్దంతశ్చాభిఽ పేతుస్తాన్
వానరా ద్రుమయోధినః
దశగ్రీవవధం దృష్ట్వా
విజయం రాఘవస్య చ. 24

దశగ్రీవవధం దృష్ట్వా
విజయిం రాఘవస్య చ
అర్దితా వానరై ర్హృష్టైః
లంకామ్ అభ్యపతన్ భయాత్
గతాఽఽ శ్రయత్వాత్ కరుణైః
బాష్పప్రస్రవణైర్ముఖైః. 25

తతో వినేదుః సంహృష్టా
వానరా జితకాశినః
వదంతో రాఘవజయం
రావణస్య చ తద్వధమ్. 26

అథాఽంతరిక్షే వ్యనదత్
సౌమ్యస్త్రిదశదుందుభిః
దివ్యగంధవహస్తత్ర
మారుతః ససుఖో వవౌ. 27

నిపపాతాఽంతరిక్షాచ్చ
పుష్పవృష్టిస్తదా భువి
కిరంతి రాఘవరథం
దురవాపా మనోరమా. 28

రాఘవస్తవసంయుక్తా
గగనేఽపి చ శుశ్రువే
సాధు సాధ్వితి వాగగ్ర్యా
దేవతానాం మహాత్మనామ్. 29

ఆవివేశ మహాహర్షో
దేవానాం చారణైః సహ
రావణే నిహతే రౌద్రే
సర్వలోకభయంకరే. 30

తతః సకామం సుగ్రీవమ్
అంగదం చ మహాబలమ్
చకార రాఘవః ప్రీతో
హత్వా రాక్షసపుంగవమ్. 31

తతః ప్రజగ్ముః ప్రశమం మరుద్గణాః
దిశః ప్రసేదుర్విమలం నభోఽభవత్
మహీ చకంపే న చ మారుతో వవౌ
స్థిరప్రభ శ్చాఽప్యభవద్దివాకరః. 32

తతస్తు సుగ్రీవవిభీషణాదయః
సుహృద్విశేషాః సహలక్ష్మణా స్తదా
సమేత్య హృష్టా విజయేన రాఘవం 33
రణేఽభిరామం విధినా హ్యపూజయన్

స తు నిహతరిపుః స్థిరప్రతిజ్ఞః
స్వజనబలాభివృతో రణే రరాజ
రఘుకులనృపనందనో మహౌజాః
త్రిదశగణై రభిసంవృతో యథేంద్రః. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకాదశోత్తరశతతమస్సర్గః (111)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వాదశోత్తరశతతమస్సర్గః (112)

సోదరుని మృతిపై విచారించిన విభీషణుడు

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా
శయానం రామనిర్జితమ్
శోకవేగపరీతాత్మా
విలలాప విభీషణః. 1

వీర విక్రాంత విఖ్యాత
వినీత నయకోవిద
మహార్హశయనోపేత
కిం శేషేఽద్య హతో భువి. 2

విక్షిప్య దీర్ఘౌ నిశ్చేష్టౌ
భుజౌ అంగదభూషితౌ
ముకుటే నాఽపవృత్తేన
భాస్కరాఽఽకారవర్చసా. 3

తదిదం వీర సంప్రాప్తం
యన్మయా పూర్వం సమీరితమ్
కామమోహపరీతస్య
యత్ తేన రుచితం వచః. 4

యన్న దర్పాత్ ప్రహస్తో వా
నేంద్రజిన్నాఽపరే జనాః
న కుంభకర్ణోఽతిరథో
నాఽతికాయో నరాంతకః
న స్వయం త్వమ్ అమన్యేథాః
తస్యోదర్కోఽయ మాగతః. 5

గతః సేతుః సునీతీనాం
గతో ధర్మస్య విగ్రహః
గతః సత్త్వస్య సంక్షేపః
ప్రస్తావానాం గతిర్గతా. 6

ఆదిత్యః పతితో భూమౌ
మగ్న స్తమసి చంద్రమాః. 7

చిత్రభానుః ప్రశాంతార్చిః
వ్యవసాయో నిరుద్యమః
అస్మిన్ నిపతితే వీరే
భూమౌ శస్త్రభృతాం వరే. 8

కిం శేషమివ లోకస్య
హతవీరస్య సాంప్రతమ్
రణే రాక్షసశార్దూలే
ప్రసుప్త ఇవ పాంసుషు. 9

ధృతిప్రవాళః ప్రసహాగ్ర్యపుష్పః
తపోబలః శౌర్యనిబద్ధమూలః
రణే మహాన్ రాక్షసరాజవృక్షః
సమ్మర్దితో రాఘవమారుతేన. 10

తేజోవిషాణః కులవంశవంశః
కోపప్రసాదాఽపరగాత్రహస్తః
ఇక్ష్వాకుసింహావగృహీతదేహః
సుప్తః క్షితౌ రావణగంధహస్తీ. 11

పరాక్రమోత్సాహవిజృంభితార్చిః
నిశ్వాసధూమః స్వబలప్రతాపః
ప్రతాపవాన్ సంయతి రాక్షసాఽగ్నిః
నిర్వాపితో రామపయోధరేణ. 12

సింహర్క్షలాంగూలకకుద్విషాణః
పరాఽభిజిద్గంధనగంధహస్తీ
రక్షోవృషశ్చాపలకర్ణచక్షుః
క్షితీశ్వరవ్యాఘ్రహతోఽవసన్నః. 13

వదంతం హేతుమద్వాకం
పరిదృష్టాఽర్థనిశ్చయమ్
రామః శోకసమావిష్టమ్
ఇత్యువాచ విభీషణమ్. 14

నాఽయం వినష్టో నిశ్చేష్టః
సమరే చండవిక్రమః
అత్యున్నతమహోత్సాహః
పతితోఽయమ్ అశంకితః. 15

నైవం వినష్టాః శోచ్యంతే
క్షత్రధర్మమ్ అవస్థితాః
వృద్ధిమ్ ఆశంసమానా యే
నిపతంతి రణాజిరే. 16

యేన సేంద్రాస్త్రయో లోకాః
త్రాసితా యుధి ధీమతా
తస్మిన్ కాలసమాయుక్తే
న కాలః పరిశోచితుమ్. 17

నైకాంతవిజయో యుద్ధే
భూతపూర్వః కదాచన
పరైర్వా హన్యతే వీరః
పరాన్ వా హంతి సంయుగే. 18

ఇయం హి పూర్వైః సందిష్టా
గతిః క్షత్రియసమ్మతా
క్షత్రియో నిహతః సంఖ్యే
న శోచ్య ఇతి నిశ్చయః. 19

తదేవం నిశ్చయం దృష్ట్వా
తత్త్వమాస్థాయ విజ్వరః
యదిహాఽనంతరం కార్యం
కల్ప్యం తదనుచింతయ. 20

త ముక్తవాక్యం విక్రాంతం
రాజపుత్రం విభీషణః
ఉవాచ శోకసంతప్తో
భ్రాతుర్హితమనంతరమ్. 21

యోఽయం విమర్దేషు న భగ్నపూర్వః
సురైః సమేతైః సహ వాసవేన
భవంతమాసాద్య రణే విభగ్నో
వేలామివాసాద్య యథా సముద్రః. 22

అనేన దత్తాని సుపూజితాని
భుక్తాశ్చ భోగా నిభృతాశ్చ భృత్యాః
ధనాని మిత్రేషు సమర్పితాని
వైరాణ్యమిత్రేషు చ యాపితాని. 23

ఏషో హితాగ్నిశ్చ మహాతపాశ్చ
వేదంతగః కర్మసు చాఽగ్ర్యవీర్యః
ఏతస్య యత్ప్రేతగతస్య కృత్యం
తత్కర్తు మిచ్ఛామి తవ ప్రసాదాత్. 24

స తస్య వాక్యైః కరుణైర్మహాత్మా
సంబోధితః సాధు విభీషణేన
ఆజ్ఞాపయామాస నరేంద్రసూనుః
స్వర్గీయమాధానమదీనసత్త్వః. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వాదశోత్తరశతతమస్సర్గః (112)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రయోదశోత్తరశతతమస్సర్గః (113)

రావణుని మరణవార్తతో అంతఃపురకాంతల విలాపము

రావణం నిహతం శ్రుత్వా
రాఘవేణ మహాత్మనా
అంతఃపురాద్వినిష్పేతూ
రాక్షస్యః శోకకర్శితాః. 1

వార్యమాణాః సుబహుశో
వేష్టంత్యః క్షితిపాంసుషు
విముక్తకేశ్యో దుఃఖార్తా
గావో వత్సహతా ఇవ. 2

ఉత్తరేణ వినిష్క్రమ్య
ద్వారేణ సహ రాక్షసైః
ప్రవిశ్యాఽఽయోధనం ఘోరం
విచిన్వంత్యో హతం పతిమ్. 3

రాజపుత్రేతి వాదిన్యో
హా నాథేతి చ సర్వశః
పరిపేతుః కబంధాంకాం
మహీం శోణితకర్దమామ్. 4

తా బాష్పపరిపూర్ణాఽఽక్ష్యో
భర్తృశోకపరాజితాః
కరేణ్వ ఇవ నర్దంత్యో
వినేదుర్హతయూథపాః. 5

దదృశు స్తం మహావీర్యం
మహాకాయం మహాద్యుతిమ్
రావణం నిహతం భూమౌ
నీలాంజనచయోపమమ్. 6

తాః పతిం సహసా దృష్ట్వా
శయానం రణపాంసుషు
నిపేతుస్తస్య గాత్రేషు
ఛిన్నా వనలతా ఇవ. 7

బహుమానాత్ పరిష్వజ్య
కాచిదేనం రురోద హ
చరణౌ కాచిదాలింగ్య
కాచిత్ కంఠేఽవలంబ్య చ. 8

ఉద్ధృత్య చ భుజౌ కాచిత్
భూమౌ స్మ పరివర్తతే
హతస్య వదనం దృష్ట్వా
కాచిన్మోహమ్ ఉపాగమత్. 9

కాచిదంకే శిరః కృత్వా
రురోద ముఖమీక్షతీ
స్నాపయంతీ ముఖం బాష్పైః
తుషారైరివ పంకజమ్. 10

ఏవ మార్తాః పతిం దృష్ట్వా
రావణం నిహతం భువి
చక్రుశుర్బహుధా శోకాత్
భూయస్తాః పర్యదేవయన్. 11

యేన విత్రాసితః శక్రో
యేన విత్రాసితో యమః
యేన వైశ్రవణో రాజా
పుష్పకేణ వియోజితః. 12

గంధర్వాణామ్ ఋషీణాం చ
సురాణాం చ మహాత్మనామ్
భయం యేన మహద్దత్తం
సోఽయం శేతే రణే హతః. 13

అసురేభ్యః సురేభ్యో వా
పన్నగేభ్యోఽపి వా తథా
న భయం యో విజానాతి
తస్యేదం మానుషాద్భయమ్. 14

అవధ్యో దేవతానాం
యః తథా దానవరక్షసామ్
హతః సోఽయం రణే
శేతే మానుషేణ పదాతినా. 15

యో న శక్యః సురై ర్హంతుం
న యక్షైర్నాఽసురై స్తథా
సోఽయం కశ్చిదివాఽసత్త్వో
మృత్యుం మర్త్యేన లంభితః. 16

ఏవం వదంత్యో బహుధా
రురుదు స్తస్య తాః స్త్రియః
భూయ ఏవ చ దుఃఖార్తా
విలేపుశ్చ పునః పునః. 17

అశృణ్వతా తు సుహృదాం
సతతం హితవాదినామ్
మరణాయాఽఽహృతా సీతా
ఘాతితాశ్చ నిశాచరాః. 18

ఏతాః సమమిదానీం తే
వయమ్ ఆత్మ చ పాతితాః
బ్రువాణోఽపి హితం వాక్యమ్
ఇష్టో భ్రాతా విభీషణః
ధృష్టం పరుషితో మోహాత్
త్వయాఽఽత్మవధకాంక్షిణా. 19

యది నిర్యాతితా తే స్యాత్
సీతా రామాయ మైథిలీ
న నః స్యాద్వ్యసనం ఘోరమ్
ఇదం మూలహరం మహత్. 20

వృత్తకామో భవేద్భ్రాతా
రామో మిత్రకులం భవేత్
వయం చాఽవిధవాః సర్వాః
సకామా న చ శత్రవః. 21

త్వయా పునర్నృశంసేన
సీతాం సంరుంధతా బలాత్

రాక్షసా వయమాత్మా చ
త్రయం తులం నిపాతితమ్. 22

న కామకారః కామం వా
తవ రాక్షసపుంగవ
దైవం చేష్టయతే సర్వం
హతం దైవేన హన్యతే. 23

వానరాణాం వినాశోఽయం
రక్షసాం చ మహాఽఽహవే
తవ చైవ మహాబాహో
దైవయోగాదుపాగతః. 24

నైవాఽర్థేన న కామేన
విక్రమేణ న చాఽఽజ్ఞయా
శక్యా దైవగతిర్లోకే
నివర్తయితుముద్యతా. 25

విలేపురేవం దీనాస్తా
రాక్షసాధిపయోషితః
కురర్య ఇవ దుఃఖార్తా
బాష్పపర్యాకులేక్షణాః. 26

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రయోదశోత్తరశతతమస్సర్గః (113)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుర్దశోత్తరశతతమస్సర్గః (114)

పతి మరణముతో పలువిధముల విలపించిన మండోదరి

తాసాం విలపమానానాం
తథా రాక్షసయోషితామ్
జ్యేష్ఠా పత్నీ ప్రియా దీనా
భర్తారం సముదైక్షత. 1

దశగ్రీవం హతం దృష్ట్వా
రామేణాఽచింత్యకర్మణా
పతిం మండోదరీ తత్ర
కృపణా పర్యదేవయత్. 2

నను నామ మహాభాగ
తవ వైశ్రవణానుజ
క్రుద్ధస్య ప్రముఖే స్థాతుం
త్రస్యత్యపి పురందరః. 3

ఋషయశ్చ మహీదేవా
గంధర్వాశ్చ యశస్వినః
నను నామ తవోద్వేగాత్
చారణాశ్చ దిశో గతాః. 4

స త్వం మానుషమాత్రేణ
రామేణ యుధి నిర్జితః
న వ్యపత్రపసే రాజన్
కిమిదం రాక్షసర్షభ. 5

కథం త్రైలోక్యమాక్రమ్య
శ్రియా వీర్యేణ చాఽన్వితమ్
అవిషహ్యం జఘాన త్వాం
మానుషో వనగోచరః. 6

మానుషాణామ్ అవిషయే
చరతః కామరూపిణః
వినాశస్తవ రామేణ
సంయుగే నోపపద్యతే. 7

న చైతత్ కర్మ రామస్య
శ్రద్దధామి చమూముఖే
సర్వతః సముపేతస్య
తవ తేనాఽభిమర్శనమ్. 8

యదైవ చ జనస్థానే
రాక్షసైర్బహుభిర్వృతః
ఖరస్తవ హతో భ్రాతా
తదైవాఽసౌ న మానుషః. 9

యదైవ నగరీం లంకాం
దుష్ప్రవేశాం సురైరపి
ప్రవిష్టో హనుమాన్ వీర్యాత్
తదైవ వ్యథితా వయమ్. 10

యద్దైవ వానరైర్ఘోరైః
బద్ధః సేతుర్మహార్ణవే
తద్దైవ హృదయేనాஉహం
శంకే రామమ్ అమానుషమ్. 11

అథవా రామరూపేణ
కృతాంతః స్వయమాగతః
మాయాం తవ వినాశాయ
విధాయాஉప్రతితర్కితామ్. 12

అథవా వాసవేన త్వం
ధర్షితోஉసి మహాబల
వాసవస్య కుతః శక్తిః
త్వాం ద్రష్టుమపి సంయుగే. 13

వ్యక్తమ్ ఏష మహాయోగీ
పరమాత్మా సనాతనః
అనాదిమధ్యనిధనో
మహతః పరమో మహాన్. 14

తమసః పరమో ధాతా
శంఖచక్రగదాధరః
శ్రీవత్సవక్షా నిత్యశ్రీః
అజయ్యః శాశ్వతో ధ్రువః. 15

మానుషం వపురాస్థాయ
విష్ణుః సత్యపరాక్రమః
సర్వైః పరివృతో దేవైః
వానరత్వముపాగతైః. 16

సర్వలోకేశ్వరః సాక్షాత్
లోకానాం హితకామ్యయా
సరాక్షసపరీవారం
హత వాంస్త్వం మహాద్యుతిః. 17

ఇంద్రియాణి పురా జిత్వా
జితం త్రిభువనం త్వయా
స్మరద్భిరివ తద్వైరమ్
ఇంద్రియైరేవ నిర్జితః. 18

క్రియతామ్ అవిరోధశ్చ
రాఘవేణేతి యన్మయా
ఉచ్యమానో న గృహ్ణాసి
తస్యేయం వ్యుష్టిరాగతా. 19

అకస్మాచ్చాஉభికామోஉసి
సీతాం రాక్షసపుంగవ
ఐశ్వర్యస్య వినాశాయ
దేహస్య స్వజనస్య చ. 20

అరుంధత్యా విశిష్టాం తాం
రోహిణ్యాశ్చాஉపి దుర్మతే
సీతాం ధర్షయతా మాన్యాం
త్వయా హ్యసదృశం కృతమ్. 21

వసుధాయాశ్చ వసుధాం
శ్రియః శ్రీం భర్తృవత్సలామ్
సీతాం సర్వానవద్యాంగీమ్
అరణ్యే విజనే శుభామ్. 22

ఆనయిత్వా తు తాం దీనాం
ఛద్మనాఽఽత్మస్వదూషణ
అప్రాప్య చైవ తం కామం
మైథిలీసంగమే కృతమ్
పతివ్రతాయా స్తపసా
నూనం దగ్ధోఽసి మే ప్రభో. 23

తదైవ య న్న దగ్ధస్త్వం
ధర్షయం స్తనుమధ్యమామ్
దేవా బిభ్యతి తే సర్వే
సేంద్రాః సాగ్నిపురోగమాః. 24

అవశ్యమేవ లభతే
ఫలం పాపస్య కర్మణః
ఘోరం పర్యాగతే కాలే
కర్తా నాస్త్యత్ర సంశయః. 25

శుభకృచ్ఛుభమాప్నోతి
పాపకృత్ పాపమశ్నుతే
విభీషణః సుఖం ప్రాప్తః
త్వం ప్రాప్తః పాపమీదృశమ్. 26

సంత్యన్యాః ప్రపదాస్తుభ్యం
రూపేణాఽభ్యధికా స్తతః
అనంగవశమాపన్నః
త్వం తు మోహాన్న బుధ్యసే. 27

న కులేన న రూపేణ
న దాక్షిణ్యేన మైథిలీ
మయాఽధికా వా తుల్యా వా
త్వం తు మోహాన్న బుధ్యసే. 28

సర్వథా సర్వభూతానాం
నాస్తి మృత్యురలక్షణః
తవ తావదయం మృత్యుః
మైథిలీకృతలక్షణః. 29

సీతానిమిత్తజో మృత్యుః
త్వయా దూరాదుపాహృతః. 30

మైథిలీ సహ రామేణ
విశోకా విహరిష్యతి
అల్పపుణ్యా త్వహం ఘోరే
పతితా శోకసాగరే. 31

కైలాసే మందరే మేరౌ
తథా చైత్రరథే వనే
దేవోద్యానేషు సర్వేషు
విహృత్య సహితా త్వయా. 32

విమానేనాఽనురూపేణ
యా యామ్యతులయా శ్రియా
పశ్యంతీ వివిధాన్ దేశాన్
తాంస్తాంశ్చిత్రస్రగంబరా
భ్రంశితా కామభోగేభ్యః
సాఽస్మి వీర వధాత్ తవ. 33

సైవాఽన్యేవాఽస్మి సంవృత్తా
ధిగ్రాజ్ఞాం చంచలాః శ్రియః. 34

హా రాజన్ సుకుమారం తే
సుభ్రు సుత్వక్ సమున్నసమ్
కాంతి శ్రీద్యుతిభిస్తుల్యమ్
ఇందుపద్మదివాకరైః. 35

కిరీటకూటోజ్జ్వలితం
తామ్రాస్యం దీప్తకుండలమ్
మదవ్యాకులలోలాక్షం
భూత్వా యత్పానభూమిషు. 36

వివిధస్రగ్ధరం చారు
వల్గుస్మితకథం శుభమ్
తదేవాఽద్య తవైవం హి
వక్త్రం న భ్రాజతే ప్రభో. 37

రామసాయకనిర్భిన్నం
సిక్తం రుధిరవిస్రవైః
వీశీర్ణమేదోమస్తిష్కం
రూక్షం స్యందనరేణుభిః. 38

హా పశ్చిమా మే సంప్రాప్తా
దశా వైధవ్యకారిణీ
యా మయాఽఽసీన్న సంబుద్ధా
కదాచిదపి మందయా. 39

పితా దానవరాజో మే
భర్తా మే రాక్షసేశ్వరః
పుత్త్రో మే శక్రనిర్జేతా
ఇత్యేవం గర్వితా భృశమ్. 40

దృప్తారిమర్దనాః శూరాః
ప్రఖ్యాతబలపౌరుషాః
అకుతశ్చిద్భయా నాథా
మమేత్యాసీన్మతిర్ద్ృఢా. 41

తేషామేవం ప్రభావాణాం
యుష్మాకం రాక్షసర్షభ
కథం భయమసంబుద్ధం
మానుషాదిదమాగతమ్. 42

స్నిగ్ధేంద్రనీలనీలం తు
ప్రాంశుశైలోపమం మహత్
కేయూరాంగదవైడూర్య
ముక్తాదామస్రగుజ్జ్వలమ్. 43

కాంతం విహారేష్వధికం
దీప్తం సంగ్రామభూమిషు
భాత్యాభరణభాభిర్యత్
విద్యుద్భిరివ తోయదః. 44

తదేవాఽద్య శరీరం తే
తీక్ష్ణై ర్నైకశరైశ్చితమ్
పునర్దుర్లభసంస్పర్శం
పరిష్వక్తుం న శక్యతే. 45

శ్వావిధః శలకైర్యద్వత్
బాణైర్లగ్నై ర్నిరంతరమ్
స్వర్పితైర్మర్మసు భృశం
సంఛిన్నస్నాయుబంధనమ్

క్షితౌ నిపతితం రాజన్
శ్యావం రుధిరసచ్ఛవి. 46

వజ్రప్రహారాఽభిహతో
వికీర్ణ ఇవ పర్వతః. 47

హా స్వప్నః సత్యమేవేదం
త్వం రామేణ కథం హతః
త్వం మృత్యోరపి మృత్యుస్స్యాః
కథం మృత్యువశం గతః. 48

త్రైలోక్యవసుభోక్తారం
త్రైలోక్యోద్వేగదం మహత్
జేతారం లోకపాలానాం
క్షేప్తారం శంకరస్య చ. 49

దృప్తానాం నిగ్రహీతారమ్
ఆవిష్కృతపరాక్రమమ్
లోకక్షోభయితారం చ
నాదైర్భూతవిరావిణమ్. 50

ఓజసా దృప్తవాక్యానాం
వక్తారం రిపుసన్నిధౌ
స్వయూథభృత్యవర్గాణాం
గోప్తారం భీమకర్మణామ్. 51

హంతారం దానవేంద్రాణామ్
యక్షాణాం చ సహస్రశః
నివాతకవచానాం చ
సంగ్రహీతారమీశ్వరమ్. 52

నైకయజ్ఞవిలోప్తారం
త్రాతారం స్వజనస్య చ
ధర్మవ్యవస్థాభేత్తారం
మాయాస్రష్టారమాహవే. 53

దేవాసురనృకన్యానామ్
ఆహర్తారం తతస్తతః
శత్రుస్త్రీశోకదాతారం
నేతారం స్వజనస్య చ. 54

లంకాద్వీపస్య గోప్తారం
కర్తారం భీమకర్మణామ్
అస్మాకం కామభోగానాం
దాతారం రథినాం వరమ్. 55

ఏవంప్రభావం భర్తారం
దృష్ట్వా రామేణ పాతితమ్
స్థిరాఽస్మి యా దేహ మిమం
ధారయామి హతప్రియా. 56

శయనేషు మహార్హేషు
శయిత్వా రాక్షసేశ్వర
ఇహ కస్మాత్ ప్రసుప్తోఽసి
ధరణ్యాం రేణుపాటలః. 57

యదా మే తనయః శస్తో
లక్ష్మణేనేంద్రజిద్యుధి
తదా స్మ్యభిహతా తీవ్రమ్
అద్య త్వస్మిన్ నిపాతితా. 58

నాఽహం బంధుజనై ర్హీనా
హీనా నాథేన తు త్వయా
విహీనా కామభోగైశ్చ
శోచిష్యే శాశ్వతీః సమాః. 59

ప్రపన్నో దీర్ఘమధ్వానం
రాజన్నద్యాసి దుర్గమమ్
నయ మామపి దుఃఖార్తాం
న జీవిష్యే త్వయా వినా. 60

కస్మాత్ త్వహం మాం విహాయే
కృపణామ్ గంతు మిచ్ఛసి
దీనాం విలపితైర్మందాం
కిం వా మాం నాఽభిభాషసే. 61

దృష్ట్వా న ఖల్వసి క్రుద్ధో
మామ్ ఇహాఽనవకుంఠితామ్
నిర్గతాం నగరద్వారాత్
పద్భ్యామేవాఽఽగతాం ప్రభో. 62

పశ్యేష్టదార దారాంస్తే
భ్రష్టలజ్జాఽవకుంఠితాన్
బహిర్నిష్పతితాన్ సర్వాన్
కథం దృష్ట్వా న కుప్యసి. 63

అయం క్రీడాసహాయస్తే
నాథ లాలప్యతే జనః
న చైనమాశ్వాసయసే
కిం వా న బహుమన్యసే. 64

యా స్త్వయా విధవా రాజన్
కృతా నైకాః కులస్త్రియః
పతివ్రతా ధర్మపరాః
గురుశుశ్రూషణే రతాః
తాభిః శోకాఽభితప్తాభిః
శప్తః పరవశం గతః. 65

త్వయా విప్రకృతాభిర్యత్
తదా శప్తం తదాగతమ్. 66

ప్రవాదః సత్య ఏవాయం
త్వాం ప్రతి ప్రాయశో నృప
పతివ్రతానాం నాఽకస్మాత్
పతంత్యశ్రూణి భూతలే. 67

కథం చ నామ తే రాజన్
లోకానాక్రమ్య తేజసా
నారీచౌర్యమిదం క్షుద్రం
కృతం శౌండీర్యమానినా. 68

అపనీయాఽఽశ్రమాద్రామం
యన్మృగచ్ఛద్మనా త్వయా
ఆనీతా రామపత్నీ సా
తత్ తే కాతర్యలక్షణమ్. 69

కాతర్యం చ న తే యుద్ధే
కదాచిత్ సంస్మరామ్యహమ్
తత్తు భాగ్యవిపర్యాసాత్
నూనం తే పక్వలక్షణమ్. 70

అతీతాఽనాగతాఽర్థజ్ఞో
వర్తమానవిచక్షణః
మైథిలీమ్ ఆహృతాం దృష్ట్వా
ధ్యాత్వానిశ్వస్యచాఽఽయతమ్ 71

సత్యవాక్ సమహాబాగో
దేవరో మే యదబ్రవీత్
సోఽయం రాక్షసముఖ్యానాం
వినాశః పర్యుపస్థితః
కామక్రోధసముత్థేన
వ్యసనేన ప్రసంగినా. 72

నిర్వృత్తస్త్వత్కృతేఽనర్థః
సోఽయం మూలహరో మహాన్
త్వయా కృతమిదం సర్వమ్
అనాథం రక్షసాం కులమ్. 73

న హి త్వం శోచితవ్యో మే
ప్రఖ్యాతబలపౌరుషః
స్త్రీస్వభావాత్తు మే బుద్ధిః
కారుణ్యే పరివర్తతే. 74

సుకృతం దుష్కృతం చ త్వం
గృహీత్వా స్వాం గతిం గతః
ఆత్మానమ్ అనుశోచామి
త్వద్వియోగేన దుఃఖితా. 75

సుహృదాం హితకామానాం
న శ్రుతం వచనం త్వయా
భ్రాతౄణాం చాఽపి కార్త్స్న్యేన
హితమ్ ఉక్తం త్వయాఽనఘ. 76

హేత్వర్థయుక్తం విధివత్
శ్రేయస్కరమదారుణమ్
విభీషణేనాఽభిహితం
న కృతం హేతుమత్ త్వయా. 77

మారీచకుంభకర్ణాభ్యాం
వాక్యం మమ పితు స్తదా
న శ్రుతం వీర్యమత్తేన
తస్యేదం ఫలమీదృశమ్. 78

నీలజీమూతసంకాశ
పీతాంబర శుభాంగద. 79

స్వగాత్రాణి వినిక్షిప్య
కిం శేషే రుధిరాప్లుతః
ప్రసుప్త ఇవ శోకార్తాం
కిం మాం న ప్రతిభాషసే. 80

మహావీర్యస్య దక్షస్య
సంయుగేష్వపలాయినః
యాతుధానస్య దౌహిత్రం
కిం చ మాం నాఽభ్యుదీక్షసే. 81

ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ కిం శేషే
ప్రాప్తే పరిభవే నవే
అద్య వై నిర్భయా లంకాం
ప్రవిష్టాః సూర్యరశ్మయః. 82

యేన సూదయసే శత్రూన్
సమరే సూర్యవర్చసా
వజ్రో వజ్రధరస్యేవ
సోఽయం తే సతతార్చితః. 83

రణే శత్రుప్రహరణో
హేమజాలపరిష్కృతః
పరిఘో వ్యవకీర్ణస్తే
బాణైశ్ఛిన్నః సహస్రధా. 84

ప్రియామి వోపగూహ్య త్వం
శేషే సమరమేదినీమ్
అప్రియామివ కస్మాచ్చ
మాం నేచ్ఛస్యభిభాషితుమ్. 85

ధిగస్తు హృదయం యస్యా
మమేదం న సహస్రధా
త్వయి పంచత్వమాపన్నే
ఫలతే శోకపీడితమ్. 86

ఇత్యేవం విలపంత్యేవ
బాష్పవ్యాకులలోచనా
స్నేహాఽవస్కన్నహృదయా
దేవీ మోహమ్ ఉపాగమత్. 87

కశ్మలాఽభిహతా సన్నా
బభౌ సా రావణోరసి
సంధ్యానురక్తే జలదే
దీప్తా విద్యుదివాసితే. 88

తథాగతాం సముత్పత్య
సపత్న్యస్తా భృశాతురాః
పర్యవస్థాపయామాసుః
రుదంత్యో రుదతీం భృశమ్. 89

న తే సువిదితా దేవి
లోకానాం స్థితిరధ్రువా
దశావిభాగపర్యాయే
రాజ్ఞాం చంచలయా శ్రియా. 90

ఇత్యేవమ్ ఉచ్యమానా సా
సశబ్దం ప్రరుదోద హ
స్నాపయంతీ త్వభిముఖౌ
స్తనావస్రాఽంబువిస్రవైః. 91

ఏతస్మిన్నంతరే రామో
విభీషణమువాచ హ
సంస్కారః క్రియతాం భ్రాతుః
స్త్రియశ్చైతా నివర్తయ. 92

తం ప్రశ్రితస్తతో రామం
శ్రుతవాక్యో విభీషణః
విమృశ్య బుద్ధ్యా ధర్మజ్ఞో
ధర్మాఽర్థసహితం వచః
రామస్యైవానువృత్త్యర్థమ్
ఉత్తరం ప్రత్యభాషత. 93

త్యక్తధర్మవ్రతం క్రూరం
నృశంసమ్ అనృతం తథా

నాహమ్ అర్హోఽస్మి సంస్కర్తుం
పరదారాఽభిమర్శినమ్. 94

భ్రాతృరూపో హి మే శత్రుః
ఏష సర్వాఽహితే రతః
రావణో నాఽర్హతే పూజాం
పూజ్యోఽపి గురుగౌరవాత్. 95

నృశంస ఇతి మాం కామం
వక్ష్యంతి మనుజా భువి
శ్రుత్వా తస్యాఽగుణాన్ సర్వే
వక్ష్యంతి సుకృతం పునః. 96

తచ్ఛ్రుత్వా పరమప్రీతో
రామో ధర్మభృతాం వరః
విభీషణమ్ ఉవాచేదం
వాక్యజ్ఞో వాక్యకోవిదమ్. 97

తవాఽపి మే ప్రియం కార్యం
త్వత్ప్రభవాచ్చ మే జితమ్
అవశ్యం తు క్షమం వాచ్యో
మయా త్వం రాక్షసేశ్వర. 98

అధర్మాఽనృతసంయుక్తః
కామమ్ త్వేష నిశాచరః
తేజస్వీ బలవాన్ శూరః
సంయుగేషు చ నిత్యశః. 99

శతక్రతుముఖైర్దేవైః
శ్రూయతే న పరాజితః
మహాత్మా బలసంపన్నో
రావణో లోకరావణః. 100

మరణాంతాని వైరాణి
నిర్వృత్తం నః ప్రయోజనమ్
క్రియతామ్ అస్య సంస్కారో
మమాఽప్యేష యథా తవ. 101

త్వత్సకాశాద్దశగ్రీవః
సంస్కారం విధిపూర్వకమ్
ప్రాప్తుమ్ అర్హతి ధర్మజ్ఞ
త్వం యశోభాగ్భవిష్యసి. 102

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
త్వరమాణో విభీషణః
సంస్కారేణాఽనురూపేణ
యోజయామాస రావణమ్. 103

చితాం చందనకాష్ఠానాం
పద్మకోశీరసంవృతామ్
బ్రాహ్మ్యా సంవేశయాంచక్రూ
రాంకవాస్తరణావృతామ్. 104

వర్తతే వేదవిహితో
రాజ్ఞో వై పశ్చిమః క్రతుః
ప్రచక్రూ రాక్షసేంద్రస్య
పితృమేధమ్ అనుక్రమమ్. 105

వేదిం చ దక్షిణప్రాచ్యాం
యథాస్థానాం చ పావకమ్

పృషదాజ్యేన సంపూర్ణం
స్రువం సర్వే ప్రచిక్షిపుః. 106

పాదయోః శకటం ప్రాదుః
అంతరూర్వోరులూఖలమ్
దారుపాత్రాణి సర్వాణి
అరణిం చోత్తరాఽరణిమ్
దత్త్వా తు ముసలం చాఽన్యత్
యథాస్థానం విచక్షణాః. 107

శాస్త్రదృష్టేన విధినా
మహర్షివిహితేన చ
తత్ర మేధ్యం పశుం హత్వా
రాక్షసేంద్రస్య రాక్షసాః. 108

పరిస్తరణికాం రాజ్ఞో
ఘృతాక్తాం సమవేశయన్. 109

గంధైర్మాల్యైరలంకృత్య
రావణం దీనమానసాః
విభీషణసహాయాస్తే
వస్త్రైశ్చవివిధైరపి. 110

లాజైశ్చాఽవకిరంతి స్మ
బాష్పపూర్ణముఖాస్తదా. 111

దదౌ చ పావకం తస్య
విధియుక్తం విభీషణః. 112

స్నాత్వా చైవాఽఽర్ద్రవస్త్రేణ
తిలాన్ దూర్వాభిమిశ్రితాన్
ఉదకేన చ సంమిశ్రాన్
ప్రదాయ విధిపూర్వకమ్. 113

ప్రదాయ చోదకం తస్మై
మూర్ధ్నా చైనం నమస్య చ
తాః స్త్రియోఽనునయామాస
సాంత్వముక్త్వా పునః పునః. 114

ప్రవిష్టాసు చ సర్వాసు
రాక్షసీషు విభీషణః
రామపార్శ్వమ్ ఉపాగమ్య
తదాఽతిష్ఠద్వినీతవత్. 115

రామోఽపి సహ సైన్యేన
ససుగ్రీవః సలక్ష్మణః
హర్షం లేభే రిపుం హత్వా
యథా వృత్రం శతక్రతుః. 116

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుర్దశోత్తరశతతమస్సర్గః (114)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచదశోత్తరశతతమస్సర్గః (115)

విభీషణునికి లంకాధిపత్యము
విజయవార్తను సీతమ్మకు తెలిపిన హనుమ

తే రావణవధం దృష్ట్వా
దేవగంధర్వదానవాః
జగ్ముః స్వై స్వై ర్విమానైస్తైః
కథయంతః శుభాః కథాః. 1

రావణస్య వధం ఘోరం
రాఘవస్య పరాక్రమమ్
సుయుద్ధం వానరాణాం చ
సుగ్రీవస్య చ మంత్రితమ్. 2

అనురాగం చ వీర్యం చ
సౌమిత్రేర్లక్ష్మణస్య చ
పతివ్రతాత్వం సీతాయా
హనూమతి పరాక్రమమ్
కథయంతో మహాభాగా
జగ్ముర్హృష్టా యథాఽఽగతమ్. 3

రాఘవస్తు రథం దివ్యమ్
ఇంద్రదత్తం శిఖిప్రభమ్
అనుజ్ఞాయ మహాభాగో
మాతలిం ప్రత్యపూజయత్. 4

రాఘవేణాఽభ్యనుజ్ఞాతో
మాతలిః శక్రసారథిః
దివ్యం తం రథమాస్థాయ
దివమేవాఽఽరురోహ సః. 5

తస్మింస్తు దివమారూఢే
సురసారథిసత్తమే
రాఘవః పరమప్రీతః
సుగ్రీవం పరిషస్వజే. 6

పరిష్వజ్య చ సుగ్రీవం
లక్ష్మణేన ప్రచోదితః
పూజ్యమానో హరిశ్రేష్ఠైః
ఆజగామ బలాలయమ్. 7

అబ్రవీచ్చ తదా రామః
సమీప పరివర్తినమ్
సౌమిత్రిం సత్యసంపన్నం
లక్ష్మణం దీప్తతేజసం. 8

విభీషణమిమం సౌమ్య
లంకాయామ్ అభిషేచయ
అనురక్తం చ భక్తం చ
మమ చైవోపకారిణమ్. 9

ఏష మే పరమః కామో
యదీమం రావణానుజమ్

లంకాయాం సౌమ్య పశ్యేయమ్
అభిషిక్తం విభీషణమ్. 10

ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రీ
రాఘవేణ మహాత్మనా
తథేత్యుక్త్వా తు సంహృష్టః
సౌవర్ణం ఘటమాదదే. 11

తం ఘటం వానరేంద్రాణాం
హస్తే దత్వా మనోజవాన్
ఆదిదేశ మహాసత్త్వాన్
సముద్రసలిలానయే. 12

ఇతి శీఘ్రం తతో గత్వా
వానరాస్తే మహాబలాః
ఆగతాస్తజ్జలం గృహ్య
సముద్రాద్వానరోత్తమాః. 13

తత స్త్వేకం ఘటం గృహ్య
సంస్థాప్య పరమాసనే
ఘటేన తేన సౌమిత్రిః
అభ్యషించద్విభీషణమ్. 14

లంకాయాం రక్షసాం మధ్యే
రాజానం రామశాసనాత్
విధినా మంత్రదృష్టేన
సుహృద్గణసమావృతమ్
అభ్యషించత్ ధర్మాత్మా
శుద్ధాऽऽత్మానం విభీషణమ్. 15

తస్యాऽమాత్యా జహృషిరే
భక్తా యే చాऽస్య రాక్షసాః
దృష్ట్వాऽభిషిక్తం లంకాయాం
రాక్షసేంద్రం విభీషణమ్. 16

స తద్రాజ్యం మహత్ ప్రాప్య
రామదత్తం విభీషణః
ప్రకృతీః సాంత్వయిత్వా చ
తతో రామమ్ ఉపాగమత్. 17

అక్షతాన్ మోదకాన్ లాజాన్
దివ్యాః సుమనస స్తదా
ఆజహ్రుః అథ సంహృష్టాః
పౌరాస్తస్మై నిశాచరాః. 18

స తాన్ గృహీత్వా దుర్ధర్షో
రాఘవాయ న్యవేదయత్
మంగల్యం మంగళం సర్వం
లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్. 19

కృతకార్యం సమృద్ధార్థం
దృష్ట్వా రామో విభీషణమ్
ప్రతిజగ్రాహ తత్సర్వం
తస్యైవ ప్రియకామ్యయా. 20

తతః శైలోపమం వీరం
ప్రాంజలిం పార్శ్వతః స్థితమ్
అబ్రవీద్రాఘవో వాక్యం
హనుమంతం ప్లవంగమమ్. 21

అనుమాన్య మహారాజమ్
ఇమం సౌమ్య విభీషణమ్. 22

ప్రవిశ్య రావణగృహం
వినయేనాఽభినంద్య చ. 23

వైదేహ్యా మాం కుశలినం
ససుగ్రీవం సలక్ష్మణమ్
ఆచక్ష్వ జయతాం శ్రేష్ఠ
రావణం చ మయా హతమ్. 24

ప్రియమేతదుదాహృత్య
మైథిల్యాస్త్వం హరీశ్వర
ప్రతిగృహ్య చ సందేశమ్
ఉపావర్తితుమర్హసి. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచదశోత్తరశతతమస్సర్గః (115)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షోడశోత్తరశతతమస్సర్గః (116)

శ్రీరాముని విజయవార్త విని సంతోషించిన సీతమ్మ

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టో
హనుమాన్ మారుతాత్మజః
ప్రవివేశ పురీం లంకాం
పూజ్యమానో నిశాచరైః. 1

ప్రవిశ్య తు మహాతేజా
రావణస్య నివేశనమ్
దదర్శ మృజయా హీనాం
సాతంకామివ రోహిణీమ్
వృక్షమూలే నిరానందాం
రాక్షసీభిః సమావృతామ్. 2

నిభృతః ప్రణతః ప్రహ్వః
సోఽభిగమ్యాభివాద్య చ. 3

దృష్ట్వా తమ్ ఆగతం దేవీ
హనూమంతం మహాబలమ్
తూష్ణీమ్ ఆస్త తదా దృష్ట్వా
స్మృత్వా ప్రముదితాఽభవత్. 4

సౌమ్యం దృష్ట్వా ముఖం తస్యాః
హనుమాన్ ప్లవగోత్తమః
రామస్య వచనం సర్వమ్
ఆఖ్యాతుమ్ ఉపచక్రమే. 5

వైదేహి కుశలీ రామః
సహ సుగ్రీవలక్ష్మణః
విభీషణసహాయశ్చ
హరీణాం సహితో బలైః. 6

కుశలం చాఽఽహ సిద్ధార్థో
హతశత్రురరిందమః. 7
విభీషణసహాయేన
రామేణ హరిభిః సహ
నిహతో రావణో దేవి
లక్ష్మణస్య నయేన చ. 8

పృష్ట్వా తు కుశలం రామో
వీరస్త్వాం రఘునందనః
అబ్రవీత్ పరమప్రీతః
కృతార్థేనాఽన్తరాత్మనా. 9

ప్రియమ్ ఆఖ్యామి తే దేవి
త్వాం తు భూయః సభాజయే
దిష్ట్యా జీవసి ధర్మజ్ఞే
జయేన మమ సంయుగే
తవ ప్రభావాద్ధర్మజ్ఞే
మహాన్ రామేణ సంయుగే. 10

లబ్ధో నో విజయః సీతే
స్వస్థా భవ గతవ్యథా
రావణశ్చ హతః శత్రుః
లంకా చేయం వశే స్థితా. 11

మయా హ్యలబ్ధనిద్రేణ
ధృఢేన తవ నిర్జయే
ప్రతిజ్ఞైషా వినిస్తీర్ణా
బద్ధ్వా సేతుం మహోధధౌ. 12

సంభ్రమశ్చ న గంతవ్యో
వర్తంత్యా రావణాలయే
విభీషణవిధేయం హి
లంకైశ్వర్యమిదం కృతమ్. 13

తదాశ్వసిహి విశ్వస్తా
స్వగృహే పరివర్తసే
అయం చాఽభ్యేతి సంహృష్టః
త్వద్దర్శనసముత్సుకః. 14

ఏవముక్తా సముత్పత్య
సీతా శశినిభాననా
ప్రహర్షేణాఽవరుద్ధా సా
వ్యాజహార న కించన. 15

అబ్రవీచ్చ హరిశ్రేష్ఠః
సీతామ్ అప్రతిజల్పతీమ్
కిం ను చింతయసే దేవి
కిం ను మాం నాఽభిభాషసే. 16

ఏవముక్తా హనుమతా
సీతా ధర్మే వ్యవస్థితా
అబ్రవీత్ పరమప్రీతా
హర్షగద్గదయా గిరా. 17

ప్రియమ్ ఏతదుపశ్రుత్య
భర్తుర్విజయసంశ్రితమ్
ప్రహర్షవశమాపన్నా
నిర్వాక్యాఽస్మి క్షణాంతరమ్. 18

న హి పశ్యామి సదృశం
చింతయంతీ ప్లవంగమ
మత్ప్రియాఖ్యానకస్యేహ
తవ ప్రత్యభినందనమ్. 19

న చ పశ్యామి తత్ సౌమ్య
పృథివ్యామపి వానర
సదృశం మత్ప్రియాఖ్యానే
తవ దాతుం భవేత్ సమమ్. 20

హిరణ్యం వా సువర్ణం వా
రత్నాని వివిధాని చ
రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు
నైతదర్హతి భాషితుమ్. 21

ఏవమ్ ఉక్తస్తు వైదేహ్యా
ప్రత్యువాచ ప్లవంగమః
గృహీతాంజలిర్వాక్యం
సీతాయాః ప్రముఖే స్థితః. 22

భర్తుః ప్రియహితే యుక్తే
భర్తుర్విజయకాంక్షిణి
స్నిగ్ధమేవంవిధం వాక్యం
త్వమేవాఽర్హసి భాషితుమ్. 23

తవైతద్వచనం సౌమ్యే
సారవత్ స్నిగ్ధమేవ చ
రత్నౌఘాద్వివిధాచ్చాపి
దేవరాజ్యాద్విశిష్యతే. 24

అర్థతశ్చ మయా ప్రాప్తాః
దేవరాజ్యాదయో గుణాః
హతశత్రుం విజయినం
రామం పశ్యామి సుస్థితమ్. 25

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
మైథిలీ జనకాత్మజా
తతః శుభతరం వాక్యమ్
ఉవాచ పవనాత్మజమ్. 26

అతిలక్షణసంపన్నం
మాధుర్యగుణభూషితమ్
బుద్ధ్యా హ్యష్టాంగయా యుక్తం
త్వమేవార్హసి భాషితుమ్ 27

శ్లాఘనీయోఽనిలస్య త్వం
పుత్త్రః పరమధార్మికః
బలం శౌర్యం శ్రుతం సత్త్వం
విక్రమో దాక్ష్యముత్తమమ్. 28

తేజః క్షమా ధృతిః స్థైర్యం
వినీతత్వం న సంశయః
ఏతే చాన్యే చ బహవో
గుణాస్త్వయ్యేవ శోభనాః. 29

అథోవాచ పునః సీతామ్
అసంభ్రాంతో వినీతవత్
ప్రగృహీతాంజలిర్హర్షాత్
సీతాయాః ప్రముఖే స్థితః. 30

ఇమాస్తు ఖలు రాక్షస్యో
యది త్వమ్ అనుమన్యసే
హంతు మిచ్ఛామ్యహం సర్వా
యాభిస్త్వం తర్జితా పురా. 31

క్లిశ్యంతీం పతిదేవాం త్వామ్
అశోకవనికాం గతామ్. 32

ఘోరరూపసమాచారాః
క్రూరాః క్రూరతరేక్షణాః
రాక్షస్యో దారుణకథా
వరమేతత్ ప్రయచ్ఛ మే. 33

ముష్టిభిః పాణిభిః సర్వాః
చరణైశ్చైవ శోభనే
ఇచ్ఛామి వివిధై ర్ఘాతైః
హంతు మేతాః సుదారుణాః. 34

ఘోరైర్జానుప్రహారైశ్చ
దశనానాం చ పాతనైః

భక్షణైః కర్ణనాసానాం
కేశానాం లుంచనైస్తథా. 35

నఖైః శుష్కముఖీభిశ్చ
దారణైర్లంఘనైర్హతైః
నిపాత్య హంతుమిచ్ఛామి
తవ విప్రియకారిణీః. 36

ఏవం ప్రకారైర్బహుభిః
విప్రకారైర్యశస్విని
హంతుమిచ్ఛామ్యహం దేవి
తవేమాః కృతకిల్బిషాః. 37

ఏవమ్ ఉక్తా హనుమతా
వైదేహీ జనకాత్మజా
ఉవాచ ధర్మసహితం
హనూమంతం యశస్వినీ. 38

రాజసంశ్రయవశ్యానాం
కుర్వంతీనాం పరాజ్ఞయా
విధేయానాం చ దాసీనాం
కః కుప్యేద్వానరోత్తమ. 39

భాగ్యవైషమ్యయోగేన
పురా దుశ్చరితేన చ
మయైతత్ ప్రాప్యతే సర్వం
స్వకృతం హ్యుపభుజ్యతే. 40

ప్రాప్తవ్యం తు దశాయోగాత్
మయైతదితి నిశ్చితమ్
దాసీనాం రావణస్యాఽహం
మర్షయామీహ దుర్బలా. 41

ఆజ్ఞప్తా రావణేనైతా
రాక్షస్యో మామ్ అతర్జయన్
హతే తస్మిన్ న కుర్యుర్హి
తర్జనం వానరోత్తమ. 42

అయం వ్యాఘ్రసమీపే తు
పురాణో ధర్మసంస్థితః
ఋక్షేణ గీతః శ్లోకో మే
తం నిబోధ ప్లవంగమ. 43

న పరః పాపమాదత్తే
పరేషాం పాపకర్మణామ్
సమయో రక్షితవ్యస్తు
సంతశ్చారిత్రభూషణాః. 44

పాపానాం వా శుభానాం వా
వధాఽర్హాణాం ప్లవంగమ
కార్యం కరుణమార్యేణ
న కశ్చిన్నాఽపరాధ్యతి. 45

లోకహింసావిహారాణాం
రక్షసాం కామరూపిణామ్
కుర్వతామపి పాపాని
నైవ కార్యమ్ అశోభనమ్. 46

ఏవమ్ ఉక్తస్తు హనుమాన్
సీతయా వాక్యకోవిదః

ప్రత్యువాచ తతః సీతాం
రామపత్నీం యశస్వినీమ్. 47

యుక్తా రామస్య భవతీ
ధర్మపత్నీ యశస్వినీ
ప్రతిసందిశ మాం దేవి
గమిష్యే యత్ర రాఘవః. 48

ఏవముక్తా హనుమతా
వైదేహీ జనకాత్మజా
అబ్రవీద్ద్రష్టుమిచ్ఛామి
భర్తారం వానరోత్తమ. 49

తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా
హనుమాన్ మారుతాత్మజః
హర్షయన్ మైథిలీం వాక్యమ్
ఉవాచేదం మహాద్యుతిః. 50

పూర్ణచంద్రాననం రామం
ద్రక్ష్యస్యార్యే సలక్ష్మణమ్
స్థిరమిత్రం హతాఽమిత్రం
శచీవ త్రిదశేశ్వరమ్. 51

తామేవ ముక్త్వా రాజంతీం
సీతాం సాక్షాదివ శ్రియమ్
ఆజగామ మహావేగో
హనూమాన్ యత్ర రాఘవః. 52

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షోడశోత్తరశతతమస్సర్గః (116)

శ్రీరామ నామం
మరువాం
మరువాం

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తదశోత్తరశతతమస్సర్గః (117)

పల్లకిలో స్వామి వద్దకు సీతమ్మ

స ఉవాచ మహాప్రాజ్ఞమ్
అభిగమ్య ప్లవంగమః
రామం వచనమర్థజ్ఞో
వరం సర్వధనుష్మతామ్. 1

యన్నిమిత్తోఽయమారంభః
కర్మణాం చ ఫలోదయః
తాం దేవీం శోకసంతప్తాం
మైథిలీం ద్రష్టుమర్హసి. 2

సా హి శోకసమావిష్టా
బాష్పపర్యాకులేక్షణా
మైథిలీ విజయం శ్రుత్వా
తవ హర్షమ్ ఉపాగమత్. 3

పూర్వకాత్ ప్రత్యయా చ్చాఽహమ్
ఉక్తో విశ్వస్తయా తయా
భర్తారం ద్రష్టుమిచ్ఛామి
కృతార్థం సహలక్ష్మణమ్. 4

ఏవముక్తో హనుమతా
రామో ధర్మభృతాం వరః
అగచ్ఛత్ సహసా ధ్యానమ్
ఈషద్బాష్పపరిప్లుతః. 5

దీర్ఘమ్ ఉష్ణం చ వినిశ్వస్య
మేదినీమ్ అవలోకయన్
ఉవాచ మేఘసంకాశం
విభీషణముపస్థితమ్. 6

దివ్యాఽంగరాగాం వైదేహీం
దివ్యాఽఽభరణభూషితామ్
ఇహ సీతాం శిరఃస్నాతామ్
ఉపస్థాపయ మా చిరమ్. 7

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ
త్వరమాణో విభీషణః
ప్రవిశ్యాంతఃపురం సీతాం
స్వాభిః స్త్రీభిరచోదయత్. 8

తతః సీతాం మహాభాగాం
దృష్ట్వోవాచ విభీషణః
మూర్ధ్ని బద్ధాంజలిః శ్రీమాన్
వినీతో రాక్షసేశ్వరః. 9

దివ్యాంగరాగా వైదేహీ
దివ్యాభరణభూషితా
యానమ్ ఆరోహ భద్రం తే
భర్తా త్వాం ద్రష్టుమిచ్ఛతి. 10

ఏవముక్తా తు వైదేహీ
ప్రత్యువాచ విభీషణమ్
అస్నాతా ద్రష్టుమిచ్ఛామి
భర్తారం రాక్షసాధిప. 11

తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా
ప్రత్యువాచ విభీషణః
యథాహ రాజా భర్తా తే
తత్ తథా కర్తుమర్హసి. 12

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
మైథిలీ భర్తృదేవతా
భర్తృభక్తివ్రతా సాధ్వీ
తథేతి ప్రత్యభాషత. 13

తతః సీతాం శిరస్స్నాతాం
యువతీభిరలంకృతామ్
మహార్హాభరణోపేతాం
మహార్హాంబరధారిణీమ్. 14

ఆరోప్య శిబికాం దీప్తాం
పరార్ధ్యాంబరసంవృతామ్
రక్షోభిర్బహుభిర్గుప్తామ్
ఆజహార విభీషణః. 15

సోఽభిగమ్య మహాత్మానం
జ్ఞాత్వాపి ధ్యానమాస్థితమ్
ప్రణతశ్చ ప్రహృష్టశ్చ
ప్రాప్తాం సీతాం న్యవేదయత్. 16

తామాగతామ్ ఉపశ్రుత్య
రక్షోగృహచిరోషితామ్
హర్షో దైన్యం చ రోషశ్చ
త్రయం రాఘవమావిశత్. 17

తతః పార్శ్వగతం దృష్ట్వా
సవిమర్శం విచారయన్
విభీషణమిదం వాక్యమ్
అహృష్టం రాఘవోఽబ్రవీత్. 18

రాక్షసాధిపతే సౌమ్య
నిత్యం మద్విజయే రత
వైదేహీ సన్నికర్షం మే
శీఘ్రం సముపగచ్ఛతు. 19

స తద్వచనమాజ్ఞాయ
రాఘవస్య విభీషణః
తూర్ణమ్ ఉత్సారణే యత్నం
కారయామాస సర్వతః. 20

కంచుకోష్ణీషిణస్తత్ర
వేత్రజర్జరపాణయః
ఉత్సారయంతః పురుషాః
సమంతాత్ పరిచక్రముః. 21

ఋక్షాణాం వానరాణాం చ
రాక్షసానాం చ సర్వశః
బృందాన్యుత్సార్యమాణాని
దూరమ్ ఉత్ససృజు స్తదాః. 22

తేషామ్ ఉత్సార్యమాణానాం
సర్వేషాం ధ్వనిరుత్థితః
వాయునోద్వర్తమానస్య
సాగరస్యేవ నిస్వనః. 23

ఉత్సార్యమాణాం స్తాన్ దృష్ట్వా
సమంతాజ్జాతసంభ్రమాన్
దాక్షిణ్యాత్ తదమర్షాచ్చ
వారయామాస రాఘవః. 24

సంరబ్ధ శ్చాఽబ్రవీద్రామః
చక్షుషా ప్రదహన్నివ
విభీషణం మహాప్రాజ్ఞం
సోపాలంభ మిదం వచః. 25

కిమర్థం మామ్ అనాదృత్య
క్లిశ్యతేఽయం త్వయా జనః
నివర్తయైనమ్ ఉద్వేగం
జనోఽయం స్వజనో మమ. 26

న గృహాణి న వస్త్రాణి
న ప్రాకారాస్తిరస్క్రియాః
నేదృశా రాజసత్కారా
వృత్తమావరణం స్త్రియాః. 27

వ్యసనేషు న కృచ్ఛ్రేషు
న యుద్ధేషు స్వయంవరే
న క్రతౌ న వివాహే చ
దర్శనం దుష్యతి స్త్రియాః. 28

సైషా యుద్ధగతా చైవ
కృచ్ఛ్రే చ మహతి స్థితా
దర్శనేఽస్యా న దోషస్యాత్
మత్సమీపే విశేషతః. 29

విసృజ్య శిబికాం తస్మాత్
పద్భ్యామేవోపసర్పతు
సమీపే మమవైదేహీం
పశ్యంత్వేతే వనౌకసః. 30

తదానయ సమీపం మే
శీఘ్రమ్ ఏనాం విభీషణ
సీతా పశ్యతు మామేషా
సుహృద్గణవృతం స్థితమ్. 31

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ
సవిమర్శో విభీషణః
రామస్యోపానయత్ సీతాం
సన్నికర్షం వినీతవత్. 32

తతో లక్ష్మణసుగ్రీవౌ
హనూమాంశ్చ ప్లవంగమః
నిశమ్య వాక్యం రామస్య
బభూవుర్వ్యథితా భృశమ్. 33

కళత్రనిరపేక్షైశ్చ
ఇంగితైరస్య దారుణైః
అప్రీతమివ సీతాయాం
తర్కయంతి స్మ రాఘవమ్. 34

లజ్జయా త్వవలీయంతీ
స్వేషు గాత్రేషు మైథిలీ
విభీషణేనాఽనుగతా
భర్తారం సాఽభ్యవర్తత. 35

సా వస్త్రసంరుద్ధముఖీ
లజ్జయా జనసంసది
రురోదాఽఽసాద్య భర్తారమ్
ఆర్యపుత్రేతి భాషిణీ. 36

విస్మయాచ్చ ప్రహర్షాచ్చ
స్నేహాచ్చ పరిదేవతా
ఉదైక్షత ముఖం భర్తుః
సౌమ్యం సౌమ్యతరాఽఽననా. 37

అథ సమపనుదన్ మనఃక్లమం సా
సుచిర మదృష్ట ముదీక్ష్య వై ప్రియస్య
వదనముదితపూర్ణచంద్రకాంతం
విమలశశాంకనిభాననా తదానీమ్. 38

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తదశోత్తరశతతమస్సర్గః (117)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టాదశోత్తరశతతమస్సర్గః (118)

లోకాపవాదమునకు వెరచి సీతమ్మతో పరుషముగా పలికిన శ్రీరాముడు

తాం తు పార్శ్వస్థితాం ప్రహ్వాం
రామః సంప్రేక్ష్య మైథిలీమ్
హృదయాంతర్గతక్రోధో
వ్యాహర్తుమ్ ఉపచక్రమే. 1

ఏషాఽసి నిర్జితా భద్రే
శత్రుం జిత్వా మయా రణే
పౌరుషాద్యదనుష్ఠేయం
తదేతదుపపాదితమ్. 2

గతోఽస్మ్యంతమ్ ఆమర్షస్య
ధర్షణా సంప్రమార్జితా
అవమానశ్చ శత్రుశ్చ
మయా యుగపదుద్ధృతౌ. 3

అద్య మే పౌరుషం దృష్టమ్
అద్య మే సఫలః శ్రమః
అద్య తీర్ణ ప్రతిజ్ఞత్వాత్
ప్రభవామీహ చాత్మనః. 4

యా త్వం విరహితా నీతా
చలచిత్తేన రక్షసా
దైవసంపాదితో దోషో
మానుషేణ మయాజితః. 5

సంప్రాప్తమ్ అవమానం యః
తేజసా న ప్రమార్జతి
కస్తస్య పురుషార్థోఽస్తి
పురుషస్యాఽల్పతేజసః. 6

లంఘనం చ సముద్రస్య
లంకాయాశ్చాఽవమర్దనమ్
సఫలం తస్య తచ్ఛ్లాఘ్యం
మహత్ కర్మ హనూమతః. 7

యుద్ధే విక్రమతశ్చైవ
హితం మంత్రయతశ్చ మే
సుగ్రీవస్య ససైన్యస్య
సఫలోఽద్య పరిశ్రమః. 8

నిర్గుణం భ్రాతరం త్యక్త్వా
యో మాం స్వయ ముపస్థితః
విభీషణస్య భక్తస్య
సఫలోఽద్య పరిశ్రమః. 9

ఇత్యేవం బ్రువతస్తస్య
సీతా రామస్య తద్వచః
మృగీవోత్ఫుల్లనయనా
బభూవాఽశ్రుపరిప్లుతా. 10

పశ్యత స్తాం తు రామస్య
భూయః క్రోధో వ్యవర్ధత
ప్రభూతాజ్యావసిక్తస్య
పావకస్యేవ దీప్యతః. 11

స బద్ధ్వా భ్రుకుటిం వక్త్రే
తిర్యఙ్ప్రేక్షితలోచనః
అబ్రవీత్ పరుషం సీతాం
మధ్యే వానరరక్షసామ్. 12

యత్ కర్తవ్యం మనుష్యేణ
ధర్షణాం పరిమార్జతా
తత్కృతం సకలం సీతే
శత్రుహస్తాదమర్షణాత్. 13

నిర్జితా జీవలోకస్య
తపసా భావితాత్మనా
అగస్త్యేన దురాధర్షా
మునినా దక్షిణేవ దిక్. 14

విదిత శ్చాఽస్తు తే భద్రే
యోఽయం రణపరిశ్రమః
స తీర్ణః సుహృదాం వీర్యాత్
న త్వదర్థం మయా కృతః. 15

రక్షతా తు మయా వృత్తమ్
అపవాదం చ సర్వశః
ప్రఖ్యాతస్యాఽఽత్మవంశస్య
న్యంగం చ పరిరక్షతా. 16

ప్రాప్తచారిత్రసందేహా
మమ ప్రతిముఖే స్థితా
దీపో నేత్రాఽఽతురస్యేవ
ప్రతికూలాఽసి మే దృఢమ్. 17

తద్గచ్ఛ హ్యభ్యనుజ్ఞాతా
యథేష్టం జనకాత్మజే
ఏతా దశ దిశో భద్రే
కార్యమస్తి న మే త్వయా. 18

కః పుమాన్ కులే జాతః
స్త్రియం పరగృహోషితామ్
తేజస్వీ పునరాదద్యాత్
సుహృల్లేఖ్యేన చేతసా. 19

రావణాంకపరిభ్రష్టాం
దృష్టాం దుష్టేన చక్షుషా
కథం త్వాం పునరాదద్యాం
కులం వ్యపదిశన్ మహత్. 20

తదర్థం నిర్జితా మే త్వం
యశః ప్రత్యాహృతం మయా
నాస్తి మే త్వయ్యభిష్వంగో
యథేష్టం గమ్యతా మితః. 21

ఇతి ప్రవ్యాహృతం భద్రే
మయైతత్ కృతబుద్ధినా
లక్ష్మణే భరతే వా త్వం
కురు బుద్ధిం యథాసుఖమ్. 22

సుగ్రీవే వానరేంద్రే వా
రాక్షసేంద్రే విభీషణే
నివేశయ మనః సీతే
యథా వా సుఖమాత్మనః. 23

న హి త్వాం రావణో దృష్ట్వా
దివ్యరూపాం మనోరమామ్
మర్షయతే చిరం సీతే
స్వగృహే పరివర్తినీమ్. 24

తతః ప్రియార్హశ్రవణా తదప్రియం
ప్రియాదుపశ్రుత్య చిరస్య మైథిలీ
ముమోచ బాష్పం సుభృశం ప్రవేపితా
గజేంద్రహస్తాఽభిహతేవ సల్లకీ. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టాదశోత్తరశతతమస్సర్గః (118)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ

ఏకోనవింశత్యుత్తరశతతమస్సర్గః (119)

సీతమ్మ అగ్నిప్రాయోపవేశము

ఏవమ్ ఉక్తా తు వైదేహీ
పరుషం రోమహర్షణమ్
రాఘవేణ సరోషేణ
భృశం ప్రవ్యథితాఽభవత్. 1

సా తదశ్రుతపూర్వం హి
జనే మహతి మైథిలీ
శ్రుత్వా భర్తృవచో రూక్షం
లజ్జయా వ్రీళితాఽభవత్. 2

ప్రవిశంతీవ గాత్రాణి
స్వాన్యేవ జనకాత్మజా
వాక్ఛల్యైస్తైః సశల్యేవ
భృశమ్ అశ్రూణ్యవర్తయత్. 3

తతో బాష్పపరిక్లిష్టం
ప్రమార్జంతీ స్వమాననమ్
శనైర్గద్గదయా వాచా
భర్తారమ్ ఇద మబ్రవీత్. 4

కిం మామ్ అసదృశం వాక్యమ్
ఈదృశం శ్రోత్రదారుణమ్
రూక్షం శ్రావయసే వీర
ప్రాకృతః ప్రాకృతామివ. 5

న తథాఽస్మి మహాబాహో
యథా త్వమ్ అవగచ్ఛసి
ప్రత్యయం గచ్ఛ మే యేన
చారిత్రేణైవ తే శపే. 6

పృథక్ స్త్రీణాం ప్రచారేణ
జాతిం త్వం పరిశంకసే
పరిత్యజేమాం శంకాం తు
యది తేఽహం పరీక్షితా. 7

యద్యహం గాత్రసంస్పర్శం
గతాఽస్మి వివశా ప్రభో
కామకారో న మే తత్ర
దైవం తత్రాఽపరాధ్యతి. 8

మదధీనం తు యత్త న్మే
హృదయం త్వయి వర్తతే
పరాధీనేషు గాత్రేషు
కిం కరిష్యామ్యనీశ్వరా. 9

సహసంవృద్ధభావాచ్చ
సంసర్గేణ చ మానద
యద్యహం తే న విజ్ఞాతా
హతా తేనాఽస్మి శాశ్వతమ్. 10

ప్రేషితస్తే యదా వీరో
హనూమాన్ అవలోకకః
లంకాస్థాఽ హం త్వయా వీర
కిం తదా న విసర్జితా. 11

ప్రత్యక్షం వానరేంద్రస్య
త్వద్వాక్యసమనంతరమ్
త్వయా సంత్యక్తయా వీర
త్యక్తం స్యాజ్జీవితం మయా. 12

న వృథా తే శ్రమోఽ యం స్యాత్
సంశయే న్యస్య జీవితమ్
సుహృజ్జనపరిక్లేశో
న చాఽ యం నిష్ఫలస్తవ. 13

త్వయా తు నరశార్దూల
క్రోధమేవాఽ నువర్తతా
లఘునేవ మనుష్యేణ
స్త్రీత్వమేవ పురస్కృతమ్. 14

అపదేశేన జనకాత్
నోత్పత్తిర్వసుధాతలాత్
మమ వృత్తం చ వృత్తజ్ఞ
బహు తే న పురస్కృతమ్. 15

న ప్రమాణీకృతః పాణిః
బాల్యే బాలేన పీడితః
మమ భక్తిశ్చ శీలం చ
సర్వం తే పృష్ఠతః కృతమ్. 16

ఏవం బ్రువాణా రుదతీ
బాష్పగద్గదభాషిణీ
అబ్రవీల్లక్ష్మణం సీతా
దీనం ధ్యానపరం స్థితమ్. 17

చితాం మే కురు సౌమిత్రే
వ్యసనస్యాఽ స్య భేషజమ్
మిథ్యోపఘాతోపహతా
నాఽ హం జీవితుముత్సహే. 18

అప్రీతస్య గుణైర్భర్తుః
త్యక్తయా జనసంసది
యా క్షమా మే గతి ర్గంతుం
ప్రవేక్ష్యే హవ్యవాహనమ్. 19

ఏవమ్ ఉక్తస్తు వైదేహ్యా
లక్ష్మణః పరవీరహా
అమర్షవశమాపన్నో
రాఘవాఽ ఽ ననమైక్షత. 20

స విజ్ఞాయ తతశ్ఛందం
రామస్యాఽ ఽ కారసూచితమ్
చితాం చకార సౌమిత్రిః
మతే రామస్య వీర్యవాన్. 21

అధోముఖం తతో రామం
శనైః కృత్వా ప్రదక్షిణమ్
ఉపాసర్పత వైదేహీ
దీప్యమానం హుతాశనమ్. 22

ప్రణమ్య దేవతాభ్యశ్చ
బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ మైథిలీ

బద్ధాంజలిపుటా చేదమ్
ఉవాచాఽగ్నిసమీపతః. 23

యథా మే హృదయం నిత్యం
నాఽపసర్పతి రాఘవాత్
తథా లోకస్య సాక్షీ మాం
సర్వతః పాతు పావకః. 24

యథా మాం శుద్ధచారిత్రాం
దుష్టాం జానాతి రాఘవః
యథా లోకస్య సాక్షీ మాం
సర్వతః పాతు పావకః. 25

కర్మణా మనసా వాచా
యథా నాఽతిచరామ్యహమ్
రాఘవం సర్వధర్మజ్ఞం
తథా మాం పాతు పావకః. 26

ఆదిత్యో భగవాన్ వాయుః
దిశశ్చంద్రస్తథైవ చ
అహశ్చాపి తథా సంధ్యే
రాత్రిశ్చ పృథివీ తథా
యథాన్యేఽపి విజానంతి
తథా చారిత్రసంయుతామ్. 27

ఏవమ్ ఉక్త్వా తు వైదేహీ
పరిక్రమ్య హుతాశనమ్
వివేశ జ్వలనం దీప్తం
నిస్సంగేనాఽంతరాత్మనా. 28

జనః స సుమహాం స్త్రస్తో
బాలవృద్ధసమాకులః
దదర్శ మైథిలీం తత్ర
ప్రవిశంతీం హుతాశనమ్. 29

సా తప్తనవహేమాభా
తప్తకాంచనభూషణా
పపాత జ్వలనం దీప్తం
సర్వలోకస్య సన్నిధౌ. 30

దదృశుస్తాం మహాభాగాం
ప్రవిశంతీం హుతాశనమ్
సీతాం కృత్స్నాస్త్రయో లోకాః
పుణ్యామ్ ఆజ్యాహుతీ మివ. 31

ప్రచుక్రుశుః స్త్రియః సర్వాః
తాం దృష్ట్వా హవ్యవాహనే
పతంతీం సంస్కృతాం మంత్రైః
వసోర్ధారామివాఽధ్వరే. 32

దదృశు స్తాం త్రయో లోకా
దేవగంధర్వదానవాః
శప్తాం పతంతీం నిరయే
త్రిదివాద్దేవతా మివ. 33

తస్యామ్ అగ్నిం విశంత్యాంతు
హా హేతి విపులః స్వనః
రక్షసాం వానరాణాం చ
సంబభూవాఽద్భుతోపమః. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకోనవింశత్యుత్తరశతతమస్సర్గః (119)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - వింశత్యధికశతతమస్సర్గః (120)

శ్రీరాముని స్తుతించిన బ్రహ్మాది దేవతలు

తతో హి దుర్మనా రామః
శ్రుత్వైవం వదతాం గిరః
దధ్యౌ ముహూర్తం ధర్మాత్మా
బాష్పవ్యాకులలోచనః. 1

తతో వైశ్రవణో రాజా
యమ శ్చాఽమిత్రకర్శనః
సహస్రాక్షో మహేంద్రశ్చ
వరుణశ్చ పరంతపః. 2

షడర్ధనయనః శ్రీమాన్
మహాదేవో వృషధ్వజః
కర్తా సర్వస్య లోకస్య
బ్రహ్మా బ్రహ్మవిదాం వరః. 3

ఏతే సర్వే సమాగమ్య
విమానైః సూర్యసన్నిభైః
ఆగమ్య నగరీం లంకామ్
అభిజగ్ముశ్చ రాఘవమ్. 4

తతః సహస్తాభరణాన్
ప్రగృహ్య విపులాన్ భుజాన్
అబ్రువం స్త్రిదశశ్రేష్ఠాః
ప్రాంజలిం రాఘవం స్థితమ్. 5

కర్తా సర్వస్య లోకస్య
శ్రేష్ఠో జ్ఞానవతాం వరః
ఉపేక్షసే కథం సీతాం
పతంతీం హవ్యవాహనే. 6

కథం దేవగణశ్రేష్ఠమ్
ఆత్మానం నాఽవబుధ్యసే. 7

ఋతధామా వసుః పూర్వం
వసూనాం చ ప్రజాపతిః
త్రయాణాం త్వం హి లోకానామ్
ఆదికర్తా స్వయం ప్రభుః
రుద్రాణామ్ అష్టమో రుద్రః
సాధ్యానామపి పంచమః. 8

అశ్వినౌ చాఽపి తే కర్ణౌ
చంద్రసూర్యౌ చ చక్షుషీ
అంతే చాఽఽదౌ చ లోకానాం
దృశ్యసే త్వం పరంతప. 9

ఉపేక్షసే చ వైదేహీం
మానుషః ప్రాకృతో యథా. 10

ఇత్యుక్తో లోకపాలై స్తైః
స్వామీ లోకస్య రాఘవః

అబ్రవీత్ త్రిదశశ్రేష్ఠాన్
రామో ధర్మభృతాం వరః. 11

ఆత్మానం మానుషం మన్యే
రామం దశరథాత్మజమ్
యోఽహం యస్య యతశ్చాహం
భగవాంస్తద్బ్రవీతుమే. 12

ఇతి బ్రువంతం కాకుత్స్థం
బ్రహ్మా బ్రహ్మావిదాం వరః
అబ్రవీచ్ఛృణు మే రామ
సత్యం సత్యపరాక్రమ. 13

భవాన్ నారాయణో దేవః
శ్రీమాం శ్చక్రాయుధో విభుః
ఏకశృంగో వరాహస్త్వం
భూతభవ్యసపత్నజిత్. 14

అక్షరం బ్రహ్మ సత్యం చ
మధ్యే చాఽంతే చ రాఘవ
లోకానాం త్వం పరో ధర్మో
విష్వక్సేనశ్చతుర్భుజః. 15
శార్ఙ్గధన్వా హృషీకేశః
పురుషః పురుషోత్తమః
అజితః ఖడ్గధృగ్విష్ణుః
కృష్ణశ్చైవ బృహద్బలః. 16
సేనానీర్గ్రామణీశ్చ త్వం
బుద్ధిః సత్త్వం క్షమా దమః
ప్రభవశ్చాఽప్యయశ్చ త్వమ్
ఉపేంద్రో మధుసూదనః. 17

ఇంద్రకర్మా మహేంద్రస్త్వం
పద్మనాభో రణాంతకృత్
శరణ్యం శరణం చ త్వామ్
ఆహుర్దివ్యా మహర్షయః. 18

సహస్రశృంగో వేదాత్మా
శతజిహ్వో మహర్షభః. 19

త్వం త్రయాణాం హి లోకానామ్
ఆదికర్తా స్వయంప్రభుః
సిద్ధానామపి సాధ్యానామ్
ఆశ్రయ శ్చాఽసి పూర్వజః. 20

త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కారః
త్వమోంకారః పరంతప
ప్రభవం నిధనం వా తే
న విదుః కో భవానితి. 21

దృశ్యసే సర్వభూతేషు
బ్రాహ్మణేషు చ గోషు చ
దిక్షు సర్వాసు గగనే
పర్వతేషు వనేషు చ. 22

సహస్రచరణః శ్రీమాన్
శతశీర్షః సహస్రదృక్
త్వం ధారయసి భూతాని
వసుధాం చ సపర్వతామ్. 23

అంతే పృథివ్యాః సలిలే
దృశ్యసే త్వం మహోరగః
త్రీన్ లోకాన్ ధారయన్ రామ
దేవగంధర్వదానవాన్. 24

అహం తే హృదయం రామ
జిహ్వా దేవీ సరస్వతీ
దేవా గాత్రేషు రోమాని
నిర్మితా బ్రహ్మణః ప్రభో. 25

నిమేషస్తే భవద్రాత్రిః
ఉన్మేషస్తే భవద్దివా
సంస్కారాస్తేఽభవన్ వేదా
న తదస్తి త్వయా వినా. 26

జగత్ సర్వం శరీరం తే
స్థైర్యం తే వసుధాతలమ్
అగ్నిః కోపః ప్రసాదస్తే
సోమః శ్రీవత్సలక్షణః. 27

త్వయా లోకాస్త్రయః క్రాంతాః
పురాణే విక్రమైస్త్రిభిః
మహేంద్రశ్చ కృతో రాజా
బలిం బద్ధ్వా మహాఽసురమ్. 28

సీతా లక్ష్మీర్భవాన్ విష్ణుః
దేవః కృష్ణః ప్రజాపతిః
వధార్థం రావణస్యేహ
ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్. 29

తదిదం నః కృతం కార్యం
త్వయా ధర్మభృతాం వర
నిహతో రావణో రామ
ప్రహృష్టో దివ మాక్రమ. 30

అమోఘం బలవీర్యం తే
అమోఘస్తే పరాక్రమః
అమోఘం దర్శనం రామ
న చ మోఘః స్తవ స్తవ. 31

అమోఘా స్తే భవిష్యంతి
భక్తిమంత శ్చ యే నరాః. 32

యే త్వాం దేవం ధ్రువం భక్తాః
పురాణం పురుషోత్తమమ్
ప్రాప్నువంతి సదా కామాన్
ఇహలోకే పరత్ర చ. 33

ఇమమార్షం స్తవం నిత్యమ్
ఇతిహాసం పురాతనమ్
యే నరాః కీర్తయిష్యంతి
నాఽస్తి తేషాం పరాభవః. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే వింశత్యధికశతతమస్సర్గః (120)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకవింశత్యధికశతతమస్సర్గః (121)

అగ్నిదేవుడు సీతమ్మను స్వీకరింపుమని శ్రీరామునికి చెప్పుట

ఏతచ్ఛ్రుత్వా శుభం వాక్యం
పితామహసమీరితమ్
అంకేనాఽఽదాయ వైదేహీమ్
ఉత్పపాత విభావసుః. 1

స విధూమ చితాం తాం తు
వైదేహీం హవ్యవాహనః
ఉత్తస్థౌ మూర్తిమానాశు
గృహీత్వా జనకాత్మజామ్. 2

తరుణాఽఽదిత్యసంకాశాం
తప్తకాంచనభూషణామ్
రక్తాంబరధరాం బాలాం
నీలకుంచితమూర్ధజామ్. 3

అక్లిష్టమాల్యాభరణాం
తథా రూపాం మనస్వినీమ్
దదౌ రామాయ వైదేహీమ్
అంకే కృత్వా విభావసుః. 4

అబ్రవీచ్చ తదా రామం
సాక్షీ లోకస్య పావకః. 5

ఏషా తే రామ వైదేహీ
పాపమస్యాం న విద్యతే. 6

నైవ వాచా న మనసా
నానుధ్యానాన్న చక్షుషా
సువృత్తా వృత్తశౌండీరా
న త్వామ్ అతిచచార హ. 7

రావణేనాఽపనీతైషా
వీర్యోత్సిక్తేన రక్షసా
త్వయా విరహితా దీనా
వివశా నిర్జనాద్వనాత్. 8

రుద్ధా చాఽంతఃపురే గుప్తా
త్వచ్చిత్తా త్వత్పరాయణా
రక్షితా రాక్షసీ సంఘైః
వికృతైర్ఘోరదర్శనైః. 9

ప్రలోభ్యమానా వివిధం
భర్త్స్యమానా చ మైథిలీ
నాఽచింతయత తద్రక్షః
త్వద్గతేనాఽంతరాత్మనా. 10

విశుద్ధభావాం నిష్పాపాం
ప్రతిగృహ్ణీష్వ రాఘవ
న కించిదభిధాతవ్యమ్
అహమాజ్ఞాపయామి తే. 11

తతః ప్రీతమనా రామః
శ్రుత్వైతద్వదతాం వరః
దధ్యౌ ముహూర్తం ధర్మాత్మా
బాష్పవ్యాకులలోచనః. 12

ఏవమ్ ఉక్తో మహాతేజా
ద్యుతిమాన్ దృఢవిక్రమః
అబ్రవీత్ త్రిదశశ్రేష్ఠం
రామో ధర్మభృతాం వరః. 13

అవశ్యం త్రిషు లోకేషు
న సీతా పాపమర్హతి
దీర్ఘకాలోషితా హీయం
రావణాంతఃపురే శుభా. 14

బాలిశః ఖలు కామాత్మా
రామో దశరథాత్మజః
ఇతి వక్ష్యంతి మాం సంతో
జానకీమ్ అవిశోధ్య హి. 15

అనన్యహృదయాం భక్తాం
మచ్చిత్తపరివర్తినీమ్
అహమప్యవగచ్ఛామి
మైథిలీం జనకాత్మజామ్. 16

ప్రత్యయార్థం తు లోకానాం
త్రయాణాం సత్యసంశ్రయః
ఉపేక్షే చాఽపి వైదేహీం
ప్రవిశంతీం హుతాశనమ్. 17

ఇమామపి విశాలాక్షీం
రక్షితాం స్వేన తేజసా
రావణో నాఽతివర్తేత
వేలామివ మహోదధిః. 18

న హి శక్తః స దుష్టాత్మా
మనసాఽపి హి మైథిలీమ్
ప్రధర్షయితుమప్రాప్తాం
దీప్తామ్ అగ్నిశిఖామివ. 19

నేయమ్ అర్హతి చైశ్వర్యం
రావణాంతఃపురే శుభా
అనన్యా హి మయా సీతా
భాస్కరేణ ప్రభా యథా. 20

విశుద్ధా త్రిషు లోకేషు
మైథిలీ జనకాత్మజా
న హి హాతుమ్ ఇయం శక్యా
కీర్తిరాత్మవతా యథా. 21

అవశ్యం చ మయా కార్యం
సర్వేషాం వో వచః శుభమ్
స్నిగ్ధానాం లోకమాన్యానామ్
ఏవం చ బ్రువతాం హితమ్. 22

ఇతీదముక్త్వా వచనం మహాబలైః
ప్రశస్యమానః స్వకృతేన కర్మణా
సమేత్య రామః ప్రియయా మహాబలః
సుఖంసుఖార్హోఽనుబభూవరాఘవః. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకవింశత్యధికశతతమస్సర్గః(121)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ద్వావింశత్యధిక శతతమస్సర్గః (122)

స్వర్గము నుంచి వచ్చి సీతారామలక్ష్మణులను ఆశీర్వదించిన దశరథుడు

ఏతచ్ఛ్రుత్వా శుభం వాక్యం
రాఘవేణ సుభాషితమ్
ఇదం శుభతరం వాక్యం
వ్యాజహార మహేశ్వరః. 1

పుష్కరాక్ష మహాబాహో
మహావక్షః పరంతప
దిష్ట్యా కృతమిదం కర్మ
త్వయా శస్త్రభృతాం వర. 2

దిష్ట్యా సర్వస్య లోకస్య
ప్రవృద్ధం దారుణం తమః
అపాఽఽవృత్తం త్వయా సంఖ్యే
రామ రావణజం భయమ్. 3

ఆశ్వాస్య భరతం దీనం
కౌసల్యాం చ యశస్వినీమ్
కైకేయీం చ సుమిత్రాం చ
దృష్ట్వా లక్ష్మణమాతరమ్. 4

ప్రాప్య రాజ్యమ్ అయోధ్యాయాం
నందయిత్వా సుహృజ్జనమ్
ఇక్ష్వాకూణాం కులే వంశం
స్థాపయిత్వా మహాబల. 5

ఇష్ట్వా తురగమేధేన
ప్రాప్య చాఽనుత్తమం యశః
బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దత్త్వా
త్రిదివం గంతుమర్హసి. 6

ఏష రాజా విమానస్థః
పితా దశరథ స్తవ
కాకుత్స్థ మానుషే లోకే
గురుస్తవ మహాయశాః. 7

ఇంద్రలోకం గతః శ్రీమాన్
త్వయా పుత్రేణ తారితః
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
త్వమేనమ్ అభివాదయ. 8

మహాదేవవచః శ్రుత్వా
కాకుత్స్థః సహలక్ష్మణః
విమానశిఖరస్థస్య
ప్రణామమ్ అకరోత్ పితుః. 9

దీప్యమానం స్వయా లక్ష్మ్యా
విరజోంబరధారిణమ్
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
దదర్శ పితరం విభుః. 10

హర్షేణ మహతాఽఽవిష్టో
విమానస్థో మహీపతిః
ప్రాణైః ప్రియతరం దృష్ట్వా
పుత్రం దశరథస్తదా. 11

ఆరోప్యాఽంకం మహాబాహుః
వరాసనగతః ప్రభుః
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య
తతో వాక్యం సమాదదే. 12

న మే స్వర్గో బహుమతః
సమ్మానశ్చ సురర్షిభిః
త్వయా రామ విహీనస్య
సత్యం ప్రతిశృణోమి తే. 13

కైకేయ్యా యాని చోక్తాని
వాక్యాని వదతాం వర
తవ ప్రవ్రాజనార్థాని
స్థితాని హృదయే మమ. 14

కైకేయ్యా యాని చోక్తాని
వాక్యాని వదతాం వర
తవ ప్రవ్రాజనాఽర్థాని
స్థితాని హృదయే మమ. 15

త్వాం తు దృష్ట్వా కుశలినం
పరిష్వజ్య సలక్ష్మణమ్
అద్య దుఃఖాద్విముక్తోఽస్మి
నీహారాదివ భాస్కరః. 16

తారితోఽహం త్వయా పుత్ర
సుపుత్రేణ మహాత్మనా
అష్టావక్రేణ ధర్మాత్మా
తారితో బ్రాహ్మణో యథా. 17

ఇదానీం తు విజానామి
యథా సౌమ్య సురేశ్వరైః
వధార్థం రావణస్యేదం
విహితం పురుషోత్తమ. 18

సిద్ధార్థా ఖలు కౌసల్యా
యా త్వాం రామ గృహంగతమ్
వనాన్నివృత్తం సంహృష్టా
ద్రక్ష్యత్యరినిషూదన. 19

సిద్ధార్థాః ఖలు తే రామ
నరా యే త్వాం పురీం గతమ్
జలార్ద్రమ్ అభిషిక్తం చ
ద్రక్ష్యంతి వసుధాధిపమ్. 20

అనురక్తేన బలినా
శుచినా ధర్మచారిణా
ఇచ్ఛామి త్వామ్ అహం ద్రష్టుం
భరతేన సమాగతమ్. 21

చతుర్దశసమాః సౌమ్య
వనే నిర్యాపితాస్త్వయా
వసతా సీతయా సార్థం
లక్ష్మణేన చ ధీమతా. 22

నివృత్తవనవాసోऽసి
ప్రతిజ్ఞా సఫలా కృతా
రావణం చ రణే హత్వా
దేవాస్తే పరితోషితాః. 23

కృతం కర్మ యశః శ్లాఘ్యం
ప్రాప్తం తే శత్రుసూదన
భ్రాతృభిః సహ రాజ్యస్థో
దీర్ఘమాయురవాప్నుహి
ఇతి బ్రువాణం రాజానం
రామః ప్రాంజలిరబ్రవీత్. 24

కురు ప్రసాదం ధర్మజ్ఞ
కైకేయ్యా భరతస్య చ
సపుత్రాం త్వాం త్యజామీతి
యదుక్తా కైకయీ త్వయా. 25

స శాపః కైకయీం ఘోరః
సపుత్రాం న స్పృశేత్ ప్రభో. 26

స తథేతి మహారాజో
రామమ్ ఉక్త్వా కృతాంజలిమ్
లక్ష్మణం చ పరిష్వజ్య
పునర్వాక్యమ్ ఉవాచ హ. 27

రామం శుశ్రూషతా భక్త్యా
వైదేహ్యా సహ సీతయా
కృతా మమ మహాప్రీతిః
ప్రాప్తం ధర్మఫలం చ తే. 28

ధర్మం ప్రాప్స్యతి ధర్మజ్ఞ
యశశ్చ విపులం భువి
రామే ప్రసన్నే స్వర్గం చ
మహిమానం తథైవ చ. 29

రామం శుశ్రూష భద్రం తే
సుమిత్రాऽऽనందవర్ధన
రామః సర్వస్య లోకస్య
శుభేష్వభిరతః సదా. 30

ఏతే సేంద్రాస్త్రయో లోకాః
సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
అభిగమ్య మహాత్మానమ్
అర్చంతి పురుషోత్తమమ్. 31

ఏతత్ తదుక్తమవ్యక్తమ్
అక్షరం బ్రహ్మనిర్మితమ్
దేవానాం హృదయం సౌమ్య
గుహ్యం రామః పరంతపః. 32

అవాప్తం ధర్మచరణం
యశశ్చ విపులం త్వయా
రామం శుశ్రూషతా భక్త్యా
వైదేహ్యా సహ సీతయా. 33

స తథోక్త్వా మహాబాహుః
లక్ష్మణం ప్రాంజలిం స్థితమ్
ఉవాచ రాజా ధర్మాత్మా
వైదేహీం వచనం శుభమ్. 34

కర్తవ్యో న తు వైదేహి
మన్యు స్త్యాగమిమం ప్రతి
రామేణ త్వద్విశుద్ధ్యర్థం
కృతమేతద్ధితైషిణా. 35

న త్వం సుభ్రు సమాధేయా
పతిశుశ్రూషణం ప్రతి
అవశ్యం తు మయా వాచ్యమ్
ఏష తే దైవతం పరమ్. 36

ఇతి ప్రతిసమాదిశ్య పుత్రౌ
సీతాం తథా స్నుషామ్
ఇంద్రలోకం విమానేన
యయౌ దశరథో జ్వలన్. 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ద్వావింశత్యధిక శతతమస్సర్గః (122)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రయోవింశత్యధికశతతమస్సర్గః (123)

శ్రీరాముని కోరికపై మృతులైన వానరులను బ్రతికించిన ఇంద్రుడు

ప్రతిప్రయాతే కాకుత్స్థే
మహేంద్రః పాకశాసనః
అబ్రవీత్ పరమప్రీతో
రాఘవం ప్రాంజలిం స్థితమ్. 1

అమోఘం దర్శనం రామ
తవాఽస్మాకం పరంతప
ప్రీతియుక్తాః స్మ తేన త్వం
బ్రూహి యన్మనసేచ్ఛసి. 2

ఏవమ్ ఉక్తస్తు కాకుత్స్థః
ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
సీతయా సహ భార్యయా. 3

యది ప్రీతిః సముత్పన్నా
మయి సర్వసురేశ్వర
వక్ష్యామి కురు తే సత్యం
వచనం వదతాం వర. 4

మమ హేతోః పరాక్రాంతా
యే గతా యమసాదనమ్
తే సర్వే జీవితం ప్రాప్య
సముత్తిష్ఠంతు వానరాః. 5

మత్కృతే విప్రయుక్తా
యే పుత్రైర్దారైశ్చ వానరాః
మత్ప్రియేష్వభియుక్తాశ్చ
న మృత్యుం గణయంతి చ. 6

త్వత్ప్రసాదాత్ సమేయుస్తే
వరమేతదహం వృణే. 7

నీరుజో నిర్వ్రణాం శ్చైవ
సంపన్నబలపౌరుషాన్
గోలాంగూలాం స్తథైవర్క్షాన్
ద్రష్టుమ్ ఇచ్ఛామి మానద. 8

అకాలే చాఽపి ముఖ్యాని
మూలాని చ ఫలాని చ
నద్యశ్చ విమలాస్తత్ర
తిష్ఠేయుర్యత్ర వానరాః. 9

శ్రుత్వా తు వచనం తస్య
రాఘవస్య మహాత్మనః
మహేంద్రః ప్రత్యువాచేదం
వచనం ప్రీతిలక్షణమ్. 10

మహానయం వరస్తాత
త్వయోక్తో రఘునందన

ద్విర్మయా నోక్తపూర్వం
హి తస్మాదేతద్భవిష్యతి. 11

సముత్థాస్యంతి హరయో
యే హతా యుధి రాక్షసైః
ఋక్షాశ్చ సహగోపుచ్ఛా
నికృత్తాననబాహవః
నీరుజో నిర్వ్రణా శ్చైవ
సంపన్నబలపౌరుషాః. 12

సముత్థాస్యంతి హరయః
సుప్తా నిద్రాక్షయే యథా
సుహృద్భిర్బాంధవై శ్చైవ
జ్ఞాతిభిః స్వజనైరపి
సర్వ ఏవ సమేష్యంతి
సంయుక్తాః పరయా ముదా. 13

అకాలే పుష్పశబలాః
ఫలవంతశ్చ పాదపాః
భవిష్యంతి మహేష్వాస
నద్యశ్చ సలిలాయుతాః. 14

సవ్రణైః ప్రథమం గాత్రైః
సంవృత్తైర్నిర్వ్రణైః పునః. 15

తతః సముత్థితాః సర్వే
సుప్తే వ్యవ హరిపుంగవాః
బభూవుర్వానరాః సర్వే
కిమేతదితి విస్మితాః. 16

తే సర్వే వానరాస్తస్మై
రాఘవాయాఽభ్యవాదయన్. 17

కాకుత్స్థం పరిపూర్ణార్థం
దృష్ట్వా సర్వే సురోత్తమాః
ఊచుస్తే ప్రథమం స్తుత్వా
స్తవాఽర్హం సహలక్ష్మణమ్. 18

గచ్ఛాయోధ్యామ్ ఇతో వీర
విసర్జయ చ వానరాన్. 19

మైథిలీం సాంత్వయస్వైనామ్
అనురక్తాం తపస్వినీమ్
శత్రుఘ్నం చ మహాత్మానం
మాతౄః సర్వాః పరంతప. 20

భ్రాతరం పశ్య భరతం
త్వచ్ఛోకాద్వ్రతధారిణమ్
అభిషేచయ చాఽఽత్మానం
పౌరాన్ గత్వా ప్రహర్షయ. 21

ఏవమ్ ఉక్త్వా తమామంత్ర్య
రామమ్ సౌమిత్రిణా సహ
విమానైః సూర్యసంకాశైః
హృష్టా జగ్ముః సురా దివమ్. 22

అభివాద్య చ కాకుత్స్థః
సర్వాంస్తాంస్త్రిదశోత్తమాన్
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
వాసమ్ ఆజ్ఞాపయత్ తదా. 23

తతస్తు సా లక్ష్మణరామపాలితా
మహాచమూర్హృష్టజనా యశస్వినీ
శ్రియా జ్వలంతీ విరరాజ సర్వతో
నిశా ప్రణీతేవ హి శీతరశ్మినా. 24

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రయోవింశత్యధికశతతమస్సర్గః (123)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - చతుర్వింశత్యధికశతతమస్సర్గః (124)

ప్రయాణమునకు త్వరపడిన శ్రీరాముడు భరతుని ప్రతిజ్ఞను గుర్తుతెచ్చుకొనుట

తాం రాత్రిమ్ ఉషితం రామం
సుఖోత్థిత మరిందమమ్
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం
జయం పృష్ట్వా విభీషణః. 1

స్నానాని చాఽఙ్గరాణి చ
వస్త్రాణ్యాభరణాని చ
చందనాని చ దివ్యాని
మాల్యాని వివిధాని చ. 2

అలంకారవిదశ్చేమా
నార్యః పద్మనిభేక్షణాః
ఉపస్థితాస్త్వాం విధివత్
త్స్నాపయిష్యన్తి రాఘవ
ప్రతిగృహ్ణీష్వ తత్సర్వం
మదనుగ్రహకామ్యయా. 3

ఏవముక్తస్తు కాకుత్స్థః
ప్రత్యువాచ విభీషణమ్. 4

హరీన్ సుగ్రీవముఖ్యాంస్త్వం
స్నానేనాఽభినిమంత్రయ. 5

స తు తామ్యతి ధర్మాత్మా
మమహేతోః సుఖోచితః
సుకుమారో మహాబాహుః
కుమారః సత్యసంశ్రవః. 6

తం వినా కైకేయీపుత్రం
భరతం ధర్మచారిణమ్
న మే స్నానం బహుమతం
వస్త్రాణ్యాభరణాని చ. 7

ఇత ఏవ పథా క్షిప్రం
ప్రతిగచ్ఛామి తాం పురీమ్
అయోధ్యామ్ ఆయతో హ్యేష
పంథాః పరమదుర్గమః. 8

ఏవమ్ ఉక్తస్తు కాకుత్స్థ
ప్రత్యువాచ విభీషణః. 9

అహ్నా త్వాం ప్రాపయిష్యామి
తాం పురీం పార్థివాత్మజ
పుష్పకం నామ భద్రం తే
విమానం సూర్యసన్నిభమ్. 10

మమ భ్రాతుః కుబేరస్య
రావణేనాఽఽహృతం బలాత్
హృతం నిర్జిత్య సంగ్రామే
కామగం దివ్యముత్తమమ్. 11

త్వదర్థే పాలితం చైతత్
తిష్ఠత్యతులవిక్రమ
తదిదం మేఘసంకాశం
విమానమిహ తిష్ఠతి. 12

తేన యాస్యసి యానేన
త్వమ్ అయోధ్యాం గతజ్వరః. 13

అహం తే యద్యనుగ్రాహ్యో
యది స్మరసి మే గుణాన్. 14

వస తావదిహ ప్రాజ్ఞ
యద్యస్తి మయి సౌహృదమ్
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
వైదేహ్యా చాఽపి భార్యయా. 15

అర్చితః సర్వకామైస్త్వం
తతో రామ గమిష్యసి
ప్రీతియుక్తస్తు మే రామ
ససైన్యః ససుహృద్గణః. 16

సత్క్రియాం విహితాం తావత్
గృహాణ త్వం మయోద్యతామ్
ప్రణయాద్బహుమానాచ్చ
సౌహృదేన చ రాఘవ
ప్రసాదయామి ప్రేష్యోఽహం
న ఖల్వాజ్ఞాపయామి తే. 17

ఏవమ్ ఉక్త స్తతో రామః
ప్రత్యువాచ విభీషణమ్
రక్షసాం వానరాణాం చ
సర్వేషాం చోపశృణ్వతామ్. 18

పూజితోఽహం త్వయా సౌమ్య
సాచివ్యేన పరంతప
సర్వాత్మనా చ చేష్టిభిః
సౌహృదేనోత్తమేన చ. 19

న ఖల్వేతన్న కుర్యాం తే
వచనం రాక్షసేశ్వర
తం తు మే భ్రాతరం ద్రష్టుం
భరతం త్వరతే మనః
మాం నివర్తయితుం యోఽసౌ
చిత్రకూటమ్ ఉపాగతః. 20

శిరసా యాచతో యస్య
వచనం న కృతం మయా. 21

కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ
కైకేయీం చ యశస్వినీమ్
గురూంశ్చ సుహృదశ్చైవ
పౌరాంశ్చ తనయైః సహ. 22

ఉపస్థాపయ మే క్షిప్రం
విమానం రాక్షసేశ్వర
కృతకార్యస్య మే వాసః
కథంస్విదిహ సమ్మతః. 23

అనుజానీహి మాం సౌమ్య
పూజితోఽస్మి విభీషణ

మన్యుర్నఖలు కర్తవ్యః
త్వరితం త్వాఽనుమానయే. 24

రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా
రాక్షసేంద్రో విభీషణః
తం విమానం సమాదాయ
తూర్ణం ప్రతినివర్తత. 25

తతః కాంచనచిత్రాంగాం
వైదూర్యమయవేదికమ్
కూటాగారైః పరిక్షిప్తం
సర్వతో రజతప్రభమ్. 26

పాండురాభిః పతాకాభిః
ధ్వజైశ్చ సమలంకృతమ్
శోభితం కాంచనైర్హర్మ్యైః
హేమపద్మవిభూషితమ్. 27

ప్రకీర్ణం కింకిణీజాలైః
ముక్తామణిగవాక్షితమ్
ఘంటాజాలైః పరిక్షిప్తం
సర్వతో మధురస్వనమ్. 28

యన్మేరుశిఖరాకారం
నిర్మితం విశ్వకర్మణా
బహుభిర్భూషితం హర్మ్యైః
ముక్తారజతసన్నిభైః. 29

తలైః స్ఫటికచిత్రాంగైః
వైదూర్యైశ్చ వరాసనైః
మహార్హస్తరణోపేతైః
ఉపపన్నం మహాధనైః. 30

ఉపస్థితమ్ అనాధృష్యం
తద్విమానం మనోజవమ్
నివేదయిత్వా రామాయ
తస్థౌ తత్ర విభీషణః. 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే చతుర్వింశత్యధికశతతమస్సర్గః (124)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - పంచవిశత్యధికశతతమస్సర్గః (125)

వానరవీరులు, విభీషణ సుగ్రీవాదులతోను అయోధ్యకు బయలుదేరిన శ్రీరాముడు

ఉపస్థితం తు తం దృష్ట్వా
పుష్పకం పుష్పభూషితమ్
అవిదూరస్థితో రామం
ప్రత్యువాచ విభీషణః. 1

స తు బద్ధాఽఞ్జలిః ప్రహ్వో
వినీతో రాక్షసేశ్వరః
అబ్రవీత్ త్వరయోపేతః
కిం కరోమీతి రాఘవమ్. 2

తమబ్రవీన్మహాతేజా
లక్ష్మణస్యోపశృణ్వతః
విమృశ్య రాఘవో వాక్యమ్
ఇదం స్నేహపురస్కృతమ్. 3

కృతప్రయత్నకర్మాణో
విభీషణ వనౌకసః
రత్నైరర్థైశ్చ వివిధైః
భూషణైశ్చాఽపి పూజయ. 4

సహైభిః అజితా లంకా
నిర్జితా రాక్షసేశ్వర
హృష్టైః ప్రాణభయం త్యక్త్వా
సంగ్రామేష్వనివర్తిభిః. 5

త ఇమే కృతకర్మాణః
పూజ్యంతాం సర్వవానరాః. 6

ధనరత్నప్రదానేన
కర్మైషాం సఫలం కురు
ఏవం సమ్మానితాశ్చేమే
మానాఽర్హా మానద త్వయా. 7

భవిష్యంతి కృతజ్ఞేన
నిర్వృతా హరియూథపాః. 8

త్యాగినం సంగ్రహీతారం
సానుక్రోశం యశస్వినమ్
సర్వే త్వామ్ అవగచ్ఛంతి
తతః సంబోధయా మ్యహమ్. 9

హీనం రతిగుణైః సర్వైః
అభిహంతారమాహవే
త్యజంతి నృపతిం సైన్యాః
సంవిగ్నాస్తం నరేశ్వరమ్. 10

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ
వానరాంస్తాన్ విభీషణః
రత్నాఽర్థైః సంవిభాగేన
సర్వానేవాఽభ్యపూజయత్. 11

తతస్తాన్ పూజితాన్ దృష్ట్వా
రత్నైరర్థైశ్చ యూథపాన్
ఆరురోహ తతో రామః
తద్విమానమ్ అనుత్తమమ్. 12

అంకేనాఽఽదాయ వైదేహీం
లజ్జమానాం యశస్వినీమ్
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా
విక్రాంతేన ధనుష్మతా. 13

అబ్రవీచ్చ విమానస్థః
పూజయాన్ సర్వవానరాన్
సుగ్రీవం చ మహావీర్యం
కాకుత్స్థః విభీషణమ్. 14

మిత్రకార్యం కృతమిదం
భవద్భిర్వానరోత్తమాః
అనుజ్ఞాతా మయా సర్వే
యథేష్టం ప్రతిగచ్ఛత. 15

యత్తు కార్యం వయస్యేన
సుహృదా వా పరంతప
కృతం సుగ్రీవ తత్సర్వం
భవతాఽధర్మభీరుణా. 16

కిష్కింధాం ప్రతి యాహ్యాశు
స్వసైన్యేనాఽభిసంవృతః. 17

స్వరాజ్యే వస లంకాయాం
మయా దత్తే విభీషణ
న త్వాం ధర్షయితుం శక్తాః
సేంద్రా అపి దివౌకసః. 18

అయోధ్యాం ప్రతియాస్యామి
రాజధానీం పితుర్మమ
అభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛామి
సర్వాంశ్చాఽమంత్రయామివః 19

ఏవమ్ ఉక్తాస్తు రామేణ
వానరాస్తే మహాబలాః
ఊచుః ప్రాంజలయో రామం
రాక్షసశ్చ విభీషణః. 20

అయోధ్యాం గంతుమిచ్ఛామః
సర్వాన్ నయతు నో భవాన్
ఉద్యుక్తా విచరిష్యామో
వనాని నగరాణి చ. 21

దృష్ట్వా త్వామ్ అభిషేకార్ద్రం
కౌసల్యామ్ అభివాద్య చ
అచిరేణాఽగమిష్యామః
స్వాన్ గృహాన్ నృపతేః సుత. 22

ఏవమ్ ఉక్తస్తు ధర్మాత్మా
వానరైః సవిభీషణైః
అబ్రవీద్రాఘవః శ్రీమాన్
ససుగ్రీవవిభీషణాన్. 23

ప్రియాత్ ప్రియతరం లబ్ధం
యదహం ససుహృజ్జనః

సర్వైర్భవద్భిః సహితః
ప్రీతిం లప్స్యే పురీం గతః. 24

క్షిప్రమ్ ఆరోహ సుగ్రీవ
విమానం వానరైః సహ
త్వమధ్యారోహ సామాత్యో
రాక్షసేంద్ర విభీషణ. 25

తతస్తత్పుష్పకం దివ్యం
సుగ్రీవః సహ సేనయా
అధ్యారోహత్ త్వరన్ శీఘ్రం
సామాత్యశ్చ విభీషణః. 26

తేష్వారూఢేషు సర్వేషు
కౌబేరం పరమాసనమ్
రాఘవేణాఽభ్యనుజ్ఞాతమ్
ఉత్పపాత విహాయసమ్. 27

యయౌ తేన విమానేన
హంసయుక్తేన భాస్వతా
ప్రహృష్టశ్చ ప్రతీతశ్చ
బభౌ రామః కుబేరవత్. 28

తే సర్వే వానరా హృష్టా
రాక్షసాశ్చ మహాబలాః
యథాసుఖమ్ అసంబాధం
దివ్యే తస్మిన్నుపావిశన్. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే పంచవిశత్యధికశతతమస్సర్గః (125)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - షడ్వింశత్యధికశతతమస్సర్గః (126)

అయోధ్య వరకు గల ప్రదేశములను పుష్పకవిమానము నుంచి సీతమ్మకు చూపిన శ్రీరాముడు

అనుజ్ఞాతం తు రామేణ
తద్విమానమ్ అనుత్తమమ్
ఉత్పపాత మహామేఘః
శ్వసనేనోద్ధతో యథా. 1

పాతయిత్వా తతశ్చక్షుః
సర్వతో రఘునందనః
అబ్రవీన్మైథిలీం సీతాం
రామః శశినిభాననామ్. 2

కైలాసశిఖరాఽఽకారే
త్రికూటశిఖరే స్థితామ్
లంకామ్ ఈక్షస్వ వైదేహి
నిర్మితాం విశ్వకర్మణా. 3

ఏతదాయోధనం పశ్య
మాంసశోణితకర్దమమ్
హరీణాం రాక్షసానాం చ
సీతే విశసనం మహత్. 4

అత్ర దత్తవరః శేతే
ప్రమాథీ రాక్షసేశ్వరః
తవ హేతోర్విశాలాక్షి
రావణో నిహతో మయా. 5

కుంభకర్ణోఽత్ర నిహతః
ప్రహస్తశ్చ నిశాచరః
ధూమ్రాక్షశ్చాఽత్ర నిహతో
వానరేణ హనూమతా. 6

విద్యున్మాలీ హతశ్చాఽత్ర
సుషేణేన మహాత్మనా. 7

లక్ష్మణేనేంద్రజిచ్చాఽత్ర
రావణిర్నిహతో రణే
అంగదేనాఽత్ర నిహతో
వికటో నామ రాక్షసః. 8

విరూపాక్షశ్చ దుర్ధర్షో
మహాపార్శ్వమహోదరౌ
అకంపనశ్చ నిహతో
బలినోఽన్యే చ రాక్షసాః. 9

త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ
దేవాంతకనరాంతకౌ
అత్ర మందోదరీ నామ
భార్యా తం పర్యదేవయత్
సపత్నీనాం సహస్రేణ
సాస్రేణ పరివారితా. 10

ఏతత్తు దృశ్యతే తీర్థం
సముద్రస్య వరాఽఽననే
యత్ర సాగరముత్తీర్య
తాం రాత్రిమ్ ఉషితా వయమ్. 11

ఏష సేతుర్మయా బద్ధః
సాగరే సలిలాఽర్ణవే
తవ హేతోర్విశాలాక్షి
నళసేతుః సుదుష్కరః. 12

పశ్య సాగరమక్షోభ్యం
వైదేహి వరుణాలయమ్
అపారమ్ అభిగర్జంతం
శంఖశుక్తినిషేవితమ్. 13

హిరణ్యనాభం శైలేంద్రం
కాంచనం పశ్య మైథిలి
విశ్రమాఽర్థం హనుమతో
భిత్త్వా సాగరముత్థితమ్. 14

ఏతత్ కుక్షౌ సముద్రస్య
స్కంధావారనివేశనమ్. 15

ఏతత్తు దృశ్యతే తీర్థం
సాగరస్య మహాత్మనః
సేతుబంధ ఇతిఖ్యాంతం
త్రైలోక్యేనాఽభిపూజితమ్
ఏతత్ పవిత్రం పరమం
మహాపాతకనాశనమ్. 16

అత్రపూర్వం మహాదేవః
ప్రసాదమ్ అకరోత్ ప్రభుః. 17

అత్ర రాక్షసరాజోఽయమ్
ఆజగామ విభీషణః. 18

ఏషా సా దృశ్యతే సీతే
కిష్కింధా చిత్రకాననా
సుగ్రీవస్య పురీ రమ్యా
యత్ర వాలీ మయా హతః. 19

అథ దృష్ట్వా పురీం సీతా
కిష్కింధాం వాలిపాలితామ్
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం
రామం ప్రణయసాధ్వసా. 20

సుగ్రీవ ప్రియభార్యాభిః
తారాప్రముఖతో నృప
అన్యేషాం వానరేంద్రాణాం
స్త్రీభిః పరివృతా హ్యహమ్
గంతుమ్ ఇచ్ఛే సహాఽయోధ్యాం
రాజధానీం త్వయాఽనఘ. 21

ఏవమ్ ఉక్తోఽథ వైదేహ్యా
రాఘవః ప్రత్యువాచ తామ్
ఏవమస్త్వితి కిష్కింధాం
ప్రాప్య సంస్థాప్య రాఘవః
విమానం ప్రేక్ష్య సుగ్రీవం
వాక్యమేతదువాచ హ. 22

బ్రూహి వానరశార్దూల
సర్వాన్ వానరపుంగవాన్
స్వదారసహితాః సర్వే
హ్యయోధ్యాం యాంతు సీతయా
23

తథా త్వమపి సర్వాభిః
స్త్రీభిః సహ మహాబల
అభిత్వరస్వ సుగ్రీవ
గచ్ఛామః ప్లవగేశ్వర. 24

ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో
రామేణాఽమితతేజసా
వానరాఽధిపతిః శ్రీమాన్
తైశ్చ సర్వైః సమావృతః. 25

ప్రవిశ్యాంతఃపురం శీఘ్రం
తారామ్ ఉద్వీక్ష్యభాషత. 26

ప్రియే త్వం సహనారీభిః
వానరాణాం మహాత్మనామ్
రాఘవేణాఽభ్యనుజ్ఞాతా
మైథిలీప్రియకామ్యయా. 27

త్వర త్వమ్ అభిగచ్ఛామో
గృహ్య వానరయోషితః
అయోధ్యాం దర్శయిష్యామః
సర్వా దశరథస్త్రియః. 28

సుగ్రీవస్య వచః శ్రుత్వా
తారా సర్వాంగశోభనా
ఆహూయ చాఽబ్రవీత్ సర్వా
వానరాణాం తు యోషితః. 29

సుగ్రీవేణాఽభ్యనుజ్ఞాతా
గంతుం సర్వైశ్చ వానరైః
మమ చాఽపి ప్రియం కార్యమ్
అయోధ్యాదర్శనేనచ. 30

ప్రవేశం చాఽపి రామస్య
పౌరజానపదైః సహ
విభూతిం చైవ సర్వాసాం
స్త్రీణాం దశరథస్య చ. 31

తారయా చాఽభ్యనుజ్ఞాతాః
సర్వా వానరయోషితః
నైపథ్యం విధిపూర్వేణ
కృత్వా చాఽపి ప్రదక్షిణమ్
అధ్యారోహన్ విమానం తత్
సీతాదర్శనకాంక్షయా. 32

తాభిః సహోత్థితం శీఘ్రం
విమానం ప్రేక్ష్య రాఘవః
ఋశ్యమూకసమీపే తు
వైదేహీం పునరబ్రవీత్. 33

దృశ్యతేఽసౌ మహాన్ సీతే
సవిద్యుదివ తోయదః
ఋశ్యమూకో గిరిశ్రేష్ఠః
కాంచనైర్ధాతుభిర్వృతః. 34

అత్రాఽహం వానరేంద్రేణ
సుగ్రీవేణ సమాగతః
సమయశ్చ కృతః సీతే
వధాఽర్థం వాలినో మయా. 35

ఏషా సా దృశ్యతే పంపా
నళినీ చిత్రకాననా
త్వయా విహీనో యత్రాఽహం
విలలాప సుదుఃఖితః
అస్యాస్తీరే మయా దృష్టా
శబరీ ధర్మచారిణీ. 36

అత్ర యోజనబాహుశ్చ
కబంధో నిహతో మయా. 37

దృశ్యతే చ జనస్థానే
సీతే శ్రీమాన్ వనస్పతిః
యత్ర యుద్ధం మహద్వృత్తం
తవహేతోర్విలాసిని
రావణస్య నృశంసస్య
జటాయోశ్చ మహాత్మనః. 38

ఖరశ్చ నిహతో యత్ర
దూషణశ్చ నిపాతితః
త్రిశిరాశ్చ మహావీర్యో
మయా బాణైరజిహ్మగైః
ఏతత్ తదాశ్రమపదమ్
అస్మాకం వరవర్ణిని. 39

పర్ణశాలా తథా చిత్రా
దృశ్యతే శుభదర్శనా
యత్ర త్వం రాక్షసేంద్రేణ
రావణేన హృతా బలాత్. 40

ఏషా గోదావరీ రమ్యా
ప్రసన్నసలిలా శివా
అగస్త్యస్యాఽఽశ్రమో హ్యేష
దృశ్యతే పశ్య మైథిలి. 41

దీప్తశ్చైవాఽశ్రమో హ్యేష
సుతీక్ష్ణస్య మహాత్మనః. 42

వైదేహి దృశ్యతే చాఽత్ర
శరభంగాఽఽశ్రమో మహాన్
ఉపయాతః సహస్రాక్షో
యత్ర శక్రః పురందరః. 43

అస్మిన్ దేశే మహాకాయో
విరాధో నిహతో మయా. 44

ఏతే హి తాపసాఽఽవాసా
దృశ్యంతే తనుమధ్యమే
అత్రిః కులపతిర్యత్ర
సూర్యవైశ్వానరప్రభః
అత్ర సీతే త్వయా దృష్టా
తాపసీ ధర్మచారిణీ. 45

అసౌ సుతను శైలేంద్రః
చిత్రకూటః ప్రకాశతే

యత్ర మాం కైకయీపుత్రః
ప్రసాదయితుమాగతః. 46

ఏషా సా యమునా దూరాత్
దృశ్యతే చిత్రకాననా. 47

భరద్వాజాఽఽశ్రమో యత్ర
శ్రీమాన్ ఏష ప్రకాశతే. 48

ఏషా త్రిపథగా గంగా
దృశ్యతే వరవర్ణిని
నానాద్విజగణాఽఽకీర్ణా
సంప్రపుష్పితకాననా. 49

శృంగిబేరపురం చైతత్
గుహో యత్ర సమాగతః. 50

ఏషా సా దృశ్యతే సీతే
సరయూర్యూపమాలినీ
నానాతరుశతాఽఽకీర్ణా
సంప్రపుష్పితకాననా. 51

ఏషా సా దృశ్యతేఽయోధ్యా
రాజధానీ పితుర్మమ
అయోధ్యాం కురు వైదేహి
ప్రణామం పునరాగతా. 52

తతస్తే వానరాః సర్వే
రాక్షసశ్చ విభీషణః
ఉత్పత్యోత్పత్య దదృశుః
తాం పురీం శుభదర్శనామ్. 53

తతస్తు తాం పాండురహర్మ్యమాలినీం
విశాలకక్ష్యాం గజవాజిసంకులామ్
పురీమయోధ్యాం దదృశుః ప్లవంగమాః
పురీం మహేంద్రస్య యథాఽ
మరావతీమ్. 54

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే షడ్వింశత్యధికశతతమస్సర్గః (126)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - సప్తవింశత్యధికశతతమస్సర్గః (127)

భరద్వాజాశ్రమమున పరివారముతో శ్రీరాముడు

పూర్ణే చతుర్దశే వర్షే
పంచమ్యాం లక్ష్మణాఽగ్రజః
భరద్వాజాఽఽశ్రమం ప్రాప్య
వవందే నియతో మునిమ్. 1

సోఽపృచ్ఛదభివాద్యైనం
భరద్వాజం తపోధనమ్
శృణోషి కచిద్భగవాన్
సుభిక్షాఽనామయం పురే
కచ్చిచ్చ యుక్తో భరతో
జీవంత్యపి చ మాతరః. 2

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ
భరద్వాజో మహామునిః
ప్రత్యువాచ రఘుశ్రేష్ఠం
స్మితపూర్వం ప్రహృష్టవత్. 3

పంకదిగ్ధస్తు భరతో
జటిలస్త్వాం ప్రతీక్షతే
పాదుకే తే పురస్కృత్య
సర్వం చ కుశలం గృహే. 4

త్వాం పురా చీరవసనం
ప్రవిశంతం మహావనమ్
స్త్రీతృతీయం చ్యుతం రాజ్యాత్
ధర్మకామం చ కేవలమ్
పదాతిం త్యక్తసర్వస్వం
పితుర్వచనకారిణమ్. 5

స్వర్గభోగైః పరిత్యక్తం
స్వర్గచ్యుతమివామరమ్
దృష్ట్వా తు కరుణా పూర్వం
మమాఽఽసీత్ సమితింజయ. 6

కైకేయీవచనే యుక్తం
వన్యమూలఫలాశినమ్. 7

సాంప్రతం సుసమృద్ధాఽర్థం
సమిత్రగణబాంధవమ్
సమీక్ష్య విజితారిం త్వాం
మమ ప్రీతిరనుత్తమా. 8

సర్వం చ సుఖదుఃఖం తే
విదితం మమ రాఘవ. 9

యత్త్వయా విపులం ప్రాప్తం
జనస్థానవధాదికమ్
బ్రాహ్మణార్థే నియుక్తస్య
రక్షితుః సర్వతాపసాన్. 10

రావణేన హృతా భార్యా
బభూవేయమ్ అనిందితా

మారీచదర్శనం చైవ
సీతోన్మథనమేవ చ. 11

కబంధదర్శనం చైవ
పంపాభిగమనం తథా
సుగ్రీవేణ చ తే సఖ్యం
యచ్చ వాలీ హతస్త్వయా. 12

మార్గణం చైవ వైదేహ్యాః
కర్మ వాతాత్మజస్య చ
విదితాయాం చ వైదేహ్యాం
నళసేతుర్యథా కృతః. 13

యథా వాదీపితా లంకా
ప్రహృష్టైర్హరియూథపైః
సపుత్రబాంధవాఽమాత్యః
సబలః సహవాహనః. 14

యథా వినిహతః సంఖ్యే
రావణో దేవకంటకః
సమాగమశ్చ త్రిదశైః
యథా దత్తశ్చ తే వరః
సర్వం మమైతద్విదితం
తపసా ధర్మవత్సల. 15

అహమప్యత్ర తే దద్మి
వరం శస్త్రభృతాం వర
అర్ఘ్యం ప్రతిగృహాణేదమ్
అయోధ్యాం శ్వో గమిష్యసి. 16

తస్య తచ్ఛిరసా వాక్యం
ప్రతిగృహ్య నృపాఽఽత్మజః
బాఢ మిత్యేవ సంహృష్టః
ధీమాన్ వరమయాచత
అకాలే ఫలినో వృక్షాః
సర్వే చాఽపి మధుస్రవాః. 17

ఫలాన్య మృతకల్పాని
బహూని వివిధాని చ
భవంతు మార్గే భగవన్
అయోధ్యాం ప్రతిగచ్ఛతః. 18

తథేతి చ ప్రతిజ్ఞాతే
వచనాత్ సమనంతరమ్
అభవన్ పాదపాస్తత్ర
స్వర్గపాదపసన్నిభాః. 19

నిష్ఫలాః ఫలినశ్చాఽఽసన్
విపుష్పాః పుష్పశాలినః
శుష్కాః సమగ్రపత్రాస్తే
నగాశ్చైవ మధుస్రవాః. 20

సర్వతో యోజనా త్రీణి
గచ్ఛతామ్ అభవంస్తదా. 21

తతః ప్రహృష్టాః ప్లవగర్షభా స్తే
బహూని దివ్యాని ఫలాని చైవ
కామా దుపాశ్నంతి సహస్రశ స్తే
ముదాన్వితాః స్వర్గజితో యథైవ. 22

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే సప్తవింశత్యధికశతతమస్సర్గః (127)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - అష్టావింశత్యధికశతతమస్సర్గః (128)

శ్రీరాముని ఆగమన వార్తను గుహునికి, భరతునకు తెలిపిన హనుమ

అయోధ్యాం తు సమాలోక్య
చింతయామాస రాఘవః
చింతయిత్వా హనూమంతమ్
ఉవాచ ప్లవగోత్తమమ్. 1

జానీహి కచ్చిత్ కుశలీ
జనో నృపతిమందిరే. 2

శృంగిబేరపురం ప్రాప్య
గుహం గహనగోచరమ్
నిషాదాధిపతిం బ్రూహి
కుశలం వచనాన్మమ. 3

శ్రుత్వా తు మాం కుశలినమ్
అరోగం విగతజ్వరమ్
భవిష్యతి గుహః ప్రీతః
సమమాఽఽత్మసమ సఖా. 4

అయోధ్యాయాశ్చ తే మార్గం
ప్రవృత్తిం భరతస్య చ
నివేదయిష్యతి ప్రీతో
నిషాదాఽధిపతిర్గుహః. 5

భరతస్తు త్వయా వాచ్యః
కుశలం వచనాన్మమ
సిద్ధార్థం శంస మాం తస్మై
సభార్యం సహలక్ష్మణమ్. 6

హరణం చాఽపి వైదేహ్యా
రావణేన బలీయసా. 7

సుగ్రీవేణ చ సంసర్గం
వాలినశ్చ వధం రణే
మైథిల్యన్వేషణం చైవ
యథా చాఽధిగతా త్వయా. 8

లంఘయిత్వా మహాతోయమ్
ఆపగాపతిమవ్యయమ్
ఉపయానం సముద్రస్య
సాగరస్య చ దర్శనమ్. 9

యథా చ కారితః సేతూ
రావణశ్చ యథా హతః
వరదానం మహేంద్రేణ
బ్రహ్మణా వరుణేన చ. 10

మహాదేవప్రసాదాచ్చ
పిత్రా మమ సమాగమమ్
ఉపయాతం చ మాం సౌమ్య
భరతస్య నివేదయ. 11

సహ రాక్షసరాజేన
హరీణాం ప్రవరేణ చ. 12

ఏతచ్ఛ్రుత్వా యమాకారం
భజతే భరతస్తదా
స చ తే వేదితవ్యః స్యాత్
సర్వం యచ్చాపి మాం ప్రతి. 13

జిత్వా శత్రుగణాన్ రామః
ప్రాప్య చాఽనుత్తమం యశః
ఉపయాతి సమృద్ధాఽర్థః
సహ మిత్రైర్మహాబలైః. 14

జ్ఞేయాశ్చ సర్వే వృత్తాంతా
భరతస్యేంగితాని చ
తత్త్వేన ముఖవర్ణేన
దృష్ట్యా వ్యాభాషణేన చ. 15

సర్వకామసమృద్ధం హి
హస్త్యశ్వరథసంకులమ్
పితృపైతామహం రాజ్యం
కస్య నావర్తయేన్మనః. 16

సంగత్యా భరతః శ్రీమాన్
రాజ్యాఽర్థీ చేత్ స్వయం భవేత్
ప్రశాస్తు వసుధాం కృత్స్నామ్
అఖిలాం రఘునందనః. 17

తస్య బుద్ధిం చ విజ్ఞాయ
వ్యవసాయం చ వానర
యావన్న దూరం యాతాః స్మః
క్షిప్రమ్ ఆగంతుమర్హసి. 18

ఇతి ప్రతిసమాదిష్టో
హనూమాన్ మారుతాఽఽత్మజః
మానుషం ధారయన్ రూపమ్
అయోధ్యాం త్వరితో యయౌ. 19

అథోత్పపాత వేగేన
హనుమాన్ మారుతాత్మజః
గరుత్మానివ వేగేన
జిఘృక్షన్ భుజగోత్తమమ్. 20

లంఘయిత్వా పితృపథం
భుజగేంద్రాలయం శుభమ్
గంగాయమునయోర్భీమం
సన్నిపాతమతీత్య చ
శృంగిబేరపురం ప్రాప్య
గుహమాసాద్య వీర్యవాన్. 21

స వాచా శుభయా హృష్టో
హనూమాన్ ఇదమబ్రవీత్. 22

సఖా తు తవ కాకుత్స్థో
రామః సత్యపరాక్రమః
సహసీతః ససౌమిత్రిః
స త్వాం కుశలమబ్రవీత్. 23

పంచమీమ్ అద్య రజనీమ్
ఉషిత్వా వచనాన్మునేః

భరద్వాజాఽభ్యనుజ్ఞాతం
ద్రక్ష్యస్యద్యైవ రాఘవమ్. 24

ఏవమ్ ఉక్త్వా మహాతేజాః
సంప్రహృష్టతనూరుహః
ఉత్పపాత మహావేగో
వేగవాన్ అవిచారయన్. 25

సోఽపశ్యద్రామతీర్థం చ
నదీం వాలుకినీం తథా
గోమతీం తాం చ సోఽపశ్యత్
భీమం సాలవనం తథా
ప్రజాశ్చ బహుసాహస్రాః
స్ఫీతాన్ జనపదానపి. 26

స గత్వా దూరమధ్వానం
త్వరితః కపికుంజరః
ఆససాద ద్రుమాన్ ఫులాన్
నందిగ్రామసమీపగాన్. 27

స్త్రీభిః సపుత్రైర్వృద్ధైశ్చ
రమమాణైః స్వలంకృతాన్
సురాధిపస్యోపవనే
యథా చైత్రరథే ద్రుమాన్. 28

క్రోశమాత్రే త్వయోధ్యాయాః
చీరకృష్ణాజినాఽంబరమ్
దదర్శ భరతం దీనం
కృశమ్ అశ్రమవాసినమ్. 29

జటిలం మలదిగ్ధాంగం
భ్రాతృవ్యసనకర్శితమ్
ఫలమూలాశినం దాంతం
తాపసం ధర్మచారిణమ్. 30

సమున్నతజటాభారం
వల్కలాజినవాససం
నియతం భావితాఽఽత్మానం
బ్రహ్మర్షిసమతేజసమ్. 31

పాదుకే తే పురస్కృత్య
శాసంతం వై వసుంధరామ్
చతుర్వర్ణ్యస్య లోకస్య
త్రాతారం సర్వతో భయాత్. 32

ఉపస్థితమ్ అమాత్యైశ్చ
శుచిభిశ్చ పురోహితైః
బలముఖ్యైశ్చ యుక్తైశ్చ
కాషాయాంబరధారిభిః. 33

న హి తే రాజపుత్రం తం
చీరకృష్ణాజినాఽంబరమ్
పరిభోక్తుం వ్యవస్యంతి
పౌరా వై ధర్మవత్సలాః. 34

తం ధర్మమివ ధర్మజ్ఞం
దేవవంతమివాఽపరమ్
ఉవాచ ప్రాంజలిర్వాక్యం
హనూమాన్ మారుతాత్మజః. 35

వసంతం దండకారణ్యే
యం త్వం చీరజటాధరమ్
అనుశోచసి కాకుత్స్థం
స త్వాం కుశలమబ్రవీత్. 36

ప్రియమ్ ఆఖ్యామి తే దేవ
శోకం త్యక్ష్యసి దారుణమ్
అస్మిన్ ముహూర్తే భ్రాత్రా త్వం
రామేణ సహ సంగతః. 37

నిహత్య రావణం రామః
ప్రతిలభ్య చ మైథిలీమ్
ఉపయాతి సమృద్ధార్థః
సహ మిత్రైర్మహాబలైః. 38

లక్ష్మణశ్చ మహాతేజా
వైదేహీ చ యశస్వినీ
సీతా సమగ్రా రామేణ
మహేంద్రేణ యథా శచీ. 39

ఏవముక్తో హనుమతా
భరతో భ్రాతృవత్సలః
పపాత సహసా హృష్టో
హర్షాన్మోహం జగామ హ. 40

తతో ముహూర్తాదుత్థాయ
ప్రత్యాశ్వస్య చ రాఘవః
హనూమంతమువాచేదం
భరతః ప్రియవాదినమ్. 41

అశోకజైః ప్రీతిమయైః
కపిమ్ ఆలింగ్య సంభ్రమాత్
సిషేచ భరతః శ్రీమాన్
విపులైరశ్రుబిందుభిః. 42

దేవో వా మానుషో వా
త్వమ్ అనుక్రోశాదిహాగతః
ప్రియాఖ్యానస్య తే సౌమ్య
దదామి బ్రువతః ప్రియమ్. 43

గవాం శతసహస్రం చ
గ్రామాణాం చ శతం పరమ్
సుకుండలాః శుభాచారా
భార్యాః కన్యాశ్చ షోడశ. 44

హేమవర్ణాః సునాసోరూః
శశిసౌమ్యాఽఽననాః స్త్రియః
సర్వాభరణసంపన్నాః
సంపన్నాః కులజాతిభిః. 45

నిశమ్య రామాగమనం నృపాత్మజః
కపిప్రవీరస్య తదాద్భుతోపమమ్
ప్రహర్షితో రామదిదృక్షయాఽభవత్
పునశ్చ హర్షాదిదమబ్రవీద్వచః. 46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే అష్టావింశత్యధికశతతమస్సర్గః (128)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ

ఏకోనత్రింశదుత్తరశతతమస్సర్గః (129)

రావణసంహార వార్తను భరతునికి తెలిపిన హనుమంతుడు

బహూని నామ వర్షాణి
గతస్య సుమహద్వనమ్
శృణోమ్యహం ప్రీతికరం
మమ నాథస్య కీర్తనమ్. 1

కల్యాణీ బత గాథేయం
లౌకికీ ప్రతిభాతి మే
ఏతి జీవంతమానందో
నరం వర్షశతాదపి. 2

రాఘవస్య హరీణాం చ
కథమాసీత్ సమాగమః
కస్మిన్ దేశే కిమాశ్రిత్య
తత్త్వమ్ ఆఖ్యాహి పృచ్ఛతః. 3

స పృష్టో రాజపుత్రేణ
బృస్యాం సముపవేశితః
ఆచచక్షే తతః సర్వం
రామస్య చరితం వనే. 4

యథా ప్రవ్రజితో రామో
మాతుర్దత్తో వరస్తవ
యథా చ పుత్రశోకేన
రాజా దశరథో మృతః. 5

యథా దూతై స్త్వమానీతః
తూర్ణం రాజగృహాత్ ప్రభో
త్వయాఽయోధ్యాం ప్రవిష్టేన
యథా రాజ్యం న చేప్సితమ్. 6

చిత్రకూటం గిరిం గత్వా
రాజ్యేనాఽమిత్రకర్శనః
నిమంత్రిత స్త్వయా భ్రాతా
ధర్మమ్ ఆచరతా సతామ్. 7

స్థితేన రాజ్ఞో వచనే
యథా రాజ్యం విసర్జితమ్
ఆర్యస్య పాదుకే గృహ్య
యథాఽసి పునరాగతః. 8

సర్వమేతన్మహాబాహో
యథావద్విదితం తవ
త్వయి ప్రతిప్రయాతే తు
యద్వృత్తం తన్నిబోధ మే. 9

అపయాతే త్వయి తదా
సముద్భ్రాంతమృగద్విజమ్
పరిద్యూనమివాత్యర్థం
తద్వనం సమపద్యత. 10

తద్ధస్తిమృదితం ఘోరం
సింహవ్యాఘ్రమృగాయుతమ్
ప్రవివేశాఽథ విజనం
సుమహద్దండకావనమ్. 11

తేషాం పురస్తాద్బలవాన్
గచ్ఛతాం గహనే వనే
నినదన్ సుమహానాదం
విరాధః ప్రత్యదృశ్యత. 12

తముత్క్షిప్య మహానాదమ్
ఊర్ధ్వబాహుమ్ అధోముఖమ్
నిఖాతే ప్రక్షిపంతి స్మ
నదంతమివ కుంజరమ్. 13

తత్కృత్వా దుష్కరం కర్మ
భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
సాయాఽహ్నే శరభంగస్య
రమ్యమ్ ఆశ్రమమీయతుః. 14

శరభంగే దివం ప్రాప్తే
రామః సత్యపరాక్రమః
అభివాద్య మునీన్ సర్వాన్
జనస్థానమ్ ఉపాగమత్. 15

తతః పశ్చాచ్ఛూర్పణఖా
రామపార్శ్వమ్ ఉపాగతా. 16

తతో రామేణ సందిష్టో
లక్ష్మణః సహసోత్థితః
ప్రగృహ్య ఖడ్గం చిచ్ఛేద
కర్ణనాసం మహాబలః. 17

చతుర్దశసహస్రాణి
రక్షసాం భీమకర్మణామ్
హతాని వసతా తత్ర
రాఘవేణ మహాత్మనా. 18

ఏకేన సహ సంగమ్య
రణే రామేణ సంగతాః
అహ్నాశ్చతుర్థభాగేన
నిశ్శేషా రాక్షసాః కృతాః. 19

మహాబలా మహావీర్యాః
తపసో విఘ్నకారిణిః
నిహతా రాఘవేణాఽఽజౌ
దండకారణ్యవాసినః. 20

రాక్షసాశ్చ వినిష్పిష్టాః
ఖరశ్చ నిహతో రణే. 21

తతస్తేనాఽర్దితా బాలా
రావణం సముపాగతా. 22

రావణాఽనుచరో ఘోరో
మారీచో నామ రాక్షసః
లోభయామాస వైదేహీం
భూత్వా రత్నమయో మృగః. 23

అథైనమబ్రవీద్రామం
వైదేహీ గృహ్యతామితి

అహో మనోహరః కాంత
ఆశ్రమో నో భవిష్యతి. 24

తతో రామో ధనుష్పాణిః
ధావంతమ్ అనుధావతి
స తం జఘాన ధావంతం
శరేణానతపర్వణా. 25

అథ సౌమ్యా దశగ్రీవో
మృగం యాతే తు రాఘవే
లక్ష్మణే చాపి నిష్క్రాంతే
ప్రవివేశాఽఽశ్రమం తదా. 26

జగ్రాహ తరసా సీతాం
గ్రహః ఖే రోహిణీమివ
త్రాతుకామం తతో యుద్ధే
హత్వా గృధ్రం జటాయుషమ్. 27

ప్రగృహ్యా సీతాం సహసా
జగామాఽఽశు స రావణః. 28

తతస్త్వద్భుతసంకాశాః
స్థితాః పర్వతమూర్ధని
సీతాం గృహీత్వా గచ్ఛంతః
వానరాః పర్వతోపమాః
దదృశుర్విస్మితాస్తత్ర
రావణం రాక్షసాధిపమ్. 29

ప్రవివేశ తదా లంకాం
రావణో లోకరావణః. 30

తాం సువర్ణపరిక్రాంతే
శుభే మహతి వేశ్మని
ప్రవేశ్య మైథిలీం వాక్యైః
సాంత్వయామాస రావణః. 31

తృణవద్భాషితం తస్య
తం చ నైరృతపుంగవమ్
అచింతయంతీ వైదేహీ
అశోకవనికాం గతా. 32

న్యవర్తత తతో రామో
మృగం హత్వా మహావనే. 33

నివర్తమానః కాకుత్స్థోఽ
దృష్ట్వా గృధ్రం ప్రవివ్యథే. 34

గృధ్రం హతం తదా దగ్ధ్వా
రామం ప్రియసఖం పితుః
మార్గమాణస్తు వైదేహీం
రాఘవః సహలక్ష్మణః
గోదావరీమన్వచరత్
వనోద్దేశాంశ్చ పుష్పితాన్. 35

ఆసేదతుర్మహారణ్యే
కబంధం నామ రాక్షసమ్. 36

తతః కబంధవచనాత్
రామః సత్యపరాక్రమః
ఋశ్యమూకం గిరిం
గత్వా సుగ్రీవేణ సమాగతః. 37

తయోః సమాగమః పూర్వం
ప్రీత్యా హార్దో వ్యజాయత. 38

భ్రాత్రా నిరస్తః క్రుద్ధేన
సుగ్రీవో వాలినా పురా. 39

ఇతరేతర సంవాదాత్
ప్రగాఢః ప్రణయస్తయోః. 40

రామస్య బాహువీర్యేణ
స్వరాజ్యం ప్రత్యపాదయత్
వాలినం సమరే హత్వా
మహాకాయం మహాబలం. 41

సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే
సహితః సర్వవానరైః. 42

రామాయ ప్రతిజానీతే
రాజపుత్ర్యాశ్చ మార్గణమ్. 43

ఆదిష్టా వానరేంద్రేణ
సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
దశకోట్యః ప్లవంగానాం
సర్వాః ప్రస్థాపితా దిశః. 44

తేషాం నో విప్రకృష్టానాం
వింధ్యే పర్వతసత్తమే
భృశం శోకాఽభితప్తానాం
మహాన్కాలోఽత్యవర్తత. 45

భ్రాతా తు గృధ్రరాజస్య
సంపాతిర్నామ వీర్యవాన్
సమాఖ్యాతి స్మ వసతిం
సీతాయా రావణాలయే. 46

సోఽహం శోకపరీతానాం
దుఃఖం తజ్జ్ఞాతినాం నుదన్
ఆత్మవీర్యం సమాస్థాయ
యోజనానాం శతం ప్లుతః. 47

తత్రాహమేకామ్ అద్రాక్షమ్
అశోకవనికాం గతామ్
కౌశేయవస్త్రాం మలినాం
నిరానందాం దృఢవ్రతామ్. 48

తయా సమేత్య విధివత్
పృష్ట్వా సర్వమ్ అనిందితామ్
అభిజ్ఞానం చ మే దత్తమ్
అర్చిష్మాన్ స మహామణిః. 49

అభిజ్ఞానం మణిం లబ్ధ్వా
చరితార్థోఽహమాగతః. 50

మయా చ పునరాగమ్య
రామస్యాఽక్లిష్టకర్మణః
అభిజ్ఞానం మయా దత్తమ్
అర్చిష్మాన్ స మహామణిః. 51

శ్రుత్వా తు మైథిలీం హృష్ట
స్త్వాశశంసే స జీవితమ్
జీవితాంతమ్ అనుప్రాప్తః
పీత్వాఽమృత మివాఽతురః. 52

ఉద్యోజయిష్యన్నుద్యోగం
దధ్రే కామం వధే మనః
జిఘాంసురివ లోకాంతే
సర్వాన్ లోకాన్ విభావసుః. 53

తతః సముద్రమాసాద్య
నళం సేతుమకారయత్
అతరత్ కపివీరాణాం
వాహినీ తేన సేతునా. 54

ప్రహస్తమ్ అవధీన్నీలః
కుంభకర్ణం తు రాఘవః
లక్ష్మణో రావణసుతం
స్వయం రామస్తు రావణమ్. 55

స శక్రేణ సమాగమ్య
యమేన వరుణేన చ
మహేశ్వరస్వయంభూభ్యాం
తథా దశరథేన చ. 56

తైశ్చ దత్తవరః శ్రీమాన్
ఋషిభిశ్చ సమాగతః
సురర్షిభిశ్చ కాకుత్స్థో
వరాన్ లేభే పరంతపః. 57

స తు దత్తవరః ప్రీత్యా
వానరైశ్చ సమాగతః
పుష్పకేణ విమానేన
కిష్కింధామ్ అభ్యుపాగమత్. 58

తం గంగాం పునరాసాద్య
వసంతం మునిసన్నిధౌ
అవిఘ్నం పుష్యయోగేన
శ్వో రామం ద్రష్టుమర్హసి. 59

తతస్తు సత్యం హనుమద్వచో మహా
న్నిశమ్య హృష్టో భరతః కృతాంజలిః
ఉవాచ వాణీం మనసః ప్రహర్షిణీం
చిరస్య పూర్ణః ఖలు మే మనోరథః. 60

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే ఏకోనత్రింశదుత్తరశతతమస్సర్గః (129)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః (130)

శ్రీరామునికి ఘనస్వాగతం పలికిన భరతుడు, పురప్రముఖులు

శ్రుత్వా తు పరమానందం
భరతః సత్యవిక్రమః
హృష్టమ్ ఆజ్ఞాపయామాస
శత్రుఘ్నం పరవీరహా. 1

దైవతాని చ సర్వాణి
చైత్యాని నగరస్య చ
సుగంధమాల్యైర్వాదిత్రైః
అర్చంతు శుచయో నరాః. 2

సూతాః స్తుతిపురాణజ్ఞాః
సర్వే వైతాళికాః స్తథా
సర్వే వాదిత్రకుశలా
గణికాశ్చాఽపిసంఘశః
అభినిర్యాంతు రామస్య
ద్రష్టుం శశినిభం ముఖమ్. 3

భరతస్య వచః శ్రుత్వా
శత్రుఘ్నః పరవీరహా
విష్టీరనేకసాహస్రాః
చోదయామాస వీర్యవాన్. 4

సమీకురుత నిమ్నాని
విషమాణి సమాని చ
స్థలాని చ నిరస్యంతాం
నందిగ్రామాదితః పరమ్. 5

సించంతు పృథివీం కృత్స్నాం
హిమశీతేన వారిణా
తతోఽభ్యవకిరం త్వన్యే
లాజైః పుష్పైశ్చ సర్వశః. 6

సముచ్ఛ్రితపతాకాస్తు
రథ్యాః పురవరోత్తమే
శోభయంతు చ వేశ్మాని
సూర్యస్యోదయనం ప్రతి. 7

స్రగ్దామభిర్ముక్తపుష్పైః
సుగంధైః పంచవర్ణకైః
రాజమార్గమ్ అసంబాధం
కిరంతు శతశో నరాః. 8

రాజదారాస్తథాఽమాత్యాః
సైన్యాః సేనాగణాంగనాః
బ్రాహ్మణాశ్చ సరాజన్యాః
శ్రేణీముఖ్యాస్తథా గణాః. 9

ధృష్టిర్జయంతో విజయః
సిద్ధార్థో హ్యర్థసాధకః

అశోకో మంత్రపాలశ్చ
సుమంత్రశ్చాపి నిర్యయుః. 10

మత్తైర్నాగసహస్రైశ్చ
శాతకుంభవిభూషితైః. 11

అపరే హేమకక్ష్యాభిః
సగజాభిః కరేణుభిః
నిర్యయుస్తురగాక్రాంతై
రథైశ్చ సుమహారథాః. 12

శక్త్యృష్టిప్రాసహస్తానాం
సధ్వజానాం పతాకినామ్
తురగాణాం సహస్రైశ్చ
ముఖ్యైర్ముఖ్యనరాన్వితైః
పదాతీనాం సహస్రైశ్చ
వీరాః పరివృతా యయుః. 13

తతో యానాన్యుపారూఢాః
సర్వా దశరథస్త్రియః
కౌసల్యాం ప్రముఖే కృత్వా
సుమిత్రాం చాఽపి నిర్యయుః. 14

కైకేయ్యాసహితాః సర్వా
నందిగ్రామమ్ ఉపాగమన్. 15

కృత్స్నం చ నగరం తత్తు
నందిగ్రామమ్ ఉపాగమత్. 16

అశ్వానాం ఖురశబ్దేన
రథనేమిస్వనేన చ
శంఖదుందుభినాదేన
సంచచాలేవ మేదినీ. 17

కృత్స్నం చ నగరం తత్తు
నన్దిగ్రామముపాగమత్
ద్విజాతిముఖ్యైర్ధర్మాత్మా
శ్రేణీముఖ్యైః సనైగమైః
మాల్యమోదక హస్తైశ్చ
మంత్రిభిర్భరతో వృతః. 18

శంఖభేరీనినాదైశ్చ
వందిభిశ్చాఽభివందితః
ఆర్యపాదౌ గృహీత్వా తు
శిరసా ధర్మకోవిదః. 19

పాండురం ఛత్ర మాదాయ
శుక్లమాల్యోపశోభితమ్
శుక్లే చ వాలవ్యజనే
రాజాఽర్హే హేమభూషితే. 20

ఉపవాసకృశో దీనః
చీరకృష్ణాజినాఽంబరః
భ్రాతురాగమనం శ్రుత్వా
తత్పూర్వం హర్షమాగతః
ప్రత్యుద్యమౌ తతో రామం
మహాత్మా సచివైః సహ. 21

సమీక్ష్య భరతో వాక్యమ్
ఉవాచ పవనాఽఽత్మజమ్. 22

కచ్చిన్న ఖలు కాపేయీ
సేవ్యతే చలచిత్తతా
న హి పశ్యామి కాకుత్స్థం
రామమార్యం పరంతపమ్
కచ్చి న్న ఖలు దృశ్యంతే
వానరాః కామరూపిణః. 23

అథైవముక్తే వచనే
హనూమాన్ ఇదమబ్రవీత్
అర్థం విజ్ఞాపయన్నేవ
భరతం సత్యవిక్రమమ్. 24

సదా ఫలాన్ కుసుమితాన్
వృక్షాన్ ప్రాప్య మధుస్రవాన్
భరద్వాజప్రసాదేన
మత్తభ్రమరనాదితాన్. 25

తస్య చైష వరో దత్తో
వాసవేన పరంతప
ససైన్యస్య తథాఽఽతిథ్యం
కృతం సర్వగుణాన్వితమ్. 26

నిస్వనః శ్రూయతే భీమః
ప్రహృష్టానాం వనౌకసామ్
మన్యే వానరసేనా సా
నదీం తరతి గోమతీమ్. 27

రజోవర్షం సముద్భూతం
పశ్య వాలుకినీం ప్రతి. 28

మన్యే సాలవనం రమ్యం
లోలయంతి ప్లవంగమాః. 29

తదేతద్దృశ్యతే దూరాత్
విమలం చంద్రసన్నిభమ్
విమానం పుష్పకం దివ్యం
మనసా బ్రహ్మనిర్మితమ్. 30

రావణం బాంధవైః సార్ధం
హత్వా లబ్ధం మహాత్మనా. 31

తరుణాఽఽదిత్యసంకాశం
విమానం రామవాహనమ్
ధనదస్య ప్రసాదేన
దివ్య మేతన్మనోజవమ్. 32

ఏతస్మిన్ భ్రాతరౌ వీరౌ
వైదేహ్యా సహ రాఘవౌ
సుగ్రీవశ్చ మహాతేజా
రాక్షసశ్చ విభీషణః. 33

తతో హర్షసముద్భూతో
నిస్వనో దివమస్పృశత్
స్త్రీబాలయువవృద్ధానాం
రామోఽయ మితి కీర్తితే. 34

రథకుంజరవాజిభ్యః
తేఽవతీర్య మహీం గతాః
దదృశుస్తం విమానస్థం
నరాః సోమమివాంబరే. 35

ప్రాంజలిర్భరతో భూత్వా
ప్రహృష్టో రాఘవోన్ముఖః
స్వాగతేన యథార్థేన
తతో రామమ్ అపూజయత్. 36

మనసా బ్రహ్మణా సృష్టే
విమానే భరతాఽగ్రజః
రరాజ పృథుదీర్ఘాక్షో
వజ్రపాణిరివాఽపరః. 37

తతో విమానాగ్రగతం
భరతో భ్రాతరం తదా
వవందే ప్రయతో రామం
మేరుస్థమివ భాస్కరమ్. 38

తతో రామాఽభ్యనుజ్ఞాతం
తద్విమానమ్ అనుత్తమమ్
హంసయుక్తం మహావేగం
నిష్పపాత మహీతలే. 39

ఆరోపితో విమానం తత్
భరతః సత్యవిక్రమః
రామమ్ ఆసాద్య ముదితః
పునరేవాఽభ్యవాదయత్. 40

తం సముత్థాప్య కాకుత్స్థః
శిరస్యాక్షిఽపథం గతమ్
అంకే భరతమారోప్య
ముదితః పరిషస్వజే. 41

తతో లక్ష్మణమాసాద్య
వైదేహీం చాఽభ్యవాదయత్ః
అభివాద్య తతః ప్రీతో
భరతో నామ చాఽబ్రవీత్. 42

సుగ్రీవం కైకయీపుత్రో
జాంబవంతం తథాంగదమ్
మైందం చ ద్వివిదం నీలమ్
ఋషభం పరిషస్వజే. 43

సుషేణం చ నలం చైవ
గవాక్షం గంధమాదనమ్
శరభం పనసం చైవ
భరతః పరిషస్వజే. 44

తే కృత్వా మానుషం రూపం
వానరాః కామరూపిణః
కుశలం పర్యపృచ్ఛంస్తే
ప్రహృష్టా భరతం తదా. 45

అథాఽబ్రవీద్రాజపుత్రః
సుగ్రీవం వానరర్షభమ్
పరిష్వజ్య మహాతేజాః
భరతో ధర్మిణాం వరః. 46

త్వమస్మాకం చతుర్ణాం తు
భ్రాతా సుగ్రీవ పంచమః
సౌహృదా జ్జాయతే మిత్రమ్
ఉపకారోఽరిలక్షణమ్. 47

విభీషణం చ భరతః
సాంత్వవాక్యమ్ అథాஉబ్రవీత్
దిష్ట్యా త్వయా సహాయేన
కృతం కర్మ సుదుష్కరమ్. 48

శత్రుఘ్నశ్చ తదా రామమ్
అభివాద్య సలక్ష్మణమ్
సీతాయాశ్చరణౌ పశ్చాత్
వినయా దభ్యవాదయత్. 49

రామో మాతరమాసాద్య
విషణ్ణం శోకకర్శితామ్
జగ్రాహ ప్రణతః పాదౌ
మనో మాతుః ప్రసాదయన్. 50

అభివాద్య సుమిత్రాం చ
కైకేయీం చ యశస్వినీమ్
స మాతౄశ్చ తతః సర్వాః
పురోహితముపాగమత్. 51

స్వాగతం తే మహాబాహో
కౌసల్యానందవర్ధన
ఇతి ప్రాంజలయః సర్వే
నాగరా రామమబ్రువన్. 52

తాన్యంజలిసహస్రాణి
ప్రగృహీతాని నాగరైః
వ్యాకోశానీవ పద్మాని
దదర్శ భరతాగ్రజః. 53

పాదుకే తే తు రామస్య
గృహీత్వా భరతః స్వయమ్
చరణాభ్యాం నరేంద్రస్య
యోజయామాస ధర్మవిత్
అబ్రవీచ్చ తదా రామం
భరతః స కృతాంజలిః. 54

ఏతత్తే రక్షితం రాజన్
రాజ్యం నిర్యాతితం మయా
అద్య జన్మ కృతార్థం మే
సంవృత్తశ్చ మనోరథః
యత్త్వాం పశ్యామి రాజానమ్
అయోధ్యాం పునరాగతమ్. 55

ఆవేక్షతాం భవాన్కోశం
కోష్ఠాగారం పురం బలమ్
భవతస్తేజసా సర్వం
కృతం దశగుణం మయా. 56

తథా బ్రువాణం భరతం
దృష్ట్వా తం భ్రాతృవత్సలమ్
ముముచుర్వానరా బాష్పం
రాక్షసశ్చ విభీషణః. 57

తతః ప్రహర్షాద్భరతమ్
అంకమారోప్య రాఘవః
యయౌ తేన విమానేన
ససైన్యో భరతాஉஉశ్రమమ్. 58

భరతాశ్రమమాసాద్య
ససైన్యో రాఘవస్తదా
అవతీర్య విమానాగ్రాత్
అవతస్థే మహీతలే. 59

అబ్రవీచ్చ తదా రామః
తద్విమానమ్ అనుత్తమమ్
వహ వైశ్రవణం దేవమ్
అనుజానామి గమ్యతామ్. 60

తతో రామాఽభ్యనుజ్ఞాతం
తద్విమానమ్ అనుత్తమమ్
ఉత్తరాం దిశమాగమ్య
జగామ ధనదాఽఽలయమ్. 61

పురోహిత స్యాఽఽత్మసమస్య రాఘవో
బృహస్పతేః శక్ర ఇవామరాఽధిపః
నిపీడ్య పాదౌ పృథగాసనే శుభే
సహైవ తేనోపవివేశ రాఘవః. 62

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
యుద్ధకాండే త్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః (130)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

యుద్ధకాండ - ఏకత్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః (131)

శ్రీరామునికి పట్టాభిషేకము
సుఖశాంతులతో వర్ధిల్లిన ప్రజలు

శిరస్యంజలి మాధాయ
కైకేయ్యాఽఽనందవర్ధనః
బభాషే భరతో జ్యేష్ఠం
రామం సత్యపరాక్రమమ్. 1

పూజితా మామికా మాతా
దత్తం రాజ్యమ్ ఇదం మమ
తద్దదామి పునస్తుభ్యం
యథా త్వ మదదా మమ. 2

ధురమేకాకినా న్యస్తామ్
ఋషభేణ బలీయసా
కిశోరవద్గురుం భారం
న వోఢుమ్ అహముత్సహే. 3

వారివేగేన మహతా
భిన్నః సేతురివ క్షరన్
దుర్బంధనమిదం మన్యే
రాజ్యచ్ఛిద్రమ్ అసంవృతమ్. 4

గతిం ఖర ఇవాశ్వస్య
హంసస్యేవ చ వాయసః
నాఽన్వేతుమ్ ఉత్సహే రామ
తవ మార్గమ్ అరిందమ. 5

యథా చాఽఽరోపితో వృక్షో
జాతశ్చాంతర్నివేశనే
మహాంశ్చ సుదురారోహో
మహాస్కంధ ప్రశాఖవాన్. 6

శీర్యేత పుష్పితో భూత్వా
న ఫలాని ప్రదర్శయన్
తస్య నాఽనుభవేదర్థం
యస్య హేతోః స రోప్యతే. 7

ఏషోపమా మహాబాహో
త్వదర్థం వేత్తుమర్హసి
యద్యస్మాన్మనుజేంద్ర త్వం
భక్తాన్ భృత్యాన్ న శాధి హి. 8

జగదద్యాభిషిక్తం త్వామ్
అనుపశ్యతు సర్వతః
ప్రతపంతమివాదిత్యం
మధ్యాఽహ్నే దీప్తతేజసమ్. 9

తూర్యసంఘాతనిర్ఘోషైః
కాంచీనూపురనిస్వనైః
మధురైర్గీతశబ్దైశ్చ
ప్రతిబుధ్యస్వ రాఘవ. 10

యావదావర్తతే చక్రం
యావతీ చ వసుంధరా
తావత్ త్వమిహ సర్వస్య
స్వామిత్వమ్ అనువర్తయ. 11

భరతస్య వచః శ్రుత్వా
రామః పరపురంజయః
తథేతి ప్రతిజగ్రాహ
నిషసాదాసనే శుభే. 12

తతః శత్రుఘ్నవచనాత్
నిపుణాః శ్మశ్రువర్ధకాః
సుఖహస్తాః సుశీఘ్రాశ్చ
రాఘవం పర్యుపాసత. 13

పూర్వం తు భరతే స్నాతే
లక్ష్మణే చ మహాబలే
సుగ్రీవే వానరేంద్రే చ
రాక్షసేంద్రే విభీషణే. 14

విశోధితజటః స్నాతః
చిత్రమాల్యాఽనులేపనః
మహార్హవసనో రామః
తస్థౌ తత్ర శ్రియా జ్వలన్. 15

ప్రతికర్మ చ రామస్య
కారయామాస వీర్యవాన్
లక్ష్మణస్య చ లక్ష్మీవాన్
ఇక్ష్వాకుకులవర్ధనః. 16

ప్రతికర్మ చ సీతాయాః
సర్వా దశరథస్త్రియః
ఆత్మనైవ తదా చక్రుః
మనస్విన్యో మనోహరమ్. 17

తతో వానరపత్నీనాం
సర్వాసామేవ శోభనమ్
చకార యత్నాత్ కౌసల్యా
ప్రహృష్టా పుత్రలాలసా. 18

తతః శత్రుఘ్నవచనాత్
సుమంత్రో నామ సారథిః
యోజయిత్వాఽభిచక్రామ
రథం సర్వాంగశోభనమ్. 19

అర్కమండలసంకాశం
దివ్యం దృష్ట్వా రథోత్తమమ్
ఆరురోహ మహాబాహూ
రామః సత్యపరాక్రమః. 20

సుగ్రీవో హనూమాం శ్చైవ
మహేంద్రసదృశద్యుతీ
స్నాతౌ దివ్యనిభైర్వస్త్రైః
జగ్మతుః శుభకుండలౌ. 21

వరాభరణసంపన్నా
యయుస్తాః శుభకుండలాః
సుగ్రీవపత్న్యః సీతా చ
ద్రష్టుం నగరముత్సుకాః. 22

అయోధ్యాయాం తు సచివా
రాజ్ఞో దశరథస్య యే

పురోహితం పురస్కృత్య
మంత్రయామాసురర్థవత్. 23
అశోకో విజయశ్చైవ
సుమంత్రశ్చైవ సంగతాః
మంత్రయన్ రామవృద్ధ్యర్థం
ఋద్ధ్యర్థం నగరస్య చ. 24
సర్వమేవాభిషేకార్థం
జయార్హస్య మహాత్మనః
కర్తుమర్హథ రామస్య
యద్యన్మంగళపూర్వకమ్. 25
ఇతి తే మంత్రిణః సర్వే
సందిశ్య తు పురోహితమ్
నగరాన్నిర్యయుస్తూర్ణం
రామదర్శనబుద్ధయః. 26
హరియుక్తం సహస్రాక్షో
రథమింద్ర ఇవానఘః
ప్రయయౌ రథమాస్థాయ
రామో నగరముత్తమమ్. 27
జగ్రాహ భరతో రశ్మీన్
శత్రుఘ్నశ్ఛత్రమాదదే
లక్ష్మణో వ్యజనం తస్య
మూర్ధ్ని సంపర్యవీజయత్. 28
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం
జగ్రాహ పురతః స్థితః
అపరం చంద్రసంకాశం
రాక్షసేంద్రో విభీషణః. 29
ఋషిసంఘైస్తదాకాశే
దేవైశ్చ సమరుద్గణైః
స్తూయమానస్య రామస్య
శుశ్రువే మధురధ్వనిః. 30
తతః శత్రుంజయం నామ
కుంజరం పర్వతోపమమ్
ఆరురోహ మహాతేజాః
సుగ్రీవః ప్లవగర్షభః. 31
నవనాగసహస్రాణి
యయురాస్థాయ వానరాః
మానుషం విగ్రహం కృత్వా
సర్వాభరణభూషితాః. 32
శంఖశబ్దప్రణాదైశ్చ
దుందుభీనాం చ నిస్వనైః
ప్రయయూ పురుషవ్యాఘ్రః
తాం పురీం హర్మ్యమాలినీమ్. 33
దదృశుస్తే సమాయాంతం
రాఘవం సపురస్సరమ్
విరాజమానం వపుషా
రథేనాఽతిరథం తదా. 34
తే వర్ధయిత్వా కాకుత్స్థం
రామేణ ప్రతినందితాః
అనుజగ్ముర్మహాత్మానం
భ్రాతృభిః పరివారితమ్. 35

అమాత్యైర్బ్రాహ్మణైశ్చైవ
తథా ప్రకృతిభిర్వృతః
శ్రియా విరురుచే రామో
నక్షత్రైరివ చంద్రమాః. 36

స పురోగామిభిస్తూర్యైః
తాళస్వస్తికపాణిభిః
ప్రవ్యాహరద్భిర్ముదితైః
మంగళాని యయౌ వృతః. 37

అక్షతం జాతరూపం చ
గావః కన్యా స్తథా ద్విజాః
నరా మోదకహస్తాశ్చ
రామస్య పురతో యయుః. 38

సఖ్యం చ రామః సుగ్రీవే
ప్రభావం చాఽనిలాత్మజే
వానరాణాం చ తత్కర్మ
రాక్షసానాం చ తద్బలమ్
విభీషణస్య సంయోగమ్
ఆచచక్షే చ మంత్రిణామ్. 39

శ్రుత్వా తు విస్మయం జగ్ముః
అయోధ్యాపురవాసినః. 40

ద్యుతిమాన్ ఏతదాఖ్యాయ
రామో వానరసంవృతః
హృష్టపుష్టజనాకీర్ణామ్
అయోధ్యాం ప్రవివేశ హ. 41

తతో హ్యభ్యుచ్ఛ్రయన్ పౌరాః
పతాకాస్తే గృహే గృహే. 42

ఐక్ష్వాకాధ్యుషితం రమ్యమ్
ఆససాద పితుర్గృహమ్. 43

అథాబ్రవీద్రాజసుతో
భరతం ధర్మిణాం వరమ్
అర్థోపహితయా వాచా
మధురం రఘునందనః. 44

పితుర్భవనమాసాద్య
ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః
కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ
కైకేయీమ్ అభివాద్య చ. 45

యచ్చ మద్భవనం శ్రేష్ఠం
సాశోకవనికం మహత్
ముక్తావైదూర్యసంకీర్ణం
సుగ్రీవాయ నివేదయ. 46

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
భరతః సత్యవిక్రమః
పాణౌ గృహీత్వా సుగ్రీవం
ప్రవివేశ తమాలయమ్. 47

తతస్తైలప్రదీపాంశ్చ
పర్యంకాఽఽస్తరణాని చ
గృహీత్వా వివిశుః క్షిప్రం
శత్రుఘ్నేన ప్రచోదితాః. 48

ఉవాచ చ మహాతేజాః
సుగ్రీవం రాఘవాఽనుజః

అభిషేకాయ రామస్య
దూతాన్ ఆజ్ఞాపయ ప్రభో. 49

సౌవర్ణాన్ వానరేంద్రాణాం
చతుర్ణాం చతురో ఘటాన్
దదౌ క్షిప్రం స సుగ్రీవః
సర్వరత్నవిభూషితాన్. 50

యథా ప్రత్యూషసమయే
చతుర్ణాం సాగరాంభసామ్
పూర్ణైర్ఘటైః ప్రతీక్షధ్వం
తథా కురుత వానరాః. 51

ఏవమ్ ఉక్తా మహాత్మానో
వానరా వారణోపమాః
ఉత్పేతుర్గగనం శీఘ్రం
గరుడా ఇవ శీఘ్రగాః. 52

జాంబవాంశ్చ హనూమాంశ్చ
వేగదర్శీ చ వానరః
ఋషభశ్చైవ కలశాన్
జలపూర్ణాన్ అథాऽऽనయన్. 53

నదీశతానాం పంచానాం
జలం కుంభేషు చాऽऽహరన్54

పూర్వాత్ సముద్రాత్ కలశం
జలపూర్ణమథాऽऽనయత్
సుషేణః సత్త్వసంపన్నః
సర్వరత్నవిభూషితమ్. 55

ఋషభో దక్షిణాత్ తూర్ణం
సముద్రాజ్జల మాహరత్
రక్తచందనకర్పూరైః
సంవృతం కాంచనం ఘటమ్. 56

గవయః పశ్చిమాత్ తోయమ్
అజహార మహార్ణవాత్
రత్నకుంభేన మహతా
శీతం మారుతవిక్రమః. 57

ఉత్తరాచ్చ జలం శీఘ్రం
గరుడానిలవిక్రమః
ఆజహార సధర్మాత్మా
నలః సర్వగుణాన్వితః. 58

తతస్తైర్వానరశ్రేష్ఠైః
ఆనీతం ప్రేక్ష్య తజ్జలమ్
అభిషేకాయ రామస్య
శత్రుఘ్నః సచివైః సహ
పురోహితాయ శ్రేష్ఠాయ
సుహృద్భ్యశ్చ న్యవేదయత్. 59

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
ఏకత్రింశదుత్తరశతతమః సర్గః (131)

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

శ్రీరామపట్టాభిషేక ఘట్టః

తతః స ప్రయతో వృద్ధో
వసిష్ఠో బ్రాహ్మణైః సహ
రామం రత్నమయే పీఠే
సహసీతం న్యవేశయత్. 60

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ
జాబాలిరథ కాశ్యపః
కాత్యాయనః సుయజ్ఞశ్చ
గౌతమో విజయస్తథా. 61

అభ్యషించన్ నరవ్యాఘ్రం
ప్రసన్నేన సుగంధినా
సలిలేన సహస్రాక్షం
వసవో వాసవం యథా. 62

ఋత్విగ్భిర్బ్రాహ్మణైః పూర్వం
కన్యాభిర్మంత్రిభిస్తథా
యోధైశ్చైవాఽభ్యషించంస్తే
సంప్రహృష్టాః సనైగమైః. 63

సర్వౌషధిరసైర్దివ్యైః
దేవతైర్నభసి స్థితైః
చతుర్భిర్లోకపాలైశ్చ
సర్వైర్దేవైశ్చ సంగతైః. 64

బ్రహ్మణా నిర్మితం పూర్వం
కిరీటం రత్నశోభితమ్
అభిషిక్తఃపురాయేన
మనుస్తం దీప్త తేజసమ్. 65

తస్యాఽన్వవాయే రాజానః
క్రమాద్యేనాఽభిషేచితాః
సభాయాం హేమక్లుప్తాయాం
శోభితాయాం మహాజనైః. 66

రత్నైర్నానావిధైశ్చైవ
చిత్రితాయాం సుశోభనైః
నానారత్నమయే పీఠే
కల్పయిత్వా యథావిధి. 67

కిరీటేన తతః పశ్చాత్
వసిష్ఠేన మహాత్మనా
ఋత్విగ్భిర్భూషణైశ్చైవ
సమయోక్ష్యత రాఘవః. 68

ఛత్రం తు తస్య జగ్రాహ
శత్రుఘ్నః పాండురం శుభమ్
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం
సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. 69

అపరం చంద్రసంకాశం
వాలవ్యజనముత్తమమ్
హృష్టో రామస్య జగ్రాహ
రాక్షసేంద్రో విభీషణః. 70

మాలాం జ్వలంతీం వపుషా
కాంచనీం శతపుష్కరామ్
రాఘవాయ దదౌ వాయుః
వాసవేన ప్రచోదితః. 71

సర్వరత్నసమాయుక్తం
మణిరత్నవిభూషితమ్
ముక్తాహారం నరేంద్రాయ
దదౌ శక్రప్రచోదితః. 72

ప్రజగుర్దేవగంధర్వా
ననృతుశ్చాఽప్సరోగణాః
అభిషేకే తదర్హస్య
తదా రామస్య ధీమతః. 73

భూమిః సస్యవతీ చైవ
ఫలవంతశ్చ పాదపాః
గంధవంతి చ పుష్పాణి
బభూవూ రాఘవోత్సవే. 74

సహస్రశతమశ్వానాం
ధేనూనాం చ గవాం తథా
దదౌ శతం వృషాన్ పూర్వం
ద్విజేభ్యో మనుజర్షభః. 75

త్రింశత్కోటీర్హిరణ్యస్య
బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః
నానాభరణవస్త్రాణి
మహార్హాణి చ రాఘవః. 76

అర్కరశ్మిప్రతీకాశాం
కాంచనీం మణివిగ్రహామ్
సుగ్రీవాయ స్రజం దివ్యాం
ప్రాయచ్ఛన్మనుజర్షభః. 77

వైడూర్యమణిచిత్రే చ
వజ్రరత్నవిభూషితే
వాలిపుత్రాయ ధృతిమాన్
అంగదాయాఽంగదే దదౌ. 78

మణిప్రవరజుష్టం చ
ముక్తాహారమ్ అనుత్తమమ్
సీతాయై ప్రదదౌ రామః
చంద్రరశ్మిసమప్రభమ్. 79

అరజే వాససీ దివ్యే
శుభాన్యాభరణాని చ
అవేక్షమాణా వైదేహీ
ప్రదదౌ వాయుసూనవే. 80

అవముచ్యాత్మనః కంఠాత్
హారం జనకనందినీ
అవైక్షత హరీన్ సర్వాన్
భర్తారం చ ముహుర్ముహుః. 81

తామింగితజ్ఞః సంప్రేక్ష్య
బభాషే జనకాత్మజామ్
ప్రదేహి సుభగే హారం
యస్య తుష్టాఽసి భామిని
పౌరుషం విక్రమో బుద్ధిః
యస్మిన్నేతాని సర్వశః. 82

దదౌ సా వాయుపుత్త్రాయ
తం హారమ్ అసితేక్షణా
హనూమాంస్తేన హారేణ
శుశుభే వానరర్షభః
చంద్రాంశుచయగౌరేణ
శ్వేతాభ్రేణ యథాఽచలః. 82

తతో ద్వివిద మైందాభ్యాం
నీలాయ చ పరంతపః
సర్వాన్ కామగుణాన్ వీక్ష్య
ప్రదదౌ వసుధాధిపః. 84

సర్వవానరవృద్ధాశ్చ
యే చాఽన్యే వానరేశ్వరాః
వాసోభిర్భూషణైశ్చైవ
యథార్హం ప్రతిపూజితాః. 85

విభీషణోఽథ సుగ్రీవో
హనూమాన్ జాంబవాం స్తథా
సర్వవానరముఖ్యాశ్చ
రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా. 86

యథార్హం పూజితాః సర్వైః
కామై రత్నైశ్చ పుష్కలైః
ప్రహృష్టమనసః సర్వే
జగ్మురేవ యథాగతమ్. 87

నత్వా సర్వే మహాత్మానం
తతస్తే ప్లవగర్షభాః
విసృష్టాః పార్థివేంద్రేణ
కిష్కింధామ్ అభ్యుపాగమన్. 88

సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠో
దృష్ట్వా రామాభిషేచనమ్
పూజితశ్చైవ రామేణ
కిష్కింధాం ప్రావిశత్ పురీమ్. 89

రామేణ సర్వకామైశ్చ
యథార్హం ప్రతిపూజితః
లబ్ధ్వా కులధనం రాజా
లంకాం ప్రాయాద్విభీషణః. 90

రాఘవః పరమోదారః
శశాస పరయా ముదా. 91

ఉవాచ లక్ష్మణం రామో
ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలః. 92

ఆతిష్ఠ ధర్మజ్ఞ మయా సహేమాం
గాం పూర్వరాజాఽధ్యుషితాం బలేన
తుల్యం మయా త్వం పితృభిర్ధృతా యా
తాం యౌవరాజ్యే ధురముద్వహస్వ. 93

సర్వాత్మనా పర్యనునీయమానో
యదా న సౌమిత్రిరుపైతి యోగమ్
నియుజ్యమానోఽపి చ యౌవరాజ్యే
తతోఽభ్యషించద్భరతం మహాత్మా. 94

పౌండరీకాశ్వమేథాభ్యాం
వాజపేయేన చాఽసకృత్
అన్యైశ్చ వివిధైర్యజ్ఞైః
అయజత్ పార్థివర్షభః. 95

రాజ్యం దశసహస్రాణి
ప్రాప్య వర్షాణి రాఘవః
శతాశ్వమేధాన్ ఆజహ్రే
సదశ్వాన్ భూరిదక్షిణాన్. 96

ఆజానులంబబాహుః స
మహాస్కంధః ప్రతాపవాన్
లక్ష్మణాఽనుచరో రామః
పృథివీమ్ అన్వపాలయత్. 97

రాఘవశ్చాఽపి ధర్మాత్మా
ప్రాప్య రాజ్యమ్ అనుత్తమమ్
ఈజే బహువిధైర్యజ్ఞైః
ససుహృత్జ్ఞాతిబాంధవః. 98

న పర్యదేవన్ విధవా
న చ వ్యాళకృతం భయమ్
న వ్యాధిజం భయం వాఽపి
రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 99

నిర్దస్యురభవల్లోకో
నాఽనర్థః కంచిదస్పృశత్
న చ స్మ వృద్ధా బాలానాం
ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే. 100

సర్వం ముదితమేవాసీత్
సర్వో ధర్మపరోఽభవత్
రామమేవానుపశ్యంతో
నాఽభ్యహింసన్పరస్పరమ్. 101

ఆసన్ వర్షసహస్రాణి
తథా పుత్త్రసహస్రిణః
నిరామయా విశోకాశ్చ
రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 102

రామో రామో రామ ఇతి
ప్రజానామ్ అభవన్ కథాః
రామభూతం జగదభూత్
రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 103

నిత్యపుష్పా నిత్యఫలాః
తరవః స్కంధవిస్తృతాః
కాలే వర్షీచ పర్జన్యః
సుఖస్పర్శశ్చ మారుతః. 104

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః
శూద్రా లోభవివర్జితాః
స్వకర్మసు ప్రవర్తంతే
తుష్టాః స్వైరేవ కర్మభిః. 105

ఆసన్ ప్రజా ధర్మరతా
రామే శాసతి నాఽనృతాః
సర్వే లక్షణసంపన్నాః
సర్వే ధర్మపరాయణాః. 106

దశవర్షసహస్రాణి
దశవర్షశతాని చ
భ్రాతృభిః సహితః శ్రీమాన్
రామో రాజ్యమ్ అకారయత్. 107

ధన్యం యశస్యమ్ ఆయుష్యం
రాజ్ఞాం చ విజయాఽఽవహమ్
ఆదికావ్యమ్ ఇదం త్వార్షం
పురా వాల్మీకినా కృతమ్
య పఠేచ్ఛృణుయాల్లోకే
నరః పాపాద్విముచ్యతే. 108

పుత్త్రకామస్తు పుత్త్రాన్ వై
ధనకామో ధనాని చ
లభతే మనుజో లోకే
శ్రుత్వా రామాఽభిషేచనమ్. 109

మహీం విజయతే రాజా
రిపూంశ్చాఽప్యధితిష్ఠతి
రాఘవేణ యథా మాతా
సుమిత్రా లక్ష్మణేన చ. 110

భరతేన చ కైకేయీ
జీవపుత్త్రాస్తథా స్త్రియః
భవిష్యంతి సదాఽఽనందాః
పుత్రపౌత్రసమన్వితాః. 111

శ్రుత్వా రామాయణమిదం
దీర్ఘమాయుశ్చ విందతి
రామస్య విజయం చైవ
సర్వమ్ అక్లిష్టకర్మణః. 112

శృణోతి య ఇదం కావ్యమ్
అర్షం వాల్మీకినా కృతమ్
శ్రద్దధానో జితక్రోధో
దుర్గాణ్యతితరత్యసౌ. 113

సమాగమం ప్రవాసాంతే
లభతే చాపి బాంధవైః
ప్రార్థితాంశ్చ వరాన్ సర్వాన్
ప్రాప్నుయాదిహ రాఘవాత్. 114

శ్రవణేన సురాః సర్వే
ప్రీయంతే సంప్రశృణ్వతామ్
వినాయకాశ్చ శామ్యంతి
గృహే తిష్ఠంతి యస్య వై. 115

విజయేత మహీం రాజా
ప్రవాసీ స్వస్తిమాన్ వ్రజేత్
స్త్రియో రజస్వలాః శ్రుత్వా
పుత్త్రాన్ సూయురనుత్తమాన్116

పూజయంశ్చ పఠంశ్చేమమ్
ఇతిహాసం పురాతనమ్

సర్వపాపాత్ ప్రముచ్యేత
దీర్ఘమాయుః రవాప్నుయాత్. 117

ప్రణమ్య శిరసా నిత్యం
శ్రోతవ్యం క్షత్రియైర్ద్విజాత్
ఐశ్వర్యం పుత్రలాభశ్చ
భవిష్యతి న సంశయః. 118

రామాయణమిదం కృత్స్నం
శృణ్వతః పఠతః సదా
ప్రీయతే సతతం రామః
సహి విష్ణుః సనాతనః. 119

ఆదిదేవో మహాబాహుః
హరిర్నారాయణః ప్రభుః
సాక్షాద్రామో రఘుశ్రేష్ఠః
శేషో లక్ష్మణ ఉచ్యతే. 120

కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం
స్త్రియశ్చ ముఖ్యాః 'సుఖముత్తమం చ
శ్రుత్వా శుభం కావ్యమిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్121

ఆయుష్యమారోగ్యకరం యశస్యం
సౌభ్రాతృకం బుద్ధికరం సుఖం చ
శ్రోతవ్య మేతన్నియమేన సద్భిః
ఆఖ్యానమోజస్కరమృద్ధికామైః. 122

ఏవ మేతత్ పురా వృత్త
మాఖ్యానం భద్రమస్తు వః
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం
బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్. 123

దేవాశ్చ సర్వే తుష్యంతి
గ్రహణాత్ శవణాత్ తథా
రామాయణస్య శ్రవణాత్
తుష్యంతి పితరస్తథా. 124

భక్త్యా రామస్య యే చేమాం
సంహితామ్ ఋషిణా కృతామ్
లేఖయంతీహ చ నరాః
తేషాం వాసస్త్రివిష్టపే. 125

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం యద్భవేత్
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోస్తుతే

బల - అతిబల మంత్రములు

సాధనకు ముఖ్యమైనవి శారీరక, మానసిక బలములు. వాటినే విశ్వామిత్ర మహర్షి రామలక్ష్మణులకు అందించాడు. ఈ బల,అతిబల మంత్రములను అక్షరలక్షలను జపించిన శారీరకంగా మానసికంగా బలవంతులవుతారు. శారీరక మానసిక దృఢత్వం కలుగుతుంది. నిద్రయందు గానీ, అజాగ్రత్తయందు గానీ దుష్టశక్తుల బాధ అనునది ఉండదు. దీని వలన సాధనకు కావలసిన శారీరక, మానసిక బలము చేకూరుతుంది.

బల మంత్రము

బలం దేహి తనూషు నో బలమిన్ద్రానళుత్సు నః ।

బలం తోకాయ తనయాయ జీవసే త్వం హి బలదా అసి ॥

ఋగ్వేదము 3:53:18

అతిబల మంత్రము

ఇన్ద్రోతిభిర్బహులాభిర్నో అద్య యాచ్ఛ్రేష్ఠా భిర్మఘవఞ్ఛూర జిన్వ ।

యో నో ద్వేష్ట్యధరః సస్పదీష్ట యము ద్విష్మస్తము ప్రాణో జహాతు ॥

ఋగ్వేదము 3:53:21

శ్రీ సీతా లక్ష్మణహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమోనమః

॥ ఓం తత్సత్ ॥

సంకలనకర్త పరిచయం

ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మ

తలిదండ్రులు : శ్రీమతి కొవ్వలి అన్నపూర్ణ,
శ్రీకొవ్వలి వేంకటరాజగోపాలకృష్ణ
గోదావరీతీరంలో జననం. రమ్యగౌతమీ జలాల
సాక్షిగా విద్యాభ్యాసం.

జన్మనిచ్చిన తల్లిరుణమే కాదు. భరతమాత ఋణం కూడా తీర్చుకోవాలనే లక్ష్యంతో భారతీయ వాయుసేనలో సేవ. హైదరాబాదులోని ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో కమ్యూనికేషన్ మరియు జర్నలిజంలోను, తెలుగులోను ఉన్నత విద్యాభ్యాసం. స్వర్ణపతాక విజేత. ప్రస్తుతం హైదరాబాదు లోని ఒక కార్పొరేటు కంపెనీలో అడ్మినిస్ట్రేషనులో ఉద్యోగం. జన్మపరంపరానుగత సుకృతంతో ప్రాప్తించిన గురువుల సేవనం, వారి ముఖతః అనేక మంచి విషయములను తెలుసుకుని అధ్యయనం, పరిశోధన, రచన, వీరి ప్రవృత్తి. వీరు ప్రత్యక్షంగా సేవచేసుకున్న వారిలో....
గోదావరీ తీరాన ఊనగట్ల గ్రామంలో శ్రీగాయత్రీ పీఠాధిపతులు,
పరమపూజ్య గురుదేవులు శ్రీశ్రీశ్రీ డా. బాదంపూడి వెంకయ్యగారు,
బృందావనమందు శ్రీరాధాఉపాసకులు బ్రహ్మశ్రీ రాళ్లబండి వీరభద్రరావుగారు (నాన్న).
తెనాలి పట్టణమందుండే శ్రీసుబ్రహ్మణ్యస్వామి ఉపాసకులు, మహాతపస్వి
శ్రీశ్రీశ్రీ వెంపటి సత్యనారాయణమూర్తిగారు,
హైదరాబాదు విద్యానగరులోని శ్రీకామేశ్వరీ పీఠాధిపతులు శ్రీశ్రీశ్రీ అయలసోమయాజుల శ్రీరామచంద్రమూర్తిగారు, బోయినపల్లిలోని శ్రీకామేశ్వరసాయి పీఠాధిపతులు బ్రహ్మశ్రీ కొందూరి కామేశ్వరరావుగారు, కుర్తాళ ప్రస్తుత పీఠాధిపతి పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య జగద్గురు శ్రీసిద్ధేశ్వరానంద భారతీ స్వామివారు, శృంగేరీ పీఠాధిపతులు జగద్గురు భారతీతీర్థ మహా స్వామివారు, కూకట్‌పల్లి శ్రీదత్తపీఠాధిపతులు భట్లపెనుమర్తి నారాయణమూర్తి గారు, మహాతపస్వి, గురుచరిత్ర వంటి అద్భుతగ్రంథరాజముతో పాటుగా ఎన్నో గ్రంథములను తెలుగువారికి అందించిన మహనీయులు శ్రీమదునూరి రామశర్మగారు, మహామహోపాధ్యాయ దేశికోత్తమ సద్గురు డా. కందుకూరి శివానందమూర్తిగారు ముఖ్యులు.
అయోధ్యారాముడు వచ్చిన వేళ తెలుగువారందరికీ శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం ఏడు కాండలనూ అందిస్తున్న మహత్కార్యమిది. అనేక స్తోత్రసంకలనములతో పాటుగా, అప్పయ్యదీక్షిత విరచిత శ్రీశివకర్ణామృతము వీరు ప్రచురించారు. ప్రస్తుతము గంగాలహరి (గంగామాత విశేషములు, స్తోత్రములు) శ్రీరాధే!రాధే!, తులసీదాస్ హనుమాన్‌చాలీసా మధురవ్యాఖ్యలు అముద్రితములు.
తెలుగుభాషయన్నా, తెలుగు సంస్కృతియన్నా ఎనలేని మక్కువ గలిగిన
ఆచార్య కొవ్వలి పద్మనాభ శర్మగారు అందిస్తున్న సంపూర్ణ శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం
ఆస్తికులకు ఆనందదాయిని. శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ !